MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

AKADEMİ ve SİYONİZM:

BASKILAR, KORKULAR ve İTİRAZLAR

AKADEMİ VE SİYONİZM / BASKILAR, KORKULAR VE İTİRAZLAR

Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları

Akademi ve Siyonizm

Baskılar, Korkular ve İtirazlar

Editörler

Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR
Prof. Dr. Yunus CENGİZ
Doç. Dr. Ahmet KIRKAN
Dr. Sibel CEYLAN YİĞİT
Arş. Gör. Meltem DİLEK

Mizanpaj: Mardin Sesi Matbaası

Kapak Tasarımı: Mahsum Dinler

Matbaa Sertifika No: 44676

Birinci Baskı

Aralık 2024, Mardin

e-ISBN: 978-625-98688-8-2

Baskı-Cilt

Mardin Sesi Gazetecilik Matbaacılık Yayıncılık

Amb. Dağ. San. ve Tic. Ltd. Şti.

0482 213 16 56 - 212 11 58

Copyright© Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları

Mardin Artuklu Üniversitesi, Artuklu Yerleşkesi, Diyarbakır Yolu

Artuklu / Mardin

Tel : +90 482 2134002 • Fax : +90 482 2134004

web: www.artuklu.edu.tr

Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iv

SİYONİZM VE AKADEMİ ARASINDAKİ GERİLİM **1**

Akademide Siyonist Baskıyı Aşmak: Anti-siyonist Bilimin İmkânları

Özgür Filistin'de Akademinin Rolü

İbrahim ÖZCOŞAR 1

Filistin Yanlısı Batılı Akademyanın İsrail-Filistin Sorununu Ele Alış Biçiminde Görülen Başlıca Zaaflar ve Nedenleri

Berdal ARAL 7

Siyonist Şiddetin Sansür Aracı: Antisiyonizm ve Antisemitizmin Eşitlenmesi

Dilan VARGÜN 30

The University As A Crucial Battlefield For The Analysis Of The Character Of Israel And Of Zionism

Evan JONES 51

The Legitimacy of Challenges to Israel

John QUIGLEY 68

A Reflection on the Impact of the Genocide in Gaza on South African Academia: A Resolute Shift towards Anti-Zionist Narratives and Geopolitical Realignment.

Quraysha Ismail SOOLIMAN 77

الصهيونية الجذور التاريخية، وعوامل التكوين، وخطر الأفكار

عيسى صوفان القدومي 106

إرهاب اللغة: الحرب على غزة في ضوء السردية الصهيونية

هاني إسماعيل رمضان 124

الأشكالية التاريخية : بين مساواة السامية والصهيونية في الدراسات الأكاديمية

إبتهال عادل إبراهيم 136

Filistin Direnişinin ve Siyonizm Terörünün Tarihe Kaydolmasında "Kavramsallaştırma"nın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme

M. Latif BAKIŞ 153

Gazze Soykırımının Dinî Meşrulaştırımı: "The Beit-El Yeshiva Center" Örneği

Ahmet ASLAN 180

İTİRAZLARIN SESLERİ: AKADEMİDE DİRENİŞ **206**

الحراك الأكاديمي المسار الاستراتيجي ومساق الأصالة نحو فلسطين الحرة

أسماء كليب 207

المقاطعة الأكاديمية للكيان الإسرائيلي أحكامها الفقهية ومقاصدها الشرعية

Vasfi EBUZEYD 224
Soykırımı Gizleyen Siyonlaşmış Kavramlara Karşı Yeni Öneriler
Kudret BÜLBÜL 235
حرب الإبادة الوحشية ضد غزة تربك مواقف النخبة المثقفة في الغرب
وفاء دريدي, أجقو علي 260
Censorship and Israeli Academy
Artem Kirpichenok 276
A Biblical Critique of Israeli Apartheid in Palestine
Stephen Sizer 282
DİSİPLİNLERARASI PERSPEKTİFLER 288
Politik Siyonizm'e Kaynaklık Etmesi Bakımından Birinci Siyonist Kongre ve Etkileri
Abdulaziz KIRANŞAL 289
Gazze'de Tevrat Işığında "Bilim Soy Kırımı": İsrail'in Katlettiği Gazzeli Bilim ve İlim Adamları
Harun BEKİROĞLU 306
'Â'iz el-Karnî'nin Makâmât Adlı Eserinde Filistin Meselesi
Adem DOĞAN 333
Türkiye'de Sivil Toplum Düzeyinde Beytülmakdis: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Örneği
Reyhan ÖNAL 350
Siyonizm'de Seçilmiş Toplum Mitolojisinin Yıkıcılığı
Ergün YILDIRIM 370
دراسة تأصيلية من ألف المفهوم إلى ياء الأثر نحو فهم إبستمولوجي جديد للصهيونية:
السعدية نوجدي 379
الدعاية الصهيونية في اتهام خصومهم بمعاداة السامية؛ حقيقتها، ودوافعها، وانعكاساتها، في الدراسات المعاصرة
محمد كامل قره بللي 396
Irk Temelli Siyonizm'in Anti-Semitizm İronisi
Neslihan KURAN 408
Mahmûd Derviş ve Nizâr Kabbânî'nin Şiirlerinde Gazze
Osman DÜZGÜN 425
Türkiye'de Beytülmakdis İle İlgili Akademik Çalışmalar: Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Örneği
Nurbanu SUKAS 441
دور الأفلام الوثائقية في دحض الرواية التوراتية فيلم "حجر سليمان" نموذجاً
إحسان الديك 477
التغلغل الإسرائيلي في افريقيا وعلاقته بالصراع العربي الصهيوني
إبراهيم بتقة 486
الصهيونية وأصولها ومكوناتها والعوامل الاجتماعية والسياسية المرافقة لها
محمد شوشان 502

أشكال الدعم وإضفاء الشرعية على الصهيونية
هيثم نجار 511

ÖNSÖZ

Bilim, günümüz koşullarında, en yaygın ve meşru akademik kurumlar olarak kabul gören üniversiteler aracılığıyla üretilip yaygınlaştırılmaktadır. Kuşkusuz bu işleyişi mümkün kılan organizasyon, çok sayıda -sivil/resmi- aktörün kendi kişisel ya da ideolojik eğilimleriyle dâhil olduğu bir yapı sergiler. Bu nedenle bilimin kendisi kadar, üretim ve yaygınlaşma mekanizması da "değerden arınmış" değildir; aksine politik, ekonomik ve sosyal sermayeleri oranınca etkiye maruz kalır. Başka bir ifadeyle, akademik alan da diğer alanlar gibi, bir mücadele/hegemonya sahnesi olarak varlık gösterir: Bu mecrada nelerin araştırılabileceği, neyin yazılıp çizilebileceği, kimlerin kariyer basamaklarına hangi kriterle dâhil edileceği ya da istihdam edileceği, hangi bursun kimler tarafından kullanılabileceği bu sermayeler tarafından belirlenir. Hatta ABD gibi ülkelerde, üniversitelerin özel sektör/sivillerin fonlarıyla işliyor olması ve fonlayıcıların üniversitelerin akademik işleyişlerine müdahalesi, bu ilişkileri daha da karmaşık hâle getirmektedir.

Bugün, Gazze'ye yönelik saldırılar, bir taraftan dünya kamuoyunda yarattığı infialle; diğer taraftan ise üniversite fonlayıcıları, yönetimleri, akademisyenleri ve öğrencileri arasında yarattığı gerilimle gündemdedir. Fonlayıcılar yöneticileri değiştirmekte, yöneticiler akademisyenleri mobbinge maruz bırakmakta ve akademisyenler de öğrencilere sansür uygulamaktadır. Bu "nöbetleşe baskı/mağduriyet" ise, "Siyonizm"in küresel ağ biçimindeki örgütlülüğünü şeffaflaştıran örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel Siyonist ağın, akademi üzerindeki baskısına direnerek sergilenen Filistin/Gazze ile dayanışma pratikleri, genellikle bedelsiz kalmamaktadır. Sesini "Filistin"den yana yükselten herkes, neredeyse "holokost"un faili/ortağı olarak görülerek "anti-semitizm" söyleminin rehinesine dönüştürülmektedir.

ABD ve Avrupa'da düşünce ve akademik özgürlüğe yapılan tüm vurgulara rağmen anti-siyonist söylemler belirgin bir şekilde yıllardır baskı altına alınmakta ve bu tür söylemleri dillendirenleri sindirmeye yönelik bir politika izlenmektedir. Siyonist soykırıma karşı en küçük bir tepki gösteren akademisyen ve üniversite öğrencilerine yönelik uygulanan yaptırımlar akademiyi/bilim camiasını Siyonist korkunun esiri haline getirmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle üniversiteleri, akademisyenleri ve hatta üniversite öğrencilerini apartheid ve soykırım rejiminin suç ortakları haline getirmek hedeflenmektedir.

Tüm bu süreçte Gazze halkının yanında yer alan öğrenciler ve akademisyenler baskı altına alınarak sindirilmeye çalışılmıştır. Bu baskılar, özellikle İsrail işgaline ve İsrail ordusunun Gazze'deki soykırımına karşı kampüslerde organize edilen etkinliklerin

engellenmesi talebi yoğun baskılarla birleşmiştir. ABD ve İngiltere gibi ülkelerde, Filistin'e destek veren öğrenci grupları da siyonistlerin baskısıyla karşılaşmış ve öğrenci kulüplerinin başkanları istifaya zorlanmıştır. Bu baskılar neticesinde, Siyonist zulmünü eleştirenlerin özgür düşünme haklarına doğrudan darbe vurulmuş, bu isimler fişlenmiş ve zorla susturulmuştur. Anti-siyonist tutum sergileyerek soykırıma karşı çıkan akademisyenlere yönelik baskılar bazı rektörleri istifaya zorlayan bir seviyeye varmıştır. Bu baskılar sadece sözlü değil, aynı zamanda fiziksel saldırılara da dönüşmüştür. Örneğin, Filistin yanlısı gösteriler düzenleyen akademisyenler ve öğrenciler bazı üniversitelerde darp edilmiştir.

İsrail, uzun süredir yürüttüğü propaganda kampanyasıyla Batı akademisini etkisi altına almıştır. Bunun sonucu olarak; ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi Batı ülkeleri, Siyonizm eleştirilerini anti-Semitizmle eşitleyerek soykırım rejiminin yanında yer almıştır. Üzülerek belirtmek gerekir ki bilimsellikten son derece uzak bu yaklaşımı benimseyen bilim insanı ve akademisyenler de olmuştur. Bilimin ahlaki karakterini hiçe sayan bu yaklaşım bilim dünyasının nesnelliğini de sorgulamaya itmekte ve bir ırkçılık biçimi olarak siyonizmin bilim dünyasındaki baskısını gözler önüne sermektedir.

Siyonist rejimin uluslararası hukuku ve Birleşmiş Milletler kararlarını hiçe sayarak Gazze'de yaptığı soykırıma devam etmesi felaketin yerel boyutlarıyla sınırlı olmayıp dünyamızın küresel ölçekte siyasal, hukuki ve ahlaki bir krizle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Gazze'deki soykırım söz konusu olduğunda siyasal işbirlikleri ve hukuki normların işlemez olması etik değerlerin ise etkisiz hale gelmesi dünyamızın içinde bulunduğu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Gazze'deki soykırımla birlikte ortaya çıkan bu tablo; Siyonist rejimin, sadece Filistin için değil, aynı zamanda dünya barışı ve bilim dünyası için de doğrudan tehdit oluşturduğunu göstermektedir. Bu tehdidin farkında olup "bilme cesaretini göstermek kadar söyleme cesaretini göstermenin de bilimin onulmaz bir koşulu" olduğuna inanan ve buna uygun davranan bilim insanları ve akademisyenler de vardır. **Ahlak**ı **bilim** ve **üretim**in bir koşulu olarak gören bu kişiler 1948'den beri devam eden İsrail işgaline karşı durmuş ve tüm baskılara rağmen Filistin halkının yanında durarak haktan yana özgürce bir duruş sergilemişlerdir.

Siyonizm ve akademi arasında güçlü bir ilişkiyi ortaya koymak ve tartışmak amacıyla bu kitap hazırlanmıştır. Birçok konunun etraflıca ele alındığı bu kitapta dünyada ve Türkiye'de Beytülmakdis'e dair akademik ve kültürel çalışmalarda kullanılan metodolojiler, teoriler ve kavramlar; 1994'ten bu yana beytülmakdis çalışmalarının gelişimi ve

kurumsallaşması; Siyonizmin tarihi, kökenleri, bileşenleri, sosyopolitik ve teopolitik etkenleri/etkileri; Siyonizme yönelik destek ve meşrulaştırma biçimleri, siyonizmin akademik ve kültürel boyutları; anti-siyonizm ve akademide siyonist baskıyı aşmanın yolları, özgür Filistin'nin geleceğinde akademinin rolü, Gazze'ye yönelik 7 Ekim 2023 saldırılarının akademi ve düşünce dünyasındaki yansımaları/yankıları; anti-siyonizm ile anti-semitimizmin eşitlenmesi sorunu, Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlardan siyonizme yöneltilen itirazlar ele alınmıştır.

Bilimsel özgürlüğün tam olarak temin edildiği akademinin dünyamızın her yerinde egemen olması umudumuzu ifade ediyoruz.

Editörler Kurulu

SİYONİZM VE AKADEMİ ARASINDAKİ GERİLİM

Akademide Siyonist Baskıyı Aşmak: Anti-siyonist Bilimin İmkânları

Özgür Filistin'de Akademinin Rolü

İbrahim ÖZCOŞAR[*]

Modern bilimin ve akademinin emperyal ve kolonyal politikalara hizmet ettiği ve post-modern yaklaşımların bunu daha yumuşak ve sahte bir şefkatle devam ettirdiği herkesçe bilinen bir gerçek. Adına üniversite denen ve bilim üretme iddiası taşıyan kurumların, dünyanın belli bir kesiminin siyasi, sosyal ve ekonomik gücüne katkı sunan ve bu kesimin yaptıklarını meşrulaştıran teoriler üreten tekno-bürokratik ve tekno-politik yapılara dönüştüğü oldukça yaygın bir tartışma konusu. Hatta bilimin, bilim insanlarının, üniversitelerin ve akademinin içinde bulunduğu durum çoğu zaman akademik sefalet olarak nitelendiriliyor. Bunun da ötesinde bilim ve teknoloji göstergelerini farklı okuyarak bütün dünyayı saran bir "bilim krizinden" de bahsetmek mümkün. Bu kriz, modern bilim hakkında ciddi eleştirilerin yapılmasını ve bunun pratik sonuçlarının gösterilmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada ilkin modern bilimin nasıl bir tahakküm aracına dönüştüğünü açıklamaya çalışacağım. Ardındansa bu eleştirinin bir uzantısı olarak akademide Siyonizmin teorik ve pratik hegemonyasından bahsedeceğim.

Bu krizin en çok tartışılan yanı şüphesiz modern bilimin en büyük handikapı durumundaki rasyonel aklın tahakkümü meselesidir. Bu handikap, bilimin nerdeyse her alanda hakikatin nihai ölçüsü haline geldiği, bilim tarafından kazanılan olağanüstü otorite içinde evrimci bir kozmolojiye doğru geçişin bir hakikat olarak sunulması meselesidir. Bu noktadan bakıldığında görülüyor ki modern bilim ve modern insan rasyonel aklın bilgisiyle varlığa hükmedebileceği yanılgısını uzun süre yaşadı, halen de yaşayan geniş kesimler var. Sınırlarını bilmediği bir epistemik donanım sayesinde kendini varlığın sahibi görme yanılgısı modern bilimin en büyük yanılgısı oldu. Modern bilim, bütün bilme türlerinin aynı zamanda kurgusal bir yanı olduğu tespitini de yapıyor olmasına rağmen kendini tanrının yerine koyan epistemik bir cemaat ortaya çıkardı. Aklın kendi sınırlarını bilmeye yetecek bir kapasitesi vardır. Dolayısıyla modern bilimin, modern akademinin tanrıcılık oyunu bir akıl meselesi değil bir ahlak sorunudur.

[*] Prof. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

Bu ahlak sorunu neticesinde, modern dönemde bilim, en kestirme ifadeyle, epistemolojik düzlemde kurgulanan ve doğrulanan bir bilgi üretim biçimi olmanın ötesinde, sosyal ve politik ilişkilerin veya konumlanmaların içerisinden şekillenmiştir. Bu da onun, bir "hakikat" arayışının ürünü olmasından ziyade, stratejik müdahalelerin eseri olmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlam bize bilim krizini de tanımlama fırsatı verir. Peki nedir, bilim krizi dediğimiz şey? Bilimin, doğayı ve insanlığı kendi hizmeti altına almaya ve sömürmeye adamış bir medeniyet tarafından kurgulanması veya İslam geleneğinin terminolojisiyle ifade edecek olursak; bilimin ilim, irfan, hikmet denkleminden uzaklaşıp, materyalist alana taşınması ve sömürünün aracı haline getirilmesi bilim krizi dediğimiz şeyin ta kendisidir. Bugün artık bu tanıma bilimin Siyonizmin bir aracı haline dönüşmesini de ekleyebiliriz. Bu yönüyle baktığımızda modern dönemin kutsadığı bilimin-bilginin karanlık ve endişe uyandıran bir yanı bulunmaktadır.

Birkaç yüzyıldır kendi teorisini, kendi tanımlarını oluşturamayan bir coğrafyanın/İslam coğrafyasının evlatları olarak, bilimin bu karanlık ve endişe uyandıran yüzüyle her an karşı karşıyayız. Kendimizi tanımlayamadığımız, biz buyuz diyemediğimiz, "siz şusunuz" direktifleri karşısında çaresiz bir kabullenme içinde kaldığımız bir dünyada yaşıyoruz. Tarihsel olarak, günümüzün hegemonik bilgi formu olan "bilim"in üretildiği Batı'nın dünyanın geri kalanı karşısında yakaladığı politik üstünlük, ona, diğerlerine dair ve onlar adına ve fakat kendi hesabına konuşma pozisyonu üretmiştir. Bugün, hakikatlerin rekabet ettiği bir dünya söz konusudur, ancak rekabet gücüne daha çok sahip olanların bir hegemonya kurmalarının da mümkün olduğu ve bu imkânın hâlâ Batı'da olduğu görülmektedir. Daha çok yatırım ve kaynağa sahip olan toplumların eğitim ve araştırma kurumları, yayınevleri, dergiler ve ulusal/uluslararası ağlar, bilgi üretme kapasitelerini artırırken; içerisinde eyledikleri söylemlerin genel geçerlik kazanması ve onlara göre muhalif/yararsız/tehlikeli görülenlerin ise baskılanması ya da daha az görünür olması sonucunu doğurmaktadır.

Bu yaklaşımın çok genellemeci olduğu düşünülebilir, ama dünyanın geldiği nokta emperyal ve kolonyal yaklaşımlar karşısında iyi niyetli düşünme imkânı bırakmıyor. Özellikle bu genel çerçeve içinde Siyonizmin konumlanışı karşısında çok daha net ve açık söylemler, hatta söylemlerin ötesinde praksislerin geliştirilmesi zorunludur. Tam da bu noktada siyonizmin bilim dünyası ve akademi ile ilişkilerine değinmek istiyorum.

Siyonizm gibi genellikle politik alanla ilişkilendirilen bir kavramı bilimsel ve akademik boyutlarıyla ele almanın kendi içinde bazı zorluklarıyla beraber bazı riskleri de var. Öncelikle Siyonizme dair yaklaşım, değerlendirme ve araştırmaların yoğunlaştığı alanlar akademik ve

bilimsel alanlar değildir. Siyonizmin görünür yanları ise akademik ve bilimsel alanlara karşılık gelmiyor. Özellikle ön plana çıkarılan siyasal alana karşılık Siyonist stratejinin bir parçası olarak bilimsel alan özellikle gözden kaçırılmaya, saklanmaya çalışılan bir alan olarak duruyor. Bu durumun da oldukça anlaşılır bir sebebi var. Bilimsel alanın gözden kaçırılmaya çalışılması, akademik çalışmaların Siyonistlerin sağdan yanaşma stratejisinin bir parçası olmasıyla ilişkilidir. Detaylı bir şekilde değineceğim üzere, Siyonizmin kendini yeni şartlara göre uyarlama sürecinin en önemli ayağını akademik alan oluşturuyor. Bununla birlikte akademi ve bilim kullanılarak Yahudilerin geçmişte birlikte yaşadıkları toplumlar ile aralarındaki kültürel ortak bağları zaman zaman ön plana çıkararak oluşturulmaya çalışılan bir sempati ve ittifak alanı var ki, bu da Siyonizmin gizli meşrulaştırma ve müttefik kazanma silahına dönüşmüş durumda. Tüm bunların yanında bilim dünyasında oluşturduğu korku atmosferi birçok akademisyen için Siyonizmi uzak durulması gereken tehlikeli bir alana dönüştürmüş durumda.

Akademik ve bilimsel alanda Siyonizmin etkisinin farklı yansımalarına panoramik bir bakışla bakıldığında Siyonizmin akademide uluslararası açıdan etkili olma çabaları açık bir şekilde kendini gösterir. İşgal altındaki topraklardaki üniversiteler ve dünyadaki üniversitelerde Siyonizmin etkisi ele alındığında şöyle bir tablo ortaya çıkıyor: Filistin'de ilk üniversite İngiliz işgalinin hemen ardından 1918'de Kudüs İbrani Üniversitesi olarak kuruldu. Şu anda işgal bölgelerinde 9 üniversiteleri var ve bunların akademik durumları da oldukça iyi durumda. Bunların 3'ü dünyanın en iyi 500 üniversitesi arasında, 3 tanesi de dünyanın en inovatif ilk 100 üniversitesi arasındadır. Arap dünyasındaki üniversitelerin patent ve yayın üretimine dair bir çalışma henüz elimizde bulunmamakla beraber, bu üniversitelerin patent ve makale sayılarının yıllık ortalamaları Arap dünyasının bütünündeki patent ve makale sayılarına eşit durumda olduğunu tahmin etmek zor değil. Bunun yanında dünyada başta ABD olmak üzere Meksika'dan Almanya'ya kadar birçok ülkede Yahudi üniversiteleri bulunmaktadır. Bu üniversiteler Siyonizmin bilimsel ve akademik propagandasına yoğunlaşmış durumdalar. Ayrıca İsrail uluslararası alanda yaptığı anlaşmalara özellikle akademik işbirliği ile ilgili maddeler ekletmeye özel bir ihtimam göstermektedir. Son zamanlarda ABD öncülüğünde bazı Arap ülkeleri ile İsrail arasında gerçekleşen yakınlaşmanın tek boyutunun politik ve ekonomik yakınlaşma olmayıp aynı zamanda akademik ve ilmi bir yakınlaşmayı da içerdiğini dikkate aldığımızda, 2020 yılında imzalanan ve İsrail ile Arap devletleri arasında normalleşmeyi öngören Abraham Anlaşmalarını salt

diplomatik işbirlikleri olarak değil üniversitelere kadar uzanan geniş bir etki alanı içinde değerlendirmek kaçınılmaz olacaktır.

Siyonist üniversitelerin başlıca çalışma alanlarından biri de Siyonizmin teorik alt yapısını geliştirme ve onu ilmi alanda baskın söyleme dönüştürme çabalarıdır. Özellikle anti-siyonist söylemleri oldukça belirgin bir şekilde baskı altına alarak bu tür söylemleri dillendirenleri sindirmeye yönelik bir politika izlenmesi bu çabaların arasında yer alır. Siyonist kurumların üniversitelerdeki sindirme politikalarının somut görünümlerini Avrupa'daki ve ABD'deki üniversitelerde yaygın ve açık bir şekilde görürüz. Bu baskıya maruz kalanlar içinde en bilinen isimlerinden biri Edward Said'dir. Dünyaca ünlü sosyal bilimci ve Filistin halkını savunan Edward Said'in Columbia Üniversitesinden atılması için, 2003 yılından ölümüne dek ciddi bir kampanya yapıldı. Böylece özellikle akademik alandaki anti-siyonist tavır ve söylemler, antisemitist olarak gösterilerek antisiyonist zemine aidiyet sorgulanır hale getirilmektedir. Elbette ki sindirme pratikleri sadece İsrail desteği ile yapılmamakta, bu konuda Avrupa ülkelerinden de çok ciddi destek alınmaktadır. Mesela Fransa Ulusal Meclisi 2010 yılında anti-semitizm ile antisiyonizmi aynı sayan karar tasarısını kabul etti. Siyonizmin en önemli özelliklerinden biri kendisine karşı olan herkesi antisemitist gösterme ve özellikle Yahudiler arasında, anti-semitizmi Yahudi olmayanların doğalarında taşıdığı bir özellikmiş gibi yansıtmaya çalışmaktır. Gelinen noktada Siyonist kesim; antisemitizim ile antisyonizmi eşitleyen yaygın, baskın bir algı çalışmasını hegomonik bir anlayışa dönüştürmüş durumdadır. Avrupa'da akademisyenler arasında antisemitizme düşme korkusunun travmatik bir psikoza dönüştürülmesi sindirme pratiklerinin vardığı noktayı göstermektedir.

Antisiyonist yönelimleri sindirme tavırlarını, 07 Ekim 2024 Aksa tufanı sonrasında, Gazze'ye yönelik saldırıların Batı'daki bazı üniversite, kültürel platform ve aktörler tarafından alımlanma biçimleri üzerinden görebiliriz. Medyaya yansıyan birkaç örneğe burada yer verebiliriz. Harvard Üniversitesi, Gazze'deki katliamını kınayan öğrencilerini ifşa ederek, onları linçe maruz bırakmıştır. Alman Üniversitelerinin Rektörlerini temsilen Alman Üniversiteler Birliği Başkanı Walter Rosenthal, Yahudi öğrencilerinin şu anda Alman üniversitelerinde kendilerini güvende hissetmediğini, İsrail halkının çektiği acıların görmezden gelinmemesi gerektiğini gerekçe göstererek, Gazze'deki katliamı kınamayı ima eden gösterilere bile müsamaha gösterilemeyeceğini beyan etmiştir. Frankfurt Kitap Fuarı'nda Filistinli yazar Adania Shibli'ye ödül verilmesi planlanan tören, İsrail-Filistin arasında devam eden çatışmalar gerekçesiyle iptal edilmiş ve fuar yönetimi, Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısını

kınayarak, İsrail'e tam desteğini açıklamıştır. Yine aynı fuarın açılışında, Sloven düşünür Slavoj Žižek'in söyledikleri, neyin gizlenip neyin açığa vurulabileceğine dair önemli bir gösterge olarak görülmelidir. Žižek'in, önce Hamas'ı "şartsız ve amasız" bir terör örgütü olarak kınayarak "İsrail'in kendisini savunma hakkı" olduğunu belirtip Batı'da oluş(turul)an koroya katılarak sadakatini beyan ettikten sonra, "kimsenin Filistin'den bahsetmemesinin de bir "analiz yasağı" olduğunu söyleyebilmesi bile sansürün gücünü gösteriyor. Her ne kadar Batı'da oluşan koronun sesine omuz vermiş olsa da, arada bir ahenksizlik yapması onun dışlanmasına yetmiştir. Siyonizmin bütün dünyaya yaydığı korku bilim dünyasını tahminlerimizden daha fazla etkilemiş durumda. 2024 Kasım ayında üç Alman düşünürle altına imza attığı bildiri 94 yaşında, artık kaybedecek hiçbir şeyi olmayan, dünyanın en meşhur yaşayan düşünürlerinde Habermas'ın hâlâ bu korkunun esiri olduğunu göstermiştir.

Siyonist baskı karşısında Batı akademisinin bir rehabileteye ihtiyacı bulunmaktadır. Ekim 2023 Gazze olayları bu baskının İslam dünyasında da oldukça yaygın olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu baskı ve sonuçları "Müslüman Siyonistler" gibi bir kavramsallaştırmayı gerçekçi hale getirmektedir. Geniş kitlelerde oluşturulan korku neticesinde; Siyonist üniversiteler ve Siyonist bilim insanları, işgali çok farklı açılardan destekleyecek şartlara sahip olmuş durumdalar. Bunlar, İsrail'in işgal rejimi, yerleşimci-sömürgecilik ve apartheid rejiminde istekli ve ısrarcı büyük suç ortakları olarak tanımlanabilirler. Çünkü; İsrail üniversiteleri, savaş suçlarında kullanılan silah sistemleri ve askeri doktrinlerin geliştirilmesinde yer almakta, Filistin topraklarında devam eden sömürgeleştirmeyi haklı çıkarmakta, Filistinlilerin kademeli olarak etnik temizliğini rasyonelleştirmekte, hukuk dışı cinayetler için ahlaki gerekçeler sağlamakta ve Siyonizmi desteklemeyen öğrencilere ayrımcılık yapmaktadırlar.

Bunlara ilaveten, Siyonizme hizmet eden üniversiteler tarafından, Siyonizme hizmet edecek kavram ve teoriler üretilmekte, yeni müttefiklerin bulunmasına aracı olunmakta veya Siyonizm sempatik gösterilmektedir. Bu bağlamda üretilen kavramlardan birinin Post-siyonist kavramı olduğu söylenebilir. Post-siyonizm tam olarak şeytanın sağdan yanaşması şeklinde tanımlanabilir. Post-siyonizim kavramı, post-modernizme benzer bir şekilde, sahte şefkat gösterileriyle aslında Siyonizmi daha sevimli ve sempatik hale getirmeye yönelik bir söylemi içerir. Post-modernizmin, modernizme meydan okuyuşunun bir benzerini post-siyonizmin Siyonizme meydan okuyuşunda görebiliriz. Post-siyonizmde, Yahudilerin doğulu kimliği ön plana çıkarılarak Filistinli kimliği ile bir ortak nokta oluşturulmaya çalışıyor. Benzeri bir şekilde, "İstanbul Yahudileri" ve Türk Yahudileri" gibi, şehirler ve milletler

üzerinden ortaklıklar kurularak sevimli bir Siyonist kimliği oluşturulmaya çalışılıyor. Kısacası post-Siyonizm, "evet Siyonizm şiddeti abartmıştır ama İsrail meşru bir devlettir" argümanını öne sürerek bir meşruiyet oluşturmayı amaçlamaktadır. Başka bir deyişle, post-Siyonizm İsrail'in bir devlet olarak meşrulaştırılmasını pekiştirmek için bir araç olarak kullanılıyor.

Siyonizm ve bilim ilişkisinin betimi "Hakikatle epistemi arasındaki kopuşun ontolojik bir tehlikeye dönüşmesi" olarak verilebilir. Bu şu anlama gelir: bilginin-bilimin hakikati ortaya çıkarmak yerine hakikati örtmeye yönelik bir araca dönüşmesi artık sadece belli alanları etkileyen bir tehlike değil insanlığın varlığını tehdit eden bir tehlikeye dönüşmüş durumda. Bu tehlikenin ortadan kalkması ve akademinin/bilimin, akademisyenlerin/bilim insanlarının, üniversitelerin Siyonist hegemonyadan kurtulması için "Epistemik bir Aksa Tufanına" ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç olarak Siyonizme karşı akademik alanda şu üç noktanın dikkate alınması gereklidir.

1-"Anti-siyonizm anti-semitizm değildir." cümlesini daha sık ve daha cesaretle kurmalıyız. Bütün dünyanın bu korkudan kurtulmaya ihtiyacı var. Bir Müslümanın antisemitist olmasının itikadi olarak mümkün olmadığı, ancak İslam inancının antisyonist olmayı zorunlu kıldığı bütün dünyaya anlatılmalıdır. Hatta antisyonist duruşun insanlık için ontolojik ve ahlaki bir zorunluluk olduğu da anlatılmalıdır.

2- Siyonistlerce üretilen kavram ve teorilere karşı alternatif üretilmeli ve akademik başarıda onlarla yarışabilecek bir seviye yakalanmalıdır.

3- Başta işgal altındaki bölgelerdeki üniversiteler olmak üzere akademik olarak Siyonizmi destekleyen bütün akademisyen ve kurumlara yönelik Boykot, Tecrit ve Yaptırımlar içeren bir hareket başlatılmalıdır.

Filistin Yanlısı Batılı Akademyanın İsrail-Filistin Sorununu Ele Alış Biçiminde Görülen Başlıca Zaaflar ve Nedenleri

Berdal ARAL[*]

Giriş

Filistin yanlısı Batılı 'eleştirel' ekole mensup akademisyenlerin kâhir ekseriyetinin Filistin sorununa ilişkin yaklaşımı pek çok açıdan 'ana akım' olarak tanımlanabilecek statükocu yaklaşımdan önemli bir farklılık göstermemektedir. Her iki akım da bir yandan Siyonist İsrail'i –bazı 'yanlış' davranışları olsa da- 'normal' bir devlet olarak görmekte ısrar etmekte, bu devletin kuruluş sürecine ilişkin hukuken meşkûk olan hususları göz ardı etmekte ve Filistin sorununun âdil ve hakkaniyetli biçimde çözümü hususunda hakîkî mânâda 'özgürleştirici' bir söylemden uzak durmaktadır. Bu tebliğde Filistin yanlısı Batılı 'eleştirel' görüş sahibi akademisyenlerin, yazarların ve düşünürlerin, Filistin sorunu konusunda neden böylesi 'ürkek' ve 'dar kapsamlı' bir yaklaşım içinde oldukları anlaşılmaya çalışılacaktır.

Filistin Yanlısı 'Eleştirel' Batılı Akademyaya Kısa Bir Bakış

Filistin sorunu konusunda öteden beri Filistin halkının yaşamış olduğu işgaller, etnik temizlikler, sürgünler ve vahim insan hakları ihlâlleri hususunda hassasiyet gösteren, İsrail'in devlet terörünü ifşa etmekten çekinmeyen ve Filistin halkının hususiyetle self-determinasyon hakkına dayalı olarak kendi devletini kurması gerektiğini ileri süren Batılı akademisyenler, yazarlar, gazeteciler ve düşünürler, bize her zaman sempatik gelmiştir. Bu tabiidir çünkü güç mücadelelerinin, emperyal müdahalelerin ve hâkim kapitalist yapıların oluşturduğu iktisadi sömürü ağlarının sultası altındaki 'ruhsuz' bir dünyanın 'ruhu' olan bu kişiler, mazlumun yanında yer almışlardır. Bu kişiler zâlim ve dayatmacı İsrail'in, Batı ülkelerinin âdeta bütün kılcal damarlarına, özellikle sermaye, siyaset, üniversiteler ve medya düzenine nüfuz etmiş olan Siyonist yapıların ve lobilerin güdümü altında olmayı reddetmişlerdir. Benzer şekilde, bu akım mensupları, Ortadoğu'da kendi çıkarlarının jandarmalığını yapan İsrail'in hamisi gibi davranan Batılı emperyalist güçlerin yanında yer almak yerine, vicdanlarının sesini dinleyerek mazlum Filistin halkının yanında yer almayı seçmişlerdir. Üstelik ana akımın uzak durmaya çalıştığı bu 'azınlık' pozisyonu, bu 'eleştirel' akım mensupları için kişisel riskler de taşımaktadır: işini kaybetme tehlikesi; beklediği bir makam ve mevkiden mahrum bırakılma;

[*] Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, berdal.aral@medeniyet.edu.tr

kitaplarını marjinal yayınevlerinde yayınlama riskiyle karşılaşma, v.s. Bütün bu nedenlerle Batı'nın vicdanı olan Filistin yanlısı akım mensupları takdiri hak etmektedir.

Ne var ki, madalyonun bir başka yüzü vardır ki, meselenin bu boyutu literatürde bugüne dek yeterince ele alınmamıştır. Bu tebliğde bu Filistin yanlısı kesimlerin yazdıkları metinlerde ya da yaptıkları konuşmalarda genellikle Filistin sorununun palyatif olmayan biçimde hak, hukuk ve hakkaniyet çerçevesi içinde 'hakîkî' mânâda çözümü yolunda ortaya bir vizyon koyamadıkları ileri sürülmektedir. Daha açık olarak ifade etmek gerekirse, burada ortaya konan görüşe göre, bu çevreler, bugüne dek, Oslo anlaşmaları örneğinde olduğu gibi, hâkim tahakküm düzeninin dayattığı ve Siyonist İsrail'in elde ettiği toprak kazanımlarını büyük ölçüde muhafaza eden ve dahası İsrail'in işlemiş olduğu sayısız uluslararası suçlarla hesaplaşmaktan uzak duran çözüm çerçevelerinin dışına çıkabilmiş değillerdir. Burada sözü edilen akademisyenler, düşünürler ve yazarların yazdıkları metinlerde, Siyonist İsrail'in sömürgeci-yerleşimci karakterini, Filistin halkının yaşamış olduğu mağduriyetleri ve Filistin halkının hak ettiği hakkaniyetli bir çözümü lâyıkı veçhile önermekten uzak oldukları görülmektedir. Bu çevrelerin Filistin sorununa ilişkin Batı'daki hâkim söylemin belli ölçüde etkisi altında kaldıkları; bu durumun da onların kaleme aldıkları metinlerde bazı çarpıklıkların ve zaafların varlığına sebebiyet verdiği ileri sürülebilir.

Burada, Filistin Sorunu'na ilişkin Batı'daki hâkim söylemin öncelikli olarak ortaya konması, konunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır. Böylece Filistin yanlısı 'eleştirel' akademisyenlerin ve yazarların ifade ettikleri görüşlerin bu hâkim söylem ve anlatı ile ne ölçüde örtüştüğü ve ondan ne ölçüde ayrıştığı hususu vuzuha kavuşmuş olacaktır.

Filistin Sorununa İlişkin Batılı Hâkim Bakış

Uluslararası düzeydeki hâkim tasavvura göre, Filistin sorunu, aslında İsrail'in 'bir azınlık grubu' olarak Filistinlilere yönelik olarak işlemiş olduğu 'insan hakları ihlâlleri'nden kaynaklanmaktadır. Konunun, muhtemel bir Filistin devletinin kurulması hususuna geldiği durumlarda ise, hâkim yaklaşıma göre, bu devletin üzerinde tesis edileceği toprak parçasının İngiliz manda rejimince ihdas edilen tarihî Filistin topraklarının çok küçük bir bölümüne (1967'de işgal edilen topraklar) tekâbül edeceği konusunda ittifak vardır. Günümüzde Filistin'e ve Filistinlilere ilişkin olarak ortaya konan akademik çalışmalar, genelde mikro siyasete ilişkin tahliller yapmakta ya da İsrail'in işgal ettiği topraklarda Filistinlilere karşı işlemiş olduğu spesifik insan hakları ihlâllerini konu edinmektedir. Bu yaklaşımın Filistin'in son yüzyıldaki tarihine ilişkin hakîkî mânâda 'özgürleştirici' bir söylem olmadığı açıktır.

Filistin halkının İsrail'in işgal ve zulüm politikalarından dolayı maruz kalmış olduğu bunca büyük felaketlere ve mağduriyetlere rağmen, Batı'da Filistin sorununun ele alınış biçimine bakıldığında, hâkim söylemin İsrail'e yönelik olarak son derece 'yumuşak' bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda İsrail'in sözüm ona 'güvenlik kaygıları' genelde merkeze alınmakta, zaman zaman Birleşmiş Milletler'in (BM) Filistin sorununa ilişkin almış olduğu kararlara atıfta bulunulmakta, ve İsrail'in işgal altında yaşayan Filistinlilere yönelik olarak kullandığı 'orantısız güç' –genelde 'yumuşak' biçimde- eleştiri konusu edilmektedir. İsrail'e yönelik olarak nispeten 'sert' sayılabilecek eleştiriler yapıldığında bile, bu, hemen her zaman İsrail'in 1967'de işgal ettiği topraklardaki askerî varlığını ve insan hakları ihlâllerini eleştirinin merkezine oturtmaktadır. Buna karşılık, özellikle İsrail'in sömürgeci-yerleşimci karakterinden kaynaklanan daha büyük sorun alanları, hem akademisyenlerin büyük çoğunluğu hem de hâkim medya tarafından göz ardı edilmektedir.[1]

Ne acıdır ki, Filistin halkıyla dayanışma içinde olan 'eleştirel' kalemlerce yazılan akademik metinlerde bile, genelde, Filistin'e dair *yapısal* sorunlardan uzak durulduğu görülmektedir. Buna karşılık, daha ziyâde Filistinli akademisyenlerin ve yazarların gündeme getirdiği 'yeni' yaklaşım, uluslararası düzeyde söylem hâkimiyeti kurmuş olan Siyonist sömürgeci-yerleşimci-işgalci yapıya ve onun destekçilerine karşı Filistin'in özgün sesine, tarihine, bakış açısına ve geleceğe dair beklentilerine alan açmaya çalışmaktadırlar.[2]

Batı'daki Filistin Yanlısı 'Eleştirel' Akademyanın Filistin Sorununu Ele Alış Biçiminde Gözlenen Başlıca Çarpıklıklar, Zaaflar ve Sorun Alanları

Filistin yanlısı Batılı akademisyenlerin, yazarların ve gazetecilerin bu konuya bakışına ve ele alış biçimine ilişkin olarak 'sorunlu' görünen çok sayıda hususun varlığının altını çizmek gerekir. Bunları sırasıyla ele alalım:

Birincisi, bu 'eleştirel' akım mensupları, İsrail'in bir 'devlet' olarak hukukî açıdan sağlam olmayan temellerini ifşa etmekten genelde uzak durmuşlardır.

Filistin yanlısı akademisyen ve yazarlar, Osmanlı yönetiminin Birinci Dünya Savaşı sonunda Arap Ortadoğu'sunu terk etmek zorunda kalmasıyla birlikte, Filistin'de manda rejimi kuran (1922) Britanya İmparatorluğu'nun bu topraklarda sadece 'idarî tasarruf' hakkına sahip

[1] Berdal Aral, "A Critical View of the Scholarly Discourse on the Israeli-Palestinian Problem", *New Middle Eastern Studies,* cilt: 8, sayı: 2, 2018, 46-67, ss. 51-52.

[2] Omar Salamanca et al, "Past is Present: Settler Colonialism in Palestine", *Settler Colonial Studies,* cilt: 2, sayı: 1, 2012, 1-8, s. 3.

olduğu gerçeğini hemen hiçbir zaman tartışma konusu etmemektedir. Oysa manda rejimleri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında kabul görmeye başlayan ve belli bir coğrafyada yaşayan ve henüz bir devleti olmayan çoğunluğu oluşturan topluluğun –yani 'halkın- zaman içinde sömürge yönetiminden azade olarak bağımsız devlet kurmasına imkân veren self-determinasyon ilkesi esas alınarak oluşturulmuştur. O nedenle, Filistin toprakları üzerinde geçici bir süre için idari tasarruf hakkı (yönetim hakkı) elde eden Britanya İmparatorluğu, Filistin üzerinde *egemen* yetkilere sahip olmadığı hâlde, 1917'de ilân ettiği Balfour Bildirisi[3] çerçevesinde, Filistin topraklarını, bu tarihten sonra, bölge nüfusunun yalnızca yüzde 7'sini oluşturan Yahudilere bir 'ulusal yurt' kurmaları için peşkeş çekmesi ve böylece yerli hakkın karşı çıkmasına rağmen bu topraklara Yahudilerin göç etmesine imkân sağlaması, uluslararası hukukun vahim bir ihlâli niteliğindeydi. Ne var ki, eleştirel akım bu hususları hemen hemen hiç gündeme getirmemiştir.

Benzer bir körlük, 1947'de kabul edilen ve Filistin'i Yahudiler ve Araplar arasında taksim eden 181 sayılı BM Genel Kurul kararı[4] hususunda bu çevrelerin tutumlarında da görülebilir. BM Kurucu Andlaşması'nın sadece 'tavsiye' kararı ile mücehhez kıldığı Genel Kurul'un bağlayıcı olmayan bu kararının oylanmasından önce, birçok delegasyon ya da devlet üzerinde Amerikan baskısına şâhit olunmuştur. Ayrıca, o dönemde, bu toprakları gözlerine kestiren Yahudilerin onlarca yıldır devam eden göçüne rağmen, Filistin'de hâlâ üçte iki çoğunluğu oluşturan Filistinli Arapların şiddetle karşı çıktıkları bu taksim planı da, ne yazık ki eleştirel akımın ilgisinden uzak olmuştur.

İkincisi, bu 'ilerici-eleştirel' çevreler, İsrail'in, 1948-1949 Arap-İsrail savaşlarında 'askerî işgal' yoluyla ele geçirdiği Filistin topraklarındaki mevcudiyetini genellikle bir 'sorun' olarak görmemektedirler.

Eleştirel akım mensupları, genel olarak, 1948-1949 Arap-İsrail savaşları sonunda, daha önce taksim planı çerçevesinde Filistinlilere tahsis edilmiş olan toprakların (manda yönetimi altındaki Filistin'in yüzde 43'ü) yaklaşık yarısı İsrail tarafından işgal ve ilhak edildiği halde, yine vahim bir uluslararası hukuk ihlâli olan bu konuyu –yâni uluslararası hukukça yasaklanmış olan askerî işgal yoluyla toprak kazanımını- bir 'mesele' olarak tartışma konusu etmekten genellikle kaçınmışlardır. Oysa kaba güç yoluyla toprak kazanımı hem BM Kurucu Andlaşması'na, hem o dönemde artık yerleşmiş bulunan uluslararası teâmül hukuku

[3] Balfour Declaration, 2 Kasım 1917, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp

[4] Resolution No. 181, 29 Kasım 1947, http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/IMG/NR003888.pdf?OpenElement

kurallarına aykırı idi. Nitekim muhtevâ olarak daha ziyâde mevcut teâmül hukuku kurallarını yazılı hâle getiren ve hiçbir devletin karşı çıkmadığı 1974 tarihli Saldırganlığın Tanımına İlişkin BM Genel Kurul kararında[5], şu ifadelere yer verilmiştir: "Saldırganlıktan kaynaklanan hiçbir toprak kazanımı ya da özel imtiyazlar 'yasal' kabul edilmeyecektir."

Eleştirel akademik akımın bu hususstaki 'sessizliği', bunların, bir yandan nispeten 'tâli' sayılabilecek konularda 'Filistin yanlısı' görünürken; diğer yandan ise, Filistin trajedisinin en vahim dönemeç noktalarına ilişkin olarak gerçekte 'Siyonist yanlısı' bir tutum içinde olduklarını ortaya koymaktadır.

Üçüncüsü, hem İsrail'in kuruluş sürecinin hem de Filistin sorununun çözüm çerçevesinin tanımlayıcı vasfı olarak, onun 'sömürgeci-yerleşimci' karakteri, bu kişilerce yeterince vurgulanmaktadır.

Filistin topraklarının asıl sahibi olan Filistinliler, ülkelerinin sömürgeci ile sömürge mağduru arasında bölünmesine her aşamada şiddetle karşı çıkmışlardır. Filistinliler haklı olarak bölgede büyük çoğunluğu oluşturdukları ve o toprakların yüzyıllardır yerlisi olduklarından, tek bir devletin –Arap Filistin devleti-kurulmasından yanaydılar. Bu formülün (o dönem: 1947-1948) sadece Yahudi olanların devleti olmayı hedefleyen Siyonist hareketin gözettiği hedefler nedeniyle, yüzbinlerce Filistinlinin topraklarını terk etmesiyle sonuçlanacağı açıktı. Filistin'in İsrail tarafından tümüyle askerî işgal yoluyla yutulduğu sonraki dönemlerde de, İsrail'in sömürgeci-yerleşimci-işgalci arka planını görmezlikten gelen 'iki devletli' çözüm formülü, aynı zamanda, işgalci İsrail'in Filistinli mültecilerin kendi yurtlarına dönüş hakkının bütünüyle iptal edilmesi anlamına gelmekteydi/gelmektedir. Oysa İsrail, uluslararası hukukun da öngördüğü üzere, sömürgeci-yerleşimci bir yapı olarak bu milyonlarca mültecinin kendi topraklarına dönüşünü engellememe yükümlülüğü içindedir. Yine, Filistin'in bugün (Siyonist İsrail'in toprak kazanımlarının çok büyük bir bölümünü tescil eder biçimde) bölünmesi, işgalci İsrail'i, 1948'de kendisinin sebebiyet vermiş olduğu ve Filistinlilerce Nakba olarak tavsif edilen etnik temizlik gerçeği ile yüzleşmekten de alıkoyacaktır. 'Eleştirel' akademisyenler ve yazarlar, genelde, sömürgeciliğin tarihin çöp tenekesine atıldığı bir dönemde, Siyonist güçlerin uzun bir süre Britanya İmparatorluğunun kanatları altında zuhur eden sömürgeci pratikleriyle, sonrasında ise işgal, devlet terörü ve etnik temizlik yoluyla elde ettikleri kazanımlarla hesaplaşmaktan uzak durmuşlardır. Dahası,

[5] Resolution No. 3314 (XXIX). Definition of Aggression, 14 Aralık 1974, http://www.un-documents.net/a29r3314.htm

bu akım mensuplarının da genelde tarafgir olduğu iki devletli çözüm, ne tarihi gerçeklerin ışığında ne de ahlâkî olarak savunulabilir bir pozisyondur.[6]

Dördüncüsü, 'eleştirel' ekolün önemli bir kısmı, İsrail'in iki devletli çözüm yolunda Filistinlilerle müzakereye ikna edilmesini desteklemektedir ki, bu formülün nihâî hedefi (en iyi ihtimalle) tarihî Filistin topraklarının (1967'de işgal edilen) yüzde 22'sinde bir Filistin devletinin kurulmasıdır.

'İlerici' ya da 'eleştirel' akademisyenlerin İsrail-Filistin sorununa ilişkin ortaya koydukları eleştiriler ve öneriler, genelde, konuya ilişkin olarak küresel tahakküm düzeninin dayatmalarına uygun olarak belirlenen tartışma ve çözüm zemininin ötesini geçmekten uzaktır. Söz gelimi, burada, 1993'te başlayan Oslo Süreci'nde olduğu gibi, Filistin sorununa ilişkin iki-devletli çözüm dışında ortaya konabilecek alternatif çözüm çerçevesi, Filistin'in özgürlük mücadelesinin başka özgürlük/kurtuluş mücadeleleriyle olan benzerlikleri ve irtibatları, ve hegemonik sistemin isterlerine uygun düşen mevcut statükonun ötesine geçecek ufuk açıcı yeni öneriler ortaya koymaktan uzaktır. Filistin halkının, uluslararası hukukun da teyit ettiği üzere, en temel haklarını göz ardı eden herhangi bir anlaşma ya da uzlaşma, onların self-determinasyon hakkını, ve ayrıca uluslararası hukukun önde gelen ilkelerinden adaleti ve hakkaniyeti ayaklar altına aldığı için, uluslararası hukukun âmir hükümlerini (*jus cogens*) ihlâl niteliğinde olacaktır.[7]

Filistin tarafının İsrail'le müzakerede bulunmasını ve böylece –İsrail'in dayatmalarına uygun- uzlaşma çabası içine girmesini salık verenler, ortadaki büyük güç dengesizliğini, İsrail'in 'işgalci' olduğunu ve Filistinlilere yönelik olarak sistematik ayrımcılık yaptığı gerçeğini görmezlikten gelmişlerdir.[8] O nedenle, burada ele alınan ve büyük çoğunluğu Oslo Süreci'ni destekleyen Filistin yanlısı 'eleştirel' ya da 'ilerici' akımın, en azından bugüne dek, Filistin sorununun kalıcı ve âdil çözümü yolunda dikkate değer katkı sağladığını ileri sürmek pek mümkün görünmemektedir.[9]

Daha spesifik olarak ortaya koymak gerekirse, bu akım mensupları, 1993'te başlayan Oslo Barış Süreci konusunda yersiz bir iyimserlik içine girerek boş hayallere kapılmışlardır. Bu çevreler, Filistin'in bir müddet sonra devlet olacağından bile söz etmeyen, İsrail'in işgal

---

6 Nadim N. Rouhana, "Decolonization as reconciliation: rethinking the national conflict paradigm in the Israeli-Palestinian conflict", *Ethnic and Racial Studies*, cilt: 41, sayı: 4, 2018, 643-662.

7 Aral, *a.g.e.,* ss. 61-62.

8 Rouhana, *a.g.e.*, s. 654.

9 Aral, *a.g.e.,* s. 56.

yoluyla elde ettiği 1967 öncesi kazanımları bütünüyle tescil eden, sayıları en az yedi milyon olan Filistinli mültecilerin dönüş hakkını söz konusu bile etmeyen ve dahası Batı Şeria'da (Doğu Kudüs dâhil) inşa edilmiş olan işgalci Yahudi yerleşimleri hususunda sessizliğe bürünen, buna karşılık FKÖ'nün İsrail'i tanımasını hükme bağlayan Oslo I[10] ve Oslo II anlaşmaları ile diğer irili ufaklı anlaşmaları ve bu anlaşmaların neticesi olarak zuhur ettiği düşünülen 'barış süreci'ni, genelde ya göz ardı etmişler ya da 'yumuşak' biçimde eleştirmekle yetinmişlerdir. Bilindiği üzere, Oslo Anlaşması (I), Filistinlilerin seçeneksiz bırakıldığı, muhalif Filistinli grupların sesinin kısıldığı, ve ABD'nin bütün gücüyle sözüm ona 'arabulucu' olarak, gerçekte ise bütünüyle İsrail'in yanında yer aldığı bir ortamda, Filistinlilere mütehakkim güçlerce 'dayatılmıştır'. Oslo, bir bakıma, Siyonist İsrail'in Filistinlileri marjinalleştirme stratejisinin 'başarılı' bir örneğidir. Oslo süreci sayesinde, İsrail, daha önce kendisini tanımayan bir çok devletçe tanınmış, 'barışı desteklediği' gerekçesiyle uluslararası arenada daha fazla itibar kazanmış, ve dünya genelinde daha geniş bir diplomatik manevra alanı elde etmiştir. Filistinliler için durum tam tersi olmuştur. Oslo 'barış süreci' Filistinlilerin uzun özgürlük mücadelesi içinde onlara kurtuluşu ve huzuru getirmek bir yana, Filistin halkının maruz kaldığı sömürgeci-yerleşimci işgalin devamını, mültecilerin dönüş hakkının inkârını, self-determinasyon haklarının ayaklar altına alınmasını, ve kendi devletini kurma imkânından mahrum bırakılmalarını ifade etmektedir.[11] Ne var ki, bütün bu acı hakîkatlere rağmen, 'eleştirel' akademisyenler genelde Oslo anlaşmalarının Filistinliler için sağladığı imkânları abartarak onu bir bakıma 'romantize' etmişler, bu anlaşmaların asimetrik niteliğini dikkate almamışlar, ve Oslo sürecinin Filistinlileri bağımsız bir devlete taşımasının söz konusu olmadığı gerçeğini göz ardı etmişlerdir.[12]

Beşincisi, Filistin yanlısı eleştirel akım mensuplarının önemli bir kısmı, İsrail'in 'normal' bir devlet olduğu hususunda ittifak halindedir. Bu yaklaşımın İsrail'in 2023-2024'te gerçekleştirdiği Gazze soykırımı sonrasında değişebileceği umulur.

Filistin yanlısı eleştirel görüş sahipleri, en azından 7 Ekim 2023 öncesine dek, işlediği bunca suçlara ve varlığını hukuken çok da sağlam olmayan dayanaklara borçlu olan İsrail'in özü itibariyle diğer devletlerden niteliksel olarak farklı olabileceğini kabul etmekten uzak durmuşlardır. Nitekim Batı'daki başka anti-emperyalist ve özgürlükçü duruş sahipleri gibi, bu akım da, sistematik ırkçılığı kendisine esas alan Apartheid rejimi nedeniyle Güney Afrika'ya

[10] Geçici Özyönetim (*Self-Government*) Düzenlemeleri Hususunda İlkeler Beyannamesi.

[11] Mouin Rabbani, "Twenty Years of Oslo and the Future of the Two-State Paradigm", *Perspectives*, sayı: 5, 2013, 29-32, s. 29.

[12] Rouhana, *a.g.e.*, s. 646.

karşı küresel düzeyde baskı uygulanmasını ve ambargo kararı alınmasını desteklerken, benzer bir küresel girişimin İsrail için de söz konusu edilmesini savunmaktan uzak durmuştur. Bu görüş sahiplerinin kâhir ekseriyetine göre, sayıları az da olsa, dünyada başka bazı işgalci güçler de vardır; buna rağmen bu durum onların diğer devletlerle eşit muamele görme haklarını ortadan kaldırmamaktadır. Ayrıca, bu çevreler de, Batı'daki hâkim yaklaşıma benzer şekilde, İsrail'i genelde modern, kalkınmış ve demokratik bir hukuk devleti olarak görmekte ve onun bilim ve teknoloji alanındaki başarılarını takdir etmektedir. Hem bu 'başarıları' hem Batılı değerler sistemini ve kurumsal çerçeveyi önemli ölçüde benimsediği düşünüldüğünden hem de Batılı tahakküm düzeninin stratejik çıkarlarının bölgedeki bekçiliğini yaptığından, bu çevreler genel olarak İsrail'in 'anormalliğini' göz ardı etme eğilimindedir. Bunda, elbette ki, Hristiyanlık ile Yahudilik arasında mevcut olduğu varsayılan ortak dinî/kültürel miras ve geçen yüzyılda Avrupalı devletler eliyle hayata geçirilen Yahudi soykırımı (*Holokost*) da önemli bir rol oynamaktadır.

Oysa İsrail'in 'normal' bir devlet olmadığı ve aslında uluslararası barış ve güvenliğe yönelik önemli bir tehdit olduğu ayan beyan ortadadır. Bir kez, İsrail, bir sömürgeci güç olan Britanya İmparatorluğu eliyle sömürgeciliğin tarihin çöp tenekesine atıldığı bir dönemde, bu toprakların asıl sahibi olan Filistin halkının self-determinasyon hakkı yok sayılarak kur(dur)ulmuştur. İkincisi, İsrail'in devlet olarak zuhuruna ve yeni toprak kazanımına giden süreç uluslararası hukuka aykırı pek çok unsur barındırmaktadır. Üçüncüsü, bugün bile, İsrail'in sınırları bile değildir. Dünyada sınırları belli olmayan tek devlet İsrail'dir. Dördüncüsü, İsrail, Filistin halkının topraklarını işgal etmesinin yanı sıra, sömürgeci-yerleşimci bir devlet olarak, bu halkın büyük bölümünün yurtlarını kaybetmelerine ve mülteci durumuna düşmelerine sebebiyet vermiştir. Beşincisi, İsrail kurulduğu günden bu yana, Filistinlilere karşı, akla gelebilecek her türden savaş suçlarını, insanlığa aykırı suçları ve insan hakları ihlâllerini ika etmektedir. İsrail, bu devletin vatandaşı olan ve 1948 sınırlarında yaşayan Filistinlilere yönelik olarak Apartheid rejimi uygulamaktadır. Altıncısı, İsrail, bir 'terör' devletidir. Bu terör sadece Filistinlileri değil, aynı zamanda, dünyanın neresinde yaşıyor olurlarsa olsunlar, kendi hayatî çıkarlarına zarar verdiğini düşündüğü herkesi hedef almaktadır. Son olarak, İsrail, askerî saldırganlığı bir devlet politikası olarak benimsemiştir. Nitekim hem Suriye ve Lübnan gibi komşu Arap ülkelerinden bir kısım toprakları savaş yoluyla ele geçirmiş ve bugün de elinde tutmaktadır, hem de kendi menfaatlerine aykırı davranışta bulunduğunu düşündüğü devletlerin topraklarında bugüne dek birçok hava saldırıları düzenlemiş, gizli/kirli operasyonlar gerçekleştirmiştir.

Son olarak, Filistin yanlısı Batılı akademisyenlerin kâhir ekseriyeti, İsrail'in uluslararası baskılar ve yaptırımlar yoluyla 'yola getirilmesi' hususunda herhangi bir kararlılık sergilemekten uzaktır.

Bu akım mensuplarının İsrail'in cezalandırılmasını talep etmekten genelde uzak durmaları, söz gelimi Güney Afrika'ya ilişkin yaptırım ve boykot yanlısı tutum alan Apartheid karşıtı 'ilerici' duruş sahibi akademisyenlerden ve yazarlardan farklı bir tutum içine girmeleri, en azından, 'şaşırtıcıdır'. Bu tutum bu çevrelerin İsrail'e ve Filistin'e bakışlarına ilişkin bize önemli ipuçları vermektedir: birincisi, bunlara göre, İsrail, Güney Afrika'dan farklı olarak 'normal' bir devlettir; ona parya muamelesi yapılmamalıdır; ikincisi, bu yaklaşıma göre, İsrail'in, yaptırım, baskılar, ve kolektif güç kullanımı gibi yollarla değil, müzakere ya da arabuluculuk gibi barışçı yöntemlerle çözüme ikna edilmesi mümkün ve muhtemeldir. Bu yolla Filistin toprakları üzerindeki Siyonist işgale ve Filistin halkına yönelik zulme son verilebilir. Oysa biliyoruz ki, ülkede büyük çoğunluğu oluşturan beyaz olmayan nüfusa ikinci sınıf insan muamelesi yaparak bunlara her türlü baskı ve dayatmayı kendisi için bir 'hak' olarak ırkçı Apartheid rejimi, kendi iradesiyle ya da diplomasi yoluyla değişime iknâ edilememiştir. Apartheid rejimini dize getiren en önemli sebep, bu ülkeye yönelik uzun süre devam eden uluslararası ambargolar ve baskılar olmuştur.

İsrail'e karşı da benzer bir stratejinin gündeme getirilmemesinin hiçbir mâkul gerekçesi yoktur. Bu devletin kendisini uluslararası hukukla ya da ahlâkî normlarla bağlı saymadığını herkes bilmektedir. Bugüne dek devam eden işgal politikaları, sömürgeci-yerleşimci karakteri, dur duraksız işlediği insanlığa aykırı suçlar ve savaş suçları, Filistinlileri hedef alan sistematik ırkçılığı, hem Filistin'de hem de başka coğrafyalarda sıkça icra ettiği devlet terörü ve askeri saldırganlıklar nedeniyle aslında *küresel bir sorun* olan İsrail'e karşı uluslararası toplumun cezalandırıcı tedbirler almasını genelde önermekten uzak olan eleştirel akım mensupları, bir bakıma, bu barbar devleti 'kollamış' olmaktadır.

Filistin Yanlısı 'Eleştirel' Akademisyenlerin Filistin Sorununa İlişkin 'Sorunlu' Tutumlarının Başlıca Nedenleri

Filistin davasının savunan eleştirel Batılı akademisyenlerin İsrail-Filistin sorununu dar biçimde tanımlamaları ve soruna kapsamlı ve âdil çözüm önermekten uzak olmaları, birçok nedene bağlanabilir. Burada hem hâkim küresel düzenden kaynaklanan sebepler hem de bu akım mensubu kişilerin sahip olduğu siyasî/ideolojik alışkanlıklar ana sâikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sâiklerin her birine sırasıyla bakmakta yarar vardır.

Küresel Güç Dengelerinin ve Tahakküm Düzeninin Etkisi

Bu tebliğde ele alınan yazar, akademisyen ve düşünürler, genel olarak, *realpolitik* çerçevesinde şekillenmiş olan ve hâlâ büyük ölçüde Batı dünyasının hâkim konumuna şahitlik eden mevcut küresel dengelerin müsaade ettiği 'çözüm çerçevesi'ni kendilerine esas almaktadırlar. Filistin yanlısı 'eleştirel' akım mensuplarının önemli bir kısmı, büyük bir olasılıkla, mevcut dünya düzeninin 'izin verdiği' çözüm çerçevesinin ötesinde bir çözüm önermenin 'gerçekçi' olmadığını düşünmektedir. Daha açık bir ifadeyle, ABD'nin ve Avrupa'nın rıza göstermediği herhangi bir formülün Filistin'in özgürlük mücadelesinde hayata geçirilebilir olduğuna inanmamaktadırlar. Kısmen statükoya teslimiyet anlamına gelen bu yaklaşım, muhtemelen şu iki nedenden kaynaklanmaktadır: ya, bu akademisyenler, Batı'nın küresel hegemonyası üzerine bina edilmiş olan mevcut dünya düzeninin daha âdil ve dengeli bir değişim yönelimine girmesi gerektiğini düşünmemektedirler, ve/veya Batı dışı dünyanın Filistin sorununun çözümüne ilişkin ortaya koyabileceği 'teklif'in (Oslo örneğinde olduğu gibi, Batı dayatmasının ürünü olan) mevcut çözüm çerçevesinden daha hakkaniyetli olabileceğine inanmamakta veya böyle bir şeyi istememektedirler.

Aslında herkesin bildiğini tekrar edelim: hâkim küresel düzenin ortaya koyduğu çözüm çerçevesi, Oslo Anlaşmaları örneğinde görüldüğü üzere, Filistin halkına küçük bir toprak parçası üzerinde İsrail'e bütünüyle bağımlı bir devlet kurma 'izni' verilmesinden ibarettir. Ne yazık ki, Filistin yanlısı Batılı yazar ve akademisyenler genelde bu kısır formülün ötesine geçme hususunda tabir-i caizse, 'sınıfta kalmışlardır'.

Baskın Uluslararası Hukuk Kültürü ve Önde Gelen Uluslararası Örgütler İçinde Gözlenen Hâkim Söylem

Uluslararası hukuk, devletler ve diğer uluslararası aktörler arasındaki hukukî ilişkileri düzenleyen bir kurallar ve ilkeler bütünü olmasının yanı sıra, belli bir *sorun*un nasıl tanımlanacağına ve çözüme bağlanacağına ilişkin bir kültür ve bir meseleyi ele alış biçimidir aynı zamanda. Daha açık bir ifadeyle, uluslararası hukuk, devletler ile uluslararası örgütler benzeri başka aktörlerin belli bir meselenin çözümüne ilişkin olarak tahayyül ettikleri bağlamı, sahip oldukları bakış açısını ve bunların konuyu ele alış biçimini (kültür) önemli ölçüde belirlemektedir. Uluslararası hukukun ihtiva ettiği kural ve ilkeler genelde küresel düzeydeki mütehakkim güçlerin çıkar ve öncelikleri ile örtüşmektedir. Uluslararası hukuka ilişkin kurallaşma ile neticelenen fikir kümeleri, çoğu zaman, uluslararası düzen içinde güç sahibi olanların menfaatine uygundur. O hâlde, uluslararası hukuk, aynı zamanda, belli bir

dönemde hâkim olan fikirlerin ve söylemlerin kurallar biçiminde zuhur etmesine sebebiyet veren bir 'kültür'dür.[13]

Hâkim uluslararası hukuk ile hâkim uluslararası kurumlar arasında burada sözü edilen 'kültür' bağlamında güçlü irtibatlar ve karşılıklı etkileşimler vardır. Uluslararası hukuka ilişkin algılarımız ve tasavvurumuz, hâkim uluslararası hukuk normlarının 'meşru' görünmesine önemli katkı sağlayan ve karşı-hegemonik söylemi baskılayan uluslararası kurumlardan önemli bir biçimde etkilenmektedir. Bu kurumların belli bir sorunu 'hukukî' olarak formüle etme biçimi, genelde hâkim küresel düzenin önde gelen aktörlerinin menfaatleri ile örtüşme eğilimindedir. Uluslararası kurumların bilgi üretme ve bu bilgiyi muhataplarına ulaştırma süreci, genelde, küresel düzeyde öncü rol oynayan devletlerin ve devlet-dışı koalisyonların dünya tasavvuruna uygun biçimde şekillenir.[14] Nitekim BM Güvenlik Konseyi'nin, uluslararası hukukun tahakkümcü dokusunu güçlendirme eğiliminde olduğu rahatlıkla ileri sürülebilir.[15] Hem uluslararası hukukun hem de uluslararası kurumların, hâkim küresel güçlerin çıkar ve önceliklerinin bir yansıması olan dünya tasavvurlarını ifade eden süreçler ve mekanizmaların, Filistin sorunu gibi çok boyutlu ve köklü bir (en başta) hukuk sorununun, nasıl, 'mâkul' ve 'kabul edilebilir' biçimde akademik tahlil konusu edilebileceğine ilişkin olarak 'meşrû sınırları belirlediği bir ortamda, bu konuyu çalışan (genelde Batılı) yazar, akademisyen ve düşünürlerin bu sınırların ötesine geçebilmeleri son derece zordur.[16]

Bu kurumsal önyargının ya da körlüğün bir başka örneğine, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) 2015'te önüne gelen bir davada Filistin sorununa bakışı üzerinden şahit olmak mümkündür. Bu dava söz konusu mahkemenin Filistin'in statüsü ve sınırları konusunda kafasının karışık olduğunu açıkça göstermiştir. UCM yargıçları için Filistin Sorunu âdeta 'tanımlanması' ve 'sonuca bağlanması' mümkün olmayan bir 'soru' niteliğindedir. Nitekim İsrailli yetkililerin işlediği suçlara ilişkin olarak Filistinli yetkililerin 2015 yılında UCM'ne yapmış olduğu başvuruya ilişkin olarak, tabir-i caizse, bugüne dek bir arpa boyu ilerlenememiş, başvuru bir türlü 'soruşturma' aşamasından 'koğuşturma' aşamasına

---

[13] B. S. Chimni, "Third World Approaches to International Law: A Manifesto", *International Community Law Review,* 2006, 3–27, s. 15.

[14] *A.g.e.,* ss. 15-16

[15] Balakrishnan Rajagopal, "Counter-Hegemonic International Law: Rethinking Human Rights and Development as a Third World Strategy", *Third World Quarterly,* cilt: 27, sayı: 5, 2006, 767-783, s. 781.

[16] Aral, *a.g.e.,* s. 53.

geçememiştir. Hâsılı, İsrailli yetkilere isnat edilen suçlara ilişkin bu dava süresince 2015'ten bu yana bir önceki savcı mütemadiyen topu bir sonrakine atmaktadır…[17]

Siyonist Lobilerin Batı Ülkelerinde İsrail-Filistin Sorunu Üzerinde Çalışan Akademisyenlere ve Yazarlara Yönelik Baskıları

Siyonist lobiler (ya da İsrail lobisi), uzun bir süredir, başta üniversiteler, Batılı ülkelerde eğitim kurumları üzerinde Filistin sorununun ele alınış biçimine ve Filistin davasını destekleyenlerin aktivizmine yönelik olarak denetim kurma ve kendi menfaatine uygun bir manipülasyon yapma çabası içindedir. Söz gelimi, İngiltere'de, 2005'te başlatılan ve İsrail'e yönelik olarak Boykot-Tecrit-Yaptırımlar (BDS) içeren küresel kampanyayı destekleyen akademisyenler ve öğrenciler, son yıllarda giderek yoğunlaşan bir cadı avının mağduru durumundadır. Hem bu gruplar hem de genel olarak Filistin davasının destekleyen gruplar, kimi zaman 'anti-Semitik' olmakla, kimi zaman da 'şiddet yanlısı' olmakla suçlanmaktadır. İsrail-yanlısı lobi hem Filistin'e destek veren öğretim üyelerini hem de öğrencileri taciz etmekte, onlara mütemadiyen tehditler savurmakta ve baskı uygulamaktadır.[18]

Son yıllarda, İsrail için 'baş ağrısı' olan, statükoya teslim olmayan ve hakîkati haykırma hususunda kararlılık sergileyen bazı 'aykırı' akademisyenler, Siyonist lobilerin baskıları sonucunda Batı'da görev yaptıkları üniversitelerden atılmışlardır. Söz gelimi, kendisi de bir Yahudi olan Norman Finkelstein görev yaptığı DePaul Üniversitesinden (ABD) 2007 yılında atılmış; dahası, ülkesi ABD'de başka bir üniversitede görev alması engellenmiştir. Aynı şekilde, Joel Kovel'in Bard College'deki (ABD) görevine 2009'da, Tim Anderson'un Sydney Üniversitesindeki (Avustralya) görevine 2019'da, David Miller'ın Bristol Üniversitesindeki (İngiltere) görevine 2021'de son verilmiştir. Buna karşılık, İsrail lobisi kendisi ile aynı dalga boyunda düşünen araştırma merkezlerindeki araştırmacı ve yazarların önemli görevlere gelmesine kimi zaman imkân sağlayabilmektedir.[19] ABD'nin bu denli 'İsrail yanlısı' bir tutum içinde olmasının başta gelen nedenlerinden birisi, **Stephen M. Walt** ve

---

[17] Victor Kattan, "Palestinian Scholarship and the International Criminal Court's Blind Spot", TWAIL Academy, 20 Şubat 2020, https://twailr.com/palestinian-scholarship-and-the-international-criminal-courts-blind-spot/

[18] Anjuman Rahman, "The pro-Israel lobby is colonising British academia with one smear campaign after another", *Middle East Monitor*, 17 Mayıs 2022 , https://www.middleeastmonitor.com/20220517-the-pro-israel-lobby-is-colonising-british-academia-with-one-smear-campaign-after-another/

[19] "How Israel lobby turns American politicians around its finger | Why United States backs Israel on all occasions despite international criticism", A News World, 10 Ekim 2023, https://www.anews.com.tr/world/2023/10/10/how-israel-lobby-turns-american-politicians-around-its-finger-why-united-states-backs-israel-on-all-occasions-despite-international-criticism

John Mearsheimer'ın *The Israel Lobby and US Foreign Policy* (2007) başlıklı kitaplarında ortaya koydukları üzere, Siyonist lobinin ABD'deki etki gücüdür.

ABD'de Middle East Scholar Barometer başlığı altında 2023 yılında yapılan bir kamuoyu yoklaması, Ortadoğu konusunda uzmanlaşmış olan akademisyenlerin yüzde 69'unun Ortadoğu'nun geneline ilişkin olarak yaptıkları konuşmalarda kendi kendilerine sansür uyguladıklarını ortaya koyarken, İsrail-Filistin sorunu konusunda bu sansürün yüzde 82'ye çıktığını göstermiştir. Bu kişilere en çok hangi hususta kendi kendilerine sansür uygulama gereği hissettikleri sorulduğunda, bunların yüzde 81'i "İsrail'i eleştirdiğimiz zaman" cevabını vermişlerdir. Ardından yoklamaya katılan akademisyenlere, İsrail-Filistin sorunu konusunda yaptıkları konuşmalarda kendi kendilerine sansür uygulamalarına yol açan motivasyonun ya da kaygıların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcıların yüzde 60'ı üniversitede bu hususta hâkim kültürü ve öğrencileri küstürmeme kaygısını, yüzde 53'ü üniversite dışından yönelebilecek baskı grupları tepkisini, yüzde 40'ı üniversite yönetiminin muhtemel yaptırımlarını, yüzde 19'u ise üniversiteye gelir sağlayan fonların azalabileceği endişesini gerekçe olarak ileri sürmüşlerdir.[20]

7 Ekim 2023'te Gazze'den hareket eden Filistinli direniş güçlerinin İsrail hedeflerine yönelik olarak başarılı bir biçimde hayata geçirdiği El Aksa Tufanı sonrasında Siyonist İsrail'in Gazze'yi ve Gazze halkını (ve daha az yoğun biçimde, Batı Şeria'yı) hedef alan topyekûn saldırısı ve soykırımı sürecinde, Siyonist lobilerin ve onların işbirlikçilerinin Batı'da kurmuş olduğu hâkimiyet düzeninin, nasıl, siyasetten medyaya, iş dünyasından üniversitelere kadar devasa bir nüfuz ağı oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Nitekim bu korkunç İsrail saldırıları karşısında zâlimden değil de mazlumdan yana tavır alan Batılı ülkelerde yaşayan birçok kişi, işini kaybetmiştir. Üniversiteler de bu baskılardan ziyâdesiyle payını almıştır. Nitekim söz gelimi, University College London'ın (UCL) Dekanı olan Michael Spence, Kasım 2023'te**,** öğrenci birliğinin, Filistin'le ilgili almış olduğu ve içinde "zafere kadar intifada" ifadesinin de yer aldığı kararı geri çekmediği takdirde, bu kararı bloke edeceklerini ifade eden bir mektubu kamuoyuna duyurdu. Aktivistler, hem İngiliz Eğitim Bakanlığının, hem üniversite yönetiminin hem de genel olarak siyaset erbabının, hocaları ve öğrencileri hedef alan baskıları nedeniyle, başka birçok İngiliz üniversitesinde olduğu gibi,

[20] Manuela López Restrepo, "'Fear rather than sensitivity': Most U.S. scholars on the Mideast are self-censoring", 15 Aralık 2023, BBC Newshour, https://news.wgcu.org/2023-12-15/fear-rather-than-sensitivity-most-u-s-scholars-on-the-mideast-are-self-censoring

kendi üniversitelerinde de bir korku kültürünün hâkim olmaya başladığını ifade etmişlerdir.[21] Benzer şekilde, ABD'de Pennsylvania Üniversitesi Rektörü Liz Magill, üniversite öğrencilerinin İsrail'e yönelik protestolarına 'ifade özgürlüğü' adına hoşgörü gösterip bu faaliyetleri 'engellemediği' gerekçesiyle, Siyonist lobiye mensup bağışçıların baskısı altındaki üniversitenin mütevelli heyetince istifa ettirilmiştir.[22] Benzer baskılara ve yaptırımlara başka birçok Batı üniversitesinde de şahit olunmuştur. Evan Jones'un ifadesiyle, "Hiç kuşku yok ki, Siyonistler, tüm dünyada, ilmin ve eğitimin bayraktarlığını yapan Üniversite sektörünü engizisyona tabi tutmaktadır."[23]

Siyonist lobilerin sebebiyet verdiği bu 'boğucu' iklimin Filistin yanlısı eleştirel duruş sahibi akademisyenleri etkilemediğini iddia etmek, ne yazık ki, pek mümkün görünmemektedir. En azından bu lobinin gazabına uğramamak için, bu çevrelerin, İsrail'in varlığını sorgulamaktan ya da en azından 'normal' bir devlet olmadığını ihsas etmekten veya Filistin sorununun çözüm çerçevesini Oslo sürecinde dayatılanın çok ötesine taşımaktan uzak durmalarına yol açtığını ileri sürmek mümkün olabilir.

Batılı Dünya Tasavvurunu Merkeze Alan Kültür Emperyalizmi

Filistin yanlısı eleştirel akademisyenler, ne yazık ki, kimi zaman farkında bile olmaksızın yazdıkları metinlerde ve yaptıkları konuşmalarda yer yer emperyalist küresel düzenin ve onun imtiyazlı aktörlerinin ekmeğine yağ sürebilmektedir. Bunun bir nedeni, bu akım mensuplarının Batı'nın kültür emperyalizminin Batılı zihinlerde (ve, tabii, Batılı olmayan zihinlerde) yol açtığı düşünme biçimlerinin ve bakış açılarının etkisi altında kalabilmesidir. Bourdieu ve Wacquant'a göre, ister ABD kaynaklı olsun isterse olmasın, kültür emperyalizminin önde gelen bayraktarları, genelde 'iyi niyetlerinden' şüphelenilemeyecek olan, emperyalizme ve emperyalist devletlere açıkça karşı çıkan ilerici entelektüellerdir.[24] Kültür emperyalizminin bu vicdan sahibi yazarların düşünce yapıları üzerindeki izdüşümleri, bunların yaslandıkları ve 'doğru' belledikleri kavramsal ve kuramsal çerçevelerde kendisini ifşa etmektedir. Söz gelimi, hem kendi toplumlarında hem de başka

---

[21] Mayssoun Sukarieh, "The Zionist lobby's threat to academic freedom in UK universities", *Mondoweiss*, 22 Aralık 2023, https://mondoweiss.net/2023/12/the-zionist-lobbys-threat-to-academic-freedom-in-uk-universities/

[22] Zehra Nur Düz & Alperen Aktaş, "Israeli lobby believed to be behind resignation of US university president", *Anadolu Ajansı,* 10 Aralık 2023, https://www.aa.com.tr/en/world/israeli-lobby-believed-to-be-behind-resignation-of-us-university-president/3078674

[23] Evan Jones, "Zionism and the Academy", 12 Ocak 2024, *Counterpunch,* https://www.counterpunch.org/2024/01/12/zionism-and-the-academy/

[24] Pierre Bourdieu & Loïc Wacquant, "On the Cunning of Imperial Reason", *Theory, Culture & Society*, cilt: 16, 1999, 41-58, s. 51.

toplumlarda din ve gelenekleri modernizme bir engel olarak gören, bunların 'özgürleştirici' olmaktan uzak olduğunu düşünen ve yazan bir Batılı 'ilerici' entelektüel, gerçekte emperyalist amaçlarla gerçekleştirilen (genelde ABD liderliğindeki) Batılı liberal askeri müdahaleleri (gerçekte 'işgal') destekleme eğiliminde olacak ya da en azından bunları 'yumuşak' biçimde eleştirecektir. Benzer şekilde, Batılı hayat tarzını ve düşünce biçimlerini kutsayan önyargıları nedeniyle yalnızca *bireyin* insan haklarını esas alarak zulme karşı çıktığını ileri süren bir 'ilerici' ya da 'hümanist' yazar/düşünür/akademisyen, Batı dışı coğrafyalarda çokça vuku bulan etnik temizlik, soykırım, savaş suçları gibi *kolektif/müşterek* insan hakları ihlâllerini görmezlikten gelme ya da hafife alma eğiliminde olabilecektir. Bu yaklaşımın İsrail-Filistin sorunu özelindeki izdüşümü ise, örneğin, İsrail'i 'geri kalmış' bir coğrafyada bir 'uygarlık' vahası olarak görmek ya da örneğin Filistin'deki İslâmî hareketlerin 'öznelliğini' ve 'meşruiyetini' göz ardı etmek olabilir.

Hâkim Küresel Düzenin İsrail'e Âdeta Dokunulamaz 'Kutsal İnek' Muamelesi Yapması

İsrail'e, hem Batı uygarlığının bir uzantısı ve onun emperyal çıkarlarının bir koruyucusu olduğu için hem de birkaç milyon Yahudi İkinci Dünya Savaşı sırasında, Nazilerin iktidarındaki Almanya'da ve başka bazı Avrupa ülkelerinde soykırıma tâbi tutulduğu için, hâkim küresel düzen, bugüne dek, işlediği bunca suça rağmen, İsrail'e âdeta bir 'kutsal inek' muamelesi yapmaktan bir türlü vazgeçmemiştir. Bu soykırım hem bu suça iştirak eden ülkelerde hem de bu suç işlenirken buna bigâne kalan Batı ülkelerinde, önemli bir 'suçluluk' psikozu oluşturmuştur. Nitekim İkinci Dünya Savaşı sonrasında Siyonist hareketin Filistin'de devlet kurma çabasının ve Filistin'e Yahudi göçünün hemen hemen tüm Batı âlemince desteklenmesi, bu suçluluk ya da utanç duygusuyla da ilintilidir. Böylece Batılı mütehakkim güçler, 'Yahudi Sorunu'nu bu soykırımda hiçbir dahli olmayan Filistin halkının sırtından 'çözme' aymazlığını, daha doğrusu, 'ihanetini' sergilemiştir. İsrail'in küresel düzen içinde 'kutsal inek' muamelesi görmesinin birinci ayağını bu suçluluk duygusu oluşturmaktadır.

İsrail'e mütehakkim güçlerce böyle bir imtiyaz verilmesinin bir başka nedeni ise, Batı emperyalizminin genel olarak İslâm dünyasındaki ve özel olarak Arap coğrafyalarındaki jeopolitik çıkarlarıdır. İsrail-Filistin sorununu inceleyen Batılı akademisyenler ve yazarlar, İsrail'in ABD'nin (ve genel olarak Batı'nın) Ortadoğu'daki en yakın müttefiki olduğu gerçeğinin ziyâdesiyle farkındadırlar. İsrail'in sahip olduğu askerî ve istihbarî güç ve bu devletin hayatî önemdeki stratejik konumu, onun Amerikan çıkarları açısından elzem olduğunu ortaya koymaktadır. İsrail, aynı zamanda, kendisine ABD'nin her türlü silah ve mühimmat desteği verdiği bir 'stratejik yatırım' niteliğindedir. Dahası, ABD için son derece

kıymetli bir nevi ‘stratejik üs’ konumundadır. İsrail-Filistin sorununu çalışan Batılı akademisyenlerin kâhir ekseriyetinin bu durumu göz önünde bulundurmadığını düşünmek gerçekçi değildir.

Bu hususta hâkim medya düzeninin büyük etkisi göz ardı edilemez. Nitekim Filistin sorunu konusunda özellikle ABD’de câri olan medya düzeni (görsel medya; basılı medya; işitsel medya) İsrail yanlısı bir yaklaşım içindedir. Bu durumun kamuoyunu etkilemediğini düşünmek saflık olur. Amerikan medyasında ve kısmen de Avrupa medyasında Filistin yanlısı yayınlarla karşılaşmak çok istisnaî bir durumdur. Filistin halkının maruz kaldığı büyük mağduriyetler öne çıkarıldığında bile, genelde İsrail’in 1967 öncesi sınırları sorgulanmadığı gibi, bu devletin sömürgeci-yerleşimci devlet olmak ve belirsiz sınırlara sahip olmak gibi özellikleri göz ardı edilerek, ona ‘normal devlet’ muamelesi yapılmaktadır. Bu hâkim medya düzeninin ‘eleştirel’ akım mensubu akademisyenleri ve yazarları de etkilemesi mümkün ve muhtemeldir.

Öte yandan, Batı dünyasındaki hâkim görüşe göre, İsrail, ‘geri kalmış’ ve sadece ‘fanatizm’ üreten *Arap dünyası* adı verilen ‘çölde’, Batı uygarlığının bir parçası olarak aydınlanmayı, özgürlüğü ve uygarlığı temsil eden bir ‘vaha’ gibidir. Nitekim küresel düzeyde patlak veren ve Ortadoğu’yu ve/veya İslâm dünyasını da etkileyen her kriz döneminde, söz gelimi, 11 Eylül (2001) terör saldırıları sonrasında, Siyonist İsrail, kendisini, ‘İslâmcı barbarlığa ve terörizme’ karşı bir ‘kalkan’ olarak pazarlama çabasına girmiştir. Benzer biçimde, 1990’larda, çokça tartışılan *medeniyetler çatışması* tezinin Amerikalı Yahudi bir akademisyen olan Samuel Huntington tarafından ileri sürüldüğü dönemde, İsrail, ‘saldırgan’ güdülerle hareket ettiğini ileri sürdüğü İslâm dünyasına karşı kendisinin Batı değerlerini benimsemiş ve Batılı güç bloğunun ‘sadık bir müttefiki’ olduğunu sıkça dile getirmekten geri durmamıştır. Siyonist İsrail’in kendisini Batı’nın Ortadoğu’daki jandarması ve değer taşıyıcısı olarak tavsif etmesi, modern Siyonizm’in tüm tarihi boyunca öne çıkan siyasî şahsiyetlerin benimsediği bir söylem olmuştur. Nitekim Siyonizm’in fikir babası olan Theodor Herz 19. yüzyılın sonlarından itibaren kurulmasını hedeflediği Yahudi devletinin Batılı sömürgeci güçlerin Ortadoğu’daki çıkarlarının bir ‘aracı’ olacağını sürekli bir biçimde ifade etmiştir. Bu devlet Asya’da hâkim olan barbarlığa karşı uygarlığı teslim edecekti. (Başka bazı argümanların yanı sıra) Bu söyleme yaslanılarak, dönemin önde gelen sömürgeci gücü olan

Britanya İmparatorluğu'nun Siyonist davaya kazandırılması ve böylece onun desteğinin alınması hedeflenmiştir.[25]

Yukarıda da belirtildiği üzere, bugün de, bu oryantalist söylem ve emperyalizm işbirlikçiliği, İsrail'in hâkim küresel güçler nezdindeki varlık nedenini onlara 'hatırlatmak' amacıyla diri tutulmaktadır. Bu oryantalist söylem İsrail'in sömürgeci ve emperyalist yayılmacılığının devamı açısından oldukça 'yararlı' bir işlev görmüştür: Hâkim güçler, toprakları Siyonistlerce işgal edilmiş olan Filistin halkını diplomatik bir yalnızlığa iterken, kendisini Batı'nın değerlerinin ve emperyal çıkarlarının taşıyıcısı olarak lanse eden İsrail'i her şart altında desteklemeyi âdeta 'vazife' edinmişlerdir.[26]

Bu İsrail-yanlısı söylemin Filistin yanlısı eleştirel akademik akımı etkilemediğini ileri sürmek herhalde pek mâkul değildir.

Batı'nın Sosyal Bilim Geleneğinde 'Bilimsellik' Kıstası Olarak 'Objektiflik' ve Duygulardan Uzak 'Mesafelilik'

Batılı hâkim akademya geleneğinde, bilim felsefesinde yaşanan bunca değişime rağmen, bugün bile, belli bir akademik metnin 'ilmî' nitelikte olmasının şartlarından birisi, yazarın ele aldığı konu ile kendisi arasında bir özdeşlik kurmaktan, konuya güçlü bir biçimde angaje olmaktan, tutkulu biçimde konuya sahip çıkmaktan uzak durmasıdır. Bu görüşe göre, ele aldığı sorun/mesele/konu ile kendi kimliği arasında 'mesafe' oluşturmayanlar, objektif olamazlar. 'Objektiflik', bu yaklaşım içinde, bir akademik metnin belli bir kaliteyi, derinliği ve inandırıcılığı yakalaması açısından olmazsa olmaz bir şarttır. O nedenle belli bir meseleyi/sorunu bir tür 'dava' olarak benimseyen akademisyenlere, bu hâkim gelenek içinde kuşkuyla bakılır.

Nitekim bu durum hususiyetle *Filistin sorunu*nda çok kesif biçimde karşımıza çıkmaktadır. Hâkim literatür, Filistin davasını bütün kalbiyle benimsemiş, o davanın tutkulu biçimde savunuculuğunu yapan dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan akademisyenlere, ve bunların yanı sıra, Filistinli akademisyenlere genelde kuşkuyla yaklaşmakta, bu kimselerin konuya ilişkin kaleme aldıkları kitapların ve makalelerin sırf bu yüzden gerekli ilmî seviyeyi yakalayamayacağı önyargısı içinde hareket etmektedirler. Bu durum ise hâkim literatürde bu tür çalışmalara pek fazla atıf yapılmamasına yol açmaktadır. Bu 'duygusallık' kıstası

[25] Bu hususta daha fazla bilgi için, bakınız Roger Garaudy, *The Case of Israel: A Study of Political Zionism* (Shorouk International, 1983).

[26] Jonathan Cook, "After Corbyn, Israel lobby turns its guns on UK academia", 14 Ekim 2021, https://jonathancook.substack.com/p/after-corbyn-israel-lobby-turns-its 2021

itibariyle, baskın yaklaşıma göre, ele aldığı konuya daha 'mesafeli' yaklaşan Batılı akademisyenler, Filistin sorunu konusunda güçlü bir hissiyat içinde olan ve dolayısıyla daha fazla 'duyarlılık' gösteren Batılı olmayan meslektaşlarına kıyasla, kendi yazdıkları akademik metinlerin ilmî seviye olarak 'ileride' olduğunu düşünme eğilimindedirler.[27]

Bu önyargının ilginç bir örneğini Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) bünyesinde bir süre önce kaleme alınan bir raporda görmek mümkündür. Nitekim Filistin topraklarında işlenen insanlık ve savaş suçları hususunda Filistin tarafınca 2015 yılında UCM'ne sunulan şikâyet başvurusu üzerine, mahkeme savcısı, Filistin'in devlet olup olmadığının açıklığa kavuşturulması hususunda ön yargılama dairesine (*pre-trial chamber*) sunmuş olduğu 648 dipnotu olan 120 sayfalık raporda, ne ilginçtir ki, bunca atıf yapılan akademik metinlere ve belgelere rağmen, Filistinli kaynaklara –birisi hariç- bakma gereği duymamış, buna karşılık aynı metinde İsrailli hukukçulara 51 adet atıf yapmıştır. Büyük bir olasılıkla, bunun bir nedeni, savcının İsrail'i 'öfkelendirmekten' çekinmesidir. Bunun yanı sıra, bu raporun yazılış biçimine bakılarak, mahkeme savcısının Filistinlileri uluslararası hukukun 'öznesi' olarak değil de, bir bakıma, 'nesnesi' olarak gördüğünü ileri sürmek mümkündür.[28] Ne var ki, bütün bunların ötesinde, rapor, bize, Filistin meselesini en iyi bilecek durumda olan Filistinli akademisyenlerin konuya ilişkin ilmi eserlerinin bu mahkeme tarafından 'hafife alındığını' da ihsas etmektedir.

Bununla bağlantılı bir başka husus ise, Batılı akademisyenlerin, Filistinli akademisyenlere ve yazarlara atıf yapmaları halinde, kaleme aldıkları metinlerin ciddî ve itibarlı uluslararası dergilerde yayınlanmayabileceği hususunda duydukları endişedir. Dahası, Filistin sorunu üzerinde çalışan Batılı akademisyenlerin birçoğu, peşin hükümleri ve önyargıları nedeniyle, Filistinli meslektaşlarının yazdıkları metinleri ilmi açıdan yeterince 'ciddî' ya da 'inandırıcı' bulmamaktadır.[29] Filistinlilere *Filistin sorunu* konusunda hâkim literatürde çok az sayıda atıf yapılmasının bir başka nedeni de, herhalde, itibarlı ve uluslararası düzeyde bilinen Oxford University Press ya da Cambridge University Press gibi yayınevlerince Filistin sorununun hukukî boyutlarına ilişkin olarak yayınlanan ve alana mührünü vuran kitaplarda, Filistin sorununu uluslararası hukuk çerçevesinde ele alan Filistinli yazarların ve akademisyenlerin yazdıkları kitap ve makalelere çok az yer verilmesidir.[30]

---

[27] Kattan, *a.g.e.*

[28] *A.g.e.*

[29] *A.g.e.*

[30] *A.g.e.*

Bütün bu kaygıların Filistin yanlısı Batılı eleştirel akademisyen ve yazarların birçoğunu etkilediği açıktır. Nitekim bu kişilerin kaleme aldıkları metinlerde de Filistinli ya da Batılı olmayan akademisyenlere ve yazarlara pek fazla atıf yapılmadığı görülmektedir.

Akademyadan Gelen Grup Baskısı

Bırakınız ana akım akademisyenleri, 'eleştirel' duruş sahibi olan Batılı akademisyenler dahi, grup baskısı nedeniyle, İsrail-Filistin sorunu konusunda ortaya koydukları eserlerde konuyu 'kabul edilebilir' bir söylem ve anlatının sınırları içinde ele almaya zorlanmakta, tabiri caizse, bu kişiler 'ehlileştirilmektedir'. Akademya mensupları genelde 'iyi' bir akademik metnin nasıl olması gerektiği hususunda hâkim olan düşünceleri ve yaklaşım biçimlerini içselleştirme eğilimindedir. Bu ise, belli bir sosyal disiplin içinde hâkim literatür nezdinde 'mâkul' olarak kabul edilen görüş, yaklaşım ve tahlillerin dışında kalan fikirler üzerinde 'caydırıcı' etkide bulunur. Akademya mensupları, aynı zamanda, kendi meslektaşlarının doğrudan ya da dolaylı yollarla onlara 'hissettirdikleri' genel teâmülün dışına çıkmama baskısı ile sıkça karşılaşırlar. Bu durum, bu etkiye mâruz kalanların bakış açılarını zamanla daraltır, eleştirel yeteneklerini köreltir. Chimni'ye göre, kendi uzmanlık alanlarında uluslararası düzeyde öne çıkmış olan akademik şahsiyetler bile 'çizgi dışına çıkmama' konusunda bu tür baskıların mağduru olabilmektedir. Bu da içinde yaşadığımız dünyaya ilişkin alternatif yaklaşımların ve tahlillerin neşvünemâ bulmasını güçleştirmektedir. Sözün kısası, hâkim literatürün statüko yanlısı eğilimleri ve akademyanın kendi bünyesindeki grup baskısı, 'muhalif' ilim ehlinin eleştirel duruşunu ve alternatif bakışını caydırma eğilimindedir.[31]

Bütün bunların yanı sıra, Filistin sorunu konusunda çalışan 'ilerici' (*progressive*) ya da 'eleştirel' (*critical*) akademisyenleri, ana akım yaklaşımlara uygun düşünmeye, yazmaya ve konuşmaya zorlayan, onların hâkim literatürde 'radikal' görülen düşünce biçimlerini 'ılımlı' bir hale dönüştüren *dolaylı* bir etkiden de söz edilebilir. Bu ise ortalama bir Batılının Yahudilere yönelik olarak hissettiği 'dinî/kültürel yakınlık' meselesidir. Nitekim birçok Amerikalı ve Avrupalı, Yahudilerin ve Hristiyanların ortak bir dinî mirasa sahip oldukları kabulü temelinde İsrail'e dinî ve kültürel bir yakınlık duymaktadır. ABD'de yapılan kamuoyu yoklamalarında Amerikan halkının Yahudilere (Hristiyanlık dışındaki) başka dinî topluluklara nispetle daha fazla yakınlık hissettiklerini ortaya koymaktadır. Batılı halkların önemli bir kısmının İsrail-Filistin sorununa bakışını etkileyen bu toplumsal muhayyile boyutu, ABD'nin

[31] Chimni, *a.g.e.*, s. 22.

bugüne dek İsrail'e vermiş olduğu kayıtsız koşulsuz desteğin dikkate değer nedenlerinden birisidir. Bu kültürel ünsiyet bağlamı, kuşkusuz Filistin yanlısı akademyanın da İsrail'e yönelik bakışını az ya da çok etkilemektedir.

Sonuç

Filistin sorunu konusunda 'eleştirel' duruş sahibi olan, Filistin yanlısı Batılı akademisyenlerin önemli bir kısmının Filistin sorununun hâkim küresel tahakküm düzenince çözümsüzlüğe terk edilmiş olmasında, şu ya da bu düzeyde dahli olduğunu ileri sürmek, abartılı bir görüş sayılmamalıdır. Bu çevreler, yazdıkları metinlerde, çoğu zaman İsrail'i acımasız biçimde eleştirirken, hem sorunun bağlam ve çerçevesini yatay ve dikey olarak 'dar' bir söylemsel mekâna hapsetmeleri hem de 'çözüm' olarak koydukları görüşlerin küresel statükonun dayatması olan, (yalnızca) 1967 sınırlarında kurulacak olan bir Filistin devletini öngören iki-devletli çözümü ya da bazılarının –bir azınlık görüşü olarak- önerdiği tarihî Filistin topraklarında Yahudilerle Filistinlilerin 'yeni' devletin eşit haklara sahip vatandaşları olacağı öngörülen –ve tabii ki Yahudilerin devletin kimliği ve kurumları üzerinde hâkim konumda olacağı- tek devletli bir çözümü öngörmesi, pek çok açıdan sorunludur. Hem iki devletli hem de (Yahudilerin hâkim olacağı) tek devletli çözüm paradigmasının Filistinlilere gerçek anlamda özgürlük getirmeyeceği açıktır. Bunun birçok nedeni vardır: birincisi, her iki formül de Filistin'in geçmişte yaşadığı mağduriyetlerin 'hesabının verilmesini' öngörmekten uzaktır; ikincisi, her ikisi de Siyonistlerin tarihî Filistin topraklarında bugün sahip olduğu hâkim konumu esas almaktadır; üçüncüsü, her ikisi de İsrail'i ve İsraillilerin Filistin halkına yönelik olarak işlemiş oldukları suçları (söz gelimi, uluslararası baskılar, yaptırımlar ve yargı kararları yoluyla) cezalandırıcı olmaktan uzaktır; son olarak, her ikisi de Filistinli mültecilerin kendi yurtlarına dönüş hakkı konusunda sessizdir.

Öte yandan, Batı Şeria'nın, bu topraklarda onlarca yıldır inşa edilen işgalci Yahudi yerleşimlerinin her yanda boy vermesi nedeniyle, birbirinden kopuk adacıklar hâline geldiği düşünülürse, bugün, 'toprak bütünlüğü' olan bir Filistin devletinin iki devletli çözüm yoluyla hayata geçirilmesi imkânsız hâle gelmiştir. Buna karşılık, (yukarıda eleştiri konu edilen) tek devletli çözümün de zaten Siyonistlerin asla kabul etmeyeceği bir ütopyadan ibaret olduğu açıktır.

Batılı 'ilerici' akademya mensuplarının büyük çoğunluğu, ana akım yazarlara benzer biçimde, Filistin sorunu konusunda bugüne dek genelde mevcut küresel ve bölgesel statükoya meydan okuyan ve o nedenle egemen düzeneği 'tehlikeye atan' bir yaklaşım içinde olmaktan uzak durmuştur. Bu kişilerin ve çevrelerin 'neden' böyle bir tavır içinde olduğu konusu, bu

tebliğde inceleme konusu yapılmıştır. Bu hususta ortaya konan açıklama çerçevesi içinde, şu hususlara değinilmiştir: Siyonist lobilerin küresel düzeydeki etkileri; *realpolitik* üzerine bina edilmiş olan 'güç dengesi' paradigmasının dışına çıkmakta zorlanmaları; Filistin sorununun ancak Batılı aktörlerin önerdikleri bir çözüm modeli çerçevesinde çözülebileceğine ilişkin bir ön kabulü benimsemiş olmaları; İsrail'in, ABD'nin ve genel olarak Batı'nın Ortadoğu coğrafyasındaki jeopolitik çıkarlarının ana sütunlarından birisi olması; Yahudilerin 20. yüzyılda yaşanmış olan bir büyük soykırımın 'mağdurları' olmaları nedeniyle İsrail'e karşı 'yumuşak' bir yaklaşım içinde olmaları gerektiğini düşünmeleri; akademyanın kendi içindeki grup baskısı; başta BM olmak üzere uluslararası hukukun ve hâkim uluslararası kurumların 'güçlü' olanları kayıran bir hukuk kültürüne sahip olmaları; Filistinli ve genel olarak Batılı olmayan entelektüellerin kaleme aldığı metinlerin genel olarak ilmî ciddiyet açısından hafife alınması; Filistin yanlısı Batılı yazar ve akademisyenlerin bile genelde laik önyargılara sahip olmaları ve İslâmî hareketlere kuşkuyla bakmaları.

Unutulmamalıdır ki, Filistin yanlısı Batılı akademya mensupları son kertede, büyük ölçüde, *Batı'nın imtiyaz sahibi olduğu* küresel tahakkümcü düzenin ve onun dünya tasavvurunun bir parçasıdır. Bu çevreler, kendi varlıklarını ve imtiyazlarını borçlu oldukları bir yapının ve mekanizmanın 'sindiremeyeceği' bir çözüme rağbet etmeme temâyülündedirler. Dahası, Batılı eleştirel akademisyen, yazar ve düşünürler de, ana akım mensuplarının mağduru olduğu entelektüel ve ahlâkî önyargıların ve zaafların bir kısmını kendi bünyelerinde barındırmaktadır. Söz gelimi, 'eleştirel' akademya mensupları da tahlil ettikleri sosyal ve siyasî meselelere ilişkin olarak usulü, kurumsal çerçeveyi ve (önde gelen devletler bloğunun ve uluslararası kurumların vaz ettiği) hâkim normatif çerçeveyi, esasa, yani, bir meselenin derinlerinde yatan asıl meseleye ve onun zorunlu kıldığı *anlama ve anlamlandırma* çabasına tercih etme eğilimindedir. Yine, bu çevreler, ulus-ötesi etki doğuran krizlerin ve uyuşmazlıkların tarihî ve siyasî bağlamını tahlillerinin ana eksenine oturtmak yerine, *burada olana ve şimdiye* odaklanma eğilimindedir. 'Eleştirel' ekol mensuplarının kâhir ekseriyeti seküler bir taassuba sahip olduklarından, İslâm dünyası içindeki İslâmî hareketlere ve siyasî akımlara genelde 'soğuk' bakmaktadırlar. Buna karşılık, bu çevreler, Müslüman coğrafyalarda en fazla meşruiyete sahip olan hareketlerin İslâmî hareketler olduğunu, yazdıkları metinlerde ve yaptıkları konuşmalarda kimi zaman teslim etmektedirler. Nitekim otuz yıldan fazla bir süredir yerleşimci-sömürgeci işgalci Siyonizm'e ve emperyalizme karşı Filistin davasının bayraktarlığını Hamas'ın yaptığı bilindiği halde, Filistin yanlısı bu 'eleştirel' akademisyenler dahi, bu yapıya ve harekete karşı genelde 'kuşkucu' ve

kısmen de ‘dışlayıcı’ bir tutum içinde görünmektedir. Son olarak, bu çevreler Filistin sorununun ‘çözümü’ yolundaki diplomatik çabaların ancak Batı’dan gelebileceğini ve o nedenle de sorunun çözüm çerçevesinin de ancak Batılı aktörler ve/veya onların hâkim olduğu uluslararası kurumlar eliyle formüle edilebileceğini düşünmektedirler. Kuşkusuz açıkça söylenmeyen bu Batı-merkezci ve oryantalist bakış açısına göre, Filistin sorununu ‘meşru’ ve ‘kabul edilebilir’ bir biçimde ancak Batı dünyası çözebilir.

İşte bütün bu nedenlerle Filistin sorununa ilişkin ‘eleştirel’ akım mensuplarının ‘çözümün parçası’ olduğunu ileri sürmek, ne yazık ki, pek mümkün görünmemektedir. Batılı vicdan sahibi, ‘eleştirel’ duruş sahibi akademya mensuplarının kâhir ekseriyetinin önereceği çözüm, büyük bir olasılıkla, geçmişte gözlendiği üzere, asla kalıcı, bütüncül ve âdil bir barış olmayacaktır. Bu çevrelerin kâhir ekseriyeti, İsrail’in ‘yasal’ olduğu iddia edilen mevcut sınırlarını sorgulamamakta, 1967 sınırları içinde küçük bir toprak parçasında bir Filistin devletinin kurulmasını içlerine sindirebilmektedir.

O yüzden, Filistin sorununun nasıl tanımlanacağı ve hâl çaresine kavuşturulacağı, Batılı Filistin-yanlısı akademisyen, yazar ve düşünürlerce değil, İslâm dünyası içinden gelecek ‘seslerce’ karar verilmesi gereken bir meseledir. Bir başka deyişle, sorunun nasıl *tanımlanması* gerektiği hususunun yanı sıra, çözüme ilişkin nasıl bir *strateji* izlenmesi gerektiği, ve nihâî *çözüm*ün ne olacağı konusu, öncelikle İslâm dünyasının üzerinde kafa yorması gereken bir meseledir. Kuşkusuz, bu süreçte, Müslüman aktörlerin, Filistin davasını savunan ve/veya İsrail saldırganlığına ve ırkçılığına açıkça karşı çıkan çeşitli uluslararası çevrelerle irtibat ve istişâre hâlinde olmaları doğru bir tutum olacaktır.

Kaynakça

Anjuman Rahman, “The pro-Israel lobby is colonising British academia with one smear campaign after another,” Middle East Monitor, 17 Mayıs 2022. https://www.middleeastmonitor.com/20220517-the-pro-israel-lobby-is-colonising-british-academia-with-one-smear-campaign-after-another/

Balfour Declaration, 2 Kasım 1917. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp

B. S. Chimni, “Third World Approaches to International Law: A Manifesto,” International Community Law Review, 2006, 3–27, s. 15.

Berdal Aral, “A Critical View of the Scholarly Discourse on the Israeli-Palestinian Problem,” New Middle Eastern Studies, cilt: 8, sayı: 2, 2018, 46-67, ss. 51-52.

Evan Jones, “Zionism and the Academy,” 12 Ocak 2024, Counterpunch. https://www.counterpunch.org/2024/01/12/zionism-and-the-academy/

Jonathan Cook, “After Corbyn, Israel lobby turns its guns on UK academia,” 14 Ekim 2021. https://jonathancook.substack.com/p/after-corbyn-israel-lobby-turns-its

Manuela López Restrepo, “'Fear rather than sensitivity': Most U.S. scholars on the Mideast are self-censoring,” BBC Newshour, 15 Aralık 2023. https://news.wgcu.org/2023-12-15/fear-rather-than-sensitivity-most-u-s-scholars-on-the-mideast-are-self-censoring

Mayssoun Sukarieh, “The Zionist lobby’s threat to academic freedom in UK universities,” Mondoweiss, 22 Aralık 2023. https://mondoweiss.net/2023/12/the-zionist-lobbys-threat-to-academic-freedom-in-uk-universities/

Mouin Rabbani, “Twenty Years of Oslo and the Future of the Two-State Paradigm,” Perspectives, sayı: 5, 2013, 29-32, s. 29.

Nadim N. Rouhana, “Decolonization as reconciliation: Rethinking the national conflict paradigm in the Israeli-Palestinian conflict,” Ethnic and Racial Studies, cilt: 41, sayı: 4, 2018, 643-662.

Omar Salamanca et al., “Past is Present: Settler Colonialism in Palestine,” Settler Colonial Studies, cilt: 2, sayı: 1, 2012, 1-8, s. 3.

Pierre Bourdieu & Loïc Wacquant, “On the Cunning of Imperial Reason,” Theory, Culture & Society, cilt: 16, 1999, 41-58, s. 51.

Resolution No. 181, 29 Kasım 1947. http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/IMG/NR003888.pdf?OpenElement

Resolution No. 3314 (XXIX), Definition of Aggression, 14 Aralık 1974. http://www.un-documents.net/a29r3314.htm

Victor Kattan, “Palestinian Scholarship and the International Criminal Court’s Blind Spot,” TWAIL Academy, 20 Şubat 2020. https://twailr.com/palestinian-scholarship-and-the-international-criminal-courts-blind-spot/

Zehra Nur Düz & Alperen Aktaş, “Israeli lobby believed to be behind resignation of US university president,” Anadolu Ajansı, 10 Aralık 2023. https://www.aa.com.tr/en/world/israeli-lobby-believed-to-be-behind-resignation-of-us-university-president/3078674

Siyonist Şiddetin Sansür Aracı: Antisiyonizm ve Antisemitizmin Eşitlenmesi

Dilan VARGÜN[*]

Giriş

21. yüzyılda uluslararası arenada İsrail lehine yürütülen devasa bir seçmecilikten bahsediyoruz. Öyle ki batılı yönetimler üzerindeki İsrail hegemonyasına karşı; bugün batı savunduğu özgürlük anlayışına herkesten daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Batılılarca hamiliği üstlenilen İsrail'in yaptığı tüm hak ihlalleri ve soykırım suçlarına meşru bir zemin yaratma gayesi tüm dünya halklarının vicdanını zedelemektedir. İsrail'in meşru müdafaa hakkına saygı duyan, Tel Aviv' e destek ziyaretleri gerçekleştiren Batılı liderler; Gazze soykırımına sessiz kalınmasını salık vermekte, İsrail' e koşulsuz destek sunmaktadır. Nitekim bu cesaretlendirme gösterileriyle Netanyahu' nun İslam Ülkeleri Teşkilatı'nın kınama mesajına "Çıkarınızı korumak istiyorsanız sessiz kalın" [1] şeklinde tehditle cevap vermesi durumun vahametini ispatlar niteliktedir.

Yakın zamanda Malezya' da bulunan Alman Şansölyesi Scholz ve Malezya Başkanı Enver İbrahim' in arasında ki konuşma gündeme gelmişti. Scholz "Almanya' nın tutumunun netliğini, İsrail' in Hamas' ın saldırılarına karşı kendini savunma hakkının olduğunu ifade etmişti. Bu durumun böyle kalmaya devam edeceğine keza İsrail'in Almanya ile olan özel ilişkisine, karşılıklı güven duygusunun devamlılığına vurgu yapmıştı. Aldıkları pozisyonda esir takası, insani yardım ve iki devletli çözümün dâhil olduğunu dile getirse de, İsrail' in kuruluşunu desteklediklerini ve Alman politikasının bu doğrultuda gelişmeye devam edeceğinin altını çizmişti.

Enver İbrahim ise "Tek bir konuya bakıp bu kadar tek taraflı davranarak, 60 yıllık vahşeti bir kenara atarak da çözüm bulamazsınız. Çözüm sadece esirlerin serbest bırakılması değil. Yahudi yerleşimler ne olacak? Yasa dışı yerleşimcilerin davranışlarına ne diyorsunuz? Filistinlilerin haklarına, topraklarına, onurlarına, erkeklerine, kadınlarına ve çocuklarına el konulması ne olacak? Bunlar endişe verici değil mi? İnsanlığımız nerede? Bu ikiyüzlülük neden? Bir ırka ve diğerlerine karşı bu seçici ve ikircikli tutum neden? Ten renkleri farklı oldukları için mi yoksa farklı dinden oldukları için mi? Bu konuda çok netim ama tek bir

[*] Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kudüs ve Filistin Çalışmaları Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, dilanvargunn@gmail.com

[1] "Netanyahu'dan Arap liderlere tehdit: Çıkarınızı korumak istiyorsanız sessiz kalın" (13 Kasım 2023).

konuya tek bir kurbana odaklanırsanız ve 1947'den bu yana binlerce kurbanı bir kenara bırakırsanız bunun konuyla alakası olmadığını kabul edemem." şeklinde karşılık vermişti.[2]

Bu röportaj kesiti İsrail lehine sürdürülen uluslararası politikanın küçük bir özetiydi. Eşitlik ve adalet kavramları ile kadrajlara yansıyan Batının, benzer iddiada bulunan İsrail' in ne derecede adalet tesis etmeyi istediğine, dini bir kimliği kayırmada ki etkin rolüne örnek teşkil etmektedir. Yapıcı eleştirilerin manipüle edilmesi ve toplumlar arası ayrım duvarlarının inşa edilmesi dünya barışını tehlikeye sokmaktadır. Öyle ki Avrupa' da gelişen getto kültürünün bir yansıması olarak vicdanlı insanları sanal gettolaşmaya iten bir İsrail sansüründen bahsetmek mümkündür. İsrail ve dini mistisizm-milliyetçilik ile yoğrulan kurucu ideolojisi Siyonizme karşı duruş sergileyen bireyler, akademi başta olmak üzere her platformda itibarsızlaştırılmaktadır. Saldırgan ve militarist bir hareket olan Siyonizme karşı gelişen Anti-siyonizm ırkçılık olarak kabul edilmektedir. Nitekim bu makalede Rogery Garaudy' nin deyimiyle "dokunulmaz" bir konu ele alınmaktadır: Siyonizm ve İsrail devleti. [3] Bu bağlamda Antisiyonizm ve antisemitizm kavramları ekseninde Siyonizm eleştirisine, Antisemitizim ve Antisiyonizm kavramlarının aynı kefeye konarak bu eleştirilerin sansürlenmesine değinilmektedir. Bu baskı yönteminin insani reaksiyonları uluslar nezdinde körleştirdiği, haksızlıklar karşısında toplumsal duruşu zayıflattığı savunulmaktadır. Özgür tartışma ortamlarının korunması, ifade özgürlüğünün sağlanması, gerek akademik gerek basın camiasının içinde bulunduğu otosansüre son vermenin gerekliliğine ve üretken perspektiften uzaklaşmanın tehlikesine dikkat çekilmektedir. Siyonizm ideolojisinin doğurduğu şiddeti aklamanın meydana getirdiği sosyal sorunlar, sansür örnekleri verilerek aktarılmaya çalışılmaktadır.

Siyonizm, Antisiyonizm ve Antisemitizm: Kavramların Tarihsel Gelişim ve Farklılıkları

Siyonizm köken itibariyle "Siyon" kelimesinden gelen ve Yahudilerin Filistin' de bir devlet kurmasını amaçlayan siyasi bir harekettir. Bu bağlamda kurumsal ulus kimliğinin yeniden kazanılmasını, atalarının toprağı olarak kabul ettikleri Filistin coğrafyasına dönüşü savunan ve tarih - metatarih arasında İsrail' in mesihçi rolünü yeniden diriltmeyi gaye edinen politik bir ideolojidir[4]. Nitekim dini kutsalların bu amacı gerçekleştirmek üzere araçsallaştırıldığı bu ideolojik perspektifte Yahudiler kelimenin geçtiği Kitab-ı Mukaddes'i

[2] "Malezya Başbakanı Enver İbrahim, Almanya'nın ikiyüzlülüğünü Scholz'un yüzüne haykırdı", *Haksöz Haber* (14 Mart 2024).

[3] Roger Garaudy, *Siyonizm Dosyası*, çev. Nezih Uzel (Pınar Yayınları, 2015), 7.

[4] Alan R. Taylor, "Zionism and Jewish History", *Journal of Palestine Studies* 1/2 (01 Ocak 1972), 35-51.

kaynak göstererek Süleyman Mabedi' ni Siyon Tepesi' ne inşa etme hedeflerini Siyonizm bağlamında dile getirirler. Monoteist olmayan Thedor Herzl' ın ifadesi ile *"Siyonizm Yahudilik ülkesine dönmezden önce Museviliğe dönüştür."*[5] Bu kelime Herzl öncesi, ilk kez Hibbat Siyon hareketinin Avusturyalı önderlerinden Nathan Birnbaum tarafından kullanılmıştır. [6] Ancak kaynaklar kelimenin aslında Yahudilerin Kenan coğrafyasına göç etmeden önce orada yaşayan yerli halkın kullandığı "Sayhun" kelimesinden evrilmiş olduğunu ispatlamaktadır.

Kelimenin mimarları, etimolojik kökende uyguladıkları eskatolojik geçişi, Filistin coğrafyasının ulusu olmayan bir toprak olarak, toprağı olmayan Yahudi halkına vadedildiğini dile getirerek yinelerler. Aynı şekilde geçmişten günümüze tüm realiteleri yok sayarak Yahudi ırkının tüm insanlardan üstünlüğünü ve Tanrı' nın yeryüzünde ki temsilcileri olduğunu vurgulayan "seçkin millet efsanesi" ve Fırat- Nil nehirleri arasındaki toprakların Yahudilere verildiğini kabul eden "vadedilmiş topraklar" mitleriyle sağlamaktadır. Siyonizm ideolojisi tam olarak bu temeller üzerine bina edilmeye çalışılmıştır.

Avrupa' da Hz. İsa'nın katilleri olarak anılan ve çeşitli dini ritüelleriyle Hıristiyan kutsallarına saygısızlık yapmakla suçlanan Yahudiler sürekli olarak bir dışlanma ile karşı karşıya kalmışlardır.[7] 19. yy gerek Yahudilerin üzerindeki baskının artması gerek Fransa' da başlayan milliyetçilik akımı ile dışlanma ve tahakküm altına alınmaya çalışılan Yahudiler için bir kırılma noktasıdır. Homojen uluslar yaratma politikasının bir etkisi olarak Yahudi düşmanlığı, getto kültürü ve ırkçılık kökenli şiddet olayları bu dönemde tırmanmıştır. Sık sık diaspora ve pogromlara tabi tutulan Yahudiler tek çözümün bir toprak parçası üzerinde ulus kurmak olduğunu düşünerek bulundukları coğrafyalarda bir araya gelmeye başlamışlardır. [8] O dönemde Viyana' da hukuk okumuş ancak Paris' te gazetecilik yapan Theodor Herzl bir Yahudi olarak mevcut koşulları takip etmiş; çözüm yolları aramıştır. Özellikle 1894 yılında Fransa' da yaşanan Yüzbaşı Alfred Dreyfus olayı fikri bir dönüşümün vücut bulmasını sağlamıştır. "Fransız ordusunda Almanlar lehine casusluk hadisesi meydana gelmiş, Alfred Dreyfus adlı Yahudi asıllı bir yüzbaşı hadisenin faili olarak yakalanmış, deliller yeterli olmadığı halde hapsedilip ordudan çıkarılmıştı. Dreyfus hadisesi Fransa'da yeni bir

---

5 Roger Garaudy, *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin*, çev. Cemal Aydın (Timaş Yayınları, 2023), 220.

6 "Siyonizm", *TDV İslâm Ansiklopedisi*.

7 Habip Tokgöz, "İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA THEODOR HERZL VE SİYONİZM", *Anasay* 1 (31 Ağustos 2017), 183-195.

8 "Siyonizm", *TDV İslâm Ansiklopedisi* .

antisemitizm dalgasının patlak vermesine sebep olmuştur". [9] "Dreyfus davası Yahudilere karşı duyulan nefretin adalet duygusundan daha büyük olduğunun kanıtı olmuştur. Bunu gören Yahudiler için de Dreyfus Davası, Siyonist hareketin başlangıç noktası olmuştur." [10]Öncesinde duygusal bir yaklaşım barındıran Siyonizm fikri artık Herzl için Siyasi Siyonizm' e dönüşmüştür. Herzl, 1896 yılı ile beraber önce "Yahudi Devleti" kitabının taslağını oluşturmuş sonrasında 1902' de "Eski- Yeni Toprak" kitabını yayımlamıştır. Özellikle Yahudi Devleti kitabı onun Yahudi toplumuna ve Siyonizm hareketinin üyelerine bir manifestosudur.

Bu dönemde artan Antisemitizmin Herzl için toplayıcı bir unsur oluşunu şu sözler ile ifade etmiştir. " Sadece Antisemitizm/ Yahudi düşmanlığı bizi Yahudi yapıyor".[11] Böylece bu ırkçı tutum göçü kolaylaştıran bir etken halini almıştır. Antisemitizm ile birbirine daha fazla bağlanan Yahudiler kolaylıkla yönlendirebilirdi; zira onlar güçlerinin farkına varmışlardır. Kendisi bu tasarıya devletin işleyişini anlatan bir şema eklemiştir. Ona göre ilk etapta "Yahudi Derneği" ve " Yahudi Şirketi" olarak iki temel uygulama hayata geçirilecekti. Siyaset, bilim v.b gibi alanlar derneğin, dağılmış Yahudileri toplama, tasfiye ve yeni ülkede iş, organizasyon ise şirket eliyle yürütülecektir. Oraya gidecek Yahudiler talep vasıtaları oluşturacak, ticareti meydana getireceklerdi. Öyle ki oraya ilk gidecek olanların çiftçi, usta, kalifiye işçiler olması gerektiğinin altını çizmiştir.[12] Herzl kendisi monoteist bir inanca sahip olmasa dahi ilerde kitlesel göçlerde hahamları propaganda yapmaları; yolculuklarına dini anlamlar katarak Yahudileri motive etmelerini isteyecektir. Nitekim kitabında din ve devlet işlerinin ayrı olması gerektiğini, din adamlarının devlet işlerine asla karışmaması gerektiğini şöyle ifade etmiştir: *"Profesyonel ordumuzu nasıl kışla sınırlarının içinde tutuyorsak, din adamlarımızı da tapınaklarının içinde tutmalıyız."*[13]

Theodor Herzl, bu düşünsel zeminin ardından nüfuz sahibi Yahudi aileleri ile görüşmüş fakat istediği sonucu alamamıştır. Sonrasında hem Hibbat Siyon gibi Yahudi topluluklarının hem de Yahudi Devleti kitabından etkilenmiş kitleler ile görüşerek büyük bir kongre hazırlığına başlamıştır. 29 Ağustos 1897 İsviçre' nin Basel Şehrinde üç gün devam eden büyük bir Yahudi kongresi düzenlemişti. İlerde kongre için şunu söyleyecekti: *"Ben Basel'de*

---

[9] Sedat Kiziloğlu, "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2/1 (01 Mart 2012), 46.

[10] "Yayınlanmış Tüm Bildiriler – Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi" , 36.

[11] Garaudy, *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin*, 220.

[12] Theodor Herzl, *Yahudi Devleti (Cep Boy)*, çev. Sedat Demir, Ataç Yayınları, 2014, 48.

[13] Herzl, *Yahudi Devleti*, 114.

yahudi devletini tesis ettim. Bunu bugün yüksek sesle söylesem bütün dünyada bir kahkaha tûfanı kopar. Fakat bundan beş sene, belki elli sene sonra muhakkak herkes bunun böyle olduğunu anlayacaktır" (Vital, The Origins of Zionism, s. 396).[14] Burada Mesih inancı ile bağdaşmayan hareketlerden dolayı Herzl' ı eleştiren, kendisinin ifadesiyle "Protestocu Rabbiler" olmuştur. Onlar Siyonizmi Tanrıyı oyun dışına iten ve sınırları aklın belirlediği tehlikeli bir hareket olarak nitelendirmiştir. Çok sonradan Haham Hirsh bu hareketi *"Siyonizm, Yahudiliğe yüz seksen derece zıttır. Siyonizm Yahudi halkını milli bir kimlik olarak tarif etmek istiyor. Bu bir sapkınlıktır. Yahudilerin Tanrı'dan aldıkları misyon, Kutsal Toprak'a orada oturanların rızası hilafına dönme mecburiyeti değildir. Eğer bunu yaparlarsa sonuçlarına katlanırlar. Talmud, bu ihlalin sizin vücudunuzu ormanda alageyik yemi yapacağını yazar. Holokost, Siyonizmin bir neticesidir."*[15] *şeklinde ifade edecektir.* Ancak Herzl, yol haritasını çoktan oluşturmuştur. Filistin'de kolonyal tarım-endüstriyel alanlar oluşturulacak, Yahudiler için teşkilatlar kurulacak, onların milli his ve duyguları kuvvetlendirilecek ve Siyonizmin amacını gerçekleştirmek için hükümetlerle görüşmeler gerçekleştirilecektir.[16]

Basel'de yapılan ilk kongreyi (1897) sırasıyla İkinci Siyonist Kongre(1898), Üçüncü Siyonist Kongre (1899), Dördüncü Siyonist Kongre (1900) takip etmiştir. Burada bir parantez açmamız gerekecektir; Üçüncü Kongre esnasında Theodor Herzl İstanbul' da II. Abdülhamid ile Filistin görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Beşinci ve Altıncı Siyonist kongreler esnasında Yahudi devleti için Kıbrıs, Uganda ya da Arjantin' de kurulması adına seçenekler sunuldu.[17] Ancak özellikle Rusya' dan gelen Yahudiler tarafından kabul edilmedi. Theodor Herzl için herhangi bir toprak parçası yeterliydi. Buna kullandığı şu cümleyi örnek verebiliriz. "Biz bir devlet, hem de örnek bir devlet kuracak kadar güçlüyüz. Bu amaç için gerekli beşeri ve maddi malzemeye sahibiz. Bir ülkenin tüm haklı ihtiyaçlarını tatmin edecek büyüklükte dünya üzerinde bir yerde bize egemenlik verin, gerisini kendimiz tamamlarız."[18] Ancak Siyonist Aşıkları Hareketi'nin kurucusu Leo Pinsker (1821-1891) gibi önde gelen Hıristiyan Siyonistler, Filistin dışında ki diğer seçenekleri kabul etmemişlerdir. Nitekim Hıristiyan Siyonistlerden Alexander Keith tarafından ilk olarak dillendirilen "topraksız halka toprak tayini'' fikrinin geliştirilmek istenmesinin etkisi ayrıca büyüktür. Çünkü Yahudilerden önce

[14] "Siyonizm", *TDV İslâm Ansiklopedisi*.

[15] Garaudy, *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin*, 228.

[16] Burhan Karaca, *Theodor Herzl* (3t Yayınları, 2019), 74.

[17] Karaca, *Theodor Herzl*, 78.

[18] Mehmet Ali Duran, "Politik Siyonizm Ekseninde Yahudi Devleti Fikri", *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi* 2/1 (23 Haziran 2020), 143.

Hıritiyan Siyonistler Kitab- ı Mukaddes üzerinden Filistin topraklarını Yahudilere ait kabul etmiş; kendi Milenyum çağı ütopyaları ve Büyük Kıyamet senaryolarına bir basamak olarak addetmişlerdir. Keza politik ve siyasi çıkarlarına yarayacak bir Yahudi devleti mevcut coğrafyada onların gözcüsü olabilecekti.[19]

İngiltere Dış İşleri Bakanı Arthur J. Balfour, Lord Rothschild' e yazdığı mektup ile devletinin Yahudi ülküsüne açık desteğini net bir şekilde ifade etmiştir. Balfour Deklarasyonu olarak adlandırdığımız bu mektup Siyonizmin ilk ve en büyük diplomatik başarısıdır. Nitekim deklorasyondan bir ay sonra Kudüs, İngiliz güçleri tarafından işgal edilmiştir. İşgalden sonra 1948' e kadar kitlesel göçler devam etmiş ve sonunda Filistin'de bir Yahudi devleti kuruluşu ilan edilmiştir.[20] Siyonist Örgütün başkanı Chaim Weizmann, 1949'da İsrail'in ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir.[21]

Anti-Siyonizm, kelime kökeni olarak Siyonizm karşıtlığı anlamına gelmekle birlikte Siyonizmin Yahudi kimliğini ve dinini araçsallaştırmasına, işgal odaklı siyasi algısına, orantısız güç kullanımına ve etnik temizlik yapmak üzere kurulu yayılmacı politikasına karşıtlıktır. Yahudi devleti kurmak üzere izlenen bu hareketin adaletsiz ve kusurlu olduğu düşünülmektedir. [22] Antisiyonizm resmi olarak 19. yüzyılın sonlarında Theodor Herzl'in Yahudi Devleti (1896) kitabında Yahudilerin Avrupa'nın "medeni milletlerinde" maruz kaldıkları zulme bir yanıt bulma arayışı ve Filistin'i zamanla işgale dayandıran manifestosu ile ortaya çıktı.[23]

I. Dünya Savaşına kadar, Yahudi karşıtlığının farklı sebepleri vardı; Ortodoks Yahudiler Siyonizmin Mesih'in gelişini engellediğini, ilahi iradeye karşıtlık olduğunu savunurken, Liberal Yahudiler ise aydınlanmanın önüne geçen gerici bir hareket olarak nitelendirmişlerdir. Orta Avrupa' da Yahudi liderleri Siyonizmi uzak bir "Yeni Yahudiye" yaratan, ulus özleminin altını oyan ve içsel bir kutuplaşmaya sebep teşkil ederek Antisemitizmi cesaretlendiren bir tehdit olarak gördüler.[24] Entegrasyon ilkelerini kabul eden liberal Yahudiler, Siyonizmi Avrupa ulus-devleti bağlamında Yahudi vatandaşlığını ve eşitliğini

---

[19] Duran, "Politik Siyonizm Ekseninde Yahudi Devleti Fikri", 142.

[20] "Yayınlanmış Tüm Bildiriler – Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi", 44.

[21] *BBC News*, "What's the Difference between Anti-Semitism and Anti-Zionism?" (28 Nisan 2016), blm. Magazine.

[22] Shany Mor, "On Three Anti-Zionisms", (ts.), 206-216.

[23] Michael Robert Marrus vd., *Contemporary Antisemitism: Canada and the World* (University of Toronto Press, 2005).

[24] Robert S. Wistrich, "Zionism and Its Religious Critics in fin-de-siècle Vienna", *Jewish History* 10/1 (1996), 93-111.

kolaylaştırma çabalarına bir tehdit olarak gördüler.[25] Bu muhalefet bloğu 1930'lardan itibaren Yahudilerin yaşadığı kötü koşulların artması, II. Dünya Savaşı ve Holokost deneyimi ile zayıflamaya başladı.[26] Bu gruplar ya dağıldılar yahut Yahudiliğin ulus değil dini bir grup olduğu önermesine bağlı Amerikan Yahudilik Konseyi gibi kuruluşlarla Siyonizmi reddetmeye devam ettiler. Yahudiler dışında Arapların Siyonizm'e karşıtlığı Osmanlı'nın son dönemlerinde başlamıştır." 1899'da Kudüs Belediye Başkanı ve Osmanlı Parlamentosu üyesi Yusuf el-Halidi, "kutsal bir vicdani görev" gereği Fransa'nın baş hahamı Zadok Kahn'a bir mektup yazarak Siyonizm'in Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler arasındaki dostane ilişkileri tehlikeye atacağı yönündeki endişelerini dile getirmiştir."[27] Bölgede son derece etkili olan ve Filistinli Hıristiyanların sahip olduğu Falastin Gazetesi, Siyonizme sert ve tutarlı eleştiriler yapmıştır. Gazete, Siyonizmin samimiyetsiz İngiliz suç ortaklığı olduğunu, "Bir İngiliz subayının koruması altında Filistinli Araplara; 'Korkmayın! Sizi barışçıl bir şekilde yutacağım.' diyen bir timsah" betimlemesiyle ifade etmiştir.[28] Manda döneminde İngiliz yönetimine rağmen İngiliz basını, bölgede yaşayan İngiliz yetkililer ve sakinlerin tutumu Antisyonizmi destekler nitelikteydi. Siyonistlerin tutumlarını ve gayretli davranışlarını kışkırtıcı ve küstah bulmaktaydılar. Yine Yahudi solu Filistin'de Arapların çoğunlukta yaşadığını ve Siyonizmin ayrıştırıcı olacağını dile getirmiş, Filistin Komünist Partisi'nin (PCP) kurulmasına ön ayak olmuşlardır. Bu parti daha sonra kurulan ilk Filistin Arap Partisi'ne katılmıştır.[29]

Arap- İsrail çatışması ve Altı Gün Savaşları sonrası sol çevrelerce Siyonizm Aparteid rejim olarak ilan edildi. Bu durum Birlemiş Milletler Genel Kurulu (1975) 3379 sayılı "Siyonizm bir ırkçılık ve ırk ayrımcılığı biçimidir" kararı ile resmiyet kazanmıştır.[30] Karar daha sonra BMGK' nın 4686 sayılı kararı ile yürürlükten kaldırılmıştır (1991). Günümüzde dünyanın her yerinden ve her kesiminden bireyler İsrail Devleti' ne insan haklarını savunma ve emperyalizm karşıtlığı gerekçesiyle karşı çıkmaktadır. İsrail'in sömürüye son vermesini ve Filistinli mültecilerin geri dönmesi çağrısında bulunan; kendisini sosyalist, savaş karşıtı ve

[25] Walter Laqueur, *A History of Zionism* (Tauris Parke, 2003).

[26] Thomas A. Kolsky, *Jews Against Zionism: The American Council for Judaism, 1942-1948* (Philadelphia: Temple Univ Pr, 1990).

[27] "MonBalagan - 1899 : 1er mars - Lettre de Youssouf Diya 'al-Khalidi à Herzl : première opposition au Sionisme"

[28] Sandy Sufian, "Anatomy of the 1936–39 Revolt: Images of the Body in Political Cartoons of Mandatory Palestine", *Journal of Palestine Studies* 37/2 (2008), 23-42.

[29] Fred Halliday, "Early Communism in Palestine", *Journal of Palestine Studies* 7/2 (1978), 162-169.

[30] David Frum, *How We Got Here : The 70's, the Decade That Brought You Modern Life (for Better or Worse)* (New York, NY : Basic Books, 2000).

antiemperyalist olarak tanımlayan Uluslararası Yahudi Antisiyonist Ağı gibi birçok topluluk bu taleplerini belirtmektedir.[31] Yine Nisan 2013'te İskoçya Kilisesi tarafından yayınlanan "İbrahim'in Mirası: Vaat Edilmiş Topraklar Üzerine Bir Rapor" ile Yahudi teolojik iddiaları ve kutsal metinlerin analiziyle Yahudilerin Kutsal Topraklar üzerinde iddia ettikleri gibi hak sahibi olmadıkları belirtilmiştir. Son olarak Güney Afrika'nın İsrail'in 7 Ekim 2023'ten bu yana Gazze'de gerçekleştirdiği işgal ve etnik temizlik sebebiyle Uluslararası Adalet Divanı'nda açtığı davada ve "BM Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (1948)"ni ihlal ettiği ifade edilmiştir.[32]

Bir insanı yahut bir ırkı "öteki" olarak görmek maalesef kimi zaman o kimselere karşı nefret duygusu geliştirmek için yeterli bir gerekçe sayılabilir. Fakat bu çıkarım ırkçılığın tarihi arka planını anlamamız hususunda eksik kalır. Nitekim Müslüman, Yahudi ve daha birçok kimliğe karşı geliştirilen ırkçılığın tarihsel arka planında gerek toplumsal gerek teolojik normlara rastlamak mümkündür. Günümüzde kelime kökeni itibariyle tüm Sami ırklarına karşıtlık anlamı barındıran ancak sadece Yahudilere karşı ayrımcılık ve nefret olarak tanımlanan Antisemitizm 'inde sosyolojik, psikolojik ve teolojik temellendirmelere dayandığını söylemek mümkündür.

Klasik dönem ve modern dönemde değişen Antisemitizm türleri olmakla beraber kavramın kullanımı 1879 yılında Wilhelm Marr tarafından o dönemde Orta Avrupa'da devam eden Yahudi karşıtı kampanyaları tanımlamak için kullanılmıştır.[33] Hz. Musa ile millet olarak hareket anlayışı gelişen Yahudiler ilk olarak bu dönemde ayrıştırmaya maruz kalmış ve yine Hz. Musa' nın önderliğinde Mısır'da yaşadıkları kölelik hayatından ve Firavunların zulmünden kurtulmuşlardır (M.Ö. 1250).[34] Hz. Süleyman hükümranlığında refah bir devletten sonra Babil hükümdarı II. Buhtunnasr'ın (M.Ö. 586-538) egemenliği elde etmesi ile Yahudiler "diaspora (sürgün)" kavramı ile tanışmış; bu kavram İsrail Devleti'nin kurulmasına kadar tarihlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca bu dönemden itibaren Antisemitizm daha net tanımlanır hale gelmiştir. Önce Perslerin (M.Ö. 516) sonrasında Büyük İskender'in (M.Ö. 332) Filistin hâkimiyeti ile Yahudiler bir süre yaşam ve inanç özgürlüğüne kavuşmuşlardır. Ancak Roma hâkimiyetinde (M.S. 70) aralarındaki isyanlar ve bağımsızlık mücadeleleri sebebiyle pagan bir kültüre sahip İmparator Titus tarafından mescitleri yıkılmış,

[31] "International Jewish Anti-Zionist Network"

[32] "Uluslararası Adalet Divanı karar verdi: İsrail soykırımdan yargılanacak" (27 Ocak 2024).

[33] "Anti-Semitism - Medieval Europe, Prejudice, Persecution | Britannica" (02 Nisan 2024).

[34] Büşra Yilmaz Kiliç, *Cevat Rıfat Atilhan`ın eserlerindeki antisemitik bilgilerin dinler tarihi açısından incelenmesi* (Sosyal Bilimler Enstitüsü, masterThesis, 2019), 11.

Yahudilerin bir kısmı öldürülmüş, çoğunluğu ise esir pazarlarında satılmış yahut sürgün edilmiştir.[35] Roma'da Hıristiyanlığın resmi din haline gelmesinin ardından Yahudiler ve Hıristiyanlar arasında teolojik gerginlikler başlamıştır. Yahudilerin gerek içe dönük ve dini geleneklerinden ödün vermeyen tutumları gerek "tanrı katili" olarak suçlanmaları 7.yy İspanyasında idam ve sürgünle cezalandırılmalarına sebep olmuştu. Yahudiler toplumsal dışlanmışlık, şiddet ve ölümden kaçmak; statü kazanmak adına çiftçilik, tüccarlık gibi mesleklerde gelişerek ciddi mülkiyetler edindiler. Yahudilerin edindikleri mal ve faiz ile haksız kazanç elde etmeleri Hıristiyan nefretini giderek artırmış; nihayet Hristiyan çocuklarla kanlı ritüller gerçekleştirdikleri ve kutsal ekmekleri çaldıkları yönündeki iddialar sonucu Yahudiler büyük kıyımlara maruz kalmışlardır. Böylece süreç 11.yy'de normalleşen bir Yahudi nefretine evrilmiştir. 1096 I. Haçlı Seferi'nde Yahudi cemaatleri yok edilmiştir. 14. yy'in ortalarında Strasburg'da 2000 Yahudi yakılmıştır. Pek çok kentte ise Yahudi evleri ateşe verilmiştir. Yahudilerin bir kısmı hem evlerini hem kendilerini yakmışlardır. Yahudiler Ortaçağ'da din değiştirmeye zorlanmış, kan iftiraları ile katliamlara giden süreçler yaşamışlardır. Reformasyon çağı öncesi ve sonrasında bu sürgün ve baskılar artarak devam etmiştir.[36]

Yahudilere Ekonomik hoşnutsuzluk, geleneksel ve dini önyargılar 1789 Fransız Devrimi'ne kadar devam etti. "Yahudilere bireyler olarak her şey, Yahudilere bir halk olarak hiçbir şey" sloganı ile özgürlük, eşitlik ve kardeşlik vaadiyle, vatandaşlık hakları Yahudilere genişletildi fakat bu durum antisemitizmi bitirmedi, sadece dönüştürdü. 19. yüzyılda Avrupa toplumunun belirleyici faktörü olarak ulusçuluğun ortaya çıkmasıyla antisemitizm, etnik olarak homojen halkların arasında "yabancı" Yahudi unsurlarının varlığını kınayan dini bir karakterden ziyade ırksal bir karakter kazandı. Yahudilerin sözde Aryen "ırk"tan aşağı olduklarını iddia eden sözde bilimsel teoriler, özellikle Yahudilerin mevcut toplumsal veya siyasi şikâyetlerin suçlusu olarak öne sürüldüğü ülkelerde, antisemitizme yeni saygınlık ve halk desteği kazandırdı. Antisemitizm araçsallaştırılarak güçlü bir siyasi malzeme haline geldi. Alman politikasını şekillendiren, Rusya ve Polonya' da pogromlara ve Fransa' da Dreyfus Davasına kadar uzanan yıkıcı bir antisemitizm anlayışı gelişti.[37] 1933'ten 1945'e kadar Adolf Hitler'in önderliğinde Nazi Almanyası'nda başlatılan antisemitik şiddet fırtınası, sadece Almanya'da değil, aynı zamanda başka yerlerde de anti-Yahudi hareketleri teşvik etti.

---

[35] Yilmaz Kiliç, *Cevat Rıfat Atilhan`ın eserlerindeki antisemitik bilgilerin dinler tarihi açısından incelenmesi*.

[36] Yilmaz Kiliç, *Cevat Rıfat Atilhan`ın eserlerindeki antisemitik bilgilerin dinler tarihi açısından incelenmesi*, 15.

[37] "Anti-Semitism - Medieval Europe, Prejudice, Persecution | Britannica" (02 Nisan 2024).

Almanya'da Antisemitizm resmi hükümet politikası haline gelerek okullarda öğretilen, bilimsel dergilerde, araştırma enstitülerinde detaylandırılan ve uluslararası propaganda aracı olarak son derece etkili bir organizasyonla teşvik edildi. 1941'de Avrupa Yahudiliğinin tasfiyesi resmi parti politikası haline geldi. II. Dünya Savaşı sırasında yaklaşık 5.7 milyon Yahudi, mobil öldürme birimleri tarafından Auschwitz, Chelmno, Belzec, Majdanek ve Treblinka gibi ölüm kamplarında çalıştırılarak, öldürülerek veya açlıktan dolayı yok edildi.[38] 1948'de Avrupa ve Kuzey Amerika'dan olan Protestan Kiliseleri'nin bir araya gelmesiyle kurulan World Council of Churches (Dünya Kiliseler Konseyi, WCC) ilk toplantısında bir rapor yayımlanmıştır. Rapor ile kiliselerin "Mesih'in düşmanı ve katili olan Yahudiler" şeklindeki kabulü bırakmaları ve antisemitizmi açıkça kınamaları çağrısında bulunulmuştur.[39] Ardından pişmanlık deklarasyonları ve tövbe ayinleri ile Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi suçunun bugünün Yahudilerine yüklenemeyeceği ifade edilmiştir. Yakın zamanda İsrail' in işgal ve soykırıma dayalı iç ve dış politikasının etkisiyle yer yer antisemitik eylemlere tanıklık edilebilmektedir.

Bir Kavramdan Bir Sansür Silahına: Antisemitizm mi, Antisiyonizm mi?

Antisiyonizm, Yahudi kimliğini milliyetçilik sosuyla siyasi harekete dönüştüren, soykırım başta olmak üzere tüm suçları "Yahudi seçilmişliği, vaad edilen toprak" gibi efsaneler ile meşrulaştıran, militarist bir ideoloji olan Siyonizme karşıtlıktır. Nitekim milliyetçiliğin fikri zemini bir halkın varoluş kavgasına cevap vermekten ziyade, kendisini diğer halklardan üstün görmenin kodlarını taşır. Bu kabulle yola çıkan İsrail'in dünyayı evrensel bir Siyonizm ile kuşattığını ileri sürmek mümkündür.[40] Antisemitizmde ise nefret baş aktördür. *"Antisemitizm, Yahudilere karşı nefret olarak kendini ifade eden belirli bir Yahudi algısıdır. Yahudi ve/veya onların mülklerini, Yahudi cemaat kurumlarını veya dinî örgütleri söz veya eylemle hedef alır."*[41]Bu ayrımı yapabilmek adına geliştirilen yöntemlerden biri 3-D kuralıdır. Double standards, (çifte standart) delegitimization (gayri meşrulaştırma) ve demonization (şeytanlaştırma) şeklinde ifade edilen bu kural 2004 yılında İsrailli politikacı ve akademisyen Nathan Sharansky tarafından geliştirilmiştir. Fakat bu test son derece yanlı bir tutumu ve çifte standardı pratize etmek üzere üretilmiştir. Nitekim test Antisemitizmin kapsamını İsrail'in sorgulanmasını da içine alacak şekilde genişletmiştir. Sadece Yahudilere

[38] "Anti-Semitism - Medieval Europe, Prejudice, Persecution | Britannica" (02 Nisan 2024).

[39] "World Council of Churches" .

[40] M Mustafa Kulu, "İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi, no. 3 (Kış 2018)", (ts.).

[41] "Antisemitizm ne demek, sınırı nedir? Almanya'daki antisemitizm tartışmaları ne düşündürüyor? - Fikir Turu", 28 Mart 2024.

yönelik nefret söylemi ve şiddeti değil, aynı zamanda tüzel bir kişiliğe (İsrail devletine) yönelik radikal eleştiriler de, İsrail'in meşrutiyetini sorguladığı gerekçesiyle kapsama dâhil edilmiştir. Böylece İsrail bir koruma kalkanına alınmış, politikaları ve eylemlerine yönelik eleştirilerin değersizleştirilmesi ve gayri meşrulaştırılmasının yolu açılmıştır. Örneğin devlet liderlerinden herhangi birisine yapılan "Hitler" benzetmesi Nazizmi güncelleştirmek olarak yorumlanmazken, İsrailli bir siyasetçiye yapılan bu gibi bir benzetme hemen Nazizim, Antisemitizim ve Holocostu diriltmek ile eşdeğer kılınıp yargılanmaya sebep olmaktadır.[42] Bu yargılama ve karalama çalışmaları İsrail ve Avrupa ülkelerinde sadece politikacılara yönelik değil; sivil, akademisyen ve gazeteciler gibi birçok alandan bireyi hedef alan bir itibarsızlaştırma propagandasına dönüşmüş durumdadır. İngiltere'deki bazı üniversitelerde İsrail' in Gazze' ye yönelik gerçekleştirdiği soykırıma karşı tepki gösteren, İsrail'in geçmişte ve bugün yaptığı saldırıları kınayan akademisyenler, afişe edilerek hedef hâline getirilmektedir. Londra Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ashok Kumar ve Londra Ekonomi Okulu'ndan (London School of Economics) Dr. Mahvish Ahmad, İsrail karşıtı açıklamaları nedeniyle bazı medya organları tarafından hedef hâline getirilen akademisyenler arasındadır.[43] Filistin' e destek yürüyüşleri "nefret yürüyüşleri" şeklinde nitelendirilmekte, kullanılan sembol ve sloganlar terör eylemi sayılabilmektedir.[44] Londra Üniversitesi SOAS (Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulu) öğrencileri Gazze'yle dayanışma amacıyla düzenlenen gösterinin akabinde okuldan uzaklaştırılmıştır.[45] Fransa'da Filistin bayrağı ve Filistin'e destek yürüyüşleri yasaklanmıştır. Sosyal medyada Filistin'e destek veren vatandaşların evleri basılmış, bu eylemleri "teröre destek suçu" sayılarak çok sayıda kişi hakkında işlem yapılmıştır.[46] ABD Michigan Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Prof. John Cheney Lippold**,** Tel Aviv Üniversitesi'ne gitmek isteyen bir öğrencisine "siyasi" gerekçelerle referans mektubu vermemesi üzerine antisemit olmakla suçlanmıştı. Columbia Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 2016'da "İfade Özgürlüğünde Filistin İstisnası" başlıklı bir bildiri yayınlanmış ve burada "ABD üniversitelerinin kampüslerinde Filistin haklarını savunanlara karşı yapılan baskı ve engellemeler insan hakları avukatları tarafından görmezlikten geliniyor." ifadelerine yer verilmişti. 2018 yılının Mart ayında Arizona State Üniversitesi'nde konuşma yapmak için davet edilen Filistinli akademisyen Hatem Bazian'a "Kampüste

---

[42] "Antisemitizm ne demek, sınırı nedir?"

[43] Dr Fatih Savaşan, "Antisemitizm Suçlamasının Araçsallığı ve Batıdaki Akademik Özgürlüğe Etkisi", (ts.), 8.

[44] Rajeev Syal vd., "Suella Braverman Calls Pro-Palestine Demos 'Hate Marches'", *The Guardian* (30 Ekim 2023), blm. World news.

[45] Savaşan, "Antisemitizm Suçlamasının Araçsallığı ve Batıdaki Akademik Özgürlüğe Etkisi", ts., 8.

[46] Savaşan, "Antisemitizm Suçlamasının Araçsallığı ve Batıdaki Akademik Özgürlüğe Etkisi", ts., 16.

olduğun süre içerisinde İsrail'i eleştiremezsin" yazılı bir sözleşme imzalatılmak istenmişti."[47] ABD Temsilciler Meclisi Üyesi, İsrail destekçisi Mike Gallagher'ın ABD'li gençlerin Gazze'ye ve Hamas'a yönelik destek paylaşımlarından dolayı "*dünya* görüşü olarak bu kadar ahlakî açıdan iflas etmiş bir görüşü" nasıl benimsediklerini anlamadığını, Çin'in Tik Tok* ile gençlerin beynini yıkadığını ve ABD'de yasaklanması gerektiğini ifade etmiştir.[48] Yine ABD Temsiciler Meclisinde yakın zamanda "Antisiyonizmin antisemitizmle eşit olduğunu" iddia eden bir karar tasarısı kabul edildi. Bu karara tepki gösteren Filistin asıllı Demokrat üye Rashida Tlaib, "İsrail yönetiminin ve Netanyahu' nun aşırılıkçı politikalarına karşı çıkmak antisemitizm değildir" şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.[49]

Antisemitizm ve Antisiyonizmi eşitleyen Batılı ülkelerde İsrail eleştirisi yapan insanlar "Yahudi karşıtlığı" suçlamasıyla işinden edilmektedir. Örneğin ABD'de PhillyVoice.com haber sitesinde spor muhabiri olan Jackson Frank'in Filistin' e destek paylaşımından sonra işine son verilmiştir. ABD'li oyuncu Susan Sarandon oyunculuk ajansından uzaklaştırılırken, Meksikalı oyuncu Melissa Barrera da yeni filminin kadrosundan çıkarılmıştır. New York Times Magazine dergisinin yazarı Jazmine Hughes, Filistin'e desteğinin ardından "yayın politikalarını ihlal ettiği" gerekçesiyle istifaya zorlanırken, Filistinli foto muhabiri Hosam Salam sosyal medya paylaşımları sebebi ile New York Times' tan kovuldu. Filistin asıllı Kanadalı gazeteci Zahraa Al-Akhrass'ın aynı gerekçeyle Global News'ta işine son verildi. İngiliz yayın kuruluşu BBC'nin Arapça haber servisinde çalışan 6 muhabirin paylaşımlarında "Hamas'a destek verdikleri" iddiası ve "katı tarafsızlık kurallarını ihlal ettikleri" gerekçesiyle kurumla ilişikleri kesildi. Yine bir diğer İngiliz gazetesi The Guardian' da 40 yılı aşkın süredir görev yapan karikatürist Steve Bell'in Binyamin Netanyahu'ya yer verdiği çiziminin "antisemitik mecazlar" içerdiği suçlamasıyla işine son verildi. Los Angeles Times Gazetesi çalışanları, gazatenin İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını kınayan ve haber merkezlerine bu saldırılardan bahsederken "apartheid", "etnik temizlik" ve "soykırım" gibi ifadeler kullanmamaları çağrısı yapan bir bildiri imzalattıklarını ifade ettiler.[50] Yakın zamanda medyay yansıyan en çarıpıcı örneklerden biri ise Siyonist Avukat Alan Morton Dershowitz'

---

[47] "ABD'de akademisyen 'Yahudi karşıtlığıyla' suçlanıyor".

[*] Gazze'de gerçekleştirilmeye devam eden soykırım neticesinde Tik Tok platformunda ki Filistin' e yönelik destek videolarının artışı, milyonlarca ABD'linin İsrail'e verilen desteğin yaklaşık on katı etkileşimi Filistin paylaşımlarına verdiği belirtilmektedir.

[48] Webtekno, "TikTok'ta Filistin Desteği Arttığı İçin ABD, Çin'i Suçluyor!", *Webtekno* (18 Kasım 2023).

[49] "ABD Kongresi'nde 'antisiyonizm, antisemitizme eşittir' ifadesi yer alan karar tasarısı kabul edildi", *birgun.net*

[50] "Antisemitizm ve antisiyonizm kavramları, Filistin'e desteği bastırmak için 'silah' olarak kullanılıyor", *Haberler* (04 Aralık 2023).

in ifadeleridir. Protestolara katılan öğrenci ve sivilleri yobaz, antisemitik ve potansiyel terörist olarak nitelendiren Alan Morton öğrencileri yurtlarından attırmak ile tehdit etti. "Bir Yahudiyi incitirsen davalık olursun" adında gruplar oluşturduklarını ve onları inciten kimselerin isimlerini tespit ederek dava açtıklarını, yurtlarından attırdıklarını ve mallarına el koyarak iflas ettirdiklerini ifade etti.[51] Yine tüm dünyanın yakından takip ettiği 68. Eurovision Şarkı Yarışması'nda davetlilere uygulanan Filistin bayrağı taşıma yasağı milyonların kültürel bir etkinliğin Siyonist sansür aracına nasıl dönüştürüldüğüne tanıklık etmesini sağladı.[52]

Bu örneklerin sayısı maalesef azımsanmayacak derecededir. Bu baskı ve sansür akademiden medyaya çeşitli alanları kuşatmış durumdadır. Bugün gelinen noktada sadece farklı milletler değil, Antisiyonist Yahudilerde aynı ötekileştirme ve suçlamalar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu Yahudiler, "Benim adıma değil!" (Not in my name!) sloganıyla İsrail'in tüm Yahudiler adına konuşma geleneğini ve Siyonizm ideolojisine tabi olmayı reddetmeleri neticesinde antisemitizmle suçlanmaktırlar.[53] "İsrail'i eleştirmek Yahudi karşıtı olmak demek değildir" diyen Yahudi yazarlar ise N+1 Edebiyat Dergisi'nde yayımladıkları ve binlerce sanatçınn imzasını taşıyan açık mektuplarında, İsrail'e yönelik herhangi bir eleştirinin doğası gereği Yahudi karşıtı olduğu yönündeki yaygın söylemi reddettiklerini belirttiler. Bu söylemin İsrail'in bugüne kadar işlediği suçlara karşı hesap vermesini engellemek, işgal gerçeğini gizlemek ve Filistin egemenliğini reddetmek için kullanıldığına dikkat çeken yazarlar, bugün aynı söylemin İsrail'in Gazze'ye bombardımanını haklı çıkarmak ve kendisine yönelik uluslararası toplumdaki eleştirileri susturmak için kullanıldığını ifade ettiler. İsrail' in Yahudi karşıtlığı maskesi altında, soykırım niyeti ile savaş suçları işlediğini kaydeden yazarlar, acıları üzerinden siyaset yapılmasına karşı olduklarını, Filistin halkının onurlu mücadelesini ve egemenlik haklarını savunduklarının altını çizdiler. ABD' nin İsrail' e olan desteğine karşılık Yahudi kimliğini iktidarlarında kullanacakları siyasi bir silah, sömürdükleri bir meta olarak kullanıldığını belirttiler.[54]

Birleşmiş Milletler (BM) raportörleri Alexandra Xanthaki, Farida Shaheed, Clement Nyaletsossi Voule ve Irene Khan; son dönemde İsrail'i eleştirmenin Yahudi karşıtlığını desteklemekle eş tutulduğunu ve bu söylemi reddettiklerini belirttiler. Yaptıkları yazılı

---

[51] 5TC Team, "Alan Dershowitz to Start 'Massive Offensive Lawsuits' Against Antisemitic Students", *5 Towns Central* (blog), 06 Mayıs 2024.

[52] "Eurovision'a Filistin bayrağı ile girmek yasaklandı" (Erişim 30 Mayıs 2024).

[53] Seda Özalkan, *Yahudilerin Siyonizm karşıtlığı* (Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, masterThesis, 2018), 112.

[54] "Antisemitizm ve antisiyonizm kavramları, Filistin'e desteği bastırmak için 'silah' olarak kullanılıyor" (04 Aralık 2023).

açıklamada, Gazze için ateşkes istemeyi, yapılan insani yardım çağrılarının, İsrail politikalarına eleştirilerin terörizm yahut Yahudi karşıtlığı olarak lanse edildiği belirtildi. Bu suçlama, saldırı ve yaptırım dalgasının ifade özgürlüğünü bastırdığı, sosyal yaşama katılmaya yönelik korku atmosferi yarattığı vurgulandı. İnsani hak ihlallerine maruz kalan aktivist, akademisyen, gazeteci, sporcu ve sanatçıların adalet talepleri gasp edilmektedir. Siyonizmin despotik tarzı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 1 ve 2. maddeleri olan 'Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar', 'Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, milli veya sosyal menşe, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir fark gözetilmeksizin eşittir."[55] maddelerini tamamen işlevsiz kılmaktadır.

Bugün gelinen noktada anlıyoruz ki "Antisemitizmi çıkaran Antisiyonizm değil Siyonizmin kendisidir."[56] Elastik bir sınır ilkesi ile kurulmuş bir devlet modelinin benimsendiği Siyonizmde İsrail'in kurucu liderlerinden Ben Gurion'un ifadesi ile "Devletin sınırlarını tespit etmek zorunda değiliz. Biz genişlemeye yönelik dinamik bir devlet yaratmak zorundayız."[57] kabulü devletin mihenk taşıdır. Tüm yayılmacı politikalarını "güvenli bölge", "savunma" ve "sınır güvenliği" gibi gerekçeler öne sürerek gerçekleştiren İsrail, mevcut toprakları "Filistinsizleştirme" amacını perdelemeye çalışmaktadır. Nitekim 7 Ekim tarihi itibariyle İsrail işgal güçleri tarafından Gazze'de 33 binin üzerinde sivilin öldürülmesi bu amacın korkunç görünür sonucudur.[58]

Siyonizmin üstün ırk mitine sarılı politikaları ile Antisemitizm ve Antisiyonizmi eşit tutması paradoksu rasyonellikten tamamen uzaktır. Bu ideolojinin desteklenmesi, sorgulanmanın ortadan kalkması antisiyonistlerin mevcut sisteme muhalif olma hakkını ellerinden almaktadır. Her iki kavramın geçmişte ve bugün Filistin'de yaşananlar bağlamında siyonist güçler tarafından İsrail'e yönelik eleştirileri bastırmak için araçsallaştırıldığı netlik kazanmaktadır.

Sonuç

Tanrının adalet anlayışını ortadan kaldırıp yerine "Yahudi dokunulmazlığı" yerleştiren evrensel Siyonizmi reddeden, politize edilmiş, kutsal ve dokunulmaz sayılan bir millet anlayışına karşı duran Antisiyonizmi, Antisemitizm ile eşitlemek Filistinlilerin geri dönüş

[55] "On Antisemitism and Human Rights" (Erişim 07 Nisan 2024).

[56] Garaudy, *Siyonizm Dosyası*, 28.

[57] Garaudy, *Siyonizm Dosyası*, 125.

[58] "5 Soru: İsrail'in Kuruluşunun ve Eylemlerinin Hukukiliği | Meşru Müdafaa mı Filistin'i Filistinsizleştirme mi? | Dış Politika | SETA"

haklarının ellerinden alınması, uluslararası hukukun güvenirliğinin yitirilmesi, dünya halkları arasında sağlıklı diyalog ve yapıcı eleştiri kültürünün ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.Bu baskı, akademi başta olmak üzere çeşitli alanlardan Siyonizme yöneltilen her türlü eleştirinin sansürlenmesine sebep olmaktadır.

Bugün Siyonist ideoloji, Antisiyonizm kavramını çarpıtarak Holokost ruhunu diriltmeye; Yahudi düşmanlığını miras haline getirmeye çalışmaktadır. Geçmişte Theodor Herzl'ın Avrupa'da maruz kalınan ırkçılığın Yahudileri bir arada tutan bir harç olduğunu görmesi, bir nevi krizi fırsata çevirmesinin ardından aynı anlayış bugün Antiyonizm ve Antisemitizm anlamının eşitlenmesi ile sürdürülmektedir.

Seçmece tarih anlayışına sahip bir militarizm halini alan Siyonizmin Antisemitizm ile güçlendirilmesi şaşırtıcı değildir. Önce Herzl' ın Siyonist kongrelerdeki söylemleri ve diplomatik çalışmaları ile temellenen emperyal bir şebekeye dönmüş akabinde Avrupa destekli "ulusların kaderlerini tayin etme" kurgusuna ek olarak yaratılan dinsel malzemelerle ideolojik bir hareketten bir devlet modeline uzanmıştır. Bu tarihi okumalar esnasında göze çarpan en önemli detay ise Avrupa' da maruz kaldıkları "getto kültürünü" pogromları ve Hitler Almanya'sında karşılaştıkları Holokostun aynısını günümüz Filistin coğrafyasında uygulamalarıdır. İsrail'in, Batının ev sahipliğinde Antisemitizmin hafızalara kazınmış en bariz örneği Holokost sonrasında giriştiği "öteki" arayışına Filistin özelinde Müslümanlarda cevap bulduğu anlaşılmaktadır. İsrail'in kendisine karşı sessizliğini koruyan ve sınırsız kredi sunan Batıdan Holokost'un diyetini Filistin olarak almaya çalıştığı görülmektedir. Bugün Batılı devletler İsrail aleyhine politika izlememek üzere teyakkuz halindedirler. Filistin ve bölge halklarına yönelik hak ihlalleri; hukuk ilkelerini ilga etmesi, soykırım suçları işlemesine rağmen İsrail'in ABD'nin siyasi ve askeri desteğini alması ise toplumların "güven" duygusunu tamamen ortadan kaldırmaya; korku kültürü hegemonyasının hâkim olduğu makro güvensizleştirmeye zemin hazırlamaktadır. İsrail üzerinden saldırgan ve baskıcı bir tutumun ulusal kimlik iddiası ile karşı karşıya kalan dünya halkları hem sosyolojik açıdan büyük bir çıkmazda kalmakta hem de İsrail'in saldırgan politikalarını frenleyici bir sistemin olmamasından endişe duymaktadır. Devletlerin İsrail' e karşı yaptırım kararları şöyle dursun bilakis büyük bir kaos ortamının tesisine aparatlık yapmaları ise durumun korkunç boyutlara ulaştığını göstermektedir. Kendi sanatçılarına, akademilerine ve medyalarına İsrail adına sansür uygulamaktadırlar.

İsrail toprak işgalinde Yahudi kimliğini metalaştırarak üzerinden politik kutsallar icat ederken muhalifleri Antisemit ilan ederek zihin işgalinde de benzer bir yol takip etmiştir. Batı

Şeria'da güvenlik gerekçesi ile utanç duvarı inşa eden İsrail insani vicdanı ve ifade özgürlüğünü Antisemitizm duvarıyla çevrelemek istemektedir. Bu duruma karşı konulmadığı takdirde Siyonizmin ırkçı iç politikası, göç hareketliliği ile demografik tecavüzü ve devlet terörizmini karakter haline getiren siyaseti dünya halklarını tehdit etmeye devam edecektir.

Kaynakça

Adams, Richard "NUS President Ousted over Antisemitism Allegations". The Guardian (01 Kasım 2022), blm. Education.

https://www.theguardian.com/education/2022/nov/01/nus-president-ousted-over-antisemitism-allegations

Adler, Selig. "The Palestine Question in the Wilson Era". Jewish Social Studies 10/4 (1948), 303-334.

Aktaş, Murat. "Antisemitizm ve Nazizm". Journal of International Social Research 12/68 (30 Aralık 2019), 286-297. https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3828

Ar, Merve. "Kültürel Irkçılık Bağlamında İslamofobi ve Antisemitizm İlişkisi". Dinbilimleri AkademikAraştırma Dergisi 23/2 (30 Eylül 2023), 499-522.

Arendt'in, Hannah. "Totalitarizmin Kaynakları/".

Arslan, Hasan Mert. "Danışman Dr. Öğr. Üyesi Arif Behiç ÖZCAN".

Bauer, Yehuda. "Antisemitism and Anti-Zionism — New and Old". Anti-Zionism and Antisemitism in the Contemporary World. ed. Robert S. Wistrich. 195-207. London: Palgrave Macmillan UK, 1990. https://doi.org/10.1007/978-1-349-11262-3_16

Beinart, Peter. "Debunking the Myth That Anti-Zionism Is Antisemitic". The Guardian (07 Mart 2019), blm. News. https://www.theguardian.com/news/2019/mar/07/debunking-myth-that-anti-zionism-isantisemitic

Brustein, William I. - King, Ryan D. "Anti-Semitism in Europe before the Holocaust". International Political Science Review / Revue internationale de science politique 25/1 (2004), 35-53.

Buhari, Ömer Kemal. "(Dost) Düşmanlar: Hıristiyan Siyonizminde Antisemitizm ve Anti-İslamizm". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 23/3 (15 Aralık 2019), 1315-1330. https://doi.org/10.18505 /cuid.591223

Bunzl, Matti. “Between Anti-Semitism and Islamophobia: Some Thoughts on the New Europe”. American Ethnologist 32/4 (2005), 499-508. https://doi.org/10.1525/ae.2005.32.4.499

Chotiner, Isaac. “Is Anti-Zionism Anti-Semitism?” The New Yorker. https://www.newyorker.com/news/qand-a/is-anti-zionism-anti-semitism

Çakaş, Caner Övsan. “Avrupa Toplumunda Irkçılığın İki Yüzü: Antisemitizm ve İslamofobi Arasındaki Benzerliklerin ve Farklılıkların Karşılaştırmalı Analizi”. C. Ö.

Çakı, Caner. “Antisemistist Mitlerin İnşasında Nazi Propagandasının Rolü”. Karadeniz Teknik

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi 9/17 (28 Haziran 2019), 203-219.

Çakir, Sare. “Yahudi- Hıristiyan İlişkilerinin Dünü ve Bugünü”

Daiches, David. “The History of Anti-Semitism”. ed. Leon Poliakov vd. European Judaism: A Journal for the New Europe 10/1 (1975), 40-43.

Elmas, Büşra. “Evanjelik hıristiyanlarda kıyamet inancı”. http://hdl.handle.net/11452/2924

Frum, David. How We Got Here : The 70’s, the Decade That Brought You Modern Life (for Better or Worse). New York, NY : Basic Books, 2000. http://archive.org/details/howwegothere70sd00frum

Garaudy, Roger. İlahi Mesajlar Toprağı Filistin. çev. Cemal Aydın. Timaş Yayınları, 2023.

Halliday, Fred. “Early Communism in Palestine”. Journal of Palestine Studies 7/2 (1978), 162-169. https://doi.org/10.2307/2536451

Harrod, Wendy Jean. “Teaching about Antisemitism”. Teaching Sociology 24/2 (1996), 195-201. https://doi.org/10.2307/1318810

Hirsh, David. “From a Crıtıque of Zıonısm to Anti-Jewish World View”

Klug, Brian. “What Do We Mean When We Say ‘Antisemitsm’?”

Kolsky, Thomas A. Jews Against Zionism: The American Council for Judaism, 1942-1948. Philadelphia: Temple Univ Pr, First Edition., 1990.

Kulu, M Mustafa. “İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi, no. 3 (Kış 2018)”.

Kushner, Tony. “Antisemitism”. A Companion to Racial and Ethnic Studies. 64-72. John Wiley & Sons,Ltd, 2008. https://doi.org/10.1111/b.9780631206163.2002.00009.x

Laqueur, Walter. A History of Zionism. Tauris Parke, 2003.

Letters. “Defining Zionism, Anti-Zionism and Antisemitism”. The Guardian (08 Mart 2019), blm. News. https://www.theguardian.com/news/2019/mar/08/defining-zionism-anti-zionism-and-antisemitism

Marrus, Michael Robert vd. Contemporary Antisemitism: Canada and the World. University of Toronto Press, 2005.

Mor, Shany. “On Three Anti-Zionisms”.

Özalkan, Seda. Yahudilerin Siyonizm karşıtlığı. Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, masterThesis, 2018. https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/221852

Pappe, Ilan. “İsrail Gazze savaşında tarihi gerçekleri neden silmek istiyor? - Ilan Pappe”. Mepa News. 06 Kasım 2023. Erişim 01 Aralık 2023. https://www.mepanews.com/israil-gazze-savasinda-tarihigercekleri-neden-silmek-istiyor-14099yy.htm

Perrin, Dominique. Palestine une terre, deux peuples. Presses Univ. Septentrion, 2000.

Quinn, Ben - Dodd, Vikram. “Sunak Calls Armistice Day Pro-Palestinian Protests ‘Disrespectful’”. The Guardian (03 Kasım 2023), blm. World news. https://www.theguardian.com/world/2023/nov/03/rishi-sunak-calls-armistice-day-pro-palestinian-protests-disrespectful

Rakipoğlu, Mehmet. “Phobia of Palestine in the UK’s Political Landscape | Opinion”. Daily Sabah. 26 Ocak 2022. Erişim 01 Nisan 2024. https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/phobia-of-palestinein-the-uks-political-landscape

Savaşan, Dr Fatih. “Antisemitizm Suçlamasının Araçsallığı ve Batıdaki Akademik Özgürlüğe Etkisi”.

Serwer, Adam. “Don’t Equate Anti-Zionism With Anti-Semitism”. The Atlantic (blog), 03 Kasım 2023. https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2023/11/anti-zionism-not-anti-semitism/675888/

Sufian, Sandy. “Anatomy of the 1936–39 Revolt: Images of the Body in Political Cartoons of Mandatory Palestine”. Journal of Palestine Studies 37/2 (2008), 23-42. https://doi.org/10.1525/jps.2008.37.2.23

Syal, Rajeev vd. “Suella Braverman Calls Pro-Palestine Demos ‘Hate Marches’”. The Guardian (30 Ekim 2023), blm. World news. https://www.theguardian.com/politics/2023/oct/30/uk-ministers-cobrameeting-terrorism-threat-israel-hamas-conflict-suella-braverman

Syal, Rajeev - Allegretti, Aubrey. “Waving Palestinian Flag May Be a Criminal Offence, Braverman Tells Police”. The Guardian (10 Ekim 2023), blm. Politics. https://www.theguardian.com/politics/2023/oct/10/people-supporting-hamas-in-uk-will-be-held-to-account-says-rishi-sunak

Şahin, Furkan. “Antisemitizm Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi”. Perspektif. 26 Temmuz 2020. Erişim 01 Aralık 2023. https://perspektif.eu/2020/07/26/antisemizm-kavraminin-ortaya-cikisive-tarihsel-gelisimi/

Şenay, Bülent. “Yahudi- Hıristiyan İlişkileri Tarihi ve Anti-Semitizm- Oryantalizm İlişkisi

Taylor, Alan R. “Zionism and Jewish History”. Journal of Palestine Studies 1/2 (01 Ocak 1972), 35-51.https://doi.org/10.2307/2535953

Thomas, Laurence. “The Evolution of Anti-Semitism”. ed. Gavin I. Langmuir - Lawrence Rose.

Transition 57 (1992), 94-108. https://doi.org/10.2307/2935158

Uluhan, Alparslan. “20. Yüzyılın İlk Yarısında Filistin Topraklarındaki Anlaşmazlığa Yönelik Olarak Birleşik Krallık’ın Siyasi Etkilerinin İncelenmesi”.

Webtekno. “TikTok’ta Filistin Desteği Arttığı İçin ABD, Çin’i Suçluyor!” Webtekno. 18 Kasım 2023. https://www.webtekno.com/tiktok-filistin-destegi-abd-cin-h138688.html

Weisman, Jonathan. “Is Anti-Zionism Always Antisemitic? A Fraught Question for the Moment.” The New York Times (10 Aralık 2023), blm. U.S. https://www.nytimes.com/2023/12/10/us/politics/antizionism-antisemitism.html

Wistrich, Robert S. “51. Parallel Lines: Anti-Zionism and Antisemitism in the 21st Century”. Handbook of Israel: Major Debates. 924-943. De Gruyter Oldenbourg, 2016. https://doi.org/10.1515 /9783110351637-064

Wistrich, Robert S. “Zionism and Its Religious Critics in fin-de-siècle Vienna”. Jewish History 10/1 (1996), 93-111.

Yılmaz, Mustafa. “Bir Terimin Arkeolojisi: Antisemitizmin Teolojik ve Politik Tarihi”. CumhuriyetİlahiyatDergisi, 1181-1216. https://doi.org/10.18505/cuid.343001

Yilmaz Kiliç, Büşra. Cevat Rıfat Atilhan`ın eserlerindeki antisemitik bilgilerin dinler tarihi açısından incelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, masterThesis, 2019. https://acikbilim.yok.gov.tr/handle /20.500.12812/124704

“5 Soru: İsrail’in Kuruluşunun ve Eylemlerinin Hukukiliği | Meşru Müdafaa mı Filistin’i Filistinsizleştirme mi? | Dış Politika | SETA”. https://www.setav.org/5-soru-israilin-kurulusununve-eylemlerinin-hukukiligi-mesru-mudafaa-mi-filistini-filistinsizlestirme-mi/

Birgun.net. “ABD Kongresi’nde ‘antisiyonizm, antisemitizme eşittir’ ifadesi yer alan karar tasarısı kabul edildi”. https://www.birgun.net/haber/abd-kongresi-nde-antisiyonizmantisemitizme-esittir-ifadesi-yer-alan-karar-tasarisi-kabul-edildi-488866

“ABD-Çin arasında dijital gerilim: TikTok savaşları - Son Dakika Haberleri”. https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-cin-arasinda-dijital-gerilim-tiktok-savaslari-848151.html

“ABD’de akademisyen ‘Yahudi karşıtlığıyla’ suçlanıyor”. https://www.aa.com.tr

/tr/dunya/abdde-israili-protesto-eden-akademisyen-yahudi-karsitligiyla-suclaniyor/1260464

“Anti-Semitic Attitudes in Europe: A Comparative Perspective - Bergmann - 2008 - Journal of Social Issues - Wiley Online Library”. https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1540-4560.2008.00565.x

“Anti-Semitism | History, Meaning, Facts, & Examples | Britannica”. https://www.britannica.com/topic/anti-Semitism

Hıstory. “Anti-Semitism - Definition, Meaning & Reasons For”. 10 Haziran 2019. https://www.history.com/topics/holocaust/anti-semitism

“Anti-Semitism - Medieval Europe, Prejudice, Persecution | Britannica”. 02 Nisan 2024. https://www.britannica.com/topic/anti-Semitism

“Antisemitizm”. https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/antisemitism

"Antisemitizm Fotoğraf | Holokost Ansiklopedisi". https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/gallery/antisemitism-photographs?parent=tr%2F3225

"Antisemizm Ansiklopediler - TÜBİTAK". Erişim 01 Aralık 2023. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr /ansiklopedi/antisemitizm

TUİÇ Akademi. "Antisemitizm: İsrail'e Giden Yol", 02 Mart 2023.

https://www.tuicakademi.org /antisemitizm-israile-giden-yol/

"Antisemitizm ne demek, sınırı nedir? Almanya'daki antisemitizm tartışmaları ne düşündürüyor? – FikirTuru", 28 Mart 2024. https://fikirturu.com/jeo-politika/antisemitizm-ne-demek-siniri-nedir/

"Antisemitizm ve anti-Siyonizm arasında kalan Avrupa". https://turkish.aawsat.com/node/1615041

Haberler. "Antisemitizm ve antisiyonizm kavramları, Filistin'e desteği bastırmak için 'silah' olarak kullanılıyor". 04 Aralık 2023. https://www.haberler.com/guncel/antisemitizmve-antisiyonizm-kavramlari-filistin-e-16593393-haberi/

5TC Team, "Alan Dershowitz to Start 'Massive Offensive Lawsuits' Against Antisemitic Students", *5 Towns Central* (blog), 06 Mayıs 2024. https://5townscentral.com/2024/05/05/alan-dershowitz-to-start-massive-offensive-lawsuits-against-antisemitic-students/

"Eurovision'a Filistin bayrağı ile girmek yasaklandı" (Erişim 30 Mayıs 2024). https://www.gzt.com/jurnalist/eurovisiona-filistin-bayragi-ile-girmek-yasaklandi-3786334

The University As A Crucial Battlefield For The Analysis Of The Character Of Israel And Of Zionism

Evan JONES[*]

The Background

The background is outlined briefly, as it should be uncontroversial in this context.

Israel was created by terrorism, facilitated by prior settler colonialism under a British umbrella, and not by the UN General Assembly 'partition' Resolution 181 (II) of 29 November 1947 (Suárez 2017a; Suárez 2017b). The majority vote was obtained by great powers' *realpolitik*, by threats (including letter bombs) and bribes, and it carried no authority. The proposed partition was profoundly imbalanced and unworkable.

Israel is not a democracy but an ethnocracy, an apartheid state, a pariah state (Jones 2014). In 2021, two human rights organisations, Human Rights Watch and the Israeli B'Tselem, labelled (if belatedly) Israel as an apartheid state. Amnesty International followed suit in 2022. Apartheid was knowingly entrenched in the construction of the Israeli state from the beginning (Davis 2003).

Successive Israeli leaders and the pro-Israel lobby claim that Israel has long supported a Palestinian state but it remains unachievable because of Palestinian 'intransigence' regarding appropriate concessions and failure to rein in terrorism. In particular, the attribution of the failure of the 2000 Camp David summit falsely to the Palestinian side is representative of the misinformation propaganda (c/f Reinhart 2002).

Israeli leaders will never agree to a Palestinian state. Moreover, a separate Palestinian state with even a modicum of territorial integrity is now impossible, given the extent and strategic placement of settlements in the West Bank and associated violence against people and property, of Jewish settler infiltration of East Jerusalem and the massive destruction of infrastructure and land expropriation in Gaza. The Zionist imperative has always been the appropriation of Palestine (indeed of contiguous territory) – 'from the river to the sea'. Ultimately, the entire Palestinian Arab population of the Occupied Territories and subsequently of Israel itself is at risk of expulsion or mass murder. Mass murder is currently the preferred option.

[*] Department of Political Economy University of Sydney, Australia evan.jones@sydney.edu.au

Propaganda (the Israeli *hasbara* & national Jewish groups' propaganda)

Apartheid Israel's survival in its present form depends fundamentally on propaganda – in defense of the indefensible.

Israel engages in an official propaganda operation labelled the *hasbara*. Representative of the scale and strategic character of the *hasbara* is a comprehensive 131-page document published in 2002 (World Union of Jewish Students 2002) titled *Hasbara Handbook: Promoting Israel on Campus*. A casual perusal of this document will unearth transparent re-writing of historical events.

Zionist-oriented Jewish communities globally complement the Israel-centred *hasbara* by activism within their own country. It is a multi-tentacled affair – the scale and density is possibly unparalleled in recent history.[1]

There are three complementary dimensions to the *hasbara*. First, the 'positive': 'We were there first; G-d gave it to us', etc. Second, the 'defensive': the state of Israel claims legitimacy as a necessity to ensure Jewish security through instrumentalising historic antisemitism and the Jewish Holocaust. Third, the 'negative': the denial, lying, attempted silencing of any attempted analysis and critique of historically existing Israel and its practices, and the labelling of damning factual reporting and critical analysis as antisemitic. This third dimension is particularly important in this context.

Battlegrounds of the hasbara

The comprehensive agenda of the *hasbara* is to subjugate all institutions of power, influence and opinion to the favour of Israel. This agenda is directed at official state institutions, the media (journalists, editors and management), and educational institutions – of which, in particular, the tertiary level or university system, the emphasis in this paper.

The academy is a key battleground because of general deference to its influential role in establishing enlightened opinion, in spite of its flaws towards that end. Regardless of the intellectual integrity of its 'output', the academy is also central to the socialisation of successive generations of leaders across political, business and social spheres. Hence the existence and size of the campus *Hasbara Handbook*, as cited above.

[1] The long Twentieth Century global propaganda effort in support of the Soviet Union, assisted by national Communist Parties, was always marginal to Western establishment power structures – and, for long, was also weakened by the opposition of the Chinese Communist leadership to the Soviet Union.

The Academy has advantageous capacities and formal rights to exercise them, so an important part of the *hasbara* has to be developed and applied to specifically counter those capacities and those rights which oppose such specificity of censorship. Academic freedom of thought has to be nullified with respect to Israel. The *hasbara*, a misinformation machine, is incompatible with – directly contrary to – the formal character of the Academy, which is to find 'truth' (as elusive as it is) and to promulgate it.

The Academy as battleground: repressing the pro-Palestinian student voice, long imbalanced

Zionists have long attempted to silence Israel's critics and pro-Palestinian voices.

Regarding students, initial protests to the brutal response of Israel to Hamas' 7 October 2023 attack led to Columbia University immediately banning the Jewish Voice for Peace and (as did Brandeis University) Students for Justice in Palestine.

The subsequent protestors' encampments on US campuses (and calls for divestment in Israel-related investments), briefly tolerated, soon led to attacks and dismantling by city police forces and repressive recriminations regarding student enrolment rights. These took place (among others) at Columbia, New York University, UCLA, University of Michigan, Emory University, Dartmouth, University of North Carolina and Indiana University (the latter in the face of a pronounced Zionist presence). The Public Broadcasting Service mentioned (as at early May 2024) student arrests at 43 US campuses since mid-April. The University of Waterloo (Canada) is even suing a cohort of protestors. A handful of US universities (Rutgers, Minnesota) have quelled tensions by entering into negotiations with protestors regarding their demands.

Wealthy American Jewish donors have threatened private universities with withdrawal or cessation of donations (Pennsylvania, Harvard). Jewish organisations have demanded that State governments reduce funding to public universities (Rutgers).

A *Guardian* (UK) investigation exposes the all-encompassing strategic intent of Israeli resources devoted to repressing anti-Israel opinion on US campuses and in US politics generally (Fang & Poulson, 2024).

In France, pro-Palestinian demonstrations at the prestigious Sciences-Po (Paris) have been met by condemnation by the militant Zionist Union of Jewish Students (UJEF), backed by the influential peak body CRIF (Conseil représentatif des institutions juives de France).

The condemnation was joined by the relevant most senior political figures – the French Higher Education Minister, the Prime Minister and President Macron himself.

In Australia, pro-Palestinian protestors have come under attack by Jewish students at Melbourne's Monash University, which enrols a significant number of Jewish students and houses a significant Jewish studies department, the Australian Centre for Jewish Civilisation. Pro-Palestinian encampments (such as at Sydney University) have been dismantled under University Administration pressure.

In Britain, Lesley Klaff (Sheffield Hallam University and co-editor of the *Journal of Contemporary Antisemitism*) views the cleansing of the student body as essential but challenging (Klaff, 2010). Klaff cites reports that '… the British academy has become a "mainstreaming" agent in the international effort to deny Israel's right to exist as a Jewish state'. She worries that 'Students, because of their youth, enthusiasm, and traditional political involvement, are a primary target audience for such anti-Zionist efforts.' Klaff nonsensically claims that widespread and unchecked Islamic extremism on British campuses is a key source of the situation and recommends 'legislative intervention' to tackle this festering problem.

The undermining of the university system has been enhanced by the introduction and dissemination of the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) definition of antisemitism. The IHRA was formed initially to improve the European population's seeming poor understanding of the World War II Jewish Holocaust. A 'working' definition of antisemitism was produced in 2016 but it has since become cemented. The essential paragraphs in the definition are not about the Holocaust, but about labelling most forms of criticism of Israel as antisemitic. The thrust of the IHRA definition then is to prevent criticism of Israel. The IHRA definition is intrinsically fraudulent.

The IHRA definition inevitably arrived at the university's doorstep, given the university system's significance as a medium of socialisation. The UK government began pressuring British universities to 'adopt' the IHRA definition in 2019. An Australian cross-Party Parliamentary group was established in 2022 and its first order of business was to pressure Australian universities to adopt the definition. This pressure has achieved results. By late 2021, 95 out of 133 British universities had adopted the IHRA definition, with the non-signing universities being threatened by the Conservative government.

Yet a report in September 2023 by a legal body committed to protecting pro-Palestinian opinion has found that 38 of the 40 charges arising from the adoption of the IHRA definition

had been cleared as without substance, with the two remaining pending (Siddique 2023). In short, the IHRA definition adoption is a vehicle for harassment and censorship and is in direct contradiction of the principle of academic freedom of thought.

Dimensions of the Battle in the Academy: the status of Jewish university students

The repression of pro-Palestinian opinion on campuses is said to be due to concern for the 'mental health' and 'security' of Jewish students (c/f Hillel International 2024). However, the mental health of Jewish students across various countries is only threatened if they perceive Israel as integral to their personal self-worth. Yet Israel is a foreign state – moreover a criminal state. The sources of that emotional attachment, evidently not rational, need to be addressed.

Hillel International is a well-funded organisation devoted to facilitating services to Jewish students on university campuses. Hillel collects an index, estimating the percentage of students on US campuses who are Jewish. The inference is that the higher the percentage, the greater is the potential for Jewish student well-being at that campus. However, Hillel adopts uncritical support for Israel and is effectively a Zionist organisation. Hillel supports universities that not merely offer Jewish studies programs and amenities for the rites of Judaism but also Israel 'study abroad' semesters, anti-BDS rules and the weaponising of antisemitism. Hillel commits resources to combating 'antisemitism' on campuses, ignoring Israel's ethnic cleansing of the Palestinian population. Hillel's priority uncritically given to Israel thus implies that its attempt to impose a security/wellbeing umbrella over Jewish students has the opposite effect.

The attachment of Israel's 'righteousness' to Jewish students' identity, the absorption of Zionism, is the problem – a pathological condition. Any threat to Jewish students' mental health is ultimately attributable to their tribalised socialisation, leading to 'cognitive dissonance' when faced with contrary views and reality in the open university system.

Immersion of some Jewish students in Jewish 'faith' schools at the primary and secondary level, whose schools attempt to instil 'a love of Israel', enhances the socialisation process. Australia has a significant number of Jewish schools which designate their orientation as Zionist. The Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu, previously and subsequently presiding over mass murder, attended Sydney's Moriah College accompanied by the then Australian Prime Minister Malcolm Turnbull, 17 February 2017, to a rock star's welcome (Deutsch, 2017).

American academic and journalist Eric Alterman notes a comparable phenomenon in the US (Alterman 2023):

> 'Almost all upper-middle-class American Jewish high school students go on to college. Most do so, however, having been educated about Israel in an ideological bubble. In college, they enter an alternative universe in which Israel is understood to be the oppressor and the Palestinians their victims. This caused cognitive dissonance, and the result was often panic. Their parents also often panicked to learn that the hundreds of thousands of dollars of tuition were resulting in their children coming home with arguments they saw as not merely wrong, but personally offensive.' identity.'

Israel's criminality is facilitated by the unquestioning allegiance of official national Jewish organisations, which not merely influence national governments' policy decisions but constrain the mindset of successive generations of Jewish students into acceptable opinion.

The 'mental health and security' of Jewish university students is also instrumentalised as a means of restricting academic freedom in general across the entire university system. American Jewish students could enrol in Jewish colleges, but they are either theological (Yeshiva) or of very low status (Gratz College, Touro University).[2] However, the majority of American Jewish university students enrol in non-sectarian institutions, sometimes seeking prestige (as in the Ivy League cohort) but seeking a broader education and ultimately employability in a secular world. In the process, many don't want to be confronted with unpleasant truths about Israel.

In short, the Israel lobby wants to 'Zionise' the general university system – staying cocooned within a Zionist ghetto while enjoying the privileges of a formally secular and open intellectual environment. As we say in English – they want their cake and eat it too.

Dimensions of the Battle in the Academy: asymmetry favours Zionist 'scholarship'

Many Jewish University academic personnel expose their Zionism in crude defenses of Israel and denigration of the Palestinian experience and narrative.

Anti-Zionist academics face attacks and repression. Thus have academics been sacked after pressure from the Zionist lobby. The list includes Norman Finkelstein (DePaul University, 2007), Joel Kovel (Bard College, 2009), Tim Anderson (Sydney University, 2019)

[2] Brandeis is the only University established by Jews which has (in spite of a one-third Jewish student population) transcended its sectarian origin and acquired status.

and David Miller (Bristol University, 2021). Steven Salaita had his job offer rescinded (University of Illinois, 2014).

Within Israel, Israeli academics have been self-exiled or threatened. The number includes: Moshé Machover (1968), Tanya Reinhart (2006), Ilan Pappé (2007), Neve Gordon (2012), Israel Shahak (long-term threats) and Anat Matar (threats, 2024).

An important exchange of letters took place in the *New York Review of Books* during November-December 2023. Omer Bartov et.al (2023a), most of the 16 signatories being Jewish, claim:

> 'We the undersigned are scholars of the Holocaust and antisemitism from different institutions. We write to express our dismay and disappointment at political leaders and notable public figures invoking Holocaust memory to explain the current crisis in Gaza and Israel. … And, as academics, we have a duty to uphold the intellectual integrity of our profession and support others around the world in making sense of this moment. …
>
> 'As academics we have a responsibility to use our words, and our expertise, with judgment and sensitivity – to try and dial down inciteful language that is liable to provoke further discord, and instead to prioritize speech and action aimed at preventing further loss of life.'

The letter met with a condemnatory response from Jeffrey Herf et.al (2023) – the group comprising 34 signatories, 32 of whom are academically-based. The authors claim that a comparison of 7 October 2023 with the Jewish Holocaust is appropriate. Two sentences summarise the essence of the Herf letter:

> 'It is not an exaggeration, nor is it a misuse of history or memory, to assert that Hamas is a contemporary expression of ideas that stand in a longer, reactionary tradition of Jew-hatred, racism, and terror [including Nazism]. An unflinching gaze at the connections between past and present in the Hamas dictatorship and its actions is essential.'

The authors, all formally scholars of Israel's history, remarkably misrepresent the details of 7 October, the origins of the state of Israel and the character of the Gaza enclave. Israel is absolved of original and ongoing sin:

> ‘None of us would argue that Israeli governments have not made their share of poor decisions in recent years. But again, there are large bodies of archivally based scholarship [citing Morris (2008)] concerning Israel’s history and the Arab-Israeli conflict. The notion of constant Israeli perfidy going back to 1948 does not stand up to [citing Herf (2022)] scholarly scrutiny.*’*

The signatories include Benny Morris, a celebrated figure amongst ‘the New Historians’ who, drawing on contemporary archives, enriched one’s understanding of the battles surrounding the birth of Israel and the associated *Nakba*. However, Morris changed his orientation and politics in the early 2000s. Morris claimed (erroneously) that the failure of the 2000 Camp David meetings should be wholly sheeted home to the Palestinians, and expressed horror at the violent Second Intifada while ignoring the violent Israeli origins of the Second Intifada.

Anti-Zionist Norman Finkelstein has recently commented harshly on Morris’ unqualified support for the Israeli government’s genocide in Gaza. Finkelstein notes (Finkelstein 2024):

> ‘Professor Morris was once a serious historian. Like everyone else, he had his biases, but his books were replete with rich archival findings. But, per the generality of Israelis, he has in recent decades become so consumed by hatred and contempt of Palestinians, so given to bile-filled rants, that not a word he says can any longer be trusted. … He has exploited his deserved past reputation to disseminate Israeli state propaganda.’

Bartov et.al replied to Herf et.al (Bartov et.al 2023b):

> ‘The writers’ claim that “Hamas has had a state in Gaza for seventeen years, five years longer than the Nazis controlled Germany” is specious and tendentious. The Gaza Strip is one of the most densely populated and poorest pieces of land in the world, which, according to most international bodies, remains under occupation. It has been under siege for sixteen years and depends completely on Israel …
>
> ‘Framing the Gaza war as a war against Nazis, and the horrific events of October 7 as similar to the Holocaust, evades the fundamental issues underlying the conflict and disavows the role of the state of Israel in shaping them. These issues are the Nakba and the displacement of hundreds of thousands of refugees, the lack of equal rights between the river and the sea, the occupation and the settlements, the siege, and

the absence of any prospect of positive political change. These are the structural conditions that provide the context for violence and war today, not a handful of "poor decisions" by the Israeli governments, as the misleading response to our letter claims.'

Within the privileged enclave of academia at many universities there are privileged Departments of Jewish studies. These, inappropriately, can be a base for crude unscholarly defences of Israel. Thus, at Sydney University, during a vitriolic staff email exchange in November 2023, 17 signatories, many from the University's Department of Hebrew, Biblical and Jewish Studies, claimed that Israel's genocidal response to the Hamas attack and the University administration's repression of pro-Palestinian protestors was appropriate.

Zionist academics use the privileged academic environment in publishing in select 'peer-reviewed' academic journals in seemingly scholarly but strongly partisan support for an unblemished pro-Israel narrative. In my estimation, the journals in this category include *Israel Affairs* (UK), *Israel Studies* (US), *Journal for the Study of Antisemitism* (US), *Journal of Contemporary Antisemitism* (Germany), *Jewish Political Studies Review* (Israel) and *Antisemitism studies* (Canada/US).[3]

Palestinian and Pro-Palestinian voices have outlets, if limited in number. The notable outlet is the *Journal of Palestine Studies* (previously Beirut, now US); there is also the *Holy Land & Palestine Studies* (Edinburgh).

However, Zionist academics persist in trying to delegitimise anti-Zionist academic opinion in general. Representative of this genre is *Anti-Zionism on Campus*, edited by Andrew Pessin and Doron Ben-Atar (2018).

There is another telling episode. Itamar Rabinovich (Tel Aviv University and New York University), in a book review, sets out 'appropriate' standards for academics with respect to the Israel/Palestine conflict (Rabinovich, 2011):

> 'For reasons that cannot be elaborated here Israel has lost both the battle for the high brow public opinion and the moral high ground. … [Neil] Caplan himself is one of the few historians of the Israeli Palestinian conflict who manage to maintain high professional standards. …
>
> 'Caplan [defended his "positivist" stance] after describing the work of Sarah Roy, a Harvard faculty member who as the daughter of holocaust survivors advocates

[3] There is another insidious element (though hardly unique globally) within Israeli academia – that of the intermeshing of scholars of Middle Eastern studies with military intelligence (Eyal 2002).

what she calls "humanistic scholarship". Roy, Caplan tells us, "feels morally compelled to expose the causes and agents of repression while giving an empathetic voice to the victims of oppression and dispossession". This does not meet this reviewer's definition of scholarship … but [Caplan] ends up giving Roy, Pappe, Massad and other acerbic critics of Israel who *have trampled the basic norms of academic standards* [my emphasis] too much space in his book.'

Roy's scholarly sin is to have taken 'Never Again' literally, with all the moral baggage that that necessarily entails. Zionist academics are subject to no such constraints. As the French say, 'two weights, two measures'.

There is also an organisation and site called Israel-Academia-Monitor. Its site claims:

'IAM supports the universal tradition of academic freedom that is an indispensable characteristic of higher education in Israel. At the same time, it is concerned by the activities of a small group of academics–sometimes described as revisionist historians or post-Zionists … Exploiting the prestige (and security) of their positions, such individuals often propound unsubstantiated and, frequently, demonstrably false arguments that defame Israel and call into question its right to existence.'

For example, IAM has closely monitored Tel Aviv University academic Anat Matar in her activism against her country's crimes. That is, IAM supports the 'universal tradition' of academic freedom except when it doesn't.

IAM has published on its site a 101-page book by Ofira Seliktar (Seliktar n.d.). Seliktar claims that Israel has in place greater academic freedom than exists in the US, Great Britain and Germany.[4] This 'freedom' has purportedly facilitated an abuse, with Israeli academics treasonously comparing Israel to apartheid South Africa and even Nazi Germany. Seliktar is recommending that this abuse be reined in. In an article on the same theme (Seliktar 2005), Seliktar claims that a large number of Israeli academics ('post-Zionist') have succumbed to various unseemly academic intellectual fads and are endangering the Israeli national interest.

A low point of the denigration of dissenting Israeli academics is an article by the pseudonymous 'Solomon Socrates' (Socrates 2001). Socrates rails against 'leftist extremists', essentially those academics who criticise Israel by contrast with 'the larger number of legitimate scholars and thinkers'. Socrates claims that '… we disagree with the current dogma

[4] Seliktar herself lives not in Israel but in the US.

that open-handed financing of leftist extremism is an automatic entitlement due its practitioners.'.

After 7 October 2023, repression of opinion in Israel has escalated. Legal scholar Professor Nadera Shalhoub-Kevorkian, at the prestigious Hebrew University of Jerusalem, was arrested on 18 April and interrogated following comments she made which directly derive from her expertise. Hundreds of scholars and Hebrew University itself denounced her treatment but she remains under threat.

Particular instances

Two academic-based conflicts provide insight into academic discourse as a site of bitter dispute. Both relate to the attempted construction of a valiant meritorious Israel belatedly providing security for global Jewry and faced with not merely militarised enemies but intellectual detractors on all fronts.

First, the prestigious *Journal of Genocide Research* (JGR) was called into question by Israel Charny (2016).[5] Charny claims that the JGR did not give the Jewish Holocaust the significance it deserves and that it carried 'Anti-Israel Themes'. Genocide scholars associated with the JGR responded (Goldberg et.al 2016).

Charny's language ('hate-mongering genocide scholars') further aroused the JGR scholars against his polemic. Charny continued his attack in the *Jerusalem Post Magazine* in May 2016 (recounted in Goldberg). A letter in reply condemning Charny's aggressive 'partisan orthodoxy', 'character assassination' and sloppy survey work was published in the *JPM* in June 2016. This letter ultimately attracted over 60 signatories, 7 of whom were Israel-based academics. The JGR came out of this dispute with its reputation enhanced. The unrepentant Charny later continued his assault on academics who he considered to be not sufficiently pro-Israel (Charny 2020).

Thus there are parts of the Academy (and associated academic journals) that retain their integrity in the face of the *hasbara*.

Second, a significant event regarding the Israeli Academy deserves resuscitation. It centres on a Masters Student, Teddy Katz, who submitted his thesis on the 'Tantura Massacre' affair in 1998 at Haifa University. Katz interviewed many people present at

[5] Charny is an American-born psychologist and Executive Directo of the Jerusalem-based Institute on the Holocaust and Genocide.

Tantura in May 1948 – a week after Zionist leaders had declared the establishment of the state of Israel.

Ilan Pappé, then Haifa University academic, was sympathetic to Katz's project but was not his thesis supervisor. Pappé later wrote an entire book about the ensuing controversy and its broader implications (Pappé 2010). Yossi Ben-Artzi, then Haifa's Dean of Humanities, wrote a scathing review of the Pappé book (Ben-Artzi 2011), excoriating Pappé himself.

An instructive article on the affair is that by Basma Fahoum and Arie Dubnov (2013). Oral history is a problematic discipline and Katz was not adequately trained for the task. However, the weaknesses (Fahoum and Dubnov claim they were marginal) were soon overtaken by the academic and political establishments' necessity to maintain a favourable history of Israel's origins. The authors claim:

> 'One is prompted to ask, "How is history writing produced in tandem with state-sponsored amnesia? How does history operate once its goal is to belittle, silence, and erase Indigenous voices." … The Katz affair combined state pressure, a bold legal intervention in the form of a libel claim filed in an attempt to silence, and resulted in an academically manufactured agnotology: a categorical canceling out of victim testimonies in the name of rigorous academic standards. …
>
> 'Until recently, the Palestinian experience in 1948 was transmitted orally and seldom published, making early Israeli filtering relatively easy. Yet these oral traditions helped generate a Palestinian collective memory, and for Palestinians, the massacres in 1948 were never "concealed" and required no historian to uncover them. Of Tantura, Palestinians early recorded a massacre. … The problem was not a lack of information or Palestinian silence but an Israeli filtering system that canceled out Indigenous testimonies. … Worse, the colonial epistemology continues, with Jewish historians presented as spokespeople of "science" and "truth," while "Oriental imagination," "fantasy," and a tendency to "exaggerate" are ascribed to Palestinians.'

In essence, Palestinian memory, voices, are delegitimised and silenced. Pappé himself was forced out of his native Israel as a consequence of the Katz affair, becoming an academic in Britain.

Dimensions of the Battle in the Academy: confront the pro-Israel specifics

Pro-Palestinian academics and protestors have argued for the right to 'academic freedom of thought'. David Miller, sacked from Bristol University for his critical views on Israel, argued such before a Bristol Employment Tribunal in October 2023.[6]

The issue is more profound in its particularity, more far-reaching in its implications than couching the importance here of 'academic freedom' in the abstract. The nature of the attempted censorship has to be understood concretely.

The task is to censor adverse coverage, in whatever form, of one particular country – Israel. The object is specifically to obliterate entirely Israel's unique character and its essential ongoing criminality from consciousness, inquiry, analysis and action in the name of knowledge and humanity.

Such misinformation and censorship involve the creation of a significant 'blank space', the investigation of which is prohibited to open inquiry. The impact is not limited spatially, but spreads to all international linkages with that 'space' that is the state of Israel. Geopolitical analysis itself is handicapped. How to understand the foreign policy of important states (not least of the US and Germany), but also of governments' treatment of domestic political dissent, without knowing about the relations of those states with Israel and the influence of Israeli government and local Israel lobby pressure on national governments' foreign and domestic policy? There is no limit to which a silence imposed regarding Israel cannot be imposed on vast areas of the university's curricula.[7]

The post-World War II Cold War era of recent memory was a propaganda masterclass. Censorship prevailed in the West as well as in the East. People lost their livelihoods for speaking up out of principle. Cold War propaganda has been rekindled but there is acknowledgement, not least in the Academy, that the era of 'McCarthyism' was one of repressive excess, to be regretted. Moreover, some historical subjects, once designated by

6 The Bristol Tribunal ruled in Miller's favour, although his employment at Bristol was not regained. In Australia, a series of court cases and appeals has ended with an Appeal Court judgment in May 2024 that Tim Anderson (an ex-colleague of this author) was rightfully sacked by Sydney University in 2019 (Federal Court of Australia, 2024). The majority judgment argued that 'academic freedom' was subject to provisos in the University-Union 'Enterprise Agreement', Anderson's behaviour did not meet them, and that, in any case, the principle of academic freedom was subordinate to management's prerogatives.

7 To cite the program for the 'Zionism and Academia: Pressures, Fears, and Challenges' Conference, Mardin Artuklu University, 18-20 April 2024: '[The] Zionist regime's ongoing massacres in Gaza, which violates the international law and UN resolutions, demonstrate that the catastrophe is not only on local level but rather the world is facing a political, legal and ethical crisis at the global level.'

authorities as clear-cut in their interpretation, can now be acknowledged as controversial (e.g. the legacy of the British Empire; the origins of World War I) and are more freely debated.

Not so Israel. In spite of the considerable critical academic literature, read mostly only by the like-minded, and the carnage in Gaza, the *hasbara* (mainstream media assisting) remains dominant in the propaganda war.

The State of Play

In Australia, the pro-Israel lobby has had considerable success. Pro-Palestinian encampments, though generally peaceful, have been closed down.

In July 2024, the Labor government appointed businesswoman Jillian Segal as a 'special envoy to combat Antisemitism'. Segal has long been an un unqualified supporter of Israel, so she is an entirely inappropriate choice to discern genuine antisemitism (minor) from criticism of Israel (widespread).

In August 2024, the Senate Legal & Constitutional Affairs Committee established an inquiry into whether there should be a judicial Commission on antisemitism at Australian universities, in response to a Bill sponsored by the pro-Israel Opposition parties. The government-controlled Committee ruled against a Commission, but the Inquiry report did severely criticise university administrators for purportedly failing to protect the wellbeing of Jewish university students and staff.

In September 2024, the government's Education Minister established a 'National Student Ombudsman', ostensibly for broad purposes of eliciting student complaints, but promised as a vehicle to fight campus 'antisemitism'. In late October 2024, the Labor government referred 'antisemitism at Australian universities to the Parliamentary Joint Committee on Human Rights for inquiry and report, treating pro-Palestinian dissent essentially as a problem of innate racism.

Through these myriad procedures emphasising 'antisemitism', the genocide perpetuated by Israel continues with no official condemnation emanating from Australia and with the university sector cowed into acquiescence. Sydney University academic and union representative Nick Riemer (2024) sums up how the management of that University has abrogated developed principles of academic freedom in the face of persistent pressure from Australian Zionist organisations, with support from the media and Jewish Members of Parliament.

Conclusion

Rather than capitulating, university managements everywhere, should hold firm against the Israel lobby's pressure to maintain their integrity and the reputations of the institutions over which they preside. The treatment by management of peaceful pro-Palestinian protestors on American university campuses in suspending some protestors and in calling in local police forces to dismantle encampments and arrest protestors highlights that such managements have failed their responsibilities. This repression is now being copied in other countries. It also exposes the external pressures that university managements face from various sources to adhere to the Israel lobby's priorities.

The battle for academic freedom to criticise Israel has to be fought in all spheres and at all levels simultaneously where information exchange occurs and influence is being exerted. This means governments, legislatures, mainstream media, social media – all being mutually interdependent.

The close nexus between Israel and nation-based Jewish communities needs to be broken, facilitating both opportunity for the Palestinian cause to flourish, and for the mental health and greater security of present and future generations of Jewish students globally.

The immediate future is not looking optimistic regarding a robust attachment of the university system to the hallowed principle of academic freedom.

Bibliography

Alterman, Eric (2024), 'Biden's lonely stance on the war in Gaza', *Le Monde Diplomatique* (English edition), February.

Bartov, Omer et.al (2023a), 'An Open Letter on the Misuse of Holocaust Memory, *New York Review of Books,* 20 November.

Bartov, Omer et.al (2023b), [Reply to Herf et.al], *New York Review of Books*, 8 December.

Ben-Artzi, Yossi (2011), 'Out of (Academic) Focus: On Ilan Pappe, Out of the Frame: The Struggle for Academic Freedom in Israel', *Israel Studies*, Summer.

Charny, Israel W. (2016), 'Holocaust Minimization, Anti-Israel Themes, and Antisemitism: Bias at the Journal of Genocide Research', *Journal for the Study of Antisemitism*, 7, pp.1-28.

Charny, Israel W. (2020), 'The Journal of Genocide Research Featured Still Another Minimization of the Holocaust', *Journal of Contemporary Antisemitism*, 3/1, Spring, pp.121-126.

Davis, Uri (2003), *Apartheid Israel*, London: Zed Books.

Deutsch, Sophie (2017), 'Netanyahu: Bibi goes to Moriah', *J-Wire*, 23 February.

Eyal, Gil (2002), 'Dangerous Liaisons between Military Intelligence and Middle Eastern Studies in Israel', *Theory & Society*, 31/5. October, pp.653-693.

Fahoum, Basma & Arie M. Dubnov (2023), '… Tantura and the Teddy Katz Affair Twenty Years On', *American Historical Review*, March, pp.370-383.

Fang, Lee & Jack Poulson (2024), 'Israeli documents show expansive government effort to shape US discourse around Gaza war', *Guardian*, 24 June.

Federal Court of Australia (2024), University of Sydney v National Tertiary Education Industry Union, FCAFC 57, 17 May.

Finkelstein, Norman (2024), 'When it's OK to Nuke a Country', *normanfinkelstein.com*, 12 April.

Goldberg, Amos et.al (2016), 'Israel Charny's Attack on the Journal of Genocide Research and its Authors: A Response', *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, 10/2, pp.3-22.

Herf, Jeffrey (2022), *Israel's Moment: International Support for and Opposition to Establishing the Jewish State, 1945-1949*, Cambridge: Cambridge University Press.

Herf, Jeffrey et.al (2023), 'An Exchange on Holocaust Memory', *New York Review of Books*, 8 December.

Hillel International (2024), 'Majority of Jewish College Students Say They Feel Less Safe Due to Encampments ….' hillel.org, 13 May.

Klaff, Lesley (2010), 'Antisemitism on campus: a new look at legal interventions', *Journal for the Study of Antisemitism*, 2.

Morris, Benny (2008), *1948: A History of the First Arab-Israeli War*, New Haven: Yale University Press.

Pappé, Ilan (2010), *Out of the Frame: The Struggle for Academic Freedom in Israel*, London: Pluto Press.

Pessin, Andrew, & Doron Ben-Atar (2018), *Anti-Zionism on Campus: The University, Free Speech, and BDS,* Bloomington, Ind., Indiana University Press.

Rabinovich, Itamar (2011), Review of Neil Caplan, *The Israel-Palestine Conflict: Contested Histories*, *Bustan: The Middle East Book Review*, 2.

Reinhart, Tanya (2002), *Israel/Palestine: How to End the War of 1948*, New York: Seven Stories Press.

Riemer, Nick (2024), 'Sydney University and the antisemitic cake stall', *MichaelWestMedia*, 30 October.

Seliktar, Ofira (2005), 'Tenured Radicals' in Israel: From New Zionism to Political Activism', *Israel Affairs*, 11/4, October, pp.717–736.

Seliktar, Ofira (n.d.), *Academic Freedom in Israel: A Comparative Perspective*, israel-cademia-monitor.com.

Siddique, Haroon (2023), 'Antisemitism definition used by UK universities leading to 'unreasonable' accusations', *Guardian* (U.K.), 13 September.

Socrates, Solomon (pseudonym) (2001), 'Israel's academic extremists', *Middle East Quarterly*, Fall.

Suárez, Thomas (2017a), *State of terror: how terrorism created modern Israel*, Northampton, Mass.: Olive Branch Press,

Suárez, Thomas (2017b), 'The Cult of the Zionists: an Historical Enigma', *The Link*, 50/4, Sept-Oct, pp.3-13.

World Union of Jewish Students (2002), *Hasbara Handbook: Promoting Israel on Campus*, Jerusalem, March.

The Legitimacy of Challenges to Israel

John QUIGLEY*

Analysis

Criticism has been directed at scholars and activists who decline to say that they find that the Jewish people have a self-determination right in Palestine. Sometimes the issue is framed as whether Israel has a right to exist. The question might better be posed as whether such a self-determination right was found to exist by any authoritative body, or whether the international community as a whole has advocated for such a right. This would seem a better way to frame the question, since what a particular individual thinks does not have great impact in the real world. What is thought by the international community as a whole carries more weight.

One can search in vain for an expression by an authoritative international body that might affirm the right to the Jewish people to territory in Palestine. The United Nations was confused on the point when it faced the question of whether to make a recommendation for Palestine. In its Resolution 181 suggesting the division of Palestine into two states, the UN General Assembly studiously avoided saying anything about rights to the territory. Instead, it merely proposed a division, in the hopes that the two parties might support the idea. The mood at the UN was less to dwell on rights than to cope with a situation that had been rendered difficult by Britain overseeing an influx of Jews from Europe over the previous two decades, and of Britain championing the cause of an organization, the Zionist Organization, which wanted Palestine..

A particular narrative about Britain's rule in Palestine shaped the discussion in 1947 at the United Nations over Palestine. No one has compiled this narrative in a single document, and one will not find it called by this name in the existing literature. Some of the elements of the narrative were invented and promoted by the British Government. Others were embellishments added by adherents of a movement that sought Jewish statehood in Palestine. This narrative, in any event, has been at the center of international consideration of Palestine from the beginnings of conflict there to the present day. The Narrative is deeply flawed. It

* John B. Quigley, Professor Emeritus, Moritz College of Law, The Ohio State University, is author of The Genocide Convention: An International Law Analysis. quigley.2@osu.edu

does not correspond to the historical facts. Nonetheless, before showing its flaws, we will recite what it says.

The Narrative runs that during the World War 1, as the British Army was poised to take Palestine from Turkey, Britain decided that it would promote Jewish statehood there. That determination was expressed in 1917 in a letter sent over the name of A.J. Balfour, the Foreign Secretary. The letter came to be called the Balfour Declaration. It was a binding commitment on Britain's part to the Jewish people of the world. At war's end, the Zionist Organization, which promoted Jewish statehood, was invited to present its case to the Paris Peace Conference, in a sign of international acceptance of Jewish rights. The League of Nations, which was created at the Paris Peace Conference, decided that territory being taken from Turkey should be administered subject to League oversight under a regime called "mandates." The League placed Palestine under this regime. First Britain Allies, then the League decreed that Britain should rule there. Britain's legal standing in Palestine was confirmed by the League of Nations and was re-confirmed in a peace treaty concluded with Turkey.

The arrangement between Britain and the League of Nations, the Narrative continues, was memorialized in a document called the Palestine mandate that required Britain to implement the Balfour Declaration. By the terms of this mandate document, Britain was granted Palestine and the right of the Jewish people to Palestine was formally attested by the international community. The League issued a mandate to Britain, thereby endorsing the Balfour Declaration and guaranteeing Jewish territorial rights. The mandate document was a treaty binding on the League and on the international community generally. Following World War 2, the United Nations, in a special provision of the UN Charter, confirmed and carried forward the territorial rights of Jewry in Palestine. In that fashion a legal basis was confirmed for a UN General Assembly recommendation for Jewish statehood, and for a declaration of statehood for a state to be called Israel.

The Narrative continues to be recounted in the twenty-first century as underpinning a legal rationale for Jewish statehood in Palestine. It is accepted as valid by governments as they ponder solutions to the continuing conflict between Israelis and Palestinians. Palestinian claims to self-determination and sovereignty are assessed against what is assumed to be a commitment made to the Jewish people by the international community in the 1920s.

The Narrative, however, is open to serious question. There is no point in it that cannot be challenged in light of what actually transpired. To begin with the Balfour Declaration, it

reflected no intent on Britain's part to bind itself to any particular course of action in Palestine. The document did not mention Jewish rights. It was issued not to proclaim Jewish rights, but to counter measures by Germany to solidify the loyalty of its own Jewish population for Germany's war effort. The Paris Peace Conference invited the Zionist Organization to make a public statement but did not endorse its aims. Thus, the Narrative is inaccurate when it says that the Paris Peace Conference did nothing to support Jewish territorial rights in Palestine.

The Narrative is wrong about the League of Nations. The League did not appoint Britain to rule Palestine and did not give it territorial or any other rights there.. As for other major powers, Britain's efforts to convince its Allies to endorse the Balfour Declaration were rebuffed. No ally of Britain expressed support for Zionist aims.

Britain wrote up a document as a blueprint for its rule in Palestine and sought approval of that document from the League of Nations. The League said, however, that Britain first needed sovereign rights for Palestine before it could rule under the League's mandate system. Sovereignty was held by Turkey. Britain tried for three years to gain sovereign rights from Turkey. Britain drafted a peace treaty in which Turkey would give sovereignty to the Allies. Turkey signed the treaty but then declined to ratify it.

As for the mandate document drawn up by Britain, the Council of the League approved its terms but not the mandate itself, since Britain had no sovereignty. The League's Council lacked, in any event, a power to approve the terms on which Britain would govern Palestine. The League was not a world government. It had no power to dispense territory.

When Turkey did finally agree to a peace treaty, Turkey refused to grant sovereignty. As a result, the mandate was never finalized by the Council. Britain never acquired a right to rule Palestine. The League of Nations expressed no opinion in favor of Jewish entitlement in Palestine. It did not purport to require Britain to implement any rights that might have adhered to world Jewry. Britain never considered itself legally bound by any arrangement it had with the League. Britain's mandate document in any event was inconsistent with the League's requirements for a mandate, first because it allowed for no indigenous governing authority, and second, because the Palestine population was not consulted in the choice of an outside power to govern. As a result, the mandate document lacked any standing in law. The absence of any international endorsement of Jewish rights in the League era meant that there were no such rights to carry forward into the era of the United Nations. The underlying rights of the majority population of Palestine therefore remained unaffected by anything Britain had done.

The Narrative, flawed as it was, crystallized from an effort by the British Government to give its governance of Palestine a framework that would make it seem lawful, and from a simultaneous effort by the Zionist Organization to make it appear that Jewish territorial entitlement was guaranteed by law. The Narrative is a broad-brush depiction of a history that emerged from the combined efforts of the British Government and the Zionist Organization that then impacted the United Nations.

A few words about how Britain came into control of Palestine may help explain why the Narrative is inaccurate. The story begins with World War 1. Turkey, Germany's ally against Britain, held territory in the Arab world that it had incorporated four centuries earlier into the Turkish Empire, sometimes referred to as the Ottoman Empire. Palestine, an area on the eastern shores of the Mediterranean Ocean that dated from ancient times, was part of the empire's Arab provinces.

By early twentieth century, discontent was growing against Turkish rule in Turkey's Arab provinces. As World War 1 began, Britain hoped to take advantage of this sentiment by encouraging rebellion, which in turn would help it against Turkey. The Arabs wanted assurance of independence for themselves, an independence to which Britain was prepared to agree, so long as it would have a measure of control.[1] At the same time, Britain and its principal ally, France, agreed between themselves that if they prevailed against Turkey in the war, they would assume a role in these provinces in a manner that would leave the two of them in control.[2] The Arabs, under Hussein bin Ali, Sherif of Mecca, were willing to give Britain economic preferences in a potential pan-Arab state.[3] The Arabs did revolt in aid of Britain and contributed to Britain's ultimately successful effort to drive Turkish forces out of the Arab provinces.

Complicating its commitment to the Arabs, however, the British Government issued a statement that it favored what it called a "national home" in Palestine for the Jewish people.[4] At the time of its policy statement, Britain was engaging Turkish forces from the south of Palestine, though it would take another year to drive them out of Palestine entirely.

---

1 Jonathan Schneer, *The Balfour Declaration: The Origins of the Arab-Israeli Conflict* (London: Bloomsbury, 2010), at 48.

2 *Sir Edward* Grey *to M.* Cambon, May 16, 1916 (Correspondence embodying the Sykes-Picot Agreement), *Documents on British Foreign Policy 1919-1939*, 1st series, vol. 4, at 245.

3 Schneer, *The Balfour Declaration*, at 54.

4 Palestine for the Jews: Official sympathy, *Times*, , 1917, at 7.

Tilting the scale back in favor of Arab independence, however, the United States, as ally to Britain and France, called for self-determination as a desired outcome of the war. "The Turkish portions of the present Ottoman Empire," said US President Woodrow Wilson, "should be assured a secure sovereignty."[5]

On October 30, 1918, two weeks before Britain concluded an armistice with Germany, it did the same with Turkey.[6] The United States took the lead in fashioning a new international organization, the League of Nations, to keep the peace in future. At US initiative, France and Britain agreed to a provision in the League's founding document, called its Covenant, for a system of governance by outside powers in Turkey's Arab provinces, whereby they would be regarded "provisionally" as "independent nations." The outside power would give "administrative advice and assistance" for a period of time, leading to independence. This system of governance – one that was new in international relations – was given the name "mandate" in the Covenant.[7]

The Covenant set principles for mandate governance in only general terms. The Covenant suggested that Turkey's Arab provinces should be governed under the mandate system but did not actually require it. The Covenant established no procedure to force a state in occupation of a portion of Turkey's Arab provinces to submit to the mandate system. The Covenant provided no procedure for determining whether a particular territory would fall under the system. The Covenant did not give the League a role in deciding which outside states would take which territories. It did not divide Turkey's Arab territories into distinct territorial entities. The Covenant's silence on these points left it to the states with troops on the ground – and that meant principally Britain – to decide whether to utilize the mandate system and how to implement it.

To the good fortune of Britain, the United States decided to keep out of the League of Nations. That abstention removed from League governance what might have been a voice in favor of self-determination for the Arab populations. Britain and France, the two states hoping to keep Turkey's Arab provinces, had a history as colonial rulers that inclined them to expect commercial advantage for themselves and a strong hand in governance.

---

5 *President Wilson's State Papers and Addresses* (New York: Review of Reviews Co., 1918), at 468-470.

6 Surrender of Turkey: The terms of armistice, *Times*, November 1, 1918, at 6. Terms to Turkey: Text of armistice, *Times*, November 2, 1918, at 7.

7 Covenant of the League of Nations, art. 22, Part I of Treaty of Peace between the Allied and Associated Powers and Germany, Versailles, June 28, 1919, League of Nations, *Official Journal*, vol. 1 (no. 1), at 3 (1920).

The League structure imposed only minimal constraints on Britain as mandatory in Palestine. The Covenant provided for an Assembly of all the member states, but the Covenant provision on mandate territories gave this Assembly no role. The only League organ mentioned in the Covenant provision on mandate territories was its Council, in which membership was held by eight states, four of them permanently -- Britain, France, Italy, and Japan. The Covenant gave the Council a minimal role in setting terms for mandate governance of a particular territory, plus a role to receive periodic reports the administering states. The Council could adopt decisions only on the basis of unanimity, so no Council action adverse to Britain could be taken against its consent.

So while the mandate system as outlined in the Covenant inclined in the direction of protecting dependent populations, it did not sway far from colonialism as that institution had been developed by the European powers. Colonialism was rationalized by the colonizing powers as an institution that protected human rights.[8] In their administration of their colonies, France espoused what it called a "mission civilatrice," meaning that it would assist development for the local population. Britain, in the administration of its colonies, called the same concept the "white man's burden." Early analysts of the mandate system therefore saw it as reflecting no break with the past, since colonialism was already rationalized as benefiting indigenous populations.[9] One student of colonialism referred to the mandates as "colonial mandates." He called them "a novelty," but only within "the terminology of colonial law."[10]

The flexibility left by the Covenant and the lack of enforcement power on the part of the League of Nations let Britain draw the Zionist Organization into governance in Palestine. Taking its name from Mt. Zion, a hill in Jerusalem, the Zionist Organization sought a "home" for "the Jewish people" that would be "secured under public law."[11] The impetus for this aim was concern that the discrimination faced by Jews in Europe would not be eradicated, and that protection could be achieved only by gaining territory elsewhere. The movement's intellectual

---

[8] Paul Pic, *Syrie et Palestine: mandats français et anglais dans le Proche-Orient* (Paris: Librairie ancienne Édouard Champion, 1924), at 4-5.

[9] Paul Pic, Le régime du mandat d'après le traité de Versailles; son application dans le Proche Orient; mandats français en Syrie, Anglais en Palestine et Mésopotamie, *Revue Générale de droit international public*, vol. 30 (2nd series, vol. 5), 321, at 324 (1923).

[10] Henri Rolin, Le système des mandats coloniaux, *Revue de droit international et de législation comparée*, 3rd series, vol. 1, at 329 (1920) (translation from French by author).

[11] Gregory S. Mahler, *The Arab-Israeli Conflict: An Introduction and Documentary Reader* (New York: Routledge, 2019), at 70.

founder, Theodor Herzl, explained that rationale in a pamphlet titled *Der Judenstaat* [The State of the Jews].[12]

Herzl tried to implement his idea. He personally asked Turkey for territory in Palestine. He tried to enlist Germany to use its influence with Sultan Abd al-Hamid, because Germany had financial interests in Turkey. Herzl dangled the prospect of economic benefit for Turkey. "The implementation of the Zionist plan must mean welfare for Turkey as well," Herzl wrote in a plea to the German Government for sponsorship of a company he hoped to form. "Energies and material resources will be brought to the country; a magnificent fructification of desolate areas may easily be foreseen; and from all this there will arise more happiness and more culture for many human beings. We are planning to establish a Jewish Land-Company for Syria and Palestine, which is to undertake the great project, and request the protection of the German Kaiser for this company."[13] Herzl met with the Kaiser in 1898 while the Kaiser was visiting Jerusalem, and the Kaiser did raise the issue with the Sultan.

Herzl arranged a visit with the Sultan himself in 1901. To the Sultan, Herzl offered to find funds to pay off the substantial debt that Turkey owed to banks in Europe. "The thorn, as I see it," Herzl told the Sultan, according to Herzl's entry in his diary, "is your public debt. If that could be removed, Turkey would be able to unfold afresh its vitality, in which I have great faith." When the Sultan expressed interest. Herzl explained that he "would have this operation carried out by my friends on all the stock exchanges of Europe."[14] Herzl had no such contacts, and nothing came of his entreaties to the Sultan.

During World War 1, with the prospect that Palestine might change hands, the Zionist Organization turned its attention to Britain. A Russian emigré chemist named Chaim Weizmann who was a leading figure in the Zionist Organization was helping Britain build explosive devices for use in the war. Weizmann took advantage of his war work to lobby British officialdom to take an interest in Palestine as a potential Jewish state. His efforts were opposed by British Jews who feared that their own status in Britain might be eroded if a state for Jews was established elsewhere. Within Jewry, the greater support for the plan was in Eastern Europe, because discrimination there against Jews was more overt. In the Russian Empire, which at the time included Poland, Jews faced severe limitations in choice of

[12] Theodor Herzl, *Der Judenstaat: Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage* (Leipzig: M. Breitenstein's Verlags-Buchhandlung, 1896).

[13] Raphael Patai (ed.), *The Complete Diaries of Theodor Herzl*, (New York: Herzl Press, 1960), vol. 2, at 720.

[14] Raphael Patai (ed.), *The Complete Diaries of Theodor Herzl* (New York: Herzl Press, 1960), vol. 3, at 1114.

profession and place of residence. In the early years of the twentieth century, mob attacks occurred against Jews, notably in the cities of Kishinev and Kiev.

In the latter stage of the war, the British Government issued its statement to the Zionists, saying that it favored a "national home" for Jewry in Palestine and would work to achieve it. The document came to be called the Balfour Declaration. It was not clear whether the project of a national home was consistent with the plans with the Arabs. "National home" was a term the Zionists used to describe their aim of Jewish statehood in Palestine, but Britain did not indicate that it understood the term in that way. Once in control of Palestine, Britain allowed the Jewish immigration from Europe that brought in a population large enough to contest for the territory and to take most of it in 1948.

In any event, to return to the question posed at the beginning, a scholar or activist who says that she or he is unable to find affirmance of a territorial right for the Jewish people in Palestine would be on firm historical footing. There was no such affirmance. Among the powers of the day, it was Britain alone who promoted the idea of a "national home," and that idea was not grounded on any legal finding. The idea of a national home, moreover, did not include territorial rights: not a right to a portion of Palestine, or to Palestine in its entirety. Other major powers resisted Britain's entreaties that they voice support for the idea. The League of Nations had no power to allocate territory. It did not purport to allocate Palestine or any other territory. The states claiming mandates were expected to gain territorial rights on their own by agreement with an existing sovereign. Anyone who challenges a scholar or activist who challenges Israel should be asked to explain whether the international community has supported Jewish territorial rights in Palestine. The historical records shows no such support.

Conclusion

Upon Turkey's renunciation of sovereignty in its Arab provinces, territorial rights in Palestine adhered to the people of Palestine, meaning all its people of whatever ethnicity. Such a right was enshrined in the Covenant of the League of Nations. That people consisted predominantly of Arabs, though it included minority groups, including Jews. At no time was the Jewish people affirmed to have a territorial right that would prevail over the right of the people of Palestine in its entirety. Scholars who explain that fact have history on their side.

Bibliography

Herzl, Theodor, *Der Judenstaat: Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage* (Leipzig: M. Breitenstein's Verlags-Buchhandlung, 1896).

Mahler, Gregory S., *The Arab-Israeli Conflict: An Introduction and Documentary Reader* (New York: Routledge, 2019).

Patai, Raphael (ed.), *The Complete Diaries of Theodor Herzl*, (New York: Herzl Press, 1960).

Pic, Paul, *Syrie et Palestine: mandats français et anglais dans le Proche-Orient* (Paris: Librairie ancienne Édouard Champion, 1924).

Pic, Paul, Le régime du mandat d'après le traité de Versailles; son application dans le Proche Orient; mandats français en Syrie, Anglais en Palestine et Mésopotamie, *Revue Générale de droit international public*, vol. 30 (2nd series, vol. 5) (1923).

President Wilson's State Papers and Addresses (New York: Review of Reviews Co., 1918).

Rolin, Henri, Le système des mandats coloniaux, *Revue de droit international et de législation comparée*, 3rd series, vol. 1 (1920)

Schneer, Jonathan, *The Balfour Declaration: The Origins of the Arab-Israeli Conflict* (London: Bloomsbury, 2010).

A Reflection on the Impact of the Genocide in Gaza on South African Academia: A Resolute Shift towards Anti-Zionist Narratives and Geopolitical Realignment.

Quraysha Ismail SOOLIMAN[*]

Introduction

In 1990, President Nelson Mandela thanked UC Berkeley students and faculty, calling them his "blood brothers & sisters" for their successful efforts toward ending apartheid (@UCBerkeley 2018)[1]. In December 1984, a contingent of UC Berkeley students marched from their campus to the administrative offices of the University of California system, resolutely seeking an audience with the chancellor and president. Their objective was unequivocal: to demand the divestment of the University of California's substantial investments in corporations engaged with the apartheid South African government. These student activists aimed to galvanize their peers, many of whom were unaware that Nelson Mandela was imprisoned or that South Africa was governed by a regime surpassing the brutality of Jim Crow laws. Crucially, these students highlighted the University of California's investments, totaling $4.6 billion, the highest among American universities, thus financially sustaining the apartheid regime (UniversityofCalifornia.edu 2018)[2].

Then, in March 1985, activists, initiated a sit-in at Sproul Hall, renaming the plaza "Biko Plaza" to honor the murdered South African activist Steve Biko. This persistent activism culminated in July 1986 when the UC Regents voted to divest $3.1 billion from companies operating under the apartheid government, marking the largest university divestment in the nation. Nelson Mandela's subsequent visit to Oakland in 1990 to thank Berkeley's students and faculty underscored the profound impact of their efforts on the global anti-apartheid movement. The Berkeley students' activism influenced national discourse and reshaped international perspectives on apartheid, cementing their legacy in the struggle against racial oppression. In 1985, another American university, Columbia University echoed with the chant, "Columbia pays the bills. Apartheid kills," as students vehemently protested the institution's financial entanglements with the apartheid South African government

[*] Dr. Quraysha Ismail Sooliman is a postdoctoral researcher in the Department of Political Sciences at the University of Pretoria. This research is supported by the National Institute for the Humanities and Social Sciences (NIHSS) but the opinions and findings expressed in this paper are those of the author.

[1] UCBerkeley 16 July 2018 https://twitter.com/UCBerkeley/status/1018904604766031872

[2] UniversityofCalifornia.edu 2 May 2018 "How students helped end apartheid" https://www.universityofcalifornia.edu/news/how-students-helped-end-apartheid

(kristynsirois 2013)[3]. This pivotal year is often overlooked, despite its significance when students occupied Hamilton Hall, renaming it Mandela Hall, to demand the university's divestment from South Africa in opposition to apartheid (Barghouti, Jones & Ransby 2024)[4]. The student's occupation of Mandela Hall, lasting nearly three weeks, represents the longest siege in Columbia's history, marking a critical moment in the global anti-apartheid movement and the university's legacy of student activism.

This suggests a complex and troubling connection between academia and injustice. For South Africans, the resonance is particularly profound, as the legacy of apartheid highlights the powerful role of student activism in challenging oppression. At the International Day of Solidarity with the Palestinian People, on the 4th December 1997, President Nelson Mandela (NelsonMandelaFoundation 1997)[5] said,

> We can easily be enticed to read reconciliation and fairness as meaning parity between justice and injustice. Having achieved our own freedom, we can fall into the trap of washing our hands of difficulties that others face. Yet we would be less than human if we did so.

Mandela's words resonate with particular urgency in today's context; yet, South African universities seem to fall short of demonstrating the same dedication to confronting apartheid in Palestine that student and faculty activists across the globe once exhibited in the struggle against apartheid in South Africa (de Vos 2024[6], Heleta 2023[7]). This gap underscores a concerning departure from the solidarity-driven ethos that was instrumental in dismantling South African apartheid, revealing a hesitancy among academic institutions to adopt a similarly principled stance on Palestinian oppression.

This chapter explores how white supremacy persists within university management structures, where individuals in power leverage liberal rhetoric to sustain white privilege and

---

[3] kristynsirois. 2013. "Students and South Africa: Fight for What's Right" 10 March 2013 https://qu301southafrica.wordpress.com/2013/03/10/students-and-south-africa-fight-for-whats-right/

[4] Barghouti, O. Jones, T. & Ransby, B. (2024) "Let us remember the last time students occupied Columbia University" 3 May 2024 https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/may/03/columbia-pro-palestinian-protest-south-africa-divestment

[5] NelsonMandelaFoundation. 2018. https://www.facebook.com/NelsonMandelaCentreOfMemory/posts/we-can-easily-be-enticed-to-read-reconciliation-and-fairness-as-meaning-parity-b/2009159785788445/

[6] de Vos, P. (2024) "The case for an academic boycott of Israeli universities complicit in the Gaza onslaught" 17 March 2024 https://www.dailymaverick.co.za/article/2024-03-07-the-case-for-an-academic-boycott-of-israeli-universities-complicit-in-the-gaza-onslaught/

[7] S. Heleta 2023 "The deafening silence of South African universities" 23 October 2023 https://africasacountry.com/2023/10/the-deafening-silence-of-south-african-universities

reinforce the dominance of whiteness. Drawing from my experiences as both an academic and activist in South African academia—particularly amid the ongoing genocide in Gaza—I aim to unpack the nuanced dynamics at play within these institutions. While I recognize potential biases rooted in my anti-genocide and anti-occupation stance, my analysis is intended to illuminate these complexities. Although my primary experience lies within the University of Pretoria (UP), I examine developments across other institutions to expose the divide-and-conquer tactics of the Zionist project. These strategies shape university policies, restrict academic freedom, influence staffing decisions and scholarships, and silence dissent from both students and faculty. Instances of hostility and aggression, including my own experiences at UP, illustrate the enduring impact of economic apartheid on academic freedom, the constrained nature of free speech, and the suppression of liberatory pursuits under entrenched supremacist ideologies—a legacy of apartheid in South Africa. From Vietnam to South Africa to Palestine, and throughout the Global South, those resisting Euro-American colonialism, settler-colonialism, and neo-colonialism have continually borne the brunt of war, empire, and the intertwined forces of racial capitalism and the military-industrial complex.

Geopolitical Shifts

The awakening and growing political consciousness among South African citizens can be traced to three key developments. First, the formation of the Economic Freedom Fighters (EFF) in 2013 brought a new political narrative led by young, university-educated activists deeply committed to anti-colonial ideology. This marked a shift in both the language and focus of political discourse in South Africa, centering more boldly on decolonial and anti-imperialist issues. Second, the #FeesMustFall movement (2015-2016), which arose from the decolonial schools and conferences that had gained momentum since 2013, further accelerated this transformation. This movement sparked a powerful disruption in the colonial knowledge paradigm that had long shaped South African academia. Young Black scholars immersed themselves in liberation and decolonial texts, reimagining their identities and geopolitical positions within a higher education system that had historically shaped and limited their perspectives. This intellectual engagement fostered a generation more critically aware of the structural forces influencing their academic and political trajectories, now viewed through a transformative, decolonial lens.

Alongside the EFF's unwavering advocacy—marked by strong anti-Zionist, anti-colonial stances and a commitment to radical economic transformation—a powerful awakening is unfolding among South Africa's youth. This shift is significant, as young people

are vital agents of change. From the global response to events in Gaza to the activism led by Generation Z (Gen Z), we see the transformative impact of youth-driven movements in challenging entrenched power structures. Central to South Africa's evolving foreign policy is a deep awareness of the historical traumas of dehumanization, exploitation, and land dispossession. Within Black communities, there exists a nuanced understanding of settler colonialism and its ongoing consequences. The genocide in Gaza resonates profoundly, evoking a shared experience of oppression and resilience that fuels support for anti-colonial and anti-imperialist agendas. In alignment with BRICS+, Minister Pandor has strategically forged alliances with BRICS+ partners, the African Union, and Qatar to bolster South Africa's case against Israel at the International Court of Justice (ICJ). Nicaragua's alignment with South Africa, strengthened by its alliance with Russia, along with recent ICJ submissions from Turkey and Egypt in support of South Africa, highlights the coordinated efforts of this bloc. Furthermore, the united stance of the Arab League and the Organization of Islamic Cooperation (OIC) against the genocide reinforces South Africa's position, challenging a historical pattern of deference to Western influence among Arab and Muslim-majority regimes.

This formidable alliance has been working together to consolidate the Saudi-sponsored Arab Peace Initiative of 2002 (kas.de 2002)[8] which calls for a Palestine free from occupation and one that is established on the 1967 borders. Significantly, the unified Arab position and the refusal by both Saudi Arabia and the UAE to participate in Operation Prosperity Guardian against the Yemeni Houthis reflected the Chinese-driven reconciliation between Arab states. It is also significant that Saudi Arabia invited Bashar al-Assad to rejoin the Arab League in 2023 (AlJazeera 2023)[9] and that the Arab Peace Initiative of 2002[10] called for

> full Israeli withdrawal from all the territories occupied since 1967, including the Syrian Golan Heights, to the June 4, 1967 lines as well as the remaining occupied Lebanese territories in the south of Lebanon.

Various stakeholders have come together in a coordinated effort to navigate a shifting political landscape. The West's selective targeting—pursuing figures like Sudan's Bashir and

[8] kas.de 2002 "The Arab Peace Initiative, 2002" https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=a5dab26d-a2fe-dc66-8910-a13730828279&groupId=268421

[9] AlJazeera 2023 "Assad gets warm reception as Syria welcomed back into Arab League" 19 May 2023 https://www.aljazeera.com/news/2023/5/19/assad-gets-warm-welcome-as-syria-welcomed-back-into-arab-league

[10] ibid

Russia's Putin while avoiding ICC warrants for Netanyahu and Gallant—reveals an underlying agenda rooted in white supremacist and settler-colonial interests. The expectation that South Africa should adhere to Western objectives persists, yet South Africa's response, informed by a deep-seated awareness of these hegemonic designs, reflects a nuanced and strategic alignment within BRICS+ and solidified partnerships with other African states. This geopolitical reorientation is also reflected in evolving patterns of information dissemination. As mainstream media's influence diminishes, alternative platforms—especially those engaging younger demographics—have begun to disrupt the traditional control of narratives. These channels offer a broader array of perspectives, challenging conventional media monopolies and amplifying previously marginalized voices. This alignment among influential players represents a deliberate strategy to address emerging geopolitical dynamics, highlighting a collective understanding of the need for solidarity and strategic coordination to counter Western hegemonic pressures. This recalibrated approach underscores the pivotal role of alternative media in influencing public perception and policy discourse within a rapidly evolving multipolar world.

South African Universities – Activism, Solidarity, Silence

The struggle for justice unfolds along a continuum, with tactics continuously adapted to new contexts and challenges. Lessons are drawn and inspiration exchanged across diverse issues, generations, cultures, and sites of resistance. Following Hamas's October 7th escape from the extermination camp known as Gaza, a surge of subtle and overt racism has emerged, particularly within historically white universities such as the University of Cape Town (UCT), Stellenbosch University, the University of Johannesburg (UJ), the University of the Witwatersrand (Wits), and the University of Pretoria (UP). Within these institutions, pockets of resistance—students and academics alike—are pushing back against the coordinated efforts of racists and Zionists seeking to uphold the status quo in favor of the US-backed apartheid state of Israel. A statement of solidarity with the Palestinian people has been signed by educators, artists, students, and cultural workers across South Africa and beyond (Justseeds 2023)[11]. Furthermore, academic centers, departments, and faculties within South African universities, such as the Centre for Applied Legal Studies (CALS) at Wits, joined a coalition of organizations and individuals in November 2023 to condemn the ongoing genocide (CALS

[11] Justseeds (2023) "A letter from South Africa, for all educators who stand in solidarity with Palestine" October 2023 https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScwoiYp-9a_jFHl7ERUsGfk0p7zc1UcXtLkp-HXdihMFbK2Ow/closedform

2023)[12]. Significantly, the statement by CALS was part of a climate justice coalition and stated that

> Palestinian liberation, like all anti-colonial struggles, is a climate justice issue. The colonial and neocolonial dispossession of peoples to facilitate resource and land grabs, is a key driver of climate injustice…We recognise how this tragedy could be halted by stronger actions from the US, but that their interest in Israel as a geopolitical entry point in the fossil-fuel rich middle-eastern region outweighs their concern for Palestinian lives. We call out the double standards in politicians of the global north, who readily stood with Ukraine but failed to do so with Palestine.[13]

This connection is crucial as it ties the genocide in Gaza to fossil fuel extraction, revealing profit as the driving force over human life. It also exposes the stark double standards within the so-called 'rules-based' system of the US-dominated global order, where white lives are prioritized over brown and Black ones. Wits University has long been a center of student activism, and each year, during Israeli Apartheid Week (IAW), Zionists and Israeli Occupation Forces (IOF) soldiers are given a platform to counter pro-Palestinian activists—while campaigns, broadcasts, and teach-ins from the latter are often censored or restricted by university management. The South African Union of Jewish Students (SAUJS), a pro-Zionist organization, participates in IAW, pushing a counter-narrative that challenges the label of Israel as an apartheid state. Their rhetoric mirrors that of global Zionist leaders and typically includes claims such as 'criticism of Israel is anti-Semitic,' 'students feel unsafe when Israel is criticized,' 'Israelis are perpetual victims,' and 'the issue is complex.' The discourse around Gaza exemplifies how language is wielded to shape narratives and justify state-sponsored violence. The Zionist narrative leans heavily on themes of victimhood and self-defense, while actively silencing voices advocating for Palestinian rights. This language is often repeated uncritically, reinforcing a forced consensus around the Zionist perspective. It also attempts to suggest that the 'majority' of students feel 'unsafe,' when in reality, discomfort is limited to a few Zionist supporters who resist exposure of Israel's apartheid reality. According to SAUJS(Senne 2019) [14]

---

[12] CALS 2023 "Climate Justice Coalition stands in solidarity with Palestinian liberation" 22 November 2023 https://www.wits.ac.za/news/sources/cals-news/2023/climate-justice-coalition-stands-in-solidarity-with-palestinian-liberation.html

[13] ibid

[14] B. Senne 2019 "Peace reigns at Israeli Apartheid Week" 4 April 2019 https://witsvuvuzela.com/2019/04/04/peace-reigns-at-israeli-apartheid-week/

> BDS runs a campaign every year called Israeli Apartheid Week on campus and our students don't feel safe on campus. First and foremost we are running a campaign to provide a safe space for students, while at the same time educating about Israel so that people understand what's really going on.

In previous years, the Zionist lobby, often with support from university management, successfully intimidated pro-Palestinian student activists during Israeli Apartheid Week (IAW) on campus. This year, however, incidents of intimidation have been nearly absent, allowing students across campuses to amplify their protests, sit-ins, activism, and public seminars. The increased representation of Black and Indian academics within South African academia, especially following the #FeesMustFall protests, has greatly influenced the current discourse. Additionally, the growing number and outspokenness of South African Jews for a Free Palestine in academia have thwarted mainstream efforts at constantly drawing the anti-Semitic card. These movements have emboldened scholars, fostering a more resilient intellectual space that resists Zionist influence and efforts to silence dissent. The South African government's firm stance on the Gaza genocide further strengthens this academic assertiveness. The legacy of #FeesMustFall has deeply impacted the academic landscape, resonating with the lived experiences of South Africans who have endured systemic oppression and racial discrimination.

Nonetheless, the pro-Zionist lobby has not been entirely contained. This was evident when the Wits administration threatened students participating in the Wits Liberated Zone encampment. Although pro-Palestinian perspectives enjoy broader support, this incident highlights the ongoing challenges and resistance faced by advocates for Palestinian rights within South African universities. Additionally, figures like Professor Nithya Chetty have worked tirelessly to dilute the already "watered-down" resolution that Wits University adopted. Chetty, who previously wrote on scientists' responsibility to condemn the invasion of Ukraine (wits.ac.za 2022)[15], has referred to the genocide in Gaza as "complex" and has described "choosing sides... as problematic" (Ismail Sooliman 2024)[16].

The post-FeesMustFall era has indeed brought a transformative shift in the academic atmosphere, one that fosters critical engagement and challenges hegemonic narratives. It has

[15] Wits.ac.za 2022. "SA scientists have a duty to speak out on Ukraine invasion" 2 April 2022 https://www.wits.ac.za/news/latest-news/opinion/2022/2022-04/sa-scientists-have-a-duty-to-speak-out-on-ukraine-invasion.html

[16] Q. Ismail Sooliman on X. 2024. See the poster. " Aspiring for good governance principles- the hallmark of an excellent university." 4 July 2024 https://twitter.com/QIsmail/status/1808811542147694965

also been a psychological victory, a breaking free of the fear and indoctrination that whites are superior. Yet, some academics and administrators continue to undermine these efforts, often influenced by financial obligations to donors and sponsors. The protests have sparked a re-evaluation of institutional policies and curricula, creating a space where diverse voices and anti-colonial perspectives are increasingly recognized. However, this shift now requires legal, state, and policy measures to ensure a lasting impact. Significantly, Minister Blade Nzimande (Hoosen 2024)[17], Department of Science and Technology, underscored the deep-rooted alliance and need for collaboration between South Africa and Palestine within the sphere of higher education. This collaboration, he explained, is particularly focused on strengthening Palestine's research infrastructure and innovation capacity, thereby contributing to the safeguarding, reconstruction, and sustainable development of its academic and technological foundations. Nzimande emphasized that these tangible acts of solidarity are not merely symbolic but serve to fortify South Africa's position in advocating for Palestine at the International Court of Justice. Acknowledging the opposition this support may face, he firmly stated, "Enemies of the Palestinian people, particularly the Israeli apartheid government, may seek every avenue to undermine these efforts, but we will not relent; we will do all we can." This unwavering stance reflects South Africa's commitment to supporting Palestinian resilience amid efforts to challenge and dismantle systems of oppression. These changes reflect an evolving academic culture that responds to global geopolitical events and prioritizes equity, justice, and historical awareness.

The government's vocal stance on the Gaza genocide acts as a moral and political foundation for these shifts in academia, offering scholars a framework to critique and resist Zionist narratives while drawing connections to South Africa's history of apartheid and colonialism. However, the persistent influence of pro-Zionist forces within academia reveals the complexities of this struggle. The threats against students in the Wits Liberated Zone encampment underscore ongoing tensions that shape both the academic and political landscapes, reminding us that while progress has been made, the path toward a fully liberated and decolonized academic environment remains challenging (@WitsLiberatedZone 2024)[18].

At Wits and UCT, Palestinian solidarity activists set up encampments demanding that their universities implement a boycott, divestment, and sanctions (BDS) policy against Israeli

[17] A. Hoosen 2024 "Minister Nzimande's New Programme to Boost SA-Palestine Science Ties" 26 July 2024 https://radioislam.org.za/a/minister-nzimandes-new-programme-to-boost-sa-palestine-science-ties/

[18] @WitsLiberatedZone 2024 "Update on the Wits Liberated Zone" 20 May 2024 https://www.instagram.com/p/C7MOmbitFne/?igsh=dGI4eDNlNDZ6cjNr&img_index=1

institutions and academics linked to the IOF or any arm of the Zionist state responsible for perpetuating genocide in Gaza. Although the encampment at Wits was peaceful—facilitating critical discussions, free expression, teach-ins, and spaces to "reimagine what transformation in higher education should look like"—students were threatened with "partial suspension…and the presence of armed security" if the tents were not removed (@WitsLiberatedZone 2024)[19]. This authoritarian response from the university mirrored the repression students had witnessed during the #FeesMustFall protests, where violence was frequently used as a coercive measure instead of constructive engagement. The administration's response contradicts the university's stated values of civil discourse, free speech, mediation, and conciliation, as student activists continue to experience repression rather than support in their calls for justice, especially in light of an ongoing genocide.

The university's approach sends a clear message: engagement is permitted only when it does not disrupt existing hierarchies. This dynamic reflects an institutional bullying strategy that prioritizes self-preservation, upholding white supremacist values and systemic racism. The #FeesMustFall movement previously exposed this duplicity, showing that while universities champion open discourse and democratic ideals in theory, they suppress dissent through coercive methods when those ideals are truly tested.

This contradiction within academia underscores a critical problem: the rhetoric of inclusivity and justice often masks a reality of exclusion and control. By relying on force rather than genuine dialogue, the administration reveals an unwillingness to address the structural inequalities that students actively oppose. Furthermore, the insistence on maintaining 'appropriate' discussions—as defined by the university's leadership—highlights a broader strategy of narrative control that prevents meaningful challenges to established systems. This strategy not only perpetuates oppression but exposes the fragility of those who benefit from such structures. Their dependence on coercion over engagement reflects a deep fear of losing power and privilege, viewing collaboration with Western or 'white' counterparts as essential to maintaining perceived superiority and excellence. According to Heleta (2023),[20]

> UCT and Wits have produced more co-authored scholarly publications with institutions from apartheid Israel than any African country over the past decade.

[19] ibid

[20] S. Heleta 2023 "The deafening silence of South African universities" 23 October 2023 https://africasacountry.com/2023/10/the-deafening-silence-of-south-african-universities

> These same institutions are geographically located on the African continent and like to claim to be the "gateway to the continent" (in the case of UCT), or speak about the importance of collaboration with the African continent (in the case of Wits).

The UCT encampment was established on the 15th of May (Hendricks 2024),[21] after Wits' students set the precedent. UCT students indicated that UCT has financial ties and significant collaboration with Israel and demanded that the institution break all ties with Israel considering that it is committing genocide. The study by Heleta (Heleta 2023)[22] indicated that

> half of South Africa's research collaboration with apartheid Israel was done by the University of Cape Town (UCT) and the University of the Witwatersrand (Wits), closely followed by the University of Johannesburg. Other universities that collaborate significantly with Israeli institutions are the University of KwaZulu-Natal, Stellenbosch University, the University of South Africa, the University of Pretoria, and the University of the Free State. All other South African public universities combined have contributed only 7% to South Africa's collaboration with Israel.

The UCT4Palestine, statement, indicated that the students were calling on UCT,

> and all institutions of higher learning to live up to their stated values by supporting the Palestinian call for a total boycott of Israeli academic institutions and corporations complicit in human rights abuses, and genocide" (Hendriks 2024).[23]

As early as November 2023 more than fifty staff in the Faculty of Law at UCT signed a petition stating that they are committed to upholding justice, human rights, and international law (@pierredevos 2023).[24] By December 2023 UCT put out a statement that called for a ceasefire, an international investigation into the war crimes, and immediate humanitarian assistance. The statement was rebuked by the UCT Fund's Zionist president who said that UCT was biased against Israel and anti-Semitic. The UCT Fund "seeks donor support in the US for scholarships to UCT students, grants to UCT's faculty and programs, and endowment

[21] A. Hendricks 2024 "UCT students set up camp in solidarity with Palestinians" 16 May 2024 https://groundup.org.za/article/uct-students-set-up-camp-in-solidarity-with-palestinian-war/

[22] S. Heleta 2023 "The deafening silence of South African universities" 23 October 2023 https://africasacountry.com/2023/10/the-deafening-silence-of-south-african-universities

[23] ibid

[24] @pierredevos 2023 "UCT Law Faculty staff members statement on Gaza" 17 November 2023 https://x.com/pierredevos/status/1725488237727170923

and capital projects on campus," [25] and when entrusted to Zionists like Trevor Norwitz can have a detrimental impact on institutions of higher learning. In the realm of decision-making, instances such as the UCT Senate's deliberations on an academic boycott of entities linked to Israel demonstrate the complex interplay between principles, ethics, and financial considerations.

The decision-making process, as evidenced by the request for *a secret ballot* and the subsequent outcome, which failed to endorse an academic boycott of Israeli academic institutions (UCTSenators4Palestine 2024)[26] reveals the challenges encountered when navigating issues of morality and financial interests related to people who are firstly, not white and secondly, dehumanized through the settler colonial project. The first resolution aimed to boycott all engagements with Israeli academic institutions and entities accepting Israeli funding. Opposition came from academics protecting their scientific and ideological interests, using filibustering, scare tactics, and cyber harassment against motion proposers. When these tactics failed, they urged abstention from the vote, fearing loss of research funding from countries opposing the boycott. Despite legal opinions countering these concerns, the resolution was narrowly defeated after a contentious meeting and vote on 8 March 2024 (UCTSenators4Palestine 2024).[27] It is thus unsurprising that a senior academic in the Faculty of Law was accused of setting a derogatory, anti-Palestinian, and Islamophobic mid-term exam for third-year UCT law students. It has been argued that he used this exam to hit back at UCT for its subsequent adoption of two other resolutions that were adopted on the 19th of April 2024. The petition (UCT4Palestine 2024)[28] states,

> We, the undersigned, vehemently condemn in the strongest possible terms the outrageous and discriminatory content included in Anton Fagan's recent law exam at the University of Cape Town…His fact set was essentially a multi-page fan fiction that saw a man, wearing a keffiyeh, entering a Jewish school and shouting Allahu Akbar, before opening fire. The hero of his story was an IDF soldier who stopped the shooter.

---

[25] V. o'Reagan 2023"Trevor Norwitz, University of Cape Town Fund president, resigns in protest over UCT Council's Gaza statement" 15 December 2023 https://www.dailymaverick.co.za/article/2023-12-15-trevor-norwitz-university-of-cape-town-fund-president-resigns-in-protest-over-uct-councils-gaza-statement/

[26] UCTSenators4Palestine 2024 "Against scholasticide in Gaza" 6 May 2024 https://mg.co.za/thought-leader/opinion/2024-05-06-against-scholasticide-in-gaza/

[27] ibid

[28] UCT4Palestine 2024 "UCT4Palestine's Petition for Accountability" https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdLWsqyX2We77KsyBrQH-COXxv6v4Tc8VDYLHTcT56ZouWm7g/viewform

The efforts to dehumanize Palestinians and Muslims—characterizing them as violent, murderous terrorists while framing Zionists as victims—through indoctrination in higher education curricula during an ongoing genocide in Gaza is profoundly troubling. These practices highlight the urgent need for significant policy reforms and transformative actions within academic institutions. The biased narratives and misrepresentations woven into educational content not only distort students' understanding but also perpetuate harmful stereotypes and injustices. Addressing these issues necessitates a comprehensive reevaluation of educational policies and curricula to ensure they present a balanced and accurate depiction of both historical and contemporary realities. Following the defeat of the March 8 resolution, UCTSenators4Palestine actively engaged in advocating for an academic boycott. This notwithstanding that in 2019 UCT engaged Professor John Dugard who stated that

> in the context of Israel's many war crimes and persistent violations of human rights, UCT would be acting in accordance with South African Constitution and law if it "distanced itself from these criminal acts," and decided "not to enter into relations with Israeli universities" (UCTSenators4Palestine 2024).[29]

UCT did not act on Dugard's advice then. By 2024 (UCTSenators4Palestine 2024)[30] they again consulted with Dugard who stated,

> It is difficult to imagine,a situation in which a university of any state, particularly of a state that has brought proceedings against a wrongdoing state could continue to have relations with researchers that serve in the army of a State found to be plausibly committing genocide… there is … a moral obligation which no self-respecting university can ignore.

In considering this advice and the argument put forward by Canada-based Israeli scholar Maya Wind that

> Israeli university campuses were designed and built as anchors of Palestinian land expropriation and dispossession. They continue to put their facilities, resources, and departments in service of the Israeli state through producing expertise for military governance, training soldiers and security state personnel to hone their operations,

[29] UCTSenators4Palestine 2024 "Against scholasticide in Gaza" 6 May 2024 https://mg.co.za/thought-leader/opinion/2024-05-06-against-scholasticide-in-gaza/

[30] ibid

and developing technologies and weapons used against Palestinians (UCTSenators4Palestine 2024),[31]

Following consultations, UCT proposed two additional resolutions, reflecting on its apartheid past and the imperative to honor the solidarity extended by international campaigns during South Africa's struggle to dismantle apartheid. The second resolution underscored the importance of academic freedom, particularly in light of Israel's actions in Gaza, which have been characterized as scholasticide and educide. This resolution highlighted global violations of academic freedom, citing the dismissal and arrest of Professor Shalhoub-Kervorkian for her criticisms of Israeli policies. It condemned the destruction of Gaza's education sector and rejected the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) definition of anti-Semitism, which has been criticized for conflating anti-Zionism with anti-Semitism. Instead, it endorsed the Jerusalem Declaration, which distinctly separates Jewish identity from the state of Israel. This resolution was passed on April 19. The third resolution called for UCT to disassociate from members of the Israel Defense Forces (IDF) and the Israeli military establishment. Despite some opposition, this resolution also passed on April 19, facilitated by a more streamlined debate compared to the initial resolution (UCTSenators4Palestine 2024). The passage of these two resolutions marks a significant stance by UCT against Israeli policies and emphasizes the broader implications of academic freedom in the context of geopolitical conflicts.

Looking ahead, the South African government must implement legislation that delineates conditions for public universities regarding donor funding. These conditions should explicitly prohibit support for apartheid, racism, ethnic cleansing, and genocide. Drawing a parallel to Germany's post-Holocaust legislation, such measures would safeguard the integrity of our institutions and honor the lives lost due to apartheid and racism. The historical context surrounding these issues lends considerable weight to the necessity of such legislation. Specifically, it appears that historically white universities benefit from government funding while choosing to support racist, apartheid institutions and maintain ties with organizations complicit in genocide, often due to the racial identity of the victims. This reality cannot be overlooked.

In contrast, institutions such as the University of the Western Cape (UWC) and the University of Fort Hare, both historically black universities, have taken proactive steps. They

[31] ibid

have called for an immediate ceasefire in Gaza and expressed solidarity with the Palestinian people, reaffirming their commitment to combat all forms of oppression. However, the resolutions adopted by Nelson Mandela University (NMU) stand out as the most comprehensive and remarkable stance taken by any university in South Africa. As another historically black university, NMU has emerged as a beacon of principled advocacy in this regard. In addition to previous resolutions, NMU resolved to support a comprehensive boycott of Israeli academic institutions and academics complicit in the oppression of Palestinians. They committed to avoiding academic and cultural cooperation, collaboration, or joint projects with Israeli institutions, and pledged not to enroll in Israel-linked international faculty or student programs, conduct research with Israeli institutions, or participate in academic visits or fact-finding missions funded by Israel or its supporters (Mandela.ac.za 2024)[32].

On the 15th of May 2024, the Centre for Human Rights (CHR) at UP published a report in conjunction with the University Network for Human Rights on the "Genocide in Gaza" (humanrightsnetwork.org 2024).[33] The report's findings conclude that

> …Israel's actions in and regarding Gaza since October 7, 2023, violate the Genocide Convention. Specifically, Israel has committed genocidal acts of killing, causing serious harm to, and inflicting conditions of life calculated to bring about the physical destruction of Palestinians in Gaza, a protected group that forms a substantial part of the Palestinian people (humanrightsnetwork.org 2024).[34]

This report holds particular significance as the Centre for Human Rights (CHR) at the University of Pretoria (UP) stands as a flagship institution. Notably, the CHR remained largely silent during the #FeesMustFall student protests of 2015 and 2016, offering only sporadic comments from a few individuals. Overall, the center failed to constructively condemn the human rights violations faced by students, who were subjected to expulsion, suspension, and arbitrary arrests based on fabricated charges by repressive university management. Therefore, the CHR's recent collaboration with the university network and its

[32] Mandela.ac.za 2024 "Statement on Nelson Mandela University Senate Resolution Related to the Israel-Palestine Conflict" 9 May 2024 https://news.mandela.ac.za/News/Statement-on-Nelson-Mandela-University-Senate-Reso

[33] humanrightsnetwork.org 2024 "Genocide in Gaza: Analysis of International Law and its Application to Israel's Military Actions since October 7, 2023" 15 May 2024 https://www.humanrightsnetwork.org/genocide-in-gaza

[34] humanrightsnetwork.org 2024 "Genocide in Gaza: Analysis of International Law and its Application to Israel's Military Actions since October 7, 2023" 15 May 2024 https://www.humanrightsnetwork.org/genocide-in-gaza

contributions to this document are particularly noteworthy. Furthermore, Professor John Dugard, a prominent senior counsel for South Africa at the International Court of Justice (ICJ) and an Extraordinary Professor of Law at the CHR, participated in a CHR-hosted webinar on November 29, 2023, titled “International Law Analysis of the Conflict between Israel and the Occupied Palestinian Territories” (chr.up.ac.za 2023)[35].

At the time of writing, I had initiated a discussion with the Registrar at UP, who provided valuable guidance on strategizing to introduce a resolution in the Senate that would establish UP’s position on the educide, scholastide, and genocide occurring in Gaza. By the beginning of November 2024, UPS4Palestine had submitted a resolution to the Senate, which was returned for further consultation and revisions. These revisions were meticulously addressed and sent back to the senior officials overseeing the process. However, it has become increasingly clear that UP's executive is unwilling to adopt any resolutions in favor of Palestinians or to acknowledge the realities of educide and scholasticide occurring in Gaza. Instead, they seem intent on clinging to outdated apartheid-era mentalities, masking their reluctance with the hollow rhetoric of 'neutrality' and the notion that 'all sides must be represented.' Astonishingly, an academic institution like UP continues to espouse such a vacuous argument, which serves as an affront to the dignity of all who have lived and suffered under apartheid. As of November 3, 2024, the revised resolution is on the agenda for the upcoming Senate meeting; however, it is evident that the agenda does not include a motion for a vote, nor does it provide an opportunity for consultation with the executive. This lack of engagement mirrors the broader trend of institutional inaction and highlights the challenges faced by advocates seeking to address humanitarian crises through academic channels, reinforcing the notion that universities often prioritize maintaining a veneer of neutrality over taking a principled stand against oppression.

Universities, much like their unpreparedness during the #FeesMustFall protests, find themselves similarly ill-equipped to address demands from stakeholders regarding their stance on the ongoing genocide. Remarkably, it has taken student pressure to prompt discussions about collaboration with Israeli academic institutions, despite the genocide having persisted for thirteen months at the time of writing. Strikingly absent at UP is any proactive leadership from university management and the Senate in this regard. This reluctance to confront the complicity of a 'white perpetrator' of genocide contrasts sharply with past actions against

[35] Chr.up.ac.za 29 November 2023 “An International Law Analysis of the Conflict between Israel and the Occupied Palestinian Territories” https://www.chr.up.ac.za/latest-news/3643-invitation-to-webinar-an-international-law-analysis-of-the-conflict-between-israel-and-the-occupied-palestinian-territories

Black individuals. The University of Johannesburg (UJ), for example, has seen academics drive a Boycott, Divestment, and Sanctions (BDS) campaign for years; however, the institution itself has yet to take a decisive stance on the ongoing genocide or demonstrate an ethical commitment to boycotting the genocidal apartheid state. On November 17, 2023, UJ issued a statement calling for a "ceasefire and the cessation of armed conflict" while maintaining "its commitment to academic freedom, critical inquiry, and intellectual dissent" (news.uj.ac.za 2023)[36].

Similarly, at Stellenbosch University, the Faculty of Medicine and Health Sciences initially faced accusations of censorship following the cancellation of a seminar addressing the healthcare crisis in Gaza (Thebus 2024)[37]. The subsequent reversal of this decision underscores the hypocrisy in the arguments presented by these institutions for continuing their collaboration with the US-backed apartheid state of Israel. It was only after students and academic organizers pushed back against repression and censorship, engaging university structures from a rights and academic freedom perspective, that the decision was reversed and the seminar was allowed to proceed. Nonetheless, the Stellenbosch University Senate did not pass a resolution on the genocide in Gaza. The motion, titled "Proposed Resolution for Stellenbosch University Senate on the Genocide and Destruction of Scholarship and Education in Gaza," was presented at a special meeting on April 30, 2024, following its introduction in March. The vote concluded with 80 in favor, 101 against, and 18 abstentions. Higher Education Minister Blade Nzimande (IOL 2024)[38] strongly criticized the Stellenbosch University Senate for voting against the motion concerning the genocide and destruction of scholarship and education in Gaza, labeling the decision as "blatantly racist." Nzimande condemned the Senate for what he viewed as legitimizing the mass murder and dispossession of the Palestinian people, including Palestinian academics. According to the minister,

> This decision is therefore profoundly shameful and takes us back to the darkest days of apartheid. While I respect university autonomy and academic freedom, the senate must be made to understand that there is no autonomy from racism, genocide, apartheid, and violation of fundamental human rights.

[36] News.uj.ac.za 2023 "UJ on Palestine-Israel conflict" 17 November 2023 https://news.uj.ac.za/uj-on-palestine-israel-conflict/

[37] S. Thebus 2024 "Pro-Palestine event highlights academic expression at Stellenbosch University" 11 March 2024 https://www.iol.co.za/capeargus/news/pro-palestine-event-highlights-academic-expression-at-stellenbosch-university-371d8ec0-7a53-448d-9aa6-0cf1957e18ed

[38] IOL 2024 "Blade Nzimande accuses Stellenbosch University senate of racism, legitimising mass murder" 8 May 2024 https://www.iol.co.za/capetimes/news/blade-nzimande-accuses-stellenbosch-university-senate-of-racism-legitimising-mass-murder-979f8c1f-977b-400b-9e4f-63913e223d77

Ironically again, the university chose to hide behind words like, “principles of safety and freedom of association… we support our academic and student communities in expressing their views peacefully and engaging in constructive discussions” (de Villiers 2024).[39] These principles did not apply when the freedom of speech of the Palestinian activists and the contextual framework of the poster for the seminar were curtailed by efforts to cancel the seminar.

Curiously, universities like to quote Mandela when it suits them but many seem to have forgotten that in his 1990 speech, he called the apartheid education in South Africa “a crime against humanity” (mandela.gov.za 1990).[40] This exemplifies the nuanced manipulation of discourse by liberal factions, revealing a selective application of principles such as freedom of expression. Ostensibly championing free speech, these advocates impose constraints when confronted with dissenting perspectives, effectively engaging in self-censorship while professing openness to dialogue. Expressions such as ‘neutrality,’ ‘omnipartiality,’ and the encouragement of ‘academic freedom’ and ‘intellectual dissent’ are wielded as mechanisms to uphold existing power structures, primarily benefiting white privilege. These phrases, though ostensibly inclusive, serve to circumscribe the boundaries of acceptable discourse, thereby controlling the narrative and perpetuating dominant ideologies. This hearkens to Malcolm X’s comment when he said, “There are many whites trying to solve the problem but don’t use the label liberal. That white person you see calling themselves a liberal is the most dangerous thing in the western hemisphere” (@realnikohouse 2024)[41] Such tools would never be used, for instance, in raising critical discussion and dissent about the Holocaust. As Chomsky (Chomsky)[42] states,

> The smart way to keep people passive and obedient is to strictly limit the spectrum of acceptable opinion, but allow very lively debate within that spectrum—even encourage the more critical and dissident views. That gives people the sense that there’s free thinking going on, while all the time the presuppositions of the system are being reinforced by the limits put on the range of the debate.

---

[39] W. de Villiers 2024 “Senate vote on Gaza resolution” 3 May 2024 http://www.sun.ac.za/english/Lists/news/DispForm.aspx?ID=10597

[40] Mandela.gov.za 1990 “ Address by Nelson Mandela to rally in Soweto after being released from prison” 13 February 1990 http://www.mandela.gov.za/mandela_speeches/1990/900213_soweto.htm

[41] @realnikohouse 2024 “MalcolmX” 19 May 2024 https://x.com/realnikohouse/status/1792176919170916533

[42] Noam Chomsky quotes http://www.goodreads.com/quotes/6597774-the-smart-way-to-keep-people-passive-and-obedient-is

According to Harvard professor Walter Johnson (@LensVeritatis 2024)[43], the

> ICJ has declared that there is presumptive evidence that a genocide is occurring in Gaza. I call upon Harvard to recognize the ruling of the ICJ. There is no room for reasoned discussion about this action. If Harvard will not disclose its investments in the occupied territories in the Israeli military and in Gaza, it does not make sense to repeat the words civil discourse and reason interchange. It does not make sense to repeat the word meritos in the absence of a commitment, to be honest.

The Lack of academic integrity

What we know for certain is that the Zionist political, media, academic, and corporate elite are anything but honest, and the lies that have been repeated and resuscitated (@zei_squirrel 2024 1a)[44] to bolster the Zionist narrative since October 7th are evident (Phr.org 2024,[45] Heer 2024[46]). Despite their debunking, Zionist academics, financiers, corporations, magnates, and politicians persist in disseminating falsehoods, while academia remains reticent to interrogate the ethical implications of such misinformation dissemination. How does an academic institution, ostensibly founded on ethical principles demanding transparency and integrity in knowledge dissemination, tolerate the promulgation of falsehoods by its scholars? Instances such as the publication of contentious articles by academic figures, alongside the evident bias in mainstream media coverage, underscore the deliberate manipulation of language to marginalize pro-Palestinian viewpoints. For instance, on the 23rd Oct, a tenured anthropology lecturer, at UP published a piece in *PoliticsWeb*, titled, *A Jew-baiting jamboree* in which she reproduced the lies of decapitated babies, burnt bodies, and rapes (Hodes 2023).[47] Consider the disparity in response: Had I, as an academic, penned an unfounded opinion piece vilifying a particular ethnic group, university authorities, and funding bodies would likely have swiftly condemned and penalized such misconduct. Yet, when a white, Zionist colleague disseminates misinformation with impunity, the

[43] @LensVeritatis 6 May 2024 "Harvard Professor Walter Johnson speaks with encampment students after the University's administrators threaten them with suspension" https://x.com/LensVeritatis/status/1787550566539043326?t=nSVIyVdA-mNWdxVjNCfcvA&s=08

[44] @zei_squirrel 2024 1a "Western media gleefully launders every single one of their lies" 18 May 2024 https://x.com/zei_squirrel/status/1791874651129290869

[45] Phr.org.il 2024 "Physicians for Human Rights Israel's Clarification on the Organization's November 2023 Position Paper on Sexual Violence" 16 May 2024 https://www.phr.org.il/en/clarification/?pr=4767

[46] J. Heer 2024 "The Nixonian New York Times Stonewalls on a Discredited Article About Hamas and Rape" 01 March 2024 https://www.thenation.com/article/culture/new-york-times-intercept-hamas-rape/

[47] R. Hodes 2023 "A Jew-baiting jamboree" 23 october 2023 https://www.politicsweb.co.za/opinion/a-jewbaiting-jamboree

institution remains complicit through its inaction. Moreover, mainstream media outlets like Business Day have perpetuated this imbalance by disproportionately amplifying Zionist perspectives while stifling Pro-Palestinian voices. Notably, Business Day has provided extensive coverage to figures like David Benatar, an Emeritus Professor at UCT and a fervent Zionist proponent, thus perpetuating Zionist narratives within public discourse (Benatar, 2024).

Despite concerted efforts, the Zionist agenda faces setbacks in South Africa. A noticeable transformation occurs within the country's academic and political spheres, characterized by a growing assertiveness and diminishing tolerance for superficial gestures. The unexpected move by the ANC government, particularly by the Department of International Relations and Cooperation (DIRCO) under Minister Pandor, to pursue a genocide case at the International Court of Justice (ICJ) marks a departure from established norms. This shift resonates across academic, political, and economic domains, with a tangible sense of resistance against regressive forces. The adoption of 'Whataboutism' and attempts to discredit opposing voices highlight a reactionary response aimed at deflecting attention from substantive issues. Minister Pandor has been threatened (Schrieber 2024)[48], ridiculed, and mocked (Jassat 2024).[49] Mavuso Msimang (Msimang 2024)[50] captures the essence of the critique leveled against Minister Pandor by Greg Mills and Ray Hartley of the Brenthurst Foundation. Accordingly, it seems that Westerners have a problem with the reality that South Africa refuses to be a lackey or vassal of the US. According to Msimang(2024)[51],

> Tehran may be Israel's and America's enemy, but it is not South Africa's. Surely, as sovereign countries, they have a right to exchange visits without seeking anybody's approval. The proposition that South Africa's pursuit of its non-belligerent interests in the Middle East and, indeed, anywhere else in the world, should be contingent upon them not being at variance with those of the US must be strongly rejected. This principle was underlined during Mandela's interview with journalist Ted Koppel in Washington DC, in February 1990. Mandela said: "One of the mistakes which some

[48] S. Schrieber 2024 "Pandor requests extra security from Cele amid threats after Israel genocide case" 9 February 2024 https://www.businesslive.co.za/bd/national/2024-02-09-pandor-requests-extra-security-from-cele-amid-threats-after-israel-genocide-case/

[49] I. Jassat 2024. "NAJBD's unconvincing attack on Naledi Pandor: Iqbal Jassat" 10 April 2024 https://www.biznews.com/rational-perspective/2024/04/10/najbds-attack-naledi-pandor-iqbal-jassat

[50] M. Msimang 2024 "Why rebuke Naledi Pandor for safeguarding South Africa's sovereignty?" 16 April 2024 https://mg.co.za/thought-leader/2024-04-16-why-rebuke-naledi-pandor-for-safeguarding-south-africas-sovereignty/

[51] ibid

political analysts [and some countries] make is to think that their enemies should be our enemies."

US legislators have subsequently issued stark warnings to South Africa, asserting that there will be significant repercussions if South Africa proceeds with arresting individuals who serve in the Israeli military. This threat underscores the intense geopolitical pressure being exerted on South Africa and reveals the complex dynamics at play in international relations and the enforcement of international law (Fabricus 2024).[52] Reiterating our support for our allies is important because the Zionist propaganda machines continue to put forward the idea that there is global support for Israelis who are the victims of 'Palestinian terrorism'. Significantly, global perception of the apartheid state of Israel and the racist US political elite has shifted. A recent survey conducted by a Singapore-based think tank highlights the increasing influence of Beijing in Southeast Asia. According to the "State of Southeast Asia 2024" report, more than half of the respondents in the region expressed a preference for aligning with China over the United States if compelled to choose. Specifically, 50.5 percent of participants indicated a pro-China stance, marking an increase of over 11 percentage points from the previous year's survey. This shift underscores China's expanding geopolitical and economic influence in Southeast Asia, the decline in identification with the US, and a more realistic perception of the geo-political shift that has been signaled by the BRICS+ alliance (Hale 2024).[53]

The BRICS+ alliance which now includes three Muslim-majority countries is significant as it has successfully orchestrated reconciliation and political solutions between Saudi Arabia and Iran, Saudi Arabia and Yemen, and between the Arab League and Syria. It has further contributed to a re-invigorating of ties between Turkey and Egypt, consolidating a commitment to peace, development, and economic cooperation between states in the Middle East and North African (MENA) region. The consolidation of alliances, and forging of initiatives that will strengthen the collective development of BRICS+ states is a game-changer in the international arena and is also the backbone for South Africa's decision to take Israel to the ICJ. The BRICS+ partnership further reflects a growing alliance within the general South African populace towards states that are not based on white supremacist racist ideology, and

[52] P. Fabricus 2024 "US legislators threaten 'consequences' if SA arrests citizens for serving in Israeli army" 17 April 2024 https://www.dailymaverick.co.za/article/2024-04-17-us-legislators-threaten-consequences-if-sa-arrests-citizens-for-serving-in-israeli-army/

[53] E. Hale 2024 "Majority in Southeast Asia would choose China over US, survey suggests" 4 april 2024 https://www.aljazeera.com/economy/2024/4/4/majority-in-southeast-asia-would-choose-china-over-us-survey-suggests

which represent the global South. The young political voices across Africa have played a pivotal role in driving an anti-US and anti-western agenda by highlighting the violence of Western civilization and the exploitation of Africa as a result of the imperial and colonial projects. These sentiments have gained traction across Africa, particularly in Francophone Africa where there is growing resentment of France's continued exploitation and economic colonization of Francophone African states (Laroia 2024[54] and Ferdjani 2024[55]). Much of this consciousness and political activism has been reinvigorated as a result of the decolonial dialogues driven by student activists in South Africa and Africa since the #FeesMustFall protests and the access to social media that allows for alternative news coverage and global solidarity on issues that are of consequence for Africa's growing youth population.

The significance of these developments within academia cannot be overstated, as evidenced by recent events. The growing global student encampments across universities in Western cities are the embodiment of this hope. In South Africa, the 'breakouts' from within the university and academic support are also something to be hopeful about. For instance, the University of KwaZulu-Natal (UKZN) convened a two-day conference on International Law, South Africa, and the Question of Palestine, advocating for a robust pro-Palestinian stance (ukzn.ac.za)[56]. Additionally, initiatives such as the engagement with Navi Pillay and Chris Sidoti at the UCT campus, organized by the SA Coalition for Transitional Justice and South African Jews for a Free Palestine (SAJFP) alongside Palestinian solidarity groups, underscore academia's proactive role in addressing the genocide, occupation, and apartheid in Palestine. On the 13th of May 2024, UNISA hosted a public lecture by Professor Devin Atallah on Settler Solidarities and the Colonial Cult of Death: Palestinian Grief and the Perseverance of Beauty. In South Africa, academic spaces are proliferating with pro-Palestinian teach-ins and discussions nurturing an awareness, conscience, and focus on the humanization of the Palestinian victim in the context of racism, settler colonialism, and genocide. However, organized academia in South Africa still faces criticism from segments of the broader higher education community for what is perceived as a lack of resolute action regarding the crisis in Gaza. The reluctance of entities such as Universities South Africa (USAf) and the Academy

[54] A. Laroia 2024 "Senegal PM questions France military presence and announces potential base closures" 17 May 2024 https://www.jurist.org/news/2024/05/senegal-pm-questions-france-military-presence-and-announces-potential-base-closures/

[55] H. Ferdjani 2024 "Debate on ditching CFA begins as Burkina Faso, Mali, Niger forge new path" 23 February 2024 https://www.aljazeera.com/features/2024/2/23/burkina-faso-mali-and-niger-debate-exiting-cfa-zone

[56] Ukzn.ac.za 2024 "International Law, South Africa and the question of Palestine" https://ww2.clms.ukzn.ac.za/event/international-law-south-africa-and-the-question-of-palestine/

of Science of South Africa (ASSAf) to take a firm stance on the Palestinian issue has drawn condemnation (Thompson 2024).[57] According to senior academic organizers who drafted an open letter to the above two bodies,

> Universities claim to play a key role in advancing critical citizenship. Regrettably, USAf's silence means that it has failed its responsibility to promote the critical citizenship that is the basis for a vibrant and democratic society.

Personal Experience

South African universities and academia, long steeped in a legacy of racial contestation, are now under heightened scrutiny amid the ongoing genocide in Gaza. Immediately after October 7th, I anticipated the wave of Hasbara and propaganda that would follow and took a proactive stance in contributing to an alternate narrative. I began contributing opinion pieces to leading publications such as Mail & Guardian, News24, Palestine Chronicle, and Muslim Views. My first piece, "Resistance is Dignity… The 7th October Palestinian Uprising," published on October 9 by Mail & Guardian, was deliberately titled to confront what was certain to come: the mainstream narrative framing the events as a 'Hamas terrorist attack' rather than as part of a Palestinian uprising. Subsequent contributions, including "Media Lies and the Choice Between Ethnic Cleansing or Genocide" on October 19 and "Consent for Genocide in Gaza is Manufactured" on October 24, were aimed at preempting the usual Hasbara narrative of Israeli victimhood and Zionist propaganda that selectively constructs the story of occupation, beginning at moments that suit the colonizer's agenda while erasing seventy-five years of oppressive occupation.

My involvement in the discourse surrounding the Gaza genocide led to serious repercussions. My director's hostility escalated, with subtle yet pointed suggestions that I should resign on grounds of being a 'poor fit' for a mediation center. Moreover, she made repeated attempts to revoke my scholarship, asserting that a center dedicated to mediation studies must maintain 'omnipartiality' and neutrality to safeguard its credibility—therefore, it could not take a stance on this conflict. Yet this claimed neutrality proved highly selective; the center had previously adopted clear positions on issues such as the conflict in Ukraine and Uganda's anti-LGBTQ legislation. This selective application of neutrality reveals deep-seated biases, highlighting the problematic nature of invoking neutrality only in response to specific conflicts. By positioning itself as 'neutral' solely regarding the Gaza genocide, the institution

[57] D. Thompson 2024 "Organised academia urged to come out stronger on Gaza crisis" 22 February 2024 https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20240222072658746

selectively obscures its stance on matters of profound ethical significance. This inconsistency suggests an underlying ideological bias, where certain geopolitical issues are deemed worthy of moral condemnation, while others are strategically dismissed as requiring impartiality. Such an approach not only questions the institution's commitment to genuine neutrality but also exposes a double standard in its willingness to engage with issues that challenge dominant power structures and global hegemonies. The pattern of selective engagement underscores the troubling reality that claims of neutrality are often mobilized not to remain objective but to evade taking a principled stance on politically sensitive issues. What my ex-director seems to have forgotten is that the first thing you learn in mediation is that not every conflict can be mediated and that there are no two sides to a genocide.

Significantly, Professor Alf Nilsen (Jack 2024)[58], Professor of Sociology at UP stated in a Times Higher Education opinion piece entitled, "*Should universities ever take stances on political issues?*" that Boycott, Divestment, and Sanctions (BDS) tactics become "moral imperatives" under extreme circumstances. Nilsen argued that such tactics are "one of the most foundational ways we, as academics, can exert moral pressure on a state that is violating the most fundamental right of all – the right to life." Academics have a social, moral, and ethical responsibility to first, present the facts which are often diluted, manipulated, or misrepresented by agents who support the oppression, occupation, and genocide. It is here that our opinions and contributions to mainstream media outlets are imperative as we offer the alternate, often silenced voice and perspective. The plain dissemination of knowledge is crucial to building peace, advancing justice, and healing societies. In the African tradition, truth-telling is fundamental and it should not be obscured or hidden as in the use of euphemisms. Second, the issue of Palestine is the 'moral issue' of our time and we either support violent, colonial occupation, land theft, displacement, ethnic cleansing, genocide, and the slaughtering of thousands of children, or we support international law, the right of people to live free of occupation and violence, where all lives matter. Academics who teach these concepts, ideologies, and tools of violence are obliged to make a choice and speak out. Being renowned for one's theoretical work on social justice, antiracism, decolonization or equality does not mean that the academic is invested in this work at a personal level. Being silent is not an option. Knowledge and the dissemination of knowledge is an ethical endeavor. It must always maintain its value in this regard.

[58] P. Jack. 2024 "Should universities ever take stances on political issues?" *THE* 4 July 2024 https://www.timeshighereducation.com/depth/should-universities-ever-take-stances-political-issues

Conclusion

The genocide in Gaza reverberates powerfully within African communities, evoking profound parallels with historical experiences of dehumanization, dispossession, and land expropriation. Viewed through a decolonial lens, the systematic erasure of Palestinian identity and ancestral land evokes longstanding narratives of oppression and resilience familiar to African histories. This shared trauma fosters a deep sense of solidarity and empathy that transcends geographical and cultural boundaries. From an African standpoint, understanding the Gaza conflict involves a critical examination of settler colonialism and its pervasive, enduring impacts—perspectives increasingly gaining recognition in academic spaces that have traditionally overlooked or suppressed such analyses. Black communities, informed by their histories of colonization and liberation struggles, recognize the structural violence inherent in settler colonial regimes and draw upon these experiences to form alliances with oppressed peoples globally. This awareness underpins an incisive critique of power dynamics and reinforces a commitment to global solidarity with the Palestinian cause.

Looking forward, sustained dialogue and collaboration within global solidarity movements will be crucial to countering Zionist influence in academic institutions. For nations like South Africa, investment from wealthier non-Western allies in think tanks, academic centers, and scholarship programs would empower universities to promote more diverse intellectual frameworks. Such investment is essential to prevent Western and Anglo-Saxon institutions from monopolizing educational opportunities and ideologically shaping future generations through subtler forms of influence and indoctrination. The May 29, 2024, elections marked a pronounced decline in support for the ANC. However, when votes across parties are collectively examined, the results indicate a rejection of right-wing ideologies. Approximately sixty-five percent of voters favored a spectrum of measured to radical transformative agendas, underscoring a strong public mandate for social justice and support for parties advocating anti-colonial, anti-imperialist, and anti-Zionist principles. Despite this, the ANC's coalition with the Democratic Alliance (DA) and other smaller pro-Israel, Zionist-aligned parties raises concerns regarding the state's capacity to foster a cohesive national identity rooted in BRICS+ values, counter Western double standards, and advance a meaningful Global South agenda. On a positive note, the Ministries of Higher Education and International Relations remain under ANC leadership. This continuity offers hope that transformation quotas for academic staff, curricular decolonization, and progress in South Africa's International Court of Justice (ICJ) case may still be prioritized and accelerated.

These initiatives are crucial for cultivating ethical consciousness, fostering critical awareness, and dismantling Zionism's racial ideologies within a young African society increasingly attuned to the lasting impact of apartheid and its parallels in Palestine.

Bibliography

Al Jazeera (2023) "Assad gets warm reception as Syria welcomed back into Arab League" 19 May 2023 https://www.aljazeera.com/news/2023/5/19/assad-gets-warm-welcome-as-syria-welcomed-back-into-arab-league

Barghouti, O. Jones, T. & Ransby, B. (2024) "Let us remember the last time students occupied Columbia University" 3 May 2024 https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/may/03/columbia-pro-palestinian-protest-south-africa-divestment

CALS (2023) "Climate Justice Coalition stands in solidarity with Palestinian liberation" 22 November 2023 https://www.wits.ac.za/news/sources/cals-news/2023/climate-justice-coalition-stands-in-solidarity-with-palestinian-liberation.html

Chomsky, N. Quotes http://www.goodreads.com/quotes/6597774-the-smart-way-to-keep-people-passive-and-obedient-is

Chr.up.ac.za (2023) "An International Law Analysis of the Conflict between Israel and the Occupied Palestinian Territories" 29 November 2023 https://www.chr.up.ac.za/latest-news/3643-invitation-to-webinar-an-international-law-analysis-of-the-conflict-between-israel-and-the-occupied-palestinian-territories

de Villiers, W. (2024) "Senate vote on Gaza resolution" 3 May 2024 http://www.sun.ac.za/english/Lists/news/DispForm.aspx?ID=10597

de Vos, P. (2024) "The case for an academic boycott of Israeli universities complicit in the Gaza onslaught" 17 March 2024 https://www.dailymaverick.co.za/article/2024-03-07-the-case-for-an-academic-boycott-of-israeli-universities-complicit-in-the-gaza-onslaught/

Fabricus, P. (2024) "US legislators threaten 'consequences' if SA arrests citizens for serving in Israeli army" 17 April 2024 https://www.dailymaverick.co.za/article/2024-04-17-us-legislators-threaten-consequences-if-sa-arrests-citizens-for-serving-in-israeli-army/

Ferdjani, H. (2024) “Debate on ditching CFA begins as Burkina Faso, Mali, Niger forge new path” 23 February 2024 https://www.aljazeera.com/features/2024/2/23/burkina-faso-mali-and-niger-debate-exiting-cfa-zone

Hale, E. (2024) “Majority in Southeast Asia would choose China over US, survey suggests” 4 April 2024 https://www.aljazeera.com/economy/2024/4/4/majority-in-southeast-asia-would-choose-china-over-us-survey-suggests

Heer, J. (2024) “The Nixonian New York Times Stonewalls on a Discredited Article About Hamas and Rape” 01 March 2024 https://www.thenation.com/article/culture/new-york-times-intercept-hamas-rape/

Heleta, S. (2023) “The deafening silence of South African universities” 23 October 2023 https://africasacountry.com/2023/10/the-deafening-silence-of-south-african-universities

Hendricks, A. (2024) “UCT students set up camp in solidarity with Palestinians” 16 May 2024 https://groundup.org.za/article/uct-students-set-up-camp-in-solidarity-with-palestinian-war/

Hodes, R. (2023) “A Jew-baiting jamboree” 23 October 2023 https://www.politicsweb.co.za/opinion/a-jewbaiting-jamboree

Hoosen, A. (2024) “Minister Nzimande’s New Programme to Boost SA-Palestine Science Ties” 26 July 2024 https://radioislam.org.za/a/minister-nzimandes-new-programme-to-boost-sa-palestine-science-ties/

humanrightsnetwork.org (2024) “Genocide in Gaza: Analysis of International Law and its Application to Israel’s Military Actions since October 7, 2023” 15 May 2024 https://www.humanrightsnetwork.org/genocide-in-gaza

Ismail Sooliman, Q. (2024) “Aspiring for good governance principles- the hallmark of an excellent university” 4 July 2024 https://twitter.com/QIsmail/status/1808811542147694965

IOL (2024) “Blade Nzimande accuses Stellenbosch University senate of racism, legitimising mass murder” 8 May 2024 https://www.iol.co.za/capetimes/news/blade-nzimande-accuses-stellenbosch-university-senate-of-racism-legitimising-mass-murder-979f8c1f-977b-400b-9e4f-63913e223d77

Jack, P. (2024) "Should universities ever take stances on political issues?" *THE* 4 July 2024 https://www.timeshighereducation.com/depth/should-universities-ever-take-stances-political-issues

Jassat, I. (2024) "NAJBD's unconvincing attack on Naledi Pandor: Iqbal Jassat" 10 April 2024 https://www.biznews.com/rational-perspective/2024/04/10/najbds-attack-naledi-pandor-iqbal-jassat

Justseeds (2023) "A letter from South Africa, for all educators who stand in solidarity with Palestine" October 2023 https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScwoiYp-9a_jFHl7ERUsGfk0p7zc1UcXtLkp-HXdihMFbK2Ow/closedform

kas.de (2002) "The Arab Peace Initiative, 2002" https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=a5dab26d-a2fe-dc66-8910-a13730828279&groupId=268421

kristynsirois. 2013. "Students and South Africa: Fight for What's Right" 10 March 2013 https://qu301southafrica.wordpress.com/2013/03/10/students-and-south-africa-fight-for-whats-right/

Laroia, A. (2024) "Senegal PM questions France military presence and announces potential base closures" 17 May 2024 https://www.jurist.org/news/2024/05/senegal-pm-questions-france-military-presence-and-announces-potential-base-closures/

@LensVeritatis (2024) "Harvard Professor Walter Johnson speaks with encampment students after the University's administrators threaten them with suspension" 6 May 2024 https://x.com/LensVeritatis/status/1787550566539043326?t=nSVIyVdA-mNWdxVjNCfcvA&s=08

Mandela.gov.za (1990) " Address by Nelson Mandela to rally in Soweto after being released from prison" 13 February 1990 http://www.mandela.gov.za/mandela_speeches/1990/900213_soweto.htm

Mandela.ac.za (2024) "Statement on Nelson Mandela University Senate Resolution Related to the Israel-Palestine Conflict" 9 May 2024 https://news.mandela.ac.za/News/Statement-on-Nelson-Mandela-University-Senate-Reso

Msimang, M. (2024) "Why rebuke Naledi Pandor for safeguarding South Africa's sovereignty?" 16 April 2024 https://mg.co.za/thought-leader/2024-04-16-why-rebuke-naledi-pandor-for-safeguarding-south-africas-sovereignty/

NelsonMandelaFoundation (2018) https://www.facebook.com/NelsonMandelaCentreOfMemory/posts/we-can-easily-be-enticed-to-read-reconciliation-and-fairness-as-meaning-parity-b/2009159785788445/

News.uj.ac.za (2023) “UJ on Palestine-Israel conflict” 17 November 2023 https://news.uj.ac.za/uj-on-palestine-israel-conflict/

o’Reagan, V. (2023) “Trevor Norwitz, University of Cape Town Fund president, resigns in protest over UCT Council’s Gaza statement” 15 December 2023 https://www.dailymaverick.co.za/article/2023-12-15-trevor-norwitz-university-of-cape-town-fund-president-resigns-in-protest-over-uct-councils-gaza-statement/

Phr.org.il (2024) “Physicians for Human Rights Israel’s Clarification on the Organization’s November 2023 Position Paper on Sexual Violence” 16 May 2024 https://www.phr.org.il/en/clarification/?pr=4767

@pierredevos (2023) “UCT Law Faculty staff members statement on Gaza” 17 November 2023 https://x.com/pierredevos/status/1725488237727170923

@realnikohouse (2024) “MalcolmX” 19 May 2024 https://x.com/realnikohouse/status/1792176919170916533

Schrieber, S (2024) “Pandor requests extra security from Cele amid threats after Israel genocide case” 9 February 2024 https://www.businesslive.co.za/bd/national/2024-02-09-pandor-requests-extra-security-from-cele-amid-threats-after-israel-genocide-case/

Senne, B. (2019) “Peace reigns at Israeli Apartheid Week” 4 April 2019 https://witsvuvuzela.com/2019/04/04/peace-reigns-at-israeli-apartheid-week/

Thebus, S. (2024) “Pro-Palestine event highlights academic expression at Stellenbosch University” 11 March 2024 https://www.iol.co.za/capeargus/news/pro-palestine-event-highlights-academic-expression-at-stellenbosch-university-371d8ec0-7a53-448d-9aa6-0cf1957e18ed

Thompson, D. (2024) “Organised academia urged to come out stronger on Gaza crisis” 22 February 2024 https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20240222072658746

@UCBerkeley (2018) https://twitter.com/UCBerkeley/status/1018904604766031872

UCTSenators4Palestine (2024) “Against scholasticide in Gaza” 6 May 2024 https://mg.co.za/thought-leader/opinion/2024-05-06-against-scholasticide-in-gaza/

UCT4Palestine (2024) “UCT4Palestine’s Petition for Accountability” https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdLWsqyX2We77KsyBrQH-COXxv6v4Tc8VDYLHTcT56ZouWm7g/viewform

Ukzn.ac.za (2024) “International Law, South Africa and the question of Palestine” https://ww2.clms.ukzn.ac.za/event/international-law-south-africa-and-the-question-of-palestine/

UniversityofCalifornia.edu (2018) “How students helped end apartheid” 2 May 2018 https://www.universityofcalifornia.edu/news/how-students-helped-end-apartheid

Wits.ac.za (2022) “SA scientists have a duty to speak out on Ukraine invasion” 2 April 2022 https://www.wits.ac.za/news/latest-news/opinion/2022/2022-04/sa-scientists-have-a-duty-to-speak-out-on-ukraine-invasion.html

@WitsLiberatedZone (2024) “Update on the Wits Liberated Zone” 20 May 2024 https://www.instagram.com/p/C7MOmbitFne/?igsh=dGI4eDNlNDZ6cjNr&img_index=1

Wits.ac.za 2022. “SA scientists have a duty to speak out on Ukraine invasion” 2 April 2022 https://www.wits.ac.za/news/latest-news/opinion/2022/2022-04/sa-scientists-have-a-duty-to-speak-out-on-ukraine-invasion.html

@zei_squirrel (2024) 1a “Western media gleefully launders every single one of their lies” 18 May 2024 https://x.com/zei_squirrel/status/1791874651129290869

الصهيونية الجذور التاريخية، وعوامل التكوين، وخطر الأفكار

عيسى صوفان القدومي*

توطئة:

ربما لا يختلف اثنان من المسلمين أو غيرهم على أهمّيّة دراسة "الحركة الصهيونيّة" بوصفها حركةً من أشدّ الحركاتِ تأثيراً وإشكاليّةً على مستوى العالم، ومن أكثر الحركات إثارةً للنّزاع حول توصيف أصول نشأتها وجذورها التاريخية، والعوامل التي ساهمت في إخراجها إلى حيّز الوجود.

وإذا أردنا أن نقدّم صورةً عامّةً عن المحاور المعرفيّة لإشكاليّة الصهيونية، فربّما نجدُ بوجه عام خطَّيْن أساسيَّيْن يعبّران عن مجمل النّظريّات التي طُرحت في تفسير الحركة الصّهيونيّة:

الأولى: أطروحةٌ تجعلُ الغَلَبَة لعوامل سياسيّةٍ واجتماعيّةٍ تتعلّق باليهود، التقت بدوافع استعماريّة غربيّة وظّفت حاجةَ الجماعات اليهوديّةِ لصالح الرّغبة الاستعمارية الغربيّة، مع تهميش العوامل الدّينيّة، أو تسويتها بغيرها على أقلّ تقدير.

الثانية: أطروحةٌ تُغرق في منح العامل الدّينيّ العقائديّ التأثير الأوّل والأساسيّ في نشوء الحركة الصهيونيّة، مع الإشارةِ إلى العوامل الأخرى، لكن مع جعلِ الصهيونيّةِ نتيجةً حتميّةً للعقيدةِ اليهوديّةِ التّلموديّةِ، وبالإضافة إلى ذلك قراءة السلوك "اليهوديّ" ضمن التوصيف القرآنيّ والنبويّ على أساس أنّه يصفُ سلوكَ "اليهوديّ الإسرائيليّ" أو "الصهيونيّ" على وجه مطابق بتنزيل النّصوص الإسلاميّة على اليهوديّ المحتلّ اليوم، على نحو يجعلُ الجَدَلَ حول الصهيونيّة واحتلال فلسطين استمراراً للجدل التاريخيّ (العقائديّ/السياسيّ) مع اليهود واليهوديّة منذ بعثةِ النبيّ صلى الله عليه وسلّم.

والحقُّ يُقال، إنَّ كلّ ذلك لا يخلو من قَدْرٍ معتبَرٍ من الحقيقةِ والواقعيّة، ولم يعدم كلٌّ من نحا نحو واحدٍ من هذيْن التفسيرَيْن ومال إليه من شواهد يوردُها من الواقع والتّاريخ، وتكاد تكون جميعُها شواهد واضحةَ الدَّلالة على مُرادِه.

من هنا، كانت هذه المحاولة لاستجلاء الموقف المعرفيّ التحليليّ من "الحركةِ الصهيونيّة"، بالذهاب قليلاً إلى العُمْق في محاولةِ إزالةِ الالتباس والتشابُك بين العوامل المُدَّعاة، وإعطاءِ كلٍّ منها حجمَه، وبالتالي: محاولة إدراك مدى حضورِه في سياسة الكيان الصهيونيّ، أو على أقلّ تقدير: الحصول على نموذج تفسيريّ لتصرّفات هذا الكيان السياسيّة ومواقفه ونزعاته تجاه الآخَر.

إنّ مساعي الحركة الصهيونيّة اليوم والكيان القائم مادّيًّا الذي يمثّلها ليست خفيّةً ولا مكتومة، ولم يعد أحدٌ من ممثّلي الكيان يتحرّج منها أو يحاول تلطيفها، وهي السيطرةُ التامّةُ على كامل فلسطين، والمصادرة على كلّ آمال الشعب الفلسطينيّ في كيانٍ مستقلّ كائناً ما كان، وتهويد مدينة القدس، ومدّ السيادة إلى الجغرافيا الخارجة عن حدود فلسطين المحتلّة التاريخيّة في دول الجوار، وكلّ هذه الحقائق تحتّم على الغيورين أنْ لا تنقطع دراساتهم الجادّة التي تكشفُ أبعاد الأفكار المؤسِّسَة للكيان الصهيونيّ.

* esaa.sufaan@gmail.com

تعريف الصهيونيّة:

إنّ الصهيونيّة ظاهرةٌ دينيّةٌ سياسيّةٌ بالغةُ التركيب والتّداخُل بين عدّة أبعاد وعوامل ومؤثّرات، وتعريفها ليس بالعمل الهيّن من الجهةِ البحثيّة، بل يحتاجُ إلى منهجيّةٍ تحليليّةٍ عميقة، نظراً لتعدُّد الصِّيَغ والمظاهر التي تظهر بها الصهيونيّة على مستوى الفعل والممارسة، وعلى مستوى الاعتقاد والأفكار، وعلى مستوى الانتماءات الدّينيّة والعرقيّة.

ونستعرضُ هنا بعض التعريفات التي يمكنُ أنْ نسمّيها التّعريفات المدرسيّة، بمعنى: التعريفات التي حاول أصحابها أنْ يعبّروا عن مصطلح "الصهيونيّة" بتعريفٍ جامعٍ مانعٍ بطريقةِ الحدّ أو بطريقةِ الرّسم على أقلّ تقدير، والتعريفات التي أقرّت بتعذّر التعريف الجامع المانع واتّجهت اتّجاهاً تحليليًّا وصفيًّا عامًّا أجابت فيه على سؤال: "ما هي الصّهيونيّة؟" بالكشف عن الصِّيَغ والصّور التي تُوجَدُ بها الصّهيونيّة، أو بالكشف عن أشكال "التّصهيُن" إذا صحّ هذا التعبير.

الجذر اللّغوي والاشتقاق:

قبل الدّخول إلى تعريف المصطلح، تجدُرُ الإشارةُ إلى أنّ الصهيونيّةَ في ظاهر اللّغةِ نسبةٌ إلى (صهيون)، وصهيون مفردةٌ متداولةٌ في اللّغةِ قديمًا بإطلاقَيْن؛ أحدهما: بيت المقدس، والثاني: الرُّوم.

قال الأزهري: «وقال أبو عمرو: صِهْيَوْنُ[1] هي الروم، وقيل: بيت المقدس. وقال الأعشى:

وإنْ أجلَبَتْ صِهْيَوْنُ يومًا عليكُما * فإنَّ رَحَا الحربِ الدَّكُوكِ رَحَاكُمَا»[2].

والأرجح أنَّ كلمة (صِهْيُون) وإنْ تُدُوولت في العربيّة، فهي سُريانيّة الأصل، وهي اسمٌ علمٌ على موضعٍ ببيت المقدس[3].

وأمّا إطلاقها على الرّوم، فليس هو أيضاً إطلاقًا على الرُّوم باعتبارهم قومًا، بل هناك موضعٌ ببلاد الرُّوم أيضاً كان يسمّى بنفسِ الاسم، يقع اليوم بحسب الوصف بين الشمال السوريّ وجنوب الجمهوريّة التركيّة[4].

وقد فُرِّقَ بين الإطلاقَيْن بأنَّ صِهْيَوْن هي بيت المقدس، أو موضعٌ بها، وصَهْيُون اسمُ قبيلةٍ هي التي عناها الأعشى في شعره المنقول آنفاً[5].

أمّا استعمالها في الأدبيّات التوراتيّة والإنجيليّة والسياسيّة المعاصرة، فهو خاصّ بدَلالَةِ هذه المفردةِ على مدينةِ القدس، وجبلٍ بها يسمّونه جبل صهيون.

اتجاهات التعريف:

الاتجاه الأوّل: الاتجاه المدرسي.

عرّفت بعض المصادر الصهيونيّةَ باعتبارها حالةً أو حركة، وعرّف بعضها الآخر الصّهيونيّ أو الصّهيونيّين باعتبار دَلالة الكلمة على الفرد أو الجماعة أو القوم، وفيما يلي بعض ما اشتهر من ذلك:

---

[1] هكذا اعتيد على ضبطها قديمًا، ومن هنا رفضَ بعضُهُم اللّفظ المتداوَلَ بضمّ الصّاد والياء: صُهْيُونِيّة. انظر: معجم الصواب اللغوي (492/1).

[2] تهذيب اللغة (193/6).

[3] انظر: معجم الدّخيل في اللغة العربية الحديثة ولهجاتها (ص140).

[4] انظر: القاموس المحيط (ص1159)، وصبح الأعشى (150/4)، ومعجم البلدان (436/3).

[5] انظر: معجم ما استعجم (844/3).

الصهيونيّون: «جماعة من اليهود عُرفت حديثًا بعملها على اتّخاذ فلسطين وطنًا قوميًا لليهود ليعيدوا مجد إسرائيل بزعمهم»[6].

أو هي: «حركة سياسيَّة دينيَّة ظهرت في أواخر القرن التَّاسع عشر، تدعو إلى إقامة دولة يهوديَّة مستقلَّة في فلسطين، تزعّمها صحفيّ يهوديّ اسمه تيودور هرتزل، وهي نسبة إلى جبل صِهْيون القريب من أورشليم، وتسعى حاليًا لدعم ومساندة دولة إسرائيل»[7].

وهي أيضاً: «حركة تدعو إلى إقامة مجتمع يهودي مستقلّ في فلسطين، وهي نسبة إلى جبل قرب أورشليم يسمى صهيون»[8].

الاتجاه الثاني: التعريف عن طريق الحقل الدَّلالي.

ينزعُ هذا الاتجاه المقدَّر جدًّا إلى دراسةِ الظّاهرةِ دراسةً شاملةً، دون اختزالٍ لها في سببٍ واحدٍ أو أكثر من الأسباب المكوّنة لها، أو تضخيم بعض الأسباب تضخيمًا غير موضوعيّ على حساب أسبابٍ أخرى، وربما يُعدّ المفكّر الراحل عبد الوهّاب المسيري رحمه الله أشهر من أبرزَ إلى حيّز الوجود هذا الأسلوب في التعريف بطريقة "الحقل الدَّلالي" كما يسمّيه، وهو في واقع الحال يرى أنّ التعريف الجامع المانع لمثل هذه الظاهرة بالغةِ التركيب والتعقيد، أمرٌ متعذّر وغير ممكن، لذلك لا بدّ من اجتراحِ نموذجٍ بديل للنّموذج التقليديّ لفهمِ ظاهرةِ "الصهيونيّة".

قال رحمه الله: "من المشاكل الرئيسة التي تقابل الباحث العربيّ والدارس للصهيونية، هي طريقة تصنيف هذه الظاهرة، إذ يبحث كثيرٌ من الدارسين عن الأصول اليهودية للصهيونية في التوراة والتلمود والبروتوكولات ويسقطون -فيما أسمّيه النّصوصيّة-، أي: نزع النصوص المختلفة من الكتب المقدسة -ونصف المقدسة وغير المقدسة- اليهودية، وتصورَ أنّ مثل هذه النصوص تفسّر سلوك اليهود (إذ إنّ التصوّر السائد هو وجود علاقةِ تقابُلٍ كاملٍ بين هذه النصوص وواقع اليهود الاقتصاديّ والاجتماعيّ والتاريخيّ).

وينتج عن هذا أنّ الباحث العربي يخفق في التمييز بين الجوهر والعَرَض، وبين الحقيقة والدّيباجة، ونحن نذهبُ الى أن الصهيونية نشأت في أحضان الاستعمار الغربيّ، وأنها ظاهرة استيطانيّة إحلاليّة، لا تختلف في جوهرها عن أية حركة استعمارية أخرى"[9].

ومن هنا، فإنّني أعتبرُ هذه الورقةَ بكلّ محتواها محاولةً للكشف والتعريف، دون الالتزام بتعريف نصّيّ محدّد، بقدر الالتزام بتوفيرِ أُفُق للفهم العامّ والشامل للمعنى والصّور والتمثُّلات والممارسات التي يولّدها هذا المفهوم.

المبحث الأوّل: الجذور الدّينيّة.

الفكرة الأولى: أرض الميعاد (الأرض الموعودة).

لم يتردّد كبار الباحثين والمؤرّخين والعلماء والفلاسفة، عند حديثهم عن الجذور الدّينية اليهوديّة للاعتقادات الصهيونيّة في وسْمها بـ (الخُرافة) أو (الأسطورة)، ولا يُستهجن شيءٌ من ذلك، بل يتبرهنُ صدقُ هذه الأوصاف تماماً مع تزايُد التتبّع

---

[6] معجم متن اللّغة (508/3).
[7] معجم اللغة العربية المعاصرة (1328/2).
[8] المعجم الوسيط (527/1).
[9] الصهيونيّة والعنف (ص101).

النقديّ للمنهجيّة الصّهيونيّة في رسم التاريخ اليهودي "القومي" باعتباره تاريخًا واضح الحِقَب والمراحل، ومحدّد تمام التّحديد تاريخيًّا وجغرافيًّا، إذ يدّعي الصهاينة أنَّ الشعب اليهودي كان جماعةً بشريّةً ذات وحدةٍ قوميّة، وأنَّها مرّت بعُصور مضبوطة البداية والنّهاية حتى حظِيَت بالوعد الإلهيّ بإقامة مملكتها في فلسطين.

فيروي المؤرّخون اليهود الذين تعتمد الحركة الصهيونيّة على مرويّاتهم أنَّ الجماعة اليهوديّة القوميّة مرّت -مثلاً- بعصر الآباء، ثمّ عصر السُّخْرة في مصر، ثمّ عصر غزو أرض كنعان..وهكذا.

في حين يرى الباحثون الذين يتحلّون بشيء من الموضوعيّة من اليهود ومن غيرهم، أنَّ الزّعم بأنَّ اليهود كانوا جماعةً قوميّةً واحدةً ذات تاريخٍ واحد، ليس إلّا خُرافة!

تقول فرانسواز سميث -عميدة كليّة اللّاهوت البروتستنتي في باريس-: "لقد خلصت البحوث التاريخيّة التي أُجريت مؤخّراً إلى أنَّ الروايات التقليدية عن الخروج من مصر، وغزو كنعان، والوحدة القوميّة الإسرائيليّة قبل النّفي، لا تعدو أنْ تكون قصصًا خياليّة، فالرواية التاريخيّة التوراتيّة لا تعرض لنا معلومات عمّا تقصّه، بل عمّن يروونها"[10].

لقد أثبتت الدّراسات التاريخيّة والأنثروبولوجيّة أنَّ من التقاليد الكِهانيّة في الفترة التي زعم فيها اليهود أنَّ لهم وعدًا إلهيًّا بامتلاك أرض فلسطين، أنْ تدّعي كلّ القبائل والأعراق والشعوب التي كان معظمها غارقاً في الوثنيّة أنَّ لها وعودًا من آلهتها، وأنَّه في ضوء هذا التّقليد الوثني تمّ تحريف ما سُمّي بالوعد الأبويّ، وهو الوعد الإلهيّ لإبراهيم عليه السّلام بتمليك ذرّيّته الأرضَ التي كان يجب أن يستوطنوها.

والوعد الإلهيّ المقصود لإبراهيم عليه السّلام، هو مجموعُ الخطابات التي وجّهها (الرّبّ) إلى إبراهيم في العهد القديم بخصوص منحِ الأرض المقدّسة لذريته، ومنها:

"سأعطي نسلك هذه الأرض من وادي العريش إلى النّهر الكبير نهر الفرات"[11].

ومنها: "واجتاز أَبْرَامُ[12] في الأرض إلى مكانِ شَكِيم[13] إلى بلّوطة مُوْرَة، وكان الكنعانيّون حينئذ في الأرض، وظهرَ الرّبُّ لأَبْرَامَ وقال: لنسلِكَ أعطي هذه الأرض..."[14].

ومنها: "وقال الرّبّ لأَبْرَام بعد اعتزال لوط عنه: ارفع عينيك وانظر من الموضع الذي أنت فيه شمالاً وجنوباً، وشرقًا وغربًا، لأنَّ جميع الأرض التي أنت ترى لك أعطيها ولنسلك إلى الأبد، وأجعلُ نسلك كتراب الأرض، حتى إذا استطاع أحدٌ أن يَعُدَّ تُرابَ الأرض فنسلُك أيضاً يُعَدّ، قم امشِ في الأرضِ طولها وعرضِها لأنّي لك أعطيها. فنقلَ أَبْرَامُ خِيامَه وأتى وأقامَ عند بلّوطاتِ مَمْرَا التي في حَبْرون[15]، وبنى هناك مذبحًا للرّبّ"[16].

القراءة الصّهيونيّة التّوراتيّة لهذا الوعد، قرأهَا أستاذ العهد القديم بكليّة اللّاهوت البروتستنتي في جنيف (ألبير دي بوري)، باعتبارها قراءة عكسيّة! أي باعتبارها محاولةً من شُرّاح العهد القديم اليهود، لتقديم الدّليل على أنَّ محاولة موسى عليه

---

[10] عن: الأساطير المؤسّسة للسياسة الإسرائيلية (ص43-44) لروجيه غارودي.

[11] سفر التكوين، الإصحاح 15، 18-19.

[12] يعني: إبراهيم عليه السلام.

[13] الاسم العبراني لمدينة نابلس.

[14] سفر التكوين، الإصحاح 12، 7.

[15] الاسم العبراني لمدينة الخليل.

[16] سفر التكوين، الإصحاح 13، 14-18.

السلام الدّخول ببني إسرائيل إلى فلسطين كان اتّباعاً للوعد الإلهيّ لإبراهيم عليه السلام! وهنا يأتي دورُ القُصَّاص وبُنَاةُ السّرديّة لتركيبِ صورةِ التّاريخ الإسرائيليّ وتنظيمِ شتاتِه باختلاقِ ما يشاؤون لصناعةِ روايةٍ تاريخيّة من محضِ الخيال.

بمعنى أنَّ محاولة دخول الأرض المقدّسة مع موسى عليه السّلام، ثمّ دخولها بعد ذلك مع غيره من الأنبياء، لا ارتباطَ لها في الحقيقةِ بأيّ وعدٍ إلهيّ لإبراهيم عليه السلام ولا لذرّيّته، بل ذلك الوعدُ وعدٌ متخيَّل، وهو مبتوتُ الصّلةِ بالحقبةِ التي جاءت بعده، الحِقبة التي ظهرَ فيها تكتُّلٌ للقبائل اليهوديّة فيما يمكن أنْ يوصف بأنّه "شعب" أو "قوم".

يقول (ألبير دي بوري):

"ويعرضُ لنا رُواة التّوراة تاريخ أصول إسرائيل كسلسلةٍ من العصور المحدّدة تحديداً دقيقاً، فهم يدرجون كلّ الذكريات والقصص والخرافات والحكايات والأشعار التي انتقلت إليهم عبر التراث الشفهي، ضمن إطار محدّد للأنساب والتواريخ، ويتّفق معظم الشُّرَّاح المحدَثين على أنَّ هذه الصورة التاريخيّة لا تعدو أنْ تكون صورة وهميّة إلى حدّ كبير"[17].

لقد بلغ من خُرافيّة هذا الوعد الإلهيّ المزعوم، الذي تمّ تأويله سياسيًّا لدى الصّهاينةِ بأنَّه مقدّمةٌ لكلّ غزوٍ إسرائيليّ لاحق لأرض فلسطين، أنَّ القائمين على القراءة الصهيونيّة للتوراة لم يتنبّهوا حتى إلى أنَّ هذا الوعد لم يصدُر عن (الإله) الذي كان مرافقاً لبني إسرائيل أثناء خروجهم من مصر، وإنّما صدر عن الإله (إيل) الذي كان معبودًا محلّيًّا لدى السُّكَّان الأصليّين لأرض كنعان! وأنَّه لم يكن وعدًا من الأساس بسيادةٍ سياسيّة على الإرض، وإنّما إذنٌ بالاستقرار لقبائل بدويّة مشتّتة، صار جزءٌ منها بعد ذلك يسمّى (شعب إسرائيل)، فالوعدُ التي تنسبُه التّوراةُ للإله (إيل) وهو معبودُ السُّكَّان الأصليّين لفلسطين، يضيفُ إليه سفرُ التّكوين توضيحًا آخر يتجاهلُ الصّهاينة التعرّض له، وهو أنَّ الوعد لم يكن متعلّقاً بإبراهيم عليه السّلام وحده، بل ينصّ سفر التكوين على أنَّ البركةَ الممنوحةَ لإبراهيم عليه السلام والإذن الذي أُعطيَه، أنَّما كان بركةً لجميع قبائل الأرض! ولم يكن بأيّ حال خصوصيّةً إسرائيليّة إلّا في تأويلٍ -بل تحريفٍ- متأخّر جدًّا!

"وقال الربّ لأَبرام: اذهب من أرضك ومن عشيرتك، ومن بيت أبيكَ إلى الأرضِ التي أُريكَ، فأجعلكَ أمّةً عظيمةً، وأُباركك وأعظّم اسمَك، وتكون بركةً، وأُباركُ مُبارِكِيكَ ولاعِنُكَ ألعنُه، **وتتبارك فيك جميعُ قبائل الأرض**"[18].

من هنا، ولهذا السّبب وغيره من الأسباب التّوراتيّة قبل غيرها، فإنَّ اعتبار فلسطين "أرض ميعاد"، هو مجرّد خُرافةٍ صهيونيّة أنتجَهَا الهَوَسُ الصّهيونيّ المَرَضِيُّ بالكذب والتأويل والتحريف.

ولنختم الآن بالبراهين العمليّة على مدى سخونة هذه الفكرة الخرافيّة، ومدى قدرتها على صناعة الأحداث على الأرض.

سُئل الحاخام (زلمان ملاميد) السؤال الآتي:

"يريد ابني السفر لبناء بؤر استيطانيّة غير قانونيّة في يهودا والسامرة (الضفة الغربية) وغزة، والخليل، ونحن نعارض ذلك بشدة، هل صحيح أنه يستطيع تجاهل رأينا ويسافر رغم إرادتنا، لأنّه يزعم أنَّ هذه فريضة؟ وما حكم مقاومة إخلاء مثل هذه البؤر الاستيطانيّة؟ وأسباب عدم سماحنا بسفره هي أنّ ذلك يعرّضه للخطر ولأنّنا نخشى أيضاً من اعتقاله، الأمر الذي سيؤدي إلى وقف دراسته العلمانيّة".

السؤال موجَّه بالطبع من أحد الصهاينة الغاصبين المقيمين في فلسطين المحتلّة، ومحلّه البُؤَر الاستيطانيّة التي يقوم المستوطنون من أجل بنائها بالاعتداء اليومي على الفلسطينيّين وممتلكاتهم وطردهم من أراضيهم بالقوّة.

---

[17] عن: الأساطير المؤسّسة للسياسة الإسرائيلية (ص43).

[18] سفر التكوين، الإصحاح 12، 1-3.

فأفتى الحاخام بالآتي:

"يُعتبرُ بناء البؤر الاستيطانية اليهوديّة في أرض إسرائيل أمراً شرعيًّا وفقاً لما ورد في التوراة، وطوبى لك لأنّ لديك ابن لديه مُثُل عليا، ومستعدّ للتضحية من أجلها، إنّه امتداد للمهاجرين الأوائل الذين بنوا البلاد معرّضين أنفسهم للخطر..."[19].

تاريخ هذا الفتوى هو عام (2006م)! فهذا مثالٌ واضحٌ، لخُرافَةٍ تنتجُ فعلاً ماديًّا، ولأسطورةٍ تنبني عليها سياسة.

الفكرة الثانية: شعب الله المختار.

يقول روجيه غارودي: "تتمثّل هذه الأسطورة في الإيمان بدون أيّ سند تاريخي بأنَّ عقيدة التوحيد وُلدت مع العهد القديم، إلّا أنَّه يُستدلّ من العهد القديم نفسه أنَّ صاحبي المصدرين الرئيسيّين لنصّ العهد القديم...لم يكونا من الموحّدين"![20]

لقد زوّد القرآن الكريمُ العقلَ المسلم، بل العقل الإنسانيّ بعامّة، بحُجَج دامغةٍ لإبطالِ كلّ مزاعمِ الاستعلاءِ على أساسِ الجنسِ والعرق، وجعلَ اليهودَ أنموذجًا لهذا الزّعم الخُرافيّ!

قال تعالى: **{وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ}**[المائدة: 18].

وقال: **{قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآَخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ}**[البقرة: 94-95].

وقال: **{وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ * بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ}**[البقرة: 80-81].

إنَّ هذه البيّنات القرآنيّة النّاصعة، والحجج القاهرة، توافقُهَا تماماً القراءةُ الموضوعيّةُ التي أنجزها الأحبارُ اليهود غير الصّهاينة، عندما نظروا بعينٍ مناهضةٍ للصّهيونيّة إلى نصوص العهد القديم، متسلّحين ومعهم عقلاءُ كثيرون من سائر الملل، بحقيقةٍ بدهيّةٍ، مُفادُها أنَّ المفاضلة بين البشر على أساس اللّون والعرق مناقضَةٌ ومُصَادمةٌ للمنهجِ الإلهيّ في صميمِه وجوهرِه ونقطةِ ارتكازِه! إذ إنَّ البشر لا يفوقُ بعضُهُم بعضًا إلّا على أساسِ العملِ الاختياريّ المكتسَب، كما صدحت بذلك الحقيقةُ القرآنيّة: **{إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ}** [الحجرات: 13].

يقول الحاخام (إلمر برجر) الرئيس السابق للمجلس الأمريكي لليهودية: "...فقد حطّمت دولة إسرائيل السياسية الحالية، أو على الأقل شوّهت المغزى الروحي لإسرائيل".

ثمّ ينقضُ خُرافةَ الوعد الإلهي وخُرافة الشعب المختار باستدلالٍ يجمعُ بين الفطرةِ والعودةِ إلى نصوص العهد القديم بموضوعيّة، فيقول:

"سأطرحُ للبحث هنا عنصرين من العناصر الأساسيّة للتراث النبوي:

الأوّل: أنَّه عندما طرح الأنبياء فكرة استعادةِ صهيون، لم تكن للأرض في حدّ ذاتها صفة القداسة، فقد كان المعيار المطلق والحاسم في المفهوم النبوي لفكرة الخلاص هو استعادة العهد مع الربّ، في وقت كان الملك وشعبه قد نقضوا هذا العهد. ويوضح النبي ميخا هذا الأمر بكلّ جلاء: "استمعوا هذا يا رؤساء بيت يعقوب وقُضاة شعب إسرائيل الذين يكرهون العدل

---

[19] فتاوى الحاخامات، رؤية موضوعية لجذور التطرف في المجتمع الإسرائيلي (ص257). د. منصور عبد الوهاب.

[20] الأساطير المؤسّسة للسياسة الإسرائيلية (ص54-55).

ويحرّفون الحقّ، الذين يبنون صهيون بالدّمّ، وأورشليم بالظّلم! إذ يحكم رؤساؤها بالرشوة، وكهنتها يعلّمون بالأجرة، ويتعاطى أنبياؤها العَرَافةَ لقاء المال! ومع ذلك يدّعون الاتّكال على الله قائلين: أليس الرّبّ في وسطنا؟ لذلك لن يصيبنا مكروه! لذا من جرّاء أعمالكم ستُحرث صهيون كالحقل وتصبح أورشليم كومة من الخرائب، وجبل الهيكل مرتفعًا تنمو عليه أشجار الغاب"..".

إلى أن يقول: "فتراث الأنبياء يبيّن بكلّ جلاء أنّ قداسةَ الأرض لا ترجعُ إلى تربتها! أو إلى وجود شعبها بمفرده في هذه المنطقة. فالأمر الوحيد المقدّس والقيّم في صهيون هو العهد الإلهيّ الذي يتجلّى في أفعال شعبه.

ومن ثمّ ليس لدولة إسرائيل الحاليّة أيّ حقّ في أنْ تدّعي لنفسها أنّها تجسيد لإرادة الله التي تقضي بقدوم عصر الماشيح...إنّها لا تعدو أن تكون تجسيداً لغوغائيّة التربةِ والدّم"[21].

إنّ النّاظر إلى الكيان الصّهيونيّ وطبيعة الشعب الذي يسكنُه، وهم نُزّاعٌ من الأرض، من أعراق وألوان وأجناس شتّى، يتّضح له سبب ارتباكِ الصّهيونيّةِ في نفسِها في إعطاءِ تعريفٍ لـ "من هو اليهوديّ"؟ أساساً، ذلك لأنّ المنطق والعقل، يفرضُ أنّ ديانةً سماويّةً جاءَ بها نبيٌّ معصومٌ، لا بدّ أنّ لها أتباعاً آمنوا بها من جميع الأعراقِ والأمم والشّعوب والجغرافيّات المتعدّدة، فاليهودُ تربطهم رابطةُ الدّين فقط، وهم جماعاتٌ متعدّدة الأعراق واللّغات والألوان وسائر الانتماءات، فيهم السّلاف والسّوفييت واللّاتين والإنجلوسكسون وغير ذلك، فكيف تمكنُ البرهنةُ على أنّ يهود العالم جماعةٌ واحدةٌ تنحدرُ من أبٍ واحدٍ مع كلّ هذا التنوّع؟ لكي تحظى تلك الجماعةُ على أساس انتسابها لإسرائيل بوَسْم (شعب الله المختار)؟

لقد أشار أحمد الشقيري -الرئيس الأسبق- لمنظّمة التحرير الفلسطينيّة -وهو المحامي الكبير الذي مارس المحاماة في الدّاخل المحتلّ- إلى الجدل الدائر بين القُضاة الإسرائيليّين حتى في السياق القانونيّ الصِّرْف حول تعريف اليهوديّ![22]

ومع ذلك كلّه، فالرؤيا الحاخاميّة التّلموديّة التي تسيطر على متطرّفي الكيان الصهيوني من جانبٍ أُحاديّ لدى ممثلي التصهيُن الدّيني هؤلاء، تذهبُ بنظريّة الشعب المختار إلى أقصى حدودها، وتفجّر كلّ طاقاتها التّعبويّة، وتُدْرِجُها في اليوميّ والتفصيليّ والـمُعَاش على مدار السّاعة.

في فتوى الحاخام أفيشاي بن حاييم ليهوديّ تائب! لديه مخزون من الأفلام الإباحيّة، جوّزت له الفتوى بيعها إلى (الأغيار) فقط، لأنّ بيعها إلى اليهود حرام، أمّا الآخرون فهم غارقون في الإثم تماماً[23].

ويبدو الخطبُ هيّنًا في هذه الفتوى، لأنَّ ثَمَّة فتاوى أخرى صريحة في إباحةِ قتل الأغيار، بل قتل أطفالهم! اكتفاءً بتوقُّع ما يمكن أن يكونوا عليه عندما يكبروا، وهو أنّهم لن يكونا سوى أغيار مثل آبائهم[24].

إنّ البراءةَ المضمونة من كلّ ذنب، والطّهارة من كلّ إثم، بل وانتفاء قابليّة "اليهوديّ الصهيونيّ" لأن يكون آثماً أصلاً، هو الشكل الخاصّ من "المعصوميّة" التي حرصت المؤسّسات الحاخاميّة على ترسيخها في أذهان اليهود المؤمنين، لا سيما أولئك الذين يعملون في الجيش وفي الأجهزة الأمنيّة، فكانت هذه الذهنيّة هي احتفاليّة إجرام مفتوح وساديّة مستمرّة تُمارَس على الفلسطينيّين منذ صار لليهود قوّة في فلسطين.

---

[21] عن: الأساطير المؤسّسة للسياسة الإسرائيلية (ص49-50).

[22] انظر: خرافات يهودية (ص52).

[23] انظر: فتاوى الحاخامات (ص142).

[24] انظر: فتاوى الحاخامات (ص113).

ولقد كانت لهذه المعتقدات والممارسات آثارها السياسيّة والفكريّة العكسيّة أيضاً، إذ ظهرت في الكيان الصهيونيّ حركة "المؤرّخون الجُدد" الذين يعيدون قراءة أحداث تاريخ إسرائيل الحديث، مستفيدين في ذلك من الوثائق التي يتمّ الكشف عنها تباعاً من قِبَل الدّولة، إيماناً منهم بأنّ الكيان الصهيونيّ قد ارتكب من الجرائم وفتح من الجروح في نفوس الفلسطينيّين ما لا يمكن علاجُه، إلّا بالاعتراف به قبل أيّ شيءٍ، ليكون هذا الاعتراف أوّل خطوةٍ في محاولات نفخ الرّوح في إمكانيّات التّعايُش والصّفح والتّسامُح ضمن حلّ الدّولتين.

هذا الحراك الثقافي الأكاديمي الذي قاده رموز إسرائيليّون، ينتمي إلى نموذج الـ (ما بعديّات)، بمعنى أنّهم يبحثون عن البوّابةِ النّاقلةِ إلى (ما بعد الصهيونيّة) لأنّ النّموذج السائد (الصهيونيّة) قد ذوى، وذَبُلَ، وبدأ على نحو مؤثّر وفعّال يفقد إمكانيّاته ونقاط قوّته وفاعليّته، فلا بدّ من إنقاذِه على نحو رشيد، دون تكرار الأخطاء التي رافقت ظهوره وأسهمت في إضعافه فيما بعد.

خُلاصة:

إنَّ الجذر الدّينيّ للحركةِ الصهيونيّة، هو الرّافد النّعبوي الأساسي، والفكرة الفاعلة، والعقيدة المولّدة للنّشاط الحقيقي للكيان الصهيونيّ والدّاعية إلى تماسكه، على الرّغم من أنَّ دورها في التأسيس للحركةِ الصهيونيّة قد يكون محلّ جدلٍ من حيث حجمه وتأثيره، غير أنَّه لا يُختلف كثيراً في طغيان هذا البُعد على مستوى الممارسة والواقع العملي.

لقد تعمّقت هذه الفكرة لدى اليهود الصّهاينة، واعتنقها منهم عدد كبير جدًّا، وآمن بها، وعمل على أساسها، وطالت "دمويّة" هذه الأفكار "المجنونة" ليس الفلسطينيّين فقط، بل إنّ إسحاق رابين -رئيس الوزراء الصهيونيّ الأسبق- كان أحد ضحاياها.

يقول روجيه غارودي: "لم يكن إيجال عامير قاتل إسحاق رابين شخصاً جانحًا أو مخبولاً، لكنه نتاجٌ خالصٌ للتربية الصهيونيّة، فهو ابن حاخام! وكان طالباً متفوّقاً في الجامعة اللاهوتيّة في بار إيلان بالقرب من تل أبيب، وتربى على تعاليم المدارس التلموديّة...وربما شاهد إيجال عامير على شاشات التلفزيون الرسمي الإسرائيلي البرنامج الوثائقي (محاربو إسرائيل) وهم يقسمون عند ضريح ثيودور هرتزل مؤسس الصهيونيّة السياسية بأن يعدموا أي شخص يتنازل للعرب عن (الأرض الموعودة) في يهودا والسامرة"[25].

ولقد قُتل إسحاق رابين لمجرد إبداء استعداده لهذا التنازل! بموجب هذا القسم !

بل إنَّ خيار التحالف اليهودي – المسيحي (البروتستنتي تحديداً) هو وليدُ الالتقاء على النّبوءات التوراتيّة والالتفاف حولها والاشتراكِ في تحريفها وتأويلها سياسيًّا، وتوليد الفعل العسكريّ الدّمويّ الإجراميّ على أساسها، لا سيما في منطقةِ ما بين النّيل والفُرات.

"تقوم فكرة دعم إسرائيل على حزمة تنبّؤات مقدّسة ذكرت في التوراة من دون الإنجيل، العهد القديم من دون العهد الجديد، من هنا جاء تفضيل البروتستانتية للتوراة، وهو ما فرض تقارباً مسيحيًّا – يهوديًّا بشروطه التوراتيّة القائمة على (أسطورةِ/خُرافة) شعب الله المختار، أرض الميعاد، حقّ العودة إلى فلسطين، المجيء الثاني للمسيح (عصر الألفية السعيدة)، ومعركة هرمجدّون والخلاص البشري المشروطة بإنشاء دولة إسرائيل العظمى، [كلّ ذلك] في ضوء (التدبيريّة

[25] الأساطير المؤسّسة للسياسة الإسرائيلية (ص51).

الإلهيّة)[26] التي لخّصت ما يجري في العالم من أحداث، ما هي إلا ترتيبات أوليّة لنهاية الزمان من أجل ظهور المسيح ..."[27].

المبحث الثاني: الجذور الاجتماعية

من المصطحات التي ظهرت في التعبير عن وضعيّة اليهود في العالم، ومن أبرز ما تمّ تداوله في وصف حال الجماعات اليهوديّة بعد السبي البابلي، مصطلح "الدياسبورا"، الذي يعني "الشّتات" أو "التّيه"، حيث عاش اليهود كجماعات مشتّتة ومفرّقة في العالم في دول مُضيفة لهم، وكانوا فيها دومًا: الآخَر الذي يرسمُ حدودًا بينه وبين الأغلبيّة المُضيفة، ويجعل انغلاقُه وقوقعتُه الأغلبيّة أيضاً محتاجةً لرسمِ حدودٍ صارمةٍ بينها وبينه، قال الفيلسوف اليهودي -غير الصهيوني- من أصل بولندي (زيجمونت باومان): إنَّ الصبغة العالميّة للتّيه اليهودي تكاد تكون الصفة الوحيدة التي يشترك فيها اليهود والغجر[28].

في العالم المسيحيّ، شكّل اليهود مشكلةً حقيقيّة، انتهى التعبير عنها لدى معظم كُتّاب ومفكّري القرن التاسع عشر بأنَّها: المشكلة اليهوديّة، أو (المسألة اليهوديّة) كما كتب (كارل ماركس) نفسه.

ويمكنُ تلخيصُ الوضعيّة الاجتماعيّة لليهود في موقفين اتّخذهما منهم العالم المسيحي، أحدهما يتعلّق بالسلوك الاجتماعي لليهود، والثاني يتعلّق بالموقف العقائديّ منهم على أساس الإيمان المسيحي (غير البروتستنتي) في الدّرجة الأولى.

فمن حيث السلوك الاجتماعي لليهود، بوصفهم المجتمع الرأسمالي والرّبَوِي والأناني، حظِيَت الجماعات اليهوديّة ببُغض كلّ ذوي النزعات والتوجّهات الاشتراكيّة[29] التي كانت مناهضةً للحَدَاثة وما استصحبته من نموّ لرأس المال وقدرات الاستغلال، فإنّ اليهود كانوا خير ممثّل لبشاعةِ رأس المال وقُواه القادرة على الاستغلال والاستعباد.

يقول باومان: "لقد آمن (ماركس) بمقولة القرابة الاختياريّة بين (روح اليهوديّة) وروح الحدَاثة، وأكد أنهما تؤدّيان دوراً بارزًا في الترويج لمفاهيم المصلحة الذاتية والمساومة والتّكالب على جمع المال، ومن ثَمّ، كان لا بدّ من التخلّص منهما معاً إذا ما أرادت البشريّة للتعايش الإنسانيّ أن يركن إلى أساس أكثر أمنًا وسلامة"[30].

كان المشهد في عموم أوروبا في حقبة الثورة الصناعيّة، على الرغم من اختلافه بين شرق أوروبّا وغربها، إلّا أنّه يلتقي في نهاية المطاف على رؤية أوروبيّة واحدة لليهود باعتبارهم مصدر خطر، وارتياب، وقلق.

ففي غرب أوروبّا، جاءت مناهضة التّحوُّل الحَدَاثي الصناعي ومقاومته من قِبَل أبناء الأرياف والحواضر من مُلّاك الأراضي الزراعيّة الصغيرة، بينما كانت المهن الزراعيّة تقبع في أسفل السلّم الاجتماعي في شرق أوروبّا، وكان الإقطاعيّون ومُلّاك الأراضي الكبار يعهدون بالمهن الزراعيّة إلى خدم يعملون بالأجرة أو إلى مستأجرين للأراضي ممّن ينعدم وزنهم الاجتماعي.

وفي كِلَا الجهتين: شرق أوروبّا وغربها، كان اليهود هم فئةُ انتهاز الفرص، والقيام بالمشاريع الصناعيّة الرأسماليّة، بحيثُ ظهروا أمام الجميع كمن لا يبالي بهموم ومعاناة مجتمعات الأغلبيّة، ولا يبصرون معها بعينها، ولا يشاركونها أدنى رؤية حول وجهة نظرها من التحوُّل الصناعي والرأسمالي الذي يتهدّد النّمط التقليدي للحياة التي كانت تعيشها تلك المجتمعات[31].

---

[26] رؤية قَدَريّة يهوديّة – مسيحيّة تقوم على الإيمان بأنّهم يعيشون أحداث آخر الزمان.

[27] انظر: صفقة القرن من منظور لاهوتي (ص31)، لحُسام كَصّاي، مجلّة المستقبل العربي، العدد (505).

[28] انظر: الحداثة والهولوكوست (ص109).

[29] المقصود منها ما كان قبل (كارل ماركس) أيضاً، إذ المفهوم قديم.

[30] الحداثة والهولوكوست (ص127).

يقول باومان حول نموذج التحوُّل الصناعي الرأسمالي في بولندا مثلاً، كأنموذجٍ من دول شرق أوروبّا، نقلاً عن دراسةٍ لأحد المؤرّخين (جوزيف ماركوس) بعنوان (التاريخ الاجتماعي والسياسي لليهود في بولندا (1919-1939)- صدرت في 1983):

"بينما كان المقاولون من الجماعات اليهوديّة يشيّدون السكك الحديد، كان أحد علماء الاقتصاد البولنديّين البارزين يحذّر من أنّ السكك الحديد هي النّار التي لا تبقي ولا تذر، وعندما شيّدت الجماعات اليهوديّة المنشآت الصناعيّة، اتهمها أصحاب الأراضي بتدمير الزراعة التي كان يقال إنّها تعاني نقصًا في العمالة، وعندما بدأت المصانع في العمل، أبغضت النُّخَب الاجتماعيّة والأدبيّة أصحاب المصانع...كذلك أصبح أعضاء الطّبقة البرجوازيّة اليهوديّة المبشّرين الرئيسيّين بالأفكار اللّيبراليّة، وكان في ذلك وفي الماديّة الغربيّة عموماً، من وجهة النّظر البولنديّة الأرستقراطيّة والكاثوليكيّة المحافظة، تهديد للتراث البولنديّ والروح القوميّة"[32].

وهكذا، وفي ظروف مشابهةٍ أو مُقارِبَةٍ، وضمن الدّوافع الخاصّة لكلّ قُطر أوروبّي، كانت شريحة كبيرة من النّاس، ترى أنّها ضحايا وشيكة للتحوُّل الرأسمالي، وترى إلى جانب ذلك الجماعةَ اليهوديّة في واجهةِ هذا التحوُّل المُعادي لأغلبيّة الشعب، والمناهِض لهويّته القوميّة والثقافيّة.

أمّا من حيث الموقف الدّيني الكاثوليكي من اليهود، فالمسألة أوضح، ونبقى هنا مع هذا التوصيف الدّقيق للنّظرةِ المسيحيّة الكاثوليكيّة للشخصيّة اليهوديّة كما يقدّمه باومان، يقول:

"لم يكن اليهود ببساطة من الكافرين قبل إيمانهم أو بعده! بل هم أناسٌ رفضوا وهم في كامل وعيهم أن يصدّقوا الحقيقة الإلهيّة[33] عندما واتتهم الفرصة، ومن ثَمّ، فإنّ وجود اليهود ظلّ يزعزع حقيقة الرسالة المسيحيّة، والسبيل الوحيد لتبديد ما يثيرونه من مخاوف أو في الأقل التقليل من خطورتها، هو تفسير المكابرة اليهوديّة بأنّها نتيجة للمكر السيّء وسوء النّيّة والفساد الأخلاقيّ...

فاليهود كانوا متلازمين إذا جاز القول مع المسيحيّة في الامتداد والهدف، ولهذا السبب كانوا يختلفون عن جميع الجماعات الأخرى التي لم تندمج في العالم المسيحي، وظلّت تبعث القلق، وبخلاف الجماعات المارقة الأخرى، لم يكن اليهود مشكلةً محلّيةً أو مشهدًا في قصّة لها بداية محدّدة ونهاية مأمولة، بل كانوا رفقاء المسيحيّة دائمًا في كلّ مكان، كانوا بمنزلةِ (القرين) أو (الأنا الأخرى) للكنيسةِ المسيحيّة"[34].

إنّ هذا التناقُض الصّلب، والعداء المكين، بين المسيحيّة غير البروتستنتيّة واليهوديّة، يعبّر عنه (كارل ماركس) في ثنائيّات تساؤليّة تكشفُ عن مدى عُمقِه وأصالته، أثناء بحثه لـ (المسألة اليهودية)، فيقول:

"حين يريد اليهوديّ التحرّر من الدّولة المسيحيّة، فإنّه يطالبُ أن تتحرّر الدّولة المسيحيّة عن حكمِها المسبَق، فهل يتخلّى هو اليهوديّ عن حكمه الدّينيّ المسبَق؟ أفيكون من حقّه أن يطلب من غيره أن يتخلّى عن الدّين؟

---

[31] انظر: الصهيونية والحضارة الغربية (ص8) وما بعدها، عبد الوهاب المسيري.

[32] الحداثة والهولوكوست (ص128-129).

[33] أي: الحقيقة الدّينيّة كما يؤمن بها الكاثوليك.

[34] الحداثة والهولوكوست (ص113).

لا تستطيع الدّولة المسيحيّة تبعاً لجوهرها أن تعتق اليهودي، ولكن لا يستطيع اليهودي أيضاً من حيث جوهره أن ينعتق، كما يضيف باور[35]، طالما بقيت الدّولةُ مسيحيّةً، واليهوديّ يهوديًّا، فإنّ كليهما على السواء غير قادر على منح التحرّر أو تلقّيه"[36].

إنّ كارل ماركس، النّاقد الكبير لرأس المال، والعقل الكبير في علم الاقتصاد السياسي، لم يرَ حلًّا للمشكلةِ اليهوديّة في تناقضها مع المسيحيّة الكاثوليكيّة الأوروبيّة إلّا في التخلّي عن الدّيْنَيْن معًا ! ونحن إذ نتفهّمُ دوافع كارل ماركس بفهمنا لاعتقادِه في المادّيّة التاريخيّة وأسلوبه الخاصّ في تفسير وجود الأديان في حياة البشر، لكنّ ذلك لا يمنع من تقديرِ تقييمِه لهذه المشكلةِ العميقةِ والعداء الأصيل والتناقُض الصّلب.

يقول ماركس: "أكثر أشكال التناقض بين اليهوديّ والمسيحيّ صلابةً: هو التناقض الدّيني. كيف يحلّ المرءُ تناقضًا ما؟ بجعلِه مستحيلاً. وكيف يجعلُ المرءُ تناقضًا دينيًّا مستحيلاً؟ من خلال إلغاء الدّين"[37]!

خُلاصة:

إنّ أوروبّا بعامّة، بعد خروجها من حقبةِ الإمبراطوريّات وتحوّلها إلى مرحلةِ الدّولة الحديثةِ القُطريّة، وانبثاق جدل الهويّة، والقوميّة، وجَدَل الدّين والعلمانيّة، عجزت عن تطوير أيّ ثقافةٍ تتعلّق باستيعاب الأقلّيّات، وكانت لا سيما مع جماعاتٍ لها خصوصيّتها كما سبق شرحُها، مثل الجماعات اليهوديّة، تصل إلى انسدادات لا تبصرُ منها أيّ مخرج، وإلى معضلات اجتماعيّة ودينيّة لا تأملُ لها في أيّ فرصة للحلّ.

ولقد كانت هذه الوضعيّة بالتدريج، هي التي تلقي في تربةِ النّزعةِ الاستعماريّة الدمويّة الغربيّة بذوراً نبتت منها إمكانيّات التحوُّل إلى (توظيف) المسألة اليهوديّة عوضاً عن حلّها، واستغلالها بدل إنهائها، وهو ما يوصلنا إلى الحديث عن الجذور السياسيّة واليد الاستعماريّة في ظهور الصهيونيّة.

المبحث الثالث: الجذور السياسية (الاستعماريّة).

يقول د. عبد الوهاب المسيري رحمه الله: "من المفارقات التاريخية، أنّ الثورة الرأسماليّة التي أدّت إلى ظهور المسألة اليهوديّة، هي التي أدّت أيضاً إلى ظهور الحلّ الصهيونيّ"[38]! في إشارةٍ إلى أنّ الثورةَ الرأسماليّة والتحوُّل الصناعي أسهمَ في ذات الوقت في خلقِ إدراكَيْن لدى الأوروبيّين: الأوّل: أنَّ اليهودَ مشكلة، والثاني: أنّ اليهودَ يجب أنْ يُنظَرَ إليهم من وجهةِ نظرِ (الرأسماليّة) نفسِها التي أفرزَت كونهم مشكلة، يعني: على معيار النّفع والكفاءة الماديّة، وبكلمةٍ واحدة: الوصول إلى (توظيف) اليهود.

إنّ من الوقائع الماديّة الثابتة، أنّه من بين 16 مليون يهودي تقريباً، كانوا موجودين في بداية القرن التاسع عشر (1814م) في العالم، لم يكن في فلسطين من بينهم سوى نحو (10000 يهودي) استوطنوها على أساس روحانيّ دينيّ، ولم ينظر إليهم الفلسطينيّون المسلمون أيّة نظرةٍ استثنائيّة، على الرغم من أنّه يُفترَض أنّ تلك الملايين من اليهود، يعبّرون في صلواتهم

[35] برونو باور، هو مفكّر ألماني كتب كذلك كتاباً في (المسألة اليهوديّة)، وكان كارل ماركس يحاوره في كتابه.
[36] حول المسألة اليهوديّة (ص8)، كارل ماركس.
[37] حول المسألة اليهوديّة (ص10).
[38] الصهيونية والحضارة الغربية (ص22).

ثلاث مرّات في اليوم عن رغبتها في العودةِ إلى أرض الميعاد، وهو حلمهم القديم، ومع ذلك فبعد قرن من الزمان (1914م)، بالكاد بلغ عدد اليهود (35000) يهودي في فلسطين[39].

وإذا تذكّرنا أنّ أوروبا في قرونها الخمسةِ الأخيرة، كانت تخوضُ مخاضَ التحوُّل إلى الصناعة والثورةِ الرأسماليّة وتنامي قدراتها على استغلال الطبيعة وموارد الطّاقة، وتنامي قُواها العسكريّة لحمايةِ مكتسباتها الحضاريّة، وولادةِ الحراك الاستعماريّ عن كلّ ذلك، فعلينا أن نتذكّر معه ما قدّمناه من عجزها على المستوى الثقافي والاجتماعي عن استيعاب اليهود للأسباب التي تقدّمت.

لكن، من هنا بالضبط، التقى المصطلح الاستعماري (التصدير/التوظيف) بالمصطلح الدّيني (العودة) إلى أرض الميعاد، فكانت هذه الالتِمَاعَة الشيطانيّة هي نُطْفَةُ الفاحشةِ التي وُلدت منها (الصهيونيّة).

إنّ شخصيّة (ثيودور هرتزل) نفسه تُعَدّ مساحةً يظهر فيها هذا التشابُك والالتباس، فإنَّه على الرّغم من تأسيسه لحركةٍ هي اليوم أكبر حركات التطرّف والإرهاب على أساس دينيّ في العالم، بل في التاريخ، لم يكن في شخصِه مؤمناً ولا متديّنًا ولا مهتمًّا بأيّة مرجعيّة دينيّة، بل إنَّ هرتزل قضى وقتًا معتَبَرًا من العمل على مشروعه الصهيونيّ ليس فقط دون أنْ يعبأ كثيراً بمرجعيّةٍ دينيّة، بل حتى كان في تلك الفترة مستعدًّا لقبول (أرضٍ) أيّة أرض، لتكون موطنًا للشعب اليهوديّ.

يقول هرتزل: "حالما يتمّ الاتفاق على [الأراضي]، وتُوضع اتفاقيّة أولى مع الحاكم الموجود، سوف نبدأ مباحثاتنا الدّبلوماسية مع الدّول الكبرى"[40].

بل ينقل روجيه غارودي عن يوميّات هرتزل في نسختها الكاملة التي لم تترجم إلى العربية، قوله الصريح والواضح: "إنّني لا أخضعُ لأيّ وازع دينيّ"![41]

بل يقول في أحد خطاباته لآل روتشيلد، وهو يشرح منافع وضمانات مغادرة اليهود أوروبّا إلى الكيان المتخيَّل:

"سنضمنُ الأمان لمن يخرج معنا، لأننا سنأخذ على عاتقنا إيجاد ضمانات لهم من الحكومات، وسنحميهم بواسطة الدّول والرأي العام...قد لا تكتفي الدّول هناك بالفوائد التي ستعود عليها من طريق غير مباشر، وقد تطلب دفعاً مباشرًا! وهنا يجب أن نساعد الحكومات والبرلمانات، ولعلّ أشرف ما في هذه الخطّة هو أنّها تعمل على إغناء الأمم عن أن تضطرّ إلى وضع قوانين غير مشرّفة بشأن شعب سيء الحظ.

وحتى لا نفسح مجالاً للحكومات لتضع ضرائب على الهجرة ستتولّى الجمعيّة الصهيونيّة هذا الأمر..."[42].

والحقّ أنَّ هذا النّصّ يقول الكثير، فإنّنا نقرأ فيه:

أوّلاً: الإقرار اليهودي بكون اليهود يشكّلون أزمةً لدى المجتمعات الأوروبيّة، وتلك الأزمة تستدعي حلًّا بالضرورة.

ثانياً: إدراك اليهود لطبيعة الذهنيّة الرأسماليّة النّفعيّة.

ثالثاً: قبول اليهود لإعادة تعريف ذاتهم القوميّة باعتبرها (شيء) نافع للجهات التي ينشدون دعمها.

---

[39] الصهيونية والحضارة الغربية (ص24).

[40] يوميّات هرتزل (ص19)، مقتطفات أعدّها وترجمها أنيس صايغ وهيلدا شعبان صايغ.

[41] الأساطير المؤسسة للسياسة الإسرائيلية (ص24).

[42] يوميّات هرتزل (ص20-21).

ومن الجدير بالذكر، أنَّ دراسة تاريخ الجماعات اليهوديّة في أوروبّا يكشف عن أنَّ المُعطى الثالث متجذّر وقديمٌ نسبيًّا في الذهنيّة اليهوديّة فيما قبل الصيغة الصهيونيّة، وهو مُعطًى ساعدَ الخطاب اليهوديّ الصهيونيّ، كما ساعدَ النّزعةَ الاستعماريّة الأوروبيّة في الوقت ذاته، على (تشيُّؤ) اليهود على شكل جماعة وظيفيّة.

يقول د. عبد الوهاب المسيري: "يبدو أنَّ مفهوم نفع اليهود مفهوم متجذّر في الوجدان الغربي تبنّاه الجميع، ولذا فحينما قام أعداء اليهود بالهجوم عليهم من منظور ضررهم وعدم نفعهم، تبنّى أعضاء الجماعات اليهوديّة نفس المنطق، فلم يدافعوا عن أنفسهم من منظور حقوقهم الأساسية والمطلقة كبشر، وإنّما بيّنوا أنّ حقوقهم تستند إلى نفعهم". اهـ، ثمّ نقل حكايةَ مقالٍ كتبه الحاخام الإيطالي سيمون لوتساتو (1583-1663) بعنوان "مقال عن يهود البندقيّة"، دافع فيه عن اليهود عن طريق تعداد الفوائد الاقتصاديّة التي تعود على الدّول نتيجة وجودهم فيها[43].

بل إنّ النّزعةَ الصارخةَ في الغرب نحو (استغلال) اليهود و(توظيفهم) لمصلحة الدّولة الأروبيّة المركزيّة الحديثة، ظهرت في سياقات قد تبدو غريبةً في درجةِ وضوحها، إلى الحدّ الذي يجعل الأكاديميّة الملكيّة في (متز) في فرنسا تطرحُ مسابقةً، في العام 1785م، يتبارى فيها المتسابقون على كتابة بحثٍ عن إمكانيّة جعل يهود فرنسا أكثر نفعاً .. وسعادةً![44]

وأكثر من ذلك، فقد بلغ الأمرُ أن يُصوَّرَ نفعُ اليهود عن طريقِ الاستعارةِ البلاغيّة بتشبيههم بالمسامير والأوتاد في بناءٍ شامخ، لا قيمة لهم في ذاتهم! لكنهم الجزء الأهم لكي يحتفظ هيكل البناء بتماسكه! كانت هذه هي استعارة الصحفي الإنجليزي (جوزيف إديسون) في مجلّة (إسبكتاتور) عام 1712م[45].

وخُلاصةُ القول، أنَّه على نفس النّمط الذي شرحَه الكاتب الألماني كريستيان دوم في كتابه عن (نفع اليهود) الذي أصدره عام 1871م، حيث طالب فيه بإعطاء حقوق مدنيّة لليهود لما لهم من النّفع لكلّ الدول التي تريد زيادة عدد سكانها ورفع إنتاجيّتها، لكن لا باعتبارهم أفراداً (بشرًا)، وإنّما باعتبارهم مادّة بشريّة متجمّعة داخل (الجيتو) لا بدّ من استغلالها وتحويلها إلى مادّة نافعة، تنفع المجتمع الألماني من غير أن تكون جزءًا منه!

وعلى النّمط نفسِه أراد الغرب لإسرائيل أنْ تكون جيباً استيطانيًّا غربيًّا لكنه ليس في الغرب! وإنّما في الشرق الأوسط، ينتفعُ الغربُ منه، لكنّ هذا الجيب الاستيطاني الكبير ليس جزءًا من الغرب[46].

لقد أحصى د. عبد الوهاب المسيري أوجُه التشابه بين الطريقةِ التي نشأ بها الكيان الصهيونيّ، وبين سائر حالات الاستيطان الغربيّة، على أساس تعريف الاستيطان بأنّه "انتقال كتلةٍ بشريّةٍ من [مكانها وزمانها] إلى [مكان وزمان] آخر، حيث تقومُ الكتلةُ الواحدةُ بإبادة السكّان الأصليّين أو طردهم أو استعبادهم، أو خليط من كلّ هذه الأمور"[47].

وإذا كان مثلُ هذا الانتقال، ومثل هذه الأفعال، لا يحدثُ إلّا تحت تأثيرِ دافعٍ قويّ، فلا بدّ من تلمّس هذا الدّافع في صورةِ الاستعمار الغربيّ وصورةِ الكيان الصهيونيّ والطريقةِ التي وُجِدَ بها، ومن هنا تُلاحظ هذه التّشابهات إلى حدّ التطابق:

أوّلاً: إنكار التّاريخ، أو الخروج التّامّ من دَلالة الزّمن، فالمستوطنون الغربيّون في الولايات المتحدة الأمريكيّة وكندا خرجوا من بلاد لفظتهم، واعتبروا تاريخ وجودهم فيها تاريخًا من الاضطّهاد، وكذلك فعل المستوطنون الصّهاينة في فلسطين، ففي

---

[43] الصهيونية والحضارة الغربية (ص150).
[44] الصهيونية والحضارة الغربية (ص153).
[45] الصهيونية والحضارة الغربية (ص152).
[46] الصهيونية والحضارة الغربية (ص154).
[47] الصهيونيّة والعنف (ص101).

كِلا الحالتَيْن: كان المستوطنون يبحثون عن (حلّ نهائيّ) وبدايةٍ جديدة، ويبنون معاً التصوُّر الفردوسيّ للأرض الجديدةِ البِكْر.

ثانياً: إنكار تاريخ السكّان الأصليّين، والتنكُّر للتّاريخ تنكُّرٌ للوجود، فقد عرّف الصّهاينةُ فلسطين بأنّها "أرض بلا شعب" بذات الذهنيّة التي عرّف بها الأوروبيّون أراضي أمريكا وكندا، فقد تنكّروا فيها لتاريخ الهنود الحمر إلى درجةٍ أنكرت وجودهم ذاتَه، واليهود يتحدّثون عن فلسطين كأنّها قطعةٌ من الجغرافيا الجرداء، توقّفَ تاريخُها منذ السّبي البابليّ واستُؤنف عند الإعلان عن قيام "إسرائيل"! وبين التاريخين فإنّها بلا إنسانٍ ولا حضارة، وبالتالي: بلا تاريخ.

ثالثاً: ذهنيّة التوسُّع والتنكُّر للحدود، فقد سلك المستوطن الغربي سلوكًا يدلّ على أنَّ حدودَ دولته هي حدود قوّته، وأنّ حقّه حيثما يستطيع أن يبلغ، وكذلك يفعل الصهاينة تماماً، في المعلَن وغير المعلَن[48].

وحيثُ إنَّ فلسطين بلدٌ معمورةٌ بالسكّان قبل أن يدخلها أيّ يهوديّ، وقبل اليهوديّة ذاتها، وحيث قد كانت جزءاً لا يتجزّأ من الجغرافيا الإسلاميّة والتاريخ الإسلاميّ طيلة أربعة عشر قرناً من الزمان، فهي مفعَمَةٌ بالوجود الإنسانيّ، وبالمظاهر الحضاريّة، وتحظى بصورةِ انتماءٍ خاصّةٍ على الأساس الإسلاميّ الإيمانيّ نظراً لما وردَ في شأنها في القرآن الكريم والسُّنَّةِ المطهّرة، واحتوائها على المسجد الأقصى المبارك، فإنَّ تطبيق التّقنيّة الاستعماريّة الغربيّة بإنكار تاريخ السكّان الأصليّين ووجودهم وحضارتهم لم يكن بالأمر اليسير، بل كان لا بدّ له من ذلك المستوى الجنونيّ من (العنف)، إلى جانب التعبئةِ النفسيّة بتوظيف الأساطير.

والخلاصة أنّه من ههنا بالضّبط، التقَى الاعتقادُ الدّينيّ اليهوديّ، التّلموديّ التوراتيّ، مع الإرادةِ السياسيّة الاستعماريّة الغربيّة، بعامل ثالث هو الوضعيّة الخاصّة للجماعات اليهوديّة في أوروبّا، والتي اتّسمت بطابع انعزاليّ خاصّ مع كفاءةٍ عاليّةٍ في النّشاط الاقتصادي، وهو ما عُبّر عنه على نحو مجمل بـ (النّفع)، فوقفت كلّ هذه العوامل مجتمعةً وراء إنشاء الجَيْب الاستعماريّ الغربيّ الذي عُرِفَ اليوم بـ (إسرائيل)، على الرغم من أنَّ تسميتَه بـ (الكِيان الصّهيونيّ) ليست فقط فيها دَلالةٌ على عدم الاعتراف بقانونيّته أو وشرعيّته، بل تبدو أكثر موضوعيّةً وعلميّةً من الوِجهة البحثيّة.

لكن يولَدُ هنا السؤال المهمّ؛ وهو:

كيف أمكن الجمع بين هذه العوامل؟

إنَّ حركة الاستعمار الغربي انبثقت في اللّحظة التي أدركَ فيها الغربُ أنَّه يتغيّر من حيث قدراته العسكريّة، وتنامي قوّته في البطش، إذ قد كان ينمو على نحو متسارع على مستوى الاكتشافات العلميّة، التي كانت بدورها تستصحبُ معها تغيير أنماط الإنتاج الاقتصاديّ، التي تتعطّش إلى الموارد والأسواق في آن واحد، والتي لم يكن يمكن تأمينها إلّا عن طريق تصديرِ النّقائص والمشاكل إلى الخارج، والحصول على الحلول في الخارج أيضاً، فقد كان هذا بدوره كان مرافقاً أيضاً للحركةِ الفكريّةِ الغربيّةِ التي كانت تسير بخطواتٍ ثابتةٍ نحو القطيعةِ مع الدّين والتنكُّر للإيمان المسيحيّ، والتوجُّه بخطواتٍ ثابتةٍ نحو العلمانيّة.

إذن؛ في حالةِ (الكيان الصهيونيّ) بوصفه جيباً استيطانيًّا نشأ في نفس السياق، كيف أمكن التوليف بين الأضداد، والجمع بين المتناقضات، ليقف (العلمانيّ) إلى جانب (المتديّن) في إنشاء نفس الكيان والتفاني في حمايته؟

للإجابةِ على هذا السؤال، يمكن أنْ نلجأ إلى رسم الصورةِ التالية[49]:

---

[48] بتصرّف عن: الصهيونية والعنف (ص102-104).

ابتكر د. عبد الوهاب المسيري التعبير الآتي، وهو "الصيغة الصهيونيّة الأساسيّة الشاملة"، والتي يلخّصها في النّقاط الآتية:

1- اليهود شعب عضوي منبوذ غير نافع، يجب نقله إلى خارج أوروبّا ليصير شعباً نافعاً.
2- يُنقل هذا الشّعب إلى أيّ مكان خارج أوروبّا، وقد وضّحنا سابقًا أنّ فلسطين لم تكن هي الاختيار الحتمي حتى في ذهن هرتزل نفسه.
3- يتمّ توظيف هذا الشعب لصالح العالم الغربي الذي سيقوم بدعمه وضمان بقائه واستمراره داخل إطار الدولة الوظيفيّة في فلسطين.

إلى هنا، هذه رؤيةٌ علمانيّةٌ نفعيّةٌ محضة، وحيث إنَّ اليهوديّ في نهايةِ المطافِ إنسانٌ، له متطلّباتُه الإنسانيّة (الماديّة) و(الروحانيّة)، وفيه المُمَانَعَةُ الطبيعيّة الفطريّةُ لأنْ يتحوّل إلى وسيلةٍ ينتفعُ بها آخرون، فقد كان لا بدّ من التغلُّب على مُمَانَعَةِ يهودِ العالم للتّشييءِ والتّحويلِ إلى أداةٍ، بإحياءِ الروايةِ التوراتيّةِ و(توظيفها) بعد تبنّي رؤيةٍ تأويليّةٍ أُحاديَّةٍ من بينِ رُؤًى يهوديّة كثيرة، لتكون غطاءً "دينيًّا" شاملاً و"محرّكًا رُوْحانيًّا" للمشروع الاستعماريّ الغربيّ، وليس اختياراً روحيًّا إيمانيًّا فرديًّا لدى قلّةٍ قليلةٍ من اليهود دون غالبيّتهم.

ومعنى ذلك: أنَّ العنوان التوراتيّ الذي لجأت إليه الحركة الصهيونيّة من أجل دفع يهود العالم إلى الهجرةِ إلى (أرض الميعاد)، كانت له وظيفةٌ محدّدةٌ وواضحة، وهي أنَّ الرؤيةَ الغربيّةَ النّفعيّةَ لليهود والرغبة في توظيفهم كان لا يمكن أنْ تكون مقبولةً لليهود، فهي عديمةُ الجاذبيّة قاصرةٌ عن الإقناع، فلا بدّ من البحث عن (المحرّك الذاتيّ) الذي يمكن لكلّ يهوديّ استبطانُه والتحرّك على أساسه، وهو مخاطبتُه باسمِ انتمائِه إلى (الشعب المختار) الذي لا مكان له سوى (أرض الميعاد)، وما يواجه هذا المشروع من مشاكل، فلا بدّ من حلّه بالتقنيّات الاستعماريّة التقليديّة، ورفع منسوبِ (العنف) فقط في سبيل القتل والتهجير والإبادة كإجراءاتٍ مألوفةٍ مصاحبةٍ للاستعمار الغربيّ حيثما حلّ.

إنّ خَلْق الدّافع الإيمانيّ لدى اليهود للعودةِ إلى أرض الميعاد لم يتمّ بوتيرةٍ عاديّة، بل بوتيرةٍ عاليةٍ جدًّا طغت على مستوى الشعارات المعلَنَة لتغطّي على أيّ أهدافٍ أخرى، ونجحت بشكلٍ مطلَقْ وتامّ في حَجْب الصّيغةِ العلمانيّةِ الاستعماريّة الغربيّةِ التي تقفُ وراءَها، ووصلت بنَفْخِهَا المستمرّ في نظريّة (الشعب المختار) و(المظلوميّة اليهوديّة) إلى خَلْع القَدَاسَةِ على كلّ ما هو يهوديّ، حتى أدّت إلى تألُّه اليهوديّ واعتقادِ الطُّهْر فيه، وفي أرضِه، وإلى خَلْع الملائكيّة والصّوابيّة على كلّ ممارساتِه، فهو في كلّ أحواله ومهما فعل، إنسانٌ طاهرٌ نبيلٌ ربّانيٌّ نُورانيّ رُوحانيّ لا يمكن ولم يكن يمكن أن يكون مخطئًا أو ضالًّا، هذه هي الصورةُ النّهائيّةُ التي كان يجب أنْ تُخلَقَ في نفوسِ يهودِ العالَم لكي تدفعهم إلى الهجرةِ إلى فلسطين.

وعند ذلك.. "أصبح من السّهل على المادة البشريّة أنْ تستبطن الصّيغة الصّهيونية الأساسيّة الشّاملة، وأصبح من السّهل التحالُف بين (الدّينيّين) و(العلمانيّين)، الجميع يتّفق على قَدَاسَةِ الشّعب ورسالته (ومطلقيّته)، ويختلفون حول مصدَر القَدَاسة وتجلّياتها، ورغم كثافة الدّيباجات وإغراقِها في الحلوليّة، تظلّ الثوابت كما هي، وتظلّ الصيغة الصهيونية الأساسيّة الشاملة كما هي"[50].

إنّنا إذا توقّفنا قليلاً عند محاورة ثيودور هرتزل مع دُوْق مقاطعة (بادِنْ) في ألمانيا، أثناء مساعيه للقاء قيصر ألمانيا، فسنبصرُ فيها بوضوح إدراك هرتزل للرؤيةِ المنفعيّة الغربيّة، وهي العين الوحيدةُ التي نظروا بها إلى اليهود في حقبةِ الاستعمار، ولم تكن خاليةً تماماً من آثار وظلال الموقف الدّينيّ الكاثوليكيّ بلا شك.

---

[49] بتصرف كثير عن: الصهيونية والعنف (ص343) وما بعدها.
[50] الصهيونيّة والعنف (ص345).

التقى هرتزل بحسب يومياته بالدّوق في شهر نيسان من العام 1896م، وسجّل حيثيّات هذه الزيارة، وممّا جاء فيها:

"...ثمّ توسّعتُ في موضوع الفوائد العامّة التي ستجنيها أوروبّا من هذا المشروع، سنُرجِعُ الصّحة إلى مركز الوباء في الشّرق (!) سنبني سكك حديد في آسيا، ونشقّ الطريق للأمم المتحضرة، وهذه الطريق لن تكون في يد دولة كبيرة واحدة، بل للجميع.

قال الدّوق الكبير: إنّ هذا سيحلّ المسألة المصريّة، تتمسك إنجلترا بمصر فقط للمحافظة على طريقها إلى الهند، ولكن مصر تكلّفها أكثر مما تساوي"[51].

وقد كان ذكر قبل ذلك أنَّه حدّث دُوْق بادِنْ الذي كان بوّابته إلى ملك ألمانيا، بضرورةِ إقامة دولةٍ لليهود، وضرورةِ اعتراف القُوى الكبرى بها منذ البداية، ولكي يطمئنَه على عدم تأثُّر الاقتصاد الألماني بشكل مباشر في حال هجرة اليهود، بعد أنْ أبدَى الدّوق إدراكَه بأنّ النّمسا هي التي تعاني من مشكلة مقارنةً بألمانيا لأنّ عدد اليهود في ألمانيا ليس كثيراً، قال هرتزل: "عُدْتُ إلى القول بأنّ الفائض من اليهود فقط سيترك"!

ولنا أن نتخيّل إلى أيّ مدًى تعبّر كلمة [الفائض] بعُمْق عن الحديث عن اليهود بوصفهم مادّةً بشريّةً خام يجري التباحُث الآن حول آليّاتِ الانتفاع بها والاستفادةِ من طاقتها، حتى لقد أُصيبَ الباحث بالفعل بالمفاجأةِ من مدى وضوحِ الكلمةِ وانكشافِ دَلالَتِهَا، حتى تمّ الرجوع إلى النّسخةِ الإنجليزيّة للترجمةِ لنجد المترجِمَ عن النّمساويّة (روفائيل باتاي) قد ذكر التعبير النّمساويّ أوّلاً *(trop plein)* ثمّ وضع وراءه بين معقُوفَيْن كلمة [surplus] الإنجليزيّة التي تعني (الفائض) بالفعل.

إنَّ الإنسان، لا يمكنُ أنْ يُعبَّرَ عنه بأيّة تعبيراتٍ ماديّة كما تعبّر الفيزياء عن أيّة مادّةٍ أخرى، إذا كان المتكلّم ينطلقُ في تعبيراتِه من أيّة رؤيةٍ دينيّةٍ إيمانيّةٍ تستندُ إلى دينٍ جاء من عند الله، إنّ مثل هذه التعبيرات لا تكون إلّا علمانيّةً إلحاديّةً، قد يُحتاجُ إلى سَتْرها بديباجةٍ دينيّةٍ لكي يمكن تمريرها على جمهورٍ متديّن!

إنَّ القرآن الكريم، كلام الله، تحدّث عن أصناف البشر وأحكامهم وأسمائهم من حيث الإيمان والكفر، والفسق والنّفاق، وأقصى ما وصف به المشركين هو تشبيههم بـ (الأنعام) مع وضوح حرف التشبيه، معلّلاً ذلك بطغيان سلوكيّاتهم الغريزيّة الحيوانيّة على مداركهم الرّوحيّة التي كانت تستدعي منهم الإيمان بالخالق الحقّ سبحانه، لكنّهم اختاروا طوعًا ممارسةَ سلوك الحيواناتِ التي لا تملكُ اختياراً كاختيارهم، فكانوا في هذه النقطةِ تماماً: أضلّ منها سبيلاً.

ذلك لأنّ الله تبارك وتعالى، فيما أوحاه إلى موسى وعيسى عليهما السّلام، وفي كتابِه الخاتَم المبارك (القرآن الكريم)، لم يذكر الإنسان إلّا مكرَّمًا مَصُونَ الحُرمَةِ، مُلقًى في هذا الوجود المسخَّر له، ولا يمكن أن يستوي مع مادّة الوجود الأخرى في رؤيةٍ دينيّةٍ ربّانيّةٍ أبداً، إلّا أنْ تكون مجرّد قشرةٍ دينيّةٍ لرؤيةٍ علمانيّةٍ كامنة.

خاتمة:

إنّ هذا التطواف في تاريخ الصهيونيّة وواقعها، وجذورها وأسباب وجودها، يكشفُ لنا عن أنّ أحد أسباب الهزيمةِ التي مُنِيَ بها العالم الإسلامي في مواجهة المشروع الصهيونيّ كان إلى حدّ كبير: نقص المعرفةِ بطبيعتِه، بالإضافةِ إلى أسباب كثيرةٍ أخرى.

[51] يوميات هرتزل (ص25).

إنّ الصهيونيّة ظاهرةٌ بالغةُ التركيب، تنطوي على متناقضاتٍ داخليّةٍ حقيقيّة، ربّما هي من المُصدّقات الواقعيّة لقولِه تعالى: **{تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى}**[الحشر: 14]، إذ إنّ فهم قدرةِ الشخصيّة اليهوديّة على توظيف وصهر كلّ هذه العوامل المتناقضة لتستخرجَ منها هذا الكيان، ليس بالأمر الهيّن بدون جهد حقيقيّ، وربما كان ذلك من سِمات الشخصيّة اليهوديّة بالفعل، وهذا يحرّم تحريمًا باتًّا كلّ نظر سطحيّ ساذج إلى المشروعات اليهوديّة/الصهيونيّة.

إنّه لا يمكن بأيّ حال تجاهُل العامل الدينيّ التوراتيّ، لكن المهمّ هو إعطاؤه حجمه، وإدراك أنَّ وظيفته التعبويّة لم تظلّ أصلاً وظيفةً ثابتةً في مكانها، بل هي قابلةٌ للتطوّر والطّغيان على غيرها من العوامل المؤسّسة للكيان الصهيونيّ، ليتصرّف في بعض اللّحظاتِ ككيانٍ "دينيّ" فقط، لكن ذلك يكون عادةً مرحليًّا ومؤقّتاً، ليرجِعَ الكيانُ إلى حقيقتِه وجوهرِه ككيانٍ وظيفيّ خادمٍ لمصالح الغرب فقط.

إنَّ الحقائق التي كشفتها عمليّة "طوفان الأقصى" في السابع من أكتوبر من العام 2023م، وما استتبعته من ردّات فعل في الغربِ خاصّة، لتكشفُ بكلّ وضوحٍ وجَلاء عن مدى وفاء الكيان لوظيفتِه، ووفاء الضامنين و"أصحاب المصلحةِ" الأصليّين لموظّفيهم وعمّالهم، إذ تقبعُ المحافظةُ على الكيان الصهيونيّ في صميمِ المصلحةِ الاستعماريّة الغربيّة منذ تأسيسه.

إنَّ هذه الحقائق لتكشفُ، عن أنَّ العلاقات الغربيّة – الصهيونيّة في تحليلها النّهائيّ، إذا شاء الدّارسُ والمحلّل أن يعبّر عنها بجملةٍ واحدة، تكون كالعنوان الجامع لكلّ ما يدورُ فيها منذ تأسيس الكيان إلى اليوم، فستكون تلك الجملة هي: فنّ ضبْطِ سلوكِ الكيان، لئلّا يختلّ توزيعُ الأسبابِ الضّامنةِ لبقائِه، فيُفلِتَ من وضعيّته "الوظيفيّة" إلى وضعيّة أخرى.

التوصيات

يوصي الباحث بما يلي:

1- إنجاز المزيد من الدّراسات والأبحاث الشاملة عن ظاهرةِ الصّهيونيّة، علاجًا لحالةِ الدّراسات المجزوءةِ والمنقوصةِ وأُحاديّة النّظرة.
2- الاستفادة البحثيّة من جهود علماء الاجتماع المسلمين الذين حلّلوا الشخصيّة اليهوديّة وشخصيّة الكيان الصهيوني في بحث الصّلةِ الواقعيّة بين "اليهوديّ المعاصر" واليهوديّ كما يقدّمه القرآن الكريم.
3- الاستفادة البحثيّة من حركة النقد الذاتي الجادّة داخل الكيان الصهيوني، إذ تُسهم في الكشف عن كثير من نقاط الضّعف والوَهَن والانقسام في ذلك الكيان، وتفضح مخاوفه.
4- إنجاز المزيد من الأبحاث والدّراسات حول الأسباب الحقيقيّة التي تقف وراء التحوُّلات الغربيّة في الموقف من الكيان الصهيونيّ، والكشف عن مدى صلتها بالعلاقات الأولى بين الغرب وبين تأسيس الكيان الصهيوني، وبيان مساحات الامتداد والتشابُك والقطيعة، تنويراً لصانع القرار العربي والإسلامي فيما يتعلّق بالمستقبل السياسي للأمة الإسلامية.
5- تأسيس المزيد من الكراسي البحثيّة في المؤسّسات الأكاديميّة خاصّة بدراسات اليهوديّة والصهيونيّة تُسهم في رصد التحوُّلات والتقلّبات الدّائمة والسريعة التي تطرأ على وضعيّة الكيان الصهيوني وداعميه في الغرب.

مراجع البحث:

1- الأساطير المؤسسة للسياسة الإسرائيلية، روجيه غارودي، ط4، دار الشروق، القاهرة، 2002م.

2- تهذيب اللّغة، أبو منصور الأزهري، (تحقيق: محمد عوض مرعب)، ط1، دار إحياء التراث العربي، بيروت، 2001م.
3- الحداثة والهولوكوست، زيغمونت باومان، (ترجمة: حجّاج أبو جبر ودينا رمضان)، ط1، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، قطر، 2019م.
4- حول المسألة اليهودية، كارل ماركس، (ترجمة: نائلة الصالحي)، ط1، منشورات الجمل، كولونيا، ألمانيا، 2017م.
5- خُرافات يهودية، أحمد أسعد الشقيري (طبعة إلكترونية غير رسمية).
6- صبح الأعشى في صناعة الإنشاء، أحمد بن علي القلقشندي، بدون طبعة، دار الكتب العلمية، بيروت، بدون تاريخ.
7- صفقة القرن من منظور لاهوتي (التوراة واستدعاءات الرؤيا عند الأصوليّة المسيحية الصهيونية)، حسام كَصّاي، مجلة المستقبل العربي، مجلد 43، العدد 505، (ص25-41)، 2021م.
8- الصهيونية والحضارة الغربية، عبد الوهاب المسيري، بدون طبعة، دار الهلال، القاهرة، 2003م.
9- الصهيونية والعنف من بداية الاستيطان إلى انتفاضة الأقصى، عبد الوهاب المسيري، ط2، دار الشروق، القاهرة، 2002م.
10- العهد القديم (إصدار إلكتروني).
11- فتاوى الحاخامات (رؤية موضوعية لجذور التطرف في المجتمع الإسرائيلي)، منصور عبد الوهاب، بدون طبعة، الهيئة المصرية العامة للكتاب، 2010م.
12- القاموس المحيط، محمد بن يعقوب الفيروزآبادي، ط8، مؤسسة الرسالة للطباعة والنشر والتوزيع، بيروت، 2005م.
13- معجم البلدان، ياقوت بن عبد الله الحموي، ط3، دار صادر، بيروت، 1995م.
14- معجم الدّخيل في اللّغة العربية الحديثة ولهجاتها، فانيامبادي عبد الرحيم، ط1، دار القلم، دمشق، 2011م.
15- معجم الصواب اللّغوي (دليل المثقف العربي)، أحمد مختار عمر، ط1، عالم الكتب، القاهرة، 2008م.
16- معجم ما استعجم من أسماء البلاد والمواضع، عبد الله بن عبد العزيز البكري، ط3، عالم الكتب، بيروت، 1403هـ.
17- معجم متن اللّغة، أحمد رضا، بدون طبعة، دار مكتبة الحياة، بيروت، (1958-1960).
18- المعجم الوسيط، مجمع اللّغة العربية بالقاهرة، أحمد الزيات وآخرون، بدون طبعة، دار الدعوة، بدون تاريخ.
19- يوميات هرتزل، (إعداد وترجمة: أنيس صايغ وهيلدا شعبان صايغ)، مركز الأبحاث في منظمة التحرير الفلسطينية، بيروت، 1968م.

إرهاب اللغة: الحرب على غزة في ضوء السردية الصهيونية

هاني إسماعيل رمضان*

مقدمة

إن القضية الفلسطينية وعلى رأسها القدس الشريف قضية كل مسلم وقضية كل إنسان حر، فالاحتلال الصهيوني هو الاحتلال الوحيد القائم حتى اليوم، وإن الصراع مع هذا الاحتلال لا يتوقف على مسار واحد، بل هو صراع وجودي، فالمحتل يسعى لإبادة شعب كامل على غرار ما تم للسكان الأصليين في الأمريكيتين، كما أن أطماعه توسعية تهدد المنطقة من النيل إلى الفرات.

ومن ثمَّ إن التصدي لهذا الاحتلال على جميع الأصعدة مسئولية جماعية وفردية، رسمية وشعبيه، من هذه المسئولية تأتي هذه الورقة التي تستشعر أهمية الحرب الثقافية ودور الكلمة فيها، لا سيما بعدما تجلى الإرهاب الصهيوني وتجاوز المعايير والحدود بقتل الصحفيين وتكتيم الأفواه، وتعاونت معه المؤسسات الإعلامية والمنصات الاجتماعية حيث فرضت قيودا على المحتوى الفلسطيني، وعلى اللغة المعبرة عن الانتهاكات الصهيونية وجرائم الاحتلال.

فإن اللغة باعتبارها وسيلة تواصل وأداة للفكر وتشكيل الوعي تمثل إشكالية هذه الورقة التي تطرح تساؤلا رئيسا حول وسائل إرهاب الكلمة التي يستعين به الاحتلال وحلفاؤه، وحول حدود وأنماط كلمة الإرهاب التي يبثها في خطابه السياسي والإعلامي.

وقد انتهجت الورقة من مناهج تحليل الخطاب مع الاستعانة بالمنهج التاريخي في التوطئة للخطاب الصهيوني حول الحرب على غزة، مهتدية ببعض الدراسات السابقة نحو:

توظيف اللغة في حرب المصطلحات الإسرائيلية على الفلسطينيين 2021

دراسات تصحيحية للمفاهيم والمصطلحات المتداولة في الإعلام العربي حول الصراع العربي الصهيوني، 2002.

القضية الفلسطينية: السياق التاريخي الحقائق والثوابت

قبل الخوض في تحليل السردية الصهيونية للحرب على غزة، وتزييفها لما تقوم به من مجازر وإبادة جماعية متوسلة بخطاب سياسي مضلل مدعوما بخطاب إعلامي متحيز، يجدر أن نسرد بعض الحقائق التاريخية التي تستند إلى الوثائق والقرارات الدولية، لتكون مرتكزا ننطلق به، ومرجعا نستدل به على التزييف والتضليل في السردية الصهيونية.

وبالرغم من أن القرارات والمحافل الدولية جحفت الشعب الفلسطيني حقوقه الأساسية، وغضت الطرف عن الانتهاكات الصهيونية؛ وهو ما يدفع إلى عدم القبول بكل الوثائق أو القرارات الصادرة عن المجتمع الدولي، أو حتى من الدول العربية، بدءًا من وعد بلفور ومرورا بقرار التقسيم وانتهاء باتفاقيات التطبيع، فإن تلك القرارات في مجملها لم تستطع أن تتجاوز التاريخ والواقع في أحقية الشعب الفلسطيني في استرداد وطنه وإنهاء الاحتلال الصهيوني.

* أستاذ مشارك بقسم اللغة العربية , كلية الإلهيات بجامعة جيرسون – تركيا , hany.ramadan@giresun.edu.tr , ORCID: 0000-0001-5935-811X

ومن نافلة القول بأن هذا البحث قد أُعد من منطلق أن فلسطين التاريخية من البحر إلى النهر أرض عربية إسلامية، مقتفيا أثر الدراسة الأكاديمية والمنهجية العلمية وهو ما اقتضى اعتماد تلك الوثائق والقرارات محكا مرجعيا في تقييم الرواية الصهيونية، وهو ما لا يعني بالضرورة التسليم بكل ما ورد فيها لا سيما ما يعمل على شرعنة الوجود الصهيوني في أي من الأراضي الفلسطينية أو العربية.

تصريح بلفور

يعد تصريح بلفور الصادر في 2 فبراير 1917 أول وثيقة تتعلق بالقضية الفلسطينية، مع أنه في بادئ الأمر كان مجرد تصريح سياسي صادر عن وزاره الخارجية البريطانية للحركة الصهيونية، بيد أن تبعات هذا التصريح ودمجه في قرار عصبة الأمم المتحدة لاحقا بصك انتداب بريطانيا على فلسطين[1] في 1922/7/24 أكسبه زخما عالميا، وبذلك صار هذا التصريح نقطة تحول في تاريخ القضية الفلسطينية حتى أن روتشيلد وصفه بأنه "أهم مناسبة في تاريخ اليهود في السنوات الألف والثمانمئة الأخيرة"[2] وذلك في حفل عُقد خصيصا للاحتفال به وشكر الحكومة البريطانية.

والجدير بالذكر أن التصريح صدر قبل أن تسقط الأراضي الفلسطينية في براثن الاحتلال البريطاني، إذ سقطت القدس في 19 ديسمبر 1917 بينما سقط شمال فلسطين في سبتمبر 1918، وتشير المصادر إلى النية المُبيتة من بريطانيا؛ حيث تذكر تلك المصادر أنه عند افتتاح أول قنصلية بريطانية في القدس عام 1838 وجهت الخارجية أول رسالة لنائبها تطالبه بتوفير الحماية لليهود، وإن لم يكونوا من الجالية البريطانية[3].

قرار التقسيم

في 29 نوفمبر 1947 أصدرت الجمعية العامة للأمم المتحدة قرار رقم 181 الذي ينص على تقسيم فلسطين إلى دولتين: عربية على مساحة 54.7% ويهودية على مساحة 44.8% وقد صوت على القرار 56 دولة، فوافقت عليه 33 دولة، بينما رفضته 13 دولة، في حين امتنعت 10 دول عن التصويت[4].

وبرر مؤيدو القرار موقفهم بالأمر الواقع الناتج على الأرضي فلسطين والذي نشأ بعد وعد بلفور، وكذلك لمعالجة مشكلة اللاجئين اليهود في أوربا، في حين استند معارضو القرار بأنه يفتقد السند القانوني ويتعارض مع ميثاق الأمم المتحدة الذي يقرر حق الشعوب في تقرير مصيرها، كما خالفت المادة السادسة من صك الانتداب التي تنص على "ضمان عدم إلحاق الضرر بحقوق وضع فئات الأهالي الأخرى غير اليهودية[5].

قرار مجلس الأمن رقم 242

بعد حرب 1967 أصدر مجلس الأمن قرارًا بالإجماع ظل أساسا للمفاوضات التي دارات – وما زالت - بين الجانب العربي والإسرائيلي، وقد اعتمد القرار مبدأ الأرض مقابل السلام، حيث دعا إلى أن تنسحب إسرائيل من الأراضي العربية التي احتلتها بعد 1967 مقابل أن تحظى بالسلام مع العالم العربي.

---

[1] محسن محمد صالح: القضية الفلسطينية خلفياتها التاريخية وتطوراتها المعاصرة، مركز الزيتونة للدراسات، بيروت، 2022، ص 47

[2] علي محافظة: صدى تصريح بلفور في الأوساط اليهودية والعربية والعثمانية والدولية 1917 – 1920، مجلة أسطور، ع 8 يوليو 2018، ص 149

[3] محسن محمد صالح: القضية الفلسطينية خلفياتها التاريخية وتطوراتها المعاصرة، مركز الزيتونة للدراسات، بيروت، 2022، ص30

[4] منشأ القضية الفلسطينية وتطورها: الأمم المتحدة، نيويورك 1990، ص 168 - 178

[5] انظر، محسن محمد صالح: القضية الفلسطينية، ص 66، ومنشأ القضية الفلسطينية، ص 169 وما بعدها، وأكرم زعيتر، القضية الفلسطينية، دار المعارف، 1955، ص47

وقد نص القرار في مقدمته عن عدم جواز الاستيلاء على الأراضي عن طريق الحرب، بيد أن بنوده الإجرائية تؤدي إلى خلاف ذلك تماما، وقد نص القرار على سحب القوات الإسرائيلية من أراضٍ عربيةٍ وفقا للنسخة الإنجليزية، ومن الأراضي العربية وفقا للنسخة الفرنسية[6]، وأكد على الحاجة إلى تسوية عادلة لمشكلة اللاجئين[7] وهو ما رفضته إسرائيل حتى اليوم ولم تطبقه[8].

قرار مجلس الأمن رقم 338

أصدر مجلس الأمن بعد حرب أكتوبر في 22 أكتوبر قرارًا دعا فيه إلى وقف إطلاق النار في غضون 12 ساعة من وقت صدور القرار، والبدء الفوري في تنفيذ قرار رقم 242 بجميع أجزائه، وقرّر أن تبدأ المفاوضات بين الأطراف المعنية أثناء وبعد وقف إطلاق النار بهدف إقامة سلام عادل ودائم في الشرق الأوسط[9].

وقد استجابت إسرائيل جزئيا لهذا القرار من خلال انسحابها من سيناء، وبررت عدم انسحابها من باقي الأراضي المحتلة بعد 67 بأن القرار دعا ولم يقرر، كما أن نصه الإنجليزي يشير إلى الانسحاب من أراضٍ محتلَّةٍ، وبالتالي فإن مجرد الانسحاب من جزء من الأراضي يعد تنفيذا له وهو ما تم من خلال الانسحاب من الأراضي المصرية، وقد أصرت إسرائيل أمام مجلس الأمن أنها ستعتمد النسخة الإنجليزية[10].

الشرعية الدولية والاحتلال الإسرائيلي

بالرغم من أن هذه القرارات لم تلبِ حقوق الشعب الفلسطيني الأساسية، وكانت في صالح إسرائيل؛ فإنها لم تلتزم بها، وتجاهلتها، وتمادت في انتهاك الشرعية الدولية التي وصفت احتلالها للأراضي الفلسطينية في العديد من قرارات الجمعية العامة بأنه احتلال غير شرعي، وأكدت على أن الاستيلاء على الأراضي بالقوة غير مقبول وينبغي إعادتها، وأشارت إلى أن الشعب الفلسطيني ما زال محروما في ممارسه حقوقه الوطنية غير القابلة للتصرف، وأدانت الجمعية العامة للأمة المتحدة انتهاك إسرائيل ميثاق الأمم المتحدة باستمرارها احتلال الأراضي الفلسطينية والعربية[11].

وما شجع إسرائيل على التمادي في انتهاكاتها وضرب عرض الحائط بالشرعية الدولية، أن الأمم المتحددة لم تضمن قراراتها المتكررة أي عقوبات، أو القيام بضغط حقيقي لإجبارها على الالتزام بالشرعية الدولية وقرارات الأمم المتحدة، بل على العكس من ذلك وجدت إسرائيل من يعترض على أي قرار قد يمثل إدانة أو يحمل إسرائيل المسئولية على الجرائم التي ترتكبها، ولم ينتج عن ذلك إلا فرض سياسة الأمر الواقع والقبول الضمني به من المجتمع الدولي[12]، وترتب على ذلك خلق حالات أمر الواقع أكثر من اللازم على حد تعبير الأمين العام للأمم المتحدة في عام 1982م[13]، وعليه فإن شرعنت الاحتلال من خلال سياسة الأمر الواقع، الذي قوبل بتخاذل عربي وتواطؤ دولي، لا يسلب الشعب الفلسطيني حقه في مقاومة الاحتلال واسترداد حقوقه.

---

[6] وليد الخالدي: فلسطين والدراسات الفلسطينية بعد قرن من الحرب العالمية الأولى ووعد بلفور، مجلة الدراسات الفلسطينية، ع 99، صيف 2014، ص12

[7] الموسوعة الفلسطينية، ج2، 1984، ص184، وبيدرو بريجر: الصراع العربي – الإسرائيلي مئة سؤال وجواب، ترجمة إبراهيم صالح، مركز دراسات الوحدة العربية، 2012، ص64

[8] رشيد الخالدي، حرب المئة يوم عام على فلسطين، ص158

[9] الموسوعة الفلسطينية، ج2، 1984، ص199

[1010] رشيد الخالدي، حرب المئة يوم عام على فلسطين، ص158

[11] شرعية الاحتلال الإسرائيلي للأراضي الفلسطينية المحتلة بما فيها القدس الشرقية، الأمم المتحدة، 2023، ص25

[12] رشيد الخالدي: حرب المئة يوم عام على فلسطين، ص156

[13] منشأ القضية الفلسطينية وتطورها: الأمم المتحدة، نيويورك 1990، ص 273

في دراسة اللغة والمجاز بين التوحيد ووحدة الوجود يشير عبد الوهاب المسيري[14] إلى النموذج المعرفي النابع من الرؤية الحلولية التي ترى أنه لا يوجد قانون في الأرض وإنما يوجد صراع، وآلية حسم الصراع هي القوة، وبالتالي تصبح اللغة مجرد تعبير عن موازين القوى لا أداةً للتواصل، وعليه فإن دلالة الكلمات يفرضها القوي في العالم، والكلمة بدورها تشكل الوعي وتوجه الفكر، وتنبذ المخالف، وتقمع المعارض، وترهب الخصم.

يفسر هذا النموذج المعرفي الوظيفة اللغوية للاحتلال الصهيوني، فاللغة وفقا له هي أداة من أدوات الحرب، ودلالات المفردات يفرضها من يملك السلطة والقوة، وهو ما تحسنه إسرائيل من خلال سيطرتها على كبريات المؤسسات العالمية، وفي إحصائية قديمة نسبيا بلغ عدد الصحف والمجلات اليهودية خارج فلسطين المحتلة 760 صحيفة ومجلة[15] وفي إحصائية أخرى أن عدد الصحف والدوريات المسجلة على أنها صهيونية صراحة بلغ 1036 صحيفة[16]، ويسرد كتاب "الإعلام أدوار وإمبراطوريات" قائمة بأشهر المؤسسات الإعلامية التي يمتلكها اليهود لا سيما في أمريكا[17].

وثمة العديد من الدراسات التي تناولت علاقة الصهيونية بالإعلام ومدى سيطرتهم عليها، وبغض النظر عن مدى دقة هذه الدراسات من عدمها فإن الأمر المؤكد أن السيطرة على الإعلام تعني السيطرة على العقول، حتى أن هناك مقولة مشهورة لمالكوم إكس يقول: «وسائل الإعلام هي الكيان الأقوى على وجه الأرض، لديها القدرة على جعل الأبرياء مذنبين وجعل المذنبين أبرياء، وهذه هي القوة لأنها تتحكّم في عقول الجماهير»[18] وقد أدرك الصهاينة هذه الحقيقة مبكرا ففي عام 1869 عبر الحاخام اليهودي "راشورون" في خطابه في مدينة براغ عن مدى أثر الإعلام وأهميته فقال: «إذا كان الذهب هو قوتنا الأولى للسيطرة على العالم فإن الصحافة ينبغي أن تكون قوتنا الثانية»[19].

وترتكز هذه القوة على لغة مغايرة، تقوم على التضليل الإعلامي الذي يزيف الواقع ويقتضي الإنكار المستمر لوجوده[20]، ولعل من أهم الوسائل التي يلجأ إليها الإعلام الحجاج المغالط المبني على القياس السفسطائي، الذي يقوم على خطاب مُحرج كاذب تلاعبي، معلوم بداهة خطؤه، لكنه عسير الدحض، وهو قياس مغالطي يخدم مصالح صاحبه وأهواءه، يتضمن نية سيئة سواء عن قصد أو غير قصد[21]، بل إن قسم التعليم في الوكالة اليهودية في عام 2002 أصدر دليل «حسباره،» وهو «دليل استخدام» للطلاب للدفاع عن إسرائيل في الجامعات الأميركية، يرشد هذا الدليل تلاميذه الصهاينة إلى فنون «تسجيل النقاط ضد الخصم» والقدرة على إخفاء تسجيل النقاط من خلال إعطاء انطباع زائف بالانخراط في نقاش حقيقي. على سبيل المثال، من الأسهل كثيرا إشغال الناشطين الفلسطينيين في الجامعات بالدفاع عن ياسر عرفات ضد اتهامات الفساد، مقارنة بمحاولة الإسرائيليين إقناع أقرانهم من الطلبة بأن أرييل شارون لم يقتل أحدا في صبرا وشاتيلا[22]

---

[14] عبد الوهاب المسيري: اللغة والمجاز بين التوحيد ووحدة الوجد، دار الشروق، 2002، ص6

[15] عمارة نجيب: الإعلام والتأثير الصهيوني، مجلة هذه سبيلي، مج2 ع2، 1979، ص234

[16] محمد حسين خالد: مدى هيمنة الصهيونية على الإعلام العالمي، هدي الإسلام، مج16، ع6، 1972، ص 687

[17] هزوان الوز: الإعلام أدوار وإمبراطوريات، الهيئة السورية للكتاب، 2012، ص164-166

[18] سعاد كريم: السلطة الرابعة مرآة الشعب، جريدة الشرق الأوسط، ع 28 سبتمبر 2023

[19] زيد بن عبد المحسن حسين: الإعلام بالإعلام وأثره، مجلة الفيصل، ع 237، ص5

[20] هربرت أ. شيللر: المتلاعبون بالعقول، ترجمة عبد السلام رضوان، عالم المعرفة، 1999، ص16

[21] باتريك شارودو، دومينيك منغنو: معجم تحليل الأخطاء، ترجمة عبد القادر المهيري، المركز الوطني للترجمة، تونس 2008، ص522

[22] سحر الهنيدي، إيزابيلا حماد: توظيف اللغة في حرب المصطلحات الإسرائيلية على الفلسطينيين، ترجمة إبراهيم فرغلي، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، يناير 2024، ص5

وفي حالة الاحتلال لا يمكن غض النظر عن سوء النية وقصديتها، فالوثائق التاريخية تؤكد على أن قيام الكيان الصهيوني جاء وفق سردية مراوغة، مبنية على أساطير توراتية، ولأغراض استعمارية، فضلا على أن الكيان لم يلتزم بأي مواثيق أو قرارات دولية، ولم يلق بالًا للمعاهدات الإنسانية، ومارس مجازره من قبل إعلان دولته وحتى اليوم.

وقد قامت الأمم المتحدة ممثلة في لجنتها المعنية بممارسة الشعب الفلسطيني لحقوقه غير القابلة للتصرف بإعداد دراسة عن شرعية الاحتلال الإسرائيلي للأراضي الفلسطينية المحتلة بما فيها القدس الشرقية، وفندت من الناحية القانونية كل الدعاوى الصهيونية حول تبرير الاحتلال واستمراره، أو المتعلقة حول الاستيطان وضم الأراضي، والفصل العنصري، وغير ذلك من حجج واهية، متلبسة بالحجاج السفسطائي[23].

أما عن السردية الصهيونية حول حرب غزة فتتخلص في أن ما جرى ما هو إلا مجرد اعتداء إرهابي تعرض له الكيان الصهيوني من جماعة حماس (الإرهابية وفقا للسردية) وأنها قامت بذبح وقتل المدنيين والأطفال. فقد نشرت جريدة The Times of Israel خبر السابع من أكتوبر تحت عنوان: "7 أكتوبر: إرهابيو حماس يقتحمون الحدود ويذبحون الإسرائيليين في منازلهم"[24] وعليه فإن ما تقوم به إسرائيل من قتل وجرائم مجرد دفاع عن النفس، وما يسقط من مدنيين فلسطينيين نتيجة اتخاذهم من قِبل حماس والمقاومة دروعا بشرية[25].

وقد وجدت هذه السردية آذانًا صاغية في الإعلام الغربي والإعلام المتصهين فتلافي الخسائر في الأرواح أمر حتمي لا يمكن "لجيش الدفاع" أن يتفاده خاصة مع سمو الهدف الذي تسعى إلى تحقيقه إسرائيل، وفي ذات الوقت ترسخ فكرة اللعنة التي تحيق دائما بمن يتصدى لها[26].

ولقد انحاز الإعلام الغربي إلى السردية الصهيونية بصفة عامة، وردد كالببغاء ما تداوله الإعلام العبري أو ما صرح به المسئولون أو الجنود الإسرائيليون، فقد تداولت وسائل الإعلام خبرا مفاده أن حماس قطعت رؤوس الأطفال وقتلت أربعين طفلا حتى أن الرئيس الأمريكي بايدن ذكر ذلك وندد به، في تصريحات صحفية حيث قال: "من المهم للأميركيين أن يروا ما يحدث هناك (في إسرائيل)، أنا أقوم بهذا العمل منذ فترة طويلة، لم أعتقد قط أنني سأرى لقطات مؤكدة لإرهابيين يقطعون رؤوس الأطفال"[27].

ولما فُضحت الرواية الإسرائيلية اضطر البيت الأبيض إلى التراجع والتأكيد على أن الرئيس لم يشاهد صورا للأطفال المقطوعي الرؤوس، وقد نشرت وكالات الأنباء في 12 أكتوبر 2023 أي بعد طوفان الأقصى بأيام قليلة تكذيب البيت الأبيض، فذكرت وكالة الأناضول ما قاله مسؤولًا بالبيت الأبيض بأن الرئيس الأمريكي جون بايدن لم ير صورا أو تقارير مؤكدة عن "إرهابيين يقطعون رؤوس أطفال" في إسرائيل، وأن المسؤول ذكر بأن تصريح بايدن بهذا الخصوص استند إلى مزاعم مسؤولين إسرائيليين، وأن بايدن والمسؤولين الأمريكيين الآخرين لم يروا شخصيا "حماس" تقتل أطفال ولم يتأكدوا من ذلك، وذلك وفقا لما أشار به المسؤول في حديث لشبكة "سي ان ان"، وبحسب شبكة "ان بي سي" فإن مسؤولين اثنين في البيت الأبيض أفادا أن تصريحات بايدن المتعلقة برؤيته صورا "لإرهابيين يقطعون رؤوس أطفال" في إسرائيل استندت إلى تقارير إعلامية ومزاعم مسؤولين إسرائيليين.

---

[23] شرعية الاحتلال الإسرائيلي للأراضي الفلسطينية المحتلة بما فيها القدس الشرقية، الأمم المتحدة، 2023، ص25

[24] https://www.timesofisrael.com/liveblog-october-7-2023

[25] علي أنوزلا: سقوط الرواية الصهيونية، المركز الفلسطيني للإعلام، شوهد في 2024/4/3 على https://2u.pw/ICsqWiOw

[26] عدنان المنصر: منظومة الدعاية الصهيونية، مركز الجزيرة للدراسات، شوهد في 2024/4/3 على https://2u.pw/HLExQf

[27] وكالة الأناضول: شوهد في 2024/4/3 على https://2u.pw/20SNId4A

ومع ذلك أعاد الرئيس الأمريكي تلك المزاعم في لقاء صحفي آخر في منتصف فبراير فنشرت المواقع الإخبارية خبرا نصه: "كرر الرئيس الأميركي جو بايدن ذِكْر مزاعم إسرائيلية، تحدثت عن إقدام عناصر حركة حماس على قطع رؤوس أطفال في مستوطنات غلاف غزة خلال هجوم 7 أكتوبر، رغم تراجع البيت الأبيض في وقت سابق عن هذه التصريحات"[28].

وما ذلك التكرار – رغم عدم مصدقيته – إلا محاولة لترسيخ السردية الصهيونية في الرأي العام لا سيما في الغرب، ومحاولة إقناعه بأن ما تقوم به إسرائيل من مجازر بشعة وإبادة جماعية ما هو إلا رد فعل على تجاوزات المقاومة وحماس ضد الشعبي الإسرائيلي، وكأن احتلال إسرائيل للأراضي الفلسطينية أمر غير قائم، وكأن الشعب الفلسطيني لم يبدأ المقاومة إلا مع 7 من أكتوبر، وأنه ليس ثمة مقاومة مستمرة منذ أكثر من 75 عام، وكأنه ليس للشعب الفلسطيني المحتل الحق في مقاومة العدو.

وانحياز الإعلامي الغربي للسردية الصهيونية واضح وجلي منذ تصريح بلفور وحتى اليوم، وفي تقرير صادر عن مركز الرصد الإعلامي التابع للمجلس الإسلامي في بريطانيا بشأن لغة وتعامل وسائل الإعلام البريطانية مع الهجمات على غزة في منشورات 28 وسيلة إعلامية ما بين 7 أكتوبر و7 نوفمبر 2023 أكد على الانحياز الصريح والبين لسردية الصهيونية، والتعاطف معها على حساب الحق الفلسطيني.

وقد نشرت الأناضول نتائج ذلك التقرير تحت عنوان "تقرير: الإعلام البريطاني استخدم لغة منحازة لإسرائيل في حرب غزة" ولأهميته نورد ما ذكرته الأناضول نصًّا[29] على النحو التالي:

أشار التقرير أن وسائل الإعلام المذكورة استعملت عبارات "مجزرة ومذبحة ووحشية" لوصف الهجمات ضد الإسرائيليين، في 70 بالمئة من نحو 177 ألف خبر مصور، مقابل عبارة "ما يقال إنها مجزرة" لوصف الاعتداءات على الفلسطينيين.

وأوضح أن تلك الوسائل نشرت 176 ألفًا و627 خبرًا مصورًا و25 ألفًا و515 خبرًا مكتوبًا حول غزة خلال تلك الفترة، مبينًا أن الأخبار حول غزة قبل ذلك التاريخ كانت أقل بنسبة 6 آلاف بالمئة، وقدمت وسائل الإعلام الـ 28 لقرائها والمشاهدين الهجمات الإسرائيلية على غزة بنسبة 76 بالمئة على أنها "حرب بين إسرائيل وحركة حماس"، فيما ظهرت عبارة "غزة المحتلة" 28 مرة فقط في جميع الأخبار.

وأشار التقرير أن جميع الأخبار المصورة ورد فيها تصريحات متعلقة بحق إسرائيل في الدفاع عن نفسها خمس مرات أكثر من تلك المتعلقة بحق الفلسطينيين في الدفاع عن أنفسهم، ولفت أن المنشورات المتعلقة بحقوق الفلسطينيين لم ترد سوى بنسبة 7 بالمئة في أخبار وسائل الإعلام اليمينية المتطرفة.

وشدد التقرير أنه تم ذكر القتلى الإسرائيليين في 2 من كل 3 أخبار مصورة تستخدم تعابير مؤثرة عاطفيًا، بينما انخفض هذا المعدل إلى 1 من كل 10 إخبار مصورة عندما يتعلق الأمر بالقتلى الفلسطينيين، وأضاف: "في نسبة تتجاوز 70 بالمئة تم استخدام تعبيرات مثل الوحشية والمذبحة والمجزرة لوصف الهجمات ضد الإسرائيليين، فيما يستخدمون أحيانًا عبارات مثل (يقولون إنها مجزرة) لوصف القتلى الفلسطينيين."

---

[28] سكاي نيوز العربية، شوهد في 2024/4/3 على https://2u.pw/MLSYX34k

[29] وكالة الأناضول: شوهد في 2024/4/3 على https://2u.pw/KkZsKLyO

وأوضح أنه في 100 نموذج تم اختيارها عشوائيًا، تم استخدام كلمة "وحشية" 73 مرة لصالح الإسرائيليين و6 مرات فقط لصالح الفلسطينيين في غزة، وكلمة "مذبحة" 77 مرة للإسرائيليين و13 مرة للفلسطينيين بغزة وكلمة "مجزرة" 69 مرة من أجل الإسرائيليين و14 مرة للفلسطينيين، كما تطرق التقرير إلى الأخبار عبر الانترنت، مبينًا أن الجمل العاطفية استخدمت بنسبة 68 بالمئة في الأخبار المتعلقة بالقتلى الإسرائيليين.

وأوضح أن مزاعم "قطع حماس رؤوس رضع" وردت في 361 خبرًا مصورًا، 47 بالمئة منها نشرتها وسائل إعلام يمينية متطرفة مثل "Talk TV" و "GB News" وذكر التقرير أن 42 بالمئة من الأخبار المتعلقة بوصف المشاركين في المسيرات المتضامنة مع فلسطين في بريطانيا جرى نشرها من قبل "Talk TV" و"GB News" وأظهر أن "سكاي نيوز" نشرت ما نسبته 14 بالمئة من الأخبار المتعلقة بمزاعم "قطع رؤوس رضع"، وأن 52 خبرًا فقط نشرته يشكك في صحة هذه الادعاءات.

كما أكد التقرير أن أخبار القنوات التلفزيونية عرضت وجهة النظر الإسرائيلية 4 آلاف و311 مرة، ووجهة النظر الفلسطينية 1598 مرة فقط، وبيّن أن المواقع الإخبارية الالكترونية اتبعت نفس النهج، من خلال نشر ألفين و983 خبرًا لصالح إسرائيل، و1737 خبرًا لصالح الفلسطينيين، ولفت التقرير أن معاداة المسلمين (الإسلاموفوبيا) انعكست أيضًا في نشرات الأخبار خلال تلك الفترة، مشددًا أن "Talk TV" و"GB News " نشرت أخبارًا تحوي بمعظمها عبارات سلبية تجاه المسلمين.

وتطرق إلى الأخبار الخاصة التي أعدتها قناة "بي بي سي" حول معاداة السامية والإسلام، مبينًا أنه في خبر خاص على "بي بي سي نيوز نايت" تم تخصيص فترة 3 دقائق و30 ثانية للحديث عن معاداة السامية وأقل من دقيقة للحديث عن مناهضة المسلمين.

إرهاب الكلمة وكلمة الإرهاب

بالرغم من الانحياز البين من وسائل الإعلام للسردية الصهيونية إلا أن خطاب المقاومة والخطاب المؤيد للحق الفلسطيني حقق انتشارًا وتعاطفا عالميا، وليس ذلك إلا لأنهم أصحاب قضية عادلة، وذكر ماكس بوت المؤرخ العسكري ومحلل السياسة الخارجية أن إسرائيل تخسر حرب المعلومات لأنها "معركة الضحية"[30] على حد تعبيره.

وأكدت دراسة أجرتها صحيفة "واشنطن بوست" في نوفمبر 2023 تلك النتيجة، فقد أظهرت الدراسة أن عدد الوسوم المؤيدة لفلسطين في منصات التواصل الاجتماعي فاقت تلك المؤيدة للسردية إسرائيل، فالوسم "فلسطين حرة" بلغت نسبة استخدامه 39 مرة أكثر من وسم "ساندوا إسرائيل" على "فيسبوك" في حين بلغت نسبته 26 مرة على "إنستغرام"[31]

وهو ما أكده تقرير نشرته القناة العبرية 12 جرى بناء على تحليل لشركات مختصة بالذكاء الاصطناعي بأن 83% من منشورات التواصل الاجتماعي المتعلقة بالعدوان على غزة تعارض السردية "الإسرائيلية" في مقابل 9% فقط يؤيدها[32].

[30] طارق الشامي: كيف تغلبت "التواصل الاجتماعي" على وسائل الإعلام التقليدية في حرب غزة؟ الاندبندنت العربية شوهد في 5/4/ 2024 على https://2u.pw/j5epZpOV

[31] طارق الشامي: كيف تغلبت "التواصل الاجتماعي" على وسائل الإعلام التقليدية في حرب غزة؟ الاندبندنت العربية شوهد في 5/4/ 2024 على https://2u.pw/j5epZpOV

[32] موقع العربي: أرقام تخذل إسرائيل.. منشورات التواصل الاجتماعي تعارض حرب غزة، شوهد في 2024/4/5 على https://2u.pw/nI7Kyuwk

وهو ما دفع سلطة الاحتلال الصهيوني كعادته أن يمارس إرهاب الكلمة والصوت الحر، فسعى مع الاتحاد الأوربي وبعض الدول إلى الضغط على منصات التواصل الاجتماعي لتقييد المحتوى المؤيد للرواية الفلسطينية، أو حتى المحتوى الموضوعي والمحايد الذي ينقل الحقيقية، ففي صورة من صورة إرهاب الكلمة وقمعها أصدر الاتحاد الأوربي في 12 أكتوبر 2023 تصريحا يهدد فيه منصة "X" بفرض عقوبات طالبًا منها تقديم توضيحات في غضون 24 ساعة بشأن انتشار معلومات مغلوطة وصور عنف ومحتوى إرهابي على حد تعبيره متعلق بما يجري في غزة، وفي غضون أيام وتحديدًا في 18 ديسمبر 2023 أعلنت المفوضية الأوربية عن فتح تحقيق رسمي ضد المنصة، بتهمة ارتكاب انتهاكات مفترضة للقوانين الأوروبية المتعلقة بالإشراف على المحتوى، وبناء على هذا الإجراء يحق للمفوضية اتخاذ تدابير لإجبار المنصة على الامتثال للقواعد، أو قبول الخطوات التصحيحية التي تقترحها المنصة للاستجابة للمخاوف[33].

وقد كانت تعرضت العديد من الحسابات الإخبارية للحذف مع أنها لم تنشر سوى المحتوى الإخباري الذي ينقل الحقيقة ويوثق الأحداث التي تجري على أرض الواقع، فقامت مثلا منصة فيس بوك وانستغرام بحذف صفحة شبكة "القدس الإخبارية" وهي أكبر صفحة إخبارية فلسطينية وتضم 10 ملايين متابع، على الرغم من أن الشبكة مستقلة، هي واحدة من أكبر المؤسسات الإعلامية الفلسطينية متابعةً في الفضاء الرقمي داخل فلسطين، وفق تقرير صادر عن شركة آيبوك لعام 2022[34] هذا فضلا عن حذف الحسابات الشخصية للمؤثرين الداعمين للحق الفلسطيني.

وفي 13 أكتوبر 2023، أعلنت منصة ميتا أنها حذفت 795 ألف منشور على منصاتها المختلفة في الأيام الثلاثة الأولى من الحرب. وأعلنت أنها حظرت عددا من الوسوم على منصة انستغرام، ووثق المرصد الفلسطيني لانتهاكات الحقوق الرقمية (حُر) أكثر من 1009 انتهاكًا للحقوق الرّقميّة الفلسطينيّة التي تنوعت بين حالات إزالة أو تقييد، وخطابات كراهية، وتحريض على العنف. فيما وثق مركز حملة ما مجموعه 627 انتهاكاً على منصات ميتا، بواقع 344 تحريض على العنف أو خطاب الكراهية و283 تقييد وإزالة[35].

وكان مكتب المدعي العام إسرائيل ضاعف طلبات إزالة المحتوى من مواقع التواصل الاجتماعي إلى 10 مرات بعد هجوم 7 من أكتوبر مقارنة بما قبله، وذكر موقع مجلة فوربس أن المكتب قدم 9500 طلبا قدمت أكثر من 8 آلاف طلب منها إلى شركتي ميتا وتيك توك أكثر لإزالة المحتوى المتعلق بالحرب الإسرائيلية على قطاع غزة، بزعم أنه ينتهك سياسات الشركتين، واستجابة الشركتين وأُزيل 94% من المحتوى المبلغ عنه عبر منصاتهما[36].

وقد ذكرت منظمة هيومن رايتس ووتش، في تقرير لها في 20 ديسمبر، إن شركة ميتا أسكتت عبر منصتي فيسبوك وانستغرام الأصوات الداعمة لفلسطين تعسفا وقصدا وبوتيرة ملحوظة، وأساءت استخدام سياساتها بشأن "المحتوى العنيف والصادم"، و"العنف والتحريض"، و"الخطاب الذي يحضّ على الكراهية"، و"العري والنشاط الجنسي للبالغين"، وأزالت الشركة عشرات المنشورات التي توثّق الإصابات والوفيات الفلسطينية التي لها قيمة إخبارية، واعتمدت على سياسة "المنظمات الخطرة والأفراد الخطرون" التي تضم بشكل كامل قوائم "المنظمات الإرهابية" التي

---

[33] شوهد في 2024/4/5 على https://ar.rt.com/wmfu

[34] نداء بسومي: الحرب على الرواية الفلسطينية انتهاكات إسرائيل الرقمية تتصاعد بعد 7 أكتوبر، موقع TRT عربي، شوهد في 2024/4/5 على

[35] موقع اتحاد الإذاعات والتلفزيونات الإسلامية، شوهد في 2024/4/5 على https://2u.pw/wl51umQM

[36] Thomas Brewster: Israel Has Asked Meta And TikTok To Remove 8,000 Posts Related To Hamas War, accessed on 5/5/2024, at https://2u.pw/AknwXmPi

حددتها الولايات المتحدة. استندت ميتا إلى هذه القوائم وطبقتها بشكل شامل لتقييد التعبير المشروع بشأن الأعمال القتالية بين إسرائيل والفصائل المسلحة الفلسطينية[37].

وكانت شركة ميتا تلقت قبل السابع من أكتوبر 1088 طلبًا من الحكومة الإسرائيلية، استجابت لـ 78% منه وفقا لما أعلنته الشركة في تقرير النصف الأول من العام 382023، وفي تقرير هيومن رايتس ووتش الآنف أشارت إلى ما ذكرته في تقريرها في 2021 أن الإشراف على المحتوى في ميتا كان له تأثير سلبي على حقوق الإنسان بالنسبة للمستخدمين الفلسطينيين، وأن يسكت الأشخاص تعسفا ودون تفسير

فالتضييق على المحتوى الفلسطيني ليس وليد الساعة، ولم يأت بعد 7 أكتوبر، بل هو أسلوب ممنهج لتزييف الحقيقة، وتضليل الرأي العام ففي دراسة نشرتها مجلة الجزيرة لدراسات الاتصال والإعلام بعنوان "الحرب على السردية الفلسطينية: محاصرة المحتوى الفلسطيني على شبكات التواصل الاجتماعي"[39] أشارت إلى شبكات التواصل الاجتماعي، وعلى اختلاف منصاتها وأهدافها، تتبع سياسة واحدة مشتركة في تعاملها مع المحتوى الفلسطيني. ولئن تنوعت هذه السياسة في مضامينها كالحذف أو الحجب الإغلاق أو الإبلاغ فإنها جميعًا تدل على عمل إقصائي رافض لكل ما يتعلق بالقضية الفلسطينية في تعدٍّ صارخ على حرية التعبير التي أصبحت ذات صلة جوهرية باستخدام الإنترنت وشبكات التواصل الاجتماعي المرتبطة بها، كما تفضح هذه السياسة العدوان الصارخ على كل ما يمكن أن يكشف رواية بديلة ومن منظور آخر مخالفة للروايات الرسمية التي يصدرها المتحكِّمون في الشأن العام.

وفي ذات السياق وفي محاولة لإرهاب الصحفيين وتكتيم الأفواه قتلت إسرائيل أكثر من 95 صحفيا منذ السابع من أكتوبر وحتى الثاني من أبريل وأُبلغ عن إصابة 16 صحفيا آخر، وفقدان 4 واعتقال 25 بالإضافة إلى استمرار الهجمات والاعتقالات والتهديدات والرقابة، بحسب لجنة حماية الصحفيين[40]، ذلك فضلا عن قتل عائلات الصحفيين بغرض إرهابهم وإجبارهم عن الصمت، وهو ما يفسر قتل عائلة الصحفي وائل الدحدوح واغتيال 12 شخصا من بينهم 9 أطفال بغارة إسرائيلية في 25 أكتوبر 2023.

فإن سياسة الإرهاب الصهيوني لم تتورع عن إبادة الحجر والبشر، واللغة ليست بمعزل عن هذه السياسة، فاستهداف الكلمة وصاحبها ومنابرها هدف استراتيجي عند الكيان المحتل، تتنوع صوره، وتتباين أدواته بيد أنه تتحد غايته، سواء على المستوى الإعلامي أو السياسي ففي برلين على سبيل المثال أصبح هتاف "أوقفوا الإبادة الجماعية" هتافا غير قانوني[41].

وبما أن كلمة الحق الفلسطيني كلمة حرة لا يرهبها قتل أو قمع، فإن المحتل الصهيوني عمد إلى كلمة الإرهاب تماهيا مع إرهاب الكلمة، فزيَّف المعاني، ودلس الدلالة، متلاعبًا بالألفاظ والمصطلحات الإعلامية والسياسية، وهو أمر قد اعتاد عليه

---

[37] هيومن رايتس ووتش: نكث الوعود:

- سياسات ميتا والرقابة على المحتوى المتعلق بفلسطين على إنستغرام وفيسبوك، شوهد في 2024/4/5 على https://2u.pw/e07Pg0Yx

- ميتا سياسات للرقابة على المحتوى المتعلق بفلسطين، شوهد في 2024/4/5 على https://2u.pw/TTrQEGmO

[38] نداء بسومي: الحرب على الرواية الفلسطينية، شوهد في 2024/4/5 على https://2u.pw/CHhJ2k6M

[39] نور الدين الميلادي، وأنوار العرفي: الحرب على السردية الفلسطينية: محاصرة المحتوى الفلسطيني على شبكات التواصل الاجتماعي، مجلة الجزيرة لدراسات الاتصال والإعلام، ع 2، يوليو 2023.

[40] ليلى بشار الكوب: إسرائيل ستمنع بث قناة الجزيرة.. وعدد الصحفيين القتلى قد يتجاوز المئة، موقع البي بي سي عربي شوهد في 2024/4/5 على https://2u.pw/o3X0xzfH

[41] سحر الهنيدي، إيزابيلا حماد: توظيف اللغة في حرب المصطلحات الإسرائيلية على الفلسطينيين، ترجمة إبراهيم فرغلي، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، يناير 2024، ص1

فقد أصر وزير خارجية إسرائيل في الأمم المتحدة على اعتماد حكومته النسخة الإنجليزية من القرار 242 التي تنص على الانسحاب من "أراضٍ محتلة" بدلا من الانسحاب من "الأراضي العربية"[42].

وعود على بدء فإن مصطلحات مثل "المقاومة" "استشهاد" "عمليات فدائية" "مجاهدون / فدائيون" حل محلها "الإرهاب" "موت" "عمليات انتحارية / إرهابية" "إرهابيون / مخربون"، وتستخدم صيغة المبني للمجهول عند ارتقاء شهداء فلسطينيين واغتيالهم على أيد الاحتلال، بينما تستخدم صيغة الفعل للمعلوم عندما يسقط قتلى صهاينة على المقاومة.

وهناك دراسة بعنوان "توظيف اللغة في حرب المصطلحات الإسرائيلية على الفلسطينيين"[43] نشر ترجمتها المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات تطرقت إلى بعض أشكال التوظيف السلبي للمصطلحات المرتبطة بالقضية الفلسطينية نحو مصطلح "انتفاضة" الذي يترجم بشكل مراوغ ليشير إلى "إبادة جماعية لليهود" بدلا من الإشارة إلى الثورة الفلسطينية ضد الاحتلال البريطاني والعلميات الصهيونية الإرهابية، واستعمال مصطلح "الأراضي المتنازع عليها" بديلا عن مصطلح "الأراضي المحتلة".

وكان من قبل أصدر اتحاد الصحفيين العرب دراسة بعنوان: "حرب المصطلحات: دراسات تصحيحية للمفاهيم والمصطلحات المتداولة في الإعلام العربي حول الصراع العربي الصهيوني"[44] قدم فيه مجموعة من الأبحاث الوافية التي تناولت عثرات الإعلام حول القضية الفلسطينية، وأورد مسردا بهذه المصطلحات داعيا المؤسسات الإعلامية العربية في توخي الحذر من اختراق المصطلحات الإعلامية التي تروج وترسخ السردية الصهيونية، ومع أن الدراسة صدرت منذ عقدين من الزمن إلا أن الإعلام العربي ما زل يردد العديد من المصطلحات المنحازة والمعبرة عن السردية الصهيونية، وذلك إما بسبب اعتماده على وكالات الأنباء العالمية التي لا تخفي تحيزها التام للاحتلال ومفرداته، وإما بسبب الحجب والتضييق من المنصات الاجتماعية ومواقع الإنترنت لا سيما بعدما تطور الذكاء الاصطناعي وبات يقوم بالحجب والتضييق تلقائيا وفقا لخوارزميات لغوية وحاسوبية.

الخاتمة: المقترحات والتوصيات

ناقشت الورقة السردية الصهيونية حول السابع من أكتوبر، وعرضت للقضية الفلسطينية في إطارها التاريخي، مرتكزة على القرارات الدولية باعتبارها مرجعية تاريخية ووثيقة قانونية، واستعرضت موقف الإعلام الغربي من السابع من أكتوبر فانتهت إلى تحيزه للسردية الصهيونية رغم وضوح زيفها وبيان إفكها، وكشفت مدى إرهاب المحتل وحلفائه للصوت الحر وقمعه للكلمة الصادقة على منصات التواصل الاجتماعي، كما توصلت الورقة إلى أن المحتل لم يكتف بالقتل والقمع بل لجأ إلى كلمة الإرهاب من خلال تزييف المصطلحات، وسلخ المفردات من دلالتها الحقيقية وإكسابها دلالة مغايرة.

وعليه فإن الورقة توصي بإعداد معجم لمصطلحات القضية الفلسطينية يوثق للمصطلح ودلالته التاريخية والسياقية، على أن يجري تحديث المعجم باستمرار حتى يواكب الأحداث السياسية والدولية، وأن تتبنى وسائل الإعلام العربية والدولية المستقلة المصطلحات المنصفة والمعبرة عن الحق الفلسطيني وقضيته العادلة، ولحين إعداد هذا المعجم يقترح الباحث أن يُعد مسردًا مختصرا لأهم المصطلحات يلبي احتياجات المرحلة، وأن يرسل إلى المؤسسات الإعلامية بعد ترجمته.

---

[42] رشيد الخالدي، حرب المئة عام على فلسطين، الدار العربية للعلوم ناشرون، 2021، ص155

[43] سحر الهنيدي، إيزابيلا حماد: توظيف اللغة في حرب المصطلحات الإسرائيلية على الفلسطينيين، ترجمة إبراهيم فرغلي، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، يناير 2024.

[44] أحمد عبد الرحيم: حرب المصطلحات: دراسات تصحيحية للمفاهيم والمصطلحات المتداولة في الإعلام العربي حول الصراع العربي الصهيوني، مطبوعات اتحاد الصحفيين العرب، ط3، 2003.

المراجع

أحمد عبد الرحيم: حرب المصطلحات: دراسات تصحيحية للمفاهيم والمصطلحات المتداولة في الإعلام العربي حول الصراع العربي الصهيوني، مطبوعات اتحاد الصحفيين العرب، ط3، 2003.

أكرم زعيتر، القضية الفلسطينية، دار المعارف، 1955.

الأمم المتحدة: شرعية الاحتلال الإسرائيلي للأراضي الفلسطينية المحتلة بما فيها القدس الشرقية، الأمم المتحدة، 2023،

باتريك شارودو، دومينيك منغنو: معجم تحليل الأخطاء، ترجمة عبد القادر المهيري، المركز الوطني للترجمة، تونس 2008.

رشيد الخالدي، حرب المئة عام على فلسطين، الدار العربية للعلوم ناشرون، 2021.

زيد بن عبد المحسن حسين: الإعلام بالإعلام وأثره، مجلة الفيصل، ع 237.

سحر الهنيدي، إيزابيلا حماد: توظيف اللغة في حرب المصطلحات الإسرائيلية على الفلسطينيين، ترجمة إبراهيم فرغلي، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، يناير 2024.

سعاد كريم: السلطة الرابعة مرآة الشعب، جريدة الشرق الأوسط، ع 28 سبتمبر 2023

طارق الشامي: كيف تغلبت "التواصل الاجتماعي" على وسائل الإعلام التقليدية في حرب غزة؟ الاندبندنت العربية

عبد الوهاب المسيري: اللغة والمجاز بين التوحيد ووحدة الوجد، دار الشروق، 2002.

عدنان المنصر: منظومة الدعاية الصهيونية، مركز الجزيرة للدراسات.

علي أنوزلا: سقوط الرواية الصهيونية، المركز الفلسطيني للإعلام.

علي محافظة: صدى تصريح بلفور في الأوساط اليهودية والعربية والعثمانية والدولية 1917 – 1920، مجلة أسطور، ع 8 يوليو 2018.

عمارة نجيب: الإعلام والتأثير الصهيوني، مجلة هذه سبيلي، مج2 ع2، 1979.

ليلى بشار الكوب: إسرائيل ستمنع بث قناة الجزيرة.. وعدد الصحفيين القتلى قد يتجاوز المئة، موقع البي بي سي عربي

محسن محمد صالح: القضية الفلسطينية خلفياتها التاريخية وتطوراتها المعاصرة، مركز الزيتونة للدراسات، بيروت، 2022.

محمد حسين خالد: مدى هيمنة الصهيونية على الإعلام العالمي، هدي الإسلام، مج16، ع6، 1972.

منشأ القضية الفلسطينية وتطورها: الأمم المتحدة، نيويورك 1990.

الموسوعة الفلسطينية، ج2، 1984، ص184، وبيدرو بربيجر: الصراع العربي – الإسرائيلي مئة سؤال وجواب، ترجمة إبراهيم صالح، مركز دراسات الوحدة العربية، 2012.

موقع www.timesofisrael.com

موقع اتحاد الإذاعات والتلفزيونات الإسلامية.

موقع العربي: أرقام تخذل إسرائيل منشورات التواصل الاجتماعي تعارض حرب غزة

موقع سكاي نيوز العربية.

موقع وكالة الأناضول

نداء بسومي: الحرب على الرواية الفلسطينية انتهاكات إسرائيل الرقمية تتصاعد بعد 7 أكتوبر، موقع TRT عربي

نور الدين الميلادي، وأنوار العرفي: الحرب على السردية الفلسطينية: محاصرة المحتوى الفلسطيني على شبكات التواصل الاجتماعي، مجلة الجزيرة لدراسات الاتصال والإعلام، ع 2، يوليو 2023.

هربرت أ. شيللر: المتلاعبون بالعقول، ترجمة عبد السلام رضوان، عالم المعرفة، 1999.

هيومن رايتس ووتش: نكث الوعود: سياسات ميتا والرقابة على المحتوى المتعلق بفلسطين على إنستغرام وفيسبوك.

وليد الخالدي: فلسطين والدراسات الفلسطينية بعد قرن من الحرب العالمية الأولى ووعد بلفور، مجلة الدراسات الفلسطينية، ع 99، صيف 2014.

Thomas Brewster: Israel Has Asked Meta And TikTok To Remove 8,000 Posts Related To Hamas War, site of Forbes

الأشكالية التاريخية : بين مساواة السامية والصهيونية في الدراسات الأكاديمية

* إبتهال عادل إبراهيم

البحث :

يشكل الحوار؛التشاور ؛التفاهم التواصل الفكري والحضاري أهم ألأنشغالات التي تسودنا في الأوساط العلمية الأكاديمية فإعادة أنسنة الإنسان عن طريق أعادة قراءة التاريخ كما يجب خصوصا في الجانب المسكوت عنه أوالغامضمنه فالأستشراق كفضاء معرفي وثقافي شكل جزء ا أساسيا في بناء الحوار وتزكية أهدافه السامية وهو ما يحتاج أستنادا الى ذلك الطرح إعادة النظر في خطاباته المتعددة وإبراز جوانبه الموضوعية وغير الموضوعية لنتمكن من كشف خفايا الزوايا المغلقة والسوداء للخطاب الاستشراقي ومنها موضوع دراستنا .

مدخل تعريفي :

تتباين التعريفات التي يقدمها الباحثون حول الأستشراق لتنوع وتعدد موضوعاته ؛عدم تجانسها أو لأختلاف توجهات باحثيه ومؤرخيه أو لغيرها من الأسباب وهذا الأمر جعل بعض الباحثين يرون تعريفه عصياً أوضرباً من المحال [1]ويمكن تعريفه تعريفا شاملا بأنه تلك الدراسة التي تشتمل على دراسة علوم اللغة ؛الحضارات ؛الشعوب الخاصة بأسيا وأفريقيا منذ العصور المبكرة وحتى الوقت الحاضر .[2]لم يكن هناك دافع واحد مشترك بين جميع المستشرقين الغربيين [3] الذين كانت أعدادهم بالتزايد منذ أن بدأ الأهتمام بالدراسات الشرقية [4] في أوربا منذ العصور الوسطى دفعهم نحو الأقبال على دراسة لغات الشرق ودياناته وعلومه دوافع كثيرة و متباينة بل قد يكون لكل مستشرق دافعه أو دوافعه الخاصة به والذي يشغلنا في هذا المجال أن ننظر في الدوافع والأسباب المشتركة التي حدت بهؤلاء الى دراسة لغة غريبة عن لغاتهم وتراث بعيد عن تراثهم ودين يختلف عن دينهم وبيئات جغرافية ؛أجتماعية وسياسية مخالفة لما ألفوه وتعارفوا عليه في أوطانهم [5] . وتأتي الدوافع الدينية "التوراتية"في المقدمة فالأوساط الأنجلوسكسونية التي كانت على علم أكيد بإن الدين هو السبيل الأمثل لتحقيق أهداف الأستشراق الآخرى العلمية ؛السياسية ؛الأقتصادية والأستراتيجية فتمتع منفذين ومحققي الهدفين العلمي والديني بالكثير من الصلاحيات على أعتبار أن العلم والدين كانا ومازالا هما ركيزتين القويتين للحضارة الأوربية اللتين تستند اليهم بقية الركائز الآخرى كالجيش والدولة ....الخ فلاجل ذلك أتخذ العلماء الجامعات مقراً لهم وأنشاؤا العديد

---

* Ibtihal Adel Ibrahim al-Tai, جامعة كركوك كلية الاداب , dr_hesham71@uokirkuk.edu.iq

[1] . ساسي سالم الحاج :نقد الخطاب الأستشراقي الظاهرة الأستشراقية وأثرها في الدراسات الإسلامية ,دار المدار الإسلامي ,2015.ص1؛عبد الحسين عباس حسن الجمل الزويني :البحث اللغوي في دراسات المستشرقيين الألمان ,بإشراف محمد عبد الزهرة غافل الشريفي ,جامعة الكوفة ,كلية الآداب ,رسالة ماجستير غير منشورة في اللغة العربية وآدابها -2010,ص16

[2] .رومير :الأستشراق الألماني ضمن كتاب الأستشراق الألماني ,ترجمة أحمد محمود هويدي ,ص91؛الزويني :المصدر السابق ,ص16.

[3] .مصطلح مستشرق كلمة حديثة تعني ذلك الباحث الذي يسعى الى دراسة الشرق وتفهمه ولكي يتسنى له ذلك يتوجب عليه دراسة اللغات الشرقية العديدة منها الجزرية وغير الجزرية ومنها الحية والميتة ومنها ماهومهم أو أقل أهمية كما يتوجب عليه إتقانها ينظر جحا ميشال :الدراسات العربية والإسلامية في أوربا ,ط1,بيروت-1982,ص16.

[4] .كلمة أستشراق Renaissance مشتقة من كلمة شرق والتي تعني مشرق الشمس وعلى هذا تكون كلمة إستشراق فهو بذلك العلم المتخصص بالشرق أو علم العالم الشرقي أما الشرق الذي يختص به الأستشراق فمكانه جغرافياً في الناحية الجنوبية الشرقية لأوربا .والمصطلح يرجع الى العصر الوسيط بل يمتد الى العصور القديمة عندما كان فيه البحر المتوسط يقع في وسط العالم وكانت الجهات الأصلية تتحدد بالنسبة اليه .فلما أنتقل مركزثقل الأحداث السياسية بعد ذلك من البحر المتوسط الى الشمال بقي مصطلح الشرق رغم ذلك دالا على الدول الواقعة شرق البحر المتوسط ويختص الإستشراق حتى بشمال غرب أفريقيا والذي يسمى المغرب أي بلد غروب الشمس وإن كان إسمه الإستشراق يفترض أن يختص بالبلدان الشرقية دون غيرها عن ذلك ينظر ميشال :المصدر السابق ص16.

[5] .جحا المصدر السابق ,ص19-20.

من المراكز البحثية التي أطلقوا عليها تسمية شرقية على الرغم من كون عظمى موادها كانت باللغة العربية أما الذين عملوا في الدين فقد أتخذوا من الكنيسة سندا وركيزة لهم فكانوا بمبشرين تمدهم وتدعمهم الكنيسة بالمال وما يتبعه من بقية التسهيلات الضرورية لمساعدتهم لتنفيذا وتحقيق برامجهم واعمالهم المخربة إجتماعيا والتي تسعى الى تفتيت التربية القومية وأنتاج جيل جديد يتبع سياسة الدول التي ينتمي اليها المبشرون ومن هنا بدأ الأستشراق وظهر المستشرقون الذين سعوا الى تكريس حياتهم لخدمة العلم ودرسوا وحققوا وشرحوا الغامض من ثروة العرب الفكرية وترجمت أعمالهم العلمية الى اللغة العربية فضلا عن اللغات العالمية الآخرى وأصبحت مادة أكاديمية مهمة لا يرنوا لها الشك فنشأ جيل من المثقفين العرب ربى على أحترام العمل الأستشراقي وعده عملا صحيحا يعتمد عليه أكاديميا ويستشهد بها[6] ومن ذلك موضوع دراستنا فقد كان للأحداث السياسية والأجتماعية على مر العصور التاريخية قد ساهمت في تكوين وظهور اللاسامية والتي كانت سببا في ولادة الصهيونة الحالية واللاسامية من المسائل التاريخية التي لم تحضى بإهتمام المجتمع العربي أو بكلام أخر لم يشعر بوجودها لكنها كانت ولاتزال كقوة خفيةمتغلغلة في صميم السياستين الخارجية والداخلية لبلدان الغرب تعمل بكل سرية وفي دأبا كبير لغرض تحقيق حلم قديم [7]. فقد كان جلى أهتمامهم أي المستشرقون معرفة اللغة اليهودية لغة العهد القديم [8]والسعي لأثبات كل ما ورد ذكره في كتابهم المقدس وأن كل ما ورد فيه حقيقي وصحيح لا يدون اليه الشك ومعرفة شيء عن الأسلام ولغته العربية والسعي نحو نشر الديانة المسيحية لدى سكان البلدان المشرقية من ناحية أخرى يأتي دورالدوافع الإستعمارية والتجارية ؛السياسية الإستراتيجية ؛النفط العربي ؛ فضلا عن حملة نابليون بونابرت على مصر عام 1798-1801م تلك الدوافع التي أدت الى أستعمار القسم الأكبر منها من قبل الدولتين الكبريتين بريطانيا وفرنسا فضلا عن الدوافع الذاتية والشخصية في الرغبة للتعرف عن كل وما قرأوه في كتاب الف ليلة وليلة وقصة السندباد .[9]

الأتجاهات الفكرية السائدة في اوربا :

مع نهاية القرن التاسع عشر في أوربا بدأ الأهتمام في توجه وإسهام الرسامين اليهود وكتابهم ومؤلفيهم في صياغة وبلورة طابع يهودي قوي يستمد بناؤه ومفهومه من "وضع العبقري اليهودي"ومما ساهم في زيادة الأهتمام بهذا الجانب في الغرب أنتشار التيارات العدمية والعبثية فقد وجد بعض الكتاب الغربيين من اليهود والمسيحيين أن اليهودي التائه

[10]Wandering Jew

يمثل رمز الأغتراب الأزلي الذي يقف على حافة التاريخ شاهدا على ذلك كما أكتشفوا أيضا أن الديانة اليهودية هي دين الأغتراب والعبث وأنها ديانة صوفية حلولية[11] الأمر الذي يؤهلها لأن تكون أداة ناجحة بيد تلك المجتمعات الأستهلاكية لغرض التغلب على أغترابها وحتى بعد ظهور شخصية "العبقري اليهودي "كاكافكا وفرويد فالعنصر اليهودي في نظرهم

---

[6].خليل سمعان ,"الأستشراق الأمريكي الحديث طبيعته ومؤثراته ",مجلة المؤرخ العربي ,العدد 38,بغداد-1988,120-121.

[7].أنيس فريحة ,دراسات في التاريخ ,بيروت-1980,ص156.

[8].لقد كان للفيلولوجيا أو فقه اللغة المقارن وعلى وجه الخصوص في المانيا يعد من الدروس الشاملة التي يتمكن الطالب من خلالها الوقوف على ثقافة الشعوب التي تتكلم اللغات التي يدرسها التي تعكس لنا تاريخ ؛عقلية الى حد بعيد أم أن نكون صورة كاملة تامة لشعب من مجرد درس لغته فالمهمة شاقة وربما توقع بالكثير من الخطأ كما حصل عند بحث الخلق السامي ومميزاته فالكثير من الأحكام التي تلفظوها لم تكن سوى أستنتاجات فيلولوجية مبنية الى حد كبير على اللغة العبرية وخصائصها ينظر فريحة ,المصدر السابق ,ص159.

[9] .جحا:المصدر السابق ,ص10-11 وللمزيد ينظر ص19-23 من نفس المصدر

[10] وهي شخصية أسطورية في التراث الشعبي الغربي تعود لإسكافي يهودي يدعى كارتافيلوس كان قد طلب منه السيد المسيح جرعة ماء ليروي به عطشه ولكن الأسكافي ضربه بدلا من أن يسقسه وقال له :"فلتسرع يا يسوع ماذا تنتظر"فإجاب المسيح :"أنا ذاهب ولكنك ستنتظر حتى أعود "فحلت اللعنة عليه وجعلته يجوب بقاع الأرض الى أن يعود المسيح مرة أخرى ومن هنا سمي باليهودي التائه فبدأت الأساطير المستوحاة من تلك الشخصية الغربية في الظهور في القرن الثالث عشر وتحولت الى أحدى الصور الأدراكية النمطية التي يدرك من الغرب اليهود من خلالها .ينظر أحمد عبد الوهاب الشرقاوي ؛هبة إبراهيم النادى,معجم مصطلحات الأديان ,المركز التاريخ العربي للنشر ,دون تاريخ ,ص1290.

[11] .عبد الوهاب المسيري.نهاية التاريخ دراسة في بنية الفكر الصهيوني ,دون تاريخ ,ص45.

لا يتعدى كونه عنصرا واحدا ضمن عناصر أخرى مركبة أذ يظل فرويد وكافكا ظاهرتين أوربيتين ولا يمكننا أنكار وقوع كافكا تحت تاثير الغيبية الصهيونية دعم بلاشك من الأتجاهات العبثية والعدمية عنده كما لا يمكن أنكار أنغماس فرويد في التراث القبالي بتركيزه على العنصر الكوني في الأنسان وعلى تحويله كل رموز الكون الى رموز جنسية قد أثر دون شك على فكره ونبه الى أهمية العنصر الكوني الجنسي في الذات البشرية الإ أن العنصر اليهودي في عبقرتهم مع هذا هو الجزء وليس الكل ولذا يمكننا دراسة نظرية فرويد دون معرفة باليهودية كما أننا يمكن أن ندرس كافكا دون أن نغوص في فهم علاقة اليهود بالخالق ولعل هذا الموقف يفسر أحتكار اليهوددللدراسات اليهودية والإسرائيلية في الغرب فاليهودية بالنسبة للمثقف العربي هي رافد فرعي لا يقاس في أهميته بالتراث اليوناني ولا الروماني أو التراث المسيحي ولأجل ذلك تظل الغالبية العظمى من المتخصصين في العالم الغربي في الشؤون اليهودية أما من اليهود أو من الكتاب الشعبيين الذين يطمحون الى النجاح السريع والى جانبهما يوجد الأنجليون الذين ينصب أهتمامهم على اليهودية كدين وكنسق لاهوتي وليس كتراث حضاري أو أنجاز تاريخي وقد أدى ذلك الى خلق جيتو أكاديمي من الصعوبة بمكان أختراقه لعدم أمتلاك أدواته.[12] فكانت أهتمامات الأستشراق اليهودي بمعالجة مسائل ترتبط بتأريخهم وتركز على جوانب محددة يحاولون من خلالها مواجهة ما جاء به القرآن الكريم من تزييف ؛تحريف وإفساد بأتجاه رسالة الأسلام منذ أن جاءت على يد النبي إبراهيم عليه السلام وما حاولوه لينتقلوا برسالة موسى عليه السلام التي جاءت على طريق الله الصحيح ومحاولاتهم العنصرية لتحريف التوراة ووقفوا موقف المعارضة لما أنزل الله تعالى على عيسى عليه السلام ومحمد ﷺ فضلا عن تحريف تأريخ أبراهيم تحريفا يتلائم مع دعواهم الباطلة بأن يجعلوا وعد الله له ولذريته إسماعيل وأسحاق قاصرا على أسحاق وحده وأبناءه وينكرون رحلته الى مكة وبنائه الكعبة بيت الله الحرام مع أبنه أسماعيل كما يدعون أن الوعد لأبناء أسرائيل وحدهم ومن ثم ينكرون عالمية الأسلام ويتهمون الأسلام الى أنه دين قائم على السف والقتل ويحرفون موقف النبي والمسلمين من الصلاة في بيت المقدس ولا يقف الأستشراق اليهودي عند تزييف تأريخ الأسلام بل أنه يعمد الى مهاجمة واقع القائم اليوم بأعتبارهم وحدهم العدو المواجه لهم وخصمهم الأول كما يعمدون الى التركيز على الأنتقاص من الوجود العرب ووسمه بالمتأخر كما يحاولون خلق خصومة حقيقية بين العرب والغربيين ويتصدر لهذه الدعوة الكثير من كتابهم يأتي في مقدمتهم المستشرق برنارد لويس الذي منحته الجامعة العبرية شهادة الدكتوراه الفخرية لجهوده في خدمة الصهيونية العالمية[13].

البدايات :ومثلما أختلف الباحثون في تعدد دوافع الأستشراق أختلفوا كذلك في تحديد بداياته فمنهم من يرجعه الى القرن العاشر الميلادي وأقترانه بترجمة علوم العرب أو القرن الثاني عشر وأقترانه بترجمة القرآن الكريم الى اللغة الاتينية أو القرن الرابع عشر بتأسيس كراس لتعليم اللغة العربية في خمس جامعات أوربية أو القرن السابع عشرأو الثامن عشر بأول ظهور لمصطلح الأستشراق في اللغة الأنكليزية ومنهم من يرى غير ذلك فليس هناك أية علاقة ما بين الأستشراق ومعرفة أوربا للغة العربية قبل ترجمة القرآن الكريم لأغراض تبشرية فلقد درست أوربا العربية كلغة للعلوم والحضارة فضلا عن دور الأندلس كمركز أشعاع حضاري متقدم والذي كان له الأثر الكبير في نشؤ وتحفيز الأهتمام الأولابي باللغة العربية وبعلوم المسلمين .[14]

الجمعيات العلمية :فالنشاط الفعلي للدراسات الأستشراقية الغربية لتراثنا العربي الأسلامي بشكلا فاعل ومؤثربدأ في النصف الثاني من القرن التاسع عشر وأزداد فاعلية في الربع الأول من القرن العشرين وكان من نتائج نشاط المستشرقين

---

[12] .عبد الوهاب المسيري ,الإقليات اليهودية بين التجارة والأدعاء القومي ,القاهرة-1975,ص10-11

[13] .أنور الجندي: الأسلام في وجه التغريب مخططات التبشير والأستشراق,دار الأعتصام , القاهرة-1977ص313-315؛عبد المنعم صبحي أبو شعيشع أبو دنيا:الأستشراق اليهودي أسبابه وأهدافه وطرق مواجهته,دار الجامعة الجديدة-2008,ص41-42.

[14] .الزويني :المصدر السابق ,ص16.

أن بدؤا بإنشاء الجمعيات وإصدار النشرات العلمية والمجلات الثقافية المتخصصة بالشرق وثقافته وتأريخه فأنشاوا في بتافيا أول جمعية للمستشرقين عام 1781م ثم أنشئت الجمعية البنغالية سنة 1874م وكانت الجمعية الآسيوية الملكية من أكبر مجالات المستشرقين الأنكليز وكان من نتائج نجاح عمل تلك الجمعيات ما جعل دول أوربا وأمريكا تحذوا حذو الأنكليز في أنشا الجمعيات وإصدار النشرات والمجلات في أمريكا ؛فرنسا ؛المانيا ؛النمسا ؛أيطاليا ؛روسيا ؛بلجيكيا والدانمرك [15]شهد نشاطاً ملحوظاً في هذا المجال – ولقد أستفاد المستشرقون من تلك المؤلفات والتي بلغت مائتين وخمسين مؤلفاً منها مؤلفات شرقية نقلت الى اللغات الأوربية ومنها مؤلفات وضعت عن منطقة الشرق الأدنى القديم وترتب على ذلك حرص المستشرقون على أقامة المؤتمرات العلمية الأستشراقية والتي بدأت بمؤتمر باريس 1873م وكان لتأريخ الشرق العربي القديم في اليمن ؛بلاد الرافدين؛فلسطين والتاأريخ الأسلامي وحضارته من الموضوعات التي أنصرفت اليها أنظار المستشرقين [16],ولا زالت الى الوقت الحاضر تستمر في عقد تلك المؤتمرات والندوات الدولية بحيث أستطاعوا أن يعرفوا عن منطقتنا العربيةجغرافيتها ؛أدينها حلغاتها ؛أثنيتها وحضارتها أكثر ممانعرف.

الواقع العربي :وقد أرتبط هذا الواقع بالظروف التاريخية وما صحبه من التحولات الرأسمالية نحو مرحلة الأمبريالية وسعي هذه الدول نحو السيطرةعلى الدولةالعثمانية ومن ضمنها الأقطار العربيةوفي ظل سياق التحول والسعي نحو السيطرة على المستعمرات الجديدة كانت جحافل المستشرقيين الغربيين يشدهم نحو التجني على الساميين(العرب)اعتبارات كثيرة منه وصول الأستعمار الأوربي ذروته للتكالب على تمزيق العالم العربي واقتسمه فكان الشرق العربي هدفا للأستعمار قبل غيره لقربه من أوربا أول ؛ولتعدد أمكانياته الأقتصادية ثانيا ولسبب آخر كان بين أوربا المسيحية في العصور الوسطى وما بين الأسلام في الشرق من حروب صليبية في مصر والشام وحور دينية في الأندلس وفتوحات حربية أسلاميةعلى يد الأتراك والتي أنتهت بأستيلائهم على القسطنطينية ثم أحتلالهم اليونان ؛ألبانيا ؛يوغسلفيا ؛أجزاء من رومانيا وبلغاريا الأمر الذي أوجد حقد عميقاوثأرا قديما ظل في صدور الأوربيون يتحينون الفرصةمن اجل الأنتقام [17]وإذا أضفنا الى ذلك أن الجنسين الوحيدين"العرب واليهود" اللذان بقايا في المنطقة من الأقوام السامية نجد من زاوية ثانية أن الرأسمالية العالمية الأوربيةالتي نشأت بعد الثورة الفرنسية قد أصطدمت باليهود كمنافسين خطرين مالياً؛تجارياًتصناعياً وكمجموعة بشرية كريهة الى نفوسهم بحكم الأختلاف بالدين والعصبية العنصرية التي أمتازوا بها ومنعتهم من الأختلاط في المجتمع الأوربي الإ في حالات نادرة فليس من المستعجب أن تنطلق ألسنة وأقلام المستشرقين للنيل من الساميين وتحقيراً لهم .[18]

بدأت حركة الأستشراق تاخذ أتجاها جديدا نحو الدراسات العربية -الأسلامية فقد أدرك الغرب الأستعماري ان السيطرة على الوطن العربي يستوجب توجها نحو السيطرة على الثقافة العربية أي التحكم بأتجاهاتها الحديثةعلى نحو يضمن لهم السيطرة السياسية والأقتصادية والفكرية,فأخذت حركة الأستشراق أستنادا الى مضمونها هذا تفسر التاريخ والتراث العربي تفسيرا غيبيا وقدريا وأسطوريا معتمدة الرؤية المثالية الذاتية في تحليل الظواهر الأجتماعية وتفسيرها بهدف دعم السيطرة الأمبريالية بقواعد فكرية وأيولوجية ومكونة مجموعة"من المفكرين العرب من أصول برجوازية وأقطاعية تولت مهمة ترسيخ هذه القواعد في البنية العقلية العربيةولكن حالة ألأنبهار الحضاري والتقليد في أساليب البحث بين أوساط المثقفين العرب وفق قانون التطور المتفاوت لم تستمر طويلا فأن عددمن الباحثين والمثقفين العرب تجاوز مرحلة الأندهاش الى مرحلة النقد والتحليل ومناقشة اراء المستشرقين الغربين فيما ذكروه وثبتوه في كتبهم ومن هذه المسائل التاريخية والتي

---

[15] .أدوار سعيد : الأستشراق المعرفة .السلطة .الأنشاء ,ترجمة كمال أبوديب ,مؤسسة الأبحاث العربية ,بيروت-1980.

[16] . أمين مدني: التاريخ العربي ومصادره ,دار المعارف ,القاهرة -1971,ص574-575.

[17].حسن ظاظا:الساميون ولغاتهم ,دمشق-1971,ص31.

[18]. ظاظا:المصدر نفسه ص33؛محمد الأسعد:"الغزايبلا هل كانت مملكة عربية "مجلة العربي,العدد305,الكويت- 1984 ,ص99-100.

اصبحت من الأمور الشائعة في كتاباتهم مصطلح "السامية" موضوع الدراسة فهم ليس لهم صلة بالسامية بالوقت الحاضر وأن أدعائاتهم باطلة فالذين كانوا يتحدثون باللغة اليهودية أجبرهم الرومان على التشتت خارج فلسطين فترتب على ذلك أنقطاع صلتهم بالأرض واللغة .

المحور الأول:سنعالج فيه الخلفيات التاريخية التي أدت الى ظهور هذا المصطلح فكما هو معروف ان الكثير من المصطلحات والمفاهيم أصبحت بتأثير العهد القديم من الأمور المسّلم بها لحقبة زمنية طويلة رغم وضوح الخطاء ,سواء أكان هذا الخطاء تاريخيا أم جغرافيا .وظل كثير من الباحثين يدورون حولها أو يعالجونها بخجل اذا لم يسعوا لتقديم الحجج ا لوافية لتبريرها او الأعتماد عليها في بناء نظرياتهم ووجهات نظرهم ومن هذه الأخطاء الشائعة في كتابات المؤلفين العرب مصطلح السامية[19]. ويمكن تعريف السامية بإنهم شعوب عديدة بعضها إنقرض وبعضها أندمج في غيره من الشعوب كالبابليين ؛الآشوريين ؛الفينقيين والآراميين وبعضها لا يزال باقيا الى يومنا هذا كالعرب ؛اليهود؛الأحباش السمر وقلة من بقايا الآرامية [20] .لقد ظل نص العهد القديم المكتوب في القرن الخامس قبل الميلاد ، نوعا من الكتاب المقدس والمرشد لدى المؤرخين والباحثين وعلماء الحضارات وفلاسفة التاريخ من الغربيين والعرب حتى لو ضلهم ، وتعارضت خرافاته مع حقائق علوم الاثار واللغات والاجناس ، والمتابع لكتب الرحالة الغربيين عن الاقطار العربية يلمس كيف بنيت في الذهنية الغربية صورة هذه الاقطار وهذا التصور التوراتي ، والمفارقة ان هؤلاء الرحالة كانوا ينظرون الى كل الاقطار العربية بمنظار توراتي حتى في القرن العشرين ، لقد اصبحت تواريخ ؛جغرافيا ؛اجناس المنطقة واصولها رهنا بما علمه(العهد القديم) للغرب بينما لم يكن هذا بالنسبة لعمق المنطقة الحضاري غير قشرة على السطح[21] حيث حاول اليهود أن يكونوا في مقدمة الشعوب بينما غيرهم من الشعوب المنطقة من آموريين وكنعانيين وآراميين وفلسطينين وحثيين وغيرهم لم يكونوا سوى برابرة تافهين من"الغوييم"يقفون حجر عثرة في سبيل "شعب الله المختار"ويرفضون أن يختلط "الزرع المقدس"مع"رجاسات الأمم "وأما الأن فأننا نجد واقعا جديداً في أعادة كتابة التأريخ القديم وأعادة تفسير ما عرف منه في ضوء النصوص المكتوبة والتنقيبات الأثرية وخصوصاً النصوص التي تم الكشف عنها في مراكز الحضارات القديمة في بلاد بابل وآشور.[22] من هذا المنطلق فقد تبنى اوجست لود فيج شلوتسر تسمية (السامية) لاول مرة عام (1781) في مقاله عن الكلدانيين (Von den Chaldaen)[(23)] ؛ في "فهارس الادب الشرقي والتوراتي" المجلد 8 ، صفحة 161,اذ جاء ما نصه:"من المتوسط الى الفرات,ومن بلاد النهرين الى شبه الجزيرة العربية تسودها كما هو معروف لغة واحدة.وعليه فالسوريون والبابليون والعبريون والعرب كانوا أمة واحدة والفينقيون الحاميون يتكلمون بهذه اللغةالتي اود ان ادعوها سامية ".فأستند شلوتزر على تسميته،بناء على أقدم محاولة لتقسيم البشر الى الفصل العاشر من سفر التكوين في روايته التي تعد أقدم رواية لتقسيم اللغات فكان العهد القديم في ذلك الوقت مرجعاً دينياً تقليدياًمقدساً لدى الأوربيين ولهذا جاءت تسميته مجرد أصطلاح لا ينطوي على أي تمييز عنصري[24] وتلقف مستشرق اخر اسمه يوهان جوتفرايد ايشهورن هذه التسمية وذكرها في كتابه المطبوع (Repetoriam Furbibilische und Morgenlandische Literature) في جوتنجن عام 1807 وسعى لتعميمها

[19] . جودت السعد : اوهام التاريخ اليهودي ، ط1 ، الاردن – 1998 ،ص24

[20]فريحة ,المصدر السابق ,ص157.

[21] .سبتيانو موسكاتي :الحضارات السامية القديمة ,ترجمة السيد يعقوب بكر ,القاهرة –بدون تاريخ.ص238

[22].وديع بشور:سومر وأكاد ,دمشق-1981,ص17.

[23] . نسيب وهيبة الخازن:من الساميين الى العرب ,بيروت -1979,ص9.

[24] .الخازن :المصدر السابق,ص9.

بين العلماء والمؤرخين وذلك باعتبارها علما على الشعوب الاسيوية الغربية المقيمة في الهلال الخصيب وفي شبه الجزيرة العربية[25]الى سواحل البحر المتوسط الى ميناء الأسكندرونة كما حدد أمتدادها العنصري بكلمتي حامية –سامية [26]

وعلى الرغم من كون التقسيم غير علمي بل يعكس وجهة نظر اليهود السياسية والتاريخية في ذلك العصرر فقد أبقى علماء الأجتماع والتاريخ هذا المصطلح لعدم وجود بديل عنه أفضل منه للدلالة على مجموعة الشعوب التي كانت تربطها معا وحدة اللغة والجنس والذهنية وتلك الشعوب عربية نظرا لكون مهداها الأول كان الجزيرة العربية ومنها خرجوا في هجرات متتابعة[27].من المستشرقيين الغربيين الذين تبنوا هذه النظرية المستشرق الفرنسي أرنست رينان ففي كتابه"تاريخ عام ودراسة مقارنة في اللغات السامية " Ernest R.,Histoire Generale et Systeme Compare des Semitiques Paris -1855,p.1-18,يدعي ان الساميين مفطورون على التعصب الديني وان شعرهم كله ذاتي ولاتنويع فيه ولم تنشأ لديهم لا فلسفة ولم يكن لديهم علم وانهم منحطون عسكريا لعجزهم عن التنظيم كما انهم مفطورون على الأنانية والأندفاع الأحمق ولم تنشأ عندهم الملاحم في يوم من الأيام .[28] كما كان المستشرق سبيتنوموسكاتي من أبرز المحافظين والمدافعين لهذه النظرية ونتيجة لما أظهرته الدراسات المقارنة والأبحاث الحديثة في علم اللغات المقارن أخذ بالتراجع عن ذلك في كتابه الصادر عام 1957حيث يشير في مقدمة كتابه "ثمة حقيقة تبدو ثابتة الى حد كاف وهي أن التأريخ يدلنا على أن الصحراء العربية كانت نقطة أنطلاق للهجرات السامية ... وأننا في ضؤ معلوماتنا الحالية يجب أن نقبل ولو على سبيل الأفتراض العملي أن المنطقة التي أنتشر فيها الساميون كانت الصحراء العربية "غير أنه في كتابه اللاحق الذي صدر عام 1969 Moscati,S., Comparative Grammer of The Semitic Languages ,Wiesbaden-1969

حول قواعد اللغة السامية أظهر شكه في هذه الفرضية وما يتبعها من نسبة اللغات السامية الى الجزيرة العربية ومن كون اللغة العربية هي الأقرب الى اللغة الأم"[29] فأذن التسمية قد أطلقت على الأقوام الجزرية من قبل الباحثين الغربيين لكن مدى فداحة الخطاء التاريخي الذي سببه هؤلاء المستشرقون [30] فقد التصقت هذه التسمية بالشعوب العربية ولهجاتها وحضارتها وللاسف فان معظم من درس في الغرب من العرب عادوا وهم يحملون هذه الفكرة الخاطئة ونشروها وروجوا لها وانشأوا اقسام اللغات السامية والدراسات السامية والحضارة السامية .مما روج اليه هؤلاء المستشرقون ان الساميون(العرب)أنفراديون متعجلون لم ينتجوا تراثا أو فنا أو تجارة أو حضارة وبشكل عام فأنهم يشكلون تركيبا دونا للطبيعة الأنسانية فالرجل الأري قياسا الى السامي كالرسم المخطط الى الصورة الزيتية وغير ذلك من الأوصاف التي تملىء كتبهم ودراساتهم . وقد تنبه الى ذلك عدد من الباحثين العرب وسعى الى تقديم المسميات البديلةوالتي تنطبق مع الواقع التاريخي والجغرافي .

فمن هو سام الذي نسبت اليه شعوب ولغات جزيرة العرب ؟ لقد اقتبس العالمان الالمانيان شلوتز وايشهورن هذه التسمية مما ورد في سفر التكوين نسبة إلى (شم) وهو سام بن نوح حيث جاء في سفر التكوين اخر الاصحاح السادس "وولد لنوح

---

[25] .موسكاتي :المصدر السابق,ص239.

[26] . الخازن: المصدر السابق ,ص 9؛ زيئف حومسكي:اللغة العبريةوسبل تطورها ,رسالة دبلوم تقدم بها ,حسين مبدر ناصر الخزرجي,كلية اللغات ,جامعة بغداد-1997,ص24.

[27].فريحة ,المصدر السابق ,ص157.

[28]. ظاظا:المصدر السابق ,ص31.

[29]. ارام ، دمشق ، اسرائيل في التاريخ والتاريخ التوراتي ،ط5،دمشق-1999 ,ص15. لمياء الكيلاني وسالم الآلوسي:اوائل العرب من القرن التاسع وحتى السادس قبل الميلاد,لندن-1999,ص15

[30] تكوين:7-11-21,31؛محمد بدر :الكنتز في قواعد اللغة العبرية ,القاهرة-بدون تأريخ ,ص43؛عامرسليمان:اللغة الأكدية تأريخها ,تدوينها ,قواعدها ,الموصل -1991,ص63-65؛موسكاتي:المصدر السابق ,ص42.

ثلاثة بنين ساما وحاما ويافث" . ونقرأ فيالأصحاح السابع :"ولما كان نوح أبن ستمائة سنة صار طوفان الماء على الأرض فدخل نوح وبنوه وأمراته ونساء بنيه معه الى الفلك .....فمحا الله كا قائم كان على وجه الأرض ويبقى نوح والذين معه في الفلك"

فالناجين من الطوفان كان نوح وأولاده الثلاثة وماحملته السفينة من حيوانات وعلى هذا الأساس يكون نوح الأب الثاني للبشرية بعد آدم عليع السلام [31]وجاء في الاصحاح العاشر من نفس السفر "وهذه مواليد بني نوح سام وحام ويافث الكبير ولد له ايضا بنون بعد الطوفان ... سام ابو كل بني عابر وولد لعابر ابنان احدهما فالج لان في ايامه قسمت الارض واسم اخيه يقطان ، ويقطان ولد له المودد وشالف وحضرموت ويارح وهدورام واوزال ودقلة وعوبال وابيمائيل وسبا واوفير وخويلة وبوباب وكان هؤلاء بنو سام حسب قبائلهم والسنتهم"[32]. هناك مسألة جد مهمة أن هناك أناس عاشوا في عصور ما قبل التاريخ في الجزيرة العربية لكننا لانمتلك أية معلومات عنهم لقلة المدونات بل وأنعدامها لعدم معرفتهم بالتدوين عاشوا فيها أيام كانت أرض خصب ورخاء لكن بعد أن داهمهم القحط والمجاعة أضطروا الى الهجرة فتفرقوا في البلدان وأندثر كثير ممن بقى منهم لكن رغم ذلك نستطيع عند مقارنة الأساطير أن نستشف ولو معلومات بسيطة عن بيئتهم كما أن مقارنة اللغات تخدم الباحثين بشكلا كبير في هذا المجال. [33] عند التفكير بالمراحل الزمنية التي تتابعت بعد عصر سيدنا آدم عليه السلام وكيف تزايدت أعداد الناس وأنتشروا في الأرض نجد أن الطوفان الذي غمر الآرض على عهد نوح عليه السلام يقطع ذلك التفكير ويعود بنا الى التفكير بنقطة البداية مرة ثانية عندما رست السفينة على الجودي وأن نوحاً هو أبو البشر الموجودين حالياًعلى الأرض فقد أنهت رسالته الى قومه بطوفان عم الكرة الأرضية وأغرق من عليها من الناس الإ الذين ركبوا في السفينة "وقال رب لا تذر على الأرض من الكافرين دياراً"نوح:الآية 26؛ويبدو والله أعلم أن من كان عليها من المؤمنين من غير أبناء نوح عليه السلام فقد عاشوا ما شاء الله لهم بعد ذلك ثم ماتوا من غير أن يتناسلوا "وجعلنا ذريته هم الباقين"الصافات 77 بناء على هذه الآية فإن أولاد نوح عليه السلام قد عاشوا حقبة من الزمن معا تم خلالها الزواج بين أبنائهم وبناتهم وتزايدات أعدادهم ولكن أين عاشوا ؟يقال أن الجودي جبل في شمال العراق ولكن المكان الذي أحتضن البشرية لتنمومن جديد هو مكة المكرمة فلربما رست السفينة في شمال العراق ثم أمر نوح عليه السلام أولاده بالتوجه الى مكة كما أمر أبراهيم عليه السلام من بعده بوضع زوجة ولده هناك ويؤكد ويعزز ذلك الأفتراض أن جميع الهجرات البشرية المعروفة تأريخياً خرجت من الجزيرة العربية [34]. والمحصلة النهائية هي القناعة الكاملة أن الجزيرة العربية كانت موطن الأنسان قبل غيرها من المناطق وفي هذا الصدد نستشهد بقول العالم موسكاتي في كتابه الحضارات السامية القديمة :"أننا لو تتبعنا تأريخ الموجات البشرية التي أنطلقت في هجرات تأريخية معروفة بيقين نحو ما نسميه الآن بالشرق العربي لوجدنا أن هذه الهجرات كانت أبداً ودائماً تنطلق من شبه جزيرة العرب" ثم تحولت الى منطقة جدباء تتخللها بعض الواحات المتأخرة وذلك بسبب ماحل بالأقوام والشعوب التي تسكنها من غضب الله تعالى فلم يعد بالأمكان أن تستوعب الأعداد المتزايدة فكان لازماًعليهم الهجرة بما لديهم من مواشي بحثاًعن الكلاء والماء في الأماكن الأكثرخصباً وربما ذلك يفسر لنا عدم وجود بناء حضارة أو عمران كما كان عليه الحال في أرض عاد وثمود[35] فقد كانت الجزيرة العربية خضراء خصبة فيها الجنات ؛الثمار والأنهار وكثير من أنواع الطير والحيوان قال ﷺ :"لاتقوم الساعة حتى يكثر المال ويفيض ,حتى يخرج

---

[31] - عبد الحسين مبارك ,فقه اللغة ,العراق-1986,ص21.

[32] عبد الوهاب محمد الجبوري:اللاسامية في الفكر الصهيوني الجذور التاريخية والأهداف,بغداد-1982,ص32؛محمد التونجي:اللغة العبرية وأدابها ,عين شمس-1975,ص9-10.

[33] .ظاظا :المصدر السابق ,ص17.

[34] هناك من يذهب ومنهم أرنست رينان أن بلاد الرافدين هي الموطن الأول "الأم"للأقوام الجزرية"السامية "ينظر ظاظا,المصدر السابق ,ص9.

[35] .سورة الشعراء :آية 123-134؛آية 141-148.

الرجل بزكاة ماله فلا يجد أحداً يقبلها منها وحتى تعود أرض مروجاً وأنهاراً ".[36] فالساميون أستنادالى النص التوراتي وطبعا هو أقدم ما متوفر لدينا من سلسلة أنساب تلك الشعوب هم مجموعة من الشعوب والقبائل التي خرجت من الجزيرة العربية نتيجة للتغيرات التي حدثت في ظروف المناخ لتنتشر بأتجاه المناطق الخصبة فقد كانت وجهتها الأولى بلاد الشام وبلاد الرافدين فكان الأكديون؛الآموريون؛الآراميون ؛الآشوريون وأخيراً العرب وتخرج الكنعانيين من لائحة الساميين وتجعلهم من الحاميين كما هو حال المصريين وسكان شمال أفريقيا[37] . فأخذ المستشرقون يطلقون مصطلح السامية واللغات السامية على الأقوام السابق ذكرها ثم توسع نطاق أستخدام المصطلح ليشمل بقية الشعوب واللغات القديمة التي كانت تقطن في الجزيرة العربية وأطرافها وفي سواحل أفريقيا الشرقية وشمالها[38]وتبين للباحثين ان تلك الشعوب تجمعهم خصائص لغوية معينة وهي التي حدت بعلماء اللغة الى عدها فصيلة لغوية خاصة تختلف عن غيرها من الفصائل اللغوية العالمية المعروفة. وقد ذهب عدد من الباحثين من الذين يسعون الى التوفيق ما بين العقل والتقليد الى أن ما ورد في العهد القديم وما أنتهت اليه الأبحاث من نتائج لا تختلف سوى في الأسم ويؤكدون أن الأسماء التي وردت فيه تتفق والأسماء التأريخية القديمة سواء كانت أسماء شعوب أو بلدان وأن كان قد أصابها بعض التحريف والتغيير لمرور آماد طويلة عليها فضلا عن الأختلافات اللغوية .[39] وحتى لو فرضنا أن نقبل بأطلاق المصطلح لغويا وأنهم سموا بالسامية من قبيل الأصطلاح فليس ثمة علاقة ما بين الناحية العرقية الأثنولوجية وبين السامية كوجود أو معنى فليس من السهل أن نقطع برأي بخصوص التقسيم الوارد في العهد القديم ومدى أنطباقه على الأبحاث والدراسات الحديثة فصارت القضية محل نظر الكثير من الباحثين المعاصرين بل ورفض لدى عدد غير قليل من العرب مما حد ببعضهم للقيام بالدراسة الجدية والمعمقة وتسرب الشك في نفوس بعض الباحثين من صحة ما جاء في سفر التكوين ، فالملاحظ ان سفر التكوين قد اعتمد في تقسيمه هذا على الروابط السياسية ؛الثقافية ؛الدينية والجغرافية اكثر من اعتماده على الظاهرة اللغوية او التاريخيةأو صلات القرابة والروابط الشعبية [40] ونتيجة ذلك توجه الباحثون أهتمامهم لتقسيم اللغات الى مجموعتين رئيسيتين هما :الهندية الأوربية والحامية السامية ثم جاء ماكي كولر بتقسيمه الثلاثي للغات حين سمى مجموعة من اللغات الآسيوية والأوربية التي لاتدخل تحت مسمى المجموعتين السابقتين بأسم إصطلاحي وهو المجموعة الطورانية .[41] والشيء المميز الذي يؤخذ على لا ئحة الأنساب التوراتية بالأضافة الى أرتباكها ومجانبتها للحقائق التأريخية أنها تذهب بعيداً الى المغالة الى تأصيل الأنساب الى الحد الذي أرجعت فيه تلك القبائل الى جد واحد مشترك هو نوح وكأن المسألة حقيقية مسلم بها لا يختلف فيها أثنان [42]. ويعترض البحاثة نولدكة على هذه التسمية بجملة اعتراضات منها :

1-ان هناك اقواما ساميين ، على ما ذكره العهد القديم ، لا يتكلمون بلغة سامية كالعيلاميين والليديين . فهم ساميون بنص العهد القديم ولغاتهم ليست من اللغات السامية ، فمن الثابت الاكيد ان اللغة العيلامية ليست من اللغات السامية ، كما انه ليست لها علاقة باللغة السومرية ايضا . وعلى الرغم من عدم معرفتنا باللغة الام التي تنتمي اليها اللغة العيلامية فالراجح انها ترجع الى مجموعة اللغات القوقازية هذا من الجانب اللغوي . اما اذا كان الغرض من الاشارة

---

[36] .صحيح مسلم :رواه عن أبي هريرة وهو في صحيح الجامع بتحقيق الشيخ ناصر الدين الألباني برقم 7429

[37] .مكي :المصدر السابق ,ص44؛عبد الرحمن أحمد البوريني:اللغة العربية أصل اللغات كلها,دار الحسن للنشر والتوزيع ,ط1,عمان-1989,ص39-40 .

[38] .اسماعيل ، خالد : "الاصول المشتركة للغات العراق القديمة" ضمن ندوة الاصل المشترك للغات العراقية القديمة ، المجمع العلمي العراقي ، بغداد –1999,ص91.

[39] .سيد مظفر الدين نادفي:التاريخ الجغرافي للقرآن الكريم ,ترجمة عبد الشافي غنيم عبد القادر ,القاهرة -1956,ص112-114.

[40] .مبارك,المصدر السابق ,ص22 فاضل عبد الواحد علي :من الواح سومر الى التوراة ,ط1,بغداد-1989,ص51-52.

[41] .مبارك,المصدر السابق ,ص22.

[42] .علي :من الواح سومر المصدر السابق ,ص52

التوراتية موضوعة البحث التلميح الى وجود (الساميين) كقوم في بلاد عيلام فالمسالة حقيقة معروفة . فالسهل الرسوبي الممتد من وادي الرافدين الى عيلام لا يشكل عائقا امام انتقال القبائل من الاراضي الواقعة شرق دجلة باتجاه عيلام . كما ان استعمال اللغة الاكدية في تدوين الوثائق القانونية والادارية والمراسلات والعقود في بلاد عيلام خلال العصر الاكدي يشير بوضوح الى وجود ثقل للثقافة الاكدية وبالتالي (للساميين) في بلاد عيلام[43] . يضاف الى ذلك ان القبائل الامورية في هجراتها الى بلاد الرافدين قد استوطنت فضلا عن السهل الرسوبي المنطقة الواقعة شرقي دجلة (منطقة ديالى)[44] ، التي يحدها من الشرق جبال زاكروس والتي عرفت باسم يموت بعل وهو اسم القبيلة الامورية التي استوطنت هذه المنطقة شبه الجبلية المتاخمة لبلاد عيلام مما جعلها احيانا تقع تحت نفوذ العيلاميين السياسي[45] . أما بالنسبة الى الليديين نظرا لكثرة أمتزاجهم مع العيلاميون بالتاريخ الآشوري وخضوعهم للسلطان السياسي[46] لهم فهم من الأقوام الهندوأوربية كما أن أحدهما غريب عن الآخر وليس بينهما أية وشيجة من القرابة أذا يغلب على الظن أن العيلاميون سكنوا الجزء الجنوبي الغربي من أيران أما الليديون فغير معروف مكان أستقرارهم .

2- ومن جانب اخر لم يعد من الساميين في هذا السفر الفينيقيون (الكنعانيون) والذين تمت لغتهم بصلة للهجة اليهود[47] ، حيث جاء في الاصحاح التاسع من سفر التكوين انه بعد الطوفان "ابتدأ نوح " يكون فلاحا وغرس كرما وشرب من الخمر فسكر وتعرى داخل خبائه فابصر حام ابو كنعان عودة ابيه واخبر اخويه ، فاخذ سام ويافث الرداء فوضعاه على اكتافهما ومشيا للخلف وسترا عورة ابيهما ولم يبصراها فلما افاق نوح علم ما فعله ابنه الصغير فقال "ملعون كنعان ، عبد العبيد يكون لاخوته ، وقال مبارك الرب اله سام وليكن كنعان عبدا لهم" . ولنا ان نتساءل اذا كان حام وهو الابن الاوسط لا الصغير كما يرد ترتيبه قد ارتكب اثما فلماذا قد صب لعناته على حفيده كنعان الذي لا صلة له بهذه الحادثة بينما بارك ابنه سام ؟ الجواب ان النظرة السريعة لأسفار العهد القديم توضح أن الهدف الآسمى الذي أراده اليهود من ذلك تبرئتهم مما علق بهم من العيوب وتشويه غيرهم من الشعوب فأحد أولاد آدم كان ضالاً والآخر مهتدياً ومن المهتدي أنحدر بنو إسرائيل وأبناء نوح الذين نجوا من الغرق كانوا ثلاثة ويكثر اليهود الهجوم على حام بن نوح ويسخطون عليه لا لشيء الإ أنه أبو الجنس الذي أنحدر منه المصريون وما يليها من الجنوب أما كنعان فالسخط عليهم لأنهم حاربوا اليهود [48]و الكنعانيين وهم من القبائل العربية كانوا يسكنون بلاد الشام منذ اقدم العصور وكانت لهم حضارة متقدمة ودور مهم في التاريخ البشري[49] وقد اقام هؤلاء مدنا عامرة تحمل اسماء كنعانية مثل اريحا ومجدو وجازر وغيرها من المدن الكنعانية[50] ، بينما كان اليهود رعاة اغنام ومواشي يقيمون في خيام جنوب فلسطين كما يذكر سفر الخروج ابتداءا من عهد يعقوب وابنائه قبل ان يستضيفهم فرعون مصر ، وانتهاءا بموسى عليه السلام عندما خرج من مصر مع اليهود ولم يكن لهم شأن في الحضارة

---

[43] . عن هذا الموضوع بالتفصيل ينظر أبتهال عادل ابراهيم الطائي :أصالة الحضارة العراقية القديمة وأثرها في الحضارات الأخرى في مجال العلوم الأنسانية ,رسالة ماجستير غير منشورة ,كلية الآداب 'جامعة الموصل-1996,ص44-45؛ ثيودورنولدكه:اللغات السامية ,ترجمة رمضان عبد التواب ,القاهرة -1963,ص8.

[44] .محمد طه الأعظمي :حمورابي 1792-1750ق.م ,بغداد-1990,ص76-77 ؛علي :من الواح سومر المصدر السابق ,ص 51-52.

[45] . نولدكه:المصدر السابق, ص9؛ فاضل عبد الواحد علي:"خلاصة الصراع العراقي-الفارسي في العصور القديمة ",في الصراع العراقي الفارسي ,بغداد-1983 ,ص183 ؛يحدد هانز في كتابه تواجد الجزريين في منطقة شوش وما يجاورها .

[46]. مبارك ,المصدر السابق ,ص22.

[47] . نولدكه:المصدر السابق ,ص48؛ربحي كمال :دروس في اللغة العبرية ,ط4,دمشق-1966,ص6؛عامر سليمان:اللغة الأكدية تاريخها ,تدوينها ,قواعدها,الموصل-1991,ص66؛حومسكي ,المصدر السابق ,ص24.

[48] . -أحمد شلبي : مقارنة الاديان (اليهودية) ، ط2 ، القاهرة - 1967 ، ج2, ص244.

[49] . محمد فتحي الريس:الحقيقة في تاريخ العرب ولغتهم العريقة ,القاهرة -2000,ص63-65؛سامي سعيد الأحمد:المدخل الى تاريخ اللغات الجزرية,بغداد-1981,ص3-4؛علي:من الواح سومر المصدر السابق ,ص51.

[50] . وللمزيد من التفاصيل نمر سرحان :المباني الكنعانية في فلسطين ,ط1,عمان-1989.

فانعكس هذا على شكل حقد على الكنعانيين اصحاب الارض الذين حاربوا اليهود فعندما دَون كتبة العهد القديم خصوهم بسخط الله كأن الله يسخط على من سخطوا عليه ويرضى على من رضوا عنه [51] فكنعان صوره كتبة العهد القديم بهذه اللعنات التي نسبوها الى نوح عليه السلام على حفيده كنعان الذي لم يرتكب اثما بينما صبوا الدعوات بالبركة لسام الابن الاكبر لنوح الذي يزعم اليهود انه جدهم[52] ويتسأل وليم رأيت :"كيف أذن يمكن تفسير ذكر الفينقيين والكنعانيين من أبناء حام "؛"وقد عاش الفينقيون والكنعانيون في تلك البلاد قبل اليهود وأنشاؤا فيها حضارة ولغة تأثرت بها أكثر القبائل المهاجرة اليهم ومن بين تلك القبائل اليهود أنفسهم .... ولو فرضنا أن ذلك التقسيم كان صحيحاً فأن لفظ سام كان يعني العرب واليهود وغيرهم من أبناء سام بن نوح ولم يكن وقفاًعلى اليهود دون سواهم "[53].

3. ان هناك لغات سامية والناطقون بها غير ساميين ولا يجمعهم بالامم السامية اصل قريب مثل الحيثيين اذن نسبت التوراة إلى كنعان عدة ابناء منهم حيث الذي انحدر منه بنو حث (الحيثيون) حسبما تذكر التوراة ومعروف ان الحيثيين من الاقوام الهندواوربية التي استوطنت بلاد الاناضول وان لغتهم من عائلة اللغات الهندواوربية (تكوين : 10-15) ولذلك تكون نسبتهم إلى كنعان والكنعانيين مسالة ليس لها أي سند تاريخي وكذلك الحال بالنسبة إلى الاحباش فلغتهم سامية وهم من الجانب الحامي حسب هذه التسمية[54] .

فالتسمية اذا لا تستند على اساس رصين من الواقع التاريخي ولا تدعمه المصادر المعتمدة والادلة المستندة على التمحيص الموضوعي والدقة العلمية[55] . فهو يعكس لنا وجهة نظر اليهود السياسية والتاريخية في ذلك العهد ، ولا يمكن تفسير هذا الخلط الا انه ناتج عن تحيز واضح من قبل كتبة العهد القديم ، وتعصب بغيض ضد الكنعانيين الذين سبقوهم في استيطان الارض التي سميت باسمهم اولا وعدم معرفة اولئك الكتاب بتاريخ الاقوام الليدية والعيلامية ثانيا[56] .

المبحث الثاني: فقد خصص للتميز وعدم المساواة بين السامية المصطلح الذي أصبح سلاحا وسيفا بيد الصهيونية العالمية أما اللاسامية فقد أتخذ عند العامة في أوربا بالتحدد الكره الموجه لليهود وتمثل بشعور العداء المردوه الى عوامل أقتصادية وأجتماعيةولكن أكثرها عاطفية أما عند الخاصة ونقصد بهم أساتذة الجامعات وبعض القسس وجمهرة من الكتبة والفلاسفة فيؤكدون الى أن الكره لليهود ليس قائما على أعتبارات عاطفية بل أستنادا الى معطيات يفرضها العقل والمنطق.

نشؤ اللاسامية

---

[51] .شلبي :المصدر السابق والجزء ,ص244.

[52] .نولدكة:المصدر السابق ,ص9؛ربحي:المصدر السابق ,ص7 سليمان:المصدر السابق,ص66؛محمد قاسم محمد:التناقض في تواريخ وأحداث التوراة من آدم حتى سبيء بابل ,قطر -1992,ص14-15؛يقدم الباحث اليهودي حومسكي تفسيرا لتلك الكراهية لعبادتهم الأوثان أي الكنعانيين هذا من جانب ومن جانب ثاني ربما تكون الحقيقة القائلة بأن الشعب الكنعاني عبارة عن خليط من الشعوب والأجناس المختلفة ومن دون شك فأن اللغة الكنعانية جزرية " سامية" في جوهرها ويسمي النبي أشعيا اللغة العبرية "لغة كنعان "19:18 "ينظر حومسكي"المصدر السابق ,ص24.

[53] .الجبوري:المصدر السابق ,ص76.

[54] . الاحمد : المصدر السابق ، ص3 وما بعدها ؛ ليو تاكسيل :التوراة كتاب مقدس ام جمع من الأساطير ,ترجمة حسان ميخائيل اسحاق ,ط1,بيروت -1994,ص74-75؛ الجبوري :اللاسامية المصدر السابق ,ص12-13.

[55] . سليمان : المصدر السابق ,ص67-68؛أنيس فريحة::دراسات في التاريخ,بيروت-1980,ص157؛هاشم الطعان:مساهمة العرب في دراسة اللغات السامية ,بغداد-1978,ص4-5؛فاضل عبد الواحد علي :"الأكديون ودورهم في المنطقة "مجلة كلية الأداب,العدد24,بغداد - 1979,ص188

[56] . جواد علي :تاريخ العرب قبل الأسلام ,بغداد-,1968,ج1-2,ص,287-288 ؛ علي ، جواد : المفصل في تاريخ العرب قبل الاسلام ، بغداد – 1968 ، ج1 ، ص 187 ؛ باقر : المصدر السابق ، ج1 ، ص63-64؛الأحمد:اللغات الجزرية المصدر السابق ,ص3 وما بعدها هذه التسمية أقرها مؤخر المجمع العلمي العراقي.

فكان أول من أستخدم هذا المصطلح الصحفي الألماني اليهودي ولهاممارعا عام 1897م بعد مجريات الحرب البروسية-الفرنسية التي تسببت في أنهيار كثير من الماليين الألمان مما جعلهم يلقون باللوم على اليهود [57].ولابد أن يكون عارفا بالأصول القديمة وملما بتاريخ الشعوب السامية ذلك لأن اللالسامية معناها اللايهودية ولكن لأسباب تاريخيةأختار اليهود مصطلح السامية فإن لفظة يهودي قد أكتسبت عند الكثير من الشعوب ضلال قبيحة لظروف تاريخية شارك اليهود أنفسهم في خلقها فإصبح مجرد اللفظ مقرونا بالشح والتخاذل والمقت وصفات كثيرة أخرى[58]فإعداء اليهود اللاساميون لا سيما أؤلئك الذين خلقوا للحركة شكلا خاصا ووسموها بذلك المصطلح الشبيه بالعلمي فيدعون بإن حركتهم هي أستمرار للصراع العرقي بين آسيا وإوربا والذي تمتد جذورها الى الى فجر التاريخ وهو الصراع ما بين الرعاة في الجنوب والرعاة في الشمال ويصرحون بإن حركتهم تسعى الى حماية الجنس الآري ذي الدم الأزرق النقي من خطر الهجرة السامية ولحماية المثل الآرية من الوقوع تحت تإثير الفلسفة الشرقية المهدمة لمعنويات الرجل الأوربي على حد تعبير نيتشه ويجب التفرقة ما بين الصهيونية القديمة السياسية والاجتماعية المستحدثة التي هي جزء لا يتجزء من تاريخ مشاكل أوربا السياسية والأجتماعية في القرن التاسع عشر التي كانت سببا في تحرر اليهود في أوربا سياسيا وإجتماعيا في القرن التاسع عشر فاللاسامية عند العامة والخاصة في أوربا أو بكلام أخر اللاسامية الشعبية واللاسامية الأكاديمية أصبحت تعني كره اليهود شعور بالعداء مرده الى جملة عوامل أقتصادية وإجتماعية ولكن أكثرها عاطفية فعند الخاصة مدلولها أعم وأكبرا خطرا ونقصد بهم أساتذة الجامعات وبعض القسسس وجمهرة من الكتبة والفلاسفة الذين يشيرون بإن كرهم لليهود لا يقوم على أعتبارات عاطفية بل على العقل والمنطق فهم يدعون بإن الروح الأوربية لتبقى على نشاطها وحيويتها أن تتملص من الوقوع أسيرة لتإثير الفلسفة الشرقية المتمثلة باليهودية والى حد كبير بالمسيحية والإسلام فهم ينظرون اليها أنها فلسفة غازية تسعى للقضاء على الروح الأغريقية الوثنية النشيطة التي هي من أهم أسس وركائز الحضارة الأوربية [59]أما اليهود فيرجعون ظهورها الى أنها تتمة للصراع بين الشرق والغرب أو الى الكراهية والبغضاء التي أتصفت بها العصور الوسطى ضد اليهود فهي تتمتة لإضطهاد الكنيسة لهم [60]وهكذا ساد هذا المصطلح في أوربا منذ القرن الثامن عشر وأنتشر خارجها للدلالة على اللغات الجزرية وعلى المتكلمين بها[61] .الى أن المشكلة الفكرية الكبرى التي واجهها االفكر الديني اليهودي والمسيحي منذ نهاية القرن التاسع عشر هو تعرضه للنقد خصوصا بعد التنقيبات التي بدأت في مناطق أرض الكتاب المقدس وبعد أن فتحت الأبواب وحلت رموز الكتابات القديمة أخذت علوم الشرق القديم بمختلف أوجهها وأشكالها من دين ؛لغة ؛تاريخ ؛جغرافية وميثولوجيا تتدفق على الأوساط العلمية الغربية وقد أظهرا الكثير من الحقائق بعضها ثبت بالكتاب المقدس ونقض الكثير منه ومما زاد من الأمور سؤا هونشأت العقلانية وسيطرة فلسفتها على تفكير العصر بأكمله مما أدى الى إضعاف الأدعاء الديني بإن الكتاب المقدس وحي يجب تصديقه وأن خالف العقل فلإجل ذلك أصبح الكتاب المقدس مشكلة شائكة لكل من يهمه أمر الدين سواء أكان من المسيحيين أومن اليهودفالكتاب المقدس الأول والذي يعد وحيا نزل من السماء وخطه موسى بيده مليئا بالخطاء الحسابية ؛الجغرافية ؛العلمية والتاريخية ودون بعصور مختلفة وبإقلام متعددة تناقض بعضها بعضا كما أن هناك الكثير من الأحكام والقصص على جانب كبير من المهزلة ؛الرذيلة وسؤ الأخلاق فسعى علماء الدين المسيحيين لكي يخلصوا الكتاب المقدس من النقد والرفض التام الى أبتكارات النظريات في جميع الميادين

---

[57]الحاردلو,أبراهيم :الصهيونيةوعداء السامية ,السودان-1970,ص 6.

[58]الجبوري :المصدر السابق ,ص23-24؛الحاردلو:المصدر السابق ,ص7.

[59].فريحة ,المصدر السابق ,ص148.

[60]إنيس ,المصدر السابق ,ص161

[61]ظاظا:المصدر السابق ,ص5.

لغرض تفسير وتاويل نصوص الكتاب المقدس ومنها النظرية السامية .[62] وأتخذت لفظة سامي في أوربا وأمريكا أبان الحرب العالمية الثانية وما بعدها معنى غير معناها الصحيح وأقتصر أستعمالها للدلالة على اليهود دون سواهم من الأقوام الجزرية فسموا بالساميين دون غيرهم ثم حولوا هذه السامية الى عرقية ضيقة منغلقة على نفسها[63]ولما كان قادة الصهيونية يدركون هذه الحقيقة راحوا يبحثون عن لفظ آخر ليس له تلك الظلال القائمة فأخترعوا لفظ السامية وأتخذوه ليكون قاصرا على اليهود دون سائر الشعوب الأخرى[64]. ومن يعاديهم من الأوربيين النازيين بأنهم ضد الساميين أو اللاساميين-Anti Semitic [65]كما وصف العرب أنفسهم بأنهم ضد الساميين على الرغم من أنهم من مجموعة الأقوام التي أطلق عليها مصطلح الأقوام السامية حسب تسمية شلوتزر وهو أمر يدعو الى الأستغراب حقا ويشير الى المغالطات التي أستخدمتها الصهيونية العالمية في دعايتها المغرضة ضد العرب[66].فأصبح هذا المصطلح سلاحا وسيفا بيد الصهيونية العالمية ترمي به كل من يحاول أن يبين للناس مخططاتهم أو يكشف صفحة من صفحاته السوداء فكان الكثير من الكتاب يتحاشون أو يتحرجون من الحديث عن أصل اللفظ ولم يكن ذلك لجهلهم به أو لعدم أهميته وأنما كانوايسكتون عنه أمعانا في التمويه أو خوفا من أن تطالهم يد الصهيونية[67] ولما كان قادة الصهيونية يدركون هذه الحقيقة راحوا يبحثون عن لفظ آخر ليس له تلك الظلال القائمة فأخترعوا لفظ السامية وأتخذوه ليكون قاصرا على اليهود دون سائر الشعوب الأخرى[68]جدير بالأشارة هنا أن سارتر قدكتب دراسة كاملة عن "اللاسامي واليهود ذكر فيه أن الموقف اليهودي موقف خاص لأن كل ما يفعله ضده وهو موقف أزلي ولابد أن يبقى كذلك لأن اللاساميين يريدونه كذلك ولو لم يخلق اليهودي لأخترع اللاسامي". لقد وقعت تسمية "السامية" موقعاً حسناً في نفوس الباحثين واللغويين ولا سيما الأوربيين منهم لسهولتها ولأنها تؤكد ما جاء في العهد القديم الذي يقرأه ويقدسه اليهود والنصارى في جميع أنحاء العالم[69].الى جانب ذلك فقد اصبحت تسمية الساميين والسامية تستخدم للدلالة على اليهود فقط واكتسبت معنى سياسيا ، وصف النازيون بانهم ضد السامية كما وصف العرب ، وهم في هذه المجموعة من الاقوام بانهم ضد السامية ايضا ،واذا أضفنا الى ذلك ان الجنسيين الوحيدين اللذين بقيا من الأمم السامية[70]. هما العرب واليهود لوجدنا من الزاوية الثانية ان الرأسمالية الأستعمارية الأوربية الناشئة بعد الثورة الفرنسية قد أرتطمت باليهودكمنافسين خطرين ماليا واقتصاديا وكمجموعة كريهة الى نفوسهم ولأنها تختلف عنهم دينيا ولأنهم حرصوا على عصبية عنصرية منعتها من الأندماج في المجتمع الأوربي الأفي احوال نادرة .فليس من العجب ان تنطلق ألسنة المستشرقيين واقلامهم للنيل من الساميين وبدأت التسمية تأخذ طريقها في الأنتشار وأستخدمت من قبل الباحثيين والعرب والأجانب على حد سواء وحتى غدا من الصعب والمحرج لأي باحث أن يناقش دقة التسمية ومدى مطابقتها للمعلومات التأريخية المتوافرة لدينا عن تأريخ المنطقة لأن مثل هذه المناقشة قد تتمخض عنه نتائج تتعارض مع ماجاء في العهد القديم.[71]

---

[62].إسماعيل راجي الفاروقي ,الملل المعاصرة في الدين اليهودي ,القاهرة-1986,ص48-49.

[63]. علي محمد مكي: "العرقية في الشرق الأوسط ",مجلة الدراسات الأنسانية والآداب ,السنة الرابعة التربية في الجامعة اللبنانية ,العددان 1\1974-2\1975, ,ص44.

[64]الجبوري :المصدر السابق ,ص24؛الحاردلو:المصدر السابق ,ص7.

[65] فريحة : المصدر السابق ,ص158.

[66]سليمان : المصدر السابق ,ص67.

[67].ظاظا:االمصدر السابق , ص5-6نقلا عن .Fliesch,H.,Interoducation a Letude des Languages Semitiqes,Paris-1947.

[68]الجبوري :المصدر السابق ,ص22-23

[69]ظاظا:المصدر السابق ,ص5.

[70]سليمان : المصدر السابق ,ص65.

[71].سليمان : المصدر السابق ,ص65.

عوامل ظهور اللاسامية :

فظهور اللاسامية اذن يعود الى عوامل متعددة منها خارجية:الكنيسة ؛الجتو ؛المذاهب السياسية والعرقية وهي عوامل ليس لليهود دخل فيها لكن حقيقة الامر أن لليهودي نفسه نصيبا كبير في نشؤئها فاليهودي حيثما أستقر كان يشكل أقلية عرقية ؛دينية ولغوية متميزة عن غيرها ولم تك تلك الإقليات في يوم من الأيام من الأمور التي يرغب فيها فكان اليهودي حريصا على قبيلته ؛جنسيته ولغته فضلا عن حفاظه الكبير على تقاليده ومنها تقاليد سبته كل ذلك جعله غريبا في أرض غريبة ويضاف الى ذلك هناك ميزة أخرى ميزته عن غيره وهي نفورهم من أعمال الفلاحة وميلهم للسكن في المدن وممارسة الربا وأحتكار رؤوس الأموال المتداولة وما اليها من لأعمال تجارية ومالية يحتاج اليها الكثير من الذكاء والدهاء فضلا عن الطرق الملتوية للربح غير المشروع فجعلت الناس يشكون في أخلاصهم وأمانتهم واصبحوا مصدر ريبة وشك فضلا عن العزلة التي جعلته يتميز عن غيره من جهة الملامح وحركات اليدين عند الكلام وتقلص عضلات الوجه عند التاثيرات النفسية والتي تشكل علامات فارقة بالنسبة لهم ولا ننسى شكل اليهودي الذي خلده شكسبير في روايته التاجرو البندقية فكان التاجر اليهودي نموذجا للخلق اليهودي المشمئز والحقير بكل تصرفاته وأفعاله[72]

النتائج التي ترتبت على اللاسامية الصهيونية

نتيجة للأضطهاد والعداء الذي نشأ في نفوس اليهود على مر العصور وفي جميع أنحاء المعمورة ظهر حنين تصوفي لأرض الميعاد التي يقرنوها بلسانهم وديانتهم وتاريخهم وتقاليدهم فكان أسم فلسطين يتردد على كل لسان كان رد الفعل اليهودي اتجاه اللاسامية مزدوجا منهم من أرتاي أن أفض ضمان لقتل روح العداء تحسين صورة اليهود ورفع مستواهم الخلقي وإيقاظ الشعور بعلو منزلتهم ومكانتهم ولهذ أسسوا الجمعية المكابية التي كان مقرها المركزي في لندن وتلك الجمعية لا تبدي اهتماما للأرثوذكسية اليهودية ولا للصهيونية أي أنتباه بل ترحب بكل عضو أو بكل مسعى من شانه تحسين حالة اليهودي ليكون تصرفه متوازنا ولائقا يدحض مزاعم الاعداء من اللاساميين وكان أفضل ضمان للتخلص من تلك الحالة هو إيجاد وطن لليهود مستقل أستقلالا ناجزا تاما وقد عرف هؤلاء Territorialists أي المطالبون بإن تكون لهم ارضا ووطنا وقد عرضت عليهم أسماء عديدة لكن أسم فلسطين كان له وقع ساحر يسحر ويشد كل يهودي وبدأت المساعي عند أقطابهم للعقد مؤتمر بشإن أتخاذ فلسطين وطن قومي لهم فكان مؤتمر بازل بسويسرا الذي تبني المؤتمرون المشروع اليهودي لفلسطين كوطن قومي لهم وكان رئيسهم الروحي أبو الصهيونية الحديثة ثيودور هرتسل ثم كانت حادثة اليهودي الضابط الفرنس دريفوس وما لحقته من مشاكل عدائية اتجاه اليهود الاثر الكبيرفي توجهات هرتسل ان لا حل للمشكلة اليهودية في أوربا سوى تجمعهم بوطن واحد هو فلسطين ثم ما تبعه من القسم الاخيرللقصة بصدور وعد بلفور عام 1948.[73]

العطف الديني نحو الصهيونية :

بالاضافة الى العطف الديني الذي كانت تبديه الأوساط الدينية المسيحية المتطرفة إتجاه الأضطهاد الديني لليهود ومرد ذلك العطف الى عوامل مختلفة منها قرب الصلات بين المسيحية واليهودية فقد بقيت الكنيسة إجيالا عديدة تنظر الى إسفار العهد القديم إنها منزلة ومتممة لأناجيل والاحترام الذي كانت تبديه تلك الأوساط للتوراة في التقلي المسيحي أمر لا يمكن تجاهله وأعتقاد المتدينين من المسيحيين أن نبؤات العهد القديم سوف تتحقق على إرض الواقع ويدعون أن قسما من تلك النبؤات

[72] .فريحة ,المصدر السابق ,ص170-171.

[73] .فريحة ,المصر السابق ,ص171-172

تحقق وفي أنتظار أن يتم تحقيق الباقي ووعد يهوه لليهود صريح ليس فيه أي غموض وإنهم سيردون الى أرض آبائهم وأجدادهم وأخيرا هناك الأمل الكبير في أن يكون تجمعهم في أرض الميعاد مقدمة لتنصرهم وهذا ايضا يستند على التقاليد الدينية القديمة [74].

المسميات البديلة :

لذا بات من الضروري عدم استخدام هذه التسمية واستخدام تسمية اخرى اكثر دقة للدلالة على هذه المجموعة من الاقوام وعلى لغاتهم وقد تنبه الباحثون العديد من الباحثين العرب والعراقيين المهتمين بالدراسات التاريخية واللغوية منذ سنوات الى أعادة النظر في هذه التسمية في ضؤ الدراسات التاريخية ؛اللغوية والأنثربولوجية الحديثة الى أيجاد مسميات بديلة لعدم دقة مسمى السامية ذلك وقدموا اقتراحات عدة منها تسمية الاقوام بالاقوام العربية القديمة او اقوام الجزيرة العربية او الجزريين[75]على اعتبار ان الجزيرة العربية هي الموطن الاصلي لهذه الاقوام فقد كانت بمثابة الخزان البشري الذي اخذ يقذف بهذه الاقوام بعد ان حل الجفاف في الجزيرة العربية بفعل التغيرات التي حصلت في ظروف المناخ فقسم توجه الى بلاد الشام ، وادي الرافدين ، وادي النيل ، في حقب مختلفة وقد استقر الراي الان الى تسميتهم بالعرب القدماء في حين سميت لغاتهم باللغات (العاربة)[76] وكان علماء العرب قديما قد نظروا الى العرب وقسموهم الى العرب العاربة والعرب المستعربة ، وذهبوا الى ان لغة الانسان الاول كانت واحدة واختلفوا فيها ثم تفرقت الالسن بتفرق الناس في اصقاع الارض المتباعدة . ولم يكن لدى علماء العرب احاطة بكل لغات العالم لكي يقسموها الى فصائل كما حدث في العصر الحديث[77] .

فتسمية السامية لا اساس لها من الصحة –وحتى على فرض صحة رواية العهد القديم فلماذا لم ينسبوا الى جدهم نوح (عليه السلام)وهو افضل من سام واخويه لانه كان نبياالى قومه اما اولاده الثلاثة فلم يكونوا انبياء ولا مبعوثين ولم يكن لهم شأن او ذكر الأفي الفكر اليهودي . ونستشهد بالقران الكريم وهو الحكم الفاصل حيث ذكر قصة نوح عليه السلام في ثمانية وعشرون سورة منه ووردت قصة الطوفان بنوع من التفصيل في ست سور منها قوله"حتى إذا جاء أمرنا وفار التنور قلنا احمل فيها من كل زوجين اثنين وأهلك إلا من سبق عليه القول ومن آمن وما آمن معه إلاقليل" أذن لم يقتصر من ركب السفينة على ابنائه الثلاثة وزوجاتهم كما يذكر العهد القديم ولكن ركبها نوح واقاربه وعشيرته ومن آمن به من قومه . لان نوح لم يكن مرسلا الإ الى قومه وليس الى البشر كافة وهذا ما تنص عليه السور الثمانية والعشرون وتؤكد ان الطوفان أغرق العالم كله وقضى على البشرية جمعاء سواء من وصلتهم دعوته فلم يستجيبوا ومن لم تصلهم الدعوة فكيف يؤمن بها

---

[74].أنيس فريحة ,دراسات في التاريخ ,بيروت-1980,ص172-173.

[75]علي ، فاضل عبد الواحد : "الاكديون ودورهم في المنطقة" ، كلية الاداب ، ع24 ، بغداد ، 1979 ، ص188 . اقترح احد الباحثين اللبنانيين ان يطلق على تلك اللغات السامية اسم اللغات المشرقية او السنة المشرق ينظر ، نقاش ، البيرفريد : "السنة المشرق أو اللغات المشرقية" ، افاق عربية ، ع10 ، بغداد ، 1990 ، ص148-149 .

[76]هذه التسمية اقرها مؤخرا المجمع العلمي العراقي . عن الموطن الاصلي للجزريين والنظريات التي قيلت ينظر ، ولفنسون : المصدر السابق ، ص4-6 ؛ ربحي : المصدر السابق ، ص 8-12 ؛ نولدكة : المصدر السابق ، ص21-26 . وهناك اسباب تجعل العربي وعلى الاخص البدوي افضل ممثل للاروما الجزرية بيولوجيا ونفسيا واجتماعيا ولغويا : تنحصر في عزلته الجغرافية في الصحراء ، وعدم تبدل وسائل الحياة فيها وبقاء طرق العيش على ما كانت عليه منذ البدء ينظر : حتي ، فيليب : العرب تاريخ موجز ، ط3 ، بيروت -1965 ، ص13-14

[77]. جدير بالذكر ان كثير من علماء اللغة حاول ان يرجع اللغات الانسانية بعد ان تم تفرعها إلى فصائل عامة بفعل العوامل الجغرافية والاقتصادية والسياسية ، وقد اختلفت وجهات نظرهم بهذا الصدد اختلافا كبيرا . وتجمع الفصيلة اللغوية الواحدة خصائص معينة هي التي حدت بعلماء اللغة إلى عدها فصيلة لغوية خاصة تختلف عن غيرها من الفصائل العالمية الاخرى ، فكان تسمية هذه الفصيلة من باب اختيار المصطلح الانسب وليس الاصوب واطلق على هذه الفصيلة تسمية السامية . للاستزادة عن هذا الموضوع ينظر ، عارف ، مجيد حميد : الاثنوغرافيا والاقاليم الحضارية ، بغداد ، 1984 ، ص61-62 ؛ اسماعيل المصدر السابق ، ص92 ، زودن ، فون : "في مشكلات تصنيف اللغات السامية" ، ترجمة عرفة مصطفى ، بين النهرين ، ع 24 ، الموصل 1978 ، ص380-381 ؛ تونجي : المصدر السابق ، ص9-10 .

المسلمون ويرجون لها مع تعارضها مع ما جاء في القران الكريم ,وهل صار العهد القديم كتابا مفروضا على جميع الشعوب بحيث يجب على جميع الشعوب ان تقر بالسامية وان البشر جميعا من ابناء سام وحام ويافث وان اليهود هم من ابناء سام الذي نال دعوات ابيه وبركته لكونه الأبن البكر والأبن البكر في عقيدة اليهود تكون له السادة على اخوته وبهذا صارا اليهود سادة الشعوب وسعوا الى ترويج ذلك واشاعة انهم شعب الله المختار .

قائمة المصادر والمراجع :

-العهد القديم

-سامي سعيد الأحمد:المدخل الى تاريخ اللغات الجزرية,بغداد-1981.

-محمد الأسعد:"لغزاايبلا هل كانت مملكة عربية "مجلة العربي,العدد305,الكويت- 1984.

-محمد طه الأعظمي :حمورابي 1792-1750ق.م ,بغداد-1990.

-اسماعيل ، خالد : "الاصول المشتركة للغات العراق القديمة" ضمن ندوة الاصل المشترك للغات العراقية القديمة ، المجمع 1999–العلمي العراقي ، بغداد

-لمياء الكيلاني وسالم الآلوسي:اوائل العرب من القرن التاسع وحتىالسادس قبل الميلاد,لندن-1999.

طه باقر :مقدمة في تإريخ الحضارات القديمة ,مطبعة دار المعلمين العالية ,ط1,بغداد-1956

-محمد بدر :الكنتز في قواعد اللغة العبرية ,القاهرة-بدون تأريخ.

وديع بشور:سومر وأكاد ,دمشق-1981. -

-عبد الرحمن أحمد البوريني:اللغة العربية أصل اللغات كلها,دار الحسن للنشر والتوزيع ,ط1,عمان-1989.

-ليو تاكسيل :التوراة كتاب مقدس ام جمع من الأساطير ,ترجمة حسان ميخائيل اسحاق ,ط1,بيروت -1994.

محمد التونجي:اللغة العبرية وأدابها ,عين شمس-1975.

-عبد الوهاب محمد الجبوري:اللاسامية في الفكر الصهيوني الجذور التاريخية والأهداف,بغداد-1982.

علي ياسين: "التوراة مصدرا للتاريخ الاشوري" بحث القي ضمن وقائع ندوة الدراسات التاريخية في العراق ، الجبوري 36 - 25 اذار ، ص1 - الواقع وافاق المستقبل /قسم التاريخ/كلية التربية/جامعة الموصل 24

أنور الجندي:الأسلام في وجه التغريب مخططات التبشير والأستشراق,دار الأعتصام , القاهرة-1977.-

-ساسي سالم الحاج :نقد الخطاب الأستشراقي الظاهرة الأستشراقية وأثرها في الدراسات الإسلامية ,دار المدار الإسلامي ,2015.

-أبراهيم الحاردلو :الصهيونيةوعداء السامية ,السودان-1970.

.نور الدين حاطوم وأخرون:الموجز في تاريخ الحضارة ,دمشق-1964

- فيليب حتي: العرب تاريخ موجز ، ط3 ، بيروت -1965.

-زيئف حومسكي:اللغة العبريةوسبل تطورها ,رسالة دبلوم تقدم بها ,حسين مبدر ناصر الخزرجي,كلية اللغات ,جامعة بغداد-1997.

نسيب وهيبة الخازن:من الساميين الى العرب ,بيروت -1979.-

عبد المنعم صبحي أبو شعيشع أبو دنيا:الأستشراق اليهودي أسبابه وأهدافه وطرق مواجهته,دار الجامعة الجديدة-2008.-

-رومير :الأستشراق الألماني ضمن كتاب استشراق الألماني ,ترجمة أحمد محمود هويدي

-فون زودن: "في مشكلات تصنيف اللغات السامية" ، ترجمة عرفة مصطفى ، بين النهرين ، ع 24 ، الموصل 1978

في دراسات المستشرقيين الألمان ,بإشراف محمد عبد الزهرة غافل عبد الحسين عباس حسن الجمل الزويني :البحث اللغوي-.الشريفي ,جامعة الكوفة ,كلية الآداب ,رسالة ماجستير غير منشورة في اللغة العربية وآدابها -2010

- نمر سرحان :المباني الكنعانية في فلسطين ,ط1,عمان-1989.

-محمد فتحي الريس:الحقيقة في تاريخ العرب ولغتهم العريقة ,القاهرة -2000.

.أدوار سعيد :الأستشراق المعرفة .السلطة .الأنشاء ,ترجمة كمال أبوديب ,مؤسسة الأبحاث العربية ,بيروت-1980

،دمشق-1999. ط5 ، -فراس السواح : ارام ، دمشق ، اسرائيل في التاريخ والتاريخ التوراتي

-عامرسليمان:اللغة الأكدية تأريخها ,تدوينها ,قواعدها ,الموصل -1991.

. 1998 –- جودت السعد : اوهام التاريخ اليهودي ، ط1 ، الاردن

.-خليل سمعان ,"الأستشراق الأمريكي الحديث طبيعته ومؤثراته ",مجلة المؤرخ العربي ,العدد 38,بغداد- 1980

شتراوس :العرق والتاريخ,ترجمة سليم حداد,سليمان خلف ,مجلة العربية للعلوم الأنسانية ,الكويت-1985,العدد -كلود ليفي 20.

-أحمد عبد الوهاب الشرقاوي ؛هبة إبراهيم النادى,معجم مصطلحات الأديان ,المركز التاريخ العربي للنشر ,دون تاريخ .

.-عبد الزهرة غافل الشريفي ,جامعة الكوفة ,كلية الآداب ,رسالة ماجستير غير منشورة في اللغة العربية وآدابها -2010

ج2. 1967 ، - القاهرة ، ط2 ، -أحمد شلبي : مقارنة الاديان (اليهودية)

-أبتهال عادل ابراهيم الطائي :أصالة الحضارة العراقية القديمة وأثرها في الحضارات الأخرى في مجال العلوم الأنسانية ,رسالة ماجستير غير منشورة ,كلية الآداب ,جامعة الموصل-1996.

-هاشم الطعان:مساهمة العرب في دراسة اللغات السامية ,بغداد-1978.

-حسن ظاظا:الساميون ولغاتهم ,دمشق-1971.

-مجيد حميد عارف : الاثنوغرافيا والاقاليم الحضارية ، بغداد ، 1984 .

-فاضل عبد الواحد علي :"الأكديون ودورهم في المنطقة "مجلة كلية الأداب,العدد24,بغداد -1979

-فاضل عبد الواحد علي:"خلاصة الصراع العراقي-الفارسي في العصور القديمة ",في الصراع العراقي الفارسي ,بغداد-1983.

-جواد علي :تاريخ العرب قبل الأسلام ,بغداد-,1968,ج1-2.

1968 ، ج1 .--جواد علي: جواد : المفصل في تاريخ العرب قبل الاسلام ، بغداد

-إسماعيل راجي الفاروقي ,الملل المعاصرة في الدين اليهودي ,القاهرة-1986.

-فاضل عبد الواحد علي :من الواح سومر الى التوراة ,ط1,بغداد-1989.

أنيس فريحة ,دراسات في التاريخ ,بيروت-1980.

-محمد بهجت قبيسي:ملامح في فقه اللهجات العربيات من الأكدية والكنعانية وحتى السبئيةوالعدنانية,دمشق-1999.

-ربحي كمال :دروس في اللغة العبرية ,ط4,دمشق-1966.

- عبد الحسين مبارك ,فقه اللغة ,العراق-1986.

-محمد قاسم محمد:التناقض في تواريخ وأحداث التوراة من آدم حتى سبيء بابل ,قطر -1992.

-علي محمد مكي: "العرقية في الشرق الأوسط ",مجلة الدراسات الأنسانية والآداب ,السنة الرابعة التربية في الجامعة اللبنانية ,العددان 1\1974-2\1975

-عبد الوهاب المسيري.نهاية التاريخ دراسة في بنية الفكر الصهيوني ,دون تاريخ .

عبد الوهاب المسيري ,الإقليات اليهودية بين التجارة والأدعاء القومي ,القاهرة-1975-

-سبتيانو موسكاتي :الحضارات السامية القديمة ,ترجمة السيد يعقوب بكر ,القاهرة –بدون تاريخ.

-جحا ميشال :الدراسات العربية والإسلامية في أوربا ,ط1,بيروت-1982.

سيد مظفر الدين نادفي:التاريخ الجغرافي للقرآن الكريم ,ترجمة عبد الشافي غنيم عبد القادر ,القاهرة -195,-

-البيرفريد نقاش: "السنة المشرق أو اللغات المشرقية" ، افاق عربية ، ع10 ، بغداد ، 1990

-ثيودورنولدكه:اللغات السامية ,ترجمة رمضان عبد التواب ,القاهرة -1963.

-أمين مدني: التاريخ العربي ومصادره ,دار المعارف ,القاهرة -1971.

-صحيح مسلم :رواه عن أبي هريرة وهو في صحيح الجامع بتحقيق الشيخ ناصر الدين الألباني برقم 7429

Fliesch,H.,Interoducation a Letude des Languages Semitiqes,Paris-1947 -

- Jean Paul Sartre:Anti –Semite and Jew ,New-york-1948

Filistin Direnişinin ve Siyonizm Terörünün Tarihe Kaydolmasında "Kavramsallaştırma"nın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme

M. Latif BAKIŞ*

Giriş

Kavramlar, insan düşüncesinin ve duygularının iletişiminde merkezi bir role sahiptir. İletişim aracı olarak kullanılan kavramlar, zamandaş bireylerin yanı sıra kuşaklar ve asırlar arası iletişimin de en etkili bağını oluştururlar. Aynı zamanda kültürün aktarılmasında köprü görevi gören kavramlar, tarihin önemli bir parçasını oluşturarak toplumsal hafızayı da şekillendirirler. Bu nedenle, bilinçli bir şekilde kavramların kullanılması, insan iradesini etkilemenin yanı sıra toplumsal belleğin oluşmasına da katkı sağlar. Özellikle güçlü kültür ve medeniyetler, kavramsallaştırmalar yaparak hâkim konuma geçmeye çalışırlar. Tanımlama yapma, manipüle etme, algı oluşturma, vb. hususiyetlerin yanı sıra, eğitim ve tarih üzerinden toplumların yapılandırılmaları da yine kavramın gücüyle ilgili gerçeklere işaret eder. Dolayısıyla böyle bir durumun farkında olanların hem kültür ve toplumlarıyla birlikte kendilerini bu tehdide karşı korunaklı duruma getirmeleri ve tedbir almaları zorunluluğu bulunmaktadır hem de bu gücün ayırdına vararak "öteki"yi aynı yolla yapılandırmaları gerekmektedir. Zira bu bilinç, gerçeklerin gerekçelendirilmesine ve yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, Filistin direnişi ve Siyonizm terörü gibi önemli konular ele alınırken kavramların doğru ve etkili bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Filistin meselesi, tarih boyunca önemli bir çatışma ve direniş alanı olmuştur. Bu çatışma, sadece siyasi veya askeri bir boyutla sınırlı kalmamış, aynı zamanda kavramsal bir mücadeleyi de içermiştir. Bu bağlamda, Siyonizm terörünün tarihe kaydolması ve Filistin direnişinin anlam kazanması, kavramların etkili kullanımıyla yakından ilişkilidir. Özellikle, güçlü devletlerin ve medya organlarının kavramları manipüle etme çabaları, Filistin direnişinin haklılığını gölgelemeye çalışmaktadır. Ancak, bilinçli bir şekilde kavramların yeniden yapılandırılması ve Filistin değerlerinin hatırlanması, bu manipülasyonların önüne geçebilir.

* Dr. Öğretim Üyesi, Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Felsefe Tarihi Anabilim Dalı, mehmet.bakis@yalova.edu.tr ORCİD: 0000-0002-1794-7765

Kavramlar, toplumsal hafızanın oluşmasında kritik bir rol oynarlar. Örneğin, Filistin direnişinin ve Siyonizm terörünün tarihe kaydolmasında kullanılan kavramlar, gelecek kuşaklara bu olayları anlatmanın ve değerlendirmenin anahtarını sunarlar. Ancak, kavramların doğru ve etkili bir şekilde kullanılması önemlidir. Bu nedenle, uluslararası bir "Filistin Sözlüğü"nün hazırlanması ve Filistin değerlerinin kavramsallaştırılması, bu konuda önemli bir adım olabilir. Örneğin, "öjenizm, soykırım, hırsızlık, terörizm, katliam, intifada, cihad, insan hakları, demokrasi, uluslararası adalet divanı, Gazze, İsraillemek, kolonyalizm, Live Palestina, Mescid-i Aksa, Waters Roger, Skolastisit, FKÖ, Siyonist terörizm, Ahlak yaralanması, Epstein, Apartheid, Siyonazizm vb." gibi kavramlar, Filistin halkının haklı direnişini ve Siyonist İsrail terörünü dünya kamuoyuna ve tarihin sayfalarına kaydetmek için kullanılabilir.

Yukarıda zikri geçen kavramlar üzerinden ortaya konmak istenen hususiyetleri; a) zamanın unutturma veya duyarsızlaştırması riskine karşı bir tedbir geliştirmek, Filistin özelinde ortaya konulan vahşet ve barbarlığın insanlık dünyasını nasıl tehdit ettiğini unutturmamak; b) İngilizlerin başını çektiği, ABD'nin cebren arkasında durduğu [1] ve AB ülkelerinin de destek verdikleri global kaosun, medya manipülasyonuyla ve gazete-dergi-kitap gibi yazınsal basınla meşrulaştırma çabalarını sonraki nesillere ve tüm dünya insanlarına duyurup, insanlığın söz konusu tehditlerden kurtulması için küresel vicdanı harekete geçirmek [2]; c) empati duygusunun halen daha en insani özelliğimiz olduğunu hatırda tutarak, bu yöndeki ayırt edici özelliğimizle varoluşsal duruşumuzu muhafaza etmek ve tüm bunların neticesinde gelecek nesillere daha yaşanılır bir dünya bırakmak için söz konusu tehditleri ortadan kaldırmaya dönük bir küresel sivil inisiyatif ve oluşum sağlamak şeklinde ifade etmek mümkündür.

Ancak tüm bu konulara dair sağlam adımların atılması için öncelikle Filistin'e dair sağlam bir tarihsel bilgiye sahip olmanın zorunluluğu açıktır. Tarihte Filistin, Filistin coğrafyası, Filistin nüfusu[3], İsrail, Siyonizm ve Siyonizm terörizmi[4] ile ilgili sağlam belgelere ulaşılması önemlidir. Keza, Filistin'de yaşanan sorunun ifade edildiği üzere bir "Filistin Sorunu"[5] değil, tam olarak bir "İsrail Sorunu" olduğunun da kavramsal düzeyde

[1] Noam Chomsky - Ilan Pappe, *Yaşamla Ölün Arasında Gazze -Dünden Bugüne Filistin Sorunu-*, ed. Frank Barat, çev. Taylan Doğan - Ali Kerem Saysel (İstanbul: bgst Yayınları, 2011), 2. Bölüm: 36-82.

[2] Walter Hollstein, *Filistin Sorunu -Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi-*, çev. Cemal A. Ertuğ (İstanbul: Yücel Yayınları, 1975), 135-165.

[3] Ribhi Halloum (Abu Firas), *Belgelerle Filistin -Dün-Bugün-Yarın-* (İstanbul: Alan Yayıncılık, 1989), 17-30.

[4] Halloum (Abu Firas), *Belgelerle Filistin -Dün-Bugün-Yarın-*, 33-74.

[5] Bkz. Hollstein, *Filistin Sorunu -Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi-*.

düzeltilmesinin önemi de vurgulanmak durumundadır. Engels'in (ö. 1895) "*başka halkları baskı altına alan bir halkın kendisi de özgür değildir*"[6] dediği gerçekliğin İsrail, İngilterei ABD ve AB ülkelerine de Filistin özelinde duyurulması gerekmektedir. Zira, yıllarca sistematik bir şekilde İsrail'in Filistin'de uyguladığı katliam, yerinden etme, mahrum bırakma, kimliksizleştirme, yalnızlaştırma (izole etme), hürriyetinden yoksun bırakma ve itibarsızlaştırma çabalarına ilaveten 7 Ekim 2023'te, büyük şaibelerle dolu bir sahnelenmeyle yürürlüğe konulan ve devam etmekte olan "Soykırım" tüm dünyada ve ma'şerî vicdanlarda geniş bir karşılık bulurken; İsrail'in meşruiyeti ve destekleyen ülkelerin ileri sürdükleri ilkeler de sorgulanmaya başlamıştır. Filistin'in işgalci İsrail tarafından tamamen haritadan silinmesi çabalarına rağmen, tüm dünyada Filistin'in bir devlet olarak bilinmesi gibi bir bumerang etkisi de oluşmuş görünmektedir. Öyle ki, bu etki sadece Filistin'i tanıma, Filistinlileri bilme ve yanlarında yer alma şeklinde tezahür etmeyip, aynı zamanda onların (Filistinlilerin) sabır, kararlılık, cesaret ve inançlarına duyulan hayranlıkla İslam inancının da küre üzerinde bilinmesine ve İslamlaşmanın özellikle Batı'da artarak devam etmesine de vesile olduğu görülmektedir.

Eylemlerin ve olguların doğru ve gerçek bir şekilde ve en sağlam kanallardan yayılması kadar, kavramların ya da ifadelerin nasıl bir etki oluşturacağı bilinerek kullanılması da önem arz etmektedir. Söz gelimi "İki Devletli Çözüm" önerilerinin bile İsrail işgalini meşrulaştırıcı bir manipülasyon çabası olduğu ve bu yönüyle sorunlu olduğu bilinmek durumundadır.[7] Nitekim Filistin Ulusal Konseyi'nin ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün[8] yürüttüğü "Bağımsız Filistin Mücadelesi"[9] ve bu mücadelenin öncü isimlerinden -aynı zamanda Filistin Ulusal Hareketinin Kurucusu[10]- olan Hacı Emin el-Hüseynî'nin (ö. 1974) ortaya koydukları şey, İsrail'in her türlü haksız saldırı ve işgaline karşı bir varoluş ve duruş sergilemenin önemiydi. Nitekim Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'nin Siyasi Büro Sözcüsü Nayif Havatme'nin (d. 1935), Filistin direniş örgütleri içinde Marksist-Leninist ilkeleri benimsemiş tek örgütün[11] öncüsü olmasına rağmen ortaya koyduğu şey yine Filistin'in haklı davası olan tam Bağımsız bir Filistin devletinin teşekkülü davasıdır. Ancak, Filistin'in tam bağımsızlığı

[6] Hollstein, *Filistin Sorunu -Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi-*, 9.

[7] Bkz. Chomsky - Pappe, *Yaşamla Ölün Arasında Gazze -Dünden Bugüne Filistin Sorunu-*, 5. Bölüm: 165-189.

[8] Halloum (Abu Firas), *Belgelerle Filistin -Dün-Bugün-Yarın-*, 83-85.

[9] Zvi Elpeleg - Dilek Şendil, *Filistin Ulusal Hareketinin Kurucusu Hacı Emin el- Hüseynî* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1999), 147-171.

[10] Elpeleg - Şendil, *Filistin Ulusal Hareketinin Kurucusu Hacı Emin el- Hüseynî*, 21.

[11] Nayif Havatme, *Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu*, çev. Mehmet Emin Bozarslan (İstanbul: Ant Yayınları, 1970), 11.

için bütün grupların birleşmelerinin önemi ortadayken, Havatme'nin Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nü eleştirmesi[12], direniş gücünün zaafa uğramasının nedenlerinden biri olarak tarihe not düşülmek durumundadır.

Filistin'in tam bağımsızlığı sadece Filistin'de yaşayan kesimlerin bir davası değil, İnsanî hassasiyetlere sahip olan, ma'şerî vicdanı tükenmemiş olan her insanın ve özelde Anadolu'nun Müslüman fertlerinin de rüyası hatta "romantik rüyası"[13] olarak ifade edilmektedir.

Filistinlilerin devletleşme mücadeleleri ve uluslararası arenadaki çabaları[14] belli kesimlerde takdir toplarken, ABD'nin İsrail politikasındaki yanlı tutumu[15] ve Filistin topraklarında gerçekleşen etnik temizlik (soy kırım) ve sürgünler de[16] eleştirilmiştir. Edward Said'in de tarihsel ve kültürel boyutlarıyla Filistin'i ele alırken aynı gerçekçilik ve insani hassasiyetle eleştirilerde bulunduğu bilinmektedir[17]. Yukarıda değinildiği üzere, İsrail'in Siyonist politikasının sistematik olarak uygulanmasına ve bu durum ısrarla dünya kamuoyunun gözlerinden ya kaçırılmaya ya da önemsizleştirilmeye çalışılmasına rağmen, süregelen katliam, yerinden etme, hırsızlıklar ve soykırımların üzerine bir sünger çekilerek olayın ilk defa 7 Ekim'deki Hamas saldırılarıyla başladığı ve bu yönde İsrail'in kendi koruma hakkının bulunduğu iddialarıyla dünya insanlarının yanıltılmaya çalışıldığı gerçektir. Ancak bu gerçeklerden hareketle medya manipülasyonuna ve olayların gerçek yüzüne eğilen araştırmacıların da Filistin'i bir gerçeklik mücadelesinin ismi olarak üstlendikleri anlaşılmaktadır.[18] 1948 Arap-İsrail savaşı sırasında Filistinli mültecilerin yaşadığı sürece tanıklık eden araştırmacılar[19], bir tarafta İsrail'in Ortadoğu'daki politikalarını ve Arap dünyası ile ilişkilerini analiz ederlerken[20] ve buna bağlı olarak Gazze'nin siyasi ve ekonomik durumunu ve İsrail'in Gazze'ye uyguladığı politikaları incelerken[21], aynı zamanda 1948'de

[12] Havatme, *Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu*, 11.

[13] Faik Bulut, *Filistin Rüyası* (Ankara: Öteki Yayınevi, 1995), 9.

[14] Rashid Khalidi, *The Iron Cage: The Story of the Palestinian Struggle for Statehood* (USA: Beacon Press, 2007).

[15] Noam Chomsky, *Fateful Triangle: The United States, Israel, and the Palestinians* (Boston, USA: South End Press, 1999).

[16] Ilan Pappe, *The Ethnic Cleansing of Palestine* (London, UK: Oneworld Publications, 2007).

[17] Bkz. Edward W. Said, *The Question of Palestine* (USA: Vintage, 1992).

[18] Norman Finkelstein, *Image and Reality of the Israel-Palestine Conflict* (London, New York: Verso, 2003).

[19] Benny Morris, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004).

[20] Avi Shalim, *The Iron Wall: Israel and the Arab World* (London: Penguin Books, 2014).

[21] Sara Roy, *The Gaza Strip: The Political Economy of De-Development* (Washington, D.C.: Institute for Palestine Studies, 2001).

İsrail tarafından işgal edilen ve boşaltılan Filistin köylerinin listesini sunarak [22] Filistin isimli bir coğrafyanın var olduğunu ve bilindiğini dünya kamuoyu ile paylaşarak duruş ortaya koymuşlardır. Ancak Filistin meselesi ile ilgili olarak oldukça yanlı ve yanlış yaklaşımlar ortaya koyanların olduğu da bir gerçektir ve bunlara yönelik önemli eleştiriler de yapılmıştır. Bilhassa Said'in Filistin meselesini ele alan çeşitli bilimsel çalışma ve argümanlara eleştiri getirdiği bilinmektedir.[23]

Filistin-İsrail barış süreçleri ve iki devletli çözümü tartışmalarının, İsrail'in Filistin toprakları üzerindeki işgalini ancak meşrulaştırmaya yardımcı olduğu, bu tuzağa karşı da bir bilinç uyanışına gerek duyulduğu ifade edilmişti. Nitekim "apartheid" ifadesiyle buna eleştirilerin getirildiği de bilinmektedir.[24]

Stoacılara göre, doğaya uyumlu olmak şartına bağlı olduğu ileri sürülen ve zarif bir düzen olarak ifade edilen huzur[25] insanlık tarihinin en temel ve en üst istenci olarak bilinmesine rağmen, söz konusu ereksel arayışın neredeyse teleolojik yapıya tamamen ters bir ideolojik saplantıyla ortaya koyulmaya çalışıldığı görülmektedir. Saplantılı düşünceler, kritiği yapılmadan kabul edilmiş doğmalar ve sorgulayıcı bilinci devre dışı bırakan fideist tutumlar; orijinalliği bırakılmamış-tahrif edilmiş metinlerin yerine konulmuş takıntılı ihtiraslar ve bunlara kutsallık gömleği giydirip bunun *realite*ye ve *ratio*ya uygunluğunu sorgulamamalar vb. pek çok neden veya faktör, yukarıda zikri geçen huzurun tesis edilmesinin önündeki yapay setler olarak bütünlüğü ve insaniyetçiliği engellemektedir. İsrail'in Filistin'e orantısız, ölçüsüz ve ilkesiz olarak şiddet uygularken, referansını katliamın her türlüsünü meşrulaştıran -güya- kutsal kitaplarından almaları, gerçeklik ve algı bağlamında ayrıca değerlendirilmek durumundadır.[26] Üstelik söz konusu metinlerde onların birbirlerine karşı olan kardeşlik sorumlulukları hatırlatılırken "*Hepimizin babası bir değil mi? Bizi yaratan aynı Tanrı değil mi? Öyleyse neden atalarımızın yaptığı antlaşmayı bozarak herkes kardeşine ihanet ediyor?*"[27], kendi ırklarından ve soylarından olmayanlara kin, dışlama ve düşmanlık telkin edilmektedir "*Yahuda halkı haince davrandı. İsrail'de ve Yeruşalim'de iğrenç şeyler yapıldı:*

[22] Bkz. Walid Khalidi, *All That Remains: The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948* (Washington, D.C.: Institute for Palestine Studies, 1992).

[23] Edward Said - Christopher Hitchens, *Blaming the Victims: Spurious Scholarship and the Palestinian Question* (London, New York: Verso, 2001).

[24] Bkz. Jimmy Carter, *Palestine: Peace Not Apartheid* (New York: Simon & Schuster, 2006).

[25] Marcus Aurelius, *Kendime Düşünceler*, çev. Yunus emre Ceren (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2023), 29.

[26] Özgür ABD Başkanı Benjamin Franklin, "Talmud ve Şeytanânî Öğretileri", çev. Abdülkadir Ademoğlu, *Armagedon Efsanesi ve Hıristiyan Siyonizmi*, ed. Elif Avcı (İstanbul: Profil Yayıncılık, 2008), 30-36.

[27] *Açıklamalı Kutsal Kitap* (İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2010), "Tevrat", Malaki.2:10.

Yahuda yabancı ilaha tapınan kızla evlenerek RAB'bin sevdiği kutsal yeri kirletti."[28] Esasen Talmud'un öğretileri, Yahudilerin nasıl bir sapkınlık, insandışılık, barbarlık ve merhametsizlik içinde oldukları hakkında açık fikirler vermektedir. Zira Talmud öğretileri, Yahudileri sadece üstün ırk saymakla yetinmez, aynı zamanda diğer ırkları ve inanç mensuplarını aşağılarken, Allah'ı da aşağılamaktadır. Söz gelimi, Adem'in neslinden insan olarak sadece kendilerinin geldiğini, diğerlerin ise şeytanın nesli olduğunu; diğer insan ve ırkların hayvan (köpek, eşek, domuz) olduklarını ileri sürmektedirler. Hz. Meryem'e ve Hz. İsa'ya dil uzatırken, Hristiyan mabetlerini ve din adamlarını da aşağılamaktadır. Yahudi olmayan herkes kafir kabul edildiğinden, kafirle yapılacak hiçbir anlaşmanın kendileri için bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Oysa İlahi metinlerin bozulmamış gerçekliğinde evrensel insan hakları korunmaktadır. Öldürmemek, ırkçılık yapmamak, haksızlık ve zulmetmemek, hırsızlık yapmamak, insanları ve insanlığı koruyup kollamak buyurulmaktadır.[29] Haksız yere cana kıymanın tüm canlılara kıymak gibi olduğu vurgusu,[30] empati ve temel haklar ile ilgili reel ve rasyonel durumlara işaret etmektedir.

Tüm bu veriler ışığında konu irdelendiğinde, Yahudilerin öncü olduğu, Hırstiyanların cesur ve yeni bir dünya istedikleri ve Müslümanların da hepsinden daha muhafazakar bir ruh taşıdığı iddialarının tutarsızlığı, yanlılığı ve yanlışlığı da görülmektedir.[31] Esasen İsrail'in, çeşitli hilelerle Filistin topraklarında bir tahakküm oluşturduğu ve insan ırkına karşı kör bir taassupla hareket ettiği; Hıristiyanların (bilhassa yöneticiler) korkuyla yeni dünyaya yaklaştıkları, Müslümanların ise daha hümaniter bir tavır ortaya koydukları ve dünyanın geleceğine tehdit oluşturan Siyonist terörizme karşı akıl ve vicdanların bir erdemli ittifak kurulmasına öncülük etmeye çalıştıkları daha temellendirilebilir olarak değerlendirilmektedir.[32]

İsrail'in güçlenmesi ve Filistinlilere yönelik baskı politikalarının incelenmesi için,[33] İsrail'in Filistin topraklarında gerçekleştirdiği yerleşim politikalarının çevresel etkilerinin ve Filistin manzarasının değişimi için,[34] İsrail-Filistin çatışması ve ABD'nin terörle mücadele

[28] *Açıklamalı Kutsal Kitap*, "Tevrat", Malaki. 2:11.

[29] *Açıklamalı Kutsal Kitap*, "Tevrat", Mısırdan Çıkış, "On Emir", Yas. 5: 6-21.

[30] *Kur'an*, ts., Maide 5:32.

[31] Söz konusu iddialar için bkz. Karen Armstrong, *Tanrı Adına Savaş: Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmda Köktendincilik* (İstanbul: Alfa Yayınları, 2021), 21, 64, 106.

[32] Dan Cohn Sherbok, *The Palestinian State, A Jewish Justification* (UK: Impress Books, 2012), 74-93.

[33] Max Blumenthal, *Goliath: Life and Loathing in Greater Israel* (New York: Nation Books, 2013).

[34] Raja Shehadeh, *Palestinian Walks: Notes on a Vanishing Landscape* (New York: Scribner, 2008).

politikasının bu çatışmadaki rolü[35] ve diğer gelişmelere ilişkin analizlerin yapılması için, söz konusu Filistin Sözlüğünün hazırlanması önem arz etmektedir.

Filistin Sözlüğünün hazırlanması sürecinde, Filistin işgalini ve Filistinlilerin günlük yaşamlarını farklı yazarların gözünden incelemenin de[36] önemine dikkat çekmek gerekmektedir. Bu hususta, Filistinli şair Mahmud Derviş'in Filistin meselesini şiirsel bir dille ele aldığı eserleri[37], Gazze Şeridi'nde yaşanan İsrail ablukası altındaki hayatı ve Gazze halkının mücadelesini ele alan Amira Hass'ın[38] tespitleri ve Suzan Ebulhava'nın, Cenin şehrindeki Filistinli bir ailenin yaşadığı dramatik hikayeyi anlattığı çalışması[39] yanı sıra, Filistin'deki popüler direniş hareketlerinin tarihini ve Filistin halkının umutlarını ve güçlenme çabalarını incelemenin de[40] söz konusu çalışmaya olası katkılarını dikkate almakta fayda mülahaza edilmektedir. Ayrıca Filistin-İsrail çatışmasına "tek devletli çözüm" önerileri gibi alternatifleri barındıran ve[41] Filistin direnişi, Siyonizm terörü ve Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili geniş bir yelpazede farklı konuları ele alan eserlerin incelenmesi de keza söz konusu hazırlık çalışmasına ve Filistin'in mücadelesinin tarihe daha sağlam verilerle kaydolmasına önemli katkılar sunacağı değerlendirilmektedir.

Konu ele alınırken, sadece bir kavramsallaştırmanın yapılmış olması beklenmemekte; aynı zamanda siyasî siyonizmin başarıları da[42] tespit edilmek suretiyle, bugün uygulanmaya çalışılan boykotun devamlılığının önemi hakkında önemli verilere ulaşılması da hedeflenmektedir. Bu yapılırken, tikel ve tekil olayların bir tür soyutlamayla "theoria"ya yükselerek kendine özgü bir dille ifade edilmesi[43] ve Wittgenstein ve Kant'ın ortaya koydukları gibi, kavramların felsefî bir şekilde dönüştürmeleri ve anlaşılır, açık bir dilin kullanılması da hedeflenmektedir. Dolayısıyla, ilgili sözlüğün böyle bir boşluğu doldurması da hedefler arasında zikredilmek durumundadır.

---

[35] Ilan Pappe - Jamil Hilal, *Between the Lines: Readings in Israel, the Palestinians, and the U.S. 'War on Terror* (Chicago, USA: Haymarket Books, 2007).

[36] Michael Chabon - Ayelet Waldman, *Kingdom of Olives and Ash: Writers Confront the Occupation* (Canada: Harper Perennial, 2017).

[37] Mahmoud Darwish, *Unfortunately, It Was Paradise: Selected Poems* (California, USA: University of California Press, 2013).

[38] Amira Hass, *Drinking the Sea at Gaza: Days and Nights in a Land Under Siege* (USA: Picador, 2000).

[39] Susan Abulhawa, *Mornings in Jenin* (Bloomsbury, USA: Bloomsbury USA, 2010).

[40] Mazin B. Qumsiyeh, *Popular Resistance in Palestine: A History of Hope and Empowerment* (London: Pluto Press, 2011).

[41] Ali Abunimah, *One Country: A Bold Proposal to End the Israeli-Palestinian Impasse* (USA: Picador, 2007).

[42] Roger Garaudy, *İlâhî Mesajlar Toprağı Filistin*, çev. Cemal Aydın (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2016), 239-335.

[43] Ömer Bozkurt, *Yeni Felsefe Bir Metodik Felsefe Tasavvuru* (Ankara: Maarif Mektepleri, 2020), 102.

Bir "Filistin Sözlüğü"nün hazırlanmasının bir diğer önemi ise, Hobbes'un ve İngiliz pragmatistlerin ilkesi olarak da bilinen ve kendi dönemlerindeki burjuvanın ortalama psikolojisini "insan psikolojisi" olarak gören kapitalist toplum psikolojisinin, aynısıyla Siyonist Yahudilerde teşekkül ve tecessüm etmiş hali olan aldatıcı ideolojinin[44] ve bunun iç yüzünün dünya kamuoyuna duyurulması da hedeflenmektedir.

Sözlük çalışmasında dikkat edilecek diğer önemli hususlar ise şöyle ifade edilebilir. Söz gelimi, Sözlükte yer alacak kavramların mutlaka Filistin ile ilişkili olması veya ilişkilendirilebilir olması gerekmektedir. Bu, ya mevcut durumu ifade edecek yeni bir kavramsallaştırma (yeni kavram üretme) ile olacak, buna "skolastisit" kavramı örnek verilebilir; ya kullanılmakta olan kavramın yapı bozuma uğratılmasıyla olacak, buna "öjeni-öjenik-öjenizm" kavramı örnek verilebilir; ya kavramların bir araya getirilmesiyle bir çağrışım yapmak suretiyle yeni bir kavram türetilecek, buna da "Siyonazizm", "Siyofaşizm" kavramları örnek olarak verilebilir. Bunların yanı sıra, işgal edilmiş olmasına rağmen Filistin'e ait olduğu gerçeği açık olan şehir, arazi, mekân ve coğrafya isimleri ve buralarda yaşananlar hakkında malumat aktarımı da sözlük çalışması için önem arz etmektedir. Ayrıca "Tam Bağımsız Filistin" mücadelesinde gerek örgüt kurarak gerek bireysel tepkiler vererek gerekse de akademik olarak konuyu unutturmamaya çalışan sembol isimlere yer verilmek suretiyle, sözlüğün bir tarihsel hafıza rolü üstlenmesi de hedeflenmektedir. Sembol isimlere örnek olarak "Fevzi el-Cüneydi (ya da el-Jünidi), Aaron Bushnel, Rachel Corrie, Karma Nabulsi, Hacı Emin el-Hüseynî isimleri zikredilebilir. Öncü isimlerin bir sözlük çalışmasında yer alması anlaşılabilir bir durum olmakla birlikte, bunun tuhaf karşılanması da olasıdır. Ancak nedenini Kışlakçı'nın şu tespitleriyle ifade etmek mümkündür: "*Bugün, tarihin en zalim ve barbar saldırılarından birine maruz kalan Gazze konusunda, bazı insanların kafası karışık olmasının asıl sebeplerinden biri de tarihimizin hakkıyla bilinmemesidir*."[45]

Mezkûr gerekçelerle, çeşitli alanlardan akademisyenlerin oluşturduğu "Filistin Akademik Düşünce Platformu"nun, tarihî bir sorumluluk üstlenmeye çalıştığı belirtilmek durumundadır. Uluslararası kamuoyuna hitap eden ve küresel bir intifada etkisi uyandırması hedeflenen hazırlık aşamasındaki sözlük kategorik olarak belli alanlara bölünmektedir, bunlar "Ahlak, siyaset, Sağlık, Ekonomi, Kültür ve Antropoloji, Coğrafya, Tarih ve İslam Tarihi, Dil ve Edebiyat, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, İlahiyat" şeklinde düzenlenmektedir. İlgili alanların

[44] Roger Garaudy, *20. Yüzyılın Biyografisi -Garaudy'nin Felsefî Vasiyeti-*, çev. Cemal Aydın (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2015), 155.

[45] Turan Kışlakçı, "Gazze'de Savaşan Hintli Bir Müslüman: Abdurrahman Riyaz", *Türkiye Yazarlar Birliği* (09 Kasım 2023), 8.

editörlükleri ise ilgili alanın akademisyenlerinden ve onların uzmanlık alanlarından seçilmektedir. Alan editörleri, kendi alanlarıyla ilgili kavramları üretme, bulma, *yapı bozuma* veya *yapı söküme* uğratarak şekillendirme, kavram önerme ve kavramlar (maddeler) için yazar bulma gibi hususiyetleri takip edip ya doğrudan ya da sekreterya üzerinden genel editörlere bildirir. Ortak havuzda toplanana maddeler üzerinde değerlendirme ve paylaşım yapmak üzere ayrıca her hafta belli gün ve saatte online olarak toplantı yapılmak suretiyle bir konsensüs oluşturularak, işin sağlıklı bir şekilde devam etmesi sağlanmaktadır. İlkin elektronik olarak yayımlanacak olan sözlüğün, bütün hakları, elektronik alt yapısı ve yasal gereklilikleri yapılmış olarak erişime açılması sağlanacaktır. Daha sonra sözlüğün matbu hale getirilmesi sağlanacaktır. Böylece akademik camianın Filistin'le -doğrudan ya da dolaylı olarak- ilgili olarak irdeleyecekleri konularda kullanacakları kavramlar için zikri geçen sözlüğe müracaat edilmesi ve mezkûr sözlüğe ve içindeki maddelere atıflar yapılmak suretiyle zihin dünyasının yeniden inşa edilmesi ve kültürel bir varoluşun gerçekleşmesi sağlanacaktır.

Yukarıda zikri geçen veriler ışığında, konuyu birkaç örnek madde üzerinden şöyle açık edebiliriz:

Ubuntu: İnsanlar arasındaki ilişkilerde ve toplumda dayanışma, insani değerler, empati ve paylaşım anlamına gelen kavram, Güney Afrika'da Zulu ve Xhosa dillerinde kullanılmaktadır. Söz konusu terim, "Ben, biziz" anlamına gelir ve toplumun bireyler arasında karşılıklı bağımlılığı vurgular. Ubuntu felsefesi, herkesin diğerleriyle bir bağlantısı olduğunu ve toplumun bireylerin refahına dayandığını öne sürer. Bu kavram, insanlar arasında sevgi, saygı, anlayış ve yardımlaşma duygularının güçlendirilmesini teşvik eder. Ubuntu, bireylerin kendi benliklerini toplumla bağlantılı bir şekilde tanımlamalarını ve diğerlerine karşı sorumluluklarını anlamalarını teşvik eder. Güney Afrika'da, özellikle apartheid döneminde, Ubuntu kavramı insan hakları mücadelesinin bir sembolü haline geldi. Nelson Mandela gibi liderler, Ubuntu felsefesini ulusal birliğin ve barışın temeli olarak kabul ettiler. Bu kavram, Güney Afrika'nın demokratik dönüşümünde ve toplumsal uzlaşıda önemli bir rol oynamıştır. Ubuntuyu, Filistin'in mağduriyetiyle ve Siyonizm terörünün Filistin'e yaşattığı trajedi ve dramla ilişkilendirerek yapı bozuma uğratmak mümkündür. Ubuntu kavramı, Filistin üzerinden tekrar insanlık, dayanışma ve adalet gibi evrensel değerleri hatırlatmada ve dünyaya duyurmada kullanılabilir. Bu bağlamda Ubuntu kavramının Filistin'in dramıyla ilişkilendirilebileceği birkaç noktayı şöyle zikretmek mümkündür: a) İnsanlık ve Dayanışma, b) Adalet ve Eşitlik, c) Barış ve Uzlaşı, d) İnsan Onurunun Korunması. Bu bağlamda, ubuntu kavramı Filistin'in mağduriyetiyle ilişkilendirilerek, evrensel insan değerlerinin ve adaletin

vurgulanmasında kullanılabilir. Bununla, Filistin halkının yaşadığı zorluklara dikkat çekilmesi ve uluslararası toplumun eşitlik, adalet ve barış için harekete geçirilmesi sağlanabilir; esasen hedeflenen de budur.

İstiğase: İmdat çığlığı ve/veya yardım talebi anlamına gelmektedir. Özellikle 1500'lü yıllarda Endülüs'te cereyan eden benzeri hadiselere ve oradaki Müslümanların yardım çağrılarına karşı ortaya konulan duyarsızlığa dikkat çekilerek, bugün de Filistin'in yardım çağrılarına karşı duyarsızlığın yaşandığına dikkat çekilmekte ve burada Müslümanlara sorumlulukları hatırlatılmaktadır. Bunun sonucunun büyük bir kayıp olduğu ortaya konularak bir birlik ve direniş ortaya koymanın zaruretine işaret edilmektedir. Zira Osmanlı muhteşem yüzyılını yaşamakta olduğu 1500'lü yıllarda Endülüs'te benzeri bir dram ve trajedi yaşamaktaydı ve Endülüslülerin "imdat" çağrılarına olumlu veya anlamlı bir karşılık verilmediği bilinmektedir. Neticede Endülüs tarihsel birikimi ve kültürel dokusuyla birlikte Müslümanların elinden çıktı. Oysa o zamanlar Osmanlı devleti, Fransa'yı sadece bir mektupla kurtardığı bir güce sahipti; fakat Endülüs'ün yardım/imdat çağrılarına karşı adeta sessizliğe gömüldüğü bir garip durumu yaşamaktaydı. Öyle ki, İstanbul'a takriben 500 adet imdat (İstiğase) mektubu gönderilmiş olmasına rağmen olumlu bir karşılık verilmediği kaydedilmektedir. Endülüs'ün, Müslüman ülkelerden bir destek ve kurtuluş beklentilerinin olduğu, uzun bir süre (on yıllarca) bu beklenti ve umut içinde oldukları, ama umulanın ve beklenenin gerçekleşmediği; böylece Endülüs'ün trajik ve dramatik bir şekilde kaybedildiği ortaya konulmaktadır. Benzeri olayın şimdilerde Gazze'de tekerrür ediyor oluşu, akıllara aynı akıbetin yaşanacağı endişesini getirmektedir. Zira Gazze ve Refah başta olmak üzere bütün bir Filistin de istiğaselerini Müslüman ülkeler başta olmak üzere tüm dünyaya duyurmaya çalışmaktadır. Tarihin hafızaları canlandırması, geleceğin daha sağlam inşa edilmesi için önemli bir rol oynadığından bu kavramın kullanılması da önem arz etmektedir.

Apartheid: İsrail terör yapılanmasının baskı aygıtı. Siyonist teröristlerin Filistinlilerin aleyhine olarak kampanyalarını sürdürmek için ihtiyaç duydukları güvenlik ve korumayı sağlama aracı. İsrail terör yapılanmasındaki çatlaklar uluslararası kınamaların baskısı altında daha görünür hale geldikçe, devlet gücünün Yahudi terörist grupların, kanunsuzların ve çetelerin eline geçtiği kabul edilmektedir. Bu Ziofaşist terörist gruplar için, ayrıcalıklı Yahudi devleti ile işgal altındaki Filistinliler arasında arabuluculuk yapmak için kullanılan apartheid, artık kontrol, işgal, sömürgeleştirme ve *depolamanın* hegemonik yapılarından bir tanesi olarak kullanılmaktadır. Apartheid, İsrail yönetiminin, halkın milliyetçi Siyonist ideolojilerine

uygun olarak ırksal ilişkileri artık yönetemediklerini, bu nedenle ırkçı Siyonist faşistlerin meseleleri kendi ellerine almaya çalıştıklarını ortaya koymaktadır. [46].

Siyofaşizm (Ziofashism): Modern ırkçılığın bir çeşidi.[47] Syonistlerin, üstün veya ari ırk olarak kendilerini görmeleri[48] ve Filistin topraklarında teolojik ve tarihsel olarak haklarının olduğunu iddia ederek, Yahudi ırkından olmayanlara karşı her türlü dışlama, sindirme, baskı, terör ve katliamı yapmalarını ifade eden bir kavram. Siyonizmin İtalyan Faşizmi[49] ve Alman Nazizmi ile ilişkilendirilmesi durumu.[50] Siyonizm'in, Gazeteci Jamel Khader (Cemil Kadir)'in Filistin'li bir genç olan Muhammed Abu Khadeir (Muahmmed Ebu Kadir) üzerinden "Siyofaşizm, Linç ve 3. İntifada Beklentileri Üzerine" başlığıyla kaleme almış olduğu gazete makalesinde geçen, İtalyan faşizmine göndermeler yapan, İsrail'in ırkçı tutumunu eleştirmek için benzetimli olarak kullanılan bir kavram. Mohammad Abu Khdeir'in vahşice ve akıl dışı bir şekilde linç edilmesi, İsrail Yahudi toplumunun radikalleşmesinde yeni bir rahatsız edici eğilime işaret etmektedir. On yedi yaşındaki Filistinli genç sabah namazına giderken kaçırıldı, vahşice dövüldü, benzin içmeye zorlandı, ırkçı ve aşırılık yanlısı Yahudi futbol kulübü Bietar Jerusalem'e bağlı terörist Yahudi mafyası *La Familia üyeleri* tarafından canlı canlı yakıldı. Bu durumun dünya kamuoyunda oluşturduğu rahatsızlık, ancak Siyonizm faşizmi olarak adlandırılabilidi.[51] Bu tanımlama, aşırı dinci fanatik Yahudilerin sürekli uyguladıkları, uygulamak istedikleri ve İsrail yönetimince de desteklenen bir tehlikeli durumu ortaya koymaktadır [52].

Siyonazizm (Zionazism)*:* Hitler'in yönetimindeki Nazi Almanya'sının ırkçı tutumundan özellikle Yahudi ırkının çok ciddi olumsuz sonuçları yaşadığı tarihen sabittir. Genel olarak Avrupa ülkelerinin bütününde Yahudilere karşı bir cadı avının olduğu bilinmektedir. Soykırım derecesine varacak kadar zulümlere maruz kalan Yahudilerin, bugün benzerini daha da acı ve sınır tanımaz bir şekilde Müslüman Filistin halkına karşı uyguladığının ifade edilmesi için geliştirilen bir kavramdır.[53] Benzeri şekilde "Siyofaşizm" kavramı da

[46] Jamil Khader, "Ziofascism, Lynching and the Prospects of a Third Intifada", *PC The Palestine Chronicle* (08 Temmuz 2023).

[47] Murat Çulcu, *"Gelecek Yıl Kudüs'te..." Siyonizmin İlk Dönemi: 1895-1922* (İstanbul: e Yayınları, 2012), 138.

[48] Çulcu, *"Gelecek Yıl Kudüs'te..." Siyonizmin İlk Dönemi: 1895-1922,* 139.

[49] Konu hakkında geniş bilgi için bkz. Michael Berkowitz, *Western Jewry and the Zionist Project, 1914-1933* (UK: Cambridge University Press, 1997), 7-175.

[50] Türkkaya Ataöv, "İkinci Cihan Savaşı'nda Syonizm'in Faşizmle İşbirliği", *Anakara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi* XXIX/3-4 (1974), 107-113.

[51] Berkowitz, *Western Jewry and the Zionist Project, 1914-1933,* 102-136.

[52] Khader, "Ziofascism, Lynching and the Prospects of a Third Intifada".

[53] Ataöv, "İkinci Cihan Savaşı'nda Syonizm'in Faşizmle İşbirliği", 107-113.

kullanılmaktadır veya kullanılabilir. Zira Siyonizm'in, iddia edildiği gibi, bir "Yahudi Ulusal Hareketi"[54] olmadığı; gerçekte emperyal terör örgütü olduğu,[55] arkasında haçlı desteğinin bulunduğu,[56] İngiltere (Büyük Britanya) ve ABD gibi güçlü devletlerin emperyalist emellerinin kullanılabilir bir aracı olduğu;[57] ırkçı, bozguncu, çatışmacı olduğu,[58] barıştan ve insaniyetten (hümanizmden) uzak hatta ona karşı olduğu; bu yönüyle hem mevcut hem de gelecek dünya için önemli bir güvenlik sorunu olduğu, bu yönüyle olumsuz ve kaotik bir kültürü ifade ettiği değerlendirilmektedir.[59]

Siyonizm'in kurucusu olarak da bilinen Theodor Herzl (ö. 1904) tarafından, Filistin veya Arjantin toprakları üzerinde kurulması planlanan Siyonist yapı,[60] İngilizlerin de desteğiyle, bugünkü Filistin toprakları üzerinde kolonyal bir ideoloji olarak hayata geçirildi.[61] Siyonist İsrail, Filistin topraklarına yerleştiği tarihten günümüze kadar sistematik bir şekilde işgal, göçe zorlamalar, gasp, hırsızlıklar, suikast ve katliamlar gerçekleştirmeye devam ederken; bu tehdit ve tehlikelere karşı, kendi topraklarını korumaya ve tam bir bağımsızlık elde etmeye çalışan yerli-sivil milis gruplar da kurutuluş mücadelelerini terk etmeden, büyük bir kararlılık ve inançla cihatlarını yürütmeye devam etmiş v etmeye devam etmektedirler. Dolayısıyla denilebilir ki, Filistin direnişinin arka planında yatan esas neden, İsrail'in hem uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ortaya koyduğu işgal hem de genel anlamda yasadışı, gayri meşru ve zor ve tehdit kullanarak sahnelediği vahşi terörize eylem ve saldırılarıdır.[62] Siyonizmin düşüncesi "nereye yerleşirsen orası ülken olur"[63] mottosu üzerine kuruludur. Filistin coğrafyası üzerinde sahnelenen de bunun gereğidir. Ancak Filistinliler de "kalmak mı istiyorsun? O zaman kanayacaksın. O zaman bedelini ödeyeceksin."[64] mottosuyla mücadelelerini devam ettiriyorlar.

---

[54] Selin Çağlayan, *İsrail Sözlüğü Siyonistler, Muhalifler, Tarihçiler, Eylemciler, Yerleşimciler, İsrailliler* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 369.

[55] Edward W. Said, "The Essential Terrorist", *Blaming the Victims Spurious Scholarship and the Palestinian Question*, ed. Edward W. Said - Christopher Hitchens (London, New York: Verso, 1988), 149-158; Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 370.

[56] Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 371.

[57] Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 351, 373.

[58] Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 374-378.

[59] Marwan Bishara, *Filistin/İsrail: Barış veya Irkçılık*, çev. Ali Berktay (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2003), 90; Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 372.

[60] Mete Çubukçu, *Bizim Filistin, Bir Direnişin Tarihçesi* (İstanbul: Metis Yayınları, 2004), 161.

[61] Martin Bunton, *Colonial Land Policies in Palestine, 1917-1936* (UK: Oxford University Press, 2007), 7-29.

[62] Mehmet Dalar, *Gazze Savaşı: Filistin Direnişi, İsrail Yayılmacılığı, Uluslararası Hukuk* (Bursa: Dora Yayınları, 2009), 29-68.

[63] Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 114.

[64] Çağlayan, *İsrail Sözlüğü*, 339-350.

Live Palestina: (Çok Yaşa Filistin)**:** İsveç'li bir grubun Filistin için yazdığı şarkı. İsrail'in işgali ve sistematik soykırım cinayetleri devam ederken, dünyanın hemen hemen her yerinde sivil bir vicdani dayanışma da Filistin lehine olmak üzere ve Filistinlilerin sesi olarak teşekkül etmektedir. Oldukça coşkulu bir ritme ve anlamlı sözlere sahip olan şarkı, aynı zamanda taşlarla direnişlerini devam ettiren Filistinli gençlerin taş atarken yani kendi topraklarını özgürleştirmeye çalışırken yaşadıkları haklı gurur ve sevinci ortaya koydukları dabke oyunuyla birlikte sembolleşmiştir. Böylece dabke folklorik dansı eşliğinde söylenen Live Palestina şarkısının sözlerinde geçen "kahrol Siyonizm, yaşasın Filistin" mesajı bir bütün olarak medyalarda ve meydanlarda yaşatılamaya; bununla Filistin direnişinin yanında yer alındığının mesajı verilmeye çalışılmaktadır. Bir bakıma şarkı, unutulmuş bir milyon Filistinlinin[65] yeniden hatırlanmasını ve hatırlatılıp yaşatılmasını seslendirmektedir.

Breaking the Silence: Sessizliği bırakma çağrısı. Soykırıma, sivil katliamlarına ve terör vahşetine karşı bir duruş ortaya koyma çağrısı. İsrail'in terörist eylemlerine karşı sesli yürüyüş ve miting yapma çağrısı. Olanlara en iyi bir şekilde tanıklık edilmesini öneren bir Yahudi Filozof, dünyanın, İsrail'in Filistin ve Gazze'de uyguladığı insanlık dışı terör eylemlerine ve vahşete karşı ABD ve dünyanın, Arap ve diğer İslam devletlerinin ve de Avrupa'nın sessizliklerini bırakmaları çağrısı olarak da tanımlanabilir. Yaşanan korkunç trajedi ve soykırıma karşı esasen tüm insanlığın büyük bir tehdit ve tehlike altında olduğunun "sessizliği bırak"mak çağrısı ile farkına varılması hedeflenmektedir. En azından bir duruş ortaya konmalıdır şeklindeki sesleniş ve vicdani sesleniş.

İsraillemek: İsrail'in meşru olmayan eylemleri ve tahakkümleri için kullanılan "İsrailleşmek", "İsrailleştirmek" kavramları gibi, İsrail'in her türlü adi gasp ve hırsızlık eylemi için kullanılan "İsraillemek", gasp etmek, zorla elinden almak, başkasına ait olanda hak iddia etmek vb. durumlar için kullanılan bir ifadedir. "**Ben çalmazsam başkası çalar**" diyerek yapılan "**hırsızlık**" fiilinin İsrail'ce olanı anlamında kullanılan kavram, İsrail'in herkesin elinde bulunan hemen hemen her şeyde hak iddia edebileceğini ve bu konuda da kendisini inandırmış olduğunu ortaya koyan bir terimdir. Yerleşimci diye marine dilmeye çalışılan hırsızlık fiilinin zorbalığını mantık dışılığını ifade etmek ve de Siyonist Yahudileri'in İsrail diyecekleri bir coğrafyalarının olmadığını, işgal ettikleri coğrafyanın bütün unsurlarıyla Filistin olduğunu ancak Yahudilerin burayı çaldıklarını ifade etmek için bu kavram bütün hırsızlık ve gasp fiilleri için de kullanılabilir. Böylece "İsraillemek" kavramıyla, çirkin ve

[65] Bishara, *Filistin/İsrail: Barış veya Irkçılık*, 39.

insanlık dışı bir fiili işgal ve söz konusu işgal fiilinin içinde yer alanlar, isimleriyle birlikte tarihe kayda geçmiş olacaktır.

Medya İkiyüzlülüğü: Ana Akım Medya başta olmak üzere -ki bu çoğunlukla ABD, İngiltere ve İsrail menşeli olmakla birlikte Avrupa ülkelerinin güçlü medya organları da bu akımda yer almaktadırlar- görsel, işitsel ve yazınsal medyaların aynı olaylara ve aynı acılara aynı hassasiyeti sergilememelerini ifade eder. Söz gelimi, Rusya'nın saldırıları neticesinde yerinden edilen Ukraynalı siviller ve çocuklar sürekli gündem edilirken ve bunun üzerinden bir maşerî vicdan gerçekleştirilmek istenirken; daha büyük dramların yaşandığı Filistin'de, daha öncesinde Suriye'de, öncesinde de Irak'ta, Doğu Türkistan ve Uygur Özerk Bölgesinde yaşanan insanlık ayıplarının haber yapılmaması, medyanın ikiyüzlülüğünü göstermektedir. Bu durum aynı zamanda bir "ahlak yaralanması" veya "ahlakî yaralanma" olarak ifade edilebilecek duruma da neden olmaktadır. O nedenle sözlükte yer alması gereken kavramlardan biri de "ahlak yaralanması" maddesi olacaktır.

Ahlak Yaralanması: Bir psikolojik yaralanma türü, içsel çatışma, vicdan yarası. Bir kişinin ahlaki ilkeleriyle çelişen travmatik ve stresli olaylarla, yanlış olduğuna inandığı kötülüklerle karşılaşması, bu olayları ve kötülükleri işitmesi, görmesi veya bunlara engel ol(a)maması neticesinde kişide ortaya çıkan travma ahlak yaralanmasıdır. Doğru olduğu kabul edilen değerlere uygun hareket edilmemesi veya bu esaslara aykırı davranılması kişide derin bir ihlal duygusuna neden olmaktadır, bu ihlal duygusu da ahlak yaralanması olarak kavramsallaştırılmaktadır. Ahlak yaralanması kişinin inanç sistemi ve dünya görüşü ile önemli bir uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. Bir başka ifade ile doğru ve yanlış duygu, düşünce ve davranışlara yönelik ahlaki **kodların, algıların, değerlerin, sınırların, beklentilerin, standartların, prensiplerin** ihmali, ihlali veya ihanete uğraması nedeniyle kişide meydana gelen bir tür sendromdur. Bu sendrom ile kişide bir takım patolojik olmayan duygusal, bilişsel, davranışsal, psikolojik, sosyal, varoluşsal, manevi ve dinî semptomlar oluşmaktadır. Suçluluk, utanç, öfke, kaygı, depresyon, hayatın anlamının sorgulanması, anlam kaybı, güven kaybı, inanç kaybı, umut kaybı, manevi varoluşsal çatışma, kişinin kendisini değersizleştirmesi, kınaması, kendisinden iğrenmesi, işe yaramama duygusu, memnuniyetsizlik, sosyal problemler, kendine zarar verme ve intihar bu belirtilerdendir. Kişide bu sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olan olaylara ve kötülüklere potansiyel ahlaki yaralayıcı olaylar denmektedir. Bu olaylar insanlık dışı ve zalimane her türlü travmatik eylemdir. Bunlara şu şekilde örnek verilebilir: Kişinin kendisi, liderler, akranlar, güvenilir siviller, önemli kişiler tarafından orantısız veya gereksiz şiddet uygulanması, savaşlar,

katliamlar, zulümler, vahşet, terör, terkedilmiş yoldaşlar, ölü bedenler, parçalanmış cesetler, sakatlamalar, eziyetler, kötüye kullanımlar, istismarlar, tecavüzler, acı çekmeye sebebiyet verecek her türlü kötü muamele, eylem ve öldürme, bunlara şahitlik etme veya bunların yanı sıra yaralılara, ihtiyaç sahiplerine, zulüm görenlere yardım edememe. Potansiyel ahlaki yaralayıcı olaylar, günümüzde bireysel yaşantılarda bireylerin karşısına çıkabildiği gibi, küreselleşme ve gelişen teknoloji sayesinde başka yerlerde ve toplumlarda yaşananlar da olayları direk tecrübe etmeyen kişilerin hayatına dâhil olabilmektedir. Bunun en büyük örneği dünyanın dört bir tarafından tanıklık edilen Filistin soykırımıdır. 1948'den beri süregelen Filistin topraklarının sistemli bir şekilde İsrail güçleri tarafından ele geçirilmesi ve sömürgeleştirme sisteminin hayata geçirilmesi, ardından farklı dönemlerde Filistinlilere saldırılar ve en son 7 Ekim 2023 tarihi itibariyle İsrail'in Filistin halkına uygulamakta olduğu savaş binlerce çocuk, kadın, erkek, masum sivillerin öldürülmesi ile devam etmektedir. Her gün durmaksızın sürmekte olan uluslararası hukukun ihlalinin söz konusu olduğu bu soykırımda tüm dünyanın gözleri önünde Gazze ve diğer Filistin şehirlerinde bebek yaşlı denmeden bir saldırı, katliam, zulüm ve vahşet hüküm sürmektedir. Bu süreçte halkın çoğunluğu yerlerinden edilmekte, hastaneler ve okullar gibi merkezî binalar ve yerleşim yerleri hedef alınarak bombalanmakta, yıkılmakta, hava ve kara araçları ile baskınlar düzenlenerek kuşatılmaktadır. Genç yaşlı ayırmaksızın Filistinliler kaçırılmakta, esir edilmekte, işkencelere ve insanlık dışı uygulamalara maruz bırakılmakta, organları çalınmakta, insanlar yemek ve su gibi temel ihtiyaçları karşılayacak her türlü destekten mahrum bırakılmakta, toplu bir cezalandırma ile karşı karşıya kalmaktadır. Hastanelerde hastalar, yaralılar, kuvözlerde bebekler elektrik kesintileri sebebiyle oksijen ve elektronik cihaz destekleri gibi hayati kaynaklara ulaşamayarak can vermektedir. Sağlık personeli, medikal ilaç, malzeme ve tıbbi imkânların yetersizliği nedeniyle anestezisiz yapılan ameliyatlar ve amputeler devam etmektedir. Yaralılara müdahale etmek isteyen ambulanslar ve insani yardımı karşılamak üzere bekleyen görevliler bile bombalanmaktadır. Havadan gönderilen yardım kutularını alabilmek için harekete geçen halk da İsrail güçlerinin hedefine maruz kalmakta ve öldürülmektedir. İnsani yardım taşıyan tırlar ise çoğunlukla sınır kapılarında bekletilmekte ve geçişlerine engel olunmaktadır. Filistin halkının yarısından fazlası açlık ve kıtlık ile mücadeleye zorlanmaktadır. Farklı bölgelerde enkaz altlarında ve yol kenarlarında cesetler bulunmakta ve İsrail güçlerinin engellemeleri nedeniyle düzenli cenaze ve defin işlemleri gerçekleştirilememektedir. Tüm dünyanın her yönü ve aşaması ile gözü önünde yaşanan tarihin en geniş çaplı katliamı olan Filistin soykırımında yukarıda sayılan potansiyel ahlaki yaralayıcı olayların her birinin söz konusu olduğu görülmektedir. İnsanlık,

ahlak ve hukuk dışı bu eylemler, uygulamalar ve felaketlerin etkileri olayları bizzat yaşayan sivillerin ve askerî personelin, yaşananları kayda alan medya mensupları, gazeteci ve habercilerin, sağlık hizmeti personeli gibi çalışanların ahlak yaralanmasıyla yüz yüze olmalarına neden olabilmektedir. Olayların içinde olan bireylerin yanı sıra bölgeye en yakınından en uzağına kadar görsel ve işitsel verilerin ulaştığı tüm diğer insanlar da ahlak yaralanması riski ile karşı karşıyadırlar. Bundan dolayı yaşanan soykırım nedeniyle yaşı, cinsiyeti, rengi, ırkı, dini, inancı, dünya görüşü fark etmeksizin pek çok bireyde ahlaki yaralanmanın ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Skolastisit: "Educide" kavramıyla ifade edilen "eğitim soykırımı"nın bir başka ifade şekli. İsrail'in Filistin'deki eğitim yuvalarını (kreş, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite, medrese, cami, kütüphane vb.) bombalarla ve bilinçli bir hedef göstererek yok etmesi ve öğrencilerle eğitimcileri topluca katletmesi durumu. Bir milletin temel haklarından olan eğitim hakkının tamamen ortadan kaldırılmaya çalışılması durumu. Eğitimi ortadan kaldırarak kimliksel ve kültürel yabancılaşma oluşturmayı, böylece cahil bırakılmış bir toplumun hayatta kalma (mücadele etme) dinamiklerini ortadan kaldırma girişimi. Oxford Üniversitesi'nde profesör olan Filistinli savaş hukuku uzmanı Karma Nabulsi, skolastisit terimini ilk olarak, İsrail'in Gazze'ye düzenlediği saldırı bağlamında ve aynı zamanda öğrencilere ve eğitim kurumlarına yönelik sömürgeci saldırılarına atıfta bulunarak kavramsallaştırdı. Profesör Nabulsi bu terimi, Filistin'deki eğitim geleneğine karşı İsrail'in Filistin eğitimi sistematik olarak yok etmesini tanımlamak için kullandı. İsrail'in Gazze'ye yönelik son 'soykırım'ı sırasında, "Skolastisit"in daha önce görülmemiş bir boyutta artması, Filistin eğitiminin tamamen yok edilmesiyle ilgilidir. Bu bağlamda üniversiteler ve okullar kasıtlı olarak yok edildi. Bütün üniversiteler bombalandı. Sistematik olarak yapılan tahribat, özellikle 7 Ekim 2023'ten itibaren daha da ölçüsüz bir şekilde topluca yapılmaya çalışıldı. Sadece söz konusu tarihten itibaren en az 11 üniversitenin hepsi bombalandı ve en az 90.000 Filistinli öğrenci üniversite eğitimlerine devam edemez hale getirildi. Sürekli olarak çocukların katledilmeleri de eğitimin insan ve bina olmak üzere bütün unsurlarının kasıtlı ve sistematik olarak ortadan kaldırılmak istendiğini ortaya koymaktadır. Eğitim soykırımı anlamında "educide" kavramı da aynı durum için ifade edilebilir. Eğitim anlamına gelen *education* kelimesinin ilk hecesi ve soykırım anlamına gelen *genocide* kelimesinin son hecesinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan *educide* kavramı da eğitim soykırımı için kullanılabilir ve kavramsallaştırılmaya uygundur. Esasen Filistin'de, Osmanlı İmparatorluğu zamanında verilen eğitimin zengin içeriğine ve korunaklı haline dikkat çeken çalışmalara bakıldığında, özellikle 1800-1918

yılları arasında sürdürülen eğitime dikkat edildiğinde, Siyonist terörünün yarattığı tahribat çok daha iyi görülebilecektir.[66]

Mankurtlaştırma Eğitimi: Cengiz Aytmatov'un *Gün Olur Asra Bedel* isimli romanında değinilen "Mankurt/laş/tır/ma" bir tür köleleştirme olup, işkence ile insanın köpek kadar sadık hale getirilmesini, isyan ve benlik bilincinin kendisinden sökülüp alınmasını; verilen emirlere mutlak itaat sergilemesini ifade eder. Juan-Juanlar'ın, tutsaklarına uyguladıkları bu asimilasyonla insan (mankurt), adeta içine saman doldurulmuş bir korkuluktan farksızdır. Mankurt, geçmişini bilmez, verileni kayıtsız şartsız kabul eder ve bu yönüyle insanlık için büyük bir tehlike arz eder.[67] Bu durumun ortaya koyduğu tarzda tehlikeli bir eğitimin İsrail tarafından kendi çocuklarına, kendi okullarında sistemli olarak verildiği bilinmektedir. Zira çocukların, kadınların, yaşlıların, sivillerin, bebeklerin kısacası düşman ilan edilenlerin bir bütün olarak öldürülmeyi hakkettiklerine inandırılmış bir ırk olarak Yahudilerin Siyonist eğilimli oluşları, onlara verilen eğitim ve onlara okutulmuş Tora metinlerinden kaynaklandığı açıktır. Nitekim *İsrailli* bir filolog olan Nurit Pelet-Elhanan, Yahudi erkek ve kız çocuklarının, 18 yaşına bastıklarında nasıl birer çocuk katiline ve vahşi canavarlara dönüştüklerini şöyle değerlendirmektedir: "Bunu yapmak çok uzun, kapsamlı ve gelişmiş bir eğitim gerektirir. Benim sorum da bu, bunu nasıl yapıyorlar? Batı Şeria'daki askerlerin, yaptığını itiraf ettikleri "**Breaking the Silence / Sessizliği Kırmak"** adlı sivil toplum kuruluşunda itiraflarını dile getirenlerin çoğu, Filistinlilere yaptıkları şeylerin kendilerini başka bir soykırımdan kurtaracağına inanacak şekilde eğitildiklerini dile getirmektedirler. Ancak tüfeğini küçük bir kıza doğrulttuğunda kötü olanın kendisi olduğumu fark ettiğini itiraf edenler bulunmaktadır. Ve bu eğitim sistemi çok kemikleşmiş bir durumdadır. Tora'nın çoğu pasajında da bu tür bir mankurtlaştırmaya zeminin hazırlandığı rahatlıkla görülebilmektedir. Nitekim dinleri sevmeyen biyolog Richard Dawkins'in, dinleri zihin enfeksiyonu olarak adlandırması benzeri bir sebebe dayanmaktadır. Ancak asıl zihni enfekte eden ideolojiler olduğu veya ideolojileştirilmiş dinler olduğu ifade edilebilir. Özellikle de İsrail'in eğitim sistemi ve Armagedon ideolojisi tam anlamıyla bir zihinsel ve ruhsal enfeksiyon hali olarak değerlendirilebilir. Nitekim söz konusu ideolojiyle zihinleri alabildiğine bulandırılmış olan İsraillilerin ve İsrail'e bağlı Yahudilerin Filistinlileri insandan saymamaları ve onlara her türlü katliam, işkence ve insanlıkdışılaştırmayı reva görmeleri bundan ileri gelmektedir. Artık

[66] Konu hakkında genil billgi için bkz. Adil Menna', *A'lâmu Filistin fî evahiri'l-ahdi'l-Osmani : (1800 - 1918)* (Beyrut (Beirut): Müessesetü'd-Dirasati'l-Filistiniyye, 1997).

[67] Mankurtlaştırma hakkında geniş bilgi için bkz. Cengiz Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel*, çev. Refik Özdek (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2000), 151, 152, 153.

neredeyse İsraillilerin ve genel olarak Yahudilerin, zihinlerini mezkûr olumsuz düşüncelerden arındırıp Filistinlilerin insan olduklarını kabul etmeleri özellikle gençler için oldukça zor görünmektedir.

BDS Hareketi: Boykota destek hareketi. İsrail'in Gazze şeridinde insanlığa karşı işlediği kasıtlı suçlara karşı düzenlenen boykota destek vermek. İsrail'in bütün varlığının sadece ekonomik gelirlere dayandığının ve gücünü de sadece elindeki sermayeden aldığının bilinciyle, geliri İsrail'e giden her türlü ticari metanın satılmasının engellenerek İsrail'in terörist işgaline ve çocuk katliamlarına karşı Filistinlilerin sivil direnişlerinin yanında yer aldığını, yani insani bir duruş ortaya koyduğunu ifade etmek üzere boykota ve boykot eylemine katılanlara destek verip bu hususta devamlılık sağlamanın önemine dikkat çekme faaliyetidir. Burada a)Onurlu bir duruş ortaya koymak, b)Aidiyetini fark etmek ve c)Sivil dayanışmanın sivil direnişin bel kemiği olduğunu ortaya koymak gibi üç önemli husus mesaj olarak dünya kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Yezen el-Kefarne: Açlık yüzünden hayatını kaybeden 10 yaşındaki Filistin'li kız çocuğu. İsrail ablukasının en küçük kurbanlarından sadece bir tanesi. Özel bakıma muhtaç olan, doğuştan yutma güçlüğü ve sindirim bozukluğu yaşaması dolayısıyla yumurta ve muz gibi yumuşak gıdalar tüketebilen Yezen'in sağlık durumu, İsrail'in Gazze'ye uyguladığı abluka ve bombalamalar sonucunda Gazze halkının temel gıdalara ulaşamaması nedeniyle daha da kötüleşti. Yezen'in özel bakıma muhtaç olan bedeni, Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah kentinde bulunan Ebu Yusuf en-Neccar Hastanesi'nde kaldığı 10 günlük sürede günden güne eriyerek zayıfladı ve yaşam mücadelesinde yenik düştü. Bu durum, temel insan hakları bağlamında değerlendirildiğinde, İsrail'in insan haklarını yok saymada ortaya koyduğu vahşetin sadece bir örneğini oluşturduğunu; ama bundan ABD, İngiltere ve AB ülkelerinin İsrail'i desteklemelerinin de etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır.

***Gish Galloping*:** Eski bir oyalama ve dikkat dağıtma taktiği. Muhatabın kafasını karıştırıp gerçek konudan uzaklaştırma yöntemi. Bir tarafın diğer tarafın dikkatini dağıtmak için gerçek dışı gerekçelerle konunun dışına çıkmaya çalışması, ya da bir spor deyimiyle, tuş edilemeyen muhatabı minder dışına çekme çabası. Filistin'de uygulanan çoğu çocuk ve kadın olmak üzere tamamı sivillerden ibaret olan cinayetlerinin hesabı sorulduğunda her seferinde "7 Ekim" veya "Hamas"ı bahane edip sınır tanımayan terör vahşetini meşrulaştırmaya çalışmaları tam olarak "gish galloping" olarak karşılık bulmaktadır. Oysa 7 Ekim'in de aslında yine Siyonist İşgalci Yahudilerin haksız ve sistematik işgal ve katliamlarının bir neticesi olduğu bilinmektedir. Yani esasen yıllardır devam eden sistematik katliam ve işgale

tepki olarak ortaya çıkan 7 Ekim'in, tek neden ve esas gerekçe gibi dünya kamuoyuna ilan edilmesi ve bunun üzerinden bir mağduriyet algısı oluşturarak Filistin'de katliam yapmayı sürdürme çabası için "gish galloping" ifadesi kullanılmaktadır. Ana akım medyayı ellerinde bulundurmalarının da verdiği teknik güçle, sürekli duygu sömürüsü yaparak konuların açıklığa kavuşturulmasının önüne geçmeye çalışan İsrail'in sivil cinayetlerini neden yaptıkları, bebeklerin hangi suçtan dolayı kafalarının kesildiği, evlerin, mabetlerin ve okulların neden bombalanarak yok edildiği sorulduğunda da hemen antisemitizm suçlamasıyla yine gish galloping uyguladıkları görülmektedir. Nitekim bu durumu, Mısır kökenli Amerikalı komedyen Bassem Youssef, İsrail'in, Gazze'deki katliamlarını örtbas etmek için nasıl propaganda dilini kullandığını ve Batı medyasının ise bu propagandaya nasıl ve neden çanak tuttuğunu hiciv diliyle kendi sosyal medyasından şöyle anlatarak gish galloping meselesine dikkat çekmeye çalışmıştır: "Ben, Batı medyasını suçluyorum bize şeffaflık, dürüstlük, doğru gazetecilik ve insanları sorumlu tutma konusunda ders vermeye kalkışan medyayı…"[68] Böylece esasen o, Batı medyası üzerinden aslında tam anlamıyla bir ahlak kırılmasına ve medya ikiyüzlülüğüne ve de ahlaki ikiyüzlülüğe de dikkat çekmektedir. Bu tespitiyle "insan hakları aktivisti" gibi bir tutum ortaya koymaktadır.

Antisiyonizm (Antizionism): İsrail'in Siyonist rejiminin ortaya koyduğu insanlık suçlarına karşı yükselen insanlık sesleri ve İsrail'in katliamlarının dünyaya duyurulması çabaları, "antisemitizim" suçu kapsamında değerlendirilerek bastırılmaya çalışılmaktadır. Ancak zaman zaman belli Yahudi grupların da söz konusu insanlık suçlarının acilen durdurulması çağrısında bulunmaları ve bu yönde eylemler gerçekleştirmeleri, İsrail'in, antisemitizm ile antisiyonizmi örtüştürme çabalarını geçersiz kılmaktadır. "Antisiyonizm"in bir insanlık duruşu olduğunun da bu süreçte çok güçlü bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir. Böylece Siyonizm ile terörizmin özdeşliği vurgulanarak, her türlü terör vahşetine karşı durmanın insanlığın gereği olduğu daha kararlı bir tonla vurgulanması önem arz etmektedir.

Yukarıda örnek olarak verilen kavramsallaştırmalarda görüldüğü gibi, dilin canlı bir taşıyıcı olduğu ve inşa kadar tahrif ve tahrip etme özelliğinin de olduğu gerçeği, dilin, sözlüğün ve kavramsallaştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Tüm bu hususiyetler, bir Filistin Sözlüğü hazırlamanın ve durumu daha doğru kavramlarla ifade etmenin önemine de işaret etmektedir.

[68] "Gish Galloping", haz. Bassem Youssef, https://www.tiktok.com/@middleeasteye/video/7350296560481127712.

İsrail'in, yukarıda geçen tüm suçları işlediği birtakım raporlarla da sabit olmuştur. Bu hususta örnek olması açısından bir iki örneği vermekte fayda mülahaza edilmektedir, şöyle ki; İnsan Hakları Konseyi özel raportörü Francesca Albanesse'nin, elli beşinci oturumunda gündem maddesi 7 olarak kayda geçtiği, Filistin'de ve işgal altındaki diğer Arap (Müslüman) topraklarında insan hakları durumunu "Bir Soykırımın anatomisi" başlığıyla kaleme aldığı yazısında 1967'den beri işgal altında bulunan Filistin topraklarında uygulanan insan hakları ihlallerine dair şu tespitleri, İsrail'in hukuksuzluğunu ve kendisine destek verenleri ve Filistinlilerin olağanüstü direnişlerini, ama gelinen noktada insanlığın kaydettiği büyük kayıpları gözler önüne sermektedir:

Beş ay süren askeri operasyonların ardından İsrail Gazze'yi yerle bir etti. Aralarında 13.000'den fazla çocuğun da bulunduğu 30.000'den fazla Filistinli öldürüldü. 12,000'den fazlasının öldüğü tahmin ediliyor ve birçoğunun hayatını değiştirecek sakatlıklara sahip 71,000 kişi de yaralandı. Yerleşim alanlarının yüzde yetmişi tahrip edilmiştir. Tüm nüfusun yüzde sekseni zorla yerinden edilmiştir. Binlerce aile sevdiklerini kaybetti ya da yok oldu. Birçoğu yakınlarını defnedemedi ve yasını tutamadı, bunun yerine cesetlerini evlerde, sokaklarda ya da enkaz altında çürümeye terk etmek zorunda kaldı. Binlerce kişi gözaltına alındı ve sistematik olarak insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bırakıldı. Hesaplanamaz kolektif travma gelecek nesiller boyunca yaşanacaktır. Bu rapor, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırısında uyguladığı şiddet ve politikaları analiz ederek, İsrail'in soykırım suçu işlediğini gösteren eşiğin aşıldığına inanmak için makul gerekçeler olduğu sonucuna varmaktadır. Temel bulgulardan biri, İsrail'in idari ve askeri liderliği ile askerlerinin, Filistin halkına yönelik soykırım şiddetini meşrulaştırmak amacıyla jus in bello ilkelerini kasıtlı olarak çarpıttığı ve koruyucu işlevlerini altüst ettiğidir [69].

Raporun içeriğine dair bu özet bilgiye ek olarak şu 7 madde de durumu oldukça sarih bir şekilde gözler önüne sermektedir:

1. Bu raporda, 1967'den beri işgal altında tutulan Filistin topraklarında ("oPt") insan haklarının durumuna ilişkin Özel Raportör Francesca Albanese, İsrail Devleti ("İsrail") tarafından oPt'de, özellikle de Gazze Şeridi'nde 7 Ekim 2023'ten bu yana işlenen soykırım suçunu ele almaktadır. İsrail ziyaretleri yasakladığı için, bu rapor sahadaki kuruluşlardan,

[69] Francesca Albanese, *Anatomy of a Genocide Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, Francesca Albanese*, Human Rights Council, Human Rights situation in Palestine and other occupied Arab territories (26 Nisan 2024).

uluslararası içtihatlardan, soruşturma raporlarından ve etkilenen bireyler, yetkililer, sivil toplum ve uzmanlarla yapılan istişarelerden elde edilen veri ve analizlere dayanmaktadır.

2. Özel Raportör, Hamas ve diğer Filistinli silahlı gruplar tarafından 7 Ekim'de İsrail'de işlenen suçları kesin bir dille kınamakta, hesap verebilirlik ve rehinelerin serbest bırakılması çağrısında bulunmaktadır.1 Bu rapor, görev alanının coğrafi kapsamı dışında olduğu için bu olayları incelememektedir.2 Doğu Kudüs de dahil olmak üzere Batı Şeria'daki durumu da incelememektedir.

3. İşgalci güç İsrail, 1993'ten bu yana uyguladığı kapatmayı 2007'de sıkılaştırarak Gazze'ye uyguladığı kuşatmadan bu yana, mevcut saldırıdan önce beş büyük saldırı gerçekleştirmiştir.

4. Bu saldırı 9. güne gelindiğinde, İsrail'in Gazze'ye karşı 2014 yılında gerçekleştirdiği bir önceki en ölümcül savaştan (2.251)4 daha fazla ölüme (2.670)3 neden olmuştu. Bu raporda, beş aylık saldırı boyunca Filistinlilere uygulanan toplu katliamların, ağır zararların ve acımasız, yaşamı tehdit eden koşulların yalnızca bir kısmı ele alınabilir.

5. BM bağımsız uzmanları,5 akademisyenler,6 ve Uluslararası Adalet Divanı ("UAD") önünde Güney Afrika dahil olmak üzere devletler,7 bu son saldırıda işlenen fiillerin soykırım anlamına gelebileceği konusunda uyarıda bulunmuşlardır. UAD, Soykırım Sözleşmesi kapsamında korunan bir grup olan Gazze'deki Filistinlilerin haklarına yönelik "telafisi mümkün olmayan zarar" riskini makul bulmuş9 ve İsrail'e, diğerlerinin yanı sıra, soykırım eylemlerini önlemek, soykırıma teşviki önlemek ve cezalandırmak ve acil insani yardım sağlamak için "gücü dahilindeki tüm önlemleri almasını" emretmiştir.10

6. İsrail savunmasında, davranışlarının uluslararası insancıl hukuka ("IHL") uygun olduğunu ileri sürmüştür.11 Bu raporun temel bulgularından biri, İsrail'in Gazze'deki soykırım şiddetini meşrulaştırmak için stratejik olarak IHL çerçevesine "insani kamuflaj" olarak başvurduğudur.

7. Bu raporda sunulan bağlam, olgular ve analiz, İsrail'in soykırım suçu işlediğini gösteren eşiğin karşılandığına inanmak için makul gerekçeler olduğu sonucuna götürmektedir. Daha geniş anlamda, İsrail'in eylemlerinin Filistin'deki yerleşimci-sömürgeci projesinin ayrılmaz bir parçası olan soykırımcı bir mantık tarafından yönlendirildiğini ve önceden haber verilen bir trajediye işaret ettiğini de göstermektedir [70].

[70] Albanese, *Anatomy of a Genocide*.

Raportörün ortaya koyduğu gibi, Filistin'de çok açık bir insanî soykırım suçu işlendiği halde ABD, İsrail ve diğer AB ülkelerinin çoğunun bu devlet terörüne destek olmaya devam etmeleri ve İsrail'in ortaya koyduğu soykırıma ve terör vahşetine karşı sürekli bir gerekçe ve inkâr içinde olmaları, temel insan hakları hususunda ikna ediciliklerini, güvenilirliklerini ve geleceğin güvenli dünyasını daha da sorunlu hale getirmektedir. Soykırım suçunun işlenmesinde gerçeklikten uzak bahanelerin gerekçe olarak seslendirilmesi, dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir sebeple gücü yetenin kadın, çocuk, sivil insanları öldürebileceğini; mabetlerin, okulların ve hastanelerin tahrip ve hatta yok edilebileceğini ortaya koyar ki, bu da katliamları, savaşları ve kaosu meşrulaştırmak olur. İşte esasen insanlık dünyası için çalan tehlike çanları tam olarak İsrail'in Filistin'de uyguladığı terör vahşeti ve buna sessiz kalınması ve dahası buna destek sağlanması olduğu açıkça ifade edilmek durumundadır. Nitekim Kamu Denetçiliği Kurumu'nun "Gazze Özel Raporu"nda yer alan "Dünyanın en büyük açık hava hapishanesinden dünyanın en büyük çocuk mezarlığına" [71] ifadesi, durumu özetlemektedir. Gazze üzerinden ortaya konan soykırım ve terör tehlikesinin tüm dünyaya bir kanser gibi yayılması riskine karşı, sorunun kesin bir şekilde ve tereddütsüz olarak halledilmesi ve bu hususta ırkçı tutumlardan ve teolojik takıntıdan uzak bir şekilde insanlık dünyasının güvenceye alınması yönünde kararların acilen hayata geçirilmesi bir zorunluluk oluşturmaktadır.

Sonuç

Filistin Akademik Düşünce Platformu'nun teşekkül etmesiyle ortaya atılmış bir görüş ve öneri olan "Filistin Sözlüğü" hazırlama düşüncesi, çok farklı alanlardan pek çok akademik çevreden onay, destek ve taktir görmüş, böylece akademik camianın da kalemin ve söylemin gücüne dayanarak insanlık için -özelde de Filistin ve Gazze için- önemli bir adım olarak tarihsel hafızanın doğru şekillenmesinde inisiyatif almayı tercih etmesi, bir "Filistin Sözlüğü"nün teşekkül ve tecessüm etmesine ortam hazırlamıştır. Zira kavramsallaştırmanın aynı zamanda meşrulaştırmak olduğu zaman içinde kabul edilmiş bir gerçekliktir.

Kavramların doğru ve etkili bir şekilde kullanılması, tarihin doğru bir şekilde kaydedilmesi ve toplumsal hafızanın oluşmasında önemli bir rol oynar. Bu durum, dilin felsefesinin, hakikatin yaşatılması olduğu gerçeğine de işaret etmektedir. Bu nedenle Filistin direnişi ve Siyonizm terörü gibi önemli konuları ele alırken, kavramların yeniden yapılandırılması ve doğru bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu, gelecek kuşaklara

[71] *KDK Gazze Özel Raporu -Gazze: Nakba of Humanity-*, Özel Rapor (Ankara: Kamu Denetçiliği Raporu, Şubat 2024) (Kamu Denetçiliği Raporu).

doğru bilgi aktarımının sağlanması ve Filistin değerlerinin hatırlanmasına katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla, kavramsallaştırma, Filistin meselesi gibi önemli konularda bir mücadele aracı olarak değerlendirilmelidir. Bu sayede, Filistin halkının insanlık onuru, hak ve hürriyetleri, acıları ve mücadelesi onore edilmiş olacaktır. Bu da umutların kuvvetlenmesine ve adaletin sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Böyle bir çalışma aynı zamanda bir dayanışma örneği olarak da tezahür edecektir. Zira zaman ortaya koymuştur ki Müslümanların dayanışmasından başka bir gücü bulunmamaktadır, dağılmalar ise sadece güçlerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Aksine olarak ise düşmanlarının kendi aralarında ortaya koydukları dayanışma da onların güçlenmelerine neden olmaktadır. Aliya İzzetbegoviç'in şu tespitlerinde olduğu gibi; **"***İsrail'in gücü dünya Yahudilerinin yoğun bir şekilde dayanışmasının sonucudur. Bizim zayıflığımızın sebebi ise tam tersidir. Bölünmüşlüğümüzün ve anlaşmazlıklarımızın sonucudur. Birlik her zaman bölünmüşlükten etkilidir*."

Müslümanların iç bölünmüşlüklerinin neticesi, kıyameti beklemek olmuş görünmektedir. Gazzeli bir öğretmenin şu mesajı da konuya farklı bir perspektif katmaktadır, şöyle demektedir o öğretmen: "*Ahir zamanda taşların ve ağaçların neden konuşacağını anladınız mı? Zira bütün dünya sessiz*." İstiğase maddesinin tanımlanmasında da ortaya koyulduğu üzere, kurtuluş, hürriyet, kalkınma ve insani bir yaşamın sağlanması için Müslümanların aralarındaki her türlü yapay engel ve bölünmüşlüklerin ortadan kaldırılmasından başka da bir yol bulunmamaktadır. Bu çalışmada ortaya koyulan ve zikri geçen "Filistin Sözlüğü" de umulan beraberliğin sağlanmasına teşne olacak bir adım ve zemin olarak büyük bir önem arz etmektedir.

Kaynakça

Kur'ân-ı Kerîm

Tevrat.

Abulhawa, Susan. *Mornings in Jenin*. Bloomsbury, USA: Bloomsbury USA, 2010.

Abunimah, Ali. *One Country: A Bold Proposal to End the Israeli-Palestinian Impasse*. USA: Picador, 2007.

Albanese, Francesca. *Anatomy of a Genocide Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, Francesca Albanese*. Human Rights Council. Human Rights situation in Palestine and other occupied Arab territories (26 Nisan 2024).

https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session55/advance-versions/a-hrc-55-73-auv.pdf

Armstrong, Karen. *Tanrı Adına Savaş: Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmda Köktendincilik*. İstanbul: Alfa Yayınları, 4. Basım, 2021.

Ataöv, Türkkaya. "İkinci Cihan Savaşı'nda Syonizm'in Faşizmle İşbirliği". *Anakara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi* XXIX/3-4 (1974), 107-113.

Aurelius, Marcus. *Kendime Düşünceler*. çev. Yunus emre Ceren. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 19. Basım, 2023.

Aytmatov, Cengiz. *Gün Olur Asra Bedel*. çev. Refik Özdek. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 8. Basım, 2000.

Berkowitz, Michael. *Western Jewry and the Zionist Project, 1914-1933*. UK: Cambridge University Press, 1997.

Bishara, Marwan. *Filistin/İsrail: Barış veya Irkçılık*. çev. Ali Berktay. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2003.

Blumenthal, Max. *Goliath: Life and Loathing in Greater Israel*. New York: Nation Books, 2013.

Bozkurt, Ömer. *Yeni Felsefe Bir Metodik Felsefe Tasavvuru*. Ankara: Maarif Mektepleri, 2020.

Bulut, Faik. *Filistin Rüyası*. Ankara: Öteki Yayınevi, 2. Basım, 1995.

Bunton, Martin. *Colonial Land Policies in Palestine, 1917-1936*. UK: Oxford University Press, 2007.

Carter, Jimmy. *Palestine: Peace Not Apartheid*. New York: Simon & Schuster, 2006.

Chabon, Michael - Waldman, Ayelet. *Kingdom of Olives and Ash: Writers Confront the Occupation*. Canada: Harper Perennial, 2017.

Chomsky, Noam. *Fateful Triangle: The United States, Israel, and the Palestinians*. Boston, USA: South End Press, 1999.

Chomsky, Noam - Pappe, Ilan. *Yaşamla Ölün Arasında Gazze -Dünden Bugüne Filistin Sorunu-*. ed. Frank Barat. çev. Taylan Doğan - Ali Kerem Saysel. İstanbul: bgst Yayınları, 1. Basım, 2011.

Çağlayan, Selin. *İsrail Sözlüğü Siyonistler, Muhalifler, Tarihçiler, Eylemciler, Yerleşimciler, İsrailliler*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1. Basım, 2004.

Çubukçu, Mete. *Bizim Filistin, Bir Direnişin Tarihçesi*. İstanbul: Metis Yayınları, 2. Basım, 2004.

Çulcu, Murat. *"Gelecek Yıl Kudüs'te..." Siyonizmin İlk Dönemi: 1895-1922*. İstanbul: e Yayınları, 1. Basım, 2012.

Dalar, Mehmet. *Gazze Savaşı: Filistin Direnişi, İsrail Yayılmacılığı, Uluslararası Hukuk*. Bursa: Dora Yayınları, 2009.

Darwish, Mahmoud. *Unfortunately, It Was Paradise: Selected Poems*. California, USA: University of California Press, 2013.

Elpeleg, Zvi - Şendil, Dilek. *Filistin Ulusal Hareketinin Kurucusu Hacı Emin el- Hüseynî*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1. Basım, 1999.

Finkelstein, Norman. *Image and Reality of the Israel-Palestine Conflict*. London, New York: Verso, 2003.

Franklin, Özgür ABD Başkanı Benjamin. "Talmud ve Şeytanânî Öğretileri". çev. Andülkadir Ademoğlu. *Armagedon Efsanesi ve Hıristiyan Siyonizmi*. ed. Elif Avcı. 29-37. İstanbul: Profil Yayıncılık, 2008.

Garaudy, Roger. *20. Yüzyılın Biyografisi -Garaudy'nin Felsefî Vasiyeti-*. çev. Cemal Aydın. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 1. Basım, 2015.

Garaudy, Roger. *İlâhî Mesajlar Toprağı Filistin*. çev. Cemal Aydın. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 4. Basım, 2016.

Halloum (Abu Firas), Ribhi. *Belgelerle Filistin -Dün-Bugün-Yarın-*. İstanbul: Alan Yayıncılık, 1. Basım, 1989.

Hass, Amira. *Drinking the Sea at Gaza: Days and Nights in a Land Under Siege*. USA: Picador, 2000.

Havatme, Nayif. *Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu*. çev. Mehmet Emin Bozarslan. İstanbul: Ant Yayınları, 1970.

Hollstein, Walter. *Filistin Sorunu -Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi-*. çev. Cemal A. Ertuğ. İstanbul: Yücel Yayınları, 1. Basım, 1975.

Khader, Jamil. “Ziofascism, Lynching and the Prospects of a Third Intifada”. *PC The Palestine Chronicle* (08 Temmuz 2023). https://www.palestinechronicle.com/ziofascism-lynching-and-the-prospects-of-a-third-intifada/

Khalidi, Rashid. *The Iron Cage: The Story of the Palestinian Struggle for Statehood*. USA: Beacon Press, 2007.

Khalidi, Walid. *All That Remains: The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948*. Washington, D.C.: Institute for Palestine Studies, 1992.

Kışlakçı, Turan. “Gazze’de Savaşan Hintli Bir Müslüman: Abdurrahman Riyaz”. *Türkiye Yazarlar Birliği* (09 Kasım 2023), 8. https://www.netgercek.com/yazarlar/turan-kislakci-7/gazze-de-savasan-hintli-bir-musluman-abdurrahman-riyaz-108

Menna’, Adil. *A’lâmu Filistin fî evahiri’l-ahdi’l-Osmani : (1800 - 1918)*. Beyrut (Beirut): Müessesetü’d-Dirasati’l-Filistiniyye, 3. Basım, 1997.

Morris, Benny. *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004.

Pappe, Ilan. *The Ethnic Cleansing of Palestine*. London, UK: Oneworld Publications, 2007.

Pappe, Ilan - Hilal, Jamil. *Between the Lines: Readings in Israel, the Palestinians, and the U.S. ‘War on Terror*. Chicago, USA: Haymarket Books, 2007.

Qumsiyeh, Mazin B. *Popular Resistance in Palestine: A History of Hope and Empowerment*. London: Pluto Press, 2011.

Roy, Sara. *The Gaza Strip: The Political Economy of De-Development*. Washington, D.C.: Institute for Palestine Studies, 2001.

Said, Edward - Hitchens, Christopher. *Blaming the Victims: Spurious Scholarship and the Palestinian Question*. London, New York: Verso, 2001.

Said, Edward W. “The Essential Terrorist”. *Blaming the Victims Spurious Scholarship and the Palestinian Question*. ed. Edward W. Said - Christopher Hitchens. 149-158. London, New York: Verso, 1988.

Said, Edward W. *The Question of Palestine*. USA: Vintage, 1992.

Shalim, Avi. *The Iron Wall: Israel and the Arab World*. London: Penguin Books, 2014.

Shehadeh, Raja. *Palestinian Walks: Notes on a Vanishing Landscape*. New York: Scribner, 2008.

Sherbok, Dan Cohn. *The Palestinian State, A Jewish Justification*. UK: Impress Books, 1. Basım, 2012.

Açıklamalı Kutsal Kitap. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2010.

"Gish Galloping". haz. Bassem Youssef. https://www.tiktok.com/@middleeasteye/video/7350296560481127712.

KDK Gazze Özel Raporu -Gazze: Nakba of Humanity-. Özel Rapor. Ankara: Kamu Denetçiliği Raporu, Şubat 2024. Kamu Denetçiliği Raporu.

Kur'an, ts.

Gazze Soykırımının Dinî Meşrulaştırımı: "The Beit-El Yeshiva Center" Örneği

Ahmet ASLAN*

Giriş

İsrail, Gazze soykırımına girişirken Hamas'ın 7 Ekim'de gerçekleştirdiği eylemleri gerekçe olarak sunmaya çalışmaktadır. Halbuki bu tarihten bir asır öncelerde başlayan dönem Filistinliler için sömürgeciliğin, sürgünün, askeri işgalin, parçalanma ve yok edilmeye maruz kalmanın tarihidir. Siyonist işgalci apartayt rejiminin 1948'den sonra tüm Filistin'de ve 2005'ten sonra "açık hava hapishanesi/toplama kampına" benzer bir tecrit uyguladığı Gazze Şeridi'nde yaptıkları, on binlerce Filistinlinin katledilmesi, milyonlarca Filistinlinin sürgün edilmesi görmezden gelindiğinde karşımıza 7 Ekim 2023 tarihi çıkmaktadır. Bu tarihte Gazzeli direniş örgütleri, "İsrail'e bir saldırı düzenleyerek 1.200'den fazla kişiyi öldürmüş,** binlerce kişiyi yaralamış, çoğu rehin tutulmaya devam eden yaklaşık 240 kişiyi kaçırmıştır. İsrail bu saldırıların ardından orantısız güç kullanarak Gazze'de karadan, havadan ve denizden geniş çaplı bir askeri operasyon başlatmıştır. 7 Ekim'den sonra İsrail'in Gazze'de yaptığı katliamlar, aradan altı ay geçmesine rağmen neredeyse aralıksız sürmektedir. Bu sürede çoğunluğu çocuk ve kadın olmak üzere 33 binden fazla Filistinli katledilmiş, 75 binden fazla Filistinli yaralanmıştır. İki milyona yakın Gazzeli evlerinden sürülmüş, Gazze Şeridi bölgesi yerle bir edilmiştir.

İsrail'in Gazze'deki sivillere yönelik saldırıları tüm dünyada vicdan sahibi halkların tepkisini çekmiştir. İçlerinde Yahudi olanların da bulunduğu çeşitli din ve görüşten milyonlarca insan, çeşitli protesto şekilleriyle İsrail'in acımasız saldırılarını kınamaktadır. Gazze'de gerçekleştirdiği saldırıları meşru müdafaa olarak savunmaya çalışan İsrail hükümetinin yalanı ise öldürülenlerin çoğunluğunun kadın ve çocuklardan olduğu gerçeğinin yanında işe yaramamaktadır. İsrail hükümeti, Gazzeli direniş örgütlerinin yaptığı eylemlerin intikamını binlerce sivili katlederek almaya çalışmaktadır. Eldeki verilere bakıldığında İsrail'in Gazze'de uyguladığı vahşet, meşru müdafaanın çok ötesindedir. İsrail'in Gazzelilere yaşattığı etnik-dinî soykırımdır.

* Dr. Öğretim Üyesi, Samsun Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, ahmetasl55@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-1657-9662

** Saldırılardaki ölümlerin bir kısmından İsrail güçleri sorumlu tutulmaktadır.

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının başlamasının üzerinden yaklaşık üç ay geçtikten sonra, 29 Aralık 2023'te Güney Afrika Cumhuriyeti, Soykırım Sözleşmesi'nden kaynaklı yükümlülüklerini ihlal ettiği iddiasıyla Uluslararası Adalet Divanı'nda (UAD) İsrail aleyhine dava açmış, İsrail'in Gazze'deki harekatının amaç ve yöntemleri açısından soykırım niteliğinde olduğunu iddia etmiştir. Yakın geçmişinde apartayt tecrübesi yaşamış bir toplumun bilinciyle Güney Afrika; İsrail'in sahip olduğu tüm organizasyon ve imkanlarla özelde Gazzelileri, genelde tüm Filistinlileri yok etmek için uğraştığının delillerini mahkemeye sunmuş ve Mahkeme'den soykırım suçuna karşı geçici önlemlerin belirlenmesi talebinde bulunmuştur.[1] Mahkeme, 11-12 Ocak'ta yapılan duruşmalarda G. Afrika temsilcilerin İsrail'in Gazze'de işlediği soykırım amaçlı eylemlerinin sonlandırılmasına ilişkin 9 maddelik tedbir talebine karşın İsrail temsilcileri, davanın düşürülmesi ve taleplerin reddedilmesini istemiştir.[2] Mahkeme, 26 Ocak'ta açıkladığı kararında Güney Afrika'nın soykırımın önlenmesine/durdurulmasına yönelik tedbir talebini olumlu karşılamış, İsrail'in bu doğrultuda yaptıklarını bir ay içinde Mahkeme'ye sunmasına karar vermiştir.[3]

Gazze'de uygulanan soykırıma rağmen İsrail vatandaşlarının büyük çoğunluğu askeri birliklerinin uyguladığı vahşeti onaylamaktadır. Tel Aviv Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesinin yürüttüğü "Barış Endeksi"nin Ocak 2024 araştırmasına göre İsrail'deki Yahudilerin büyük bir çoğunluğu İsrail Silahlı Kuvvetlerinin "yeterli ya da çok az" güç kullandığını düşünmektedir. Araştırmaya göre İsrail halkının % 88'i Gazze'de ordunun yaptığı "katliamı" haklı bulmaktadır.[4] İsrailli Yahudilerin genelinin devletlerinin Gazze'de yaptığı katliamı destekledikleri sosyal medyada yapılan paylaşımlara da yansımaktadır. Söz konusu desteğin kitlesel bir görünüm kazandığının göstergelerinden birisi de popüler kültür ürünü olarak sunulan "Harbu Darbu" isimli şarkıdır. Yahudi gelenekleriyle ilişkili bir şekilde İsraillilere kin, nefret duyguları ve şiddet pompalayan şarkı; Hamas ve destekçilerini tarihte

[1] ICJ, "Güney Afrika Cumhuriyeti, İsrail Devleti aleyhine dava açar ve Mahkemeden geçici tedbirler belirtmesini talep eder", 29 Aralık, 2023. https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231229-pre-01-00-en.pdf

[2] ICJ, "Gazze Şeridi'nde Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'nin Uygulanması", 12 Ocak, 2024. https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240112-pre-01-00-en.pdf

[3] ICJ, "Kararının Özeti", 26 Ocak, 2024. https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-sum-01-00-en.pdf

[4] Peace Index. "The War in Gaza: Aims and War Management", January 2024, https://en-social-sciences.tau.ac.il/peaceindex/archive/2024-01

İsrailoğullarını yok etmeye çalışan kabileye atıfla "Amalek çocukları" olarak nitelendirmektedir.[5]

Bu çalışmanın amacı İsrail'in Gazze'de uyguladığı soykırımın İsrail halkı tarafından bu derece onaylanmasının dinî meşrulaştırım boyutunu incelemektir. Çalışmada dinî meşrulaştırımın kavramsal çerçevesi çizildikten sonra dinî Siyonizm ve İsrail toplumunun dindarlaşması olgularına değinilmektedir. Ardından İsrailli Yahudilerin Gazze'de işlenen barbarlığı nasıl benimseyebildikleri sorusu "The Beit-El Yeshiva Center"ın çevrimiçi yayınları üzerinden cevaplanmaya çalışılmaktadır. Böyle bir incelemeyle İsrail hükümetinin uyguladığı katliamın dinî meşrulaştırımlarla nasıl "normalleştirildiğinin" tespit edilmesi amaçlanmıştır. Gazze soykırımının dinî meşrulaştırımı inceleyen bu çalışma, nitel bir araştırmadır. Araştırmada "The Beit-El Yeshiva Center"ın "yeshiva.co" internet sitesinde yer alan din adamlarına ait, başta "Ordu ve Savaş" kategorisindekiler olmak üzere konuyla ilgili metinler içerik analizine tabi tutulmuştur. Tasvirî olarak kurgulanan araştırmada güvenirliği artırmak için hahamların söylemlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Elde edilen bulgular Yahudilikte düşman ve savaş, inananları savaşa teşvik ve birlik çağrısı başlıkları altında tasnif edilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Dinî Meşrulaştırım

İnsan birlikteliklerinde verili gerçekliğin bir bilgiye dayanarak geçerli, makul ve haklı oluşunu ifade eden meşruiyet kolektif bir eylem ürünüdür. Meşruiyet ile sosyal düzenin karşılıklı rıza, sükûnet ve uzlaşma çerçevesinde geçerliliği kabul edilir. Toplumun bireyi, bireyin de toplumu hayat tarzı ve kimlikler açısından kabullenmesi de meşruiyetle mümkündür. Grup üyelerinin birbirlerinden yapılmasını bekledikleri davranışlar meşru olarak nitelenir.[6] Meşruluğun sağlanma süreci meşrulaştırımdır ve toplumda devlet dahil herhangi bir güç kaynağının belli bir ahlaki zemine dayanarak kurumsallaşması sürecine atıfta bulunur. Yalnızca istikrarlı ve geçerli bir güç, toplumda meşru sayılır. Weber, meşruiyet kaynağı açısından gücü "olgusal" ve "otoriteryen hükümran" olmak üzere iki tipte değerlendirir. Birincisinde kişilerin özgürce boyun eğmeleri, çıkarları doğrultusunda ve meşruiyet sürecine binaen gerçekleşir. İkincinsinde ise kişisel güdüler ve çıkarlar dikkate alınmaz. Geleneksel, karizmatik ve rasyonel güç kaynakları belli şekillerde meşruiyet iddiasına sahip olurlar.

[5] jpost, "Genç İsrailliler 'Harbu Darbu'da ifade edilen öfkeyi benimsiyor", 16 Aralık, 2023. https://www.jpost.com/israel-news/culture/article-778106

[6] Ejder Okumuş, *Dinin Meşrulaştırma Gücü* (İstanbul: Ark Kitapları-Özgü Yayıncılık, 2005), 13-14.

Gelenekle, vahiyle birleşmiş sevgi ve duygusal bağlarla, mutlak bir şeye değersel akılcı güven ya da inançla meşruiyet üretilir. Yönetenlerin iktidarı gelenek, alışkanlık, âdet, hukuki yasa ve dinsel eylemlerle meşrulaştırılır.[7]

İnsan birlikteliklerinde üyelerin etkileşimi meşrulaştırım çerçevesinde gerçekleşir. Otoriteye itaat, toplumsal kontrol meşrulaştırım olmadan açıklanamaz. Toplumun verili niteliğinin korunup sürdürülmesini sağlayan aygıt, ajan, süreç ve yöntemlerin hepsi meşrulaştırıma hizmet eder. Bir şeyin ya da işin yapılışını ifade eden gündelik sözlerden ahlaki, dinî ve felsefi açıklama şemalarına kadar değişebilen meşrulaştırım araçlarından söz edilebilir. Bu araçlar sosyal düzenin kolektif bilgiyle açıklanıp haklı kılınmasında, toplumun bütünleşmesinin korunmasında etkindir. Geçen ifadelerde öne çıkan husus meşrulaştırımın bilgi esaslı oluşudur. Bu bilgi izah etme, haklılaştırma, onaylama, değer verme ve geçerli kılma gibi şekillerde görünürlük kazanır. Böylece toplumda paylaşılan değer ve bilgilerin referans gösterilmesiyle hem hazır bulunan durumların korunup gözetilmesi hem de yeni durumların kontrollü benimsenmesi sağlanır. Bu süreçte yasa, düzen, adalet, normlar, din, yurtseverlik, sınıfsal ilişkiler, etnik ya da dinî kimlik gibi kavram ve fenoomenler yaygın meşrulaştırıcılar olarak karşımıza çıkar.[8]

Her insan topluluğunu bir dünya kurma girişimi olarak gören Berger, "meşrulaştırımı" doğuştan istikrarsız olan bu dünyaları destekleyen merkezi önemde bir süreç olarak değerlendirir. O, meşrulaştırım ile sosyal düzeni açıklama ve haklılaştırmada yardımcı olan "toplumsal bilgiyi" kasteder. Bu bilgi kurumsal düzenlemelerin niçin öyle olduklarına dair soruların cevaplarıdır. Meşrulaştırım, toplumsal dünyalar insanın çıkarcı ve budalaca tutumları sebebiyle sürekli tehdit altında olduğundan sosyalleşme ve sosyal kontrol mekanizmalarıyla toplumun düzeninin nesilden nesile aktarılmasında vazgeçilmez önemi haizdir. Her kuşak olan biten hakkında kendi "niçin"lerini önceki kuşakların desteğiyle cevaplamak durumundadır. Ne var ki meşrulaştırımı sağlayan cevaplar sürekli unutulma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Özellikle kriz dönemlerinde bunların hatırlanması gerekir. Atasözleri, ahlaki kurallar, geleneksel hikmet, mitler, masallar, halk hikayeleri bu süreçte hep devreye sokulur. Berger, toplum düzeninin toptan meşrulaştırıldığı her şeyi kucaklayan kuramsal yapılar olarak dünya görüşlerini de meşrulaştırımın üst bir düzeyi olarak görür.[9]

[7] Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü. (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2020), 495-96.
[8] Okumuş, *Dinin Meşrulaştırma Gücü*, 20-22.
[9] Peter L. Berger, *Dinin Sosyal Gerçekliği*, çev. Ali Çoşkun. (İstanbul: İnsan Yayınları, 1993), 61-64.

Berger'e göre meşrulaştırımın asıl amacı sosyal gerçekliğin korunmasını sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirmede din, tarih boyu en yaygın ve etkin araç olagelmiştir. En istikrarsız gerçeklik yapıları dahi din ile nihaî gerçekliğe bağlanabilir. Toplumsal dünyanın beşer kaynaklı kaygan gerçekleri tanrısal gerçekliklerle irtibatlandırılabilir. Bu süreçte toplumsal kurumlar kutsal ve kozmik bir referans çerçevesine yerleştirerek meşrulaştırılır. Yapılan, insan aktivitesinin tarihsel oluşumlarının tarih üstü ve insan üstü bir noktadan ele alınmasıdır. Makro kozmos ile mikro kozmos arasında kurulan bu güdümlü ilişki ile "aşağıda olan her şeyin" bir benzerinin "yukarıda" olduğu varsayılır. Bu durumda kurumsal düzene katılmak tanrısal kozmosa katılmak anlamına gelir. Akrabalık, aile, cinsellik, siyasî otorite, hükümet, ceza gibi beşerî olgular tanrısal kozmosun yansımaları; siyasal otorite de tanrıların bir aracı veya enkarnasyonu (tecessümü) olarak görülmeye başlanır. Artık yönetici, tanrılar adına konuşmaktadır ve ona itaat etmek tanrılar dünyası ile iyi ilişkiler içinde olmak demektir.[10]

Tarih boyunca insan fenomenini kozmik bir referans çerçevesine yerleştirmede en büyük güç din olduğundan meşrulaştırım sürecinin en önemli aktörü de dindir. Böylece dinî meşrulaştırım, beşerî gerçekliği evrensel ve kutsal gerçekliğe bağlamak demektir. Dinî meşrulaştırımla ortaya çıktığından itibaren istikrarlı olamayan insan etkinlikleri güvenlik ve kalıcılık görünümü kazanır. Böylece kurumlar; tanrısal denilebilecek kadar karşı konulmazlık, sağlamlık ve kalıcılık görünümü kazanır. Ancak zamanın aşındırması ve gruplar arası ihtilaflar sebebiyle söz konusu görünüm daima tehdit altındadır.[11] Bu tehdide karşı çeşitli "hatırlatıcılar"; kurumsal dinin toplumsal aktörleri, dinden beslenmiş kolektif bellek, gelenek ve ritüeller daima devrededir. Nihayetinde dinî meşrulaştırıma sahip bir toplumsal düzene muhalefet etmek, gayri medeniliğe öykünmek demektir. Hülasa dinî meşrulaştırım, yalnızca bu dünyanın "niçin"lerine cevap vermekle kalmaz aynı zamanda onunla gerçekliğin tüm tanımlarına meydan okuyan ölüme karşı bile dirençli olmak daha mümkün hale gelir.

İnanç esasları ile dinî meşrulaştırımın temel uygulama alanı olan siyaset Yahudilikte iç içedir. Teokrasi kavramının mucidi olan Yahudi tarihçi Josephus, kavramın tam da Yahudi olmayanlara Yahudilik- siyaset ilişkisini açıkladığını belirtir. Josephus'a göre teokrasi "yasa koyucu" Musa'ya özgü; monarşi, oligarşi, cumhuriyet gibi sistemlerle hiçbir ilişkisi olmayan Tanrı'nın otoritesi ve gücünü temsil eden bir sistemdir.[12]

[10] Berger, *Dinin Sosyal Gerçekliği*, 65-67.
[11] Berger, *Dinin Sosyal Gerçekliği*, 69-71.
[12] Avihu Zakai, "Theocracy," *International encyclopedia of the social sciences* içinde, ed. William A. Darity Jr. Detroit: The Gale Group, 2008, Cilt 8: 342.

Siyonist işgalciler tüm eylemlerini meşrulaştırmada sahip oldukları engin tecrübe sayesinde hiç zorluk yaşamamaktadırlar. Gazze soykırımının başlarında ordusunun Gazze'ye yönelik kara harekâtı hazırlıkları içinde olduğunu duyuran hükümet başkanı, mesajına dinsel anlatı ve sembolleri ekleme gereği duymuştur:

"Bizler ışığın insanlarıyız, onlar karanlığın insanları ve ışık karanlığa karşı zafer kazanacaktır… Artık tek bir amaç için bir araya gelmenin zamanıdır, zafere ulaşmak için hızla ilerlemek. Ortak gücümüz ile haklılığımıza ve Yahudi halkının ebediliğine olan derin inancımızla Hamas'a karşı Yeşaya kehanetini göreceğiz. Ülkenden şiddet, sınır boylarından soygun ve yıkım haberleri duyulmayacak artık. Surlarına kurtuluş, kapılarına Övgü adını vereceksin."[13]

Netanyahu, Gazze soykırımına dönüşen harekatın duyurusunda Tanah'ın Peygamberler bölümündeki "Yeşaya" anlatısına göndermede bulunmuştur. Atıf yapılan kısımda İsrailoğullarının "seçilmiş halk" oluşu, yeryüzüne İsrailoğullarının Siyon'da (Kudüs) yeniden toplanacağı, burada Tanrı'nın Krallığı'nın yeniden kurulacağı, Süleyman Mabedinin yeniden inşa edileceği, gücünü yeniden kazanacak olan İsrailoğullarının uluslara önderlik edeceği gibi vaatler yer alır. Kısacası İsrail'in kurtuluşuna ve görkemli geleceğine dair kehanetlerden bahsedilir (Yeşaya 60). Yüzeysel okumalarda sıkça yapılageldiği gibi metin, söylem sahibi tarafından araçsallaştırılmıştır. Netenyahu, kitabın atıf yaptığı kısmına gelmeden önceki uyarı ve hatırlatmaları görmezden gelmektedir. Halbuki atıf yaptığı kısma gelinceye kadar Yeşaya Kitabı'nda İsrailoğullarına birçok uyarıda bulunulmaktadır.[14] Bir politikacı, soykırıma varan katliamlarını meşrulaştırmak için yüzyılı aşkın süredir dinî Siyonizm'in yapageldiği üzere dinî metinlerden destek almaya çalışmaktadır. Bu çabada metinlerin derinlikli analizinin ya da mesela vadedilmiş toprakların sınırlarının belirlenmesinde olduğu gibi ifadelerin tam olarak neyi işaret ettiğinin fazla önemi yoktur. Siyonizm'in günümüzdeki temsilcileri olan İsrail politikacılarının dinî metinleri işgal ve soykırımı meşrulaştırmak için araçsallaştırdıkları o metinlere aykırı tutumlarında ifşa olmaktadır. Örneğin Yeşaya'dan güç almak isteyenler, Şabat sınırlamalarını hiçe sayarak bu günlerde de soykırıma devam edebilmiştir.

[13] AA, "Netanyahu'nun savaş döneminde sık sık Tevrat'tan alıntılar yapması dikkati çekiyor", 25 Ekim, 2023. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/netanyahunun-savas-doneminde-sik-sik-tevrattan-alintilar-yapmasi-dikkati-cekiyor/3037695

[14] Kutsal Kitap, Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2024. https://kutsalkitap.info.tr/?q=M%C4%B1s%C4%B1r%E2%80%99dan+%C3%87%C4%B1k%C4%B1%C5%9F+19%3A6, Yeşaya 1:2-3,15-17; 6:9; 43; 48; 49.

Dinî Siyonizm

Siyonizm etimolojik açıdan Kudüs'ü imler ve burada bir tepe olan Siyon'a dayanır. Siyonizm terimini ilk kez gazeteci Nathan Birnbaum, Viyana'da yayınlanan "Selbstemanzipation" gazetesinde (1 Nisan 1890) kullanmıştır.[15] Dinî Siyonizm ise Yahudi milliyetçiliğinin Yahudilik olmadan mümkün olmayacağına inanan, bu sebeple dinî canlanma projesini esas alan bir harekettir. Bu harekete göre Yahudilik inanç ve prensipleriyle yaşanmadan Yahudi milliyetçiliği yaşatılamaz.[16]

Dinî Siyonizm, Yahudilere tüm dünyevî sıkıntılardan kurtuluşu vadeden modern beşerî bir ideolojinin dinî yorumlarla bezenmiş şeklidir. Yahudileri vadedilmiş topraklarda toplama idealini ilk olarak ortaya atanlar Rabbi Zvi Hirsch Kalischer (1795-1874) ve Rabbi Judah Alkalai (1789-1878)'dir. Ancak başlangıçta bu ideali benimseyenlerin çoğu seküler bireylerdir. İsmi geçen hahamlar, geleneksel Yahudilerin Filistin'e toptan göçü yasak addeden yaklaşımlarına karşıt söylem geliştirdiklerinden dinî Siyonizm'in öncüleri sayılırlar. Kalischer'e göre Avrupalı Yahudiler harekete geçerek bir örgüt etrafında birleşmeli, Tanrı'nın kendilerine vaat ettiği topraklarda toplanmalıdır. O, Siyonizm'in Theodor Herzl (1860-1904) tarafından geniş kitlelere yayılmasından daha önce, 1836'da Rothschild'lerden Kudüs'ün satın alınması hususunda ricada bulunmuştur.[17]

Dinî eğitimini Kudüs'te alan, Kabalacı fikirlerle Doğu Avrupa'ya dönen Judah Alkalai Filistin'e göç etmenin yasak olduğu geleneksel inancı terk etmiş, Yahudilerin Filistin'de bir devlet kurmaları gerektiğini savunmuştur. O, kutsal topraklara gidildiği takdirde Mesihin gelişinin hızlanacağına inanmıştır. Alkalai, bu amacın benimsetilmesi için Avrupa'yı dolaşmış, ardından örnek olmak amacıyla Kudüs'e yerleşmiştir.[18] Kalischer ve Alkalai'den Herzl'in Siyonizm'ine kadar Yahudilerin sıkıntılardan kurtarılması için Siyonizm'in şekillenmesini sağlayan, toplu göçü savunan çeşitli fikirler ortaya atılmış ve bazı teşebbüslerde bulunulmuştur. Bunlardan öne çıkanlar Alman finansör Baron Hirsch'in öncülük ettiği **Yahudi Koloni Örgütü** ve Baron Edmond Rothschild'in Filistin bölgesindeki **tarım kolonisi** faaliyetleridir.[19] 1894 yılında Paris'te görülen Dreyfus Davası'nı yakından takip eden Herzl, Yahudi meselesinin kökten çözülmesi amacıyla 1896'da "Yahudi Devleti"

[15] Yusuf Süha Sonuç, "Başlangıçtan Günümüze Dini Siyonizm", (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 14.
[16] Semiha Karahan, "Siyonizmin Teolojik Temelleri." Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 112.
[17] Mim Kemal Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu,* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2018), 42.
[18] Sonuç, "Başlangıçtan Günümüze Dini Siyonizm", 12.
[19] Sonuç, "Başlangıçtan Günümüze Dini Siyonizm", 12.

adlı bir çalışma yayımlamıştır. Onun planına göre önce **Yahudi Derneği** ve **Yahudi Şirketi** adlarında iki örgüt kurulacak, dernek siyasi işleri organize ederken şirket de Filistin'de alınacak gayrimenkullerin finansmanını sağlayacaktır.[20] Kitabında Siyonizm ifadesine yer vermeyen Herzl, bahsettiği derneği **Dünya Siyonist Örgütü** ismiyle kurmuş, bu örgütün ilk toplantısını da 1897'de Dünya Siyonist Kongresi adıyla gerçekleştirmiştir.

Dinî Siyonizm'in temel amaçlarından birini seküler Siyonistlerin din dışı yaklaşımlarını engellemek ve Yahudi şeriatı ile Siyonizm arasında irtibatı sağlanmaktır. Seküler bir hareket olarak doğan Siyonizm'in henüz başlangıcında, II. Siyonist Kongresi'nde (1898) din kişisel bir mesele olarak sunulmuştur. Dindar Yahudilerde endişeye sebep olan bu durum, dinî Siyonizm'in ilk temsilcisi olan Haham Yitzhak Yaacov Reines (1839-1915)'ın öncülüğünde **Mizrahi** adında dinî bir parti kurulmasına (1902) ve Siyonizm'i etkileme çalışmalarının başlatılmasına sebep olmuştur. Reines, kurduğu **yeşivalarla Halaka** ile Siyonizm arasında irtibatı sağlamayı amaçlamıştır. Nitekim Mizrahi Partisi bu etkinliği ile Siyonizm'in önemli bir temsilcisi olmuştur. Herzl'in karşı çıkmayıp finanse ettiği Mizrahi Partisi, siyasi Siyonizm'e dinin araçsallaştırılmasında katkıda bulunmuştur.[21]

Dinî Siyonizm'in en önemli temsilcisi olan Rabbi Abraham I. H. Kook (1865-1935), 1904'te Filistin'e göç etmiş, burada kurduğu yeşivalarda Yahudilere manevi ve mistik diriliş vadetmiştir. Diaspora ve İsrail'deki tüm Yahudiler için kutsal merkez olmasını temenni ettiği bu yeşivalarda Kook, Siyonizm'i mesihsel bir kurguyla sunmuştur. Kook, Reines gibi öğretileriyle Siyonizmin dinîleşmesi için gayret göstermiştir. Onun ideolojisinde Yahudi olmayanlara yer yoktur. Nitekim Filistin'de zamanında yapılmış birçok katliamı desteklemiştir. İngiliz manda yönetimi Kook'u 1921'de hahambaşı olarak atamıştır.

Seküler bir tasarı olan kibutzların dinî versiyonlarını kurma konusunda da uzun mücadeleler sonucunda başarıya ulaşan dinî Siyonizm; Mizrahi Partisi, Bnei Akiva gençlik teşkilatlarından doğan Ulusal Dinî Parti, Gush Emunim ve Kach Partisi gibi oluşumlarla etkinliğini her dönem göstermiştir. Dinî Siyonistler, İsrail'in kurulmasında sekülerlere nispeten geri planda kalmışlarsa da İngiliz manda idaresine ve Filistinlilere karşı gösteri ve silahlı eylemlerin daimî bir parçası olmuşlardır. Onlar, işgal ve savaşlarda toprakları genişledikçe daha "Büyük İsrail" demekten geri durmamışlar, savaş dönemlerinde gönüllü olan "Gush Emunim" üyeleri vasıtasıyla toplumda varlık ve etkinliklerini daima canlı tutmuşlardır. Zaman zaman tavırlarında esneklik gösterseler de işçi Siyonistlerle kurdukları

[20] Theodor Herzl, *Yahudi Devleti*, çev. Yeşim Meriç (İstanbul: Milenyum Yayınları, 2018), 28, 41-43.
[21] Karahan, "Siyonizmin Teolojik Temelleri", 113.

ittifaklar ve eğitim çalışmalarıyla mücadeleden vaz geçmemişlerdir. Nihayet uzun mücadeleler sonucunda eğitim sistemlerini İsrail'in genel eğitim sisteminin bir parçası haline getirmeyi başarmışlardır.[22]

İsrail Toplumunun Dindarlaşması

İsrail'de din- toplum ilişkisi üzerine yapılan analizlerden çıkarılabilecek genel sonuç, Siyonizm'in Ortodoks hareketleri şekillendirdiği gibi Ortodoks hareketlerin de Siyonizm'e etki ettiği gerçeğidir. Devlet kurulduktan sonra toplumda dinî alanlar Ortodoks hareketlerce, diğer alanlar seküler Siyonistlerce düzenlenmiş; ilişkiler gerilim ve destekleme arasında gidip gelmiştir. Ancak son on yıllarda modern Ortodoks veya ultra- Ortodoks dindarın geleneksel kabuğu kırarak İsrail toplumu ile entegrasyonu din- devlet- toplum ilişkilerinin yeniden tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Mesela, zamanla artan oranda Haredi erkek iş piyasalarına girmiş, dinî okullar odağında tasarlanan toplumsal yaşam adaları dönüşüme uğramıştır. Bu göstergeler dinin gerilemesi olarak yorumlanabilir. Ancak iş piyasasına katılan Haredilerin, kendi yaşam alanları dışında görünürlüklerinin ve taleplerinin artması da dindarlaşma olarak görülebilir. İsrail'de genel olarak 1967 sonrası belirginleşmeye başlayan bir dindarlaşma süreci gözlemlenmektedir. Bu süreç tam olarak dindar Siyonizm'in mesihçi ve yayılmacı ideasının Batı Şeria'nın kolonizasyonu projesiyle İşçi-Siyonist milliyetçi tahayyüle meydan okumasıyla başlatılabilir. Eğitimde Yahudi milli kültürünün dinî kültür olmadan geliştirilemeyeceğine yönelik farkındalık İşçi Siyonizm'in ulus şekillendirme sürecinde dinî kimliğe ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Bu sebeple dindar liderlik ile yapılan uzlaşılar birtakım tavizler olarak değil, yeni kurulan toplumun entegrasyonu için gerekli düzenlemeler olarak işlev görmüştür. Böylece 67 sonrası yaşanan gelişmeler taşıyıcı Siyonist tasavvurun ağırlığının yön değiştirmesi olarak tanımlanabilir. İşçi Siyonizm güç kaybederken dindar Siyonizm güç kazanmaya başlamıştır.[23]

İsrail'de son elli yılda dindar Siyonist partilerinin ötesinde bir dindar Siyonizm hegemonyası kurulmuştur. Zira Knesset'teki Siyonist parti gücü, siyasal pratik ve söylemlerdeki dinî ton kadar açık ve belirgin değildir. İşçi Siyonist hegemonyası döneminde Siyonizm'in dinî taşıyıcılarının etkinlikleri sınırlı olmuştur. Ancak 67 sonrası Doğu Kudüs ve Batı Şeria toprakları Ürdün'den alınmış ve böylece tarihsel Yahudi yurdu olduğu iddia edilen topraklar üzerinde yayılmacı işgalciliğin öncülüğünü yapmak dindar Siyonizm'in işi olmuştur. İsrail'i kuran yerleşimci ruh, dinî Siyonistlerle daha dindar ve mesihçi bir renk

[22] Karahan, "Siyonizmin Teolojik Temelleri", 114-116.
[23] Yoav Peled ve Horit Herman Peled, *The religionization of Israeli society* (London: Routledge, 2018), 35-57.

kazandırmıştır. 1973 Yom Kippur Savaşı ise bir taraftan İsrail'in yenilmezliği efsanesine darbe vurmuşken diğer taraftan İşçi-Siyonist liderliğin güvenlik vaadini boşa çıkarmıştır. Diğer taraftan devletçi ekonomik politikaların etkisini kaybetmesi de İşçi-Siyonist tahakkümü zaafa uğratmış, dinî Siyonist söylemlere etkinlik alanı açmıştır.[24]

İşçi Siyonist hegemonyanın zayıflamasından sonra dindar Siyonist meydan okuma dönemi başlamıştır. Bu süreçte öncelikli çabalar devlet-dinî eğitim akımının özerklik kazanması hedefine yönelik olmuştur. Ulusal-dindarlar ve ultra-Ortodokslar imtiyazlar kazanmış, Ortodoks kurum ve söylemler sosyal hayatın pek çok alanında hegemonyasını kurmuştur.[25] Toplumun dindarlaşması sürecinde bir taraftan dinî eğitim özerklik kazanırken diğer taraftan dinî partiler genel eğitim politikalarına kendi renklerini yansıtmışlardır. Bunlara seküler eğitimin içeriğinin dinîleştirilmesi çabaları da eklenince genel olarak ulusal kimliğin dinî boyutu güçlenmiştir. İsrail ordusu ise dindar-Siyonist kadroların ordu dışında kariyer arayışları yerine ordu içerisinde sayı ve etkinliğini artırmasıyla önceki dönemlere nazaran dinî Siyonizm lehine farklılaşmıştır.[26]

İsrail'in son savaştaki kayıplarının üçte biri dindar Siyonist cemaatlerden gelmektedir. Bu kayıpların büyük kısmı dinî eğitim almış olan yeşiva mezunlarıdır.[27] Gazze'de ölen askerlerin inanç kimlikleri üzerine yapılan yorumlar toplumda var olan dindar-seküler tartışmasının bir yansıması olarak okunabilir.[28] Haham Schnwal, savaşta ölenlerin dindarlıkları üzerinde tartışma yapılmasını "savaşçı kardeşliği" açısından yanlış bulduğunu belirtmektedir. 7 Ekim olaylarından alınacak temel dersin toplumda var olan ayrışmaların önüne geçerek toplumun birliğini sağlamak olduğunu vurgulayan Haham, "ulusal dinî kamuoyunu gayri meşrulaştırma" diye adlandırdığı eğilim konusunda uyarıda bulunmaktan da geri durmamaktadır. Schwal, kabul edilemez bulduğu siyasette, akademide ve kültürel kamuoyunda üst düzey isimlerin dindarlara "Mesih", "kanserli büyüme" ya da "aşırı milliyetçi" gibi ifadelerle etiketlemeleri karşısında dinî Siyonizm'in ülkeye katkısının ve bunun için ödenen ağır bedelin hatırlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Schwal, İsrail ordusunun kayıplarında dindar Yahudilerin oranının yüksek olmasının yarattığı tartışmalar bağlamında ordunun yedek sisteminin öneminin tekrar ortaya çıktığını

[24] Pelet ve Peled, *The religionization of Israeli society,* 35-57.
[25] Pelet ve Peled, *The religionization of Israeli society,* 58-86.
[26] Pelet ve Peled, *The religionization of Israeli society,* 106-135.
[27] Guy Ezra, "Hanoch Daum: My sector is paying a high price in the war", 19 Aralık, 2023. https://www.srugim.co.il
[28] T. B. Tashpad, "Amit Segal breaks his silence: 'I held back for two and a half months'", 27 Aralık, 2023. https://www.srugim.co.il

belirtmektedir. Ona göre ordunun savaşırken temel motivasyonu dinî, ahlaki, Siyonist kısacası manevi faktörlerdir. Bu motivasyonun kazandırılmasında da yeşivaların ve diğer din eğitimi çalışmalarının önemi büyüktür. Haham, orduda görev alan muvazzaf ve yedek dindar Siyonistlerin savaşçı ruhunun Tevrat çalışmaları ile "vatana" hizmet etme motivasyonu arasındaki bağlantıdan şüphe duyanlara açık bir cevap olduğunu dile getirmektedir. Schwal, soykırım savaşında ölen ve orduda hizmet eden dindar İsrail askerlerinin sayısının nüfustaki dindarların oranlarıyla orantısız olduğunu belirtmektedir. Ona göre bu durum dindar savaşçıların yüksek motivasyonundan ve ailelerinin dayanıklılığından kaynaklanmaktadır.

Gazze soykırımında ölen askerlerin bir kısmı Hesder Yeşivası'nın mezunlarındandır ve Netenyahu ölen askerlerin ardından topluma mesaj vermek amacıyla burayı ziyaret edip burada dinî ve duygusal tonu yüksek bir konuşma yapmıştır. Schwal, kendisinin de bir mezunu ve müntesibi olduğu Hesder Yeşivası'nın kurulduğu 1950'lerden beri orduya ve topluma katkılarını vurgulamaktadır. Beş altı yıllık Tevrat eğitimi ile askerlik hizmetinin bütünleştirilmesi meselesine değinen Schwal, bu eğitimin askerlik ve toplum için vazgeçilmez önemini dile getirmektedir. Tanrı'nın Tevrat'ta kendisini duruma göre bir öğretmen ya da savaşçı olarak tanıttığı örneklerle açıklayan Schwal, manevi eğitim faaliyetini ve başlı başına bir değer olarak Tevrat çalışmasını güçlendirmenin topluma katkısının önemini vurgulamaktadır.[29] Eğitim sebebiyle askerlikten uzak kalan yeşiva öğrencileri, mezuniyet sonrası uzun yıllar yedek olarak görev yapmaktadırlar. En son Gazze soykırımında bir kez daha açığa çıktığı gibi din ve dinî Siyonizm, asrı aşan işgal tarihinde hep başrolde olmuştur.

Yöntem

Bu çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Genel olarak içerik analizi teknikleri bir söylemi anlama ve yorumlamada öznellikten kurtulmayı sağlamaya çalışır. Bu amaca ulaşırken okuyucunun bilgi, sezgi, tutum, değer ve referanslarına bağımlı bir şekilde yorum yapması yerine nesnel okuma ilkelerine riayet etmesi esastır. Dolayısıyla içerik analizinde söylemin görünen, ilk bakışta algılanan içeriği yerine üstü örtülü içeriğinin ortaya çıkarılması gerekir. Böylece önyargıları onaylama, duygusal rahatlama, ideolojik ve kültürel kanaatleri pekiştirmenin ötesinde yeni şeyler öğrenmeye çalışılır.[30]

Çalışmada Gazze soykırımının dinî meşrulaştırımının betimsel olarak ortaya konması amaçlanmıştır. Dinî meşrulaştırımın toplumun çeşitli kesim ve kurumlarına yayılmış olsa da

[29] Eliezer Schnwal, "וגבורה תורה מתן" 4 Nisan, 2024. https://www.inn.co.il/news/627910
[30] Nuri Bilgin, *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnekler Çalışmalar* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006), 1.

kendini özellikle din adamları ve siyasetçilerin söylemlerinde görünür kılacağı varsayılabilir. Bu doğrultuda çalışmanın *örneklemi* "The Beit-El Yeshiva Center"ın "yeshiva.co" internet sitesinde yer alan din adamlarının söylemleriyle sınırlandırılmıştır. Bu örnekleme bazı politikacıların beyanları da eklenmiştir. Bu örnekleme dahil olan içerikler konu bağlamında Yahudilikte düşman ve savaş, inananları savaşa teşvik ve birlik çağrısı başlıkları altında *kategorilendirilmiştir.* Bu kategoriler altında toplanan içerikler eş zamanlı olarak *değerlendirme, çıkarsama ve yorumlamaya* tabi tutulmuştur.[31]

Bulgular

Beit-El Yeshiva Merkezi

Beit El Yeshiva (İbr. ישיבת בית אל) Batı Şeria'nın İsrail kontrolündeki C Bölgesi'nde, Ramallah yakınlarındaki Binyamin'de bir topluluk olan Beit El yerleşim yerinde dinî Siyonist bir yeshivadır. Bu yeshiva, Kudüs'teki "Mercaz Harav" yeshivasından bir grup öğrenci tarafından kurulmuştur. 1977 kışında, Kudüs'teki Mercaz Harav Yeshiva'nın son sınıf öğrencileri, Beit-El tepelerinde bir yeshiva ve bir cemaat kurmak için örgütlenmişler, kendilerine liderlik etmesi için Harav Zalman Baruch Melamed'e bağlanmışlar, Harav Zvi Yehuda Kook'un onayıyla cemaatlerini kurmuşlardır. Cemaat kendini aynı yerde dua eden Yakup'un çocuklarıyla özdeşleştirmeye çalışmaktadır. Başlangıçta yakındaki bir ordu üssünde yaşayan öğrenciler günümüzde yeshivanın kendi binasında eğitim görmektedir. Bu yeshivaya halen iki yüz elliden fazla öğrenci kayıtlıdır. Yeshivanın günümüzdeki yöneticisi (Roş yeshiva) Haham Zalman Baruch Melamed'dir. Kendine özgü geleneksel bir din ve eğitim anlayışı inşa etmiş olan bu Yeshiva'ya dünyanın her yerinden çok sayıda öğrenci katılmaktadır. Öğrenciler Yeshiva'dan ayrıldıktan sonra bile Yeshiva'yı manevi gelişimlerinin kaynağı olarak görmeye teşvik edilirler. Burada öğrenciler ilk 6 yıl boyunca geleneksel bir beceri öğrenme programıyla derinlemesine bir çalışma programına tabi tutulur. Ardından öğrenciler çeşitli aşamalardan geçerek toplamda on dört yıllık bir eğitim ile Yahudi kutsal metinlerinin tamamını öğrenerek hahamlık nişanı sınavlarına hazırlanırlar. Beit-El Yeshiva Merkezinin orta dereceli kızlara ve erkeklere yönelik başka eğitim kurumları da bulunmaktadır. Beit El Yeshiva Merkezi, Arutz Sheva - İsrail Ulusal Haberleri adında 1980'lerin sonunda kurulan dinî Siyonist bir radyo istasyonuna dayanan bir medya grubuna sahiptir. Yine bu Merkez, "yeshiva.co" adında dinî Siyonist anlayışla işleyen büyük bir web

[31] Bilgin, *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*, 11.

sitesi yönetmektedir[32] Bu çalışmanın örneklemi Beit-El Yeshiva Merkezi'nin web sitesinde yer alan hahamların metinlerinden oluşturulmuştur.

Yahudilikte Düşman ve Savaş

Yahudilikte savaşlar emredilen ve izin verilenler olmak üzere ikiye ayrılır.[33] Tevrat'a göre başkalarına ait toprakların işgal/ fethedilmesi caizdir. Savunma amaçlı olmayan bu savaşların temel motivasyonu saldırganlıktır. Tanrı'nın Yahudilere miras kıldığına inanılan Kenanlıların toprakları üzerinde hak sahibi oldukları inancına dayanır. Tevrat'ta açıkça "ve sen de araziyi mülk edineceksin ve oraya yerleşeceksin, çünkü ben bu araziyi sana mülk olarak tahsis ettim." vaadi yer alır. "Putperestlik tehdidi" Tevrat'ta bu işgallerin gerekçesi olarak sunulur. Vadedilmiş toprakların elde edilmesi ve buralarda bulunan halkların yok edilmesi için girişilen savaşlar zorunludur. Hangi sebeple olursa olsun İsrail halkının giriştiği tüm savaşlar "Tanrı'nın savaşları" olarak onaylanmıştır. Müdafaa, saldırganlık, fetih, genişleme, Kenan topraklarının ele geçirilmesi veya Yahudileri etkileyebilecek putperestliğin ortadan kaldırılması gibi farklı sebeplerle de olsa savaşların meşruluğu konusunda önemli farklılık yoktur. Bazı hahamlar herkesin katılmak zorunda olduğu Kenan topraklarının fethine yönelik savaşların diğerlerinden bir derece daha yüksek kategoride olduğunu vurgularlar. Kısacası Yahudi halkının savaşlarının tümü ilahi iradenin ifadesine uygun olarak Tanrı'nın savaşlarıdır ve dinîdir.[34]

Yahudiler gerek son yüzyılda Siyonist ideallerle gerekse önceki dönemlerde düşman ve savaş söz konusu olduğunda en eski Arap kabilesi olarak bilinen kısmen efsanevî göçebe Sâmî kabile Amalek'i gündeme getirmekten vazgeçmez görünmektedirler. Bütün düşmanlar bir şekilde Amalek ile özdeşleştirilmektedir. Tevrat'ta bu kavme yapılan atıflar sebebiyle olsa gerek içinde bulunduğumuz Gazze soykırımı sürecinde de daha önceki dönemlerde de bu tutum değişmemektedir. Haham Ari Waxman, Tevrat'ta yer alan "Amalek milletlerin ilkidir ve sonları olarak helak olacaktır." ifadesine atıftan sonra yarı efsanevî topluluğu tarih üstü bir bağlamda gündeme getirmektedir:

"Tam Yahudi halkı gerçek istikametini belirlediği anda Amalek saldırır. Tam da İsrail halkının ulusal ve dinî özlemlerini gerçekleştirme yolculuğuna çıktığı noktada Amalek, İsrail vatanında bir Tora hayatı yaşayarak planladıkları hedefe ulaşmalarına karşı çıkıyor."

[32] yeshiva.co. "About", 29 Mart, 2024. https://www.yeshiva.co/about
[33] Kutsal Kitap, Tesniye: 20.
[34] Haham Donniel Hartman,. "Two Types of Jewish War", 27 Mart, 2024. https://www.myjewishlearning.com/article/two-types-of-jewish-war/

Haham Waxman'a göre tarih üstü Amalek'in eylemlerinin motivasyonu, Yahudilerin ideallerini engellemek olduğu için ona karşı verilecek mücadelenin tarzı Tevrat'ın İsrail'de yaşatılması için en güçlü eylemleri gerçekleştirmek şeklinde olmalıdır.[35]

Haham Eliezer Melamed, Gazzeliler tarafından esir alınan rehineler bağlamında onları kurtarmak için yüksek bedeller ödemek ile tüm toplumun esenliğini öncelemek arasında ikilemde kalmayı konu edinmektedir. Melamed'e göre ancak para karşılığı kaçırılan rehinelerin kurtarılması için büyük fedakarlıklar yapılabilir. Yoksa savaş durumunda zayıflık göstergesi olacak şekilde düşmana boyun eğerek rehineleri kurtarmak için fedakarlıklarda bulunmak yasaktır. Haham, bu görüşünü geçmişte yaşanan esir takası hadiselerinde düştükleri durumlarla gerekçelendirmektedir. Ona göre acıya rağmen baskıya boyun eğilmemeli birebir takasın ötesinde aşırı bedel ödenmemelidir. Tevrat pasajlarına atıf yapan Haham, bu konudaki kuralın *"savaş sırasında düşmanın hiçbir talebine boyun eğmemek, bir Yahudi rehin alınsa bile onu kurtarmak için savaşa çıkmak"* olduğunu belirtmektedir:

"Amalek Zeklag'ı işgal edip kadınları esir aldığında Kral Davud'un yaptığı da buydu; önce pazarlık yapma zahmetine girmeden esirleri kurtarmak için savaşa koyuldu.[36] Düşman sadece saman çalmak için gelse bile onlara karşı savaş açmak için yola çıkarız çünkü daha az önemli bir konuda onlara teslim olursak, bize karşı daha büyük bir kararlılıkla savaşmaya devam ederler."

Hayati tehlikede olan bir düşmana/ teröriste yardım edilip edilemeyeceğini konu edinen Melamed, Talmud'a referansla *"İsrail'den en kötü şekilde nefret edenlerin yükseltilmesi değil alçaltılması gerektiğini"* vurgulayarak bu durumda olanların öldürülmeyeceğini ama onlara yardım etmekle de emrolunmadıklarını belirtmektedir. Ancak bu hüküm ona göre genel zamanlar için geçerlidir. Yoksa bir Yahudi'ye yönelik suikast girişimi ölümle cezalandırılmalıdır. Yahudi olmayanlarla temel ilişkinin onlar da doğru yolu görürler umuduyla sevgiye dayalı olması gerektiğini belirten Haham'ın ifadelerinden Yahudilerden sonra diğer insanlara da iyilik yapılabileceği anlaşılsa da diğer insanların kolaylıkla *putperest, zalim, Amalek* olarak etiketlenmesi mümkün olduğundan Yahudiler tarafından diğer insanlara yönelik düşmanlık ve kötülüğün yaygınlaşması kolaylaşmaktadır.[37]

---

[35] Ari Waxman, "A Torah Life in Eretz Yisrael- Obliterating Amalek", 2009. https://www.yeshiva.co/midrash/10904

[36] Kutsal Kitap, Shmuel 1: 30.

[37] Eliezer Melamed, "Redeeming Jewish captives, protecting wounded terrorists", 25 Aralık, 2015. https://www.yeshiva.co/midrash/30164

7 Ekim'den sonra İsrail toplumunun direncini artırmak, aileleri çocuklarını savaşa göndermek konusunda teşvik etmek için birçok resmi ve gayri resmi girişimde bulunulmuştur. Bunlardan birisi de beş çocuk annesi, aile fertlerinden bazıları İsrail için Gazze'de savaşan Elitzur'un girişimidir. Elitzur, dinî sebeplerle askere gitmeyen ultra-ortodoks gençlerin annelerine seslenen açık bir mektup kaleme alarak onların annelerine çağrıda bulunmuştur. İsrail'de gündem olan bu mektupta Elitzur, liderlerin başaramadığı yerde Yahudi kadınların toplumu nasıl ayağa kaldıracaklarının örneğini verme çağrısı yapmaktadır. Elitzur'un Ortodoks kız kardeşlerine seslendiği ve onların çocuklarını Gazze soykırımına davet ettiği mektupta dikkat çeken husus ise yaptıkları savaşın "mitzva" (Tevrat emri) savaşı olarak nitelenmesidir.[38]

Siyonizm'in Filistin'de gerçekleştirdiği işgal ve katliamlarının dinî meşrulaştırımı yukarı da açıklandığı üzere Siyonist hareketin kuruluşundan beri var olan bir gayretin sonucudur. Yalnızca günümüz Gazze soykırımında değil hemen her işgal aşamasında dinî söylemler devrededir. Bu bağlamda Netanyahu'nun 20. yüzyılın en etkili Yahudi liderlerinden Chabad-Lubavitch hareketinin lideri Menachem Mendel Schneerson (1902-1994) ile olan ilişkisi dikkat çekidir. Netanyahu Hahamla İsrail'in Birleşmiş Milletler büyükelçisi iken 1984'te tanışmıştır. Haham'ın hareketi Doğu Avrupa'dan yayılan en önemli Ortodoks Yahudi hareketlerinden biridir. Schneerson'a göre Netanyahu, Mesih'in ortaya çıkmasını hazırlayacak eylemlerden sorumlu kişidir. Netanyahu ilk kez milletvekili seçildiğinde New York'ta bir araya geldiklerinde Schneerson ona, Yahudilerin Mesihi zuhur etmeden önce İsrail'in son başbakanı olacağını bildirmiştir. Haham'a göre Netanyahu bu amaca ulaşmak için İsrail'in dinsel boyutunu öne çıkarmalı ve vaat edilmiş topraklardan vazgeçmemelidir. Çünkü bu adımlar Mesih'in ortaya çıkışını hızlandıracaktır.[39] Medyaya sızan görüşme kayıtlarında Netanyahu, Schneerson'ya kişisel ve politik desteğini beklediğini bildirirken Haham da ondan Mesih'in gelişini hızlandıracak işler yapmasını talep etmektedir.[40] Gazze'de soykırım uygulayan Netanyahu'nun zihniyet dünyasını anlamada onun Schneerson ile ilişkisi önemlidir.

[38] ynet, "Annelerin ultra Ortodoks kadınlara haykırışı: "Çocuklarınızı İsrail Silahlı Kuvvetleri'ne çağırın", 27 Mart, 2024. https://www.ynet.co.il/judaism/discourse/article/bjatdeedt

[39] Hüseyin Şubukşi, "Antisemitizm ile Netanyahu'nun kehaneti arasında!", 13 Aralık, 2023. https://www.indyturk.com/node/681301/d%C3%BCnyadan-sesler/antisemitizm-ile-netanyahunun-kehaneti-aras%C4%B1nda

[40] youtube, "Bibi Netanyahu Meets the Rebbe 1990", 18 Kasım, 1990. https://www.youtube.com/watch?v=rHBiT6eJaQQ

İnananları Savaşa Teşvik

Haham Lundin "Belirleyici Cümleler" başlıklı metninde Gazze soykırımına karşı zihinlerde oluşabilecek muhtemel şüpheleri bertaraf etmek amacıyla Kutsal Kitap'ına başvurur. Ona göre Mişpatim'in Tora kısmının temel mesajı kararlılıktır. Modern kültür çoğulculuğu, şüpheciliği yüceltir ve ideolojik şüphecilik, yaşam yolunu seçmekten Hamas'ı yenmeye kadar her alanda psikolojik bir yetersizlik yaratmıştır. Buna karşı Kitap'ın kararlılık telkinlerine sığınmak gerekir. Lundin'e göre Kitap'ta doğru hüküm veren herhangi bir hâkim kutsanmıştır. Dolayısıyla İsrail toplumu Gazze'deki savaşı zaferle bitirme konusunda kararlı davranmalıdır. Bunun için gösterilerde ve sosyal medyada aktif olunmalıdır. Ona göre kararlı olan kazanacak ve Hamas'ın ortadan kaldırılması barış getirecektir.[41]

Haham Ari Shvat, kendisine Yahudi olmayanları ikna etme amacıyla sorulan *"İsrail'in nasıl haklı gösterilebileceği ve Ortadoğu'da çözümün nasıl olacağına"* ilişkin soruya verdiği cevap dikkat çekicidir. Haham öncelikle Tevrat'tan alıntıyla saldırıya uğradığında kendini savunmanın ve mümkünse saldırı gerçekleşmeden onu engellemenin akıllıca ve ahlaki bir tutum olduğunu vurgulamaktadır. Ardından tarihsel, politik ve dinî açılardan İsrail topraklarının Yahudilere ait olduğunu iddia etmektedir. Çözüm olarak ise 20. yüzyılın başında planlandığı gibi Filistin topraklarının dönüm dönüm satın alınması planını göstermektedir. Ona göre bu plan, 1920'lerin başında Arapların topraklarını satmaya tevessül edenleri ölüm cezasına mahkûm etmeye başlamasıyla gerçekleşmemiştir. Hala daha Araplar, toprak satmaktan korkmaktadırlar. Haham, sorumluluğu dünya çapında sorun olan "İslamî" teröre yüklemekte, Filistin'de yaşanan işgal ve soykırım tarihini tek taraflı okuyarak direnişi suçlamaktadır:

"Özgürlüğe ve demokrasiye inanan, teröre ve ırkçılığa karşı çıkan objektif herkesin, özellikle Hamas saldırısından sonra Ortadoğu'nun sorunlu tarafının ve barışın önündeki engelin kim olduğunu anladığını düşünüyorum."

Shvat'ın soruya yanlı argümanlarla verdiği cevabın son kısmı yaklaşımının tutarsızlığını açıkça ortaya koyar mahiyettedir:

"Eğer arkadaşınız bunu anlamıyorsa, onunla daha fazla zaman kaybetmeyin, çünkü Yahudi olmadığı sürece, onun anti-Semitik eğilimlerini değiştirme konusunda "cehennemde bir buz küpü şansına" sahip değilsiniz. Objektif olmayan Yahudi karşıtı basın tarafından beyni yıkanmış olsa bile mantığın işe yaraması için iyi bir şans."

[41] Haggai Lundin, "Decisive Sentences", 11 Şubat, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53292

Görüldüğü gibi "özgürlük, demokrasi sevdalısı, ırkçılık ve terör karşıtı" Haham'a göre Yahudi olmayan herkes anti-Semitik eğilimler taşıdığından onları ikna etmek hiç de kolay değildir.[42]

Gazze soykırımında kendilerini "aydınlığın insanları", katlettiklerini "karanlığın çocukları" olarak niteleyen Netanyahu, ilahiyat öğrencilerine yaptığı konuşmada savaşta kaybettikleri askerlerin vasiyetini görev addettiklerini vurgulamaktadır. Ona göre bu vasiyet "mutlak zafer" elde etmektir. O, zaferi vatanını savunmaya çalışan "Hamas'ın ortadan kaldırılması, rehinelerin geri getirilmesi ve Gazze'nin İsrail için bir tehdit oluşturmayacak hâle sokulması" olarak açıklamaktadır. Netanyahu, hedefine ulaşmada yardımı Tevrat'ta aramaktadır: "Zorla ya da güçle değil, ama benim ruhumla, diyor orduların Rabbi." (Zekeriya 4:6). Konuşmasının devamında işgal tarihindeki mücadelelerine atıfta bulunan başbakan, İsrail topraklarında sonsuza kadar kalma hayalinin gerçekleşmesini öğrencilerle birlikte savaşmaya ve Tanrı'nın yardımına bağlamaktadır.[43]

Haham Shmuel Eliyahu'ya göre 7 Ekim'de Hamas'ın başlattığı Aksa Tufanı operasyonunda İsrailli güvenlik güçlerinin gafil avlanmasının sebebi yanlış ahlaklı olmalarıdır. Gazze'ye kara harekâtına gidecek askerlere hitaben 25 Ekim sabahı yaptığı konuşmasında Haham, harekatın başarılı olmasını Tevrat ahlakına uymaya ve ulusal tövbe yapmaya bağlamaktadır. Ona göre yanlış ahlak 7 Ekim'de operasyon yapan Kassam üyelerini fark etmemek, Tevrat ahlakı ise bir mücadelede düşmanla ilgili herkesi yok etmektir.[44]

Haham Stewart Weiss, 7 Ekim sonrasında İsrail silahlı güçlerinin Gazze'de uyguladığı vahşeti görmezden gelerek 7 Ekim'de ölenler bağlamında *"Dünyada adalet var mı? Kötülükle dolu bir dünyada sevgi ve merhamet Tanrısının doğası nedir?"* sorularıyla "kötülük sorununu" gündeme getirmektedir. Ona göre olanları dinî açıdan anlamlandırmak güçtür ve bunlar karşısında çaresizlik hissetmemek mümkün değildir. Weiss'a göre söz konusu sorunlar karşısında varoluşsal acıları dindirecek mutlak cevabı bulmak mümkün değildir. Yaşamın ve ölümün gizemini yalnızca Tanrı tam olarak bilir. Weiss, Tevrat'tan ve bilgelerin sözlerinden örnekler vererek her şeyin eninde sonunda olması gerektiği gibi olmasını sağlayacak yol gösterici bir elin, bir ana planın olduğunu dile getirmektedir. Weiss da diğer meslektaşları gibi geçmişte yaşanan olaylar hatırlatarak peygamberle ve yaşanan mucizelerle analojiler

[42] Ari Shvat, "How to Justify Israel?", 29 Aralık, 2023. https://www.yeshiva.co/ask/61856

[43] Benjamin Netanyahu, "Bnei David" kurumlarında 30 Ocak 2024 tarihinde yapılan konuşma", 31 Ocak 2024. https://www.youtube.com/watch?v=wQiKA4BI4hU&t=193s

[44] Haham Şmuel Eliyahu, "לאומית תשובה לעשות חייבים :קשה במסר אליהו שמואל הרב" , 29 Mart, 2024. https://www.srugim.co.il

kurmaya, Hz. Musa'nın Allah ile konuşmasından pay çıkarmaya çalışmaktadır. Ona göre yapılması gereken olup bitenlere daha büyük, daha küresel bir bakış açısıyla bakmaktır. Nasıl ki yüzyıllık Mısır esareti sırasında katlanılan zorluk ve acılar Fısıh Bayramı'na dönüşmüşse yaşanan tüm zorluklar sonrasında olumlu sonuçlar ortaya çıkacaktır. Haham Weiss, kötülük sorunu bağlamında insanın ödevlerine vurgu yaptıktan sonra Filistinlileri şeytanlaştırıcı yorumlara yönelmektedir:

"Bize kötülükten nefret etmemiz ve onu aramızdan yok etmemiz; ahlaki, kutsal bir varoluş peşinde koşmamız ve insanlığı alçaltma, aşağılanma ve ölüm seviyesine sürükleyecek olanlara karşı savaş açmamız emredildi. Kısacası, "dünyayı Tanrı'nın krallığı altında iyileştirmek" nihai hedefi doğrultusunda Tanrı'nın aktif ortakları olmak üzere ilham aldık."

Ona göre insanlık tarihinin başlangıcından beri iyi ile kötünün mücadelesi sürmektedir. İsrail bu mücadelede iyinin tarafında olma sorumluluğunu üstlenmiştir:

"Anavatanımızı güvence altına alma ve Filistinlilere yalnızca acı ve ahlaki hastalık getiren küresel terörizm tehdidini ortadan kaldırma mücadelesinin ön saflarında yer alan, ahlaki açıdan saf, kutsal bir orduya sahip olduğumuz için şanslıyız."

Haham, soykırıma dönüşen Gazze operasyonunda devletini ve ordusunu aklarken kendini hiç rahatsız hissetmemektedir. Ona göre "asil davalarında" Tanrı'nın kendilerine verdiği görevden kaçmak mümkün değildir. Weiss'ın gözünde Hamas, Hizbullah ve Filistinlilerin büyük çoğunluğunu tartışmasız olarak Nazilerin modern zamanlardaki reenkarnasyonudur. Görüldüğü gibi Haham'ın asırlık Siyonist işgal tarihinde yaşananlara ilişkin en ufak tereddütü bulunmamaktadır. Ona göre yapılması gereken açıktır:

"Bu Amalek-canavarlara hiçbir şekilde merhamet edilemez… Şimdi uzun zaman önce yapmamız gerekeni yapmalıyız: yok edilene kadar onlara yiyecek, su, gaz, petrol veya ilaç vermemeliyiz."

Haham Weiss, alışılageldiği gibi toplumu, özellikle yakınlarını kaybedenleri ve kadınları teskin etmek için peygamberler tarihinde örnekler vermektedir. Ona göre bu savaşta fedakârlık yapanlar Yahudi halkının omurgasını teşkil etmektedirler. Milletin onlara şükran borcu vardır.[45]

İsrail silahlı güçleri Gazze soykırımını işlerken Siyonist din adamlarından açık bir destek görmüştür. Bu desteğin açık kanıtlarından birisi haber ajanslarına düşen *"İsrail'de 43*

[45] Eliezer S. Weiss, "Coping With Terror and Tragedy", 10 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/52715

Hahamdan Netanyahu'ya 'Şifa Hastanesi'ni Bombalayabilirsin' Fetvası" başlıklı haberdir. 43 haham, Netanyahu'ya bir mektup göndererek Hamas mensuplarının abluka altındaki Gazze'deki Şifa Hastanesi'nde saklanması ve sivilleri kalkan olarak kullanması durumunda, buranın vurulmasında dinen ve ahlaken hiçbir sakınca olmadığının fetvasını vermişlerdir.[46]

Hahamlar gerek cephe arkasında gerekse askeri birliklerde söylemleriyle Gazze soykırımının her aşamasında aktif rol oynamışlardır. İsrail ordusunun Nahal Tugayı'nın hahamı Amichai Friedman, askerlere verdiği vaazında Gazze ve Lübnan'ın topraklarının İsrail'e ait olduğunu ileri sürmüştür. Sosyal medyada yayılan konuşmasında askeri haham, *"Bu topraklar bizim. Hepsi. Gazze ve Lübnan dahil. Vadedilmiş Topraklar'ın tamamı bizim."* ifadelerini kullanmıştır.[47]

Sosyal medya fenomeni Haham Yaron Reuven, medyaya yansıyan görüntülerde Gazze soykırımında İsrail'in katlettiği çocuklarla ilgili olarak Tanrı'nın kendilerine çocukları öldürmelerini emrettiğini açıkça dile getirmiştir. Haham Reuven'ın ifadeleri kehanete dayanan vahşilik örneği olarak dikkat çekmektedir:

"Kutsal kitabımız savaş zamanında kimseyi sağ bırakmamız gerektiğini emrediyor. Kimseye merhamet yok. Bir çocuğa bile merhamet edemezsiniz. Merhamet ederseniz o çocuğun büyüdüğü zaman öldüreceği kurbana karşı gaddarlık etmiş olursunuz! Çünkü o çocuğun büyüyeceği ideoloji babasının ideolojisinden daha kötüdür. Tevrat'ın 25. bölümünün 19. ayetinde, 'Erkeklerin kadınların ve çocukların yaşama hakkı yoktur.' der. Tanrı çocukların da öldürülmesini emrediyor."[48]

Kadın ve çocukların öldürülmesinin dinî meşrulaştırımına dair sayısız örneklerden birini de Haham Eliyahu Mali'nin açıklamalarıdır. Mali, Gazze'deki kadın ve çocuk katliamını Halakha'ya uygun eylemler olarak nitelemektedir:

"Mitzva (kutsal) savaşımızda, Gazze'deki durumumuzda, yasanın söylediğine göre, 'Her can yaşayamayacak' ve bunun mantığı çok açık: Eğer onları öldürmezsen, onlar seni öldürecekler."

---

[46] ntv/now 14. "İsrail'de 43 hahamdan Netanyahu'ya "Şifa Hastanesi'ni bombalayabilirsin" fetvası", 30 Ekim, 2023. https://www.ntv.com.tr/dunya/israilde-43-hahamdan-netanyahuya-sifa-hastanesini-bombalayabilirsin-fetvasi,1bYGN70ly0uQroXOzlwdVg, https://www.now14.co.il/

[47] TRT, "İsrailli askeri hahamın, "Gazze ve Lübnan'ı işgal etme" çağrısı gündem oldu", 27 Mart, 2024. https://www.trthaber.com/haber/dunya/israilli-askeri-hahamin-gazze-ve-lubnani-isgal-etme-cagrisi-gundem-oldu-817848

[48] Sabah, "Tanrı bize çocukları öldürmemizi emrediyor." 23 Ekim, 2023. https://www.sabah.com.tr/video/dunya/siyonist-hahamdan-skandal-sozler-tanri-bize-cocuklari-oldurmemizi-emrediyor-video

Haham Reuven'ın gelecekte terörist olacaklar kehanetiyle yapmaya çalıştığı meşrulaştırımı Hamam Mali, "geçmişte öldürülmedikleri için bugün terörist oluyorlar." mantığı ile yapmaktadır. Ona göre bir önceki savaşta öldürülmeyen çocuklar bugünün savaşçılarıdır. Gelecekte işgal ve soykırıma karşı direnecek kimse kalmaması için çocuklar ve onları doğuran kadınlar öldürülmelidir.[49]

Toplumsal Birlik Çağrısı

Haham Haggai Lundin, Gazze soykırımın sürdüğü günlerde ekonomik, sosyal ve askeri zorluklara rağmen büyük resme bakıldığında kazandıklarını iddia etmektedir. Bu iddiasını ise Yahudilik tarihinden örneklerle delillendirmeye çalışmaktadır. İçinde bulunulan ay Yahudi takvimine göre Adar ayıdır ve bu ayda "Purim Mucizesi" gerçekleşmiştir. Lundin, yaklaşık 2400 yıl önce Yahudilerin Pers İmparatorunun zulmünden bir mucize eseri kurtulmalarının o dönemde onların tüm sorunlarını çözmemesine rağmen büyük bir moral kaynağı olduğunu belirtmektedir. Haham'a göre büyük resme bakıldığında görüleceği üzere gerçeklik Tanrı tarafından iyiye ve kurtuluşa olacak yönlendirilmektedir. Lundin, Hamas ile İsrail arasındaki rehine takasını Purim Mucizesi ile ilişkilendirmekte; olan biteni uzun vadede Yahudi halkının güvenlik, ekonomik, sosyal ve manevi açıdan güçlendiğinin işareti olarak görmektedir. Ona göre içinde bulunulan çalkantılı dönemde ruh sağlığını korumak isteyen herkes, "Yukarıdaki Rab kudretlidir."[50] ayetini hatırlatan geçmiş olayları hatırlamalıdır.[51] Lundin, içinde yaşanılan zamanla geçmiş olaylar arasında bağlar kurarak topluma moral aşılamaya çalışmaktadır.

Haham Weiss, "Gazze'deki Melekler" başlıklı metninde haftalık Tevrat okuma bölümünden çıkarımlarda bulunmaktadır. Haham yapılageldiği üzere Tevrat'ın bir bölümü ile Gazze'de yaşananlar arasında ilişki kurmaya çalışmaktadır. Tanrı, Musa'ya sana bir melek gönderiyorum ona saygı duy, benim adım onun içindedir, diye bildirmiştir. Musa da adaklar kestirip onların kanlarının halkın üzerine serpilmesini emretmiştir. Böylece Tanrı ile sözleşme gerçekleşmiştir. Haham Weiss, Tevrat'tan yaptığı bu alıntılarla Gazze savaşı arasında bağlantı kurmaya çalışır. Ona göre Tanrı'nın gönderdiği melekler, kanı ulusun üzerine serpilen İsrail gençleridir. Kadın ve erkeklerden oluşan bu gençler İsrail'i savunmak için hayatlarını özverili

[49] AA, "Jewish rabbi encourages killing Gazans, even children", 9 Mart, 2024. https://www.aa.com.tr/en/middle-east/jewish-rabbi-encourages-killing-gazans-even-children/3159767
[50] Kutsal Kitap, Mezmurlar 93:4.
[51] Haggai Lundin, "Remember to Look at the Big Picture", 12 Şubat, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53314

şekilde tehlikeye atmaktadırlar. Haham'a göre bu çocukların her birinde Tanrı'nın adı vardır.[52]

Haham Lundin, "Topluluk ve Birey" başlıklı metninde Hamas'ın elinde bulunan İsrailli rehinelerin kurtarılması konusunda esas alınması gereken ilkeleri dile getirmektedir. Lundin'e göre rehineler ve aileleri çok büyük acılar yaşasa da tüm Yahudi halkının varlığının korunması daha büyük ve önemli bir konudur. Bu doğrultuda Hamas ile esirler konusunda onu iktidarda tutacak bir anlaşma imzalanması İsrail ve tüm Yahudiler için açık ve acil bir tehlike olacaktır. Lundin'e göre kaçırılan 136 Yahudi'nin hayatı 7 milyon Yahudi'nin hayatından daha önemli değildir. Haham bu yaklaşımıyla *"Rehineler geri dönmezse İsrail Devleti'nin var olma hakkı yoktur." "Rehineler dönmezse savaşı kaybetmişiz demektir." "Rehinelerin aileleri her konuda haklılar."* gibi tezlerle hükümeti, Hamas'la esirlerin iadesini sağlayacak bir anlaşma imzalamaya zorlayan çevreleri hedef almaktadır. Ona göre bu tür tezleri savunanlar geçmişte de olmuştur. Bunlar Nobel ödülleri, alkışlar, para ve önemli mevkiler kazanmışlar ancak sonunda öldürülen "binlerce Yahudi" bunların hatalarının bedelini ödemiştir. Lundin, 7 Ekim'in sorumluluğunu da bu tür söylemlere sahip kesimlere yüklemektedir. Haham rehinler konusunda birbirinden farklı iki pozisyonun temsilcileri olarak "Forum Tikva" ve "Kaplan Gücü"nü anmadan geçmemekte, birincisini olumlarken ikincisini reddetmektedir. Haham'a göre rehineler konusunda yapılması gereken dua ve sağduyulu yaklaşımın yanında askeri baskıdır.[53]

Lundin, 7 Ekim'den sonra İsrail'in başlattığı Demir Kılıç Savaşı boyunca İsrail toplumunun yaşadığı psikolojik süreçleri dört aşamada özetlemektedir. İlk aşamada toplum İsrail Devleti'nin yok edildiği duygusuna kapılarak şok yaşamış, ikinci aşamada mucizevî bir şekilde toparlanmış ve neredeyse tüm ulus birlik içinde seferber olmuş, üçüncü aşamada kahramanca bir mücadele verilmiş ve zafer duygusu yaşanmıştır. Şu an içinde bulunulan dördüncü aşamada ise kavgayı durdurmak için "gevezelik etme ve tweet atma zayıflığının" gösterildiği aşamadır. Lundin, son aşamayı şekillendiren faktörleri şu şekilde sıralamaktadır: karmaşık bir alanda savaşın uzaması, kontrol edilemeyen uluslararası baskı, ülke içinde az bir uyanıştan sonra dar görüşlülüğe, nefretlerine ve protestolarına yeniden başlayan dahili zayıflatıcılar. Lundin, bu analizini Tevrat'ta Amalek'in yok edilmesini anlatan bölümle ilişkilendirmektedir. Yorumcular "Amalek'in anısını ağaçların üzerinden ve taşların altından bile sileceksiniz." yorumuyla mücadelenin boyutlarına işaret etmişlerdir. Lundin'e göre

[52] Eliezer S. Weiss, "Angels in gaza", 8 Şubat, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53284
[53] Haggai Lundin, "The Community vs the Individual", 30 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53222

Gazze'de sürdürülenin topyekûn kötülük karşısında varoluşsal bir savaş olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bazı Yahudiler Gazzelileri kısmen yok etmenin yeterli olduğu düşüncesine kapılma yanlışına düşmektedir. Görüldüğü gibi Lundin, Amalek ile mücadele söylemiyle soykırımın sonuna kadar sürmesi taraftarıdır. Ona göre Hamas'ın mutlak yıkımı ve zaferle sonuçlanacak bu savaşı bırakmak mümkün değildir. Lundin, kayıpların aza indirilmesi temennisiyle toplumu savaşın asıl bedelini ödeyenleri olarak gördüğü rehine ailelerinin organizesi olan "Tikva Forum"a destek olmaya davet etmektedir.[54]

Gazze Soykırımı tarihi süreçlerden bağımsız değerlendirilemez. Siyonist işgalin ve apartayt rejiminin sebep olduğu olaylar her dönem güncelliğini korumaktadır. 7 Ekim olaylarından on yıl kadar öncesinde de Gazze için hep ola geldiği üzere gündemde katliamlar vardır. Haham Eliezer Melamed, o dönemde yazdığı bir metinde savaşa ve geleceğe bakışını dile getirmektedir. Ona göre vizyonsuz güvenlik politikası ve Siyonist değerlere mesafeli yaklaşmak İsrail'in işgaldeki "başarısını" zorlaştırmaktadır. Melamed, zafer hayallerini açıkça dile getirmektedir:

"Zafer ancak İsrail vatanının bir parçası olarak Gazze Şeridi'ni fethettiğimizde, terör örgütlerini ezdiğimizde, Gush Katif'te yok edilen tüm Yahudi topluluklarını yeniden inşa ettiğimizde, bizimle yaşamak istemeyen Arapların kitlesel göçünü teşvik ettiğimizde ve bizi destekleyenler için daha iyi bir yaşam mümkün kıldığımızda elde edilecektir."

Haham, zafer için İsrail liderliğinin ve halkının temel değerlere dönmesi ve "barış" ve "iki halk için iki devlet" gibi yanıltıcı kavramlardan vazgeçmesi gerektiğini açıkça dile getirmektedir. 2013'te İsrail askerlerinin Hamas liderlerini yok edemeden Gazze'den çekilmesini esefle karşılayan Melamed, çok sayıda sivilin arasında saklandıklarını iddia ettiği Hamas direnişçilerini bombalamanın meşru olduğunu savunmaktadır. Haham'ın temennisi her defasında büyük yıkıma uğrattıkları Gazze Şeridinin sakinlerinin başka Arap ülkelerine göç etmeleridir. Buna karşın Siyonist işgalcilerin yapması gereken ise yüzbinlerce işgalci için yerleşim yerlerinin inşasına başlanmasıdır.[55]

Sonuç

Tüm dünya, 7 Ekim 2023'ten günümüze kadar altı aydır neredeyse aralıksız süren henüz duraksamamış bir soykırıma şahitlik etmektedir. İsrail ve yandaşları Gazze'de yapılan

[54] Haggai Lundin, "Even Over The Trees And Under The Stones", 23 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53136

[55] Eliezer Melamed, "Results of the War – An Interim Assessment", 4 Nisan, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/26912

katliamı meşru müdafaa olarak sunmaya çalışsa da işgalci Siyonizm'in Filistin topraklarında yüz yılı aşkın süredir yaptıkları, şiddetin asıl kaynağıdır. İsrail günümüze seküler tarafları ön planda olarak doğan ancak daha başlangıç dönemlerinden itibaren dinî bir karakter kazanan Siyonizm programıyla ulaşmıştır. 1967 Savaşı sonrası gittikçe dindarlaşan İsrail toplumu, adım adım ilerleyen işgal ve apartayt uygulamalarını dinî referans, motivasyon ve anlatılardan aldığı güçle gerçekleştirebilmiştir.

Dinî meşrulaştırım tüm toplumlarda olduğu gibi İsrail'de de toplumsal grupların işleyişinde, bireylerin otoriteye itaatlerinde, toplum içinde düzenin sağlanmasında anahtar işlevler görmektedir. Siyonist hareket, 20. yüzyılın başlarından günümüze hem siyasal düzlemde hem de mülkiyet, üretim, eğitim, hukuk, düşünce, kimlik, dil, sanat gibi hayatın her alanında dinî meşrulaştırımı kullanmış, ondan sonuna kadar yararlanmıştır. Günümüzde şahidi olduğumuz Gazze soykırımının gerçekleşmesinde de din adamlarının ve politikacıların söylemlerinde açıkça ortaya çıktığı gibi mitler, öyküler, masallar, atasözleri, halk deyişleri ve tarih, olan biteni meşrulaştırmak için işe koşulmaktadır. Siyonist toplumda açıklama, yasallık, geçerlilik ve haklılık hemen her fırsatta dinî kaynaklarla, aşkınla ve dinî gelenekle sağlanmaya çalışılmaktadır. Böylece artık vicdan sahibi insanların tahammül edemediği şiddet ve yok etme eylemleri failler için kutsal savaş ve tanrısal görev sayılabilmekte, geçerli ve haklı kılınmaktadır.

Bu çalışmada sınırlı verilerden edilen bulgular göstermiştir ki dinî Siyonist söylem, toplumun yapı ve kurumlarını aşkınlaştırarak evrenin temel düzeniyle ilişkilendirmektedir. Böylece beşerî sosyal deneyim pratikleri, Tanrı'nın muradı doğrultusunda yorumlanır. İsrailli bir Yahudi olmak yalnızca sıradan bir ulus devletin vatandaşı olmak değil evrenin varoluşu ve insanlık tarihinde özel bir konuma sahip olmak anlamına gelir. Halbuki bu tür yorumlar hemen her kültürde gözlemlenebilen dinî meşrulaştırım pratiklerinin uç örnekleridir. Altı ayı aşkın süredir dünyanın gözü önünde her türlü uluslararası düzenlemeye rağmen işleyişini sürdüren organze kötülük; dinî Siyonist söylemde asırlardır yapılageldiği gibi basitçe açıklanmakta, meşru sayılmaktadır. İsrail toplumunda etkinliğini artırmış olan dinî Siyonist organizasyonlar, sahip oldukları imtiyazlar ve ellerindeki dinin meşrulaştırıcı gücüyle baskın sınıfları ve politikacıları etkilemekte, kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar. Gazze soykırımı sürecinde Siyonist din adamlarının toplumun bütünlüğü ve şiddetin gerekçelendirilmesi için ürettikleri söylemler, Gazze'de yapılanların dinî meşrulaştırımını sağlayarak politikacıların işini kolaylaştırmıştır.

Kaynakça

AA, “Netanyahu: Kara harekâtına hazırlanıyoruz”, 28 Mart, 2024. https://www.aa.com.tr/tr/-haberici/netanyahu-kara-harekatina-hazirlaniyoruz/3032696

AA, “İsrail’in Gazze’ye Düzenlediği Saldırılarda Can Kaybı 7 Bin 28’e Yükseldi”, 26 Ekim, 2023. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazzeye-duzenledigi-saldirilarda-can-kaybi-7-bin-28e-yukseldi/3032840

AA, “Jewish rabbi encourages killing Gazans, even children”, 1 Nisan, 2024. https://www.aa.com.tr/en/middle-east/jewish-rabbi-encourages-killing-gazans-even-children/3159767

AA. “Netanyahu'nun savaş döneminde sık sık Tevrat'tan alıntılar yapması dikkati çekiyor”, 25 Ekim, 2023. “https://www.aa.com.tr/tr/dunya/netanyahunun-savas-doneminde-sik-sik-tevrattan-alintilar-yapmasi-dikkati-cekiyor/3037695

Arutz Sheva, “About”, 29 Mart, 2024. https://www.israelnationalnews.com/about

Abrahami, Avraham. “Prayer for Israel and IDF”, 4 Nisan, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/25299

Berger, Peter L. *Dinin Sosyal Gerçekliği,* Ali Çoşkun. İstanbul: İnsan Yayınları, 1993.

Bilgin, Nuri. *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnekler Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014.

Eliyahu, Haham Şmuel. “הרב שמואל אליהו במסר קשה: חייבים לעשות תשובה לאומית”, 29 Mart, 2024. https://www.srugim.co.il

Ezra, Guy. “Hanoch Daum: My sector is paying a high price in the war”, 19 Aralık, 2023. https://www.srugim.co.il

Filistin Remiks. “Kronoloji”. 27 Mart, 2024. https://remix.aljazeera.com/ajt/PalestineRemix/timeline_main.html#tl-3.

Hartman, Haham Donniel. “Two Types of Jewish War”, 27 Mart, 2024. https://www.myjewishlearning.com/article/two-types-of-jewish-war/

Herzl, Theodor. *Yahudi Devleti,* çev. Yeşim Meriç. İstanbul: Milenyum Yayınları, 2018.

ICJ, “Gazze Şeridi'nde Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'nin Uygulanması”, 12 Ocak, 2024. https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240112-pre-01-00-en.pdf

ICJ, “Kararının Özeti”, 26 Ocak, 2024. https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-sum-01-00-en.pdf

ICJ, “Güney Afrika Cumhuriyeti, İsrail Devleti aleyhine dava açar ve Mahkemeden geçici tedbirler belirtmesini talep eder”, 29 Aralık, 2023. https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231229-pre-01-00-en.pdf

jpost, “Genç İsrailliler 'Harbu Darbu'da ifade edilen öfkeyi benimsiyor”, 16 Aralık, 2023. https://www.jpost.com/israel-news/culture/article-778106

Karahan, Semiha. “Siyonizmin Teolojik Temelleri.” Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

Kutsal Kitap, Kitabı Mukaddes Şirketi- Yeni Yaşam Yayınları, 2024. https://kutsalkitap.info.tr/?q=M%C4%B1s%C4%B1r%E2%80%99dan+%C3%87%C4%B1k%C4%B1%C5%9F+19%3A6

Lundin, Haggai. “Even Over The Trees And Under The Stones”, 23 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53136

Lundin, Haggai. “The Community vs the Individual”, 30 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53222

Lundin, Haggai. “Decisive Sentences”, 11 Şubat, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53292

Lundin, Haggai. “Remember to Look at the Big Picture”, 12 Şubat, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53314

Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2020.

Melamed, Eliezer. “Results of the War – An Interim Assessment”, 4 Nisan, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/26912

Melamed, Eliezer. “Redeeming Jewish captives, protecting wounded terrorists”, 25 Aralık, 2015. https://www.yeshiva.co/midrash/30164

Netanyahu, Benjamin. “Bnei David” kurumlarında 30 Ocak 2024 tarihinde yapılan konuşma”, 31 Ocak 2024. https://www.youtube.com/watch?v=wQiKA4BI4hU&t=193s

ntv/now 14. “İsrail'de 43 hahamdan Netanyahu'ya "Şifa Hastanesi'ni bombalayabilirsin" fetvası”, 30 Ekim, 2023. https://www.ntv.com.tr/dunya/israilde-43-hahamdan-netanyahuya-sifa-hastanesini-bombalayabilirsin-fetvasi,1bYGN70ly0uQroXOzlwdVg, https://www.now14.co.il/

Okumuş, Ejder. *Dinin Meşrulaştırma Gücü*. İstanbul: Ark Kitapları-Özgü Yayıncılık, 2005.

Öke, Mim Kemal. *Siyonizm ve Filistin Sorunu.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.

Peace Index. “The War in Gaza: Aims and War Management”, January 2024, https://en-social-sciences.tau.ac.il/peaceindex/archive/2024-01

Peled, Yoav and Peled, Horit Herman. *The religionization of Israeli society*. London: Routledge, 2018.

Pita, Antonio. “In Israel, support for the war soars”, 11 Aralık, 2023. https://english.elpais.com/international/2023-12-11/in-israel-support-for-the-war-soars.html#

Sabah. “Tanrı bize çocukları öldürmemizi emrediyor.” 23 Ekim, 2023. https://www.sabah.com.tr/video/dunya/siyonist-hahamdan-skandal-sozler-tanri-bize-cocuklari-oldurmemizi-emrediyor-video

Schnwal, Eliezer. “מתן תורה וגבורה”, 4 Nisan, 2024. https://www.inn.co.il/news/627910

Shvat, Ari. “How to Justify Israel?”, 29 Aralık, 2023. https://www.yeshiva.co/ask/61856

Shvat, Ari. “War Reveals our Essence-Israel Reveals Mankind”, 15 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53032

Sonuç, Yusuf Süha. “Başlangıçtan Günümüze Dini Siyonizm”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Şubukşi, Hüseyin. “Antisemitizm ile Netanyahu'nun kehaneti arasında!”, 13 Aralık, 2023. https://www.indyturk.com/node/681301/d%C3%BCnyadan-sesler/antisemitizm-ile-netanyahunun-kehaneti-aras%C4%B1nda

Tashpad, T. B. “Amit Segal breaks his silence: ‘I held back for two and a half months’”, 27 Aralık, 2023. https://www.srugim.co.il

TRT. “İsrailli askeri hahamın, "Gazze ve Lübnan’ı işgal etme" çağrısı gündem oldu”, 27 Mart, 2024. https://www.trthaber.com/haber/dunya/israilli-askeri-hahamin-gazze-ve-lubnani-isgal-etme-cagrisi-gundem-oldu-817848

Waxman, Ari. “A Torah Life in Eretz Yisrael- Obliterating Amalek”, 2009. https://www.yeshiva.co/midrash/10904

Weiss, Eliezer S. “בחירה עם יעוד”, 31 Ocak, 2024. https://www.inn.co.il/news/627721

Weiss, Eliezer S. “Coping With Terror and Tragedy”, 10 Ocak, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/52715

Weiss, Eliezer S. “Angels in gaza”, 8 Şubat, 2024. https://www.yeshiva.co/midrash/53284

ynet, “Annelerin ultra Ortodoks kadınlara haykırışı: "Çocuklarınızı İsrail Silahlı Kuvvetleri'ne çağırın", 27 Mart, 2024. https://www.ynet.co.il/judaism/discourse/article/bjatdeedt

yeshiva.co. “About”, 29 Mart, 2024. https://www.yeshiva.co/about

youtube, “Bibi Netanyahu Meets the Rebbe 1990”, 18 Kasım, 1990. https://www.youtube.com/watch?v=rHBiT6eJaQQ

Zakai, Avihu, “Theocracy,” International encyclopedia of the social sciences içinde, ed. William A. Darity Jr. (Detroit: The Gale Group, 2008), Cilt 8: 341-343.

İTİRAZLARIN SESLERİ: AKADEMİDE DİRENİŞ

الحراك الأكاديمي المسار الاستراتيجي ومساق الأصالة نحو فلسطين الحرة

أسماء كليب*

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة:

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستهديه ونستغفره "أولئك الذين هدى الله قلوبهم فبهداهم اقتده" [1]

تهتم الدراسة بالآراء حول دور الأوساط الأكاديمية في رسم رؤية لآفاق فلسطين الحرة بمسار استراتيجي يكسر القيود للرؤيا الضبابية و المضطربة التي فرضت لعقود من الزمن والتي قيدت الأمة بوهم مارد التفوق الغربي الرأسمالي ومارد الوجود الاسرائيلي الصهيوني بأرض الميعاد من خلال مساق تاريخي وفهم للواقع وبالتخطيط المستقبلي ومشاريع معرفية.وحول صمود الأكاديمية أمام الهزات الاستبدادية الناجمة عن مخاوف الصهيونية من الحراك الأكاديمي .

التعريف بموضوع البحث :

تناولت الدراسة تعريفا بمعنى الأكاديمية الرؤيا و الفاعلية كما قدمت رصدا لتطور الحراك الأكاديمي من النكبة حتى الوقت الحالي في ضوء معاناة الأكاديمية في فلسطين الوطن و الشتات من القمع المستمر في ظل مخاوف متزايدة من الصهيونية في أن تحدث الأكاديمية الفلسطينية شرارة التغيير و التحرير وترجمت هذه المخاوف لاستراتيجيات ممنهجة لاستهداف الأكاديمية. كما أوردت الدراسة اللسان الحضاري و الترسيمات الواعدة للأكاديمين الفلسطينين نحو فلسطين الحرة وحددت التحديات و المعوقات في مسيرة الأكاديمية.

كان من **الأسباب التي دفعتني باتجاه اختيار هذا البحث ما يلي:**

نظرا لافتقار الدراسات التاريخية لرصد التطورات في الحراك الأكاديمي لرسم آفاق فلسطين الحرة منذ بداية النكسة و حتى الوقت الحالي .

كون المشاريع المعرفية و الذاكرة الفلسطينية للأوساط الأكاديمية هي من الفواعل الهامة التي لابد من تسليط الضوء على المخرجات التي خلفتها بالتوثيقات الحية و المثابرة حيث خلقت نوعا من الفهم القادر على تفنيد و ردع المشاريع الصليبية و الصهيونية . التي تعمل على طمس الحقائق وفك الارتباط بميراث الأجداد في البلد المبارك بلد الزيتون و الخير و السلام بلد الرسالات السماوية زيادة الدعم لرؤية واضحة للأوساط الأكاديمية لمحاربة الفساد وتعزيز النزاهة والشفافية خاصة في المساقات التربوية والإنسانية والاجتماعية. لتخطي مخاوف الصهاينة والاستبداد الفكري الصهيوني لتسهم في رسم آفاق نحو فلسطين الحرة.[2]

* Asmaa Kliep, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kudüs ve Filistin Çalışmaları Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, esmakliep@gmail.com

[1] (الأنعام الآية 90)

[2] (عودة سليمان مراد -راكان يعقوب النصرات، "واقع القضية الفلسطينية في مبحثي الثقافة الإسلامية و الثقافة العامة في المرحلة الثانوية و اتجاهات الطلبة نحو اقدس في المدارس الأردنية." *مجلة بحوث التربية* العدد 37 ،2015).

و كون الظروف التي تعيشها غزة من استهداف ممنهج للحراك الأكاديمي تفرض حراكا أكاديميا عالميا لكسر حواجز الصمت نصرة للمظلومين .

حدود الدراسة : الحدود الموضوعية : اتخذ البحث الحالي حدودًا له، تتلخص في:

تناولت الدراسة تعريفا بمعنى الأكاديمية الرؤيا و الفاعلية كما قدمت رصدا لتطور الحراك الأكاديمي من النكبة حتى الوقت الحالي في ضوء معاناة الأكاديمية في فلسطين الوطن و الشتات من القمع المستمر في ظل مخاوف متزايدة من الصهيونية في أن تحدث الأكاديمية الفلسطينية شرارة التغيير و التحرير وترجمت هذه المخاوف لاستراتيجيات ممنهجة لاستهداف الأكاديمية. كما أوردت الدراسة اللسان الحضاري و الترسيمات الواعدة للأكاديمين الفلسطينين نحو فلسطين الحرة وحددت التحديات و المعوقات في مسيرة الأكاديمية.

الحدود الزمنية:تعرف الدراسة دور الحراك الأكاديمي من النكبة1948 حتى الوقت الحالي.

الحدود المكانية: حدود الدولة الفلسطينية والحراك الأكاديمي في الوطن و الشتات

مشكلة البحث:

ما هو دور الأوساط الأكاديمية في فلسطين الحرة ؟ وما هي التطوارات التي مرت بها منذ النكبة إلى الوقت الحالي ؟ وما هي المسارات التي تتبناها لاحتواء المجتمعات المدنية لتقويم حركة المجتمع المدني و النخبة تربويا و سياسا و اجتماعيا لتحسين الأوضاع السياسية و الاجتماعية؟

كيف يمكن أن تمثل المشاريع المعرفية المتمثلة بالذاكرة الحية المستقاة من صميم الواقع ومن صميم الهوية الإيدلوجية الإسلامية باعثا لجيل التحرير وملهما للوحدة و النضال لتحرير فلسطين من الغزو الصليبي و حديثا العدوان الصهيوني على غزة؟

هل ساهمت الفواعل الأكاديمية المتثملة بالنخب الأكاديمية و أذرعها الإعلامية و المعرفية و المؤسساتية و الوقفية والرقمية بتبني المجتمع المدني واحتضانه تربويا و اجتماعيا لكشف التعتيم و التضليل لصورة الإسلام و المسلمين في ظل الظروف العصيبة والحرب الشرسة على غزة و على الأكاديميين الأحرار الذين يتعرضون للضغوطات لإسكات أقلامهم و فكرهم ؟

ماهي التحديات و المخاطر والترقبات التي تعيشها النخب و الأوساط الأكاديمية و العيوب التي يجب تسليط الضوء عليها بشفافية لتسير حركة التبني الفاعل للمجتمع المدني نحو فلسطين الحرة وكيف عبرت الصهيونية عن مخاوفها من مخاطرالأكاديميا على مشاريعها الإقصائية؟

أهمية البحث : تأتي أهمية الدراسة كونها تركز على رصد التطوارات و التحديات في الدور الحيوي التوعوي للحراك الأكاديمي بمساراته الإنسانية و التربوية و الاجتماعية لرسم آفاق فلسطين الحرة، و لما يحويه من رسائل هامة لضرورة الاستفادة من الرؤيا الملهمة للأوساط الأكاديمية للمشاريع المعرفية الفلسطينية و كقدوة تنطيق عليها الخطوات المنهجية لفلسطين الحرة.[3]

3(ماجد عرسان." *هكذا ظهر جيل صلاح الدين وهكذا عادت القدس"*. هيرندن : المعهد العالمي للفكر الإسلامي ، 1994.)2-22

ضرورة إلقاء الضوء على أهمية دور الأوساط الأكاديمية في التصدي لهجمات الصهاينة سياسيا و ثقافيا و دينيا على الشعب الفلسطيني و الإسلام والضغوطات التي تخوضها و الإنجازات التي حققتها وفاعلية هذه الانجازات و تحدياتها.

أهداف البحث :

التعريف بالمؤسسات الأكاديمية و التعرف على التطورات التي مرت بها الأوساط الأكاديمية و أذرعها المتمثلة بالمؤسسات الجامعية والمشاريع المعرفية و الرقمية و الإعلامية و مساراتها التربوية و الإنسانية و الاجتماعية و الذاكرة الفلسطينية التي تشكل رونقا إيدلوجيا واعدا ومشرقا لجيل التحرير.

تسليط الضوء على الأطر المستفيدة من التوعية التربوية و البناء المعرفي و الأخلاقي و الإنساني في المجتمع المدني و أهمية إنشاء جيل تجاوز أزمات جيل النكبة و صدمة النكبة ودور الأطر الأكاديمية الفاعلة لدعم معرفي مفند و مؤثر في القضية الفلسطينية محليا ويسعى لتعافي بيئي على المستوى الأقليمي وتعافي معرفي على المستوى العالمي لزيادة الدعم للفلسطين الحرة في المحافل الدولية .

التعرف على الاسهامات المعرفية التي عززت دعم القضية الفلسطينية من خلال تحديد مساراتها الاستراتيجية للتصدي للدعايات الصهيونية و الدفاع عن مقدسات المسلمين و الإسلام و التصدي لمحاولات تشويه الحقائق .

التعرف على المعاني التفاعلية لمسارات الأوساط الأكاديمية التي تحملها طبيعة الصراع الفلسطيني الصهيوني و التحديات و المعوقات التي تواجه الأوساط الأكاديمية .

تسليط الضوء على أمثلة حية و معاصرة عن الأجواء المشحونة بمخاوف الصهاينة من الانحسار و الفاعلية الأكاديمية للحراك الأكاديمي لرسم آفاق فلسطين الحرة محليا و إقليميا و دوليا.

فرضيات البحث:

إن دور الأوساط الأكاديمية بأذرعه المتمثلة في المؤسسات الجامعية و المشاريع الوقفية و المعرفية والرقمية لتبني فاعل للمحتمع المدني مر بتطوارات منذ بداية النكبة حتى الوقت الحالي زادت من إثراء التجربة الإنسانية بالوجه العام و التجربة الفلسطينية على الوجه الخاص .

اعتماد الأطر الأكاديمية خطوات منهجية وجيوبولتيكية بمسارات معرفية و تربوية و إنسانية لتبني المجتمع المدني للتمكين لرسم آفاق فلسطين الحرة وإدراك الأكاديمية الخطر الذي تسببه بيئة الجهل وضرورة حماية الجيل الفلسطيني في الوطن و الشتات بانتاج معرفي يحتضن التسلح الفكري و الأخلاقي ويتبنى العدل و الشمولية التفاعلية لنقل الصورة الحقيقية إلى الحوكمات السياسية في العالمين الغربي و الإسلامي.

أن تبني الأكاديمية لمنهج و إيدلوجية وإبداع نظريات و نماذج مستمدة من الدين الحنيف لا يتعارض مع النهوض بالأمة و التجديد بل على العكس يدفع بالأمة إلى التعافي فتسير حركة التاريخ نحو التقدم والتحرر فهو مبدأ و حاجة و أساس يحتضن التعايش و التعددية ويرسم آفاق لفلسطين الحرة وخطوة نحو الشمولية والعدل بعيدا عن الإقصاء و العنصرية و العنف الممنهج.

أن الإسهامات المعرفية التي تبنتها الأكاديمية لرسم آفاق فلسطين الحرة تعثرت بتحديات داخلية و تدخلات خارجية لمواجهة السرديات و المخاوف الصهيونية إلا أنها تمكنت من تقديم الدعم لزيادة الاعتراف بأحقية الشعب الفلسطيني و كذبت

ادعاءات الصهاينة و شتت قواهم مما عرضها لمخاطر اعتداءات صهيونية متكررة بسبب المخاوف الصهيونية من الدور الأكاديمي.

ترسخ الأكاديمية أهمية التأطير المعرفي لإنشاء جيل ملتزم بالقضية مخلص لمسيرة النضال وصبور للمثابرة في دفع الحراك الشعبي محليا و تعافي بيئي إقليمي وتعافي معرفي دولي نحو العمل بفاعلية أكثر بحيث تؤثر على العلاقات الدولية لتغييرموازين القوى لصالح تحرير الأرض المقدسة.

الدراسات السابقة التي تناولت هذا الموضوع في البحث:

بعد البحث والمراجعة في المصادر المتوفرة ومنها

"أطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي والمطلبي :قراءة نقدية في السلوك والممارسة." لأيمن طلال يوسف عن الجامعة العربية الأمريكية- جنين " وهو مصدر هام لعرضه قراءة نقدية في السلوك والممارسة لأطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي والمطلبي إلا أني لم أجد فيه مرامي الذي يستقرئ و يحلل في ذات الوقت التعريف و التأثير لدور الأكاديمي لرسم أفق واعي لفلسطين الحرة.

كما أني استعنت بدراسة " النمط القيادي و علاقته بإدارة الوقت لدى رؤساء الأقسام الأكاديمية في كليات المجتمع المتوسطة في فلسطين" للباحثة رندة محمد صالح غنيم التي " التي تعتبر دراسة هامة جدا كونها اتجهت لتوصيفدراسة هامة عن كليات المجتمع المتوسطة و النمط القيادي و إدارة الوقت و بينت فيها أثر الخبرة والجامعة على النمط القيادي السائد في إدارة الوقت لدى رؤساء الأقسام الأكاديمية إلا أنها لم تبحث في تأثير الحراك الأكاديمي لدعم المسار السياسي استراتيجيا بنقل المعرفة الحقيقية لجوانب القضية الفلسطينية بأبعادها السياسية و الدينية .

ودراسة ل ياسر محمود أبو بكر علي " واقع أنماط التفكير الاستراتيجي لدى رؤساء الأقسام الأكاديمية في الجامعات الفلسطينية من وجهة نظر أعضاء هيئة التدريس."التي سلطت الضوء على واقع أنماط التفكير الاستراتيجي لدى رؤساء الأقسام الأكاديمية في الجامعات الفلسطينية من وجهة نظر أعضاء هيئة التدريس و الفروق تبعا لمتغيري نوع الجامعة و القسم الأكاديمي و التفاعل إلا أنها لم تعرف باعتمادالأطر الأكاديمية خطوات منهجية بآفاق ورسالة صميمية موجهة للتمكين لبيت المقدس لإنتاج رأس مال بشري ملتزم ومستعد لتقديم المعرفة لإنشاء جيل فلسطين الحرة.

منهجية البحث:

تعتمد الدراسة على المنهج التاريخي الاستقرائي الذي يستقرئ جزئيات الأحداث ليصل إلى كلياتها من خلال رصد ردور الفواعل الأكاديمية و المشاريع المعرفية و طبيعتها ثم الوصول لنتائج الحراك الأكاديمي المعرفي في دعم القضية الفلسطينية لأجل حوكمة سياسية وثقافية رشيدة تسهم في رسم آفاق نحو فلسطين الحرة من خلال المأسسة للمشاريع معرفية هادفة . كما ستعتمد الدراسة على المنهج الوصفي التحليلي حيث وصف البحث أشكال الحراك الأكاديمي و رصد التطورات و التحديات و العيوب التي التي مرت بها الأوساط الأكاديمية للبناء المعرفي و الأخلاقي و تبني المجتمع المدني تربويا و إنسانيا وإيدلوجيا .

ومن الصعوبات التي واجهتني أثناء الدراسة هو التفاوت في التفاصيل الدقيقة ووجود أكثر من رواية للأحداث في المراجع التاريخية مما زادني إصرارا على التمحيص لاستخلاص النتائج وواجهتني صعوبة في ضيق الوقت وصعوبة التنقل.

وأوجه عرفاني و شكري للكادر الأكاديمي أمام تفانيهم لخدمة الطلبة في المرحلة الأكاديمية في الدرسات العليا لبيت المقدس.

تمهيد :

شهد الحراك الأكاديمي تطورا تاريخيا منذ النكبة الفلسطينية تمثلت في توحيد رؤية مشتركة لرسم آفاق فلسطين الحرة عبر إسهامات معرفية و مأسسة تعليمية على المستوى الأكاديمي لخلق الذاكرة الفلسطينية و الهوية الفلسطينية المرتبطة بميراث الدين الحنيف فكان لها الأثر في نشر الوعي و حماية الهوية الفلسطينية المسلمة ،و كان لها دور في زيادة الدعم للقضية الفلسطينية لتفنيد الدعاية الصهيونية بأحقية اليهود في أرض الميعاد و تفنيد أكذوبة الجيش الذي لا يقهرو زيادة التوعية المعرفية في العلم الغربي الذي تشيع بأفكار السياسين الصهاينة المدعومة من قوى امبريالية عالمية ،[4] وتجربة التأطير المعرفي في دور الأوساط الأكاديمية نحو فسطين الحرة مثالا حيا للتجديد فقد مثلت جيلا تجاوز مرحلة النكبة و الصدمة التفارقية في القوة و التكنولوجيا و خلقت نوعا من التعايش مع الصدمة و في نفس الوقت نجح في تحقيق تعافي في التأطيرالمعرفي والأخلاقي والروحي واستمدت تعاليمها من الكتاب والسنة فخلقت حالة من التشتت في العدو الصهيوني و زات من وهنه قال تعالى " ذلكم إن الله موهن كيد الكافرين. "[5]

تقسيمات البحث :

وبناء علي متطلبات البحث قسمت البحث إلى ثلاثة مباحث في كل مبحث مطلبين :

المبحث الأول :المطلب الأول: التعريف بالمأسسة الاكاديمية لفلسطين الحرة و الاستقطاب الدعوي .

المطلب الثاني: الظروف التي نشأت فيها المأسسة الأكاديمية لدعم آفاق فلسطين الحرة .

المبحث الثاني:المطلب الأول :تطور و توسيع الدور الأكاديمي و أهم التنظيمات المنبثقة عنه مشروع الذكراة و أهميتها .

المطلب الثاني: الإسهامات الأكاديمية و الإقران الفكري السياسي في مواجهة المخاوف و السرديات الصهيونية .

المبحث الثالث :**المطلب الأول:** الفاعلية و اللغة الحضارية والترسيمات الواعدة لرسم آفاق قلسطين الحرة

المطلب الثاني:التحديات المعوقات و نقاط الضعف في الدور الأكاديمي .

التعريف بالاكاديمية الرؤيا و الفاعلية:

تعد الجامعة مؤسسة تعليم عالي تلعب أدوارا هامة في صناعة القيم المجتمعية وتجذيرها سياسياً واقتصادياً واجتماعياً،وفي كافة المجالات والميادين الأخرى. ومن هنا تنتج الجامعة قادة الدول، وقادة المجتمع المدني والمحلي وزعماء الأحزاب السياسية وجماعات الضغط والمصالح ورؤساء الشركات الكبرى،عبرإكسابهما الخبرات العملياتية المطلوبة، وصنع القيم الإنسانية والمجتمعية التي يؤمنون بها.إن صقل شخصيات القادة وعقولهم ومشاعرهم ونضوجهم الفكري والقيمي عادة يتم في رحاب الجامعات التي انتسبوا إليها، وانتظموا في ثنايا قاعاتها، وتعلموا مساقاتها،وتأثروا بتجارب أساتذتها واكاديمييها وهيئاتها الإدارية والقيادية والأكاديمية،وطرح الرؤى لاستدامة التنمية.و إن اكتساب هذه الخبرات العملية لدى طلبة

[4](أحمد عز الدين أسعد." *مفهمة فلسطين الجامعة و المؤسسة و الإشتباك المعرفي و السياسي*" . القدس: جامعة بيرزيت، 2021)
5 (سورة الأنفال :الآية 18)

الجامعات تساعد في إعدادهم ليكونوا رسلا لتغيير لخدمة مجتمعاتهم المحلية وتنمية مواطنتهم المحلية والوطنية، والاشتراك النشط في البحث عن حل للمشاكل الناتجة عن الفوارق الطبقية والفجوات الاقتصادية في بلدانهم.[6]

وبعد أحداث النكبة الفلسطينية تميزت النخبة الأكاديمية بالالتحام مع القضية الفلسطينية ولكنها كانت تتخبط بسير مضطرب وكانت الجهود للأحاطة بأسباب بفهم الصدمة وتجاوزها فكانت جهود جامعات الخليل وتبعتها جامعة بيرزيت وجامعة بيت لحم و غيرها من الجامعات الأكاديمية التي خرجت النخبة الدينية و الحقوقية اللغوية والفكرية و البحثية و الإدارية الصحية و العلمية فكانت بواكير الإنذار من الخطر الصهيوني ،و ثم كانت بواكير مرتبطة بحب الأرض المذكرة بقدسية الأرض و التمسك بالهوية الوطنية الرافضة للتطبع و التهجير القسري واللغة الصفراء و ازدواجية المعايير و المحركة لفئات الشعب . نحو المزيد من القراءة لفهم الواقع فالأمة الإسلامية هي أمة "أقرأ " ليتعلم " الإنسان مالم يعلم ." [7] وسعت الأوساط الأكاديمية بعلومها الانسانية و القانونية لتوصيف يقرب القارئ المسلم و الغربي لفهم الصراع الإيدلوجي النابع من كون فلسطين أرض الديانات السماوية فهي بوابة للعالمية التي تأخذ بعدا إيدلوجيا و عقائديا و بعدا جيوبولتيكا.[8] بمساق أصيل يمهد لحل عقد الصراع و يفسح المجال لتصحيح مغالطات في العالم الغربي الرأسمالي سببتها الدراسات الرأسمالية التي ترى في المسلمين و العالم الاسلامي سوقا استهلاكيا هشا يصلح للنهب و التلاعب به في ظل غياب القياديين الفاعلين لتبني المجتمعات المدنية و للتخطيط لفلسطين الحرة . قال تعالى: "وهل يستوي الذين يعلمون و الذين لا يعلمون ."[9] وبهذا فإن رفع فاعلية رأس المال البشري للعدالة الإنسانية ولنصرة المظلوم ورفع مستوى الذكاء العاطفي لرسم آفاق فلسطين الحرة تتبناه بالدرجة الأولى الأكاديميا و أذرعها المعرفية و البحثية والمنظمات و التنظيمات المدنية .

1. 2 الظروف التي نشأت فيها المأسسة الأكاديمية لدعم آفاق فلسطين الحرة

شهدت المأسسة الأكاديمية في ربوع فلسطين منذ دخول بريطانيا لفلسطين وتقديمها الدعم للصهاينة فكان التماهي الصليبي الصهيوني للحصول على امتيازات و تسهيلات لتنفيذ مشروعهم الاستيطاني على حساب الشعب الفلسطيني وظلمه والتعدي على حقوقه ومعتغييرديمغرافيةالأرضباستقطابالهجرةاليهوديةعلىمدارالانتدابحتىإعلانإنهائهعام 1948 و تهجيرالفلسطينين في أوساط العالم شرقا و غربا لتضيع ذاكرته الوطنية و هويته الإسلامية[10] تبنت الأوساط الأكاديمية هذه المسؤولية وكان الحاج أمين الحسيني من روادها الذي نبه مرارا لرفض اغتصاب حقوق الفلسطينين، وعاشت الأوساط الأكاديمية تأرجحا بأفكار المعسكر الرأسمالي تارة و أفكار المعسكر الاشتراكي تارة أخرى كجزء من العالم المنقسم و كانت النخبة و الأوساط الأكاديمية كبقية أفراد الشعب الفلسطيني تعيش مرارة و غصة وقسوة الاحتلال الصليبي ثم الاحتلال الصهيوني في عام النكبة الفلسطينية 1948.

و يمتاز المجتمع المدني الفلسطيني بخصوصيته الشديدة، بحيث نما وتطور في ظل غياب دولة سيادية، وقد تمكنت المؤسسات المدنية الخدماتية من تطوير مشاريعها الخيرية جنبا إلى جنب مع الأحزاب السياسية بفواعل أكاديمية من القوى الوطنية والمجالس النقابية والاتحادات الطلابية خلال عقود من الزمن [11]و فهمت الأوساط الأكاديمية من خلال الجامعات

6(أيمن طلال يوسف. "إطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي و المطلبي قراءة نقدية في السلوك و الممارسة." جنين: الجامعة الأمريكية، 2007.)

7(سورة العلق : الآيات من 1-5)

8(عبد الفتاح العويسي المقدسي:"*التخطيط الاستراتيجي للتحرير القادم للمسجد الأقصى المبارك*" اسطنبول : دار الأصول العلمية ، 2022)3-34

9(سورة الزمر :الآية 9)

10(من وعد بلفور إلى إعلان إسرائيل.. الانتداب البريطاني في فلسطين 2023)

11 (أسعد 2021، 40-49)

والمأسسات التعليمية ضرورة خلق كيان معرفي كاستجابة ترياقية معافية للظروف التي نمت فيها الغزو الفكري الصليبي الاستشراقي و الصهيوني وهي انتشار التخلف و الانحلال الخلقي والفساد الانقصام التاريخي عن وحدة الامة الإسلامية بعد تغذيتها بنعرات طائفية ونعرات متأرجحة تارة لصالح طرف معين رأسمالي وتارة لصالح طرف معين اشتراكي. و ضمن هذه النكبة المعرفية والنكبة التي زرع اغتصب الاحتلال أرض فلسطين كان خيار البدء بمسار التعافي الاستراتيجي و إنتاج المعرفة و توسيع دائرة الفهم والإدراك والتحليل في العلوم الطبيعية والاجتماعية والإنسانية،فالجامعة و الأوساط الأكاديمية يجب أن تظهرحساسية خاصة لمختلف الصعوبات والتحديات التي تواجه المجتمع الفلسطيني وهويته الوطنية في فلسطين البلد الأم و في دول المهجر لتخلق حالة من إثراء التراث الإنساني والعلمي والثقافي لحماية دعم الهوية الوطنية و الذاكرة الفلسطينية بموروثها الحي ثقافيا و عقائديا و تاريخيا وجغرافيا .[12] . و كان رعيل الأكاديميين في مرحلة النكبة الفلسطينية قد أخرج محاولات متعثرة ومضطربة في وسط وعورة الممارسات الهمجية التي مارسها الاحتلال الإسرائيلي من الاعتقالات التعسفية و خنق الحريات ثم تبعتها مرحلة النكسة الفلسطينية التي و إن شقت طريقها بمرارة تعاني ضيقا وتصور ألما حيا من جامعات الخليل إلى جامعات القدس و بيرزيت وغيرها فكانت كوكبة من الأدباء و المفكرين و الشعراء الذين كانوا سفراء حقيقيون لنقل الصورة المتألمة والواقع المرير مع محمود درويش وفدوى طوقان و غسان كنفاني و جبرا ابراهيم جبرا و معين بسيسو و إدوارد سعيد[13] و يبدو أن هذه الوظيفة تعززعند مجتمع الطلبة والعاملين في الجامعات سمات عقلنة العلم وتعقيمه من سموم الانحرافات التي ضيعت صبغة الهوية الدينية المتوازنة و المتزنة و مزقتها بتشدد كسير ومضطرب وحررتها من أقنعة حرية فاسدة ومادية تفتقر لإغناء الروح بالنهج القرآني و النبوي الشريفين الذي تحتضن التعددية بعدل ومساواة منذ أيام الفتح الإسلامي الأول في العهدة العمرية .و سعت الأوساط الأكاديمية لتفعيل المنهجيات العلمية لإيجاد حلول لمختلف المشاكل المجتمعية،و وضع خططا لعمل فاعل بناء على تصورات واقعية [14] تأخذ بالاعتبارالأهداف من جهة والإمكانيات والقدرات منجهة أخرى. فكانت ولادة الإسهامات المعرفية للأوساط الأكاديمية من رحم تلك الظروف العصيبة أمرا عصيبا و شاقا في ظل تقييد الحريات .فكانت الأوساط الأكاديمية بمجموع التنظيمات المجتمعية التي لها مصلحة فعلية في إحداث تحول بناء و حقيقي في فلسطين ، و الاتحادات والنقابات المهنية والطلابية الأذرع الشعبية العريضة التي دخلت من خلالها فصائل منظمة التحرير الفلسطينية إلى العمل المقاوم في داخل الأراضي المحتلة في السبعينيات من القرن الماضي. هنا مثلت الجامعات الفلسطينية حاضنة طبيعية رءوم ليس فقط لحركة طلابية طليعية وريادية ، وإنما أيضا لجيل من المثقفين والكفاءات الأكاديمية ، القادرة على رفع صوتها باتجاه مزيد من الدعم للهوية الوطنية ، والتحولات الثقافية المؤمنة أيضا من الغزو الفكري الصليبي و الصهيوني الذي طالما تآمر على وحدة و سيادة فلسطين أرضا و شعبا و برر بلغة صفراء ممارساته العنصرية لاستهداف الهوية الفلسطينية الوطنية و الدينية لإحداث التغييرات المطلوبة فكانت تجارب الأكاديمية و إسهاماتها و إن نقلت المأساة التي عاشها الفلسطينيون إلا أنها لم ترقى لتكون مشروعا معرفيا وفي سبيل تحقيق ذلك، يجب أن تستجيب الجامعة إيجابيا للسياقات الإنسانية السياسية والاقتصادية والاجتماعية والثقافية داخل المجتمع،فبدأت الجامعات الفلسطينية الدور الهام في تعزيز التوجهات الوطنية لإحداث التحول الديمقراطي خاصة عبر تدريس مساقات هامة متعلقة بالديمقراطية وحقوق الإنسان والقانون الدولي ، وعبر تخصصات إنسانية واجتماعية على مستوى البكالوريوس والماجستير مثل العلوم السياسية وعلم الاجتماع وعلم النفس

12(يوسف، دور الجامعات و مراكز الأبحاث و المؤسسات الأكاديمية في تعزيز قيم الديمقراطية و النزاهة و الحكم الصالح خارطة طريق الأكاديمية 2012) 20-55

13(فخري صالح. "أرض من كلمات كيف صور أدباء فلسطين مأساة و طنهم إلى محمود درويش بعد مرور خمس سنوات على رحيله ." 2013)

14(يوسف، إطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي و المطلبي قراءة نقدية في السلوك و الممارسة 2007)

والتربية والتاريخ والدراسات الدولية والتنمية السياسية والدراسات الإقليمية والدبلوماسية. كما أن الجامعات الفلسطينية خصصت مساقات وصفحات كثيرة من رسائل طلبة الماجستير فيها للمصالحة الداخلية والوطنية والديمقراطية كما أن المعارضة القوية للأوساط الأكاديمية تشكل ضمانه أكيدة لعدم قيام نظام دكتاتوري تسلطي يستفرد بالخديعة ويصادر الحقوق ويفترس المجتمع. في المضمون الفلسطيني.[15]

تطور و توسيع مشروع المأسسة الأكاديمية:

لعلنا هنا نتوقف عند المحنة الجوهرية والسلم الوطني الذي بنته الأكاديميا فقد كان لعدم رؤية المضمون الوطني عاملا خفيا هيأ الظروف الموضوعية لاستنهاض الهويات المحلية والمناطقية وكل التضامنيات الاجتماعية والإرثية الأخرى، فاتسع تأثير العائلية والعشائرية بحيث أضحت مع مرور الوقت بديلاً عن المشروع الوطني الكامل. [16] فكانت المشاريع المعرفية في الأوساط الأكاديمية إنذارا و محفزا على ضرورة إقران العمل الثقافي لمواجهة تحديات الهوية الفلسطينية أمام هذه الخصوصيات الفريدة للمجتمع المدني الفلسطيني تابعت الأوساط الأكاديمية خطتها لرسم آفاق فلسطين الحرة لتتبلور عنها فهما أقرب للواقع و الهوية و الذاكرة الفلسطينية الجمعية فأنتجت منظومة فكرية خلقت حالة من تصحيح المسار في المستوى المحلى و الأقليمي و الدولي من شأنها تفكيك عقد القوة للكيان الصهيوني الذي سحروا به أعين الناس و استرهبوهم .فكانت الإسهامات الأكاديمية بتزايد عدد المنظمات غير الحكومية في فلسطين مباشرة و كانت تجربة الشيخ أحمد ياسين فساهم في تأسيس المجمع الإسلامي بالقطاع عام 1973 وعمل رئيسا له،وهومؤسسة خيرية تعمل في مجال تحفيظ القرآن الكريم وبناء المساجد والمدارس،إلى جانب أنشطة وخدمات اجتماعية أخرى. كما أسس صناديق في المساجد التي يتردد عليها من أجل إعالة المحتاجين. فالتف حوله العديد من الشباب متأثرين بمواهبه الخطابية وأسلوبه الدعوي ،ليصبح أشهرخطيب في غزة،وامتدت شهرته إلى كل مدن وقرى القطاع واستهدف بالاعتقال ثم الاغتيال من قبل الصهاينة .[17] كما أنشئ مكتب مؤسسة الدراسات الفلسطينية في مدينة واشنطن في الولايات المتحدة الأمريكية سنة 1983 كمكتب لمؤسسة بحثية مستقلة غير ربحية، وغير تابعة لأي منظمة سياسية أو حكومة ولديها استقلال، وقد نشرت مجلة نشرت المؤسسة ثلاث مجلات فصلية هي: مجلة الدراسات الفلسطينية بالعربية و الإنكليزية وفصلية القدس بالإنكليزية، و ملفاتها تُعتمد،على نطاق واسع،كمصادرلاغنى عنها للأبحاث المتعلقة بفلسطين وتنشر أعمالاً عن تاريخ الفلسطينيون وجذور قضية فلسطين وتطورها، أما الفعاليات فتُنظم مؤسسة الدراسات الفلسطينية العديد من المؤتمرات،وورش العمل،والندوات،والمحاضرات وتهتم المحاضرة السنوية، المخصصة لتكريم قسطنطين زريق، بالموضوعات الفكرية والثقافية والسياسية ،بينما تركزالندوة السنوية،التي تُقام تكريما لبرهان الدجاني،على القضايا الاقتصادية والتنمية.أما المدونات فمدونة مؤسسة الدراسات الفلسطينية، "فلسطين الميدان"،هي منتدى حيوي لنشرالأفكارمن جانب صناع الرأي بشأن آخرالتطورات المتعلقة بفلسطين. أما المكتبات فتُعدّ مكتبة قسطنطين زريق ثروةً فكرية من الصورالتاريخية،بعضها في طورالرقمنة.كما أن المشاريع الرقمية تشكل مصدراًغنياً بالمعلومات للباحثين والدارسين. واعد بالتعاون مع المتحف الفلسطيني مشروع الموسوعة التفاعلية للقضية الفلسطينية.ولهذه المخرجات الأكاديمية يرى الباحث الفلسطيني أحمد أسعد

15(أيمن طلال يوسف. "إطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي و المطلبي قراءة نقدية في السلوك و الممارسة." جنين: الجامعة الأمريكية، 2007).33-37

16(يوسف، دور الجامعات و مراكز الأبحاث و المؤسسات الأكاديمية في تعزيز قيم الديمقراطية و النزاهة و الحكم الصالح خارطة طريق الأكاديمية 2012)60-50

17(الشيخ أحمد ياسين.. ولد مع ثورة وقاد أخرى 27-12-2023)

إن الجامعة أخذت على عاتقها إعادة بعث الرواية الفلسطينية ومكونات الهوية الفلسطينية في جدلية ما بين النظرية والممارسة . بالعربية والإنكليزية وفصلية القدس بالإنكليزية، وملفاتها تعتمد على نطاق واسع.

و وجدت الباحثة إن أيمن طلال يوسف. "إطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي و المطلبي قراءة نقدية في السلوك و الممارسة." جنين: الجامعة الأمريكية، 2007.

خلق الماسسة التعليمية التي تهتم بتكريس جيل يعرف فضل هذه الأرض المباركة و خصوصيتها وتراثها الذي احتضن التعددية وتؤسس لعلاقات دولية ورؤية هادفة لتحرير بيت المقدس وتشكيل كيان من المقدسيين هو هدف استباقي وحيوي قادر على تفكيك السردية الصهيونية التي تطال بأذرعها النافذة العديد من الأكاديمين من الطلبة والمدرسين وتسشهد ب "كناري ميشن" وهي مجموعة نشأت سرا في إسرائيل، حسب ما ورد بدراسة استقصائية أجراها الصحفي الأميركي جيمس بامفورد. حيث تجمع صور ومعلومات الطلبة والأساتذة في الكليات الأميركية من الذين يعلنون دعمهم للقضية الفلسطينية ويناهضون الصهيونية، أو يعلنون معاداة قوية لإسرائيل، وتصفهم بـ المعادين للسامية. ويؤدي ذلك إلى إلحاق الضرر بالآفاق المهنية للطلاب والأساتذة المدرجة ملفاتهم على موقع "كناري ميشن" كما يؤكد جيمس بامفورد أن المجموعة لها صلة مباشرة بالحكومة الإسرائيلية. وتصف "كناري ميشن" عملها على صفحتها الرسمية بأنه "توثيق للأشخاص والمجموعات المروجة لكراهية أميركا وإسرائيل واليهود في أميركا الشمالية، وفضح تلك الكراهية."[18]

أميركا وإسرائيل واليهود في أميركا الشمالية، وفضح تلك الكراهية. " . 18

فهذه الخصوصية الحرجة فطن لضرورة مواجهة تجلياتها العديد من الأكاديميين و كانت تجربة ولادة المشروع المعرفي مع البروفيسور عبد الفتاح العويسي في عام 1990 بذرة انطلاقا لمشروع منها "مصطبة كنوز الأقصى " الذي طور لاحقا بفتح فرعا للدراسات لبيت المقدس في بريطانيا في جامعة أبردين و جامعة ماليزيا و جامعة أنقرة و جامعة ماردين ارتقلو لتكون صرحا و فتحا معرفيا يؤسس لفهم أعمق لخصوصية بيت المقدس و نظريات و نماذج حول بيت المقدس و لا تزال ثمرة هذه المشاريع المعرفية تنمو لتؤسس لبنة معرفية و تولد مقدسيين بالمعنى المعرفي لا الجغرافي و بالمعنى الحسي مقدسي التطلعات والارتباط والأمل .

وترى الباحثة أن النظريات والنماذج التي ساهم بإبداعها العويسي المقدسي بدراسة التعايش بين الإسلام و المسيحين و اليهود و دور الإعداد المعرفي في الفتوحات الإسلامية و أهمية التعافي البني لرسم آفاق فلسطين الحرة وغيرها من الدراسات التي لا تزال قائمة لتؤسس رؤية هادفة لفلسطين الحرة والإسهامات التي تفرزها مجلة أكاديمية محكمة" مجلة دراسات بيت المقدس" و التي أردفتها بمنصة رواق[19] و تؤسس لجو من البحث العلمي تسوده الشفافية والنزاهة كما أردف المشروع بوقف إسراء الذي يقدم دراسات معرفية لفلسطين فولدت نظريات معرفية و مشاريعا معرفية بأسس علمية و منهجية حيث تربي هذه المشاريع المعرفية في العلوم الإنسانية فهما دقيقا لمسارات القضية الفلسطينية و إدراكا لزيادة الدعم للأقصى وزيادة الدعم الفكري بالنظريات المستقاة من التاريخ ومن الإيدلوجيا الاسلامية المتوازنة والشمولية و الحضارية و المدنية لتنهض بتشكيل حراكا أكاديميا بمسارات استراتيجية و بسياق من الأصالة لرسم آفاق فلسطين الحرة .[20]

[18]("كناري ميشن" مجموعة على الإنترنت تطارد منتقدي إسرائيل 2024)

19(عبد الفتاح العويسي. *الفتح المعرفي* 6 ،يوليو, 2020).

[20](المقدسي 2022، 9-30)

الإسهامات الأكاديمية والإقران الفكري السياسي ضمن المخاوف الصهيونية :

واجه الحراك الأكاديمي ما يتم العمل على استهدافه وهي صورة الإسلام السياسي [21] من خلال تسيير السردية الفلسطينية وإيقاف الدعم للأبحاث الاسرائيلية العنصرية بما يشبه المقاطعة الأكاديمية للتغذية العنصرية و هنا تقول البروفيسورة راشيل الترمان عضو الأكاديمية الوطنية الإسرائيلية للعلوم" رفضت جميع الجمعيات العلمية في مجالات بحثية نشر بيان دعم لإسرائيل[22]. فتراجع السردية الإسرائيلية وتقهقرها نتيجة لجهود معرفية من الأوساط الأكاديمية لحماية المدنيين ويدلل ويبشر بالنصر القادم بإذن الله فالتغيير قادم لا محالة . وللصهيونية مخاوفها من الأكاديميا فقامت بضرب كل من الجامعة الإسلامية وجامعة الأزهر و جامعة القدس المفتوحة وجامعة الإسراء وجامعة الأقصى و جامعة غزة .[23] وبحسب وزارة التربية والتعليم، فقد استشهد 4327 طالبا وطالبة، وأصيب 7819 آخرون، واستشهد 231 معلما وإداريا، وأصيب 756 منهم بجروح مختلفة، حتى صباح السبت الماضي. كما تعرضت 281 مدرسة حكومية و 65 مدرسة تابعة لوكالة غوث وتشغيل اللاجئين الفلسطينيين "أونروا للتدمير الكلي والجزئي .[24]

فالمتتبع لهذا الدور للأكاديميين الفلسطينيين يرى إن الاستهدفات الصهيونية لمراكز التعليم هي عملية تجهيل مفتعلة ويستشف المشقة التي تمضي بها الأكاديمية لقيادة دور فاعل نحو آفاق فلسطين الحرة فهم ليسوا فقط جزء هام من تصورات المجتمع المدني لإحداث التغيير المطلوب داخل المجتمع الفلسطيني ، وإنما هم أيضا جزء هام من عملية النقاش و العصف الذهني حول المفهوم نفسه ، وهذا بالتحديد ما يمكن للجامعات أن تقوم به أيضا حتى تستطيع توفير الأرضيات والمناخات الملائمة أمام الأكاديميين والخبراء فيها حتى يقوموا بتوطين المصطلحات الوافدة أصلا من بيئات غربية ، وحتى يتسنى لهم الوقت الملائم ليشاركوا في وضع تصورات فكرية هامة حول إمكانيات انبات مثل هذه المصطلحات في بيئة وتربة وطنية. فالأحزاب والقوى السياسية مكون أساسي من مكونات المجتمع المدني بحسب العديد من الآراء ووجهات النظر المختلفة كنظام بناء هندسي تعليمي سياسي وثقافي يكتمل بناؤه عندما يكون هناك معارضه نشطة وقوية تساءل وتحاسب الحكومة. فسعت الأوساط الأكادمية لتصويب الخطأ وتصحيح المسار و خلق حالة من المصالحة مع الذات ومع الهوية الوطنية ، وما تبع ذلك من تداعيات على المشروع الوطني الفلسطيني التعليمي والأكاديمي . ويسعى الباحثون إلى تعميق وتفعيل العلاقة مع الجمهور الفلسطيني العريض والتقليل من الاعتماد على التمويل الخارجي أو تمويل السلطة الوطنية من أجل ضمان الشفافية والاستقلالية في العمل الأهلي والفاعلية في الأداء. وربط الجيل الناشئ بارثه وأرضه وتذكيره بمكانة الأقصى في قلوب المسلمين، و تطرح قضايا المجتمع المدني وتعالجها و تضع لها التوصيات للوصول لحوكمة رشيدة وبهذا يمكن أن تشكل الأكاديمية قوة ضغط فاعلة أو لوبي مؤثر و ترى الباحثة أن ما واجهه و يواجهه العديد من الأكاديمين الذين تبنوا هذا الفكر هو نتاج لضغوطات خارجية وهذا ما حصل مع جوزيف مسعد الأكاديمي الفلسطيني والمحاضر في كلية الدراسات

21(أحمد الراوي. "صورة الإسلام والمسلمين في الغرب/الواقع وآفاق التغيير." *المنتدى العالمي للوسطية*. https://www.wasatyea.net/ar/content/، 2024.)

[22](العالم الأكاديمي ثار ضدنا".. مقاطعة سرية تهدد البحث العلمي الإسرائيلي 2023)

[23](توثق دمار معظم جامعات غزة 2024)

[24](رائد موسى. *إسرائيل تشن حربا ممنهجة على التعليم*. 1 24, 2024.)

العربية والسياسة بجامعة كولومبيا في نيويورك، بدعوات متزايدة لإقالته بعد أن كتب مقال رأي يوضح فيه التداعيات السياسية والجيوسياسية للحرب الأخيرة بين حماس وإسرائيل، بحسب ما أورده موقع "ميدل إيست آي البريطاني وبدأت هذه العريضة من قبل مايا بلاتيك، وهي طالبة في جامعة كولومبيا عملت سابقا في الجيش الإسرائيلي ككاتبة محتوى واطلع الموقع على الرسالة التي أضافت أن الطريقة السيئة التي تم فيها تمثيل مقالة مسعد تغذي الهجمات على حريته الشخصية والأكاديمية. [25]مما أثار الانتقادات والمساءلات في الأوساط الأكاديمية حول مخاوف الصهيونية من الأكاديميا ومن اجل إحداث تحول ديمقراطي حقيقي فعليها التعبير عن المصلحة العامة في مواجهة المصلحة الشخصية الفئوية الضيقة. وتظهر إيمانها وممارستها للقيم الديمقراطية في أطرها وتركيبها الداخلي ، أي تعزيز الديمقراطية الداخلية الحقيقية ، فضلاً عن تعزيز المكاشفة والنزاهة والحكمانية الصحيحة وإن الحديث عن الحركة الطلابية في الفلسطينية في المضامين وظروف النشأة والتأسيس يعني ملاحظتين جوهريتين الأولى أن الحركة الطلابية نفسها كانت مساهمة محورية في التأسيس والتنظير للأحزاب الفلسطينية خاصة في بداياتها الأولى.

أما الملاحظة الثانية ازدياد مخاوف وازدياد تراجع السرديات الصهيونية بتأير من الحركة الأكاديمية مما جعل مسيرتها أكثر حساسية في ظل المخاطر التي تعيشها فهي تشكل كافة الأطر لرسم رؤيا لآفاق فلسطين الحرة.

الفاعلية و اللغة الحضارية والترسيمات الواعدة لرسم آفاق فلسطين الحرة :

ومن خلال مراحل الأكاديمية و تطوراتها ومشاريعها و المخاطر التي تعيشها مؤخرا نجد أنه يمكن أن تشكل الأكاديمية قوة ضغط فاعلة أولوبي مؤثرعلى السلطةو أنظمة و أذرع الامبريالية لاحقا كما أنها يمكن تحتضن المجتمع المدني وتوجهه ،للحفاظ على مصالح الفئات المجتمعية الذي تمثله الجامعات الفلسطينية ضمن رؤية واضحة لمحاربة الفساد وتعزيز النزاهة والشفافية خاصة في المساقات التربوية والإنسانية والاجتماعية ولهذا فإن اللغة الحضارية والترسيمات الواعدة لرسم آفاق فلسطين الحرة قامت بمشاريع معرفية بهدف نقل الصورة الحقيقية فانعكست على أرض الواقع كما إن بلاغة اللسان المعرفي التحرري الفلسطيني أعادت إلى الفلسطيني صوته وكلامه في سبيل استعادة حقه المسلوب في عدة تمثيلات أهمها دور الكتب و الإصدرات العديدة و التمثيل الإنساني و الأممي في المحافل الدولية و القنوات الإعلامية و اللقاءات و المناظرات البحثية فكان الأكاديمي حاضرا و بقوة سلاحه برؤيا لفلسطين الحرة رغم الظلم و الانحياز يشكل ردا قويا بوجه الظلم خاصة في هذا الزمن الذي تعاني فيه الحركة التعليمية الفلسطينية مشاكل جمة ومعقدة.[26] فعملية التثقيف السياسي والنقابي ضمن الهوية الفلسطينية و الإسلامية أمست ضرورة وطنية بحيث تعنى مجالس الطلبة المنتخبة وعمادات شؤون الطلبة وممثلي الكتل الطلابية بعملية التوعية من خلال مساعدة الطلبة للإلمام بأبجديات الحركة الطلابية الفلسطينية، من حيث البدايات والمراحل التي مرت بها وظروفها الحالية. هذه الورشات المتخصصة تساعد بالتعريف بالمؤسسات القيادية والتنظيمية التي قادت العمل الطلابي داخل الوطن وخارجه، كما أنها تساعد في معرفة العلاقة العضوية والوجدانية بين كتل العمل الطلابي وفصائل العمل الوطني المقاوم كما أنها قادرة على رفد النخب السياسية الفلسطينية بكادر ودماءٍ جديدة بحيث أسهمت الحركة الطلابية في دعم فكري و أخلاقي لتوليد قيادات فصائلية وحزبية ومجتمعية, حيث لم يكن دور الكتل الطلابية منصب على إيجاد وإبراز قيادات طلابية فحسب, بل تعدى الأمر إلى صقل وتمتين قدرات هذه الكفاءات والقيادات الذين تم تأهيلهم خلال فترة دراستهم في الجامعات [27]وقد نشطت هذه القيادات الطلابية بعد تخرجها من الجامعات في قيادة

---

[25](باسل سيد. *ميدل ايست آي" يفضح حملات اللوبي الصهيوني لطرد أكاديميين في جامعات أمريكا*. 17 10, 2023.)

[26](أسعد 2021)

[27](يوسف، إطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي و المطلبي قراءة نقدية في السلوك و الممارسة 2007)

العمل المجتمعي العام, وفي إطار الفصائل والأحزاب الفلسطينية, وفي منظمات المجتمع المدني, كما شارك بعض هذه القيادات في إدارة مؤسسات السلطة التنفيذية والتشريعية والأجهزة المدنية والأمنية .

و نلاحظ أن بعض القيادات الطلابية الفاعلة والنافذة ضمن القاعد الجماهيرية قد استطاعت من استغلال قدراتها وطاقاتها القيادية والتعبوية لبناء وتأسيس نقلة في الدور الأكاديمي لصالح السردية الفلسطينية ؛ وهنا استشهد ب محمد كرد الذي يعيش بحي الشيخ جراح وقامت إسرائيل بطرده فكان رده أن قدم في المؤتمر" اليوم الدولي للتضامن مع الشعب الفلسطيني"وقال: "تتبادر كلمة فصل عنصري إلى الذهن، لكن القول بوجود عدم تناسق وظلم في النظام القضائي الإسرائيلي هو سوء تقدير كبير. يوجد لدينا هنا نظام استعماري مدفوع أيديولوجيا، تم بناؤه بواسطة المستعمرين ومن أجلهم ويعمل تماما للهدف الذي وضع من أجل وأشار في ختام كلمته إلى أن الاحتلال لن يدوم. وقال: "في يوم من الأيام ستكون هناك متاحف تكرّمنا، والنصب التذكارية ستقام في ذكرانا والتماثيل التي تحمل أسماءنا. سيقف الناس فوق أراضينا ويعترفون بها. آمل فقط أن يحدث هذا الاعتراف بينما لا يزال الفلسطينيون موجودين هنا. نحن نستحق العدالة والتحرر في حياتنا."[28]

و بهذه القوة التي يكون بها الأكاديمي ويعد لها الأكاديمي و حين تبدو المصلحة العامة أقوى من المصلحة الشخصية يكون الإعداد المعرفي للأوساط الأكاديمية حقيقيا وواعدا ويستحق التكريم وهو ما سيكون بإذن الله , فقد عملت جاهدة لاستنفاذ كل خيارات مقاومة الاحتلال عبر منبر الجامعات، ومن خلال العمل الجاد والدؤوب لتجنيد الطلبة وتأطيرهم وتثقيفهم سياسيا حتى يقوموا بمهمة مقاومة الاحتلال بطريقة واعية ومثمرة وعقلانية .

المعوقات والتحديات و نقاط الضعف في الدور الأكاديمي:

وبرغم ما تم بحثه عن دور الأكاديمية يكتسب دورالجامعة و الأوساط الأكاديمية منحا من خصوصية القضية التي تأخذ بعدا جيويولتيكيا و تاريخيا و إيدلوجيا وكون الصراع القائم في هذه الأيام يستقبل منحى وجوديا بعد أحداث السابع من أكتوبر في العام 2023 "أكون أو لا أكون"[29] في ظل تزايد أحداث العنف واستهداف قطاع غزة بروافده المدنية و الدينية فقد استهدفت المشافي و الجوامع والمدارس و الجامعات و استهدف المدنيين و مورست على الشعب الفلسطيني سياسة الأرض المحروقة و سياسة التطهير العرقي ومن هنا يزاد العبئ على الأوساط الأكاديمية ليس فقط بتحمل المسؤولية في تشكيل الذاكرة الحية لفلسطين ولكنها تتعدى ذلك لمنحى تقريب المسافات و رأب الصدع في طبقات المجتمع المدني وتنشئة جيل متنورفكريا ومتسلح أخلاقيا على نهج أخلاق الصحابة و الرعيل الأول من المسلمين الذين فتحوا بيت المقدس يعرف طبيعة الصراع و طبيعة العدو وللوصول لزيادة الدعم للقضية الفلسطينية و إعادة إعمار غزة التي يكبر جرحها وبات واضحا للقاصي و الداني مشروعية الدور الأكاديمي في الدفاع عن المدنيين لخلق توزانات بين الوضع الحالي و الوضع المطلوب لإعمار القطاع ولرسم آفاق فلسطين الحرة . لكن الأكاديمية تواجه العديد من التحديات الشاقة و المعوقات المتداخلة و المرتبطة بالأزمات الاقتصادية وقلة الدعم المالي والتخبط السياسي والانهيارات الأخلاقية والقانونية ،ومشاكل غياب النزاهة والشفافية والحكم الصالح وشيوع الفساد وهدرالمال العام والبطالة المقنعة واحباطات الشباب وغياب العدالة التوزيعية للموارد والمصادرالموجودة. وفتح آفاق هامة في العالم الرقمي و ما تم إحداثه من الثورات المعرفية في العالم الرقمي و عالم الذكاء الاصطناعي الذي يدار برؤية عالم القطب الواحد حيث تبدو مواكبة هذه الثورات السريعة ضربا من الالحاح و لاختصار الوقت وضربا لا تزال البحوث قائمة لمعرفة جدواه أو ضرره بين أوساط الأكاديميين إلا أنه إذا

[28](أخبار الأمم المتحدة 2021)

29(وليم شكسبير. "هاملت.". بيروت : المؤسسة العربية للدراسات و النشر ، 1979.)107

استغلته الأوساط الأكاديمية بترشيد يمكن أن تدعم الرؤيا الهادفة لرسم آفاق فلسطين الحرة و ما تخلقه أمام الأمم والشعوب للتطور والإثراء الفكري والتواصل الحضاري الواسع. ومن خلال تخريج أجيال من الشباب والشابات القادرين على مسك المبادرة،ووضع الخطط للوصول إلى وضعية عادلة داخل المجتمع كما أن لها إسقاطات بالنسبة للحريات الأكاديمية والاستقلالية المؤسساتية .

هنا لا بد أن نشيرأن فهم دورالجامعات في عملية التنمية والتحديث والتمدن وإنتاج النظريات الفاعلة و المندمجة مع النظرة الشمولية و العادلة و تستوعب التعددية وتحترم الحريات الدينية و إنتاج النخبة يتوقف على قدرتنا على التمييز بين الدورالذي تلعبه الجامعة كمؤسسة مستقلة ومبدعة،وبين كونها تلف في فلك الدولة وتخضع لخططها واليات الرقابة والسيطرة فيها. وقد كان حقيقة لبعض الجامعات الفلسطينية تجارب ملموسة في هذا الصعيد ،إذ قامت بتدريس مساق النزاهة والشفافية لبناء معرفي وأخلاقي و إنساني وتبني مجتمع مدني قادرعلى تخطي ومواجهة التيارات الفكرية و العصف الذهني في التيارات الغربية و الصهيونية الإقصائية وهو ما أثبتهه مآلات حرب 7 أكتوبر من عام 2023 و الاستهداف الممنهج لجامعات غزة والأكاديميين والمرافق المدنية في غزة ليس فقط في الأوساط الأكاديمية المحلية و لكن تعدتها إلى الأوساط في الخارج لفرض الطوق الذي طالما خنقت به الحريات والانتاج المعرفي إلا أن دور الأكاديميا الآن تعدى هذه المحنة و دخل طور التحدي ونسف السرديات الملفقة لصالح طرف دون آخر مستغلا كل الحقائق و الإمكانيات و الاستراتيجيات الحرة و النظريات المعرفية لدعم آفاق فلسطين الحرة.

النتائج التي توصل إليها البحث :

1 الدور المرتقب للفواعل الأكاديمية عبر مراحلها منذ النكسة الفلسطينة هو إحداث شرارة التغييرالاجتماعي الشامل المقرون بتبني الإيديولوجيا الملائمة لبيئة المجتمع الفلسطيني وما يواجهه من تحديات شرسة تستهدف هويته الوطنية و الدينية و الوصول لتوزنات إقليمية و دولية و إنتاج نخب قيادية تسهل الوصول لفلسطين الحرة .

2 أن خلق تنظيمات من شأنها إضعاف و تشتيت قوة العدو الصهيوني بآلته الدعائية و الاقتصادية و السياسية هي مسؤولية القوى الأكاديمية و المشاريع المعرفية لخلق تنظيمات لزيادة مقاطعة إسرائيل وفضح ممارسات العدو الصهيونية و تفنيد أكاذيبه .

3 أن التحليلات التي خرج بها الأكاديميون كان لها مفرزات في بث وعي معرفي و وأثر روحي و أخلاقي مستمدة من منهج الشريعة ونهج النبي ﷺ و صحابته لفتح بيت المقدس و أسهمت بإيصال صورة الإسلام فتاريخ فسطين بحد ذاته تاريخ يحي رسالة التوحيد و السلام و الإسلام.

4 حققت المشاريع المعرفية دفع حركي تجاوزت مرحلة الصدمة من تفاوت القوى ودخلت مرحلة التعايش معها و تحديها و التفوق عليها بسرديتها الأصيلة الحقة و كذبت ادعاءات الصهاينة و شتت قواهم وعرضها لمخاطر اعتداءات صهيونية متكررة بسبب المخاوف الصهيونية من الدور الأكاديمي .

5 إن المعوقات التي تواجه الأوساط الأكاديمية هو سوء الأوضاع الإنسانية و تقييد الحريات و اغتيالات الرموز إلا أنها تمتعت بالمثابرة فكان لها أثرها البالغ على الأوساط المؤيدة و الأوساط المعارضة في التجديد المعرفي نحو فلسطين الحرة .

تمت بعون الله و كل الشكر للكادر الأكاديمي في جامعة ماردين آرتقلو

المصادر و المراجع

"كناري ميشن" مجموعة على الإنترنت تطارد منتقدي إسرائيل. 23 1, 2024.
https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2024/1/23/%D9%83%D9%86%D8%A7%D8%B1%D9%8A-%D9%85%D9%8A%D8%B4%D9%86-%D9%85%D8%AC%D9%85%D9%88%D8%B9%D8%A9-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D9%86%D8%AA%D8%B1%D9%86%D8%AA-%D8%AA%D8%B7%D8%A7%D8%B1%D8%AF.

أخبار الأمم المتحدة . 29 11, 2021. https://news.un.org/ar/story/1088552.

https://dspace.alquds.edu/items/a6c397be-ad0b-4c19-ada8-980d25a150f9.

"news.un.org." *جنوب أفريقيا تقاضي إسرائيل في محكمة العدل الدولية بتهمة "الإبادة الجماعية" في غزة*. 29 ديسمبر, 2023. https://news.un.org/ar/story/2023/12/1127327.

WASHINGTON: Wide Web: *?PALESTINIAN EDUCATION-TEACHINGPEACE OR WAR*. http://www.access.gpo.gov/congress/senate، 2003.

ابراهيم معمر. *دور الأمم المتحدة تجاه الأقليات الفلسطينيون داخل الخط الأخضر* . قطر: المركز العربي للأبحاث و دراسة السياسات ، 2019.

أحمد الراوي. "صورة الإسلام والمسلمين في الغرب/الواقع وآفاق التغيير." *المنتدى العالمي للوسطية*. https://www.wasatyea.net/ar/content/، 2024.

أحمد عز الدين أسعد. *مفهمة فلسطين الجامعة و المؤسسة و الإشتباك المعرفي و السياسي*. القدس: جامعة بيرزيت، 2021.

"اعتماد طلبة الإعلام في الجامعات الفلسطينية على التلفزيون فلسطين و علاقته بالوعي نحو دور روسيا تجاه القضية الفلسطينية." *جامعة الخليل مجلة بحوث و دراسات في الميديا الجديدة مجلد 3*، 2022: 50 – 72..

الشيخ أحمد ياسين.. ولد مع ثورة وقاد أخرى. https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2010/12/8/%d8%a3%d8%ad%d9%85%d8%af-%d9%8a%d8%a7%d8%b3%d9%8a%d9%86، المصدر : الجزيرة + مواقع إلكترونية، 27-12-2023، https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2010/12/8/%d8%a3%d8%ad%d9%85%d8%af-%d9%8a%d8%a7%d8%b3%d9%8a%d9%86.

العالم الأكاديمي ثار ضدنا" .. مقاطعة سرية تهدد البحث العلمي الإسرائيلي. 19 12, 2023. https://www.aljazeera.net/culture/2023/12/19/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%84%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A-

%D8%AB%D8%A7%D8%B1-%D8%B6%D8%AF%D9%86%D8%A7-
.%D9%85%D9%82%D8%A7%D8%B7%D8%B9%D8%A9

"اللجنة الإدارية بغزة أحد عناوين الأزمة بين فتح و حماس." (https://www.aljazeera.net/encyclopedia) 9
.2017

"المناهج الفلسطينية المعدلة في مادة التاريخ و أثرها على الهوية الوطنية في مدارس القدس الشرقية ميرفيت أبو عصب إغبارية الجامعة العربية الأمريكية فلسطين." مجلد 38 (آب 2022).

الموسوعة التفاعلية للقضيةالفلسطينية. https://www.palquest.org/ar/highlight/286/.

انتصار طالب العواودة. "علاقة القدس التحويلية بممارسة المنظمة المتعلمة في جامعتي الخليل بولتكنكفلسطين من وجهة نظر الأكاديميين فيها." *مجلة جامعة القدس المفتوحة للأبحاث و الدراسات التربوية النفسية* المجلد 9، رقم 26 (كانون الأول 2018).

أيمن طلال يوسف. "إطروحات الحركة الطلابية في الجامعات الفلسطينية بين السياسي و المطلبي قراءة نقدية في السلوك و الممارسة." جنين: الجامعة الأمريكية، 2007.

—. *دور الجامعات و مراكز الأبحاث و المؤسسات الأكاديمية في تعزيز قيم الديمقراطية و النزاهة و الحكم الصالح خارطة طريق الأكاديمية*. جنين: الجامعة الأمريكية، 2012.

باسل سيد. *ميدل إيست آي" يفضح حملات اللوبي الصهيوني لطرد أكاديميين في جامعات أمريكا*. 17 10, 2023.
https://www.watanserb.com/2023/10/17/%D9%85%D9%8A%D8%AF%D9%84-
%D8%A5%D9%8A%D8%B3%D8%AA-%D8%A2%D9%8A-
%D9%8A%D9%81%D8%B6%D8%AD-%D8%AD%D9%85%D9%84%D8%A7%D8%AA-
%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%88%D8%A8%D9%8A-
./%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%87%D9%8A%D9%88

الانترنت دراسة تطبيقية على شركات العمل الحر في فلسطين." *المؤتمر الإسلامي العلمي الاقتصادي العاشر*. I ICONS، 2023.

تلفزيون فلسطين . 28 أيلول , 2021. https://www.youtube.com/watch?v=YDYramPglQQ.

توثق دمار معظم جامعات غزة. 10 آذار, 2024. https://www.bbc.com/arabic/articles/czqz1w49j41o.

خلود محمود محمد الهودلي. "دور مديري المدارس في دمج طلبة صعوبات التعلم بغرف المصادر لتطوير قدراتهم النمائية و إكسابهم المهارات الأكاديمية في مدارسمحافظة رام الله و البيرة." *مجلة علمية لكلية التربية في جامعة إسيوط* المجلد 39 ، رقم 11 (نوفمبر 2023).

رائد موسى. *إسرائيل تشن حربا ممنهجة على التعليم*. 1 24, 2024.
https://www.aljazeera.net/politics/2024/1/24/%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%
A6%D9%8A%D9%84-%D8%AA%D8%B4%D9%86-

%D8%AD%D8%B1%D8%A8%D8%A7-
%D9%85%D9%85%D9%86%D9%87%D8%AC%D8%A9-%D8%B9%D9%84%D9%89-
.%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%8A%D9%85

رندة محمد صالح غنيم. *النمط القيادي و علاقته بإدارة الوقت لدى رؤساء الأقسام الأكاديمية في كليات المجتمع المتوسطة في فلسطين* . القدس : جامعة القدس ، 2006.

سارة الشماس -سجى أبو وردة الخليل فلسطين. "الفلسفة الإدارية المتبعة لتقييم الأداء في جامعة بولتينك فلسطين من وجهة نظر الكادر الأكاديمي." الخليل: جامعة القدس، 2019.

سعيد الحاج. "الآفاق المستقبلية للدور التركي في القضية الفلسطينية." 2018.

طلال عوكل. "الانتفاضة الدوافع و التداعيات و الآفاق." *مؤسسة الدراسات الفلسطينية*، 2015.

عباس دياب. "مجلة درائات بيت المقدس ربع قرن من تصنيع المعرفة ." *مجلة درائات بيت المقدس* ، 2021: 269-298.

عبد الفتاح العويسي. *الفتح المعرفي* (6 يوليو, 2020).

عبد الفتاح العويسي المقدسي. *التخطيط الاستراتيجي للتحرير القادم للمسجد الأقصى المبارك*. اسطنبول : دار الأصول العلمية ، 2022.

عبد الفتاح محمد العويسي. *البشارات النبوية بالخلافة الاسلامية القادمة*. لندن: منشورات طلعة، 1991.

علي جمعة. "الصلاة في المسجد الأقصى.. فضلها وكم تساوي وتزيد عن غيرها؟" صدى البلد، 14 أكتوبر , 2023.

علي سيد محمد رضا. "دور وسائل الإعلام و تكنولوجيا الاتصال في تصحيح صورة الإسلام و المسلمين لدى المجتمعات الغربية." *المجلة العلمية للبحوثالإذاعية و التلفزيونية* العدد 3.

عمادة البحث العلمي التقرير السنوي العام الأكاديمي للعام 2022-2023. تقرير سنوي، القدس: جامعة القدس، 2023.

عودة سليمان مراد -راكان يعقوب النصرات. "واقع القضية الفلسطينية في مبحثي الثقافة الإسلامية و الثقافة العامة في المرحلة الثانوية و اتجاهات الطلبة نحو اقدس في المدارس الأردنية." *مجاة بحوث التربية* العدد 37 (2015).

فتح الله غانم. "دور كليات العلوم الإدارية و الاقتصادية في مؤسسات التعليم العالي الفلسطيني في الحد من مشكلة البطالة للخريجين." *مجلة جامعة القدس* (جامعة القدس المفتوحة) العدد 33\1 (حزيران 2013).

فتنة وليد عابد بسومي. *قدرات الأطفال الفلسطينين في الصفوف السادس و الثامن و العاشر في تقدير نواتج العمليات الحسابية و إجراء الحساب الذهنية أيار* . رام الله: جامعة بيرزيت ، 2007.

فخري صالح. "أرض من كلمات كيف صور أدباء فلسطين مأساة و طنهم إلى محمود درويش بعد مرور خمس سنوات على رحيله ." *asymptotejournal*، 2013: https://www.asymptotejournal.com/special-
./feature/fakhri-saleh-on-palestinian-writers/arabic

قادرون على إدارة الأزمة و الموقف العربي ضعيف. 23 10, 2023. https://www.aljazeera.net/news.

ماجد عرسان. *هكذا ظهر جيل صلاح الدين وهكذا عادت القدس*. هيرندن : المعهد العالمي للفكر الإسلامي ، 1994.

محمد رنتيسي. *البيان* . نوفمبر 03, 2019. https://www.albayan.ae/one-world/arabs/2019-11-03-1.3690542.

محمد عطيف. "خطة شاملة لتحسين صورة المسلمين في الغرب." 26 12, 2009.

"من وعد بلفور إلى إعلان إسرائيل.. الانتداب البريطاني في فلسطين." 2 11, 2023. https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2021/11/25/%D8%A8%D8%AF%D8%A3%D8%AA-%D9%82%D8%A8%D9%84-%D9%88%D8%B9%D8%AF-%D8%A8%D9%84%D9%81%D9%88%D8%B1-%D9%88%D9%88%D8%B5%D9%84%D8%AA-%D8%A5%D9%84%D9%89-%D9%88%D8%B5%D9%81%D9%87%D9%85.

مؤسسة الدراسات الفلسطينية . 2021. https://www.palestine-studies.org/ar/node/1652272.

ميرفيت أبو عصب. "المناهج الفلسطينية المعدلة في مادة التاريخ و أثرها على الهوية الوطنية في القدس الشرقية." *مجلة كلية التربية شهرية علمية محكمة* (الجامعة العربية الأمريكية فلسطين) المجلد 38 العدد 8.2 (آب 2022): 213 -223 l.

هنادي طوطح. "واقع تعدد المرجعيات التعليمية ." *مجلة كلية التربية شهرية علمية محكمة* *https://mfes.journals.ekb.eg/article_312090.html*، أيار 2023: 96-116.

هيام حايك. "الإعلام الرقمي و إدارة الأزمات في المؤسسات الأكاديمية." (https://blog.naseej.com/) 10 2015.

وليدحس المدلل ، عدنان عبد الرحمن أبو عامر. *دراسات في القضية الفلسطينية غزة، فلسطين* . غزة: جامعة الامة للتعليم المفتوح ، 2013.

وليم شكسبير. "هاملت." 107. بيروت : المؤسسة العربية للدراسات و النشر ، 1979.

ياسر محمود علي أبو بكر. "دور أنماط التفكير الاستراتيجي لدى رؤساء الأقسام الأكاديمية في الجامعات الفلسطينية من وجهة نظر أعضاء هيئة التدريس." *الجمعية المصرية للقراءة و المعرفة عضو الجمعية الدولية ILA*. القاهرة، 2023.

يوسف كرباج و حلا نوفل. *الفلسطينيون في العالم دراسة ديمغرافية*. المركز العربي للأبحاث و دراسة السياسات ، 2020.

المقاطعة الأكاديمية للكيان الإسرائيلي أحكامها الفقهية ومقاصدها الشرعية

Vasfi EBUZEYD*

مدخل:

تقتضي الفطرة الإنسانية السليمة عند احتلال أي محتل للأرض أن تقاوم وتنتفض، وترفض هذا الاحتلال، وتعمل جاهدة على طرده من الأرض التي احتلها وإجلائها عنها، وهذه فطرة في جميع المخلوقات؛ فأي حيوان أو ذات روح إذا احتل حيوان آخر مكانه يقاومه حتى يجليه عن المكان، ويعمل بكل وسيلة على تحريره.

ولهذا لم يكن الأمر يحتاج إلى أوامر صريحة من الشريعة الإسلامية؛ لأنه مركوز في الفطرة البشرية، ومستقر في الغريزة الإنسانية، وما كان كذلك لا يحتاج إلى أوامر شرعية كثيرة، ولا تأكيدات في الأوامر والنواهي؛ إذ يكتفي الشرع بأن الناس ستحرص عليه، وتأتي إليه دون أمر إلهي أو ترتيب ثواب وأجر يحفز الناس إليه، فيكتفي الشرع بحافز الفطرة وداعي الغريزة الحامل للإنسان على القيام به والدفاع عنه.

وفي هذا المعنى جعل الإمام عز الدين بن عبد السلام الوازع الطبعي يزع عن التقصير([1])، ورأى أن الوازع الطبعي في منزلة تنهض به لمعارضة الوازع الشرعي أو في منزلته، وجعل من تطبيقات ذلك أن الابن إذا شهد على أبيه أنه طلق ضرة أمه ثلاثا فهي شهادة تنفع أمه وتضر أباه، وهناك قولان في قبولها، والمختار في هذه المسألة أنها تُقبل؛ وذلك لضعف التهمة، فإن طبعه – يعني الابن - يزعه عن نفع أمه بما يضر أباه، ومن ذلك: أنه لو شهد لأحد ابنيه على الآخر؛ لأن الوازع الطبعي قد تعارض، والصدق ظهر لضعف التهمة المتعارضة، ولو قام بالشهادة لأعدائه على أبنائه وآبائه فهذه شهادة متأكدة؛ لأن الظاهر عليها الوازع الشرعي والطبعي؛ ولأن طبعه يحثه على نفع آبائه وأبنائه، وعلى الإضرار بأعدائه وخصومه، فمنعه وازع الشرع من نفع أبنائه وآبائه، وضر أضداده وأعدائه([2]).

بل جعل الوازع الطبعي أقوى من الوازع الشرعي، وجعل من تطبيقات ذلك الشهادة على إنسان بالزنا فقتل رجمًا بشهادته فيلزمه القصاص والضمان؛ لأن الشاهد ولّد في ولي الدم وفي الحاكم الداعية نحو القتل؛ وذلك لخوف الحاكم وإن ترك الحكم من عذاب الآخرة، ومن العار في الدنيا أن ينسب إلى الجور والفسوق، ومثله الولي فقد ولّد الشاهد فيه داعية طبيعية تحمله على أن يستوفي القصاص، ثم يقول العز: "والوازع الشرعي دون الوازع الطبعي([3]).

أما العلامة محمد الطاهر بن عاشور فقد رأى أن المصلحة تنقسم إلى قسمين: قسم: ما يكون فيه للناس حظ ظاهر في الجبلة، وهو يقتضي ميل نفوسهم إليه وإلى تحصيله؛ لأن في تحصيله ملاءمةً لهم، والثاني: ما ليس فيه لهم فيه حظ ظاهر.

* Doç. Dr. Vasfi Ebuzeyd - Mardin Artuklu Üniversitesi - İslami İlimler Fakültesi - Fıkıh Usulü Bölümü, Vasfiebuzeyd@artuklu.edu.tr _ ORCID: (0009-0006-6096-8509).

([1]) عز الدين بن عبد السلام، قواعد الأحكام في مصالح الأنام، تحقيق: طه عبد الرؤوف سعد، مكتبة الكليات الأزهرية ، القاهرة، 1414هـ - 1991م: 2/ 89.

([2]) عز الدين بن عبد السلام، قواعد الأحكام في مصالح الأنام: 2/ 39.

([3]) عز الدين بن عبد السلام، قواعد الأحكام في مصالح الأنام: 2/ 155.

ويقرر – رحمه الله تعالى – أن لكل من قسمي المصلحة خصائص من عناية الشارع، فالنوع الأول لا يتعرض له الشارع بالطلب؛ لأن داعي الجِبلة يكفي مؤونة توجيه اهتمام النفس بتحصيله، وكل ما تفعله هو إزالة موانع حصوله، كمنع الاعتداء على أحد بافتكاك لباسه وطعامه، ونحو تحديد كيفية عقد النكاح لإزالة موانع التناسل كالعضل والغيرة؛ ولذلك نجد النكاح والبيع في قسم الإباحة، وإن كانا مصلحتين مهمتين يقتضيان حكم الوجوب لهما([4]).

وأما العلامة عبد الرحمن السعدي فقد أفرد لها قاعدة في قواعده، قال في القاعدة الثالثة والثلاثين، وهي القاعدة الأخيرة من قواعده: "الوازع الطبعي كالوازع الشرعي"، وقال ناظما:

والوازع الطَّبَعِيُّ عن العصيانِ ... كالوازع الشرعيّ بلا نُكرانِ

ويبين الشارح أن المقصود أن الوازع عن المحرمات والمعاصي قسمان: القسم الأول: الوازع الطَبَعي، وهو ما أدرك الناس بطبعهم أن فيه روادع تردعهم عن بعض المناهي والمحرمات، كأكل النجاسات وذوات السموم، والقسم الثاني، وهو الوازع الشرعي، وهو مطلق العقوبات الشرعية كالحدود والكفارات، ويسعمل غالبا الوازع الشرعي – غالبًا - فيما تتوق الأنفس إليه من المناهي والمحرمات([5]).

فهذه الأقوال لكبار العلماء تشير إلى أمرين: تقرير أن الوازع الطبعي له قوته، وله أثره الموازي لوازع الشرع، والأمر الثاني: إظهار إنسانية هذا الدين واعتباره لفطرة الإنسان وجبلته التي خلقه عليها، فما كان لله – عز شأنه – أن يجبل الإنسان على شيء ثم يعارضه بتشريعاته.

ومن هنا نقرر أن مقاومة العدو المحتل جبلّة وفطرة نقية، فطر الله تعالى الناسَ عليها، وسنة إلهية جارية من سنن الله في خلقه، ولهذا فإن وسائل المقاومة وجهاد العدو لا تحتاج لنصوص كثيرة لبيان حكمها، فحسبنا أن الوازع الفطري أو الجبلي يرفض المحتل ويقوم بمقاومته وإجلائه، ومع هذا سنورد بعد قليل من النصوص ما يؤيد ذلك.

وإن من وسائل المقاومة الناجعة المقاطعة الشاملة: اقتصاديا وسياسيا وثقافيا ورياضيا وعسكريا، في مقابلة التطبيع الشامل في المجالات كلها؛ ذلك التطبيع الذي رأينها في السنوات الماضية يتصاعد ويتناميى، وتتضاعف حركته ع الأسف الشديد في بلادنا العربية والإسلامية؛ حيث تضمن عملية التطبيع مع العدو الصهيوني طول بقائه، وتشعب علاقاته، وامتدادات تأثيراته على حياتنا العربية والإسلامية، وهو أمر تنكره الفطرة السليمة، وترفضه الغريزة الصحيحة، وتأباه الرجولة الطبيعية؛ إذ المسلمون تتكافأ دماؤهم، ويسعى بذمتهم أدناهم، وهم يد على من سواهم، فكيف يكون المسلمون مع العدو يدا على إخوانهم؟ هذا ما تأباه الفطرة وينكره المنطق.

ومن أنواع المقاطعة: المقاطعة الأكاديمية؛ حيث تنشط المؤسسات الأكاديمية للكيان الإسرائيلي في العمل الدائب على توسيع العلاقت الأكاديمية والتعاون البحثي بين مؤسسات هذا الكيان ومؤسسات العالم العربي والإسلامي، وفي ظل الضعف والانحدار الذي تمر به أمتنا لا تجد المؤسسات بدا من الاستجابة لهذا النوع من التطبيع؛ رغبا ورهبا، وخوفا ورجاء، مما يزيد من فرص إطالة أمد هذا الكيان، كما يمثل خطورة على عقيدتنا الإسلامية وهويتنا الحضارية، وأجيالنا الحالية والمستقبلة.

([4]) محمد الطاهر بن عاشور، مقاصد الشريعة الإسلامية، تحقيق محمد الحبيب بن الخوجه، وزارة الأوقاف والشئون الإسلامية في قطر، 1425هـ، 2004م: 3/ 219-220.

([5]) صالح بن محمد بن حسن الأسمري القحطاني، مجموعة الفوائد البهية على منظومة القواعد الفقهية، اعتنى بإخراجها: متعب بن مسعود الجعيد، دار الصميعي للنشر والتوزيع، المملكة العربية السعودية، الطبعة الأولى، 1420هـ - 2000م: 121.

.

من أجل هذا كانت الحاجة ماسة لتناول هذا الموضوع ببيان ماهيته، وأحكامه الشرعية، وواقعه المعاصر، ومقاصده التي ننشد تحقيقها.

تعريف المقاطعة الأكاديمية وحكمها الشرعي:

لتعريف المضامين وضبط المصطلحات من البداية أمر مهم في توجيه البحث وضبط مساره، ومن هنا وجب تعريف المصطلحات في اللغة والاصطلاح.

تعريف المقاطعة الأكاديمية:

لفظ "المقاطعة لغةً: مشتق من الجذر اللغوي: "قطع"، قال ابن منظور: القطع: إبانة بعض الأجزاء من بعض فصلا، قطعه يقطعه قطعًا، وقطيعة وقطوعا .. والقطع: مصدر قطعت الحبل قطعا فانقطع. والمقطع (بالكسر): ما يقطع به الشيء، وقطعه واقتطعه فانقطع، وتقطع، شدد للكثرة"([6]).

وقال الصاحب بن عباد: "قَطَعْتُ رَحِمَه قَطيعةً. وانه لقُطَع وقُطَعَة: للكثير القَطْع. وقَطَعْتُ النهرَ قُطوعاً. والطيْرُ تَقْطَعُ في طيرانها قُطوعاً وقَطاعاً، وهنَ قَواطِعُ: ذَواهبُ وَرَواجِع. وقُطِعَ به: انْقَطَعَ رجاؤه"([7]).

وقال ابن فارس: "القاف والطاء والعين أصل صحيح واحد، يدل على صرم وإبانة شيء من شيء. يقال: قطعت الشيء أقطعه قطعا. والقطيعة: الهجران"([8]).

من خلال هذه النصوص يتبين لنا أن مادة "قطع" تدور حول الإبانة والهجران والتصارم والترك، فإذا ما أرجعنا كلمة "المقاطعة" إلى فعلها الذي هو "قاطع" دلت على صيغة "المفاعلة" التي تقتضي أكثر من طرف في القيام بالفعل.

أما كلمة "الأكاديمية" فهي لفظ معرب، أصله من اللغة الإنجليزية (Academy)، وهو ما يتعلق بالعملية التعليمية وبخاصة في المراحل المتقدمة الجامعية وما بعدها، والجوانب البحثية.

وفي ضوء التعريفات اللغوية السابقة يمكننا تعريف المقاطعة الأكاديمية للكيان الإسرائيلي اصطلاحا بأنها: ترك وهجر فردي وجماعي منظم لكل ما يتعلق بالأمور البحثية والتعليمية التي لها صلة بكيان إسرائيل بغرض الضغط عليه لمنعه من ممارساته، وعزله عن الأوساط الطبيعية.

الحكم الشرعي للمقاطعة الأكاديمية:

المقاطعة الأكاديمية هي نوع من أنواع المقاطعات المتعددة: الاقتصادية، والثافية، والسياحية، والسياسية، والرياضية، والفنية، والعسكرية، وغير ذلك، فهي نوع من هذه الأنواع، والمقاطعة وسيلة من الوسائل، وقد قال عز الدين بن عبد

([6]) ابن منظور الأفريقي، لسان العرب، دار صادر، بيروت، الطبعة الثالثة، 1414هـ: 8/ 276.

([7]) الصاحب بن عباد، المحيط في اللغة، تحقيق الشيخ محمد حسن آل ياسين،عالم الكتب، بيروت، لبنان، الطبعة الأولى، 1414هـ، 1994م: 10/ 142.

([8]) أحمد بن فارس، مقاييس اللغة، تحقيق:عبد السلام محمد هارون، دار الفكر، 1399هـ - 1979م: 5/ 101.

السلام، رحمه الله تعالى: "وللوسائل أحكام المقاصد، فالوسيلة إلى أفضل المقاصد هي أفضل الوسائل، والوسيلة إلى أرذل المقاصد هي أرذل الوسائل"([9]).

والمقصود من المقاطعة: هجر العدو ومصارمته بما يعزله ويردعه ويثنيه عن جرائمه ووحشيته، وهذا مقصد معتبر شرعا، ومتسق مع الفطرة السوية، والتصورات العامة للإسلام، ولا شك في وجوبه شرعا، ومن هنا فإن أي وسيلة مشروعة تؤدي هذا الغرض وتحقق هذا المقصد فحكمها حكم مقصدها وهو الوجوب.

كما أن هناك نصوصا شرعية تأمر بالنكاية في العدو وإغاظته، وتفرض جهاده، وتمدح كل عمل يؤدي إلى النيل من ه، ومن ذلك:

ففي القرآن الكريم قول الله تعالى: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَـٰهِدِ ٱلْكُفَّارَ وَٱلْمُنَـٰفِقِينَ وَٱغْلُظْ عَلَيْهِمْ ۚ وَمَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ﴾ [التوبة: 73]، وهو جهاد يدخل فيه أنواع الجهاد: بالسلاح، وباليد، وبالقلب، ومنه الجهاد بالامتناع والمصارمة.

وقوله: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ ٱلْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِۦ عَمَلٌ صَـٰلِحٌ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ﴾ [التوبة: 120]. ولا شك أن المقاطعة تنال من العدو، ويغتاظ منها، وتسبب له خسائر.

ومن أدلة السنة النبوية على أن المقاطعة مشروعة أخرجه البخاري ومسلم بسندهما عن أبي هريرة رضي الله عنه من قصة ثمامة بن أُثال حين رُبط في سارية من سواري المسجد، وخرج إليه النبي، وكان الحوار المشهور حتى أسلم ثمامة، وبشره رسول الله ﷺ، وأمره بأن يعتم، فلما وصل مكة قال له قائل: أصبوت؟ يعني تركت دين الآباء والأجداد، فقال ثمامة: "لا، ولكني أسلمت مع رسول الله ﷺ، ولا والله لا يأتيكم من اليمامة حبة حنطة حتى يأذن فيها رسول الله ﷺ) ([10]).

وموضع الشاهد هنا قال عنه الإمام ابن حجر العسقلاني رحمه الله تعالى: [قوله: (لا تأتيكم من اليمامة حبة حنطة حتى يأذن فيها النبي ﷺ) زاد ابن هشام " ثم خرج إلى اليمامة فمنعهم أن يحملوا إلى مكة شيئاً ، فكتبوا إلى النبي ﷺ: أنك تأمر بصلة الرحم ، فكتب إلى ثمامة أن يخلي بينهم وبين الحمل إليهم"([11]).

وما قام به الصحابي الجليل ثمامة يُعتبر نوعاً من المقاطعة الاقتصادية، وقد أقره النبي ﷺ على ذلك، واستمرت تلك المقاطعة حتى طلب الرسول ﷺ من ثمامة وقفها.

وفي ذلك قال الشاعر:

وثمامةُ بن أَثالٍ الحنفيّ قد .. نفضَ الغُبارَ عن الحقيقةِ وابتهلْ

وأبَى على الكُفَّار حَبَّةَ حِنطةٍ .. إلا إذا أَذِنَ الرسولُ وقد فَعَلْ

وكان من أسباب غزوة بدر الكبرى طلبُ النبي ﷺ عيرَ أبي سفيان؛ حيث كانت تحمل أموالَ قريش، فلمّا سمِع رسولُ اللهِ بإقبال أبي سفيانَ من الشّامِ دعا المسلمين إليهم، وقال: "هذه عيرُ قريشٍ فيها أموالُهم، فاخرُجوا إليها لعلَّ اللهَ أن يُنفلكموها"([12])، فهذا فيه دليل الندب إلى النيل من العدو، وإضعاف شوكته.

([9]) عز الدين بن عبد السلام، قواعد الأحكام في مصالح الأنام، تحقيق: طه عبد الرؤوف سعد، مكتبة الكليات الأزهرية ، القاهرة، 1414هـ - 1991م: 1/ 53-54.

([10]) صحيح البخاري (4372)، صحيح مسلم (1764).

([11]) ابن حجر العسقلاني، فتح الباري، دارالريان للتراث، القاهرة، 1407هـ / 1986م : 7/ 690.

فكل هذه النصوص الشرعية من القرآن الكريم والسنة النبوية تفيد عموماتُها وجوبَ كلِّ عمل يُحقِّقُ ذلك، ومن ذلك المقاطعة عامة، والمقاطعة الأكاديمية خاصة، وهي موضوع حديثنا.

تجربة ناجحة في المقاطعة الأكاديمية:

وقيامًا بالواجب الشرعي والإنساني، وحتى لا يتخيل أحد أن المقاطعة الأكاديمية قليلة الجدوى، ولا يمكن الاستغماء عن المجتمع الأكاديمي الإسرائيلي، فإننا نسوق تجربة ناجحة في هذا السايق< جمهعا بين الجانب النظري والجانب العملي.

فمن التجارب الناجحة في المقاطعة عمومًا "حركة مقاطعة إسرائيل (BDS)"، وهي – كما جاء في موقعها على الشبكة العنكبوتية: حركة تعمل في مقاطعة إسرائيل وعلى سحب استثماراتها، والعمل على فرض عقوبات عليها (BDS) وهي حركة فلسطينية بامتداد عالمي، تسعى لتحقيق العدالة والمساواة والحرية، تسهم في حماية حقوق الفلسطينيين غير قابلة التصرف([13]).

وضمن هذه الحملة حملة مهمة جدا عن المقاطعة الأكاديمية، هي: **"الحملة الفلسطينية للمقاطعة الأكاديمية والثقافية لإسرائيل (باكبي-PACBI)"**، وقد تأسست عام 2004م، مستهدفةً مقاطعة المؤسسات الثقافية والأكاديمية الإسرائيلية وذلك لإنكارها حقوق الفلسطينيين المنبثقة من القوانين الدولية([14]).

وقد دعا المجتمع الفلسطيني المدني إلى مقاطعة الهيئات والمؤسسات الأكاديمية الإسرائيلية، وإبطال كل أشكال التطبيع معها عملا على عزلة إسرائيل دوليًا وأكاديميًا.

ومن الجدير بالذكر أن المقاطعة الأكاديمية لإسرائيل تحظى بدعم كثير من المؤسسات الأكاديمية ومن اتحادات الطلبة والكثير من الأكاديميين من أنحاء العالم؛ رفضاً للتطبيع الأكاديمي([15]).

وعن سبب مقاطعة الجامعات الإسرائيلية جاء في الموقع نفسه يورد الموقع أن جامعات الاحتلال قد لعبت دورا هاما في تبرير أفعال الاحتلال في فلسطين، ودعم التطهير العرقي، وإعطاء غطاء أخلاقي لما تقوم به إسرائيل، وتبرير التمييز العنصري ضد الطلبة غير اليهود، كما كشفت عن ذلك دراسة أعدتها منظمة هيومن رايتس ووتش عام 2001م.

وللوقوف أمام هذه السياسات الأكاديمية الداعمة لكل هذه السلوكيات المخالفة دشنت مؤسسات المجتمع المدني للفلسطينيين نداء عام 2004م يدعو إلى المقاطعة الأكاديمية للجامعات والمؤسسات الأكاديمية الإسرائيلية، ورفض جميع أشكال التطبيع معها، وبالفعل لبى هذا النداء الكثير من الجامعات وبخاصة الجامهات الأمريكية، وجامعة جوهانسبورغ؛ حيث قطعت علاقاتها بجامعة بن غوريون في 2011م؛ وذلك لتواطؤها في انتهاكات إسرائيل لحقوق الإنسان، وكذلك قامت بتلبية النداء

([12]) ينظر: عبد الملك بن هشام، سيرة ابن هشام، تحقيق: مصطفى السقا وإبراهيم الأبياري وعبد الحفيظ الشلبي، مطبعة مصطفى البابي الحلبي وأولاده بمصر، الطبعة الثانية، 1375هـ - 1955: 1/ 607.

([13]) https://bdsmovement.net/ar

([14]) https://bdsmovement.net/ar/pacbi

([15]) https://bdsmovement.net/ar/%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D8%B7%D8%B9%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A%D8%A9

عشرات النقابات ومجالس الطلبة في العالم، وقامت آلاف الأكاديميات في جنوب أفريقيا وكندا والبرازيل وأمريكا وبريطانيا وبعض الدول العربية، على عرائض تدعم المقاطعة الأكاديمية لجامعات إسرائيل([16]).

ولقد نشطت هذه الحملة حول العالم، وبخاصة في أمريكا وأوربا وبعض بلاد أفريقيا حتى أثمرت نتائج وثمرت تحدثت عنها الحملة نفسها في موقعها المشار إليه آنفا؛ حيث استطاعت الحملة أن تحقق إنجازات مقدرة بدعم الآلاف من الأكاديميين على مستوى العالم وكذلك المؤسسات الأكاديمية واتحادات الطلاب، ومن هذه الآثار والثمرات التي تحققت ما يلي([17]): أن **جامعة جوهانسبورغ قامت بقطع علاقاتها مع جامعة بن غوريون، وانضمت جمعيات ونقابات لهذه المقاطعة، كما قام آلاف الأكاديميين بالتوقيع على بيانات تلك المقاطعة الأكاديمية، ومن ذلك: أن** مجلس أعضاء هيئة تدريس جامعة "ميشيغان" في أمريكا قام بالتصويت من أجل سحب الاستثمارات من نظام الأبارتهايد والاستعمار الإسرائيلي، وذلك في 30 /يناير/ 2024م([18]).

مقاصد المقاطعة الأكاديمية:

للمقاطعة الأكاديمية للكيان الإسرائيلي مقاصد متنوعة، ومهمة جدًّا، لو أدركناها لما فرطنا في المقاطعة عامة، والمقاطعة الأكاديمية خاصة، وفي السطور الآتية محاولة لرصد أهم هذه المقاصد:

المقصد الأول: امتثال أمر الله تعالى وأمر رسوله ﷺ:

الله تعالى أمرنا بمقاومة المحتل، وجهاد من يجاهدنا، وقتال من يقاتلنا، قال تعالى: ﴿وَقَٰتِلُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَكُمۡ﴾ [البقرة ١٩٠]، وسيرة النبي – ﷺ – مليئة بذلك، لا سيما في المرحلة المدنية، ولسنا بحاجة لسرد وقائع الجهاد في هذه المرحلة لشهرتها وتواترها، ومعرفة عموم المسلمين بل الناس بها.

ونحن – بوصفنا مسلمين – مأمورون بامتثال أوامر الله تعالى، وأوامر رسوله ﷺ، ومما يترتب على ذلك: تحقيق العبودية؛ فلا يكون العبد عبدا حقا إلا إذا أتى الأوامر واجتنب النواهي، ، وتحصيل الأجر والمثوبة؛ فقد تقرر أن الواجب هو ما يثاب فاعله ويعاقب تاركه، وإسقاط التكليف؛ فإن التكليفات لابد من القيام بها وإلا سيؤاخذ الإنسان بها يوم القيامة.

ومن أهم ما يترتب على الامتثال: الدوامُ والاستمرار في الفعل؛ لأننا إذ نقوم بالمقاطعة عامة والمقاطعة الأكاديمية خاصة فإنما نقوم بها بوصفها أمرًا تعبديًّا، وهذا من شأنه أن ينفي الفتور أو الانقطاع أو دنوّ الهمة في العمل، بل يحمل على الاستمرارية والمداومة، ويعمل على الإتقان والإحسان، وكذلك التجديد في الوسيلة والتطوير؛ لتحقيق الهدف منها، وتحقيق فوائد الامتثال السابقة جميعًا.

المقصد الثاني: تحقيق الأخوة الإسلامية بالقيام بواجب المسلم نحو المسلم:

([16]) https://bdsmovement.net/ar/%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D8%B7%D8%B9%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A%D8%A9#why

([17]) راجع في هذه النتائج الرابط الآتي:
https://bdsmovement.net/ar/%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D8%B7%D8%B9%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A%D8%A9#impact

([18]) راجع في هذه النتائج الرابط الآتي: https://bdsmovement.net/ar/BDSindicators

أقام الله تعالى علاقة المسلمين على الأخوة، وجعلها من علامة الإيمان؛ فلا إيمان بلا أخوة، ولا أخوة بلا إيمان، قال تعالى: ﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُواْ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات: 10]. وقال النبي – ﷺ -: "مَثَلُ المُؤْمِنِينَ في تَوادِّهِمْ، وتَراحُمِهِمْ، وتَعاطُفِهِمْ مَثَلُ الجَسَدِ إذا اشْتَكى منه عُضْوٌ تَداعى له سائِرُ الجَسَدِ بالسَّهَرِ والْحُمّى"([19]).

وهذه النصوص الشرعية إذا قام المسلم بمقتضاها فإنها تُشعر الآخرَ بالتضامن والتكافل، وأنه جزء من هذا الجسد الواحد، وتُدخل السرور عليه، وتخفف الظلم عنه، وتجسد الوحدة الإسلامية لا القطرية.

ومن مقتضياتها القيام بالمقاطعة عامة، والمقاطعة الأكاديمية خاصة، فهذا من مقتضيات الأخوة الإسلامية، وتتحقق بها هذه المعاني المهمة.

المقصد الثالث: الحفاظ على الفطرة والرجولة والشرف:

خلقنا الله تعالى على فطرة نقية، قال تعالى: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاۚ فِطْرَتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِى فَطَرَ ٱلنَّاسَ عَلَيْهَاۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ ٱللَّهِۚ ذَٰلِكَ ٱلدِّينُ ٱلْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الروم: 30].

يقول الشيخ عبد الرحمن السعدي: "وهذا الأمر الذي أمرناك به هو ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ ووضع في عقولهم حسنها واستقباح غيرها، فإن جميع أحكام الشرع الظاهرة والباطنة قد وضع الله في قلوب الخلق جميعا، الميل إليها، فوضع في قلوبهم محبة الحق، وإيثار الحق، وهذا حقيقة الفطرة".

ومن خرج عن هذا الأصل فلعارض عرض لفطرته أفسدها كما قال النبي ﷺ: "كل مولود يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه"([20]).

ومقاومة العدو من دلائل الفطرة السليمة، ومن علامات الرجولة الحقيقية، ومن معالم الشرف الظاهر، وكل من خالف ذلك فلعارض عرض لفطرته كما ذكر عبد الرحمن السعدي.

المقصد الرابع: إظهار قوة الأمة وقدرتها وبأسها:

جعل الله الأمة المسلمة أمة واحدة؛ فقال سبحانه: ﴿إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَأَنَا۠ رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: 92]، ولا يمكن أن يخشها أعداؤها إلا إذا كانت قوية؛ ولهذا أمرنا بإعداد العدة وتجهيز القوة، بما يدل على قوة الأمة وبما يترتب على ذلك آثاره.

وإن العالم قائم على القوة، ولا يحترم إلا الأقوياء، فلا مكان للضعفاء في هذا العالم، وإذا تركت الأمة عدوها دون مقاومة باض وفرخ، وظلم وطغى، دون رادع.

وفي المقاطعة إبراز لهذه القوة، واستعراض لتلك القدرة وذاك البأس، وتجلٍّ لحقيقة وجودها، وأن وجودها حقيقة لا وهم، ومن هنا يحترمها العالم، ويقدرها، ويحسب لها حسابًا.

المقصد الخامس: حفظ بيئاتنا الأكاديمية وبحوثنا العلمية:

([19]) صحيح البخاري (6011)، صحيح مسلم (2586)، أخرجاه بسندهما عن النعمان بن بشير.

([20]) عبد الرحمن بن ناصر السعدي، تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان، دار ابن الجوزي: 1335، والحديث أخرجه البخاري (1385)، ومسلم (2658) بسندهما عن أبي هريرة رضي الله عنه.

من المقاصد المهمة للمقاطعة الأكاديمية أن نحف بيئتنا الأكاديمية، وأبحاثتنا العلمية؛ بعيدة عن الغزو الفكري الذي يقوم به العدوُّ المحتل؛ فمن خطط المحتل أن يحتل العقل العلمي والأكاديمي، وأن يبدل المناهج وطرق التعليم والتدريس، ويغير الأفكار والمنطلقات، ومن هنا نقع أسرى للعدو ومجتمعه الأكاديمي.

وهذا يحتاج لمقاطعة أكاديمية حقيقية، وهذه المقاطعة من شأنها أن تحقق خطة الأمة الأكاديمية والعلمية والبحثية المنهجية، تنطلق بحوثنا من هويتنا الوطنية المستقلة، ويكون عندنا ذاتية ومنطلقات خاصة بنا، وهذا كله من شأنه أن يقيم أمة مستقلة ذات هوية حضارية، تنطلق من جذرنا العقدي والتشريعي.

المقصد السادس: تربية الأجيال على هذه المعاني المهمة:

إن الأجيال الصاعدة تحتاج إلى تربية خاصة، لا سيما في ظل العالم المفتوح الذي يصب الأجيال في قالب عولمي عالمي تُنتزع فيه هويته وأخلاقه؛ لتكون في قالب الغرب وحضارته وهويته الأصيلة.

ونشر ثقافة المقاطعة عامة، والمقاطعة الأكاديمية خاصة يربي أجيالنا الباحثة على معاني الاستقلال والانتماء؛ ليكونوا قادرين على بناء أوطانهم، وليكون لهم إسهام في نهضة بلادهم، بعيدا عن مخططات العدو الذي لايمكن أن يريد ببلادنا الخير والنهضة، ولا لأجيالنا التربية والرشاد.

المقصد السابع: الإسهام في ردع العدو وعزلته:

من المنطق الصحيح في التعامل مع العدو المحتل أن يتم ردعُه، والردع هنا يكون على مستويين: مستوى داخلي في الوطن الداخلي الذي احتله، ومستوى خارجي على مستوى الأمة؛ ليكون ذلك إسنادًا لأهل الداخل؛ عملا بالنصوص الشرعية التي رسمت صورة الأمة المسلمة كالجسد الواحد إذا تداعى له عضو تداعت له سائر الأعضاء كما ورد في الحديث النبوي.

كذلك يجب وضع العدو المحتل في عزلة لا يتعامل معه أحد؛ كي يكون ذلك محققًا لردعه أيضا، لا سيما إن كان عدوًّا قائمًا وجوده بالدرجة الأولى على الدعم الخارجي مثل العدو الإسرائيلي؛ فلولا وجود الدعم الخارجي لما بقيت إسرائيل، ومن شأن نشاط الأمة والأحرار في المقاطعة عامة والمقاطعة الأكايدية خاصة أن يوضع هذا العدو في عزلة تجبره على الكف عن ممارساته الوحشية، وتجعله يعيد حساباته، ويرحل عن الوطن الذي احتله، وكل ما يحقق هذه الغاية فهو مقصود شرعًا.

المقصد الثامن: الإسراع في تحرير الأوطان من الأعداء المحتلين:

إن المقصد الذي يشغل كل بلد محتل هو تحرير هذا البلد من العدو الذي احتله، وفي سبيل هذا يسلك أهل البلد كل سبيل، ويعتمدون كل وسية تحررهم من هذا المحتل، وبذل كل جهد، وإعداد كل عدة، والأخذ بالوسائل المادية والمعنوية، فالإعداد شامل كمال وضح القرآن الكريم: ﴿وَأَعِدُّواْ لَهُم مَّا ٱسۡتَطَعۡتُم مِّن قُوَّةٖ وَمِن رِّبَاطِ ٱلۡخَيۡلِ تُرۡهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمۡ وَءَاخَرِينَ مِن دُونِهِمۡ لَا تَعۡلَمُونَهُمُ ٱللَّهُ يَعۡلَمُهُمۡۚ وَمَا تُنفِقُواْ مِن شَيۡءٖ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ يُوَفَّ إِلَيۡكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تُظۡلَمُونَ﴾ [الأنفال: 60]، فالآية الكريمة لم تحدد نوعًا من الإعداد دون نوع، فدل ذلك على أنه إعداد شامل، مادي ومعنوي، فردي وجماعي، سياسي واقتصادي وعسكري .. إلخ.

ومن ذلك المقاطعة عامة والمقاطعة الأكاديمية خاصة؛ فإنها وسيلة مهمة لمحاضرة العدو في الخارج وقطع تمدده في بلاد العالم، وهذا من شأنه أن يسرع في تحرير البلاد، وبخاصة في بلد مثل فلسطين.

وإننا نذكر هنا بكل الفخر ما قامت به الجامعات الأمريكية من قطع علاقاتها وإبطال اتفاقياتها مع إسرائيل تحت ضغط المظاهرات الطلابية الحاشدة التي تحركت احتجاجا على ما يجري في فلسطين على يد العدو الإسرائيلي من مجازر وحشية وتطهير عرقي وإبادة جماعية، تلك المظاهرات والاحتجاجات التي سيسجلها التاريخ بكل اعتزاز.

وفي نهاية الحديث عن المقاصد أود التنبيه على أمر مهم، وهو أن هذه المقاصد لن نحصل عليها جميعا، إلا إذا قمنا بوسائل المقاومة جميعًا، فلا غني لجهد فردي عن الجهد الجماعي، ولا لجهد جماعي عن فردي، ولا يمكن أن يسد الإعداد المادي عن الإعداد المعنوي، ولا السياسي عن الاقتصادي والسياحي والعسكري والأكاديمي، كل هذه الألوان من الإعداد ومن المقاومة والدفاع والجهاد إذا عملت معًا، وقمنا بها معًا فمن شأنها أن تحقق العدف المقصود، وهو التحرير الشامل والكامل، ودحر العدو وإخراجه من البلاد المحتلة، وتحرير مقدسات المسلمين.

خاتمة:

في هذه المقالة تبين لنا ماهية المقاطعة الأكاديمية بتعريفها اللغوي والاصطلاحي، وبيان أحكامها الشرعية بما هي وسيلة تأخذ حكمها الشرعي من مقصدها النبيل، وهو الإسهام في تحرير فلسطين، وذكرنا نموذجًا تطبيقًّا ناجحا لهذا المقاطعة، وهو: **"الحملة الفلسطينية للمقاطعة الأكاديمية والثقافية لإسرائيل (باكبي-PACBI)"**، التي تأسست عام 2004م.

كما ذكرنا مقاصد ثمانية لهذه المقاطعة الأكاديمية من شأنها أن تحقق القيام بالواجب الشرعي، وأن تكون عونًا للفلسطينيين في معركتهم الشرسة مع العدو الإسرائيلي الذي يقتل النساء والأطفال وكبارا لسن، ويهدم دور العبادة والمستشفيات والمدارس، ويحطم البنية التحتية للمجتمع الفلسطيني.

وإن فلسطين أمانة عمر بن الخطاب، وأمانة صلاح الدين الأيوبي، في أعناقنا، وأعناق الأمة كلها، وتستحق أن نقوم بواجبنا نحوها؛ امتثالا لأمر الله تعالى ورسوله أولا، وحفاظا على أنفسنا وعلى مقدساتنا، وتطهيرا لأرضنا من دنس هذا العدو الذي لن يكتفي بفلسطين وإنما سيتمدد – لو تركناه – إلى سوريا وإلى تركيا، وإلى مصر وإلى الأردن.

توصيات:

ويوصي هذا المقال بالآتي:

المزيد من الدراسات حول المقاطعة الأكاديمية.

إجراء مزيد من الإحصاءات عن إجراءات المقاطعة الأكاديمية حول العالم.

إجراء مزيد من رصد الأضرار الواقعة على الكيان الإسرائيلي.

تنشيط الحملات الموجودة في هذا الصدد.

إنشاء مؤسسات في كل بلد لهذا الشأن تقوم بواجب المقاطعة الأكاديمية، وتؤسس لها برامج ومشاريع، وترصد ما يجري في هذا الشأن سلبًا أو إيجابًا.

المراجع باللغة العربية:

ابن حجر العسقلاني، فتح الباري، دارالريان للتراث، القاهرة، 1407هـ / 1986م.

ابن منظور الأفريقي، لسان العرب، دار صادر، بيروت، الطبعة الثالثة، 1414هـ.

أحمد بن فارس، مقاييس اللغة، تحقيق:عبد السلام محمد هارون، دار الفكر، 1399هـ - 1979م.

الصاحب بن عباد، المحيط في اللغة، تحقيق الشيخ محمد حسن آل ياسين،عالم الكتب، بيروت، لبنان، الطبعة الأولى، 1414هـ، 1994م.

صالح بن محمد بن حسن الأسمري القحطاني، مجموعة الفوائد البهية على منظومة القواعد الفقهية، دار الصميعي للنشر والتوزيع، السعودية، الطبعة الأولى، 1420هـ - 2000م.

عبد الرحمن بن ناصر السعدي، تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان، دار ابن الجوزي.

عبد الملك بن هشام، سيرة ابن هشام، تحقيق: مصطفى السقا وإبراهيم الأبياري وعبد الحفيظ الشلبي، مكتبة ومطبعة مصطفى البابي الحلبي وأولاده بمصر، الطبعة الثانية، 1375هـ - 1955م.

عز الدين بن عبد السلام، قواعد الأحكام في مصالح الأنام، تحقيق: طه عبد الرؤوف سعد، مكتبة الكليات الأزهرية ، القاهرة، 1414هـ - 1991م.

محمد الطاهر بن عاشور، مقاصد الشريعة الإسلامية، تحقيق محمد الحبيب بن الخوجه، وزارة الأوقاف والشئون الإسلامية في قطر، 1425هـ، 2004م.

محمد بن إسماعيل البخاري، الجامع المسند الصحيح المختصر من أُمور رسول الله صلى الله عليه وسلّم وسننه وأيامه "صحيح البخاري".

مسلم بن الحجاج بن مسلم بن وَرْدٍ بن كوشاذ القشيري، المسند الصحيح المختصر من السنن بنقل العدل عن العدل إلى رسول الله ﷺ "صحيح مسلم".

موقع حركة مقاطعة إسرائيل BDS: https://bdsmovement.net/ar

Kaynakça:

İbn Hacer el-Askalani, *Fethu'l-Bari / Sahih-i Buhari Şerhi*, Dar al-Rayyan for Heritage, Kahire, 1407 AH / 1986 MS.

İbn Manzur el-Afrikan, *lisan al-Arab*, Dar al-Sadr, Beyrut, üçüncü baskı, 1414H.

Ahmet İbn Fâris, Ebü'l-Huseyn, *MEKĀYÎSİ'l-LUGA*, edited by Abdul Salam Muhammad Haroun, Dar Al-Fikr, 1399 AH / 1979 AD.

Al-Saheb ibn Abbat, *El-Muhit fi'l-luga*, edited by Sheikh Muhammad Hassan Al-Yasin, World of Books, Beirut, Lebanon, first edition, 1414 AH, 1994 AD.

Saleh bin Muhammad bin Hassan al-Asmari al-Qahtani, *Majmueat alfawayid albahiat ealaa manzumat alqawaeid alfiqhia*, Dar al-Sumaiyi for Publishing and Distribution, Saudi Arabia, first edition, 1420 AH - 2000 AD.

Abd al-Rahman bin Nasser al-Saadi, *Tayssir al-Karim al-Rahman fi tafsir Kelam al-Manan*, Dar Ibn al-Jawzi.

Abdul Malik ibn Hişam, *İbn Hişâm'ın es-Sîretü'n-nebeviyye'si*, ed: Mustafa al-Saqqa, Ibrahim al-Abyari ve Abd al-Hafiz al-Shalabi, Mustafa al-Babi al-Halabi & Sons Library and Printing Press, Egypt, second edition, 1375 AH - 1955 AD.

İzzüddin ibn Abdüsselam "Sultanu'l-ulema", *Kavâidü'l-ahkâm Fî Mesâlihi'l-enâm*, ed: Taha Abdul Raouf Saad, El-Ezher Koleji Kütüphanesi, Kahire, Hicri 1414 - Miladi 1991.

Muhammed el-Tahir ibn Aşur, *Makasidü'ş-Şeriati'l-İslamiye*, tahkik: Muhammed el-Habib bin el-Hoca, Katar Vakıflar ve İslami İşler Bakanlığı, Hicri 1425, Miladi 2004.

Muhammed ibn İsmail el-Buhari, *el-Cami' el-Müsned es-Sahih el-Buhari (Resulullah'ın (s.a.a) işlerinin, sünnetlerinin ve günlerinin doğru ve özlü anlatımı)*.

Müslim ibn el-Haccac ibn Müslim ibn Vardah ibn Kuşad el-Kuşeyri, *El-Müsnedüs-Sahihil-muhtasar mines-sünen bi-naklil-adl anil-adl an Rasulillah eş-şehir bi-Sahihi Müslim*.

BDS web sitesi: https://bdsmovement.net/ar

Soykırımı Gizleyen Siyonlaşmış Kavramlara Karşı Yeni Öneriler

Kudret BÜLBÜL[*]

Giriş: İnsanlık yeniden totalitarizme teslim olmamalı

Tarihin öyle dönemleri vardır ki bu dönemler insanlığın geliştirdiği bütün değerlerin, ilkelerin, erdemlerin, kurumların adeta sınanma dönemleridir. Önceki yaşanmışlıklardan ders alındığı sanılarak oluşturulan ilkeler, kurallar, kurumlar bu dönemlerde test edilir. Teoride işlemesi beklenen ilke, kural ve kurumların pratikte ne tür bir karşılığı olduğu ya da olup olmadığı gözlemlenir.

Alman düşünür Immanuel Kant, hayatı boyunca yaşadığı Prusya'nın Königsberg kasabasında (şimdi Rusya'daki Kaliningrad) yaşamasına rağmen (Delanty, 2000: 55) önceki yüzyıllardan hareketle evrensel yurttaşlık/dünya vatandaşlığı/kozmopolitizm kavramını, beklentisini, perspektifini ortaya koymuştu (Kant, 2024). Bu bağlamda Kant'dan sonra epeyce mesafe de alındığı söylenebilir. Ama 20. yy bu iddiaların test edildiği bir yüzyıl oldu. Yaşadığımız iki dünya savaşı ve Fransız ulusçuluğunun tüm dünyayı kasıp kavurmasının yarattığı aşırı daralma, kimlik, benlik, aidiyet yarılmaları/parçalanmaları/savaşları Kant'ın tezlerini ters yüz etti.

Benzer şekilde Aydınlanma düşüncesi de 18. yy ve sonrasında büyük bir umuda ve iyimserliğe işaret ediyordu. Özellikle Fransız aydınlanmasında yansımasını bulan aklın kurucu rehberliğinde insanlık artık skolastik düşüncenin tüm dayatmalarından özgürleşecek, bu yeni 'akıl çağı'nda insanlık çok daha büyük umutlara, mutluluklara yelken açacaktı. Kant'ın ifadesiyle insan, kendisini içine soktuğu vesayetten kurtulacaktı. Ama tarih böyle ilerlemedi. Aklı ve hazzı tanrısallaştırarak Aydınlanmanın bizatihi kendisi bir vesayete dönüştü. Faşizm ve Nazizm gibi insanlığın en kanlı ideolojileri, tarihin en ölümcül iki cihan savaşı, sadece insanlara değil, hiçbir canlı türüne teslim olma şansı bile bırakmayan atom bombaları ya da havadan bombalamalar, emperyalist çıkarlar doğrultusunda büyük aidiyetleri olabildiğince parçalayarak ulus ve etnik temelli çok daha çatışmalı bir dünya aydınlanma çağına eşlik etti. Bu gelişmeler sınırsız/kuralsız/ilkesiz insan aklına dayanan özellikle Fransız aydınlanmasına yönelik eleştirileri de beraberinde getirdi. Örneğin Frankfurt okulunun eleştirel kuramcıları Adorno ve Horkheimer "Aydınlanma totaliterdir" yaklaşımına sahiptiler (Horkheimer, Adorno, 1995). Muhafazakarlığın kurucu ismi Burke (2016) daha 1789'da

[*] Prof. Dr., Ankara Medipol Üniversitesi, kudret.bulbul@ankaramedipol.edu.tr

itirazlarını yükseltiyordu. Birey ile devlet arasında ara kurumların tamamen ortadan kalktığı, her şeyin kurucu aklın rasyonalitesine indirgendiği bir durumda, devleti ve lideri sınırlayacak hiçbir unsur kalmayacaktı. 20. yüzyılda Hitler, Mussolini ve Stalin gibi liderlerin, Faşizm, Nazizm, Komünizm gibi ideolojilerin, antisemitizm ve İslam düşmanlığı gibi düşüncelerin Anglo Sakson ülkelerinde değil, daha çok kıta Avrupası ülkelerinde çıkmış olması, bugün de bu coğrafyanın dünyada ırkçı partilerin en fazla iktidarda olduğu coğrafya olması, Kıta Avrupası ve onun aydınlanması konusundaki eleştirileri destekleyen örnekler oldu (Bülbül, 2020a: 81-85).

Kant ve Aydınlanma düşüncesinden sonra, içinde yaşadığımız dönem, insanlığın son birkaç yüzyıldaki 3. umut ve sınanma dönemi olarak görülebilir.

Avrupa, kendisinin üretip tüm dünyayı peşinden sürüklediği iki cihan savaşı sonrasında, tekrar benzer korkunç durumlarla karşılaşmamak için yoğun bir ilke, değer, kural, kurum üretme arayışı içinde oldu. İnsanlığın bu arayışta oldukça önemli mesafeler kat ettiği söylenebilir. Irkçılığın, nefret suçlarının, soykırımın, toplu cezalandırmanın yasaklanması gibi insan hakları ve özgürlükleri alanında alınan mesafeler; BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi imzalanan sözleşmeler; BM, AB, Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi kurulan kuruluşlar umutvar olmamızı fazlasıyla sağlayan nedenler arasındaydı.

Bütün bu ilkeler ve kurumlar elbette değerliydi. Ama ilk paragrafta da belirtildiği gibi, ilke ve kurumların test edildiği, sınandığı bir zaman yine geldi çattı. Bu çağda yaşayan insanların şahit olduğu en büyük soykırım Gazze'de, tüm dünyanın gözü önünde canlı canlı gerçekleşirken bunu durdurmak ve soykırımcıları cezalandırmak için acaba insanlığın geliştirdiği bu ilke ve kurumlar ne kadar işlevsel olabilecekti?

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin aşağıdaki 1. ve 2. maddeleri acaba gerçekten tüm insanlık için mi geçerliydi?

"Madde 1 Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.

Madde 2 Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beyannamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir". (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 2024).

Irak'ın Kuveyt'i işgali ile Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinde çok hızlı ve tamamen, Sırbistan'ın Bosna'yı işgalinde çok gecikmeli olarak devreye girebilen bu ilke ve kurumlar aylardır devam eden İsrail'in Gazze işgalinde ve soykırımında maalesef tamamen devre dışı kalmış durumdadır.

Devre dışı kalmasının ötesinde, İsrail'in bu açık işgal ve soykırımı karşısında çoğu Batılı devlet adamları, siyasetçiler ve medya, Constantino Kavafif'in, (Kavafif, 2024) meşhur "Barbarları Beklerken"[1] şiirinde olduğu gibi, gelmesi beklenen barbarlara uyum ve destek için adeta pozisyon arayışındadır.

---

1. BARBARLARI BEKLERKEN

Neyi bekliyoruz böyle toplanmış pazar yerine?
Bugün barbarlar geliyormuş buraya.
Neden hiç kıpırtı yok senatoda?
Senatörler neden yasa yapmadan oturuyorlar?
Çünkü barbarlar geliyormuş bugün.
Senatörler neden yasa yapsınlar?
Barbarlar geldi mi bir kez, yasaları onlar yapacaklar.
Neden öyle erken kalkmış imparatorumuz,
şehrin en büyük kapısında neden kurulmuş tahtına,
başında tacı, törene hazır?
Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,
onların başbuğunu karşılamaya çıkmış imparatorumuz
Bir de koca ferman hazırlatmış
ona rütbeler, unvanlar bağışlayan.
İki konsülümüzle yargıçlarımız neden böyle
işlemeli, kırmızı kaftanlar giyinip gelmişler?
Neden böyle yakut bilezikler, parlak,
görkemli zümrüt yüzükler takınmışlar?
Ellerinde neden böyle altın,
gümüş kakmalı asalar var?
Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,
onların gözlerini kamaştırırmış böyle takılar.
Ünlü konuşmacılarımız nerde peki,
neden herzamanki gibi söylev çekmiyorlar?
Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,
onlar pek aldırmazlarmış güzel sözlere.
Neden bu beklenmedik şaşkınlık, bu kargaşa?
(Nasıl da asıldı yüzü herkesin!)
Neden böyle hızla boşalıyor sokaklarla alanlar,
neden herkes dalgın dönüyor evine?
Çünkü hava kararadı, barbarlar gelmedi.
ve sınır boyundan dönen habercilere göre,
barbarlar diye kimseler yokmuş artık.
Peki, biz ne yapacağız şimdi barbarlar olmadan?

Ya Batılı entelijansiya? Batılı entelektüellerin büyük çoğunluğunun, savundukları onca öteki ve özgürlük teorilerinin, Gazze sınavında/sınanmasında nasıl da hızla çöktüğünü görmek için Alman filozof Jürgen Habermas (Ötekiyle yaşamak, otoriter ve faşizan iktidarların baskılarına karşı özgürleşim gibi düşüncelerin savunucusu) ve diğer bazı Alman filozofların Gazze'deki soykırımı, barbarlığı, katliamı görmezden gelen İsrail'in yapmakta olduğu soykırıma açıkça arka çıkan bildirilerinde gözlemlemek mümkün (Aktay, 2024; Doko, 2024).

Bu bildiriden birkaç gün sonra açılan Frankfurt kitap fuarında Slovoj Zizek'in, çok tepkiyle karşılansa da "Filistinlileri de dinlemeliyiz" mealindeki cılız açıklaması kısmen de olsa yüreklere su serpmektedir (Doğusan, 2023). Zizek'in bu cılız çıkışına az sayıda da olsa bazı Yahudi bilim insanlarının Siyonizme karşı yüksek haykırışlarının eşlik etmesi ise az da olsa hepimizi umutvar kılıyor. Siyonizmi "sahte bir put" olarak gören Yahudi asıllı yazar Naomi Klein"in "Siyonizmden çıkışa ihtiyacımız var" başlıklı yazısındaki şu sözleri Gazze'de yaşananların sadece insanlık tarafından değil, vicdan sahibi Yahudiler tarafından da görülebildiğinin işareti olması açısından çok değerlidir: "Bugün bu sahte put, Gazze'deki her bir üniversitenin bombalanmasını; okulların, arşivin, matbaanın yok edilmesini; yüzlerce akademisyenin, gazetecinin, şairin öldürülmesini meşrulaştırıyor. Filistinlilerin *scholasticide* dediği şey de bu, yani eğitim araçlarının kırımı. ...Yahudiliğimiz o devletin azgın ordusu tarafından korunamaz, çünkü o ordunun yaptığı tek şey hüzün tohumları saçmak ve nefret biçmek, buna bizler, Yahudiler de dahiliz. … Biz Yahudiliği, Yahudilerin daimî olarak korkmasını isteyen, çocuklarımızın korkmasını isteyen, dünyanın bize karşı olduğuna inanmamızı isteyen ve böylece onun kalesine ve demir kubbesinin altına ya da en yakınına koşmamızı ya da en azından silah ve bağışları akıtmayı sürdürelim isteyen bir etnik devletten kurtarmaya çalışıyoruz" (Klein, 2024). Keza yine Yahudi Prof. Norman Finkelstein'in, babasını Alman nazi kampı Auschwitz'de, annesini majdanek toplama kampında kaybetmiş biri olarak "Zerre kadar bir kalbiniz olsaydı bugün Filistin için ağlardınız" şeklindeki haykırışı (Finkelstein, 2024a), İsrail'in Gazze'de benzersiz bir imha savaşı yürüttüğünü, Yahudi milyarder sınıfın da bu barbarlığa karşı çıkan her üniversite öğrencisi, öğretim üyesi ve yöneticiyi hedef aldığı"na dair sözleri oldukça dikkate değerdir (Finkelstein, 2024b). İsrail'in tüm dünyanın gözleri önündeki açık saldırganlığı, barbarlığı ve işlediği soykırım nedeniyle, gittikçe artan antisemitizmin başlıca müsebbibi olduğu bir ortamda, çok az da olsa

---

Bir çeşit çözümdü onlar sorunlarımıza.

bazı Yahudi isimlerin seslerini yükseltmeleri, bu süreçte tepkilerini ortaya koymaları, İsrail'in yaptıklarının tüm Yahudilere mal edilmemesi açısından oldukça değerlidir.

Ama örgütlü toplum ya da entelektüeller açısından bakıldığında bir avuç insanın ya da örgütün cılız tepkisi ya da haykırışı Siyonizmin tüm dünyada yarattığı totaliterliği ortadan kaldıramamaktadır.

Örgütsüz toplumlar, topluluklar ve bireyler açısından ise önceden hiç örneği görülmemiş bir süreç yaşanmaktadır. Uzak tarihi bilememekle birlikte, yakın tarihte tüm dünyadan insanlığın böylesi ortak bir tepkide (İsrail ve soykırım karşıtlığında) birleştiği herhalde başka bir örnek yoktur.

İnsanlık ailesi/maşeri vicdan/küresel toplum tüm dünyayı tehdit eden faşizm karşısında, belki de o yıllarda bilişim teknolojisi yeterince gelişmemesi nedeniyle yeterince bir farkındalık oluşmadığından, Faşizm karşısında susmuştu. Nazizm karşısında susmuştu. Ama şimdi Nazizmin paraleli uygulamalarla Siyo-nazizm olarak da anılan Siyonizm karşısında tüm dünyada insanlık adeta ayaktadır. Yapılan tüm tehditlere, baskılara, yıldırmalara boyun eğmiyor. Kendilerine itibar suikastı düzenlenmesine, akademik, mesleki kariyerlerine son verilmesine rağmen tüm dünyada onur ve vicdan sahibi insanlar soykırıma tepki gösteriyor. Tüm dünyada ortaya konan tepkiler, ABD üniversiteleri de dahi üniversitelerde yapılan gösteriler, bir ABD askeri, Aoran Bushnell'in "soykırıma ortak olamam" diyerek "Özgür Filistin" haykırışıyla Washington'da İsrail Büyükelçiliğinin önünde kendisini yakması, (BBC, 2024a) insanlık onurunun gösterdiği tepki düzeyinin görülmesi açısından, mutlaka not edilmesi gerekir.

İsrail ve suç ortağı devletlerin tüm baskıları, İsrail'in sosyal ve reel medyadaki tüm çarpıtmaları/israiliyatı, gerçekleri gölgelemek için ürettiği onca kavram düşünüldüğünde, farklı dil, din ve renkleriyle tüm insanlık ailesinin ortaya koyduğu sağduyu ve tepkisellik çok daha iyi takdir edilir.

İnsanlık ailesi sağduyusu, susturulamayan vicdanı, adeta kalp gözü ile gerçekleri kısmen görebilse de bu durum Siyonizmin, tüm dünyada yarattığı totaliterlik nedeniyle akademik, ekonomik, medyatik, kültürel vb. alanları yoğun bir kuşatma altına aldığı realitesini değiştirmemektedir. Bu kuşatmayı yarmak için acilen epistemik bir intifada gerekmektedir. Bu çalışmada soykırımı gizleyen siyonlaşmış kavramlara karşı insanlığı kısmen daha fazla özgürleştirerek konunun daha doğru anlaşılmasını sağlayacak bir bakış açısı ve kavram seti sunulmaya çalışılmaktadır. Çalışmada daha çok medyada kullanılan

çarpıtılmış kavram ya da bakış açıları üzerinde durulmakta ve yeni bazı kavramlar önerilmektedir. Siyonizmin küresel kuşatması ve baskılamasına karşı ortaya konacak küresel bir epistemik intifada için kuşkusuz bu perspektiften çarpıtılmakta olan çok sayıda başka kavramlara da dikkat çekilmeli, kuşatmayı yarmak için daha fazla yeni kavramlar üretilmelidir. Üretilen kavramlara analitik, eleştirel bakış ve yeni kavram arayışı Siyonizmin tüm dünyada yarattığı totaliterliğe teslim olmamak için yapılacak çalışmalardan kuşkusuz sadece bir tanesidir.

Kavramlaştırma ve konumlanma

Kavramlaştırma neden önemlidir, ya da önemli midir? İnsanlar birbirlerini isimleriyle bilir ve tanırlar. Sosyal bilimlerin bilme, tanıma, anlama, analiz etme aracı/nesnesi de kavramlardır. Bu çerçevede insanlar gerek birbirlerini ve gerekse varlığı, tabiatı, olgu, olay, düşünce ve inançları kullanılan isim, kelime ve kavramlar üzerinden tanımlarlar ve ilişki kurarlar. İnsanlığın/ülkelerin/toplumların gelişmişlik düzeyi bu açıdan da ikiye ayrılabilir: Tanımlayan/kavramlaştıranlar-tanımlanan/kavramlaştırılanlar. Çünkü tanımlama/kavramlaştırma her şeydir. Tanımla/ya/mayan tanımlanır. Kavramlaştırmayan kavramlaştırılır/nesneleştirilir. Toplumların küresel bilgi havuzuna katkısı/etkisi önerebildikleri kavramları ile ölçülür. Toplumların epistemolojik olarak varlığı/etkisi kavramları kadardır.

Elbette bazı konular evrenseldir ve bu konuların analizi de herkes tarafından paylaşılan ortak kavramların kullanımı ile mümkündür. Bununla birlikte toplumsal farklılıkları göz ardı ederek başkalarının kavramlarıyla analiz yapan şaşı bakar. Bu bağlamda son dönem Osmanlı sadrazamlarından Said Halim Paşa'nın Batı hayranı aydınlarımızı tıp kitapları okuyan kimselere benzetmesi anlamlıdır. Sürekli tıp kitapları okuyanların her türlü hastalığa sahip olduklarını düşünebilmeleri gibi Batı toplumu üzerinden kendi toplumunu okuyanlar da kendi vatanlarını ve toplumlarını her türlü elem ve ızdırabın kaynağı olarak görmektedirler (Bülbül, 20026: 25-226).

Kavramlaştırma kadar önemli bir konu konumlanma meselesidir. İnsanın bir nesneye ya da bir başka insana uzaklığı, her iki insanın birbirine uzaklığı kadardır. Reel olarak iki taraftan da ölçüldüğünde eşittir. Ama reel gerçeklik böyle iken psikolojik bariyer, bakış ve konumlanma devreye girdiğinde bu iki eşit uzaklık birbirinden çok farklılaşabilmektedir.

Konumlanma meselesini Ortadoğu bölgesi açısından somutlaştırırsak, Türkiye'de yaşayan çoğu insanımız, bu konuda yaptığım konuşmalarda sorduğum sorudan hareketle ifade

edebilirim ki, Şam ve Kudüs'ü neredeyse Meksika sınırı kadar uzakta sanmaktadır. Oysa Şam ve Kudüs pek çok şehrimize birbirine uzak iki şehrimizden daha yakındır. Örneğin Ankara-Şam:1056 km, Ankara-Kudüs: 1361 km, Ankara-Hakkâri: 1382 km'dir. Şam ve Kudüs, Ankara'ya Hakkari'den daha yakındır. Bu reel mesafeden farklı olarak sahip olunan zihinsel uzaklık, Ortadoğu ve İsrail meselesine bakışı, konumlanmayı ve bütün bunlara bağlı olarak bu meselelerin değerlendirilişini de yakından etkilemektedir.

İsrail Sorunu mu? Filistin Sorunu mu?

Kullanılan kavramların ve bunların yerine önerilen kavramların analizine geçmeden önce, öncelikle tartışılması gereken mesele sorunun ne olarak, nereden ve nasıl görüldüğüdür. Pek çok konuşma, sempozyum ve açıklamada sorun "Filistin sorunu" olarak ifade edilmektedir.

Sorun gerçekten "Filistin sorunu" mudur?

İsrail kurulmadan önce bu topraklarda asırlarca Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler barış ve huzur içinde yaşadılar. Başta Kudüs olmak üzere, Filistin bölgesi farklı din ve inançların İslam güvencesi altında yan yana uzun yüzyıllar yaşayabilmelerinin somut adresi oldu. O uzun yüzyıllarda, "Pax Ottomana" döneminde, Ortadoğu bir "bataklığın", çatışmanın, barbarlığın, soykırımın adresi değildi. Bütün bunlar bölgede İsrail'in kurulması çalışmalarından sonra görülmeye başlandı.

Diğer taraftan İsrail'in kurulmasından sonra İsrail'in kendisini durdurmaya yönelik uluslararası kurallara, sınırlamaya, BM kararlarına uymadığı, bu kararları tanımadığı da bilinmektedir. Kuruluşundan sonra, Siyonizm ideolojisi doğrultusunda sürekli yayılmayı ve topraklarını genişletmeyi/işgali bir politika olarak benimsediği için anlaşmazlıklara, onları nihai olarak çözme düşüncesiyle değil, daha fazla işgali mümkün kılacak bir süreç gözüyle bakmaktadır[2]. Bu durum İsrail'in son Gazze saldırısı sonrasında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin İsrail'in soykırımı engellemesi kararına ve BM Güvenlik Konseyi'nin ateşkes kararına uymamasında bir kez daha görüyoruz.

Bu ve başka nedenlerle mesele Filistin meselesi ya da sorunu değil, İsrail sorunudur (Bülbül, 2023). Meseleyi kavramsallaştırırken Filistin sorunu olarak adlandırarak Filistin'i

[2] Vamık Volkan'ın "Divan'daki Düşmanlar" kitabında, İsrail ve Filistin görüşmelerine katılan APA (Amerikan Psychological Association) kolaylaştırıcı ekibinin de İsraillilerin bu görüşmeleri (daha fazla kazanmayı sağlayacak) bir süreç, Filistinlilerin ise somut ve nihai bir sonuca ulaşma şeklinde gördüğüne dair gözlemlerine dikkat çekilmektedir. (Volkan, 2013: 75-76).

sorunlaştırmamak gerekir. Soruna Filistin sorunu demek, aynı zamanda, sorunun kaynağını ve failini de gizleyen, örten, saklayan bir yaklaşımdır.

Yanlış bir kavramlaştırma: İsrail-Hamas Savaşı değil, İsrail İşgali

Doğu'da, Batı'da ve hatta İslam ülkelerinde yapılan analizlere, yorumlara, haberlerin diline bakıldığında, İsrail'in yapmakta olduğu mezalim çoğunlukla İsrail-Hamas çatışması olarak verilmektedir. Meselenin İsrail-Hamas çatışması olarak verilmesi, gerçekliği örten, yaşananları İsrail lehine yumuşatan ya da gizleyen kavramsallaştırmadır.

İsrail-Hamas çatışması denildiğinde sanki ortada iki taraf varmış, iki devlet yada mekanizma çatışıyormuş gibi algı oluşmaktadır. Soruna böyle bakınca meselenin işgal, soykırım, insanlığa karşı işlenmiş suçlar, toptan cezalandırma gibi boyutu otomatik olarak gölgelenmekte, 3. tarafların, "İsrail-Hamas Savaşı"ndan uzak ya da tarafsız kalmaları gerektiği gibi bir tutum kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Meseleyi İsrail-Hamas olarak ortaya koymak, sorunun bir tarafının İsrail olduğunu ortaya koymak açısından doğrudur. Ama sorunun diğer tarafının Hamas olduğu kısmı, tarihi olarak doğru değildir. Hamas 1987'de kurulmuş bir siyasi örgüttür.

Öncelikle sorun, yeni bir sorun değildir. Sorunu İsrail-Hamas sorunu olarak görmek meselenin tarihini gizlemekte/örtmektedir. Sorunun ortaya çıkışı "Güneş Batmayan İmparatorluk" zamanındaki İngiltere'nin tüm dünyaya yönelik emperyalist arayışlarının Osmanlı topraklarına yönelik yansımasıdır. Sorun, İngiltere'nin Osmanlı'yı parçalamak, güneşin batmadığı topraklarıyla beraber Osmanlı topraklarını da sömürmek için o yıllara kadar kültürel Siyonizm olarak varlığını sürdüren siyonizmi, siyasal siyonizme dönüştürmesi ya da dönüşmesine destek vermesi ile ortaya çıkmıştır[3]. O yıllarda sorun Kudüs ve Filistin bağlamında Osmanlı-Batı sorunu ve mesele "hasta adam" Osmanlı idi.

[3] Yahudiler için vadedilmiş topraklar daha önceki yüzyıllarda, gidip yerleşilmesi gereken değil, kültürel olarak kutsal görülen topraklardı. Bu bakış kültürel Siyonizm olarak adlandırılmaktadır. Kültürel Siyonizmin, vadedilmiş toprakların ele geçirilip ülke haline getirilmesine dönüşmesi, yani siyasal Siyonizm meselesi ise daha yakın tarihli 19. ve 20. Yüzyıl meselesidir.

19. yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa'da iyice dışlanan, 1881'de Rus Çarı II. Aleksandr'ın bir suikast sonucu öldürülmesinden de sorumlu tutulan (Kocabaş, 2005: 118), daha sonra 1894'de Fransa'da bir Yahudi Yüzbaşı Alfred Dreyfus'un (Dreyfus Davası) casuslukla suçlanmasıyla Yahudilere yönelik baskılar fazlasıyla artmıştı. Bu durum Yahudilerdeki "vatan" arayışını hızlandırdı. Ama bu arayışta onlar için Filistin toprakları tek alternatif ya da olmazsa olmaz bir alternatif değildi. Siyonizmin kurucu ve öncü lideri Theodor Herzl'in 1896'da yazdığı "Yahudi Devleti" isimli kitabındaki aşağıdaki ifadeleri ve yaklaşımı Yahudilerin küresel düzeydeki bir "vatan" arayışına işaret ediyor

Herzl, eserine, Yahudilerin tüm dünyadaki dışlanmışlığı, Avrupa'da karşılaştıkları Antisemitizmi konu edindiği "Yahudi meselesi" ile başlar. 2. Bölüm bir Yahudi devletinin alt yapısını oluşturacak, gidilecek yerlerde araziler satın alacak, gerekli konutları yapacak "Yahudi Şirketi"dir. Bir Yahudi devletini kurma

Osmanlı Devleti'nin parçalanıp İsrail'in kurulmasından sonra kavramsallaştırma ya da "sorun" "İsrail-Arap" sorunu olarak ortaya konulmuştur. Yahudi-Arap değil, İsrail-Arap çatışması. Yahudi-Arap ya da İsrail-Arap Devletleri şeklinde değil de taraflardan birinin devlet, diğer tarafın ise millet olarak ortaya konması ayrıca çelişkilidir. Filistin'in görece bir özerklik elde etmesi ve Arap devletlerinin kısmen Filistin davasından uzaklaşması sonrasında sorun, daha sonra İsrail-Filistin sorunu olarak kavramsallaştırılmıştır. Filistinlilerin de kendi aralarında parçalanmasından sonra sorun, İsrail-Hamas sorununa dönüştürülmüştür. Geldiğimiz noktada mesele Osmanlı-Batı meselesinden, bir tarafında yine Batı'nın tamamen arkasında durduğu, (Sorunu ortaya çıkaranın dün İngiltere ve bugün açık desteğiyle ABD olduğu düşünülürse, sorunun bir tarafının tamamen Batı olduğunu söylemek daha doğru olabilir) diğer tarafın ise gittikçe parçalandığı İsrail-Hamas meselesine dönüştürülmüş durumdadır. Bir tarafta sürekli İsrail bulunurken diğer taraftaki taraf sürekli değişmekte, diğer

---

düşüncesinin bile bir şirket üzerinden düşünülmesi Yahudi düşünce tarzını göstermesi açısından ilgi çekicidir. 3. Bölüm Yerel gruplar başlığını taşır. Bu bölümde "Yahudi yurdu"na göç yerel gruplarla ilişkiler, şehirlerin kurulması, din adamların/hahamların rolü gibi konular konu edinir. Son bölüm ise Yahudi derneği ve Yahudi Devleti ismini taşır. Burada dil, ordu, yasalar, bayrak gibi devletin oluşumuna dair meseleler konu edinilir (2018).

Eserinde, Yahudilerin her gün tehdit aldıkları yalan mı?" diye soran Herzl, Avrupa'da karşılaştıkları durumu şu şekilde ifade eder: "Aslında her şey klasik Berlin deyişinde açıkça ortaya konan tek ve aynı sonuca varır: 'Juden Raus' (Yahudiler Dışarı)" (Herzl, 2018: 32).

Herzl "şimdi mi dışarı çıkalım ve nereye?" diye sorar ve devam eder "bu durum karşısında hala bulundukları yerlerde kalabilir miyiz?" "ve ne kadar süre?" (Herzl, 2018: 32-33)

Nereye göç edilmesi konusunda "Filistin mi? Yoksa Arjantin mi?" diye soran Herzl bu soruya şöyle cevap verir:

Filistin'i mi, yoksa Arjantin'i mi seçmeliyiz. Biz, bize verileni ve almalı ve Yahudi kamuoyu tarafından seçilenleri seçmeliyiz. Dernek her iki seçeneği de değerlendirecektir" Herzl, 2018: 43).

Bu sözlerden Herzl'in Yahudilerin göç edeceği ülke konusunda bir ısrarının olmadığı anlaşılmaktadır. Yahudi Devletinin kuruluşunu yöneteceğini düşündüğü derneğin bu konuda karar vereceğini söylemektedir.

Herzl devamla:

"Arjantin dünyanın en verimli ülkelerinden biridir, geniş bir alana yayılmıştır, seyrek bir nüfusa ve ılıman bir ikime sahiptir. Arjantin Cumhuriyeti topraklarının bir bölümünü bize devrederse önemli çıkarlar sağlar. Şimdi Yahudilerin sızması kesinlikle bir hoşnutsuzluk yarattı ve bu nedenle Cumhuriyet'i yeni hareketimizin gerçek farkı ile ilgili aydınlatmamız gerekecektir.

Filistin, hiçbir zaman unutamadığımız tarihi evimizdir. Filistin'in adı halkımızı muhteşem bir kuvvetle cezbedecektir. Sultan hazretleri bize Filistin'i verseydi, karşılığında Türkiye'nin bütün mali durumunu yeniden düzenlemeyi taahhüt edebilirdik. Orada Asya'dan Avrupa'ya doğru gelen barbarlığa karşı medeniyetin sınır karakolu olabilirdik. Varlığımızı garanti altına alabilecek bütün Avrupa'yla tarafsız bir devlet olarak temas halinde olmalıyız" (Herzl, 2018: 44-45).

Siyonizmin kurucu lideri Herzl'in ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, Yahudiler için bir "vatan" arayışında Filistin olmazsa olmaz bir bölge değildir. Arjantin ve başka ülkeler de düşünülmektedir. Herzl'in ifadelerinden bir kısım Yahudi'nin "vatan" yapmak amacıyla Arjantin'e "sızdıkları" da anlaşılmaktadır. Küresel düzeydeki bu "vatan" arayışının Filistin'e yönlendirilmesinin dönemin küresel gücü İngiliz emperyalizminin ve aklının bir sonucu olduğunu düşünüyorum.

Herzl ifadelerinden, ürettiği antisemitizmle Avrupa'nın Yahudiler için ne kadar yaşanmaz hale getirildiği de anlaşılmaktadır.

tarafın sürekli parçalanmasını, küçülmesini, yalnızlaşmasını sağlayacak kavramsallaştırmalarla mesele çarpıtılmaktadır.

İkinci olarak ABD, İngiltere, Almanya gibi ülkelerin açık ve sınırsız askeri ve maddi destekleriyle yanında durduğu İsrail karşısına, kendisiyle birlikte bütün Gazzelilerin ve Filistinlerin tamamen kuşatılarak açık bir cezaevine çevrildiği, açlık ve susuzluk içinde bırakıldığı Hamas'ı koymanın insani, ahlaki, vicdani, medeni bir rasyonalitesi olabilir mi? Bir tarafta ABD ve İngiltere gibi emperyalist ülkelerin en güçlü donanmaları ve hava kuvvetleri ile destek verdiği, İran saldırısı örneğinde görüldüğü gibi, İsrail'e yönelik her türlü tehdidin İsrail'e varmadan engellendiği ama İsrail soykırımının suç ortakları Batılı ülkelerin desteğiyle Gazzelilerin aç, susuz, ilaçsız, evsiz, barksız bırakıldığı bir İsrail-Hamas savaşı?

Sonuç olarak ortada iki taraf bulunmamaktadır. Bir tarafta emperyalist ülkelerin her türlü desteğine sahip olarak her türlü saldırıyı, barbarlığı soykırımı gerçekleştiren bir İsrail var. Diğer tarafta ise toprakları, evleri, gelecekleri, hayalleri ve geçmişleri sürekli çalınan, gittikçe yalnızlaştırılan Filistinliler var. Bu nedenle mesele İsrail-Hamas Çatışması değil, İsrail işgali ya da saldırganlığıdır.

Meselenin İsrail işgali olduğu, İsrail'in ve Gazze'nin yüzölçümlerine bakılarak da anlaşılabilir. İsrail'in yüzölçümü 22.145 km^2 iken Gazze'ninki sadece 45 km^2'dir. Gazze, İsrail'in sadece %0.2'si (binde 2'si) kadar bir coğrafyaya sahiptir. Daha iyi anlaşılsın diye 100 m^2'lik bir ev üzerinden kıyaslama yapmak gerekirse, bu eve göre Gazze'ye düşen (oranına göre) 2 m^2 büyüklüğünde bir balkon bile değil %0.2 oranıyla balkonun sadece beşte biridir. Kısacası evlerinin her tarafı işgal edilmiş Gazzeliler, sığındıkları son yer olan evlerinin balkonlarının bir köşesinden de atılmaya zorlanmaktadır.

Yerleşimci değil, Siyonist gaspçı

Pek çok medya organında, Filistin topraklarına, evlerine, mallarına, özel eşyalarına, "burasını bize vaktiyle tanrı vadetmişti" gerekçesiyle el koyan İsrailli gaspçılara "yerleşimci" denilmektedir. İnsanlık adına seküler ya da kutsal ne kadar değer, ilke, inanç varsa hepsine aykırı olarak gerçekleştirilen bu hırsızlığa ve hırsızlara bazı medya organlarının rahatlıkla "yerleşimci" demeleri gerçekten şaşırtıcıdır. Bu ifadeyi sanki misafir gelmişler gibi rahatlıkla kullanılabilmektedirler. Bu ifadeyi bu kadar rahat ve sakin kullananlara, bu süreç bu kadar masum ise "Allah evinize de yerleştirsin" demek beddua olmasa gerekir.

Türk Dil Kurumu gaspı "bir malı sahibinin elinden zorla alma" olarak tanımlamakta, bunu yapana da "gaspçı" denildiğini ifade etmektedir (TDK, 2024). Dış İşleri Bakanı Hakan

Fidan bir konuşmasında İsrail'deki bu insanların yerleşimci değil hırsız olduklarını ifade etmişti (Fidan, 2023). Hırsızlık ve Gasp suçunun her ikisinde de sahibinin rızası dışında bir malı elde etme suçu söz konusu iken gasp suçu bu elde edişte cebir ve şiddeti de içermektedir.

Filistinli sivillerin mal varlıklarına zorla el koyan insanlara yerleşimci değil, gaspçı denilmesi gerektiği ve zaten öyle oldukları aşikardır. Bununla birlikte normal/adi gaspçı ile "yerleşimci" denilen bu gaspçılar arasında farklar bulunmaktadır. Normal/adi bir gaspçı, yaptığının suç olduğunu bilir. Bunu hak olarak görmez. Buna kutsallık atfetmeyi hiç düşünmez, herhalde hayalinden bile geçirmez. Buna karşılık Filistinlilerin evlerine, eşyalarına, hatıralarına ve hafızalarına el koyan gaspçılar bütün bu yaptıklarını kendilerine bir hak olarak görmektedirler. Çaldıkları şeyleri "tanrının zaten kendilerine bin yıllar öncesinden vadettiğine" inanarak yaptıkları eyleme kutsallık atfetmekte, gerçek mal sahiplerini suçlu gibi görmektedirler. Bu nedenle bu gaspçıları adi gaspçılardan ayırmak için farklı bir terminoloji kullanmak gerekir. İsrailli bu gaspçıları, sahip oldukları ve gaspı meşrulaştırdıkları ideolojilerinden hareketle "Siyonist gaspçı" olarak tanımlamak daha doğrudur.

Filistin ya da Hamas taraftarı değil İsrail ya da soykırım karşıtı

Neredeyse tüm dünyada her platformda, her ortamda, her renkten, dilden, dinden, düşünceden vicdan sahibi insanlar, sadece insan olmalarının bir gereği olarak Gazze'de yaşananlara tepki göstermektedirler.

Bu kadar geniş bir coğrafyada, çapta, boyutta ve düzeyde gösterilen tepkiler siyaset bilimindeki anomik grup tepkilerine benzetilebilir. Anomik gruplar genellikle aralarında ortak bir özelliğin bulunmadığı, ani gelişen bir olaydan rahatsızlık duyan birbirinden çok farklı düşüncedeki insanların oluşturduğu gruplardır. Bu tür grupların genellikle ortak paydaları yoktur. Onları birleştiren tek şey yaşanan bir olaya duyulan rahatsızlık, tepki ya da karşıtlıktır. Karşıtlık üzerinde birleşen ve tepki gösteren bu gruplar, çözüm ya da bir şeye taraftar olma konusunda ortak bir görüşte değildirler. Yakalanan bir hırsızın toplum tarafından linç edilmesi girişimi, trafik kazalarının yoğun yaşandığı bir semtte yaşayanların yolu trafiğe kapatma eylemi, polisin aşırı şiddet kullanmasına duyulan tepki anomik grup tepkilerine örnek olarak verilebilir. (Bülbül, 2020b: 197)

İsrail'in tüm dünyayı şoke eden şiddet kullanımı ve açık soykırımı doğal olarak tüm dünyada bir infial, tepki, karşıtlık yaratmaktadır. Bu açıdan bu tepkiler anomik grup tepkileri olarak görülebilir. İsrail taraftarı çevrelerin, mahkûm etmek için bu tepkileri Hamas taraftarı olarak tanımlaması sadece ideolojik bir pozisyon alışla izah edilebilir. Bu tepkilere

katılanların belki de Hamas hakkında hiçbir bilgileri yoktur. Bu tepkileri Filistin taraftarı olarak tanımlamak da doğru değildir. Anomik gruplar örneğinde olduğu gibi İsrail'in insanlık dışı işgal ve soykırımına yönelik gösterilen tepkiler, herhangi bir şeye taraftar olmak için değil, açık ve net bir biçimde bir şeye karşı olmak için gösterilen tepkilerdir. Bu nedenle bu gösteri ve tepkileri İsrail ya da soykırım karşıtı tepkiler olarak tanımlamak daha doğru ve bilimseldir. İnsanlığın ortak vicdanı, sesi ve sağduyusu olan bu tepkileri, İsrail bakışıyla, bir şeye taraftarmış gibi tanımlamak tepkilerin gerçek muhatabını gölgelemektir.

Bağlamından koparılıp totalitarizme dönüşen Antisemitizm baskılamalarına karşı Siyonist soykırımcı

Avrupa'nın, esasen kendi aralarında, ama cihana da taşıdıkları 1. ve 2. parçalama ve paylaşım savaşlarından dersler çıkararak insanlık için çok önemli ilkeler, kurallar ve değerler ürettiği söylenebilir. Bu evrensel değerler bazen Avrupa merkezci bakışlar tarafından Avrupa değerleri bazen de AB değerleri olarak da görülmektedir. Bu "Avrupa değerleri" kuşkusuz insanlık için önemli kazanımlardır.

Bununla birlikte Avrupa'nın ürettiği değerler sadece pozitif değerler değildir. Faşizm, Nazizm, Antisemitizm gibi negatif değerler de Avrupa değerleridir. Bu düşünceler Avrupa'nın ortaya çıkardığı hastalıklı değerler ve düşüncelerdir. Mussolini, Stalin ve Hitler gibi liderler de aynı zamanda Avrupalı liderlerdir.

Konumuz açısından Avrupa'daki Yahudi nefreti ve soykırımı kuşkusuz insanlığın karşılaştığı en ağır vakıalardan biridir. Hitler'in gerçekleştirdiği Yahudi soykırımı kuşkusuz en ağır şekilde lanetlenmelidir. Elbette antisemitizm (Yahudi karşıtlığı/düşmanlığı) bir suç olmalıdır ve keza Hristiyan ve özellikle son on yıllarda pratikte çok daha ağır ve acı bir şekilde yaşanmakta olan İslam karşıtlığı/düşmanlığı da suç olarak kabul edilmelidir.

Bununla birlikte bugün Batı'da antisemitizm, bağlamından koparılarak İsrail hakkında hiçbir eleştirinin yapılamadığı, herkesin İsrail'in ve Siyonistlerin bütün yaptıklarını desteklemek zorunda bırakıldığı bir tür totalitarizme dönüşmektedir. Batı siyaseti, medyası, akademisi ve entelijansiyası, geçmişte Yahudi nefreti ve Yahudilere yönelik soykırım için Avrupalı siyasetçi ve devlet adamlarına verdikleri açık çek ve desteği bugün aynı şeyleri yapmaları için adeta İsrail'e ve Siyonistlere vermektedir. Batılı bazı ülkeler, geçmişte yaptıkları Nazilerin Yahudilere yönelik soykırımına verdikleri desteğin bir bedeli, bir tür günah çıkarma/temizleme mantığıyla bugün İsrail'in Gazze'de yapmakta olduğu soykırıma destek veriyor olabilirler. Oysa Türkçedeki güzel bir atasözünde belirtildiği gibi, "kanı kanla

yumazlar, kanı suyla yurlar". Kan, gözyaşı, sürgün, işgal, soykırım… Bütün bunlar aynı şeylerin başkalarına da yapılmasına destek olmak ya da sessiz kalmakla temizlenemez.

Uygulamada Antisemitizmin bir tür totaliterliğe dönüştüğünün çok fazla örnekleri bulunmaktadır. Son olarak ABD Temsilciler Meclisinden geçen yasa tasarısı[4], Avrupa'daki itibar suikastları, geleceği karartılan siyasetçiler… Gün geçmiyor ki vicdan sahibi bir gazetecinin, akademisyenin yaptığı ufak bir eleştiri nedeniyle işinden kovulduğu haberleri duyulmasın..

Gelinen noktada, antisemitizm makul ve olması gereken boyutunun çok fazla dışına taşınarak İsrail'in yapmakta olduğu barbarlık ve soykırım karşısında insanların susturulduğu, susturulmasının ötesinde, insanların/şirketlerin/toplulukların İsrail'e desteklerini açıklamaya zorlandığı, Demokles'in kılıcı gibi olağan hayatın zaptı rapt altına alındığı tür totaliterliğe dönüşmüştür.

Herkesin antisemitizmle suçlanıp mahkûm edilebildiği böyle bir totaliter ortam karşısında Batı'yı özgürleştirecek yeni bir kavrama ihtiyaç bulunmaktadır. İsrail işgali, barbarlığı ve soykırımına açık destek veren, bu vahşete destek vermeyenleri antisemitizm ile suçlayan herkes doğrudan Siyonist soykırımcı olarak etiketlenmelidir. Siyasette, iş dünyasında, akademide, sanatta, edebiyatta düşünce ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldıran, İsrail konusunda herkesi tek tipleştirmeye çalışan bütün kişi, kurum ve yaklaşımlar Siyonist soykırımcı olarak görülmelidir. Bu kavram da antisemitizm kadar olmasa da belirli bir oranda bir kullanım yaygınlığına kavuşursa İsrail ve Siyonizm eleştirilerine belirli oranda bir kapı aralanabilecektir. Vicdan sahibi özgür insanlar "ne antisemitistim ne de Siyonist soykırımcı" diyebilme fırsatına sahip olarak düşüncelerini kısmen daha rahat ifade edebileceklerdir. Böylece belki bir süre sonra Batılı özgür insanlara giydirilmek istenen deli gömleği yırtılabilir, İsrail ve soykırım eleştirisi mümkün olabilir.

Konu bazlı totaliterlik, konu bazlı otoriterlik

Çalışmanın buraya kadar olan kısımlarında İsrail sorunu örten, anlamamızı zorlaştıran ya da kavramları israilleştirerek objektif ve insani bir bakışı gölgeleyen kavramlar ve bu kavramlara karşı öneriler üzerinde duruldu.

[4] ABD Temsilciler Meclisi'nde kabul edilen yasa tasarısına göre, "antisemitizm" tanımı genişletiliyor. Antisemitizm sayılacak şeyler: Yahudilerin Hz. İsa'yı öldürdüğünü söylemek; İsrail devletinin ırkçı olduğunu belirtmek; Ülkelerin İsrail'i kayırdığını söylemek; İsrail'in politikasının Nazilerin politikalarına benzediğini belirtmek; Yahudilerin medyayı ve siyaseti kontrol ettiğini iddia etmek vd.. Tasarının Senato'da da onaylanması gerekiyor.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde ise bir karşıtlık üzerinden olmamakla birlikte, İsrail sorununu, yaşanan trajediyi daha iyi anlamamızı sağlayacak yeni kavram önerileri üzerinde durulacaktır.

Demokrasi, otoriterizm, totaliterizm gibi kavramlar siyaset biliminin ülkeleri, yöntemleri, sistemleri analiz etmek için kullandığı temel kavramlardır. Her üç kavram açısından bakıldığında, tam olarak demokratik, tam olarak otoriter ya da tam olarak totaliter ülkeleri, yöntemleri, sistemleri gözlememek zordur. Ülkelerde, yöntemlerde, sistemlerde bu kavramlardan herhangi biri tam olarak değil, belirli oranda her üçü birden daha sıklıkla gözlemlenebilir. Demokratik devletler bazı alanlarda otoriter, totaliter uygulamalara, otoriter ve totaliter devletler de bazı alanlarda demokratik uygulamalara sahip olabilirler.

Bu açıdan bakıldığında Siyaset Bilimi kitabımda (Bülbül, 2019: 95) kullandığım konu bazlı otoriterlik, konu bazlı totaliterlik kavramlarını, tartıştığımız konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için burada da kullanmak istiyorum.

Batılı ülkelere bakıldığında bu ülkelerin yaygınlıkla demokratik olduğu, gerekli kurum, ilke ve kurallarına sahip olarak bu ülkelerin işleyen bir demokrasiye sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte bu ülkelerde bazı konuların özgürce tartışılması, resmi görüşün dışında farklı bir görüş, kabul ve eleştirinin geliştirilebilmesi neredeyse imkansız gibidir.

Pek çok batılı ülke de göçmenlere, yabancılara, Müslümanlara yönelik her türlü aşağılama, hakaret, dışlama düşünce özgürlüğü adı altında meşru görülebilmektedir. Hatta bu tür uygulamalar polis koruması altında yapılmaktadır. İsveç'de bazen doğrudan, bazen polis koruması eşliğinde yapılan, Müslümanların en önemli kutsalı olan Kur'an'ı Kerim'in yakılması bu durumun en bariz örneklerindendir. Başkalarının kutsalına yönelik bu tür hakaretler ve yakmaklar düşünce özgürlüğü altında savunulmaktadır. (Oysa geçmişinde Yahudilere yapıldığı ve bugün de pek çok Avrupa ülkesinde, NSU cinayetlerinde olduğu gibi, insanların evlerinde diri diri ateşe verildiği ülkelerde, herhangi bir kutsala yönelik yakma faaliyeti, bu insanlara ve haklarına yönelik açık ve yakın bir tehdit olarak değerlendirilmelidir).

Buna karşılık örneğin Fransa, Belçika gibi ülkelerde "Ermeni Soykırımı" olmadığını söylemek hiçbir şekilde düşünce özgürlüğü olarak değerlendirilmez. Tam tersine siyasiler, yazarlar, akademisyenler, entelektüeller "ermeni soykırımı" olduğuna dair görüş açıklamaya zorlanırlar. Aksi bir görüş pek çok hukuki, siyasal, ekonomik, itibari cezalandırmalara tabi tutulur.

Bu durumun çok daha vahim boyutları İsrail sorunu ve son olarak Gazze'de yapılmakta olan soykırım olayında yaşanmaktadır. Pek çok Batı ülkesinde mümkün olsa Gazze'nin İsrail'de işlemekte olduğu bütün insanlık suçları Hamas'ın işlediği suçlar gibi gösterilecektir. Tüm dünyanın gözü önünde işlenmekte olan suçlara karşı gözlerini kapatamayan, vicdanının sesini dinleyerek tepki gösteren hemen hemen herkes Batılı ülkelerde siyasal sistemler, medya sahipleri, hukuki organlar, iş dünyası gibi kurulu düzenin unsurları (entablisment) tarafından bir yaptırıma/cezalandırmaya uğramaktadır. İşlerinden atılan insanlar, itibar suikastına uğrayanlar, siyasi, akademik, entelektüel, medyatik gelecekleri karartılanlar..

İsrail'in Gazze saldırısından sonra Batılı ülkelerde yaşanan gelişmelere kuşbaşı ile bakıldığında düşünce, inanç ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan yer yer yok sayan, hatta tek tip bir düşüncenin desteklendiğine yönelik açıklama yapılmasını zorunlu hale getiren, farklı inanç gruplarını baskılayan bir çok negatif örneğe şahit olmaktayız. Aşağıda sadece bunlardan bazılarına değinilmektedir.

Artık neredeyse hiçbir ülkede olmayacak şekilde, kitapların/fikirlerin yasaklanması şeklindeki arkaik bir uygulama Almanya'da tekrar uygulanmaya başlanmış, ünlü Fransız düşünür Roger Garaudy'nin kitapları, "Holokost" inkarcısı olduğu gerekçesiyle yasaklanmıştır (Yassıkaya, 2014).

ABD'nin en önde gelen üniversitelerinin rektörleri, Harvard Üniversitesi Rektörü Claudine Gay, Pensilvanya Üniversitesi Rektörü Liz Magil, MIT Rektörü Sally Kornbluth, Amerikan Kongresi tarafından ağır bir biçimde sorgulanmış ve kampüslerinde İsrail'e gösterilen tepkileri ifade özgürlüğü olarak görmeleri nedeniyle istifa etmek zorunda bırakılmışlardır (Bnnbloomberg, 2024). Üniversitelerin akademik ve ifade özgürlüğüne vurulan bu ağır darbeye Türkiye üniversitelerinden de tepki gösterilmiştir (Bartın Üniversitesi, 2024).

Bilindiği gibi, Columbia, Harvard, Yale, George, Washington, Güney ve Kuzey Carolina gibi önde gelen ABD üniversitelerindeki vicdan sahibi öğrenci ve akademisyen protestoları tüm dünyaya yayılmaktadır. Bu sivil, demokratik, insani ve medeni gösterileri bastırmak için pek çok ülkede polis aşırı şiddet kullanmaktadır. Haberlerde şu ana kadar ABD'de yaklaşık 3000 kişinin gözaltına alındığı ifade edilmektedir.

Polisin bastığı üniversiteler..

Tutuklanan, yerlerde sürüklenen ve ters kelepçelenen akademisyenler..

Şiddete hiçbir şekilde bulaşmayan son derece insani, demokratik ve sivil bu tepkiler ve göstericiler, Siyonizm'e ve onun işlemekte olduğu soykırıma entegre olmuş yapılar tarafından Antisemitizmle, Hamas ya da Filistin taraftarı olmakla suçlanmaktadır. Oysa bu insanlar antisemitist değil olsa olsa vicdanlarını bastıramayan anti-soykırımcı olabilir.

Protestocu öğrencilerin ve akademisyenlerin talepleri nelerdir? Bu taleplere bakıldığında iki şey öne çıkmaktadır: İlki tüm dünyanın gözü önünde gerçekleşmekte olan, hangi dilden, dinden, inançtan olursa olsun, bir kutsalı olsun ya da olmasın, çaresizlikten tüm insanlığı utanç içerisinde bırakan soykırımın durdurulmasıdır. İkincisi ise, gönüllü olarak ya da üzerlerindeki baskı ile bazı Amerikan şirketleri İsrail'in Gazze'de gerçekleştirmekte olduğu soykırımı açıkça destekleme pervasızlığı gösterebiliyorlar, Siyonist isimler ve kuruluşlar Amerikan üniversitelerini İsrail barbarlığını, katliamlarını desteklemeleri için tehdit ediyorlar. ABD'deki onurlu öğrenciler ve akademisyenler ortaya koydukları ve tüm dünyaya yayılan tepkileriyle üniversitelerini baskılayan Siyonist yardımların reddedilmesini istemektedirler.

Batılı pek çok ülke, özgür düşünce sahiplerini adeta giyotine göndererek, aştığını sandığı ortaçağ karanlığını, İsrail ve Siyonizm gibi bazı konularda yeniden yaşamaktadır. Bu ülkeler, geçmişte Yahudilere yaptıkları ağır uygulamaları, adeta günah çıkarma psikolojisi içerisinde bugün Filistinlilere reva görmektedirler. Bu ülkelerin İsrail ve Siyonizm konusundaki tutumları, uygulamalarına göre konu bazlı otoriterlik, konu bazlı totaliterlik kavramları içerisinde değerlendirilmelidir. Baskılamanın, cezalandırmanın, tehdit edilmenin durumuna göre konu bazlı otoriterlik ya da totaliterlik içerisinde değerlendirilebilecek yukarıdaki örnekler fazlasıyla artırılabilir. Üstelik ne acıdır ki, pek çok Batılı ülkede bu otoriter ve totaliter uygulamalar gündelik rutin haline dönüşmüştür.

Bir kavram üçlemesi: Siyonlama/İsrailleşme/İsrailiyat

Siyonlama: Başkasına ait bir mal, eşya ya da herhangi bir şeyi gasp etme, kandırma, geçici olarak isteme gibi yöntemlerle elde edip bu şeyin kendisine ait olduğunu ve başkalarının önceden kendisinden aldığını iddia etme ve buna inanma durumu. El koyma, çökme, araklama da denilmektedir. Bu durumlar için literatürde "israilleme" kavramı da kullanılmaktadır. Ekşi sözlük(2024) ve Urban Dictionary (2024) bu tür durumları "İsraillemek" (Israeled) kavramı ile açıklamaktadır. Bununla birlikte İsrail'i ve İsrail toplumunu kötü bir kavramla toptan mahkum etmek doğru çok doğru görünmediğinden bu tür durumlar için siyonlama kavramını kullanmak bana daha anlamlı görünmektedir.

İsrailleşme: Sosyal bilimler literatürde belirli süreçlerin daha iyi anlaşılabilmesi için bu tür süreçleri yoğun olarak yaşayan coğrafyalarla kavramlaştırmak kullanılan yöntemlerden biridir. **Brezilyalaşma ve Balkanlaşma** kavramları bu duruma örnek verilebilir. Brezilyalaşma kavramı, farklı sosyal grupların mekânsal olarak ayrılmalarına ve üst gelir gruplarının ortaçağ kentlerini anımsatırcasına etrafı çevrili site gibi alanlarda yaşamalarına karşılık olarak kullanılmaktadır. Balkanlaşma ise coğrafya, kimlik ve aidiyet olarak gittikçe parçalanma, küçülme ve buna bağlı olarak gittikçe çatışmalı hale gelme durumunu ifade etmektedir (Bülbül, 2009: 268).

Benzer şekilde İsrail tarafından uzun zamanlardır yürütülmekte olan süreçlerin genel ifadesi için de İsrailleşme kavramı kullanılabilir. İsrailleşme, bir süreklilik içerisinde yürütülen yayılma politikalarıyla, belli bir coğrafyayı ele geçirmek için hiçbir insani, ahlaki, vicdani, evrensel kural tanımadan girişilen her türlü, işgal, soykırım, istikrarsızlaştırma, itibarsızlaştırma, insansızlaştırma faaliyeti olarak görülebilir.

İsrailiyat: Dinin lehine ya da aleyhine uydurulmuş bilgilere israiliyat denmektedir. Kavram daha çok dini bilgilerin kaynağı bağlamında kullanılmaktadır. Böyle bir kavrama, İsrail'in uydurma bilgilerle her alanda insanlığı kandırmaya ve gerçeği tersyüz etmeye çalıştığı bir zamanda herhalde daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır. Bu karamı din çalışmalarının dışında, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, medya, kültürel çalışmalar vb alanlara da taşımalı, İsrail'in her türlü dezenformasyon, propaganda, kandırma faaliyetleri İsrailiyat olarak mahkum edilmelidir.

Siyonlaşmış/İsrailleşmiş kavramlara karşı yeni kavramlar üretmek yeterli midir?

Çarpıtılmış, hakikati örten kavramlara karşı, gerçeği aşikâr eden kavram arayışı ya da buna yönelik yeni kavram üretme çabası elbette değerlidir.

Bununla birlikte kullanılan kavramlar esasen birer neden değil, sonuçtur. Hayatı üretenler kavramlarını da üretir. Hayatı çok yönlü olarak üretmeyerek, sürekli edilgen ve tepkisel kalarak özgün kalabilmek ve kalıcı kavramlar ortaya koyabilmek uzun vadede pek mümkün değildir.

Maddi ve manevi olarak hayatı çok yönlü üretenlerin kavramlarını da üretebilecekleri tespiti doğru olmakla birlikte, bu tespit bizi var olan yapılara, üretimlere, kavramlara teslim olmaya götürmemelidir. Bu tespit bizi esasen sadece kavramlarla sınırlı kalmamaya, hayatı çok yönlü olarak üretmeye davet olarak görülmelidir.

Var olana teslim olmama, analitik ve eleştirel düşünme, hayatı çok yönlü olarak üretme çabasının bir yansıması olarak bu çalışmada öncelikle İsrail sorununu örten, işgali ve soykırımı anlamamızı zorlaştıran ya da kavramları siyonlaştırarak/israilleştirerek objektif ve insani bir bakışı gölgeleyen kavramlar ve bu kavramlara karşı öneriler üzerinde duruldu. Daha sonra İsrail sorununu, yaşanan trajediyi daha iyi anlamamızı sağlayacak bazı yeni kavram önerileri ortaya kondu.

Hakikat arayışı da herhalde bu iki yöntem birlikte uygulanarak gerçekleştirilebilir: İlki var olan çarpıtılmış kavramlara gerçek anlamını vererek ya da bunlara alternatif kavramlar üreterek, ikincisi ise yeni ve özgün kavramlar ortaya koyarak.

Bununla birlikte sadece alternatif ve yeni kavramlar üretmek ve orada bırakmak oluşturulmak istenen küresel algının kırılıp gerçeklerin anlaşılması için yeterli midir?

Bu çaba kuşkusuz yapılması gereken bir çaba olmakla birlikte elbette yeterli değildir. Bu çabayı ilk adım olarak görürsek bu çabaya iki çabanın daha eşlik etmesi gerekir.

İlki hakikati daha aşikar hale getirmek için üretilen bu ve benzeri kavramları ortaklaştırmak ve yaygınlaştırmak.

İkincisi ise bu kavramları küreselleştirmek, küresel düzeyde kullanılmasını sağlamak.

Kavram üretimi, üretilen kavramların ortaklaştırılması ve küreselleştirilmesi şeklinde ifade edilebilecek bu üç adım güçlü bir şekilde ortaya konabilirse ancak bastırılmak/örtülmek istenen hakikatler daha fazla aşikar hale gelebilir.

Bu üç adım birbirini izleyecek şekilde sürdürülmez ise yapılan çalışmalar, belki işgal ve soykırım dönemlerinde, taşıdığımız insani duygular ve şahit olduğumuz ağır/vahim insani tablo nedeniyle bir süreliğine gündemde kalacak ama uzun vadeli ve kalıcı olmayacaktır.

Sonuç Yerine: Susan/susturulan/susturan örgütlü yapılara rağmen haykıran örgütsüz insanlık ailesi ve siyasal Siyonizmin yasaklanması

BM Genel Kurulu'nun 8 Aralık 1948'de kabul ettiği Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin 2. Maddesine göre soykırım oluşturan eylemler şunlardır:

"Bu Sözleşme bakımından, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden her hangi biri, soykırım suçunu oluşturur:

a) Gruba mensup olanların öldürülmesi;

b) Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi;

c) Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmek;

d) Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak;

e) Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek" (Adalet Bakanlığı, 2024)

İsrail'in kuruluşundan bugüne yayılmacılığını, sürekli işgal politikasıyla topraklarını nasıl genişlettiğini gösteren haritalara bakıldığında, yine o günden bugüne Filistin topraklarında Filistin nüfusunu ölüm, zulüm, sürgün, baskılama, eğitim ve sağlık kurumlarını yok etme, açlık, yokluk ve kıtlıkla ölüme mahkum etme, tadilat, tamirat ve yeni binalara izin vermeyerek yaşam standartlarını ağırlaştırarak ülkesini terk etmeye zorlama vb her türlü insanlık dışı yöntemlerle nasıl azaltıldığını düşünüldüğünde İsrail'in yapmakta olduğunun ağır bir soykırım olduğu, yukarıdaki bütün maddelerin hepsini birden ihlal ettiği açıkça ortadadır.

Son Gazze soykırımında ise yapılan sadece Filistinli Müslümanlara yönelik bir soykırım değildir. Benzer uygulamalar Filistinli Hristiyanlara ve hatta anti-siyonist Yahudilere yönelik de yapılmaktadır. İsrail cami, okul, hastane, güvenli bölge, sığınma kampları gibi her türlü insani merkezleri topluca bombalamaktadır. Kullandığı kimyasal silahlar ve toplu bombalarla İsrail soykırımının muhatabı sadece insanlar da değildir. Hayvanlar ve tabiat da soykırımla karşı karşıyadır. İsrail soykırımı sadece bunlarla da sınırlı değildir. 25 Mayıs 2024'de Uluslararası Adalet Divanı'nın "Refah'a saldırıyı durdur" kararına karşılık ertesi gün, Refah'da güvenli bölge ilan edilen çadırkenti bombalayarak yine onlarca insanın ölümüne yol açmıştır. Daha önce BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi kararlarına uymamasında da görüldüğü gibi İsrail adeta uluslararası bütün ilke, kurum, kural ve değerleri de soykırıma uğratmakta, İnsanlığın geliştirdiği tüm kurumları ahlaken çökertmekte ve tüm insanlığı utanç içerisinde bırakmaktadır. Anti-Siyonistlerin bütün karşı çıkışlarına rağmen, İsrail ilahi dinlerden biri olan Yahudiliği de soykırım için araçsallaştırmaktadır.

Kısacası İsrail, Filistin topraklarında on yıllardır sadece Müslümanlara değil, tüm insanlara; sadece insanlara değil, tüm canlılara; sadece canlılara değil sosyal, kültürel, eğitim, sağlık ve dini kurumlar ile doğaya, sadece bunlara değil hiçe sayması nedeniyle uluslararası tüm ilke, değer, kural, kurum ve kuruluşlara karşı soykırım uygulamaktadır. İsrail'in on yıllardır uygulamakta olduğu bu acı, ağır ve vahim soykırım pratiği, tarihte kısa bir dönem görülen, daha basit nitelikte olan ve yaygın destek bulmayan (ABD, İngiltere, Almanya,

Fransa gibi küresel aktörlerin suç ortağı olmadığı) soykırım örneklerinden ayrıştırılmalı, adalet, inanç, ilke, değer, kurum, kural gibi insanlık adına her ne varsa hepsine birden soykırım olarak görülecek şekilde siyo-soykırım (Siyonist soykırım) olarak tanımlanmalıdır.

İsrail'in son Gazze saldırısında, işgalinde ve siyo-soykırımında bir kez daha görüyoruz ki daha önce ortaya konan örgütlü mekanizmalar, kurumlar, ilkeler, sözleşmeler bir kez daha iddialarından sınanıyor. Maalesef üzülerek görülmektedir ki bu sınamada bütün bu unsurlar bir kez daha anlamını kaybediyor. Bu unsurlar geçmişte Nazizm totaliterliğine teslim olunması gibi bugün de Siyonizm totaliterliğine zorunlu ya da gönüllü olarak teslim oluyor.

İnsanlık ailesinin başka hiçbir konuda örneği olmayacak şekilde, yaşanan soykırıma tepkisine, bu soykırımın başlıca sorumlusu olarak hakkında yürüyen "soykırımdan suçlu bulunma" süreçlerine, kimilerince yaşadığımız zamanın Hitler'i ya da daha beteri olarak görülmesine rağmen, Netanyahu ABD kongresince, ABD'ye konuşma yapmak üzere davet edilmesi (Times of Israel, 2024) gibi bir olay herhalde daha önceleri hayal bile edilemezdi. Benzer şekilde, Başsavcısının İsrail Başbakanı, Savunma Bakanı gibi önde gelen İsrailli yetkililere dair yakalama kararı başvurusu nedeniyle, ABD Temsilciler Meclisi tarafından Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne yaptırım uygulanması kararının 155'e karşı 247 gibi yüksek bir çoğunlukla kabul edilmesi de (BBC, 2024b). Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin hakkında yakalama kararı süreci başlattığı bir soykırımcının bir ülkeye konuşma yapmak üzere davet edilmesi ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne yönelik yaptırım kararının kabul edilmesi, herhalde hukuk, adalet, ahlak, vicdan, insan hakları ve özgürlük açısından sözün bittiği son noktadır. Sadece aklın değil, vicdanın, ahlakın, kutsal ya da değil her türlü değerin tutulduğu/devre dışı bırakıldığı bu gelişmeler, ekonomik ve siyasi olarak gittikçe zayıflayan ABD hegemonyasının, artık ahlaken ve vicdanen de çöktüğünün açık bir göstergesidir. ABD merkezli küresel düzenin, "Pax Americana"nın meşruiyetine dair kalan son kırıntılarının da bizzat ABD tarafından ortadan kaldırıldığının tüm dünyaya ilanıdır. Bundan sonra ABD tarafından dile getirilecek her türlü insan hakları ve özgürlükler eleştirisinde, kendilerinden öncelikle herhalde tüm dünyadan insanlığın ortak tepkisine rağmen soykırıma verdiği desteğin hesabı sorulacaktır.

Bu acı ve açık duruma rağmen elbette insanlığın büyük bedeller ödeyerek geliştirdiği bu mekanizmalardan, kurum, ilke, değer ve sözleşmelerden umudumuzu kesecek, onları bir tarafa atacak değiliz. Amerikan Senatörlerinin Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısına yazdıkları mektupla, İsrail hükümet yetkililerine tutuklanma kararı çıkarılması durumunda

savcı ve hakimleri açıkça tehdit etmesi örneğinde görüldüğü gibi[5] (normalde bir hukuk devletinde, görevini yapmakta olan bir hakim ya da savcıya yönelik böylesi bir tehdit hiçbir şekilde cezası bırakılamaz) bütün bu baskı, tehdit, yıldırmalara insanlık ailesi/maşeri vicdan/uluslararası toplum sessiz kalmamalı, insanlığın geliştirdiği bu ilke, kurum, kural ve değerlere sahiplenmeli ve işleyebilmesi için çaba göstermelidir.

Diğer taraftan örgütlü kurum, kural ve mekanizmalar çıkar ve/veya tehdit saikleriyle baskılanabilmesine rağmen, İsrail, işgal, Siyonizm ve soykırım konusunda, tüm dünyada tarihte olmadığı kadar bir tepkisellik söz konusudur. Her dilden, dinden, renkten, inançtan, inançsızlıktan tüm dünyada insanlık öncesinde hiç görülmemiş biçimde sesini, sözünü, eylemini, tepkisini yükseltmiş durumdadır. Yakın tarihte, insanlık ailesi başka hiçbir konuya tepki koymada bu kadar birleşmemiştir. Tüm dünyadan umudun, vicdanın ve insan olmanın gereğinin bir ifadesi olarak örgütsüz insanlığın ortaya koyduğu bu tepki geleceğe dair umutvar olmak için her birimize fazlasıyla cesaret vermektedir.

Kendi halindeki örgütsüz insanlığın ortaya koyduğu bu tepkiyi, İsrail, işgal, Siyonizm ve siyo-soykırım bağlamında çok yönlü çalışmalarla büyütmeli. İnsanlığın bu yürüyüşünü güçlendirmeli. Bu makale de bu doğrultuda yapılmış çalışmalardan biridir. Siyonizmin işgal, soykırım ve inkar politikalarını açık etme görevi bu bağlamda tüm insanlığa düşmektedir. Manipüle edilen ve sessizleştirilen örgütlü toplum gibi, örgütsüz toplum da susturulursa tüm insanlığın Siyonizm virüsü ile zehirlendiği bir mankurtlaşma hali ile karşı karşıya kalacağız demektir. Ama tüm dünyada ortaya konan tepkisellik şimdilik böyle bir durumun söz konusu olmadığını göstermektedir.

Son olarak ifade edilmesi gerekirse, geçmişte yaşanan acı tecrübelerden hareketle, Nazizmin, ırkçılığın, nefret suçlarının, ayrımcılığın, insanlığa karşı işlenmiş suçların suç sayılması gibi, hiçbir ilke, değer, kural, kurum, sınırlama tanımadan, kendi kutsalı/çıkarı doğrultusunda her türlü eylemi, işgali, gaspı, barbarlığı, katliamı ve soykırımı kendisi için meşru gören Siyonizm de tüm dünyada suç sayılmalı ve yasaklanmalıdır. Nitekim 1975

[5] ABD'li 12 Cumhuriyetçi senatör, Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı başsavcısına yazdıkları mektupta aşağıdaki ifadelere de yer vererek yargıçları açıkça tehdit etmektedirler:

"Eğer İsrail hükümet yetkililerinin tutuklanması için emir çıkarırsanız

bunu yalnızca İsrail'in egemenliğine değil, ABD'nin egemenliğine yönelik bir tehdit olarak da yorumlayacağız."

"İsrail'i hedef alırsanız, biz de sizi hedef alırız."

"Amerika, Uluslararası Ceza Mahkemesine verdiği tüm desteği sona erdirecek, çalışanlarınıza ve ortaklarınıza yaptırım uygulayacak ve sizi ve ailelerinizi Amerika Birleşik Devletleri'ne girişten men edeceğiz."

"Uyarıldınız." (AA, 2024).

yılında BM Genel Kurulu "Siyonizm bir ırkçılık ve ırksal ayrım biçimi" olduğuna karar vermişti. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Kasım 1975 tarihinde aldığı 3379 sayılı ve "her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılması" konulu kararında "Siyonizm bir ırkçılıktır ve ırksal ayrımcılık biçimidir" ifadesine yer verilmişti. BM Genel Kurulu maalesef ABD ve İsrail'in baskısı ile bu kararından 1991'de döndü. ABD Başkanı George Bush'un "İsrail-Filistin" çatışmasını çözmek için düzenlemek istediği Madrid Barış Konferansına katılmak için İsrail BM'nin 1975 tarihli ve 3379 sayılı Siyonizmin ırkçılık olduğu kararının kaldırılması şartını koşmuştu. Yine ABD'nin desteği, girişimi, baskısıyla ve yine bir İsrail çarpıtması ve kandırmasıyla BM Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1991 tarihli ve 46/86 sayılı kararıyla, Siyonizmin ırkçılık olduğuna dair önceki kararı yürürlükten kaldırılmıştır (Oruç, 2023).

Geldiğimiz noktada, babasını Alman Nazi kampı Auschwitz'de, annesini majdanek toplama kampında kaybetmiş bir Yahudi olarak, Prof. Dr. Norman Finkelstein'in "Zerre kadar bir kalbiniz olsaydı bugün Filistin için ağlardınız" şeklindeki (Finkelstein, 2024a) haykırışında somutlaşan ağır acı, gözyaşı ve siyosoykırım son bulmalı, bütün bunlara meşruiyet sağlayan saldırgan, yayılmacı siyasal Siyonizmin suç sayılması ve yasaklanmasına yönelik daha önce başlatılan süreç kaldığı yerden devam etmelidir.

Kaynakça

AA, 2024, "ABD'li senatörler, UCM Başsavcısını Netanyahu hakkında tutuklama kararı çıkarmaması için tehdit etti", https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/abd-li-senatorler-ucm-bassavcisini-netanyahu-hakkinda-tutuklama-karari-cikarmamasi-icin-tehdit-etti/1820064 (Erişim tarihi 17.05.2024).

Adalet Bakanlığı, 2024, "BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi" https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093827bm_11.pdf (erişim tarihi: 20.05.2024).

Aktay, Yasin, 2024, Felsefenin İçinden de Bir Aksa Tufanı Geçiyor", https://www.yenisafak.com/yazarlar/yasin-aktay/felsefenin-icinden-de-bir-aksa-tufani-geciyor-habermas-benhabib-4575518, (Erişim tarihi: 08.05.2024)

Bartın Üniversitesi, 2024, "ABD'de Rektörlerin İstifaya Zorlanmasını Kınıyoruz", https://w3.bartin.edu.tr/haberler/rektor-uzun-abdde-israil-sorunu-ile-mucadeledeki-akademik-baskilari-kinadi.html (Erişim tarihi: 20.05.2024).

BBC, 2024a, A member of the US Air Force is in a critical condition after setting himself on fire in front of the Israeli embassy in Washington, https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68398479 (Erişim tarihi: 18.05.2024).

BBC, 2024b, "US House passes legislation to sanction ICC over Gaza warrants bid" https://www.google.com/amp/s/www.bbc.com/news/articles/cm5512l7yero.amp (Erişim tarihi: 06.04.2024).

Bnnbloomberg, 2024; "MIT Forced Into Spotlight After Harvard, Penn Presidents Ousted", https://www.bnnbloomberg.ca/mit-forced-into-spotlight-after-harvard-penn-presidents-ousted-1.2018339, (Erişim tarihi: 15.05.2024).

Burke, Edmund, 2016, Fransa'daki Devrim Üzerine Düşünceler, Çev: Okan Aslan, Ankara, Kadim Yayınları.

Bülbül Kudret, 2009, Zor ve Rıza, Küreselleşmeler Arasında Türkiye, İstanbul, Küre Yayınları.

Bülbül, Kudret, 2006, Said Halim Paşa, Ankara, Kadim Yayınları.

Bülbül, Kudret, 2019, Siyaset Bilimi, Kavramlar, Kuramlar, İdeolojiler, Ankara, Adres Yayınları.

Bülbül, Kudret, 2020a, Siyaset Bilimi Sözlüğü, Ankara, Adres Yayınları.

Bülbül, Kudret, 2020b, Political Science, Concepts, Institutions, Ideologies, Ankara, Adres Publications

Bülbül, Kudret, 2023. "İsrail Sorunu Nasıl Çözülemez", Star Açık Görüş, 2110.2023.

Delanty, Gerald, 2000, Citizenship in a Global Age: Society, Culture, Politics, Buchingham/Philadelphia: Open University Press

Doğusan, Zeynep, 2023, "Furanfurt Kitap Fuarının Olaylı Açılışı, Zizek'in Konuşması ve Tepkiler", https://perspektif.eu/2023/10/20/frankfurt-kitap-fuarinin-olayli-acilisi-zizekin-konusmasi-ve-tepkiler/, (Erişim tarihi: 03.03.2024)

Doko, Enis, 2024, "Batının Entelektüel Çöküşü", https://www.lacivertdergi.com/dosya/2024/01/11/batinin-entelektuel-cokusu, (ziyaret tarihi: 08.05.2024).

Ekşi Sözlük, 2024, "İsraillemek", https://eksisozluk.com/israillemek--7760514 (Erişim tarihi: 03.03.2024).

Fidan, Hakan, 2023, “Bakan Fidan’dan İsrail’e sert uyarı: "Bunun adı hırsızlık!” Sabah Gazetesi, 17.10.2023.

Finkelstein, Norman, 2024a, “İsrail sadece savaş suçları işlemiyor insanlığa karşı suç işliyor” https://www.youtube.com/watch?v=1bFbNl5jxiQ, (Erişim tarihi: 05.05.2024)

Finkelstein, Norman, 2024b, “Yahudi Milyarder Sınıfı Ülkemizin Üniversitelerine Savaş İlan Etti”, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdli-yahudi-profesor-finkelstein-yahudi-milyarder-sinifi-ulkemizin-universitelerine-savas-ilan-etti/3080662, (ziyaret tarihi: 06.05.2024)

Herzl, Theodor, 2018, Yahudi Devleti, Çev: Yeşim meriç, İstanbul, Milenyum Yayınları

Horkheimer M, Adorno T., 1995, Aydınlanmanın Diyalektiği-Felsefi Fragmanlar, 1. Kitap, çev: Oğuz Özügül, İstanbul, Kabalcı Yayınları.

https://www.bnnbloomberg.ca/mit-forced-into-spotlight-after-harvard-penn-presidents-ousted-1.2018339 (Erişim tarihi: 20.01.2024)

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 2024, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf, (Erişim tarihi: 08.05.2024)

Kant, Immanuel, 2024, Dünya Yurttaşlığı Amacına Yönelik Genel Bir Tarih Düşüncesi 1-2, Çev: ulug Nutku https://dusundurensozler.blogspot.com/2009/02/dunya-yurttasligi-amacina-yonelik-genel_10.html?m=0, (Erişim tarihi 05.05.2024)

Kavafif, Constantino, 2024, Barbarları Beklerken, https://siir.gen.tr/siir/c/constantino_kavafis/barbarlari_beklerken_1.htm, (Erişim tarihi 29.04.2024)

Klein, Naomi, 2024, https://www.perspektif.online/siyonizmden-cikisa-ihtiyacimiz-var/, (Erişim tarihi: 05.05.2024).

Kocabaş, Süleyman, 2005, Türkiye ve Siyonizm, İstanbul, Vatan Yayınları

Oruç, Haydar, 2023, “Siyonizm bir ırkçılık ve ırksal ayrım biçimidir”, Diriliş Postası, 28.11.2023

TDK, 2024, “Gasp”, https://sozluk.gov.tr/ (Erişim tarihi: 20.03.2024).

Times of Israel, 2024, "Netanyahu accepts invitation to address joint session of Congress" https://www.timesofisrael.com/netanyahu-accepts-invitation-to-address-joint-session-of-congress/ (Erişim tarihi: 05.06.2024).

Urban Dictionary, 2024, "Israeled", https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Israeled (Erişim tarihi: 03.03.2024).

Volkan Vamık D., 2013, Divandaki Düşmanlar, Bir Türk Psikanalistin Siyaset Psikolojisi Serüveni, İstanbul, Alfa Basın, Yayın, Dağıtım.

Yassıkaya, Sernur, 2024, "Almanya Garaudy'yi de Yasakladı", https://www.yenisafak.com/dunya/almanya-garaudyyi-de-yasakladi-4619883 https://www.yenisafak.com/amphtml/dunya/almanya-garaudyyi-de-yasakladi-4619883 (Erişim tarihi: 20.02.2024).

حرب الإبادة الوحشية ضد غزة تربك مواقف النخبة المثقفة في الغرب

أجقو علي * ,وفاء دريدي**

مقدمة:

إن الأحداث الجسام كانت ولا تزال وستبقى دوما هي الترمومتر لاختبار مستوى التزام النخب الأخلاقي والإنساني من عدمه تجاه مجريات هذه الأحداث. واليوم نشاهد وقوف العالم، الذي يدعي التحضر ويصنف مدى التزام الدول بحقوق الإنسان، أمام اختبار جديد، وأمام واحد من تلك الأحداث الجسام وهى قضية غزة في فلسطين بعد الإبادة الجماعية التي يشنها الاحتلال الإسرائيلي الإرهابي بدعم لامحدود من أمريكا والغرب بعد طوفان الأقصى في السابع من أكتوبر 2023، الذي حدث بعد أن بلغ السيل الزبى وفي إطار الدفاع المشروع عن النفس ضد الحصار، القتل والتجويع والموت البطيء في أكبر سجن مفتوح في العالم: ففي الماضي تباينت ردود أفعال النخب على الصراع العربي- الإسرائيلي، بين مؤيد للقاتل المجرم دون وازع من أخلاق و إنسانية، و بين منتصر للقتيل والضحية، وشتان بين الموقفين.

وعليه سنحاول من خلال هذه المداخلة الوقوف على موقف النخبة المثقفة في الغرب مما يجري في غزة من حرب إبادة ضد الفلسطينيين الغزيين في انتهاك صريح وفاضح لقوانين الحرب و أعرافها.

من المعلوم أن أثر الحروب والصراعات على مواقف النخب المثقفة تختلف بحسب مواقف هؤلاء من الصراع الدائر : فقد يتفاعل معها المثقف ويسجل موقفا حيالها : صمتا ، حيادا، دعما أو تبريرا. وحينما نقلب صفحات الصراع في فلسطين، نلاحظ أن هناك تباين في ردود أفعال النخب المثقفة، فنجد من أيد القاتل والمعتدي دون وازع من أخلاق و إنسانية، بل سوغ فعلته، ونجد من التزم الصمت. ونجد في المقابل من انتصر للقتيل والضحية وأدان المحتل القاتل و المجرم.

والواقع الذي يجب أن نقر به أن الحروب والصراعات تضع المثقف في مأزق اتخاذ الموقف والاصطفاف، بحكم طبيعة النزاع وطرفي أو أطراف النزاع و أيضا بحكم حساب الربح والخسارة، و المنطق عموما يقتضي أنه حينما يكون النزاع ظالما و مصدرا جالبا للألم، الخراب، القتل والتهجير، يتحتم على المثقف الملتزم الاصطفاف لجانب المظلوم والضحية وعدم الوقوف في صف المعتدي و الظالم.

إن ما يحدث في الغرب يعاكس هذه الحقيقة، حيث نجد الكثير من المثقفين الكبار ممن سمحوا لأنفسهم تبرير الحرب الظالمة وضربوا عرض الحائط كل القيم الإنسانية والاخلاقية التي كانوا يتشدقون بها إما عن قناعة أو بسبب حسابات الربح والخسارة والخوف من العواقب التي يمكن أن يتعرضوا لها في حال انحرافهم عن الرواية الواحدة التي يفرضها الخطاب المضلل الذي يحتكر المنابر ويفرض روايته. هنا توضع موضوعية، التزام، أخلاق وشجاعة المثقف على المحك، إما أن يدخل في هذه اللعبة أو أن يتحداها، ومعنى ذلك أنه سيهمش ويقصى ولن يسمع صوته و يفقد المكاسب وينفض الجمع من حوله.

* جامعة باتنة، الجزائر , pr.ajgou@gmail.com

** جامعة باتنة Wafa.dridi@univ-batna.dz

وبالفعل فبعد ارتفاع اصوات مثقفين وأكاديميين مرموقين منددة بحرب الابادة المتوحشة، وداعية لوقفها بدأت حملة ترهيب عنيفة ضدهم في عموم دول الغرب واتهموا بمعادات السامية ومن ثمة خيروا بين تغيير مواقفهم أو فقدان امتيازاتهم بالاستقالة من مناصبهم أو التزام الحياد أو التزام الصمت. ولنا فيما تعرض له رؤساء الجامعات الأمريكية الثلاث الذين رفضوا ضغوطات الكونجرس الأمريكي لقمع حرية الفكر والتعبير في مؤسساتهم والحملة الشرسة من قبل الصحف المرتبطة بجماعات الضغط الصهيونية التي شنت على ولي عهد بريطانيا الأمير وليامز بسب تصريح عبر فيه عن قلقه حيال "التكلفة البشرية الرهيبة في الشرق الأوسط" لأوضح مثال.

والحال هذا نجد أنفسنا أمام التساؤلات التالية:

ماهي أسباب غرق الخطابين الثقافي الغربي و الخطاب الثقافي الأوروبي في عمومه في مستنقع الرواية الصهيونية الواهية؟

لماذا لم يتعاط غالبية المثقفين في الغرب مع ما يحدث في غزة من خلال صور القتل المنهجي للأطفال والنساء والشيوخ وأيضا صور الدمار الهائل؟

لماذا تبنت الغالبية من المثقفين الغربيين بين عشية وضحاها الانقلاب المروع على مبادئهم، انسانيتهم و أخلاقهم؟

وعلى كل فهذه الحرب الوحشية والعدوانية والوحشية على شعب اعزل محاصر، فضحت زيف انسانية، أخلاق، وعدم شجاعة نسبة مهمة من عناصر النخبة المثقفة في الغرب في قول لا للظالم والوقوف إلى جانب المظلوم.

خلفيات انحياز النخب في الغرب للكيان الصهيوني الإرهابي:

خلفيات هذا الانحياز تثير الكثير من التساؤلات في الأوساط الأكاديمية وحتى لدى الأشخاص العاديين وخاصة في حالة الحرب التدمرية الهمجية التي تشن على غزة وتستهدف على وجه الخصوص بنيتها التحتية الأساسية بما في ذلك الأعيان الدينية والثقافية وأيضا القتل العمدي، خارج كل الأطر القانونية، الأخلاقية والإنسانية الإنسانية، للفئات الهشة من نساء وشيوخ وأطفال ومدنيين وكلهم من غير المقاتلين، بحجة الرد على عملية طوفان الأقصى التي هي عملية استباقية ضرورية للدفاع عن النفس ضد المخططات الصهيونية الإجرامية القائمة والمستقبلية. وهذا ما أقر به المجرم موشي ديان في ستينيات القرن الماضي بصورة لا لبس فيها ردا على عمليات جهادية نفذها فلسطينيون ضد المحتلين الصهاينة، حسب ما أورده الفيلسوف السلو فيني سلفاوي جيجيك: "دعونا لا نلوم القتلة اليوم، فما المزاعم التي نمتلكها ضد كراهيتهم المميتة لنا، لقد عاشوا في مخيمات اللاجئين في غزة... وقد حولنا الأراضي والقرى التي ترعرعوا فيها وعاش فيها أجدادهم أمام أعينهم إلى ميراث لنا"[1].

وهذا التحيز والصمت المخزي من النخب الغربية لآلة القتل الإجرامية الهمجية، رغم أن الصورة واضحة والأدلة لا تنقص، صمت يحار بشأنه المراقب الموضوعي والنزيه.

فما هي خلفيات هذا التحيز والصمت المخزي؟ في رأيي يمكن إرجاع ذلك لعدة أمور ربما تفسر هذا المشهد، منها على الخصوص:

المكيافيلية السياسية والشخصية الرخيصة:

[1] نقلا عن عماد الأحمد، كيف ينظر مثقفون غربيون و إسرائيليون إلى حرب غزة؟، المجلة، 12 نوفمبر 2024 متوفر على الموقع: https://www.majalla.com/node

إن المواقف المتحيزة لنسبة مهمة من النخب الأوروبية للكيان الصهيوني الإرهابي ليس في رأيي ناتج عن قناعة راسخة أو نتيجة لعقدة ذنب تجاه ما حصل لليهود في أوروبا، كما يعتقد الكثيرون: فهؤلاء كانوا مكروهين في أوروبا شعبيا ونخبويا ولا يزالون وربما أكثر بفعل دسائسهم ومؤامراتهم و أنشطتهم المريبة المدمرة للمجتمعات[2]،و إنما جاء بالأساس نتيجة لواقع مجتمعي سيطرت على مفاصله كاملة أو تكاد لوبيات صهيونية أو متصهينة[3] وخاصة ماليا و إعلاميا لعقود ومازالت لدرجة أن بعض الأصوات التي كانت لديها الشجاعة للصدح بما تراه مؤلما تحدثت عن " احتلال" يجب التخلص منه، لكن الجميع في حاجة بل في حاجة ماسة لدعم هذه اللوبيات اليهودية واليهودية المتصهينة لتحقيق غاياتهم السياسية، ومن ثمة فالميكيافيلية هي التي تحكم علاقة اليهود بالنخب في الغرب وتحيزهم لها ودعمها دعما يكاد يكون مطلقا، كما يؤكد الأكاديمي المصري محمد العبد:" أن الانحياز الى القوى والسير فى ركابه هما الورقة الرابحة من منظور المكسب والخسارة، وهى ورقة رابحة دائما، لأن منطق الاستقواء بالقوى واللامبالاة بالضعيف وإن كان صاحب الحق هو السائد، ليس فى هذه الأزمة الأخيرة فقط، ولكن فى المعضلة الفلسطينية منذ الوعد البلفورى المعروف[4].

وهذا التحيز للكيان الصهيوني الإرهابي ضد حرب الإبادة التي يشنها في غزة منذ 7 أكتوبر 2023 ولغاية اليوم يميز موقف غالبية الدول الغربية المهمة، باستثناء إسبانيا، إيرلندا، وبلجيكا ، رغم أن مواطني هذه الدول و أحزابها على مختلف توجهاتها تمقت اليهود في قناعاتها و في مجالسها الخاصة، ولكن دعمهما المستميت والعلني جاء عند الغالبية لغايات حزبية ميكيافيلية رخيصة.

والوصول لمثل هذه النتيجة ليس صعبا و إنما الإقرار بها هو الصعب بل الأصعب، وهذا ما يقر به فعلا بيار اسطنبول (Pierre Stambul) رئيس "الاتحاد اليهودي من أجل السلام" (UJFP) في حوار أجراه معه موقع Algérie patriotique: "يعتقد البعض أن هذا الانحياز يأتي من الشعور بالذنب تجاه اليهود، وهذا الاعتقاد خاطئ، ولا علاقة له بدعم الكيان. الغرب يدعم الكيان لأنها دولته. إنه مثال على إعادة الغزو الاستعماري، وهو قطعة من الغرب تم تثبيتها في الشرق الأوسط. لقد أصبح مختبرًا للتقنيات المتطورة والمراقبة وحبس السكان الذين يعتبرون خطرين. هذا هو المكان الذي تأتي فيه الجيوش وقوات الشرطة من جميع أنحاء العالم "للتدريب". إسرائيل ضرورية للسيطرة على المنطقة وإخضاعها"[5]. وهي حقائق أكدتها بعض المعلومات اليسيرة التي تم نشرها بعد عملية الطوفان، وهو واقع تعرفه المقاومة جيدا، ومن ثمة كانت مؤسساته السرية الهدف الأول الذي تمت مهاجمته والسيطرة عليه ووضع اليد على محتوياته. وربما كان ذلك سبب قلق الغرب التي أجمعت على التنديد بما حصل يوم السابع من أكتوبر وتداعت زرافات ووحدانا إلى فلسطين المحتلة لتعلن تأييدها القولي والفعلي للكيان الوظيفي المجرم، ضاربة عرض الحائط بكل القيم الإنسانية والأخلاقية التي ما لبثت ترديدها على كل الأسطح والتذكير بها في كل مناسبة وحتى بغير مناسبة.

البروبغاندا التضليلية والصورة المزيفة لديمقراطية الكيان الصهيوني الإرهابي:

---

[2] خالد سليمان، لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني؟ جريدة القدس العربي، 27 أكتوبر 2023، متوفر على الموقع: https://www.alquds.co.uk

[3] يستخدم مصطلح اللوبي الصهيوني للتدليل على نفوذ بعض الجماعات اليهودية في الدول الكبرى والمنظمات الفاعلة بغرض استمالتهم لدعم سياسات الكيان الصهيوني اللقيط.

[4] محمد العبد، الإبادة فى غزة تضعهم أمام اختبار جديد: المثقفون والحرب ساعة الحقيقة المفجعة تدق!، الأهرام الأسبوعي، الجمعة 17 جمادي الأولى 1445 هـ/ 1 ديسمبر 2023 السنة 148 العدد 50033، متوفر على الموقع: https://gate.ahram.org.eg/daily/News/204690/83/923252/

[5] Algérie patriotique, 14/10/2023, disponible sur le site : http://www.algeriepatriotique.com

ساد ومازال لدى الكثير من الغربيين وخاصة من الجيل القديم صورة مزيفة مفادها أن هذا الكيان الإرهابي، الذي هاجر سكانه الذين ينتمون إلى أكثر من 112 بلدا ويتكلمون أكثر من 80 لغة إلى فلسطين، خاصة في فترة ما بين الحربين العالميتين (1919-1939)، قد حققوا معجزة هناك حيث حولوا الصحراء الجرداء إلى واحة خضراء وأقاموا دولة متحضّرة، مستقرة وديموقراطية يتمتع جميع سكانها برخاء تام في محيط غير مستقر، دكتاتوري، قمعي وطارد لسكانه. غير أن الواقع على الأرض، وخاصة ما يعيشه السكان من الفلسطينيين، يكذب تلك اللوحة المرسومة ويجعل منها صورة كاذبة ومزيفة[6].

كل ذلك يحدث نتيجة لفرض تلك الصورة المزيفة في عموم المجتمعات الغربية والعالم من جانب وسائل الإعلام العالمية الكبرى التي تسيطر اللوبيات الصهيونية والمتصهينة على معظمها، بحيث استقر في وعي الكثير من الغربيين أن الاعتداء على الكيان الصهيوني الإرهابي أو تهديده يشكل اعتداء لا يمكن القبول به على أساس أنه اعتداء على قيم الحرية،التحضر، الديمقراطية وحقوق الإنسان. وهي حقيقة يؤكدها الأكاديمي والوزير يانيس فاروفاكيس[7] قائلا: "إننا في الغرب وفي العالم أجمع ضحايا بروباغندا تضليلية هدفها تبرير نظام الفصل العنصري والتطهير العرقي في فلسطين"[8]. وبالفعل هذه الدعاية الصهيونية الرخيصة مهيمنة على الخطاب الإعلامي في الغرب بل وفي العالم لدرجة أنه بات من المستحيل قبول إجراء نقاش نزيه وموضوعي أو إبداء رأي مخالف للسرديات المعتمدة. ومن يخالف ذلك قد يلقى على سبيل المثال مصير النائبة البريطانية جو كوس (Jo Cox) التي تم اغتيالها في وضح النهار في 16يونيو عام 2016 في بريستول ذنبها الوحيد أنها عبرت عن رأيها قائلة: "ارجعوا إلى التاريخ جيدا، لا توجد إسرائيل، فقط يوجد فلسطين"[9]

ومما لا جدال فيه أن القلة القليلة فقط، التي نتيجة لاطلاعها ومتابعتها لمجريات ما يحصل في فلسطين، تدرك أن هذا الكيان هو في جوهره كيان عنصري، انعزالي وإرهابي بامتياز يطبق نسخة مشوهة وشكلية من الديمقراطية، بينما ينقضها بما لا حصر له من الإجراءات المريعة، التي تعصف بقيم الديمقراطية والحرية وحقوق الإنسان، في حق الفلسطينيين في الضفة والقطاع وفي عموم فلسطين وعلى مدار الساعة. دون أي اعتبار لأي قيمة إنسانية أو أخلاقية.

السيطرة والتحكم في مفاصل صنع القرار في الدول الغربية:

إن المواقف المتحيزة لنسبة مهمة من النخب الأوروبية للكيان الصهيوني المجرم ليس في رأيي ناتج عن قناعة راسخة لدى الجميع وإنما جاء بالأساس نتيجة لواقع مجتمعي سيطرت على مفاصله كاملة أو تكاد لوبيات صهيونية أو متصهينة[10] وخاصة ماليا وإعلاميا لعقود ومازالت لدرجة أن بعض الأصوات التي كانت لديها الشجاعة للصدح بما تراه مؤلما تحدثت عن " احتلال يجب التخلص منه". والوصول لمثل هذه النتيجة ليس صعبا و إنما الإقرار بها هو الصعب بل الأصعب: فحينما ننظر مثلا إلى نسبة اليهود في أمريكا نجدها لا تزيد على 2 أو 3 ٪ ، غير أن هذه النسبة تتميز بالفاعلية، الحركية، السيطرة وقوة النفوذ، كما تشير إلى ذلك الدراسات الإحصائية التي تتحدث عن نسب اليهود في قطاعات حيوية: ففي الجامعات الكبرى نجد نسبة الأساتذة اليهود تتجاوز 20% وفي مجال الكتابة وإنتاج الأفلام نجد النسبة تتجاوز الـ 60% ،

---

[6] زيف تثبته الوقائع: فقد تم في الآونة الأخيرة طرد عضو "الكنيست" كاسيفي و إخراجه من المبنى بالقوة لأنه عبر آرائه فيما يتعلق بالهجوم على مجمع الشفاء واعتبر الجريمة المرتكبة ترقى إلى جريمة حرب.

[7] أستاذ جامعي في الاقتصاد، خبير ووزير مالية يوناني أسبق يحمل الجنسيتين اليونانية والأسترالية

[8] الأحمد، كيف ينظر مثقفون غربيون...مرجع سابق.

[9] جريدة الشرق الأوسط، 16 نوفمبر 2023/ 23 صفر 1438، متوفر على الموقع: awssat.com

[10] يستخدم مصطلح اللوبي الصهيوني للتدليل على نفوذ بعض الجماعات اليهودية في الدول الكبرى والمنظمات الفاعلة بغرض استمالتهم لدعم سياسات الكيان الصهيوني اللقيط.

يضاف إلى ذلك سيطرة اليهود على كبريات الصحف والمجلات والقنوات الفضائية وامتلاكهم لكبريات شركات النفط، السلاح والغذاء. وأخيرا وليس آخرا نفوذهم على المشرعين الأمريكيين عن طريق شراء الذمم بإيصال العديد من المشرعين إلى الكونجرس والبيت الأبيض والوزارات المختلفة، بمعنى آخر هذه اللوبيات تعتمد أساسا على المال وشبكة العلاقات مع الجمهوريين والديموقراطيين.

وفي هذا الصدد تشير الأرقام التي تنشرها المنظمة الصهيونية صاحبة التأثير اللامحدود أيباك (APAC) بأنها تجري في العام أزيد من 2000 مقابلة مع مشرعين تقدم خلالها من خلالها تقارير ودراسات استراتيجية عن المشرق العربي-الإسلامي (الشرق الأوسط) والعالم، ومدى إمكانية الاستفادة من الفرص المتاحة في كل منطقة لصالح الولايات المتحدة والكيان اللقيط المجرم، والتي تتوج بحوالي 100 تشريع وقانون في الكونغرس والبيت الأبيض لصالح الكيان المذكور11. وهذا ليس بالأمر الغريب: فنظرة خاطفة حول المواقع التي يحتلها اليهود المتصهينين في الدوائر السياسية والأكاديمية والإعلامية والمالية في أهم بلدان العالم الغربي، نجد وصول إلى الكثير منهم لاحتلال مناصب قيادية متنفذة، منحهم القدرة على التأثير وفرض توجهاتهم السياسية إلى حد بعيد: فلو دققنا النظر على سبيل في عدد اليهود المتصهينين في إدارة الرئيس الأمريكي الحالي جو بايدن، نجد: نائبة الرئيس زوجها يهودي، وزير الخارجية، نائبة وزير الخارجية، نائب مدير وكالة الاستخبارات المركزية، مديرة المخابرات الوطنية، وزير الأمن الداخلي، مديرة الأمن السيبراني في وكالة الأمن القومي، كبير موظفي البيت الأبيض، وزير العدل، وزيرة الخزانة، الخ. ناهيك عن عشرات الأعضاء في مجلسي النواب والشيوخ، وعلى رأسهم زعيم الأغلبية في مجلس الشيوخ12.

ونفس الشيء يتكرر في فرنسا، التي يعود فيها نفوذ اليهود إلى الثورة الفرنسية، التي أصدرت جمعيتها الوطنية عام 1791 قانون المساواة في الحقوق مع بقية المواطنين، مما يعني إلغاء القوانين المقيدة لحرياتهم ونشاطاتهم وهو أمر مكنهم من التغلغل في السلطة وفي زواريبها حيث تمكنوا من إقناع الحكومة الفرنسية بإصدار وعد كامبو[13]، الذي عد اعترافا رسميا من قبل حكومة فرنسا بالحركة الصهيونية.

وقد يرز نفوذهم بشكل مؤثر منذ انتخاب نيكولا ساركوزي كرئيس للجمهورية و الذي حاز على تأييد كبير من اليهود، كونه من أم يهودية و زوجته هي الأخرى يهودية. هذا النفوذ تعاظم بشكل غير مسبوق في عهد رئاسة ماكرون الحالية، بحيث أصبحت لهم سيطرة ونفوذ في كافة نواحي نشاط المجتمع، هذا فضلا عن تبوئهم مراتب عليا في الدولة والمجتمع، رغم أن تعدادهم يتراوح بين 400 و500 ألف شخص[14]: ففي الحكومة الحالية رئيس الحكومة وأبرز الوزراء من أصول يهودية ولا يخفون دعمهم الصريح والواضح للكيان اللقيط حتى في أشد حالاته ظلما كما هو الحال في حرب الإبادة في غزة.

هذا النفوذ تؤطره أكثر من 100 جمعية[15] تنشط في مختلف مناحي الحياة وعلى رأسها "المجلس التنفيذي للمؤسسات اليهودية في فرنسا" والذي يعد الواجهة السياسية لأكبر منظمة يهودية-صهيونية في أوروبا ينضوي تحت رايتها 70 جمعية

---

[11] نفس المرجع

[12] خالد سليمان، لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني؟ ، مرجع سابق.

[13] نفس المرجع

[14] نبيل السهلي، اللوبيات الصهيونية في خدمة إسرائيل: فرنسا نموذجا، القدس 21 أغسطس 2023، متوفر على الموقع:alquds.co.uk

[15] نفس المرجع

يهودية"[16]، برآسة فرنسيس خليفة المعروف بدعمه للكيان الصهيوني والذي يعتبر الصهيونية شكلا من أشكال محاربة معاداة السامية[17].

و إذا كانت هذه اللوبيات الصهيونية تعتمد أساسا على آليات المال، الإعلام وشبكة العلاقات في ضغطها، كما في الولايات المتحدة وفرنسا ودول عديدة أخرى، غير أن الأمر في ألمانيا مختلف، إذ يتم الاعتماد خاصة على المعطى التاريخي المرتبط بما يسمى المحرقة و الذي استغله المجلس المركزي لليهود والمنظمات الصهيونية الأخرى، وخاصة الأخير بصورة لا توصف لدرجة تحويله قسرا إلى ما يشبه "عقدة الذنب": فأصبحت قطاعات كبيرة من النخب الألمانية خاصة السياسية ترى نفسها مذنبة في حق اليهود، ومن ثمة يجب التكفير عن هذا الذنب، الذي أصبح دينا يجب إيفاؤه، فأصبح بناء على ذلك أمن الكيان اللقيط بمثابة "مصلحة عليا وطنية"[18] في المانيا. وهذا ما يميز في واقع الأمر موقف المانيا الرسمي، في عهد الحكومة الحالية، الداعم بشكل أعمى لحرب الإبادة التي لا نظير لها في التاريخ الحديث والمعاصر، وذلك نتيجة الضغط الكبير الذي يمارسه اللوبي اليهودي الصهيوني بصورة عامة.

التوريط، الابتزاز، التخويف والتهديد:

تعمل اللوبيات الصهيونية في الغرب من أجل الوصول إلى مواقع قيادية متنفذة على وسائل عدة من أبرزها تعهد الإطارات الطموحة، من اليهود ومن غير اليهود بجميع أنواع الرعاية والدعم لكسب ولائهم لقاء مساعدتهم على الوصول إلى مراكز مفتاحية في المجالات المختلفة، ثم العمل على توريط تلك الإطارات بجرائم وفضائح مالية أو أخلاقية جاهزة للاستعمال كلما حادوا عن الخط المرسوم على صعيد دعم الكيان وسياساته وبمعنى آخر أن البقاء في السلطة والترقية مرهون بتنفيذ الأجندات المطلوبة وكلها تصب في خدمة الكيان الصهيوني الإرهابي، حتى ولو كان ذلك على حساب المصالح العليا لدولة والمجتمع الذي ينتمون إليه. وأما بالنسبة للإطارات التي لم تقع في المصيدة، فيتم تخويفها وإرهابها وحتى تهديدها بالتصفية الجسدية، كما يحدث الأن مع المثقفين الرافضين للسير في خططهم والمنددين بجرائم الإبادة التي ترتكب في حق الشعب الفلسطيني في غزة، كما حدث على سبيل المثال مع ثلاث رؤساء[19] لأفضل الجامعات الأمريكية (هارفرد، بنسلفينيا و معهد مساشوستس للتكنلوجيا) و الذين نظم الكونغرس، ممثلا بأعضاء لجنة التعليم، بشأنهم جلسة استماع دامت أربع ساعات للإدلاء بشهادتهن حول التورات التي تشهدها ساحات الحرم الجامعي في مؤسساتهن وانتهت الجلسة بعدم اقتناع اللجنة بإجاباتهن على اعتبار أنها إجابة غامضة كونهن رفضن الإجابة بنعم أو بلا، لأن القضية تتعلق بحرية التعبير والتي تتطلب منح مساحة للآراء المختلفة، حتى الآراء بما في ذلك المرفوضة [20]، و كما حدث أيضا مع الكوميدي الفرنسي قيوم موريس(Guillaume Maurice) الموظف في إذاعة فرنسا العالمية و الذي تم توقيفه عن العمل لوصفه رئيس وزراء الكيان الإرهابي المجرم ناتن ياهو بشبه النازي مستعملا عبارة كوميدية ساخرة /une sorte de nazi, sans prépuce »

[16] قناة فرانس 24، 2016/5/29، متوفر على الموقع: https://www.france24.com/ar/20160529

[17] نفس المرجع

[18] خالد سليمان، لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني؟، مرجع سابق

[19] ويتعلق الأمر بـ: كلودين جي، رئيسة جامعة كلوبيا، ليز ماجيل رئيسة جامعة بنسيلينيا و سالي كورنبلوث رئيسة معهد ماساشوستس للتكنلوجيا.

[20] أنظر التفاصيل في: محمد المنشاوي، بسبب موقفهن من حرب غزة.. الكونغرس يفتح النار على رئيسلت 3 جامعات أمريكية، مراسلوا الجزيرة، 2023/12/9 ، متوفر على الموقع: aljazeera.net

« some kind of nazi, whithout foreskin »[21]، ولم يقتصر الأمر عند هذا الحد بل دخل القضاء الفرنسي على الخط بحجة معاداة السامية والتي أصبحت تهمة جاهزة لكل داعم لغزة ومندد بحرب الإبادة الهمجية التي يتعرض لها قطاع غزة منذ السابع من أكتوبر 2023.

وعلى كل سيظل الغرب، الغرب الرسمي في عمومه، لكل تلك الأسباب المتداخلة التي تم ذكر أهمها، يتحيز للكيان الصهيوني الإرهابي ويدعم جرائمه بكل ما أوتي من قوة وفصل خطاب ضاربا عرض الحائد بكل القيم والمبادئ. وعليه يتحتم القيام بعمل جاد ومتواصل واستغلال كل وسائل التواصل واللقاءات والعمل الجواري لشرح القضية وحيثياتها وما يجري الأن من حرب إبادة وحشية من أجل خلق رأي عام غربي ضاغط على صناع القرار على مختلف المستويات.

كرنولوجيا الصراع: هل بدأ الصراع في 7 أكتوبر2023؟

الغريب في أمر الكثيرين من النخب المثقفة في الغرب الذين تعاملوا مع عملية طوفان الأقصى وكأن تاريخ الصراع الفلسطيني-الإسرائيلي بدأ يوم السبت الموافق للسابع من أكتوبر 2023، غير أن سري مقدسي[22]، فضح آليات حرب الإبادة الوحشية التي يشنها الكيان الإرهابي ضد الفلسطينيين منذ 1948، وانتقد تغطية وسائل الإعلام الغربية لهذه الحرب، التي تبرر، بصورة ضمنية، إبادة غزة، أي "خنق وقتل وتشريد أكثر من مليوني إنسان. معتبراً أن اهتمام وسائل الإعلام هذا المفاجئ مرده "أنه في يوم السابع من تشرين الأول/أكتوبر 2023 كان هناك مدنيون إسرائيليون بين ضحايا الهجوم الذي شنته حركة حماس، بينما يعود تاريخ حصار غزة إلى أكثر من ستة عشر عاماً، وتعمل إسرائيل خارج نطاق القانون الدولي منذ خمسة وسبعين عاماً"[23].

وهنا تجدر الملاحظة أن هذه النخب جميعها من أقصى اليمين إلى أقصى اليسار دانت بأشد العبارات[24] هجوم حماس على غلاف غزة دون أن تحاول تفهمه و كأن تنفيذه كان للتسلية وليس للدفاع عن النفس و كأن الأمم المتحدة لم تطلق تحذيرا قويا عام 1918 " من أن غزة - التي دمرت بنيتها التحتية الأساسية (شبكات الكهرباء والمياه والصرف الصحي) بسبب سنوات من عمليات التوغل والقصف الإسرائيلية، ستكون "غير صالحة للعيش" قريباً، بينما نشهد اليوم، في سنة 2023، أن القطاع بأكمله، بات "معزولاً عن العالم الخارجي، محروماً من الغذاء والماء والدواء والوقود والكهرباء، في حين يتعرض لقصف متواصل من البر والبحر والجو"[25].

[21] Jeannot Puis, L'humoriste Guillaume Maurice accusé « d'antisémitisme » après une chronique sur Benjamin Netanyahou, Journal de Jeudi, 31/10/2023, disponible sur le site : https://www.lejdd.fr/societe/lhumoriste-guillaume-meurice-accuse-dantisemitisme-apres-une-chronique-sur-benjamin-netanyahou-1

[22] أستاذ اللغة الإنجليزية بجامعة كاليفورنيا بلوس أنجلوس الأمريكية

[23] Sarre Makdisi, A Gaza, une guerre génocidaire avec la complicité de l'occident , Contre Temps, Revue critique communiste, 31 octobre 2023, https://www.contretemps.eu/gaza-guerre-genocidaire/

[24] Nous, écologistes, n'avons pas hésité : il s'agissait d'actes terroristes d'une barbarie rare. Tout comme nous "n'avons cessé de demander la libération des otages détenus par le Hamas", Le Monde, 30mars 2024, https://www.lemonde.fr/idees/article/2024/03/30/guerre-israel-hamas-monsieur-le-president-ne-rendez-pas-la-france-comp.

[25] Ibid.

وعليه، "إذا أردنا أن يتوقف العنف، فيجب علينا إنهاء الظروف التي أدت إلى ظهوره، أي يجب علينا إنهاء النظام البشع للفصل العنصري والسلب والاحتلال الذي شوّه فلسطين وعذّبها منذ سنة 1948"[26].

وبالفعل فهجوم السابع من أكتوبر لم يأت من فراغ، و إنما من عقود من المعاناة والإذلال والصمت الدولي المخزي الذي وبعد طرد غالبية السكان الفلسطينيين من وطنهم على يد الصهاينة في سنة 1948، اعتُبر الفلسطينيون كما يرى جوزيف مسعد27 "مرة أخرى فائضين عن الحاجة، ولم يعد يُنظر إليهم على أنهم أكثر من مشكلة لاجئين عرب[28]"، ليحرك ، رغم المأساة، ما اعتبر في مفهوم وفكر الغربيين بل وحتى العرب بأن القضية الفلسطينية أصبحت من الماضي وأنه لا خيار أمام الفلسطينيين غير القبول بالأمر الواقع، وللأسف السلطة في رام الله قبلت هذا الواقع قبول العاجز بل المتواطئ وتعايشت معه وعملت جاهدة على إقناع الأخرين به ستالينيا، وخاصة حركات المقاومة وعلى رأسها حماس، بأنه أفضل المتاح.

النخب المثقفة الغربية وموقفها من حرب الإبادة الوحشية في غزة:

النخب المثقفة الغربية الداعمة للكيان الصهيوني المجرم:

هذا النوع من المثقفين وضعوا انتمائهم الاثني، الديني، السياسي... قبل التزامهم الأخلاقي والإنساني، ومن بين هؤلاء:

- هابرماس بورغن، هذا الفيلسوف الألماني الذي ألف عشرات الكتب ومئات المقالات داعيا إلى الخطاب الأخلاقي والمبادئ الإنسانية يؤيد دون خجل ما تقوم به إسرائيل من إبادة للبشر والحجر و هو موقف أحدث صدمة لدى قرائه والمعجبين بكتبه وبآرائه عبر العالم في رسالته الشهيرة التي وقَّعها رفقة 3 آخرين، منهم كلاوس غونتر وكانت بعنوان "التضامن المفهوم مع إسرائيل واليهود في ألمانيا"، حيث اعتبروا الموقعون طوفان الأقصى "مذبحة مع النية المعلنة للقضاء على الحياة اليهودية بشكل عام"[29]. وتعليقا على هذا الوقف لهابرماس يكتب الأكاديمي محمد العبد قائلا: "موقفه بلا شك يقوض تماما خطابه الأخلاقي و مثالية نظرته الى عقلنة المجتمع... لمَ لا تفكر فى أن العقلنة الحقيقية للمجتمع تبدأ من الاعتراف بأن الإبادة الجماعية لأفراده دون تمييز هي سلوك بربري مضاد للعقل وخارج عن حدود المبادئ الأخلاقية التي راح ينظر لها على الورق شطرا من عمر تاريخه فى علم الخطاب"[30].

والواقع أن موقف هابرماس المخزي ليس مفاجئا بالنسبة لي، فقد كان دوما متناقضا مع أطروحاته وداعما قويا للكيان الصهيوني ومعاديا شرسا لكل ما هو إسلامي، فقد سبق له و أن أبدى نفس الموقف ضد الجهاد الأفغاني واصفا إياه بأشنع الأوصاف وداعما للإبادة الوحشية المرتكبة بحق المدنيين العزل من طرف الطيران الأمريكي وقطعان جنوده.

- إدقار موران، أعطى الفيلسوف و عالم الاجتماع الفرنسي، الذي كان مناهضا للفاشية في أسبانيا، رأيه فيما سماه "هجوم" حماس في 7 أكتوبر 2023 في مقال في البابيس الإسبانية بعنوان: "الأهوال والأخطار" في أرض الأساطير و أعادت ماريان الفرنسية نشره، وبدأه بقوله إن: المذابح الوحشية التي ارتكبتها حماس ضد اليهود في 7 أكتوبر تركت في نفسي رعبا عميقا. ولا شيء يبرر هذه الهجمات المتعصبة، ناهيك عن قضية الشعب الفلسطيني، الذي تحجب هذه الأعمال

[26] ماهر الشريف، المثقفون في الغرب إزاء هجوم "حماس" والحرب الإسرائيلية على غزة، مؤسسة الدراسات الفلسطينية، 2024/03/01، متوفر على الموقع:https://www.palestine-studies.org/ar/node/1655274

[27] أستاذ التاريخ السياسي والفكري العربي الحديث في جامعة كولومبيا في نيويورك

[28] ماهر الشريف، مرجع سابق

[29] الشقيران، مرجع سابق.

[30] العبد، الإبادة في غزة...مرجع سابق

الهمجية قضيته العادلة"[31]. و يضيف مسويا بين ما تقوم به حماس وما يقوم به جيش الاحتلال المجرم من قتل وتدمير وتخريب على نطاق واسع قائلا: لقد أخفى إرهاب حماس ويخفي بالنسبة للكثيرين إرهاب الدولة التي انتقمت من مليوني شخص من سكان غزة دون أي رحمة تجاه هؤلاء المتعصبين القساة"[32]

غير أنه في حوار مسجل على اليتوب يعدل من وموقفه مشيراً إلى أنه يتخذ موقفاً يتمثل في القلق الإنساني تجاه أولئك الذين يعانون "وفي الوقت الحالي هم في غزة، أن الأمر ربما لا يكون سهلاً؛ ففي الواقع ليس الجميع ضد الحرب، وهناك أوقات يجرفنا فيها التيار، ويطلب منا أن نختار جانباً ونتخذ موقفاً. أنا أتخذ موقفاً من قلق الإنسان. إننا نعيش في عالم من عدم اليقين، حيث مصير الإنسان أمر منسيّ تماماً"33.

موقف موران الأخير فيه نوع من الحكمة والتعقل ما يجعله غير متطابق مع موقف هابرماس ودون الموقف المطلوب من عالم يفترض أن يسجل موقفا أكثر وضوحا، بل قاطعا ومنذ البداية.

ولا يفوتنا الإشارة إلى المواقف المخزية لعدد من المثقفين العرب في الغرب، وإن كانوا قلة، في تنديدهم بطوفان الأقصى وبالتالي دعمهم للكيان الصهيوني الإرهابي، دافعهم الأساسي في ذلك ضغوط مهنية، مصالح مادية، أو من منطلقات انتهازية ونتيجة تفسخ فكري وانسلاخ حضاري وتنكر لمقومات الانتماء[34] ونورد مثالين هنا لمواقف هذا النوع من المثقفين:

-موقف الكاتب والروائي الطاهر بن جلون الفرنسي من أصول مغربية الذي تجرّأ وكتب في مقال له بجريدة "لوبوان" الفرنسية عدد 13 أكتوبر 2023 أنّ ما قامت به المقاومة الفلسطينية يوم 7 أكتوبر "لم يكن لتفعله الحيوانات" وأنّ حركة حماس "بلا ضمير وبلا أخلاق وبلا إنسانية"35.

-موقف كاتب آخر أقل شهرة وهو محمد سهلول من أصول جزائرية والمعروف بياسمين خضرة، و الذي كان موقفه مفاجئا لي ولكل الجزائريين المعروفين بدعمهم للفلسطينيين ظالمين كانوا أم مظلومين وخاصة الفريق الذي رفض إخراج البندقية رمز المقاومة من حلبة الصراع، اذ اعتبر، في تدوينه فيسبوكية، أنّ حماس قد "ذبحت المدنيين الإسرائيليين بلا رحمة، لقد تم القضاء على عائلات إسرائيلية، دون سابق إنذار أو ضبط النفس" وبالتالي فإن "من يفرح به لا يستحق أن يكون إنسانًا". وختم تدوينته بالقول "لا فرق بين ما قامت به حماس وما تقوم به إسرائيل بالأمس، تم دفن اليهود أحياء. واليوم، الغزاويون مدفونون تحت الأنقاض. غدًا لن يبقى أحد ليدفن أحدًا"36.

النخب الغربية الداعمة لغزة والمنددة بجرائم الكيان الصهيوني المجرم:

ما سبق استعراضه والذي اتضح لنا من خلاله أن النخب الغربية في غالبيتها إما داعمة لحرب الإبادة التي يشنها الكيان الإسرائيلي المجرم ضد غزة بشرا وحجرا أو ملتزمة صمتا مخزيا للأسباب التي أوردناها، لا يعني بالضرورة أنه لا يوجد نخب حرة ومتحررة ومتمردة على سياسات، مواقف ورعونة أنظمتها لا تقبل الضغوط والمساومات ولم تردعها التشويهات بل والتهديدات و لا يمكنها السكوت، سيما مع الارتفاع المفزع في عدد الضحايا، وجلهم من النساء والأطفال وكبار السن:

---

[31] بثينة الزغلامي، حين يطلب من الضحية التعقل.. كيف سقط العقل الغربي في تناقضاته؟، 5 ديسمبر 2023، متوفر على الموقع: almayadeen.net

[32] نقلا عن نفس المرجع.

[33] نفس المرجع

[34] جيلاني الهمامي، عندما يسقط بعض من النخبة في "العبودية الطوعية، صوت الشعب، متوفر على الموقع:-https://www.sawt /achaab.tn/28004

[35] نفس المرجع، نقلا عن جريدة لوبوان الفرنسية بتاريخ 13 أكتوبر 2023.

[36] نقلا عن نفس المرجع.

فهؤلاء الأحرار من أمريكا، فرنسا، لندن، ايرلندا، بلجيكا، اسبانيا، المانيا، اليونان وغيرهم من الدول الغربية شكلوا القاعدة الخلفية لصوت غزة ومأساة أطفالها، نسائها وشيوخها.

هذا الصنف من النخب الغربية، يمكننا القول أن أفراده اختاروا التحرّر من طوق الكيان الصهيوني المجرم واللوبيات الصهيونية ومن التبعية المطلقة لخيار الأنظمة، ليصطفّوا، حيث الحقيقة وليس حيث إرادة الأنظمة، والغريب في مواقف هذا الصنف يمثله أكاديميون، فنانون، رياضيون، عارضي أزياء:

الأكاديميون:

نذكر من بين هؤلاء:

- يانيس فاروفاكيس الذي كان موقفه واضحا لدى حديثه عن ما يجري: "بينما أتكلم الآن تتعرض فلسطين، وغزة على وجه التحديد، للقصف الشديد، لذلك ليس هذا وقت دراسة القضية الفلسطينية، بل وقت الدفاع عن وجود الشعب الفلسطيني... الغرب المهيمن ثقافيا قد ميّز بين الضحايا العصريين والضحايا غير العصريين"37..

- ميتشل بليتنيك[38]، يرى في معرض حديثه عن الحرب العدوانية على غزة " أن زعزعة الاستقرار ناجمة عن المذبحة الصهيونية المستمرة في قطاع غزة، وعن الدعم "المتهور" الذي تقدمه إدارة الرئيس الأمريكي، جو بايدن، لقادة الكيان، ذلك أن بايدن وإدارته وضعوا أنفسهم في موقف صعب بدعمهم "الأعمى" للاحتلال وتحريضهم إياه على الحرب في غزة ولبنان[39].

- جوديت بالتر، وهي واحدة من الذين وقعوا رسالة مفتوحة للرئيس الأمريكي جو بايدن يدعون فيها إلى وقف فوري لإطلاق النار في غزة. و تصر هذه الفيلسوفة على ضرورة أخذ تعبير "إبادة جماعية"[40] في غزة على محمل الجد: فالهجمات لا تستهدف المقاتلين فقط، و إنما تستهدف أيضا السكان المدنيين.

الكتاب والصحفيون والمنتخبون:

عبر الكثيرون من هذه الفئات عن سخطهم واستنكارهم لما يحدث في غزة من جرائم إبادة أمام صمت العالم ، ومن بين هؤلاء نذكر:

- الكاتبة، الشاعرة والصحفية الهولندية كريستين أوتن التي شاركت في مظاهرة بأمستردام في 15 أكتوبر 2023 وكانت الأضخم منذ الألفية الثالثة وضمت حوالي 25 ألف متظاهر، تنديدا بحرب الإبادة في غزة: "هنا في هولندا أصبح لدينا وعي حول هذه الحرب ووضع الفلسطينيين أكبر مما كان عليه من قبل. هناك تظاهرات مؤيدة للفلسطينيين في جميع أنحاء البلاد ولا يعرف السياسيون كيف يردون علينا، لكننا نأمل بأن تدفع حكومتنا إلى النظر إلى الانتهاكات ضدّ حقوق الإنسان التي

---

[37] الأحمد، كيف ينظر مثقفون غربيون...مرجع سابق.

[38] رئيس مؤسسة إعادة التفكير في السياسة الخارجية(Rethinking Foreign Policy) ،

[39] حميد سعدون، الكيان الصهيوني أمام خيار الهزيمة أو الهزيمة.. من المستفيد من توسع المواجهة في غزة إلى حرب إقليمية؟، الأيام نيوز 2024/1/17، متوفر على الموقع:https://elayemnews.dz

[40] محمد سليمان الشقيران، بماذا علق الفلاسفة على حرب غزة؟،، 7 ديسمبر 2024، متوفر على الموقع: https://www.alarabiya.net/politics/2023/12/07

يتعرّض لها الشعب الفلسطيني. يحتج على هذه الأوضاع المسلمون و المسيحيون واليهود وغير المتدينين. أعتقد أنها شرارة نور في هذه الأوقات المظلمة. قلبي يتألم مما يحدث في غزة[41]".

- جورجيو أغامبين، دون هذا الفيلسوف نصا مقتضبا يحمل كثير من الدلالة بعنوان "صمت غزة"، جاء فيه: أعلن علماء من كلية علوم النباتات في جامعة تل أبيب، بالأيام الأخيرة، أنهم سجلوا بميكروفونات خاصة حساسة بالموجات فوق الصوتية صرخات الألم التي تصدرها النباتات عن قطعها أو عندما تفتقر إلى الماء. في غزة لا توجد ميكروفونات"[42] .

- الكاتبة البوسنية لانا باستاسيتش، الحائزة على جائزة الاتحاد الأوروبي للأدب عام 2020، أعلنت إنهاء عقدها مع ناشرها الألماني احتجاجاً على ما وصفته "بصمت ألمانيا عن الأزمة الإنسانية في غزة[43] " وكتبت: "كان من واجبي الأخلاقي إنهاء عقودي مع دار النشر إس فيشر"، احتجاجاً على منع التحدث بصوت عالٍ عن الإبادة الجماعية المستمرة التي تحدث في غزة، فضلاً عن الرقابة على الأصوات المؤيدة للفلسطينيين"[44].

وشاركت بقوة في مظاهرة امستردام جمعيات ومنظمات لعل أبرزها حركة تسمى "إزالة الاستعمار" (Décolonisation) وتنشط خصوصا بين النخب الثقافية والفنية في البلاد. وكان نشاطها ومطالباتها قد أدت إلى ضغوط سياسية نجم عنها الاعتذار الرسمي[45] عن الحقبة الاستعمارية الهولندية. كما شارك في الدعوة إلى هذه التظاهرة حزبي Denk وBij1 اللذين انتقدا موقف الحكومة الرسمي بدعمه الكيان الصهيوني الإرهابي دعما غير مشروط[46].

وفي فرنسا وجهت مجموعة من منتخبي حزب البيئة رسالة مفتوحة جريئة إلى الرئيس الفرنسي إيمانويل ماكرون على صفحات جريدة لموند الفرنسية تحت عنوان "سيدي الرئيس، لا تجعل فرنسا شريكة في الجرائم التي ترتكبها حكومة إسرائيل"، " مطالبين إياه بفرض حظر على مبيعات الأسلحة إلى إسرائيل واستدعاء سفير فرنسا إلى تل أبيب"47.

-الصحفي والكاتب جونثان كوك، وضح في مقال نشره بموقع ميدل إيست آي البريطاني، ان ما تفعه "إسرائيل" في غزة بأنه "شن لحرب استعمارية بلا خجل على النمط القديم للاستعمار ضد السكان الأصليين، من النوع الذي يسبق القانون الإنساني الدولي. بتأييد من القادة الغربيين."[48] . ويؤكد من جهة أخرى أن ما هو حاصل الأن في غزة مرده "أن إسرائيل ربت مواطنيها على الاعتقاد بأن اليهود يجب أن ينضموا إلى الدول العنصرية والقمعية، وأن يتبنوا نهج "القوة تصنع الحق" تجاه الدول المجاورة .وتعتبر الدولة اليهودية المنطقة ساحة معركة الانتصار فيها للهيمنة والوحشية"[49].

الفانون والرياضيون:

---

[41] نسرين البخشونجي، مثقفون وكتاب غربيون: غزة عنوان نكبة جديدة، المجلة، 27 أكتوبر 2023، متوفر على الموقع: https://www.majalla.com/node

[42] الشقيران، بماذا علق الفلاسفة...؟، مرجع سابق

[43] هدى العطاس، صوت غزة بالهولندية: حياة الفلسطينيين مهمة، المجلة، 26 أكتوبر 2023، متوفر على الموقع: https://www.majalla.com/node

[44] نفس المرجع

[45] نفس المرجع.

[46] نفس المرجع

[47] Le Monde, Op.cit.

[48] جوناثان كوك،الإبادة الجماعية في غزة.. دعم النخب الحاكمة يزيل القناع عن الليبيرالية الغربية، ميدل إيست آي ، ترجمة وتحرير الخليج الجديد، الخميس 28 ديسمبر 2023 ، متوفر على الموقع: https://thenewkhalij.news/article/309907

[49] نفس المرجع.

ومن بين هؤلاء نجد نجوم من هوليوود الأمريكية من أمثال جون كوزاك، الممثلة سوزان سراندون، المخرج مارك روفالو، الممثلة سارة بولسون، المغنية ومصمّمة الأزياء روبين ريانا فينتي، ومن كندا المغني والمؤلف جاستن بيبر، ومن بريطانيا عارضة الأزياء الشهيرة عومي كامبل. ومن الرياضيين نذكر نجم كرة السلة الأمريكية السابق مايكل جوردان50.

ومن بين المواقف اللافتة لفنانين بريطانيين، الرسالة المفتوحة إلى الحكومة البريطانية التي وقعها في 17أكتوبر 2023 أكثر من 2000 من صانعي الأفلام والفنانين والممثلين والقيمين والكتاب المسرحيين ضد الإبادة في غزة، تقول الرسالة[51]: "إننا نشهد جميعا جريمة وكارثة حقيقية، فقد حوّلت إسرائيل جزءا كبيرا من قطاع غزة إلى أنقاض، وقطعت إمدادات المياه والكهرباء والغذاء والدواء عن 2.3 مليون فلسطيني. وأصبح شبح الموت يخيم على المنطقة على حد تعبير ممثل الأمين العام للأمم المتحدة للشؤون الإنسانية."

وفي مسعى لإيقاف المجزة تتابع الرسالة: "إننا ندعم الحركة العالمية ضد تدمير غزة والتهجير الجماعي للشعب الفلسطيني. ونطالب حكومتنا بإنهاء دعمها العسكري والسياسي للأعمال العدائية الإسرائيلية. وندعو إلى وقف فوري لإطلاق النار وفتح المعابر في غزة للسماح بدخول المساعدات الإنسانية دون أي عوائق "[52].

ومن جهة أخرى وقّع في 20 أكتوبر2023 أكثر من 8 آلاف فنان ومشتغل في الحقل الثقافي، من جميع أنحاء العالم، رسالة مفتوحة أخرى تحذر من الإبادة الجماعية في غزة وتدعو إلى وقف إطلاق النار وفك الحصار على غزة وعدم القيام بالهجوم البري، الذي يتوقع أن يحصد حياة عشرات الآلاف من الأرواح.

هؤلاء الفنانين والرياضيين لم يبالوا بحملات التشويه ضدّهم ولا حتى بالتهديدات، كما لم يهمّهم الثمن الذي سيدفعونه من نجوميتهم، جراء مواقفهم المعلنة ضد الكيان الصهيوني الإرهابي، وخاصة أنّ هوليوود وغيرها من قطاعات الثقافة والرياضة والفن، تتحكّم في منابعها سلطة اللوبيات اليهودية الصهيونية، وهو ما أكده، نجم هوليوود الشهير جون كوزاك، حين اعترف بأنّه تعرّض لتهديدات بإلغاء عقوده في هوليوود، ما لم يتراجع عن اصطفافه ضد الكيان الإسرائيلي الإرهابي ليكون ردّه: "أنّه لن يقايض ويغيّر قناعته مقابل المحافظة على نجوميته السينمائية[53].

ولا يفوتنا الإشارة لحملة قاطعوا ألمانيا".. أو "Strike Germany" وهي عنوان العريضة التي وقّعها مثقفون وفنانون حول العالم، من بينهم الكاتبة الفرنسية الفائزة بجائزة نوبل للأدب عام 2002 آني أرنو ، والروائية البوسنية الحائزة على جوائز عدّة، لانا باستاسيتش. والعريضة وقعها –حسب جريدة الغاردين- أكثر من ألف شخص و "تدعو إلى مقاطعة المؤسسات الثقافية الألمانية، بسبب قمعها الصوت الفلسطيني في سياق الحرب الإسرائيلية على غزة " [54]، و أيضا بسبب الدعم الألماني غير المشروط لإسرائيل، وتقديس "حقها في الدفاع عن نفسها، في موازاة قمع الاحتجاجات المؤيّدة لفلسطين، وحظر أيّ نشاط معادٍ لإسرائيل في ألمانيا" [55]

---

[50] أسامة وحيد، بين متآمر و صامت.. حرب "غزة".. المسمار الأخير في نعش النخب العربية، الأيام نيوز، 2024/4/02، متوفر على الموقع: https://elayemnews.dz

[51] نقلا عن الأحمد، كيف ينظر مثقفون غربيون...مرجع سابق.

[52] نفس المرجع.

[53] نفس المرجع.

[54] مثقفون وفنانون عالميون ضد حرب غزة.. "قاطعوا المانيا"، الشرق، 18 يناير 2024، متوفر على الموقع: https://asharq.com/culture/68902/

[55] نفس المرجع.

و تعرّف الحملة عن نفسها على أنها "تهدف إلى مقاطعة العنصرية المناهضة للفلسطينيين والرقابة بأشكالها الرسمية". وتضيف: "في الوقت الذي يتمّ فيه تدمير غزة، تقع على عاتق الفنانين والعاملين في مجال الثقافة مسؤولية النضال من أجل التضامن الدولي، والحق في التحدّث علناً ضدّ المذبحة المستمرة"[56]

الا تعكس هذه المواقف الشجاعة، سعيا من أصحابها للنظر إلى حرب الإبادة في غزة، بعين مختلفة لا تعميها الدعاية السياسية والمزاعم الأيديولوجية ولا الخوف على المناصب الأكاديمية ولا على زوال النجومية؟ بدون شك. و هذا الصنف من النخب اختار أفراده إنسانيتهم وأخلاقهم لتكون جزءا من معركة غزة ضد الهمجية، الوحشية و الإرهاب.

وكرد على حرب الإبادة في غزة، طالب الفنانان الأمريكيان نيكولاس غالانين وميريت جونسون، إزالة منحوتة "Creation with her Children"من المتحف الوطني للفنون في واشنطن، احتجاجاً على تمويل الولايات المتحدة لإسرائيل في حربها على غزة، وبررا عملها قائلين: "من المؤسف للغاية أن نطلب إزالة أعمالنا من المعرض الوطني، وذلك بسبب تمويل الحكومة الأميركية للهجوم العسكري الإسرائيلي، والإبادة الجماعية ضد الشعب الفلسطيني "، و أضافا: "ندعو الحكومة الفيدرالية إلى المطالبة بوقف فوري لإطلاق النار، وقطع المساعدات العسكرية لإسرائيل، ورفع الحصار عن غزة، والعمل الذي نقوم به كفنانين لا ينتهي في الاستوديو أو مع تصريحات الفنانين، بل يمتدّ إلى العالم[57]."

مآلات حرب الإبادة الإسرائيلية الوحشية على غزة:

حسب الكاتب الأميركي آدم شاتز الذي، بعد أن وصف الحرب التي يشنها الكيان الإسرائيلي الإرهابي على قطاع غزة بحرب "الإبادة الجماعية"58، قدّر أن القضاء على "حماس"، الذي وضعه المجرم بنيامين نتنياهو في مقدمة أهداف حربه الهمجية على غزة، هو "ببساطة مستحيل"، ذلك إن هذه الحركة هي "جزء من المشهد السياسي الفلسطيني وهي تتغذى من اليأس الناتج عن الاحتلال"، ثم طرح شاتز السؤال التالي: "هل يعتقد بنيامين نتنياهو أنه قادر على إجبار الفلسطينيين على تسليم أسلحتهم أو التخلي عن طموحهم إلى إقامة دولة عن طريق قصفهم وإخضاعهم؟"، وذلك قبل أن يجيب بأنه "سبق أن تمت تجربة ذلك، وأكثر من مرة، وكانت النتيجة الثابتة ظهور جيل جديد من الناشطين الفلسطينيين الأكثر تمرداً"، مستخلصاً أن الحقيقة التي لا مفر منها "هي أن إسرائيل لا تستطيع خنق المقاومة الفلسطينية بالعنف كما لا يستطيع الفلسطينيون هزيمتها في حرب التحرير على الطريقة الجزائرية : فاليهود الإسرائيليون والعرب الفلسطينيون عالقون في علاقة لا تنفصم"، و"الشيء الوحيد الذي يمكن أن ينقذ شعبي إسرائيل وفلسطين ويمنع حدوث نكبة جديدة هو الحل السياسي الذي يمنح الشعبين حقوقاً متساوية في المواطنة والحقوق، ويسمح لهما بالعيش في سلام وحرية، سواء في دولة ديمقراطية واحدة، أو في دولتين، أو في اتحاد فيدرالي59.

ولكن السؤال المطروح مدى واقعية هذا الطرح؟ وما مدى استعداد الكيان الصهيوني الإرهابي للقبول به، وهو الذي رفض العديد من المشاريع أقل بكثير في طموحها من هذا الطرح وأقل بكثير من طرح أوسلو ومبادرة الملك السعودي عبد الله بن عبد العزيز رغم إقرار الجامعة العربية لها باستثناء لبنان الذي تحفظ عليها، لأن الكيان الإرهابي وببساطة يريد كل فلسطين وبدون فلسطينيين؟

---

[56] نفس المرجع.

[57] فنانون أمريكيون يسحبون أعمالهم احتجاجا على الحرب في غزة، الشرق 18 يناير 2024، متوفر على الموقع: https://asharq.com/culture/77679/

[58] نفس المرجع

[59] نفس المرجع

وتعليقا على استحالة هزيمة هؤلاء القتلة المجرمين على الطريقة الجزائرية ففي رأيي هو أمر ممكن جدا رغم تحالف كل الدول الغربية تقريبا مع الكيان ومعهم بعض الدول العربية بطريقة أو بأخرى وخذلان عديد الدول الإسلامية، إلا أن المقاومة في غزة ورغم محدودية الإمكانيات ورغم عدم التكافؤ في العدد والعدة، أظهرت احترافية قل نظيرها مكنت من إيلام العدو والصمود كل هذه المدة وهو واقع لم يألفه خامس جيش في العالم، حيث كان في السابق هو الذي يحدد ميدان المعركة ومدتها وأيضا نوع الانتصار الذي يخدمه. وعليه فما حدث في الجزائر ليس مستحيلا تحقيقه في فلسطين وفي غزة على وجه التحديد.

استنتاج:

حين يستدعي التاريخ وقفة مع الحق والإنسانية، وحتى مع الضمير، تجد غالبية النخب المثقفة في الغرب، إما صدى فارغ المضمون لصوت جهة نافذة ومتحكمة، أو صمت مخزي، كأضعف الإيمان على أنّهم العاجزون، حين يتعلّق الأمر بخسارة محتملة لامتيازات ومواقع. وهذه الوقفة التي استدعاها التاريخ هي ما يحدث في غزة من حرب إبادة أمام مرأى ومسمع العالم الذي يسمي نفسه حرا. وللأسف بدل الوقوف إلى جانب الحق والعدل انجر الكثيرون بفضل الدعاية المزيفة للحقائق وهي دعاية صهيونية إلى إصدار أحكام متحيزة للظالم وفي تناسق تام مع تريده النخب السياسية الحاكمة المضغوطة هي الأخرى من اللوبيات الصهيونية الماسكة بمفاصل دوائر صنع القرار. ناسية أو متناسية بل ضاربة عرض الحائط بما كانت تذكر به في هذا المحفل أو ذاك من قيم حول الإنسانية، العدالة والأخلاق، كما وجدنا حال هابرماس الذي بقي على دعمه للقاتل بخلاف موران الذي تزحزح باحتشام لصف الضحية.

ولكن هذا لم يمنع من انبثاق مواقف في حركة تصاعدية لمثقفين ملتزمين وصفوا القاتل بأنه قاتل ولم يبالوا بالضغوط والتهديدات من مواقع مختلفة. وبفضل مواقفهم بدأ المزاج الغربي العام يتغير باتجاه النظر إلى ما يحدث بعيدا عن الآلة الإعلامية وما تبثه من حقائق مزيفة وداعمة للقاتل ومبررة لسلوكه الإجرامي ومشجعة له على المواصلة والاستمرار. ولا أدل على ما استنتجناه أن غالبية الغربيين الذين تقل أعمارهم عن 45 عاما يرون في الوعود التي تطلقها النخب السياسية بالتقدم وبناء مجتمعات تقوم على قيم العدل والمساواة وكأنها «نكتة سخيفة". وأيضا هذا الحوار الذي جرى بين هولندية وصديقتها في طريقهما للمشاركة في مظاهرة في دام سكوير دعما لغزة وتنديدا بجرائم الكيان الصهيوني الإرهابي، حيث قالت إحداهما أن زميلتها قالت لي: "هل يمكن أن تشرحي لي أكثر ما يحدث في غزة وإسرائيل؟ لا أريد أن أكون عرضة لتضليل وسائل الإعلام." وأيضا حينما يرفع شعار "تحرير فلسطين من النهر إلى البحر" في الولايات المتحدة وفي دول الغرب، فهذا يمثل زلزالا في وعي الرأي العام الغربي.

قائمة المراجع:

أسامة وحيد، بين متآمر وصامت. حرب "غزة".. المسمار الأخير في نعش النخب العربية، الأيام نيوز، 2024/4/02، متوفر على الموقع:https://elayemnews.dz

بثينة الزغلامي، حين يطلب من الضحية التعقل.. كيف سقط العقل الغربي في تناقضاته؟، 5 ديسمبر 2023، متوفر على الموقع: almayadeen.net

الجزيرة، العنصرية الغربية أساسا لهذه الإبادة الجماعية، 2024/1/17، متوفر على الموقع: https://www.aljazeera.net/politics/2024/1/17

حميد سعدون، الكيان الصهيوني أمام خيار الهزيمة أو الهزيمة.. من المستفيد من توسع المواجهة في غزة إلى حرب إقليمية؟، الأيام نيوز 2024/1/17، متوفر على الموقع:https://elayemnews.dz

جيلاني الهمامي، عندما يسقط بعض من النخبة في "العبودية الطوعية"، صوت الشعب، متوفر على الموقع: https://www.sawt-achaab.tn/28004

خالد سليمان، لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني؟ جريدة القدس العربي، 27 أكتوبر 2023، متوفر على الموقع: https://www.alquds.co.uk

طالب الدغيم، حرب الإبادة في غزّة، وانبعاث جيل جديد في الغرب، دمشق 2023، متوفر على الموقع: https://www.syria.tv

عبد الرزاق بلعقروز، الفيلسوف بين الانتماء والالتزام: الحرب على غزة محكا، عروبة 22، 24 ديسمبر 2023، متوفر على الموقع: https://ourouba22.com/article/1563

عماد الأحمد، كيف ينظر مثقفون غربيون و إسرائيليون إلى حرب غزة؟، المجلة، 12 نوفمبر 2024 متوفر على الموقع: https://www.majalla.com/node

فنانون أمريكيون يسحبون أعمالهم احتجاجا على الحرب في غزة، الشرق 18 يناير 2024، متوفر على الموقع: https://asharq.com/culture/77679

قناة فرانس 24، 2016/5/29، متوفر على الموقع: https://www.france24.com/ar/20160529

ماهر الشريف، المثقفون في الغرب إزاء هجوم "حماس" والحرب الإسرائيلية على غزة، مؤسسة الدراسات الفلسطينية ، 2024/03/01، متوفر على الموقع:https://www.palestine-studies.org/ar/node/1655274

مثقفون وفنانون عالميون ضد حرب غزة.. "قاطعوا المانيا"، الشرق، 18 يناير 2024، متوفر على الموقع: https://asharq.com/culture/68902/

محمد سليمان الشقيران، بماذا علق الفلاسفة على حرب غزة؟،، 7 ديسمبر 2024، متوفر على الموقع: https://www.alarabiya.net/politics/2023/12/07

محمد العبد، الإبادة فى غزة تضعهم أمام اختبار جديد: المثقفون والحرب ساعة الحقيقة المفجعة تدق!، الأهرام الأسبوعي، الجمعة 17 جمادي الأولى 1445 هـ/ 1 ديسمبر 2023 السنة 148 العدد 50033، متوفر على الموقع: https://gate.ahram.org.eg/daily/News/204690/83/923252/

محمد المنشاوي، بسبب موقفهن من حرب غزة.. الكونغرس يفتح النار على رئيسلت 3 جامعات أمريكية، مراسلوا الجزيرة، 2023/12/9 ، متوفر على الموقع: aljazeera.net

نبيل السهلي، اللوبيات الصهيونية في خدمة إسرائيل: فرنسا نموذجا، القدس 21 أغسطس 2023، متوفر على الموقع:alquds.co.uk

نسرين البخشونجي، مثقفون وكتاب غربيون: غزة عنوان نكبة جديدة، المجلة، 27 أكتوبر 2023، متوفر على الموقع: https://www.majalla.com/node

نوفل أحمد أسعد، النفوذ اليهودي في فرنسا، الجزيرة، 7/6/ 2007

هدى العطاس، صوت غزة بالهولندية: حياة الفلسطينيين مهمة، المجلة، 26 أكتوبر 2023،

متوفر على الموقع:https://www.majalla.com/node

-Jeannot Puis, L'humoriste Guillaume Maurice accusé « d'antisémitisme » après une chronique sur Benjamin Netanyahou, Journal de Jeudi, 31/10/2023, disponible sur le site : https://www.lejdd.fr/societe/lhumoriste-guillaume-meurice-accuse-dantisemitisme-apres-une-chronique-sur-benjamin-netanyahou-1

- Sarre Makdisi, A Gaza, une guerre génocidaire avec la complicité de l'occident, Contre Temps, Revue critique communiste, 31 octobre 2023, https://www.contretemps.eu/gaza-guerre-genocidaire/

Censorship and Israeli Academy

Artem Kirpichenok*

Introduction

Israel is the only so-called "democratic" country where the media is officially controlled by military censorship. In addition to the official control, there are many other, often informal factors limiting freedom of speech, artistic expression and scientific research in this state. This is primarily due to the nature of Israeli society, all institutions of which are permeated by the Zionist ideology and apartheid practices. Political dissent entails severe consequences, which may take a variety of forms, from domestic ostracism to legal persecution.

Censorship and self-censorship is not a factor unique to the Israeli academy. According to research conducted in the USA, more than 66% of researchers in the United States feel the need to resort to self-censorship when talking about issues related to the Middle East. More than 83% of these scholars must avoid criticizing Israel as part of their self-censorship1.

Similar studies on Israeli academics haven't been yet conducted, but we have enough concrete examples to show that Israeli academics speaking out against the dominant Zionist discourse face serious consequences for their dissident views.

Teddy Katze's Research and Trial

The most famous case of such repression in the academia was the case of Teddy Katz. In 1998, this young scholar, then a PhD student, interviewed about 135 people, both Palestinians and Israelis, and collected some 140 hours of testimony about the massacre carried out by IDF's Alexandroni brigade in the Palestinian village Tantura, near Haifa, in 1948.

Based on his research, Katz brilliantly defended his dissertation at the University of Haifa. His work received high praise from the academic community. In 2000, the newspaper

* Center of Arabic Eurasian Studies (CAES), Department of Slavic Studies, Heard of Department, kirpichenok@mail.ru

[1] Langlois K. (Project Manager) Middle East Scholar Barometer, 10-17.11.2023, University of Maryland, https://criticalissues.umd.edu/sites/criticalissues.umd.edu/files/November%202023%20MESB%20Results.pdf

Maariv published an article about Katz's discoveries. Soon after this publication, a libel suit was filed against the scientist. The University of Haifa refused to give Katz any legal, moral or practical support. He was convicted, stripped of his degree, lost his health and was largely forgotten. Twenty years after these events, the filmmaker Alon Schwartz made the documentary titled Tantura, which confirmed Katz's research and demonstrated how the Israeli state, society and academia persecute scholars who try to tell the truth about the Nakba and the crimes of Zionism2.

In 2017, Naftali Bennett, then the Israeli Minister of Education, initiated the introduction of the "Academic Code of Ethics" based on the "IDF Code of Ethics". According to Prof. Asa Kasher's recommendations, each academic institution was supposed to have a unit to monitor and conduct political audits. According to this document, professors and lecturers would be prohibited to talk about political topics and voice their views during lectures. Students could denounce the teacher for violating these rules. This "Academic Code of Ethics" was seen by Israeli right-wing radicals as a major victory. In their words: "This is a Zionist celebration for students, faculty and citizens of Israel. Zionism has won and it is rising today its head again" 3

Cenzorship and self-cenzorship after October 7

The events of October 7, 2023, were an important milestone in Israel's history. After the HAMAS attack, the Israeli society and the state became much more intolerant to dissent and protest. The first victims of repression were Israeli Arabs. The apartheid state has applied different punishments depending on ethnic background; this applies to the academia as well.

On October 8, 2023, Bayan Khatib, a 23-year-old student at the Technion Institute in Haifa, posted a photo on her Instagram of a skillet of shakshuka that she had prepared, with the caption "Victory Shakshuka." The post was perceived as supporting the HAMAS attack, and, upon denunciation by other students, Khatib was first arrested and then suspended from the Institute. According to the Arab Student's Union, 160 of their members were subjected to various disciplinary remarks by university authorities for their stance4.

[2] Essa A. Tantura massacre: Documentary exposes Israel's foundation myth, Middle East Eye, 06.12.2022, https://www.middleeasteye.net/opinion/israel-tantura-massacre-documentary-foundational-myth-exposes-how

[3] «The anger on the Left – This is censorship and gagging» (heb.), 7 Chanel 09.06.2017, https://www.inn.co.il/news/348236

[4] Farah M. Israeli academia joins the crackdown on dissent, +972mag, 03.12.2023, https://www.972mag.com/israeli-academia-crackdown-palestinian-students/

These repressive measures affected the teaching staff as well. According to a report by Academia for Equality, at least six professors and junior lecturers at Israeli academic institutions have been disciplined after October 7. They were accused of incitement to terrorism or supporting terrorist organizations; some of them were fired or suspended5.

One of the most high-profile political cases was the indictment of Dr. Meir Baruchin, a college professor in the city of Petah Tikva. On November 9, 2023, he was arrested for his posts condemning war crimes committed by the Israeli army, and again on November 9, 2023, supposedly for intending to commit treason and justifying the crimes of HAMAS. Although Dr. Barukhin was soon released for lack of evidence, he has become a target of public harassment. Parents of his students and colleagues demanded his dismissal, and dozens of schoolchildren showered him with insults: "Son of a bitch! Your mom's a whore! We want you to get cancer! We're going to rape your daughter!"6

In March 2023, Nadera Shalhoub-Kevorkian, a professor of the Hebrew University in Jerusalem, released a podcast in which she characterized the IDF actions in the Gaza Strip as genocide and dismissed Israeli propaganda about the October 7 "rapes" as racist fabrications. Following this incident, the university's president Prof. Asher Cohen and its rector Prof. Tamir Schaefer decided to suspend Shalhoub-Kevorkian from her position, defined as "disgraceful, anti-Zionist and inflammatory."7 An even more radical position was taken by university students who organized a demonstration, demanding immediate dismissal of the dissident professor8.

As we have seen above, in the case of Dr. Barukhin, public pressure is an important factor limiting the freedom of expression of academics and contributing to the spread of self-censorship in Israel. Every dissident in the Israeli society becomes a pariah and an object of harassment by the society, his or her colleagues and students. Living in the state when universal military service and participation in the occupation is the norm, the vast majority of Israelis are bound by a vicious circle that leaves no room for dissident statements.

---

[5] op.cit.

[6] "How children in Petah-Tikva "welcomed" this morning their 62 years old teacher, historian, Ph.D.@, Israel Frai, 19.01.2024, https://twitter.com/freyisrael1/status/1748317318940164411?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1748317318940164411%7Ctwgr%5Eba8d4b5386c31d5df7600c89b677967bc92a04d0%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.972mag.com%2Fmeir-baruchin-teacher-arrested-traitor%2F

[7] Noy. O. Hebrew University's Faculty of Repressive Science, +972mag, 23.03.2024, https://www.972mag.com/hebrew-university-nadera-shalhoub-kevorkian/

[8] «No to the massacre deniers: A demonstration against an anti-Semitic professor took place in Jerusalem» (рус). «Vesti», 17.03.2024, https://www.vesty.co.il/main/article/vs325c4e7

According research made by Pew Research Center

"This is especially true of posts that show sympathy for civilians in Gaza: While 70% of Jews say these posts should not be allowed, just 18% of Arabs agree.

Similarly, 55% of Israeli Jews say posts that criticize the government's handling of the war should be censored, compared with only 31% of Israeli Arabs"9.

As a result of this repression and the general lack of freedom prevailing in the Israeli society, there has been a mass emigration of leftist and anti-Zionist intellectuals and academics from the country. In 2022, the Israeli press published dozens of names of professors, scholars, and cultural figures who left Israel in recent years:

Among them are Prof. Ilan Pappe, a prominent representative of the "revisionist" school of New Historians; Prof. Haim Bereshit, the former head of the Media and Cinema School in the Sapir College of Sderot; Prof. Eyal Sivan; filmmaker Udi Aloni; Dr. Marcelo Swirsky, the founder of Another Voice of the Galilee (AVIG); Prof. Anat Biletzki, the former chair of the human rights organization B'Tselem; and many others10.

The result of censorship and emigration of professors is the complete collapse of humanities teaching in Israel. The number of humanities students in this country is decreasing year after year. According to Haaretz, 30 years ago 28% of Israeli students would attend humanities programs; today their number has fallen below 10%. In turn, this causes a funding reduction for the universities' humanities departments, resulting in deficiency of programs and educational materials11.

It should also be added that censorship in the Israeli academy is part of the Zionist regime's policy of restricting freedom of information in society. The draconian restrictions and laws adopted in November 2023 and April 2024, the ban on the Al Jazeera channel in Israel - all this is intended to hide the truth about the genocide of the Palestinian population and further plans for colonial expansion.

[9] Smerkovich M. Many Israelis say social media content about the Israel-Hamas war should be censored, 26.08.2024, Pew Research Center https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/08/26/many-israelis-say-social-media-content-about-the-israel-hamas-war-should-be-censored/

[10] Lipskind K. What makes former leaders of leftist organizations leave Israel? (heb.), «Maariv», 29.01.2022, https://www.maariv.co.il/journalists/Article-894357

[11] ibid.

Conclusion

To summarize our conclusions:

1. Israeli academic censorship is not primarily carried out by state institutions. Its main source is the Israeli society itself: students, professors, media, social networks and "activists." Academics are forced to exercise caution, since statements contradicting the dominant Zionist ideology or mainstream media propaganda entail denunciation or aggression, first off all from their own students.

2. The official academic structures and the repressive bodies of the Zionist state itself get only involved secondarily, reacting to the public denunciations.

3. Since the events of October 7, 2023, the society and the state have both become much more intolerant than before to any dissent in Israeli universities.

4. Since Israel is an apartheid state, it is primarily non-Jewish students and the faculty – Arabs, Armenians, etc. – who face repression. They are generally subjected to harsher punishments, ranging from dismissal from their jobs to arrests.

5. The atmosphere created by the Israeli society in the academy causes mass emigration of intellectuals from the country. This process is expected to become even more intense in the near future due to the general shift of the Israeli society to the right.

6. The atmosphere of censorship, intolerance, the exodus of intellectuals, and the funding cuts entail a general decline of humanities education in Israel. This makes Israeli society more manageable and manipulable; on the other hand, it also negatively affects the quality of decision-making by the Israeli leadership.

List of sources:

1. Essa A. Tantura massacre: Documentary exposes Israel's foundation myth, Middle East Eye, 06.12.2022, https://www.middleeasteye.net/opinion/israel-tantura-massacre-documentary-foundational-myth-exposes-how

2. Farah M. Israeli academia joins the crackdown on dissent, +972mag, 03.12.2023, https://www.972mag.com/israeli-academia-crackdown-palestinian-students/

3. "How children in Petah-Tikva "welcomed" this morning their 62 years old teacher, historian, Ph.D.@, Israel Frai, 19.01.2024, https://twitter.com/freyisrael1/status/1748317318940164411?ref_src=twsrc

%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1748317318940164411%7Ctwgr%5Eba8d4b5386c31d5df7600c89b677967bc92a04d0%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.972mag.com%2Fmeir-baruchin-teacher-arrested-traitor%2F

4. Langlois K. (Project Manager) Middle East Scholar Barometer, 10-17.11.2023, University of Maryland, https://criticalissues.umd.edu/sites/criticalissues.umd.edu/files/November%202023%20MESB%20Results.pdf

5. Lipskind K. What makes former leaders of leftist organizations leave Israel? (heb.), «Maariv», 29.01.2022, https://www.maariv.co.il/journalists/Article-894357

6. Noy. O. Hebrew University's Faculty of Repressive Science, +972mag, 23.03.2024, https://www.972mag.com/hebrew-university-nadera-shalhoub-kevorkian/

7. «No to the massacre deniers: A demonstration against an anti-Semitic professor took place in Jerusalem» (rus). «Vesti», 17.03.2024, https://www.vesty.co.il/main/article/vs325c4e7

8. Shira Kadari-Ovadia. All attempts to save the humanities have failed. The new model proposes a paradigm shift (heb.), «ha-Arez», 13.04.2023 https://www.haaretz.co.il/news/education/2023-04-13/ty-article-magazine/.premium/00000187-6a91-dde0-afb7-7e93e3620000

9. Smerkovich M. Many Israelis say social media content about the Israel-Hamas war should be censored, 26.08.2024, Pew Research Center https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/08/26/many-israelis-say-social-media-content-about-the-israel-hamas-war-should-be-censored/

10. «The anger on the Left – This is censorship and gagging» (heb.), 7 Chanel 09.06.2017, https://www.inn.co.il/news/348236

11. Yitzhaky M. & Sharabi Y.Censorship in Israeli High School Libraries: Analysis of Complaints and Librarians' Reactions, https://journals.library.ualberta.ca/slw/index.php/iasl/article/view/7990/4848

A Biblical Critique of Israeli Apartheid in Palestine

Stephen Sizer*

On 28 August 1963 Martin Luther King, co-led a civil-rights march of 250,000 people in Washington DC against racism and segregation. In what has become probably the most well-known and widely quoted speech in history,

> "I have a dream that one day this nation will rise up and live out the true meaning of its creed. We hold these truths to be self-evident that all men are created equal. I have a dream that my four little children will one day live in a nation where they will not be judged by the colour of their skin but by their character. When we let freedom ring, we will be able to speed up that day when all of God's children, black men and white men, Jews and Gentiles, Protestants and Catholics, will be able to join hands and sing in the words of the old spiritual, "Free at last, free at last. Thank God Almighty, we are free at last."[1]

The origins of institutional racism can be traced back to the European colonization of the Americas, Africa and Asia and to the slave trade. With the abolition of slavery, institutional racism evolved into American segregation, German Antisemitism and South African Apartheid.

The word "Apartheid" describes the system of racial segregation that existed in South Africa from 1948 until the early 1990s.

The 1998 Rome Statute to the International Criminal Court defined apartheid as a crime against humanity consisting of three elements:

1. An intent to maintain domination by one racial group over another.
2. A context of systematic oppression by one racial group over another.
3. Inhumane acts.[2]

* Peacemaker Trust, stephensizer@gmail.com

[1] Martin Luther King, "I have a dream" https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety?t=1631530554402

[2] Visualising Palestine "The Crime of Apartheid" www.visualizingpalestine.org

In 1975, the UN specifically applied this definition to Israel, describing the ethnic exclusivism intrinsic to Zionism as, '*a form of racism and racial discrimination*.'[3]

Numerous human rights organisations have recently designated Israel to be an apartheid state – including B'Tselem, Human Rights Watch and Amnesty International.

What does the Bible say about apartheid? Refuting any theological justification for apartheid is not difficult. Let me illustrate: Imagine the theology of apartheid to be like a bottle of clear lemonade or Sprite. It represents racial purity, a ban on mixed marriages, and fixed national boundaries based on ethnicity. What happens when you add some Coca Cola to Sprite? It changes colour.

How much Coke do you need to change the colour of Sprite? Very little. Once you have added even a small amount of Coke you cannot ever go back to pure clear Sprite. In the same way, just one mixed marriage is enough to confound any notion of racial purity. And in like manner, just one Bible verse that challenges apartheid will adulterate its theology. Here are a few examples:

The Ethnic Diversity of God's People

Israel claims to be a democracy as well as a Jewish state. But this was dispelled with the passing of the controversial "Nation-state" law in 2018 which defined Israel as the state exclusively for the Jewish people, a claim many Zionists insist is rooted in the Bible. The fact is there is no biblical justification for racial segregation. Instead, Israel as a nation always incorporated people of other ethnic groups and nations.

An Inclusive People (Israel)

In the Hebrew scriptures, God explicitly welcomes people in the surrounding nations who worship him. For example, in Psalm 87, a list of other peoples - Egyptian (Rahab) Persian (Babylon), Palestinian (Philistia), Lebanese (Tyre) and African (Cush) share the same identity and privileges as the Israelites:

> "I will record Rahab and Babylon among those who acknowledge me—Philistia too, and Tyre, along with Cush— and will say, 'This one was born in Zion.'" Indeed, of Zion it will be said, "This one and that one were born in her, and the Most High

[3]*Resolution of the UN General Assembly on the report of the Third Committee (A/10320) 3379 (XXX). Elimination of all forms of racial discrimination.* http://domino.un.org/unispal.nsf

himself will establish her." The Lord will write in the register of the peoples: "This one was born in Zion." (Psalm 87:4-6)

Note the phrase "*This one was born in Zion*." What do you normally get when you are born? Citizen rights. Now why would the Lord God have to repeat himself three times in three verses? Perhaps because the Lord's people did not want to share the land. And observe the only condition for citizenship God lays down is faith. God welcomes all '*those who acknowledge me*'.

Similarly in story of Esther, after God rescues his people from the hands of their enemies, what happened?

> "In every province and in every city to which the edict of the king came, there was joy and gladness among the Jews, with feasting and celebrating. And many people of other nationalities became Jews because fear of the Jews had seized them." (Esther 8:17)

Many people of other nationalities became Jews. There is therefore no justification for ethnic or racial superiority. God's people were identified on the basis of faith, not race.

An inclusive people.

An Inclusive Inheritance (Land)

God explicitly instructs the Israelites to share his land.

> "You are to allot it as an inheritance for yourselves and for the aliens who have settled among you and who have children. You are to consider them as native-born Israelites; along with you they are to be allotted an inheritance among the tribes of Israel. In whatever tribe the alien settles, there you are to give him his inheritance," declares the Sovereign LORD." (Ezekiel 47:22-23)

Notice again, the Lord has to say the same thing three times in two consecutive sentences. Why? Presumably because the retuning exiles did not want to share their inheritance. God makes it crystal clear, that Gentiles who acknowledge him have the same rights as 'native born Israelites'. An inclusive people. An inclusive land.

An Inclusive Temple (Worship)

Through his prophet Isaiah, the Lord God is also quite explicit in insisting that Gentiles may enter his Temple.

> "Let no foreigner who is bound to the Lord say, "The Lord will surely exclude me from his people…. And foreigners who bind themselves to the Lord to minister to him, to love the name of the Lord, and to be his servants… these I will bring to my holy mountain and give them joy in my house of prayer… for my house will be called a house of prayer for all nations." (Isaiah 56:3, 6-7)

If the Lord insists that foreigners should not say "*The Lord will surely exclude me from his people*", why on earth would they think it? Because the Lord's people must have been doing the excluding – presumably on the same supremacist grounds advocated by Zionists today. The people of God in scripture were always defined on the basis of faith not race.

Ethnic Barriers Removed

In the Letter to the Galatians, the Apostle Paul shows how ethnic identities are transformed by the Christian gospel.

> "There is neither Jew nor Gentile, neither slave nor free, nor is there male and female, for you are all one in Christ Jesus. If you belong to Christ, then you are Abraham's seed, and heirs according to the promise." (Galatians 3:15-18, 29)

There is no justification for ethno-supremacism. Abraham's inheritance is for all who believe in the one true God, irrespective of ethnicity. Ethnic divisions are transformed because God's ultimate purpose is to create one new humanity.

One New Humanity

In the Apostle Paul's letter to the Ephesians, we are given a glorious insight into how Jewish and Gentile believers in Jesus Christ have been brought into a new 'citizenship' that transcends ethnic barriers and religious divisions.

> "His purpose was to create in himself one new humanity out of the two, thus making peace, and in one body to reconcile both of them to God through the cross, by which he put to death their hostility." (Ephesians 2:11-16).

The Bible therefore provides no justification for racial exclusivity giving any race preferential or elevated status within God's kingdom. God's intention has always been to create for himself one new people, drawn from every race and nation, into the one people of God. To summarise, the Hebrew and Christian scriptures insist that membership of the people of God was always on the basis of faith not race. God's intention was to create one new humanity of every language, tribe and nation.

Conclusions

The use of the Bible to defend apartheid was attempted by Europeans to impose their rule on other people and stelal their land and resources. In this regard, apartheid was and remains not about maintaining racial purity as about maintaining racial supremacy**.** More than twenty years ago, Archbishop Desmond Tutu said,

> "The end of apartheid stands as one of the crowning accomplishments of the last century, but we would not have succeeded without the help of international pressure… If apartheid ended, so can the occupation, but the moral force and international pressure will have to be just as determined. The current divestment effort is the first, though certainly not the only, necessary move in that direction."[4]

We began with the dream of Martin Luther King. What is your dream? Your vision of the future? What kind of world do you want for your children and grandchildren?

In the Book of Revelation, there is a heavenly vision of a restored humanity ethnically, linguistically and culturally diverse yet standing together not segregated, one in heart, soul and mind.

> "After this I looked, and there before me was a great multitude that no one could count, from every nation, tribe, people and language, standing before the throne and before the Lamb." (Revelation 7:9-10)

Notice that tiny little word "from" in verse 9? The multitude which no one can count is *from* every nation, *from* every tribe, *from* every people and *from* every language. They are not segregated; they are not separated. They are not distinguished by these things. They are all standing together, all wearing the same white clothes, all singing the same song, united in joyful adoration. If that is what heaven will be like, surely people of faith should be aligning themselves with where we are headed, offering to unbelievers, by our example, a foretaste of heaven.

References

King, M. L. (n.d.). I have a dream [Speech]. NPR. Retrieved from https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety?t=1631530554402

[4] Desmond Tutu, "An international campaign : Build moral pressure to end the occupation" *International Herald Tribune* (June 14, 2002) https://www.nytimes.com/2002/06/14/opinion/IHT-an-international-campaign-build-moral-pressure-to-end-the.html

Visualising Palestine. (n.d.). The Crime of Apartheid. Retrieved from www.visualizingpalestine.org

United Nations General Assembly. (n.d.). Resolution 3379 (XXX): Elimination of all forms of racial discrimination (A/10320). Retrieved from http://domino.un.org/unispal.nsf

Tutu, D. (2002, June 14). An international campaign: Build moral pressure to end the occupation. International Herald Tribune. Retrieved from https://www.nytimes.com/2002/06/14/opinion/IHT-an-international-campaign-build-moral-pressure-to-end-the.html

DİSİPLİNLERARASI PERSPEKTİFLER

Politik Siyonizm'e Kaynaklık Etmesi Bakımından Birinci Siyonist Kongre ve Etkileri

Abdulaziz KIRANŞAL*

Giriş

Kudüs'ü simgeleyen "siyon" kavramından türetilen Siyonizm,[1] en sade anlamıyla, Yahudi halkının Filistin'e göçü ve Filistin topraklarında Yahudi inancının temel alındığı bağımsız bir devlet kurma ideolojisidir.[2] Avrupa'da on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan Siyonizm kavramı, tebliğimizin ilerleyen bölümlerinde ele alacağımız Birinci Siyonist Kongrenin etkisiyle politik bir hareketin ismi haline gelmiştir.[3] Tahrif edilmiş Tevrat'a göre Yehova tarafından Yahudi halkına tahsis edilmiş olan Filistin topraklarının, Kral Davut'un altı köşeli yıldızı altında toplanacak olan halkın kuracağı devletin merkezi olacağı iddiası ise hareketin dini temellerini oluşturmuştur.[4] Bu hareketin tam teşekküllü siyasi ve dini bir ideoloji halini alması tebliğimizin ana konusu olan 1897 yılında İsviçre'nin Basel kentinde gerçekleşen Birinci Siyonist kongreyle mümkün olmuştur. Bu bağlamda Birinci Siyonist Kongre, etkileri bakımından yalnızca siyasi açıdan değil aynı zamanda dini, ekonomik ve coğrafi etkileri açısından da değerlendirmesi gereken bir organizasyondur. Tebliğimizin ilerleyen bölümlerinde de görüleceği gibi bugün yaşanan Gazze katliamı, bu kongrenin dini ve politik açıdan kaynaklık ettiği soykırım sürecinin Filistin topraklarındaki son halkası olmuştur. Zira Gazze'de yaşanan süreç, kongrede alınan kararlar gereği Filistin topraklarında bir Yahudi devletinin kurulması için neredeyse her yolu mubah gören soykırımcı Siyonist anlayışın bu hedefe varmak için hiçbir insani ve ahlaki değeri tanımayacağının en bariz kanıtı olmuştur.

Tebliğimizde Siyonizm tarihine kısaca değinileceği gibi Birinci Siyonist Kongre ve kararları ise tebliğimizin ana gövdesini oluşturacaktır. Hem Siyonizm h em de Birinci Siyonist Kongre ile ilgili bugüne kadar birçok akademik çalışma yapılmış olmakla birlikte bizim asıl dikkat çekmek istediğimiz konu üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen bu kongrenin günümüze yansıyan etkilerinin Gazze katliamı bağlamında araştırılması ve

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, abdulazizkiransal@hotmail.com

1 Mim Kemal Öke, *Filistin Sorunu Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına* (İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002), 22.

2 Stephen Sizer, *Christian Zionism: Road Map to Armageddon?* (Downers Grove: IVP Academic, 2004), 17-18.

3 İlan Greilsammer, *Siyonizm* (Ankara: Dost Yayınları, 2007), 7.

4 Mim Kemal Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu* (İstanbul: Üçdal Yayınları, 1982), 32.

değerlendirilmesi olacaktır. Ayrıca Siyonist soykırımcı zihniyetin antisemitizm gibi Yahudi devletinin kurulma sürecini meşrulaştırıcı kavramlar üretmesine ve bu kavramların uluslararası arenada kabul edilebilirliğinin sağlanmasına etkili bir zemin oluşturması bağlamında Birinci Siyonist Kongrenin akademi dünyasına etkileri üzerinde de durulmaya çalışılacaktır.

Siyonizm ve Yahudi Tarihi

Siyonizm'in hedeflediği siyasal bilincin analiz edilebilmesi için Yahudi tarihinin kısada olsa incelenmesi elzemdir. Çünkü bugün ki politik Siyonizm'in kökleri Yahudi tarihinin etkileriyle vücut bulmuştur. Arz-ı mevud toprakları üzerinde kutsal Yahudi devletini kurmayı hedefleyen bugün ki siyasal Yahudi bilincinin oluşmasında, Yahudi halkının inandığı kutsal metinler kadar bu halkın yaşadığı tarihsel deneyimler de etkili olmuştur. Zira yaşanılan sürgünler, isyanlar ve ihanetler bir yandan tarihi bir süreç olarak işlerken bir yandan da Yahudilerin toplumsal ve siyasal bilincini inşa etmiştir. Yahudilerin devletlerini kurmak istedikleri Filistin bölgesi, doğu ve batı arasında oluşturduğu bağlantı yolları nedeniyle tarih boyunca farklı milletlerin güç mücadelesine şahitlik etmiştir. Bölgede yaşayan ilk halkalar, genelde Sami ırkına mensup halkalar olmuştur. Bölge uzun bir dönem Kenan halkının ve yöneticilerinin hâkimiyeti altında kalmıştır.[5] Bugün başta Gazze olmak üzere bölgede giriştikleri katliamlarla tanınan Yahudiler, Arabistan çöllerinden sonra yeşil ve tarıma elverişli olan bu bölgeye göç etmiş ve yerleşmişlerdir. Daha sonraki dönemlerde Mısır'a göç etmiş ve Firavunların hâkimiyetiyle birlikte köleleştirilmişlerdir.[6] Uzun yıllar süren esaret hayatından sonra Hz. Musa tarafından Mısır'dan çıkarılan Yahudiler, kırk yıllık çöl hayatının ardından Kenan diyarına gelmişlerdir.[7] Hz. Musa'nın ardından diğer milletlerle girişilen mücadeleler ve iç kargaşalarla geçen bir dönem sonrası Yûşa peygamber tarafından Kenan bölgesi Yahudilerin on iki kabilesi arasında dağıtılmıştır.[8] Hz. Davut ve Hz. Süleyman döneminde en parlak zamanlarını yaşayan Yahudiler, Hz. Süleyman'ın ardından iç karışıklıklar nedeniyle Yahuda ve İsrail olarak iki yapı şeklinde bölünmüşlerdir. Böylece Yahudi tarihinin en sıkıntılı dönemlerinden birisi başlamış, Babil Kralı Nabukadnezar tarafından kutsal sayılan tapınakları yıkılmış ve uğradıkları işgal sonucunda sürgün dönemine

---

5 Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980* (Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, 1989), 5; Peter Mansfield, *A History of the Middle East*, ed. Nicolas Pelham (Penguin, 2004), 18.

6 Reich Bernard, *A Brief History of Israel* (New York: Infobase Publishing, 2008), 2.

7 Yusuf Besalel, *Yahudi Tarihi* (İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basım ve Yayın A.Ş, 2003), 35-39.

8 Süleyman Kocabaş, *Vaat Edilmiş Toprak Filistin İçin Mücadele Türkiye ve Siyonizm* (İstanbul: Vatan Yayınları, 1987), 15.

girilmiştir. Uzun yıllar boyunca sürgün hayatı yaşayan Yahudiler, Babil devletinin yıkılması ile birlikte yeniden eski yurtlarına dönerek tapınaklarını inşa etmişler, bir yandan da dünyanın birçok yerine dağılmışlardır.[9] Bölgede Roma hâkimiyetinin başlamasıyla bir dönem Roma egemenliğinde yaşayan Yahudiler, daha sonra çıkardıkları isyanlar nedeniyle Roma devletinin hışmına uğramaktan kurtulamamışlardır. Bu dönem eskisinden daha şiddetli bir sürgün hayatı, siyasal bilincin ve ulus kimliğinin büyük oranda kaybedildiği bir dönem olmuştur.[10] Bizans imparatorluğu ile birlikte bölgede ciddi bir Hıristiyan hâkimiyeti başlamış ve Yahudiler Hıristiyan egemenliği altında da hak mahrumiyetleri ve baskı politikaları ile yönetilmiştir. Yahudi toplumunun kendi inancalarını özgür bir şekilde yaşadıkları dönem ise Hz. Peygamberin Medine İslam devletinin kuruluşundan sonra şehirde bulunan din mensuplarına yönelik hakları belirlediği Medine Vesikası ile birlikte başlamıştır. Bu vesika ile belli şartlar dâhilinde Yahudilerin kendi dinlerini özgür bir şekilde yaşayacakları kayıt altına alınmıştır.[11] Dört râşid halife döneminden sonra Emeviler ve Abbasiler döneminde yeni kurulan şehirlerde yer edinen Yahudiler, Avrupa kilise baskısından uzak bir şekilde inançlarını özgürce yaşayabilme hakkına sahip dini cemaatler olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.[12] Kudüs'ün haçlı hâkimiyetine girmesiyle birlikte Kudüs'e girmeleri yasaklanan Yahudiler, 1187 yılında Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü fethiyle birlikte yeninden bir takım özgürlüklere kavuşmuşlardır. İlerleyen dönemlerde bölgede Osmanlı hâkimiyetinin başlamasıyla birlikte ise büyük bir müsamaha ve inanç özgürlüğüne kavuşmuşlardır.[13] 1800'lü yılların sonlarına doğru Avrupa'da başlayan milliyetçilik dalgası sonucunda uğradıkları baskılardan kaçan Yahudiler özellikle Osmanlı devletine sığınmayı tercih etmişlerdir. Böylece Osmanlı devleti ve dolayısıyla Müslüman dünyası Yahudilerin inançlarını rahatlıkla yaşayabilecekleri tek liman haline gelmiştir.

Birinci Siyonist Kongreye Kaynaklık Etmesi Bakımından Politik Siyonizm'in Doğuşu

Politik Siyonizm, Yahudi halkının kendi ulusal devletini kurma hedefini taşıyan bir ideolojidir. Bu ideoloji, 19. yüzyılın sonlarına doğru şekillenmeye başlamış ve Siyonist kongreler aracılığıyla dünya çapında tanınmıştır. Birinci Siyonist Kongre, ise bu ideolojinin temellerinin atıldığı önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kudüs'te Siyon tepesini simgeleyen

[9] Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, 9.

[10] Martin Goodman, *The Rulling Class of Judea (Origins of the Jewish Revolt Against Rome AD 66-70)* (Cabridge: Cambridge University Press, 1995), 250.

[11] Bernard Lewis, *Tarihte Araplar* (İstanbul: Ağaç Yayınları, 2009), 61.

[12] Besalel, *Yahudi Tarihi*, 74; Bernard Lewis, *Ortadoğu (Hıristiyanlığın Başlangıcından Günümüze Ortadoğu'nun İki Bin Yıllık Tarihi* (Ankara: Arkadaş Yayınları, 2005), 129.

[13] Mohammed Arafat, *İsrail'in Kuruluşu ve Afrika Politikası* (Trabzon: Derya Kitabevi, 2007), 12-30.

bir kavram olan Siyonizm, bir Rus Yahudi'si olan Yahudisi olan Nathan Birnbaum (1864-1937) tarafından kavramsallaştırılmıştır. Nathan Birnbaum, yayınladığı "Kendi Kendine Kurtuluş (Selbstemanzipation)" isimli derginin 1 Nisan 1890 tarihli sayısında Siyonizm fikrinden bahsetmiş ve Yahudileri hedeflerine ulaştıracak siyasi bir partinin kurulması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu parti aracılığı ile hem Siyonist fikirlerin yayılmasını hem de dünyanın çeşitli bölgelerindeki Yahudilerin aynı hedef etrafında organize edilmesini hedeflemiştir.[14]

Temel hedefi dünyanın dört bir yanındaki Yahudileri Filistin'e göç ettirerek bu topraklarda bağımsız bir Yahudi devleti inşa etmek olan Siyonist ideoloji, bu hedefe hizmet edenleri dinleri ve ırklarına bakmadan Siyonist kavramı çerçevesinde kabul etmiştir. Siyasal Siyonizm'in kurucusu Theodor Herzl olarak kabul edilse de Siyon kavramı Kudüs'ü simgelemesi dolayısıyla Yahudi tarihi boyunca sıkça rastlanan kavramlardan birisi olmuştur. Özellikler sürgün döneminde Kudüs'e özlem duyan Yahudiler söyledikleri ağıt ve ilahilerde bu özlemi Siyon kelimesi ile ifade etmiştelerdir.[15] Dini olarak Filistin dışında yaşaya tüm Yahudileri "Arz-ı Mevud'ta" toplamak ve en güçlü dönemlerini yaşadıkları Hz. Süleyman'ın mabedini Siyon Dağ'ında tekrar inşa etmek anlamlarını ifade eden Siyon kavramı, Theodor Theodor Herzl ile birlikte seküler ve politik bir ideolojiyi ifade eden Siyonizm'e dönüşmüştür.[16] Politik Siyonizm'i dini Siyonizm'den ayıran en önemli farklardan birisi dini siyoniz'in hedeflere ulaşma konusunda kutsal metinlerdeki işaret ve zamanlara bağlı kalması, belli hedeflerin gerçekleşmesi için zamanın gelmesini beklemeyi tercih etmesidir. Buna mukabil politik Siyonizm ise ana hedef ulaşmak için zamanın gelmesi ve şartların oluşmasını beklemek yerine zamanı hızlandıracak, şartları da zorlayacak bir tavır benimsemektedir. Modern dönem Siyonist anlayışı tarif etmek için de kullanılan "Tanrıyı kıyamete zorlamak" tabirinin ifade ettiği manadan da anlaşılacağı üzere politik Siyonizm hedefe varmak için tüm şartları zorlamayı göze alan bir yapıya sahiptir.

Siyonizm ideolojisi üç temel unsurdan oluşur. İlk unsur Yahudilerdir. Başlangıçta, krizlerin yoğun olarak yaşandığı Doğu Avrupa'daki Yahudiler seçilmiştir. İkinci unsur Yahudilerin toplu halde kutsal topraklara, Filistin'e göçünün sağlanmasıdır. Üçüncü unsur ise bir Yahudi devletinin kurulmasıdır. Bu hedefler doğrultusunda ürettikleri özgürlük ve kardeşlik gibi kavramlarla hem kendi dindaşlarına hem de içinde yaşadıkları topluma

[14] Sedat Kızıloğlu, "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2/I (01 Mart 2012), 45.

[15] Mim Kemal Öke, *Siyonizm & Filistin Sorunu (1880-1923)* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2018), 38.

[16] Kızıloğlu, "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi", 45.

kendilerini kabul ettiren Siyonist Yahudiler, zamanla milletvekilliği ve bakanlık gibi makamlara kadar yükselebilmişlerdir. Bunların yanında ekonomik güce büyük bir önem vererek içinde bulundukları toplumun can damarı sayılabilecek ekonomik kaynaklarına sahip olmaya çalışmışlardır. Ancak Avrupa'da başlayan milliyetçilik akımı ile birlikte hem inanç hem de sosyal anlamda özgürlüklerini kaybetmeye başlayınca Theodor Herzl'in üzerinde durduğu ulus kimlik, siyasal özgürlük ve bağımsız devlet gibi fikirlere daha da yatkın hale gelmeye başlamışlardır.[17]

Yahudi toplumun içinde bulunduğu bu durumu iyi bir şekilde değerlendiren Herzl, dini motiflerle süslediği fikirlerini toplum içinde hızla yaymaya başlamıştır. Yahudilerin tüm dünyada zulüm, şiddet ve baskı nedeniyle kötü koşullar altında yaşadığına sürekli vurgu yapan Herzl, Yahudi toplumunun içinde bulundukları koşullardan ancak bağımsız bir Yahudi devleti ile kurtulabilecekleri iddiasını her platformda dile getirmiştir. Bu hedefine ulaşmak için tüm dünya Yahudilerine bir çağrıda bulunan Theodor Herzl "Bir ulus daima ve her yerde eğitilebilecek koca bir çocuktur. Ancak bu koca çocuğun eğitimi en uygun şartlarda bile daha önce ifade edildiği gibi çok zaman alacaktı. Başarıyla tamamlanmış metotlardan önce biz kendi güçlüklerimizi ortadan kaldırabilelim" demiş,[18] bu hedefin nasıl gerçekleşeceğini açıklamak için ise "Yahudi Devleti'' kitabını yayınlamıştır. Herzl'in bu çabaları bir yandan Yahudi siyasal bilincini yeniden oluştururken bir yandan da bu bilincin din kaynaklı ama politik bir harekete evrilmesine kapı aralamıştır. Hezl, bunu yaparken "Tanrı tarafından seçilen halk", "Seçilmiş halkın Siyon'a dönmesi" veya "Tüm dünya Yahudileri ulusu", "Yahudilerin tarihsel anavatanda toplanması" gibi tezlerle politik Siyonizm'in temellerini atmaya başlamıştır.[19] Herzl, politik Siyonizm'i yaymak için Yahudiliği ve Yahudi din adamlarını usta bir şekilde kullanmıştır. Konuşmalarında ve yazılarında Hz. Musa, Hz. Davud, Hz. Süleyman gibi önemli isimlere sıkça vurgu yapmış, çoğu zaman da hahamlardan istifade etmiştir. Herzl, Hahamları özellikle servet ve güç sahibi Yahudileri ikna etmek ya da din gücü ile onları tehdit etmek için bir araç olarak görmüştür.[20]

Herzl'in düşünce sisteminin ana esaslarından birisi de ırkçılık oluşturmuştur. Çünkü o Yahudiler 'in aynı üstün ırktan gelen insanlar olduğuna inanıyor ve bu ırkın kendisine gerekli değeri verecek bir devletin egemenliği altında yaşaması gerektiğini iddia ediyordu. Bu nedenle politik Siyonizm'in oluşum aşaması aynı zamanda ırkçı bir zemin çerçevesinde

[17] Ömer Tellioğlu, *Filistin'e Musevi Göçü ve Siyonizm (1880-1914)* (Kitabevi, 2024), 29.

[18] Theodor Herzl, *Yahudi Devleti* (İstanbul: Ataç Yayınları, 2018), 24.

[19] Refik Kara, *Siyonizm ve Filistin Trajedisi* (İstanbul: Yarın Yayınları, 1986), 16.

[20] Yaşar Kutlay, *Siyonizm ve Türkiye* (Ankara: Akdağ Yayınları, 1973), 54-100.

şekillenmiştir diyebiliriz. Çünkü Herzl, Yahudi toplumunun yaşadığı sorunu dini ve sosyal bir sorun olarak değil Yahudi toplumunun milli bir sorunu olarak görüyor ve bu meyanda ırk merkezli bir çözüm önerisi sunuyordu.[21] Herzl, bu fikirlerini savunurken "Biz bir devlet hem de örnek bir devlet kuracak kadar güçlüyüz. Bu amaç için gerekli beşerî ve maddi her türlü malzemeye sahibiz... Bir ülkenin tüm haklı ihtiyaçlarını tatmin edecek büyüklükte dünya üzerinde bir yörede bize egemenlik verin, gerisini kendimiz karşılarız" diyerek Yahudilerin ırk merkezli güçlü bir devlet kurabileceklerine dair inancını ifade ediyordu.[22] Böylece Yahudiler, karşılaştıkları sorunun çözümü olarak din merkezli bakış açısının yanında Yahudiliğin bir ulusun ideolojisi olduğu savına dayanan ırkçı değerlendirmeyi benimsiyorlardı.[23]

Bu düşünce tarzı aynı zamanda büyük oranda sekülarizme kayışı da beraberinde getirmiştir. Siyonizm'le birlikte Yahudiliğin dini kimliği ideolojik bir hale dönüşmüştür. Zira politik Siyonizm'le birlikte, Yahudiliğin yalnızca bir din olmadığı aynı zamanda ırk merkezli bir devlet inşa edebilecek imkân ve özelliklere sahip dünyevi bir güç olduğu fikri de hayat bulmuştur.[24] Bu seküler değişim ve dönüşüm sürecinde gerekli olan dinsel motivasyonu sağlayan etken ise Yahudi toplumun Siyon'a dönme ve vaad edilmiş topraklar fikri olmuştur. Başta Herzl olmak üzere Yahudi öncüler, hareketi bir yandan salt dünyevi bir hedef olan ulus devlet ideali doğrultusunda dizayn ederken bir yandan da geniş Yahudi kitlelerin halen canlı olan dinsel bağlarını harekete imkan sağlamak için kullanmışlardır. Tarih boyunca çeşitli devletlerin baskılarına maruz kalan Yahudilerin geçmişte yaşadıkları tüm acıların vaad edilmiş topraklarda kurulacak bağımsız bir devletle son bulacağına dair düşüncenin dini temellerle desteklenmesi, Yahudi ulusu anlayışını da geliştirmiştir. Zira tarih boyunca dini metinlerle ve delillerle desteklenen ideolojiler, kitleleri yönlendirme konusunda oldukça etkili olmuşlardır.[25]

Politik Siyonizm bir yandan Yahudilere uygun bir yurt hedefini dile getirirken bir yandan da siyasi, ırkçı ve sömürgeci bir yaklaşıma evriliyordu.[26] Bu bağlamda gerekirse devlet hedefine ulaşmak için güç kullanmak ve başta İngiltere olmak üzere bazı devletler

---

[21] Howard M. Sachar, *A History of Israel: From the Rise of Zionism to Our Time* (Oxford University: Knopf, 1987), 40.

[22] Mim Kemal Öke, *Filistin Sorunu Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına* (İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002), 34.

[23] İlan Pappe, *Modern Filistin Tarihi (Tek Ülke, İki Halk)* (Ankara: Phoenix, 2007), 34.

[24] Yılmaz Türel, *Ortadoğu Siyasetinde İsrail* (İstanbul: Platin Yayınları, 2005), 6.

[25] Zafer Balpınar, *İsrail Güvenlik Politikalarında Süreklilik ve Değişim* (İstanbul: Açılık Kitap, 2012), 84.

[26] Roger Garaudy, *İsrail, Mitler ve Terör* (İstanbul: Pınar Yayınları, 2000), 19.

üzerinde birtakım baskılar kurmak da gündeme gelmiştir.[27] Kuvvetin ve kuvvetlinin her zaman galip geleceğine inanan Herzl, bir Yahudi devleti kurulması için hangi güç gerekiyorsa o gücü elde etmeyi ana hedef olarak görmüştür. Bunun için özellikle zengin Yahudileri ikna edip onların siyasi ve ekonomik nüfuzlarını Yahudi devletinin kurulması için kanalize etmeyi hedeflemiştir. Bu nedenle özellikle Balkanlar'da demiryolları hatları inşa eden Musevi zenginlerden Baron Maurice de Hirsch ile birçok görüşme yapmıştır. Herzl, Baron Hirsch'ün Yahudiler için yaptığı şeyleri övdükten sonra *"*Şimdiye kadar siz bir hayırseverdiniz… Daha fazlası için size yol göstermek istiyorum. Madem Arjantin'e Yahudi göçünü sağlamak başarısızlıkla sonuçlandı. Bu iş için neden Filistin'i denemiyorsunuz? Hem büyük kitleleri göçe teşvik etmek için Filistin'in adı dahi yeterlidir" demiştir.[28]

Theodor Herzl, tüm bu fikirlerini 1896 yılında yayımladığı ve kendisini hızlı bir şekilde şöhretli hale getirecek olan Yahudi Devleti adlı kitabında genişçe ele almıştır. Bu kitapla birlikte Herzl, ilk kez derli toplu bir şekilde Yahudi devletinden ve bu devletin nasıl kurulacağına dair siyasal programdan bahsediyordu. Roger Garaudy'nin "Yahudileri ikna etmek için Siyonizm'in ihtiyacı olan şey anti-semitizm'dir"[29] dediği gibi batı Avrupa'da tam da bu süreçte Yahudilere karşı bir ırkçılık akımı baş göstermişti. Özellikle kamusal alanda birtakım baskılarla karşılaşan Yahudiler, üst düzey memurluklara kabul edilmiyor, orduda da etkin makamlara ve rütbelere gelemiyorlardı. Ayrıca Macaristan, Avusturya, Rusya, Osmanlı gibi büyük devletlerde ulusçuluk fikrinin yayılması da Yahudi ulus devleti için bulunmaz bir fırsat sunuyordu. Hem anti-semitizm hem de ulusçuluk akımı Herzl'in fikirlerini açıklaması için son derece uygun bir zemin oluşturuyordu. Bu nedenle bulduğu her fırsatta fikirlerini dile getiriyor ve şöyle diyordu. "Bu yüzyıl dünyaya kendi teknik başarılarıyla bir Rönesans hediye etti. Fakat bu hediyenin mucizevi gelişmeleri insanlığa hizmet için çalışmadı... Elektriğin sadece seçkin salonlarda bir grup snobu aydınlatmak için icat edildiğini değil, tam tersine, insanlığın karanlıkta kalan sorunlarını aydınlatmak için var olduğuna inanıyorum. İnsanların buna benzer problemleri çok fazla. Bu problemlerden birisi ama asla küçüklerinden birisi olmayan Yahudi meselesidir. Yahudi meselesi ulusal bir meseledir ve bu sorunun giderilmesi için büyük uluslar tarafından düzenlenmiş bir konsey dâhilinde tartışılarak, bunun bir dünya meselesi haline getirilmesi gerekir. Biz bir ulusuz, tek bir ulus."[30]

---

[27] Selin Çağlayan, *İsrail Sözlüğü* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 387.

[28] M. Sachar, *A History of Israel: From the Rise of Zionism to Our Time*, 36.

[29] Garaudy, *İsrail, Mitler ve Terör*, 108.

[30] Herzl, *Yahudi Devleti*, 20.

Siyonizm oluşum yıllarında hareket hem sayısal olarak oldukça dar bir kesime hitap ediyor hem de çeşitli ideolojik farklılar yüzünden çok parçalı ve kurumsal düzenden uzak bir görüntü arz ediyordu. Ayrıca ortaya konulan bağımsız bir devlet ideali gibi büyük idealler karşısında bu idealleri gerçekleştirecek maddi imkânlar ve fonlar yok denecek kadar azdı.[31] Tüm bu ilgisizlik ve kurumsal aidiyetten yoksunluğun farkında olan Theodor Herzl, bir kongre düzenleyerek hem fikirlerini derli toplu bir şekilde sunmak hem de gerekli fonları oluşturmak için düzenli kongreler yapılmasına karar verdi. Bu kongreler hem hedeflerin denetimini sağlayacak hem de uzun yıllara yayılacak süreç içerisinde gerekli motivasyonu sağlayacaktı.

Birinci Siyonist Kongre ve Etkileri

Siyonizm'in ilk evrelerinde Avrupa Yahudiliği oldukça elit ve zenginlerden oluşan bir görüntü arz ediyordu. Bu topluklar genelde bir dinsel alt yapıya sahip ancak burjuvazi tabakasına mensup Yahudi aileler tarafından kontrol ediliyordu. Bu ailelerin finans-kapitale dayanan bir zenginlikleri vardı. Bu kesimler o dönemde uygulanan anti-semitik politikalara karşı korunaklı bir hayata sahiptiler. Bu nedenle Herzl'in istediği hedefler konusunda harekete geçme, fedakârlık yapma ve bedel ödeme konusunda çok da isteki değillerdi. Genel eğilimleri içinde bulundukları statükoyu ve konfor alanını korumaya yönelikti.[32]

Bu kesimler sınıfsal kaygılardan dolayı tüm Yahudilerin ırk merkezli bir devlette eşit şartlarda yaşama fikrine soğuk bakıyorlardı. Statükoyu korumaya yönelik bu tavrın arka planında elit Yahudilerin ekonomik ilişkileri, yaşam standartlarını kaybetme korkusu, iktisadi kaygılarının siyasal aidiyetlerinden önde olması gibi nedenler sayılabilir. Onların zihnindeki finans kapitalin bir ülkenin sınırlarına hapsedilmesi demek tüm kazanımlarının kaybedilmesi anlamına da geliyordu. Tüm bu sebeplerden dolayı Avrupa'daki birçok Yahudi elit, bir Musevi ulus devlet fikrine oldukça mesafeli duruyorlardı.[33]

Tüm bunları ciddi bir şekilde analiz eden Herzl, ilk önce elit ve burjuva Yahudilerin desteğini elde etmek için 1895 yılında uluslararası demir yolu işleri yapan Yahudi zenginlerden Maurice de Hirsch ve dünya çapında ekonomik faaliyetlerde bulunan Rothschildler gibi iş adamlarını ikna etmek için birtakım çalışmalara başlattı ve bu konuda şunları söyledi: "Sen fikirlerine saplanmışsın, ben de kendi fikirlerimde inatçıyım! Sen fakir

[31] Melvin Urıfsky, *American Zionism from Herzl to the Holocaust* (Garden City: Anchor Press, 1975), 118.

[32] R S Wistrich, "Zionism and Its Jewish 'Assimilationist' Critics (1897-1948)", *Jewish Social Studies* 4/2 (1998), 59-111.

[33] R S Wistrich, *From Ambivalence to Betrayal: The Left, the Jews, and Israel (Studies in Antisemitism)* (Nebraska: University of Nebraska Press, 2012), 7.

Yahudiler ihraç edebilirsin şimdi yaptığın şekilde. Bu sadece senin elinle anti-semitizme daha fazla piyasa yaratıldığı anlamına geliyor. Biz birbirimizi hiçbir zaman anlayamayacağız"[34]

Herzl, hem Yahudi elitleri ikna etmek hem de fikirlerini uygulanabilir siyasal bir program haline getirmek için 1897 yılında kendisi gibi düşünen arkadaşlarıyla birlikte Birinci Siyonist Kongreyi düzenlemek için harekete geçti. Kongre ilk önce Münih'te yapılmak istendi ancak elit Yahudi sınıfının ikna edilememesi nedeniyle İsviçre'nin Basel şehrine alındı. Herzl'in Siyonist hareketin tüm liderlik yetkisini üzerine almayı planladığı kongre salonun girişine altı köşeli yıldızlı Siyonist bayrağı çekildi. Bir devlet meclisi görüntüsü verilmek istendiği için kongreye katılan delegelerin frak giyerek gelmeleri istendi. Zaten kongre meclisinin yapısı ve eylemleri herhangi bir milli meclis gibi olmasını istiyordu. Bu nedenle mecliste temsil edilen cemiyetlerin "Shekel" adı verilen ve bir nevi devlet vergisi gibi algılanan bir vergi de ödemeleri istendi. Mecliste seçme ve seçilme hakkı da ancak bu vergiyi ödeyenlerin hakkı olarak tanındı.[35]

Birinci Siyonist Kongrenin en önemli etkilerinden birisi birinci kongreye kadar kurumsallıktan uzak ve dağınık bir görüntü veren Yahudi siyasal hareketinin tam teşekküllü bir yapı haline gelmesidir. Nitekim ilk kez düzenlenen Dünya Siyonist Kongresi, Dünya Siyonist Örgütünün ve yasama otoritesinin en üst organı haline getirildi. Birinci Siyonist kongre ile başlayan ve 2020 yılına kadar gerçekleşen 38 kongrede alınan kararlarla dünya Siyonist teşkilatı birçok organdan oluşan bir yapı haline getirildi. Bugün ekonomiden siyasete, tarımdan sağlığa, sanattan akademiye kadar hayatın bir çok alanında ve dünya genelinde etkin olan Dünya Siyonist Teşkilâtı şu organlardan oluşmaktadır: Dünya Siyonist Birlikleri, uluslararası Siyonist federasyonlar; Ve Kadınlar Uluslararası Siyonist Örgütü (WIZO), Hadassah, B'nai B'rith, Maccabi, Uluslararası Sefarad Federasyonu, Dünya Musevileri Üçlüsü (Ortodoks, Muhafazakâr ve Reform), CIS'den Sekristan Kendilerini Siyonist olarak tanımlayan uluslararası örgütler - Bağımsız Devletler (eski Sovyetler Birliği]]'nin bazı eyaletleri), Dünya Yahudi Öğrenci Birliği]] (WUJS) ve daha fazlası. Görüldüğü gibi birinci Siyonist kongre ile başlayan süreç birbirini takip eden ve denetleyen kongrelerle birlikte tüm dünyayı etkileyecek bir yapının ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Herzl birinci Siyonist kongreyle bu yapının ilk adımını atarken şunları söylemiştir: "Basel'de

[34] Jacgues Kornberg, *Theodor Herzl: from Assimilation to Zionism* (İndiana: Indiana University Press, 1993), 195; Allon Gal, *Socialist Zionism: Theory and Issues in Contemporary Jewish Nationalism* (Cambridge: Schenkman Pub, 1973), 104.

[35] Garbis Altınoğlu, *Filistin-İsrail Dosyası,* (İstanbul: Pozitif Yayınları, 2005), 485; Öke, *Filistin Sorunu Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına*, 36.

Yahudi Devleti'ni kurdum. Eğer bugün bunu açıklarsam, herkes beni alaya alır. Oysa belki 5 fakat şüphesiz 50 yıl içinde herkes bu gerçeği görecektir. Yahudi Devleti'nin varlığı manevi temellere oturtulmuştur, bu devlet Yahudi halkının bu konudaki istek ve azmi ile kurulmuştur."[36]

Birinci Siyonist kongre, Yahudi milli bilincinin oluşması ve bu konuda etkin çalışmalar yapılması konusundaki en etkili sebeplerden birisi olmuştur. Nitekim kongrenin birçok gündemi olmakla birlikte, Yahudi ulus devletinin ve milli bilincinin oluşması için gerekli olan toprak sorunun halledilmesi, bu konuda gerekli fonların oluşturulması, Yahudilerin ortak hedefler için aynı bilinçle maddi fedakârlıklarda bulunmalarını sağlamak, gerektiğinde topraklarını terk edip göç edebilmek, gerektiğinde servetinin bir kısmını işaret edilen yerlere verebilmek başlıca gündemler arasında yer aldı. Bu bağlamda Yahudi Ulusal Fonu (Keren Kayemet Le Israel/ Jewish National Fund)'nun oluşturulması konusunda anlaşmaya varıldı.[37] Ayrıca Yahudi ziraat ve sanayi işçileri vasıtasıyla, Filistin'de Yahudilerin iskân edilmesinin sürekli bir şekle getirilmesi, dünyanın dört bir yanındaki Yahudilerin kendi şartlarına uygun bir şekilde resmi olarak teşkilatlandırılması, bu teşkilatların birbirine bağlanması ve tamamının birinci Siyonist kongrede kurulan yürütme heyetinin altında toplanması, tüm dünyadaki Musevilerin Yahudilik milli kimliğini benimsemesinin sağlanması, farklı memleketlerde farklı hükümetlerle farklı şekillerde ama hep Siyonizm'in istediği aynı hedefler doğrultusunda etkin münasebetler kurulması, Filistin'de Yahudi kolonilerinin oluşturulması, gibi bir takım kararlar alındı. Ancak kongrenin en önemli kararı, tüm bu faaliyetler neticesinde Yahudiler için Filistin'de kamu gücüyle teminat ve koruma altına alınmış bir devlet inşa etme hedefi oldu.[38]

Tüm bunlarla birlikte Kongrenin İslam coğrafyasına yönelik en önemli etkisi Osmanlı devletinin yıkılma sürecinin hızlanması ve ulus devlet zemininde kurulan Müslüman devletlerin eski güç ve etkinliklerini kaybetmesi olarak zikredilebilir. Zira Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasına izin vermeyeceğini beyan eden II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesi, Osmanlının parçalanması, İslam dinin ılımlı bir hale getirilmesi gibi birçok Siyonist hedefin kurgulandığı zemin başta birinci Siyonist kongre olmak üzere birbiri ardınca devam eden kongreler süreci olarak ifade edilebilir. Zira kongrede Yahudi devletinin kurulması için gerekli iş ve işlemleri yapmak, diplomatik ve ekonomik faaliyetleri yürütmek

[36] Roger Garaudy, *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin* (İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, 2011), 232.

[37] Bernard Reich - David H. Goldberg, *Historical Dictionary of Israel* (Scarecrow Press, 2008), 273.

[38] Mim Kemal Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu* (İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2011), 39.

için tam yetki alan Theodore Herzl'in ana hedeflerinden birisi de Yahudi devletinin önündeki en büyük engellerden birisi olarak gördüğü II. Abdülhamid'le görüşme yapmaktı. Herzl, yoğun çabaları sonuncunda 19 Mayıs 1901'de Sultan Abdülhamid'le bir görüşme fırsatı bulmuş ve ona Filistin'den toprak alma fikrini iletmişti. Bu talep karşılığında Osmanlının tüm borçlarının ödeneceği teklifini yapmasına rağmen II. Abdülhamid tarafından reddedilmiştir. Ancak Herzl, bu talebinden vaz geçmemiş bu tarihten sonra tam beş kez daha İstanbul'a gelerek devlet adamlarını ikna etmeye çalışmıştır. [39] Bunun üzerine Osmanlıdan gerekli desteği alamayacağını anlayan Herzl, İngiltere hükümetiyle görülmek için birtakım temaslarda bulunmuş ve nihayet 1902 yılında yapılan görüşmede İngiliz Hükümetinden Yahudi devleti fikri konusunda destek istemiştir. İngiliz Hükümeti ise Filistin dışında ancak Uganda da kurulacak koloniler için destek olabileceğini beyan etmiştir. Her ne kadar Herzl Uganda önerisine sıcak baksa da[40] yapılan yeni kongrede bu teklif reddedilerek devletin kurulacağı toprakların kesinlikle Filistin olması gerektiğine vurgu yapılmıştır.[41]

Birinci Siyonist kongre ile kurumsal bir yapıya kavuşan Siyonizm bir yandan Yahudi devletinin önündeki en büyük engel olarak gördüğü Osmanlının parçalanması için çalışırken bir yandan da uluslararası arenada bir Yahudi devletinin kurulması için gerekli kamuoyunu oluşturmaya çalışıyordu. Bu bağlamda 1917 Balfour Bildirisi ile İngiliz Dışişleri Bakanı'nın Filistin'de Yahudilere bir "ulusal yurt" kurulması çabasının İngiliz Hükümeti tarafından destekleneceğini açıklamasıyla birlikte önce Fransa, ardından da İtalya bu bildiriye destek verdiklerini bildirmişlerdir. Tüm bunlar Siyonist kongrede kurulan organların uluslararası alanda yaptıkları çalışmaların nedenli etkili olduğunu gösteren en önemli göstergelerdendir.[42] Zira birinci dünya Savaşı'ndan sonra Filistin'in Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak İngiltere'nin manda rejimine bırakılması ve birçok Yahudi yerleşim alanlarının oluşturulması gibi adımların tamamı birinci Siyonist kongrede alınan kararların uygulanmasından ibarettir.[43]

Yine birinci Siyonist kongrenin etkileriyle birlikte başlayan göç olgusu ve işgal, İslam coğrafyasındaki demografik yapıyı da ciddi bir şekilde etkilemiştir. Zira Filistin'e yapılan Yahudi göçleri, Dünya Siyonist Teşkilatı'nın kurulmasıyla daha da hızlanmıştır. Göç ve işgal politikaları neticesinde 1920 yılında 16.500 kişilik bir Yahudi topluluğunun Filistin'e göç

---

[39] Vedi Evsal, *Ortadoğu'da Oruçlu Günler Savaşı* (İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1975), 253.

[40] Fahir Armaoğlu, *Filistin Sorunu ve Arap-İsrail Savaşları* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1991), 22.

[41] Roger Garaudy, *Siyonizm ve Yahudilik,* çev. Nurer Uğurlu (İstanbul: Örgün Yayınevi, 2006), 678.

[42] Ahmet Davutoğlu, *Filistin Çıkmazdan Çözüme* (İstanbul: Küre Yayınları, 2003), 287.

[43] Jonathan Schnner, *Balfour Deklarasyonu*, çev. Ali Cevat Akkoyunlu (İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2012), 360.

etmesi ve Filistin'e yerleşmesi kararı alınmış, 1934'e gelindiğinde Filistin'deki Yahudi topluluğunun sayısı 900.000'e ulaşmıştır.[44]

Yahudi tarihi boyunca Siyonist düşüncenin bağlı kaldığı Siyon protokolleri ve onların denetimi başta birincisi Siyonist kongre olmak üzere devam eden kongreler süreciyle yeni bir düzeye evrilmiştir. Zira kongrelerde alınan kararlar Siyonist öncülerin oluşturduğu siyon protokollerinin ekonomik, siyasi ve sosyal kararlara dönüşen somut hallerini temsil etmektedir. Yapılan kongreler bu protokollerdeki hedeflerin takibi, geçmiş hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin denetimini de içermektedir.

Birinci Siyonist kongreyle birlikte başlayan kongreler süreci ve büyük bir ciddiyetle hazırlanan siyon protokolleri, Siyonizm'in dünyayı yönetme planının ana çerçevesini oluşturmuştur. Bu bağlamda hem kongrenin hem de kongrelere bir nevi program teşkil eden protokollerin etkisi bütün dünyayı kapsayacak bir düzeye ulaşmıştır. Örneğin 1903 yılında yapılan VI. Siyonist Kongresi'nde alınan kararlar gereği I. Dünya Harbi'nin çıkacağını bilen ve hatta bu harbi çıkaran etkenlerden biri olan Siyonizm, savaş öncesi, savaş süreci ve savaş sonrasına dair kasaplı tartışmalar yapıp, planlar çıkararak bu savaştan Yahudilerin nasıl kârlı çıkacaklarına dair projeler üretmişlerdir.[45] Nitekim kendi yayın organları olan ve New York'ta çıkan "The New Palesrin" isimli gazetenin Nisan 1923 nüshalarından birinde şunlar vardır; "Zannediyoruz ki, Birinci Dünya Savaşı'nın başlıca iki neticesinden birisi de Yahudi Devleti'nin kurulması olduğunu tarih bize gösterecektir. Biz, bütün dünyayı bunun için savaşa soktuk ve yendik."[46]

Siyonist kongrenin en önemli etkilerinden birisi de akademik ve ilmi çalışmalar alanında olmuştur. Zira Siyonizm, yapacağı işgal, hak ihlali ve katliamları meşrulaştıracak tüm kavram ve programları üretebileceği yegâne zemin olarak akademiye büyük önem atfetmiştir. Bu nedenle Birinci Siyonist kongrede alanın kararların bir yansıması olarak akademi dünyasına büyük önem vermişler, kendilerine yakın gördükleri ilim ve fikir adamlarını bir şekilde yapıya dâhil etmişler, kendilerine düşman olarak gördükleri şahısları ise ellerinde ekonomik, hukuki ve medya gücünü kullanarak bertaraf etmişlerdir. Beşinci siyon protokolünde "dünyadaki bütün Yahudi olmayan aydınların (ilim adamlarının) kökünü kazıyacak önlemler almak suretiyle ikinci bir yeraltı yöntemini maharetle tatbikata koyacağız" diyerek ilim ve akademi camiasında Yahudi olmayan ya da Yahudilerin

---

[44] Altınoğlu, *Filistin-İsrail Dosyası,* 487.

[45] Sergius Nilus, *Siyon Liderlerinin Protokolleri*, çev. İsmail Tulçalı (İstanbul: Noktakitap, 2004), 31.

[46] Kemal Anadol, *İsrail ve Siyonizm Kıskacında Türkiye* (İstanbul: Bilge Karınca Yayınları, 2004), 57.

hedeflerine hizmet etmeyi kabul etmeyenlerin bir şekilde köklerini kazıyacaklarını açıkça beyan etmişlerdir.[47] Akademik camiada kendi hedeflerine uygun kavramlar üretilmesine ve bu kavramların uluslararası alanda tanınmasına büyük önem vermişlerdir. Zira Siyon protokollerinde bugün kullanılan birçok kavramın ya kendileri tarafından üretildiğini ya da bu kavramların içerinin kendiler tarafından doldurulduğunu itiraf etmişlerdir. Örneğin "Hürriyet, kardeşlik, eşitlik kelimelerini çok eski zamanlarda, halk kitleleri arasında ilk bağıranlar bizlerdik. Bu kelimeler o günlerden bu yana dünyanın her tarafında, bu yeme takılan budala papağanlar tarafından tekrar edildi." Şeklinde beyanları bu durumun en açık kanıtıdır.[48]

Yine bu konuya dair II. Siyon protokolünde şunları söylemişlerdir: "Bırakın onlara bilimin emrettiği şeyler olduğunu inandırdığımız nazariyelerimizin (teori-kuram) başrolünü oynasınlar. Bunu basın organlarımız vasıtasıyla devamlı şekilde, bilimin gereği olarak gündemde tutmamızdaki amaç, nazariyelerimize olan körü körüne güvenlerini canlı tutmaktır. Yahudi olmayanların bilim adamları, bilgileri ile şişinecekler, fikirlerini kendi istediğimiz doğrultuda eğitmek amacıyla, uzman ajanlarımızın kurnazca bir araya getirdiği parçaları hiçbir mantıkî sorgulamadan geçirmeden ilmi sonuçlar olarak uygulayacaklardır. Planladığımız Darvinizm, Marxsizm ve Nietzscheizmin başarılarını dikkatlice düşünün. Her sınıftan biz Yahudiler'in bu emirlerin Yahudi olmayanların düşünceleri üzerinde yaptığı bölücü etkiyi açıkça görmesi zor olmasa gerektir."[49]

Hareket mensuplarına verdikleri özel emirlerde özellikle akademik camiada hukuk, tıp, kimya ve buna benzer bütün tahsillerden, Yahudi olmayanları uzaklaştırılmasını ve Yahudilerin bilhassa bu alanlara kaydırılmasını teşvik etmişlerdir. Yine kanunları ve anayasaları yanlış şekillerde tefsir ederek, mahkemelerini dahi etkileyip, her yere şüphe ile bakılmasını sağlayınız, sosyal sınıflar arasında nifak ve mücadele tohumları ekiniz. Renkli ırkları, diğer ırklara düşman kılınız diyerek hedefe giden yolda her yolu meşru olarak görmüşlerdir. Bu konuda hiçbir ahlaki ve insani değeri tanımayacaklarını ise birinci siyon protokolünde "netice, yöntemleri haklı kılar. Bu durumda, planlarımızı yaparken dikkatlerimizi, iyi ve ahlâka uygun olandan çok, gerekli ve faydalı olana çevirelim." Diyerek bu niyetlerini açıkça ortaya koymuşlardır.

Yine başta birinci kongrede alınan kararlar olmak üzere Siyonist kongreler ve protokoller gereği dünyadaki medya sistemi üzerinde de Siyonist bir etki oluşturulmuştur. Bu

[47] Nilus, *Siyon Liderlerinin Protokolleri*, 200-2001.

[48] Nilus, *Siyon Liderlerinin Protokolleri*, 176-182.

[49] Nilus, *Siyon Liderlerinin Protokolleri*, 185-192.

konuda şunları dile gitmişlerdir. "Günümüzde devletler, halkın fikirlerini harekete geçiren çok büyük bir güce sahipler. Bu gücün ismi "Basın'dır". Basının rolü, ihtiyaçları zaruriymiş gibi göstermek, halkın şikâyetlerini dile getirmek ve hoşnutsuzluk meydana getirmektir. İfade hürriyeti basın sayesinde vücut bulur. Fakat Yahudi olmayan devletler bu büyük gücü nasıl kullanacaklarını bilemediler ve bu muazzam güç bizim ellerimize geçti. Basın sayesinde kendimizi perde arkasına gizleyerek halkları etkileme gücüne kavuştuk. Her ne kadar okyanuslar gibi kan ve gözyaşı döktüysek ve birçok insanımızı kurban verdiysek de basın sayesinde altını elde ettik"[50]

Sonuç

Tüm bu verile ışığında diyebiliriz ki, Politik Siyonizm, Yahudi halkının kendi ulusal devletini kurma hedefini merkeze alan bir ideolojidir. Bu ideoloji, 19. yüzyılın sonlarına doğru şekillenmeye başlamış ve Siyonist kongreler aracılığıyla dünya çapında tanınmıştır. Birinci Siyonist Kongre, bu ideolojinin temellerinin atıldığı önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kongre, Yahudi halkının kendi devletini kurma hedefini uluslararası arenada tanıtarak Siyonist hareketin geleceğini şekillendirmiştir. Herzl'in önderliğinde yapılan kongreyle birlikte Yahudilik bir din olmanın yanında bir ulus devletin kurucu unsuru olabilecek bir imkân olarak da görülmüştür. Kongreye kadar dini zeminde hareket eden Siyonizm kongreyle birlikte daha ırkçı, politik ve seküler biz çizgiye everilmiştir. Bu çizgi aynı zamanda hedefe giderken her şeyi meşru gören işgalci ve katliamcı bir çizgi olmuştur. Bugün Gazze katliamlarından geriye doğru gidildiğinde bu çizginin hak ihlalleri ve soykırıma varan bir katliamlar tarihinden ibaret olduğu açıkça görülecektir. Birinci Siyonist kongre ve onu takip eden kongreler serisi, Yahudiler için hem siyasî hem de dini boyutlarıyla önemli bir dönüm noktası olmuş ve bugün ki Siyonist İsrail kuruluşuna doğrudan katkıda bulunmuştur. Yalnızca siyasi alana değil hukuktan ekonomiye, sanattan akademiye kadar birçok alana etki eden kongreler süreci, Siyonizm'in dünyayı yönetme planlarının ana zeminini teşkil etmiştir. Ayrıca başta birinci Siyonist kongre olmak üzere bu kongrelerle birlikte, Yahudileri Filistin'e göç ettirme stratejisi hızlanmış ve Filistin topraklarında yapılacak işgal ve katliamların da alt yapısı hazırlanmıştır.

[50] Nilus, *Siyon Liderlerinin Protokolleri*, 185-192.

Kaynakça

Altınoğlu, Garbis. *Filistin-İsrail Dosyası,*. İstanbul: Pozitif Yayınları, 2005.

Anadol, Kemal. *İsrail ve Siyonizm Kıskacında Türkiye*. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları, 2004.

Arafat, Mohammed. *İsrail'in Kuruluşu ve Afrika Politikası*. Trabzon: Derya Kitabevi, 2007.

Armaoğlu, Fahir. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, 1989.

Armaoğlu, Fahir. *Filistin Sorunu ve Arap-İsrail Savaşları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1991.

Balpınar, Zafer. *İsrail Güvenlik Politikalarında Süreklilik ve Değişim*. İstanbul: Açılık Kitap, 2012.

Bernard, Reich. *A Brief History of Israel*. New York: Infobase Publishing, 2008.

Besalel, Yusuf. *Yahudi Tarihi*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basım ve Yayın A.Ş, 2003.

Çağlayan, Selin. *İsrail Sözlüğü*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Davutoğlu, Ahmet. *Filistin Çıkmazdan Çözüme*. İstanbul: Küre Yayınları, 2003.

Evsal, Vedi. *Ortadoğu'da Oruçlu Günler Savaşı*. İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1975.

Gal, Allon. *Socialist Zionism: Theory and Issues in Contemporary Jewish Nationalism*. Cambridge: Schenkman Pub, 1973.

Garaudy, Roger. *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin*. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, 2011.

Garaudy, Roger. *İsrail, Mitler ve Terör*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2000.

Garaudy, Roger. *Siyonizm ve Yahudilik*, çev. Nurer Uğurlu. İstanbul: Örgün Yayınevi, 2006.

Goodman, Martin. *The Rulling Class of Judea (Origins of the Jewish Revolt Against Rome AD 66-70)*. Cabridge: Cambridge University Press, 1995.

Greilsammer, İlan. *Siyonizm*. Ankara: Dost Yayınları, 2007.

Herzl, Theodor. *Yahudi Devleti*. İstanbul: Ataç Yayınları, 2018.

Kara, Refik. *Siyonizm ve Filistin Trajedisi*. İstanbul: Yarın Yayınları, 1986.

Kızıloğlu, Sedat. "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2/I (01 Mart 2012), 35-94.

Kocabaş, Süleyman. *Vaat Edilmiş Toprak Filistin İçin Mücadele Türkiye ve Siyonizm*. İstanbul: Vatan Yayınları, 1987.

Kornberg, Jacgues. *Theodor Herzl: from Assimilation to Zionism*. İndiana: Indiana University Press, 1993.

Kutlay, Yaşar. *Siyonizm ve Türkiye*. Ankara: Akdağ Yayınları, 1973.

Lewis, Bernard. *Ortadoğu (Hıristiyanlığın Başlangıcından Günümüze Ortadoğu'nun İki Bin Yıllık Tarihi*. Ankara: Arkadaş Yayınları, 2005.

Lewis, Bernard. *Tarihte Araplar*. İstanbul: Ağaç Yayınları, 2009.

M. Sachar, Howard. *A History of Israel: From the Rise of Zionism to Our Time*. Oxford University: Knopf, 1987.

Mansfield, Peter. *A History of the Middle East*. ed. Nicolas Pelham. Penguin, 2nd edition., 2004.

Mim Kemal Öke. *Filistin Sorunu Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına*. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002.

Nilus, Sergius. *Siyon Liderlerinin Protokolleri*. çev. İsmail Tulçalı. İstanbul: Noktakitap, 2004.

Öke, Mim Kemal. *Filistin Sorunu Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına*. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2002.

Öke, Mim Kemal. *Siyonizm & Filistin Sorunu (1880-1923)*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.

Öke, Mim Kemal. *Siyonizm ve Filistin Sorunu*. İstanbul: Üçdal Yayınları, 1982.

Öke, Mim Kemal. *Siyonizm ve Filistin Sorunu*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2011.

Pappe, İlan. *Modern Filistin Tarihi (Tek Ülke, İki Halk)*. Ankara: Phoenix, 2007.

Reich, Bernard - Goldberg, David H. *Historical Dictionary of Israel*. Scarecrow Press, 2008.

Schnner, Jonathan. *Balfour Deklarasyonu*. çev. Ali Cevat Akkoyunlu. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları, 2012.

Stephen Sizer. *Christian Zionism: Road Map to Armageddon?* Downers Grove: IVP Academic, ts.

Tellioğlu, Ömer. *Filistin'e Musevi Göçü ve Siyonizm (1880-1914)*. Kitabevi, 2024.

Türel, Yılmaz. *Ortadoğu Siyasetinde İsrail*. İstanbul: Platin Yayınları, 2005.

Urıfsky, Melvin. *American Zionism from Herzl to the Holocaust*. Garden City: Anchor Press, 1975.

Wistrich, R S. *From Ambivalence to Betrayal: The Left, the Jews, and Israel (Studies in Antisemitism)*. Nebraska: University of Nebraska Press, 2012.

Wistrich, R S. "Zionism and Its Jewish 'Assimilationist' Critics (1897-1948)". *Jewish Social Studies* 4/2 (1998), 59-111.

Gazze'de Tevrat Işığında "Bilim Soy Kırımı": İsrail'in Katlettiği Gazzeli Bilim ve İlim Adamları

Harun BEKİROĞLU*

Giriş

Yâsir Arafat'ın 11 Kasım 2004'te vefat etmesinin ardından Filistin'deki siyasi partilerden birisi olan Hamas (Ḥarakat al-Muqāwamah al-İslāmiyyah) ile günümüzde Batı Şeria'yı elinde bulunduran Fetih (Ḥarakat al-Taḥrīr al-Waṭanī l-Filasṭīnī) arasında gerilim başlamıştır.

Hamas'ın 2005 seçimlerinde başlayan siyasi yükselişi, 25 Ocak 2006 tarihinde Filistin genelinde yapılan seçimlerde birinci parti oluşuyla neticelenmiştir. Bu seçimde Hamas 132 üyelik parlamentoda 74 milletvekili kazanmış ve İsmail Abdüsselam Ahmed Heniyye (İsmail Haniye) onuncu Filistin Hükümeti başbakanı seçilmiştir. Ancak Filistin Ulusal Gücünü ve Filistin yönetimini elinde bulunduran Mahmut Abbas'ın müdahaleleri nedeniyle seçim süreci, demokratik işleyişten çıkarılmıştır. Yaşanan iç çatışmalardan sonra Hamas, 14 Haziran 2007'de Gazze'deki kamu binalarını kontrol altına almıştır. Bu tarihten itibaren Batı Şeria ve Gazze yönetimi olmak üzere Filistin'de çift başlı bir idari yapı oluşmuştur. Sınır kapılarının özellikle de Refah Sınır Kapısı'nın yönetimi, ikili yönetimin en önemli sorunu haline gelmiştir.[1] Zira Philadelphia Koridoru ile hukuki zemin bulan Refah Sınır Kapısı, Gazze'yi dış dünyaya bağlayan en önemli geçiş kapısı olmuştur.

الانتخابات التشريعية الفلسطينية 2006

→ 1996 | 25 يناير 2006

نسبة المشاركة 76.07%

الحزب	الزعيم	%	عدد المقاعد	±
حركة حماس	إسماعيل هنية	44.45	74	
حركة فتح	فاروق القدومي	41.43	45	5-
الجبهة الشعبية	أحمد سعدات	4.25	3	
البديل	قيس عبد الكريم	2.92	2	
فلسطين المستقلة	مصطفى البرغوثي	2.72	2	
الطريق الثالث	سلام فياض	2.41	2	
مستقلون	–	–	4	31-

Gazze'yi Hamas'ın yönettiği tarihten itibaren İsrail, Gazze üzerindeki baskısını arttırmıştır. Batı Şeria'yı ise "Utanç Duvarı" ile bölmüş ve her iki Filistin bölgesini de "açık cezaevi"ne çevirmiştir. İsrail'in Gazze'den çekilmek zorunda kaldığı 2005 yılından itibaren kuşatma altına alınan Gazzeliler, 2007 yılından beri ambargo altında tutulmakta ve saldırıya uğramaktadır. İsrail, ambargo altında tuttuğu Gazze'yi işgal etmek amacıyla sırasıyla 2008,

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir, harun.bekiroglu@inonu.edu.tr , ORCID 0000-0001-6815-8312

[1] Filiz Katman, "2006 Seçimleriyle HAMAS'ın Filistin İçinde Değişen Konumu (2006-2010)", *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 14, sy 28 (2018): 127-56, https://doi.org/10.17752/guvenlikstrtj.495764.

2012, 2014, 2019, 2021 ve 2022 yıllarında saldırı düzenlemiştir. Aksa Tufanı'nın başladığı 7 Ekim 2023 Cumartesi gününden itibaren İsrail, Gazze'ye en ağır saldırıyı başlatmış ve binlerce Gazzeli'yi katletmiştir. Gazze'deki binlerce sivil "soykırım" amacıyla ve "hedef gözetilerek" öldürmüştür. Wael Al-Dahdouh gibi gazetecilerin evleri kasıtlı olarak bombalanmış ve pek çok sağlık çalışanı ve gazeteci öldürülmüştür.

"Gazze Soykırım"ı iletişim araçlarından canlı yayınlanmış ve bu yönüyle "Canlı Yayınlanan İlk Soykırım" unvanını almıştır. Gazze Soykırımı sırasında evler, okullar, hastaneler, devlet kurumları, radyo ve televizyon Merkezleri, karakollar, belediye birimleri ve araçları, sosyal donatılar, yüzme havuzları ve spor salonları ile stadyumlar ve çocuk parkları bombalanmıştır. Kütüphaneler, sanayi tesisleri, camiler, kiliseler, müzeler, tarihi eserler yok edilmiş ve bankalardaki paralar İsrail askerlerince çalınmıştır.

İsrail'in Gazze bombardımanında üniversiteler, kampüsler, laboratuvarlar, araştırma merkezleri, konferans ve sergi salonları, fuar alanları tamamen imha edilmiştir. Bu yıkımın yanı sıra İsrail ordusu, yeni bir soykırım türü geliştirmiş ve uygulamıştır. Buna bağlı olarak Gazzeli akademisyenler, ilim ve bilim adamları ile entelektüeller "hedef gözetilerek" öldürülmüştür. Pek çok akademisyen, tıp doktoru ve üniversite öğrencisi evlerinin bombalanması suretiyle infaz edilmiştir. Gazze halkının aydınlarının öldürülmesiyle, Gazzelilerin bilimsel ve ilmi birikimlerinin yok edilmesi amaçlanmıştır. Bundan dolayı hedef gözetilerek işlenen bu cinayetlere "Bilim Soykırımı" adını vermeyi uygun görüyoruz.

Bu çalışmada İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği "Bilim ve Kültür Soykırım"ı ile bu soykırımın tarihsel temelleri ele alınacaktır. Böylece bu soykırımı meşru gören Siyonizm İdeolojisi'nin temel parametreleri tespit edilmeye çalışılacaktır. Siyonizm ideolojisinin dayandığı muharref Tevrat ve Yahudilik incelenecektir. Ayrıca Kur'an'da Yehuda soyundan gelenlere nispet edilen cinayetler, tefsirler ve tarihi metinler çerçevesinde tahlil edilecektir. Bu parametrelerin tespitiyle, insanlığın karşılaşabileceği yeni bilim soykırımların önlemesi hedeflenmektedir.

Siyonizm'in Soykırım Kültürü: Tarihi Kökenler

Türkçemizde *soykırım* ifadesinin aslı, "soy kırımı" şeklinde olup "bir insan topluluğunu yok etmek maksadıyla çoluk çocuk hiç kimseyi sağ bırakmadan öldürme ve katliam" anlamına gelmektedir.[2]

[2] İlhan Ayverdi, "Soy Kırımı", içinde *Asırlar boyu tarihi seyri içinde misalli büyük Türkçe sözlük = Kubbealtı lugatı* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2005), 2869.

Soykırımın Arapça karşılığı, الإبادة الـجَماعية şeklindedir. İbâde kelimesinin asıl harflerini oluşturan *b y d* kökü "Ölmek ve yok olmak" manasına gelir. Hâris b. Kâ'b (ö. 426) ömrün faydalı geçirilmesi gerektiğini tavsiye ettiği; ancak kendisinin ömrünü tükenip yaşlandığını anlattığı şiirinde kelimeyi *vefat etmek* anlamında kullanmıştır:

أكلتُ شبابــي فأفنيتُهُ وأفنيتُ بعد دهور دهورا

ثلاثةَ أهْلِينَ صاحَبْتُهُمْ فبادُوا وأصبحتُ شيخا كبيرا

"Gençliğimi harcadım, boşa geçirdim; bir günü diğeriyle yok ettim.

Üç eşle yaşadım; hepsi de vefat etti; ben de yaşlı bir adama döndüm."[3]

Byd kökünden türeyen ibâde kelimesi, cahiliye şairlerinden Mühelhil b. Rebîa'nın (ö. 525 civarı) kardeşi Küleyb'in öldürülmesi üzerine intikam alacağını ifade ettiği mersiyesinde bir kabileyi son ferdine kadar öldürmek ve soylarını kurutmak anlamında kullanmıştır:

حَتّى أُبيدَ قَبيلَةً وَقَبيلَةً وَقَبيلَةً وَقَبِيلَتَيْنِ جَميعًا

"Soyunu kurutayım taki! Bir bir,

Kabile kabile ya da iki kabile halinde! Topluca!"[4]

Soykırımını ifade eden bir diğer kullanım, aṣl kökünden türeyen isti'ṣāl kelimesidir. Bu da *kökünü kazıma* anlamında kullanılmaktadır. İslam'ın genel olarak soykırımına karşı olduğu ve Araplara, savaşçılar dışındaki sivillerin yaşama haklarını korumalarını, savaştan sonra da savaşçıların esaret gibi haklarına riayet etmelerini öğrettiği bilinmektedir. Bununla ilgili çok sayıda ayet ve hadis bulmak mümkündür.

Günümüz uluslararası hukukunda "soy kırımı" teriminin karşılığı olarak *genocid* (Fransızca génocide ve Rusça *pogrom*) ifadesi kullanılmaktadır. Genocid, Yunanca soy manasındaki *genos* ile katletme anlamındaki *cide* kelimesinin birleşmesiyle oluşmuştur. İlk kez Raphael Lemkin tarafından kullanılmıştır. 1945 yılında kurulan Nuremberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi'nde insanlığa karşı işlenen suçlar arasında gösterilmiştir. Genocide'ye karşı yaptırımlar 1948 yılında Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme ile dünya genelinde hukuki bir niteliğe sahip olabilmiştir. Sözleşmenin ikinci maddesi, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen

[3] Ebü'l-Meali Cemaleddin Mahmûd Şükri b Abdullah b Mahmûd Alusi, *Bulugü'l-ereb fi ma'rifeti ahvâli'l-Arab,* c. 3 (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, t.y.), 166.
[4] Mühelhil b. Rebîa, *Dîvân* (Beyrut: Dâru'l-cîl, 1415), 50.

ortadan kaldırmak amacıyla işlenen fiilleri soykırım suçu olarak tanımlamıştır. Buna göre suçun illeti, ortadan kaldırmak veya yok etme olarak belirlenmiştir. Bu durum, cinayetten ziyade cinayetin amacının sorgulanmasını ve tespit edilmesini gerekli kılmaktadır.[5]

Bir terim olarak "Bilim Soy Kırımı" ifadesinin akademik çevrelerde yaygın olarak kullanıldığını göremiyoruz. Ermolay Acincal, "Bilim Soy Kırımı" terimini, 22 Ekim 1992 günü Gürcistan ordusunun Suhum'da bulunan Abhaz Sosyal Bilimler Enstitüsü ile içerisinde yazma eserlerin ve tarihi vesikaların bulunduğu Abhaz Devlet Arşivi'ni yakarak yok etmesi üzerine kullanmıştır.[6]

Gazze'de işlenen cinayetlerin amacı, yöntemi ve niteliği, "Bilim Soy Kırımı" kavramını şu şekilde tanımlamayı gerekli kılmaktadır: Bir halkı cahil bırakmak amacıyla, o halkın okullarının, kütüphanelerinin, eğitim kurumlarının ve üniversitelerinin yıkılması, yazma eserler, tarihi mezar taşları, tarihi yapılar, müzeler gibi tarihi vesikalarının imha edilmesi ve bilim adamlarının, entelektüellerinin, teknoloji üreticilerinin, eğitimli insanlarının hedef gözetilerek öldürülmesi yoluyla işlenen soykırıma "bilim soykırımı" denir. Biz "Bilim Soy Kırımı" kavramının içerisine "Kültür Soy Kırımı" kavramını da alarak tanımlamayı tercih ediyoruz. Zira kültür, bilimin üzerine inşa edildiği temel unsurdur. Kültür olmadan, bilimin ruh kökü eksik kalacaktır. Bu çerçevede -mesela- Gazze'nin insanlık medeniyetindeki konumunu gösteren el-Mescidu'l-Ömerî'nin (Great Mosque of Gaza) İsrail tarafından bombalanarak tamamen yok edilmesi bilim soy kırımı kapsamına girer. [7]

Gazze'de yaşanan katliamın bir soykırım olduğu, İsrail yöneticilerinin Filistinlileri "insanımsı hayvanlar" ve "Amalekliler'in çocukları" olarak tanımlamasında rahatlıkla görülebilmektedir. Bu söylemlerin temeli ise muharref Tevrat'a dayandırılarak dini bir kutsallık ve saygınlık kazandırılmıştır. İsrail başbakanı Benjamin Netanyahu'nun Aksa Tufanı'ndan sonra Filistinlileri Amaleklilere benzetmesi ve bu sayede askerlerini Gazze'de katliama teşvik etmesi, Siyonizm'in dayandığı tarihi soykırım kültürünün incelenmesini gerekli kılmaktadır.

[5] Abdullah Torun, "Eleştirel Güvenlik Yaklaşımı Bağlamında Ruanda Soykırımının Analizi", içinde *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları ve Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar* (London: Transnational Press London, 2018), 124.
[6] Ermolay Acincal, "20. Yüzyıl Sonunun Vandalları", https://apsuara.org/20-yuzyil-sonunun-vandallari/, 12 Aralık 2023, https://apsuara.org/20-yuzyil-sonunun-vandallari/.
[7] "Gaza Strip: Damage Assessment | UNESCO", https://www.unesco.org/en/gaza/assessment, erişim 22 Nisan 2024, https://www.unesco.org/en/gaza/assessment.

Dinin Soy Kırımına Alet Edilmesi: Tevrat'ta Amalekliler Soy Kırımı

Amalek kelimesi, Eski Ahid'de yirmi dört kez kullanılmıştır. Kur'an'da yer almayan kelime, müfessirler ve İslam tarihçileri tarafından *ʿAmālīḳ* şeklinde kaydedilmiştir. Tefsirlerde yer alışında ise *İsrâîliyyât* kaynaklarının etkisi bulunmaktadır.

Tevrat'ta İsrailoğullarının ebedi düşmanı ve kötülüğün sembolü olarak Amalek diyarında yaşayanlar konumlandırılmıştır. Muharref Tevrat'a göre Rab Yahova Amalek adını yeryüzünden sileceğine ve kuşaklar boyunca Ameliklerle savaşacağına dair yemin de etmiştir (Çıkış, 17/8-16).

Milattan önce on birinci asrın son çeyreğinde İsrailoğulları ile sürekli harp halinde olan Amâlekliler'in yok edilmesine karar verilmiştir. Buna göre "erkekten kadına, çocuktan emzikte olana, öküzden koyuna, deveden eşeğe kadar hepsinin hiç ayırt edilmeksizin öldürülmesi" şeklindeki hükmün Rab Yahova'nın emri olduğuna inanılmıştır (I. Samuel, 15/3).[8] Yahudilik'teki bu anlayıştan dolayı, bir ulusun ya da kabilenin tamamen yok edilmesi ve soy kırıma uğratılması normalleştirilmiştir. Bundan daha önemlisi, bir soya düşman olmak ve onu yok etmeye çalışmak, dini bir görev haline getirilmiştir.[9]

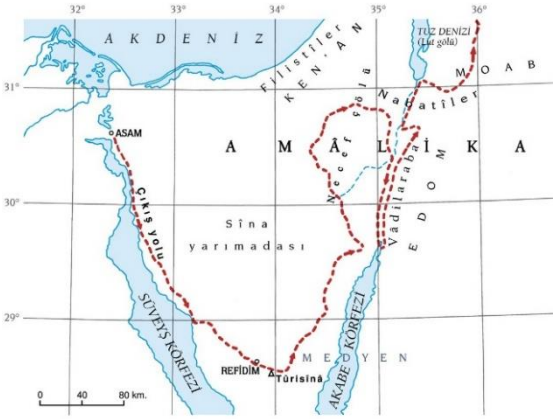

Rab Yahova'nın buyruğu olduğu iddia edilen bu talimat, zaman içerisinde Yahudi ırkının kendisi karşısında ötekileştirdiği bir kimliğe dönüşmüş ve Yahudi ırkının var olma savaşında bir inanç esası haline gelmiştir. Yahudilikte Musa'nın Kanunu'ndan (613 Mitsvot) üçü Amalek ile ilişkilidir. Birincisi; Amaleklilerin İsrailoğullarına yaptıklarını hatırlamak. İkincisi; Ameliklerin israiloğullarına yaptıklarını unutmamak. Üçüncüsü ise Amelikleri tamamen yok etmek. Bunların dini referansları aşağıdaki tabloda görülebilir:

[8] Sargon Erdem, "Amâlika", içinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 556-58.
[9] Norman M. Naimark, *Genocide: A World History* (New York: Oxford University Press, 2017), 8-9.

Mitsvot Sırası	**Tevrat Atfı**	**Tevrat Metni**	**İstinbat Edilen Görev**
598	Yasa'nın Tekrarı 25:17	"Siz Mısır'dan çıktıktan sonra Amalekliler'in yolda size neler yaptığını anımsayın.	Amaleklilerin İsrailoğullarına ne yaptığını hatırlayın!
599	Yasa'nın Tekrarı 25:19	Tanrınız Rab mülk edinmek için miras olarak size vereceği ülkede sizi çevrenizdeki bütün düşmanlardan kurtarıp rahata kavuşturunca, Amalekliler'in anısını gökler altından sileceksiniz.	Amalek'in soyunu ortadan kaldırın!
600	Yasa'nın Tekrarı 25:19	Bunu unutmayın!"	Mısır'den çöle yolculuğunuz sırasında Amalek'in yaptığı zulmü ve kurduğu pusuyu unutmayın!

Yahudi bilgini İbn Meymûn'un (ö. 601/1204) tasnifine göre düzenlenmiş bu inanç esaslarının yanı sıra Tevrat'taki bazı ifadelerin Amalekîler aleyhine olacak şekilde yorumlandığını da görmek mümkündür. Mesela mitsvotda yer aldığı üzere, saldırı yapılmadan önce bir kent ahalisini barışa ve teslim olmaya davet etmek gerekirken Tevrat yorumcularının bazıları Amalek'i bu hükmün kapsamından çıkarmıştır:[10]

[10] "613 Mitsva - Sevivon", https://www.sevivon.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2661:mitsva-nedir-4&catid=94&Itemid=138, erişim 15 Nisan 2024, https://www.sevivon.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2661:mitsva-nedir-4&catid=94&Itemid=138.

Mitsvot Sırası	Tevrat Atfı	Tevrat Metni	Şerh ve Tahsis
602	Yasa'nın Tekrarı 20:10	"Bir kente saldırmadan önce, kent halkına barış önerin	Bu emir, Amalek'le [ve bir görüşe göre Kenaan Ülkesi'ndeki yedi ulusla] yapılan savaşlar için geçerli değildi.

Bazı Tevrat yorumcularının Amalek ile birlikte barışa davet kapsamından çıkardıkları yedi ulus, Hititler, Girgaşlılar, Amorlular, Kenanlılar, Perizliler, Hivliler veYevuslular'dır. Bunlarla ilgili soy kırımı kararının dayandırıldığı dini argüman şöyledir:

"Tanrınız Rab, mülk edinmek üzere gideceğiniz ülkeye sizi götürdüğünde, önünüzden birçok ulusu –Hititler'i, Girgaşlılar'ı, Amorlular'ı, Kenanlılar'ı, Perizliler'i, Hivliler'i, Yevuslular'ı, sizden daha büyük ve daha güçlü yedi ulusu– kovacak. Tanrınız Rab, bu ulusları elinize teslim ettiğinde, onları bozguna uğrattığınızda, tümünü yok etmelisiniz. Bu uluslarla antlaşma yapmayacaksınız, onlara acımayacaksınız." (Yasa'nın Tekrarı 7:1-6).

Toplumlar arasında çeşitli nedenlerle anlaşmazlıklar yaşanabilir ve bu anlaşmazlıklar neticesinde savaşlar yaşanabilir. Ancak Tevrat metninin tahrife uğratılması neticesinde, savaşların etnik soy kırımı amaçlayacak bir niteliğe büründüğü görülmektedir. Oysa Mısır'dan çıkışı konu edinen Kur'an'da, Musa ve yoldaşlarının soy kırımı ile ilgili bir emir almadıkları anlaşılmaktadır. Firavun tarafından erkek çocukları öldürülen mazlum bir halk, *çevresi bereketli kılınan Filistin topraklarına* sahip olabilmiştir (Mâide 5/21-26). Bu durum Kur'an'da şu şekilde anlatılmaktadır:

"Hor görülüp ezilmekte olan o kavmi de (İsrâiloğulları) içini bereketlerle doldurduğumuz ülkenin doğu taraflarına ve batı taraflarına mirasçı kıldık. Sabırlarına karşılık rabbinin İsrâiloğulları'na verdiği güzel söz yerine geldi. Firavun ve kavminin yapıp yükselttikleri binaları yerle bir ettik." (Araf 7/137) Ayette geçen *güzel söz*, Allah'ın erkekleri öldürülerek soy kırımına uğrayan (Kasas 28/4) mazlumlara karşılıksız iyilik yapacağına, onları idareci (*imâm*) yapacağına, zalimlerin topraklarını onlara tahsis edeceğine dair verdiği sözdür (Kasas 28/5-6).[11] Görüldüğü gibi burada soy kırımına uğrayan İsrailoğullarının başka

[11] Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, c. 18 (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 153.

toplumları soy kırımına uğratarak topraklarını ele geçirmesi söz konusu değildir. Müfessirlerin "Amaleklilerin yok edilerek bu topraklara İsrailoğullarının hâkim olmasına" dair yaptıkları yorumların, İsrailiyyatın etkisinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.[12]

Tevrat'ın Yahudi ırkı dışındaki bölge halklarını yok etmeye dayalı tahrifi, Yahudilik Tarihi'nde ve inancında önlenemez hasarlara yol açmıştır. Oysa soykırımcılık, "ürünleri ve nesilleri koruma" vazifesini insana yükleyen Yüce Allah'ın buyruğu olamaz. Allah, bir devletin ya da idarecinin herhangi bir toplumdaki gelir kaynaklarını yok etmesini ve onların nesillerini öldürmesini fesat/*fesād* olarak tanımlamıştır. Zaten Allah, fesadı sevmez (el-Baḳara 2/205).

7 Ekim 2023 günü başlayan Aksa Tufanı'yla birlikte İsrail ordusu Filistin Devleti'ne yani Gazze ve Batı Şeria'ya saldırmıştır. İsrail başbakanı Benjamin Netanyahu 28 Ekim 2023 Cumartesi gecesi basın mensuplarının karşısında yaptığı konuşmada Filistinlileri Amalek ilan etmiştir. Bunun yanı sıra Amalek'in unutulmaması, hatırlanması ve soylarının kurutulması gerektiği ile ilgili yukarda yer verdiğimiz Yahudi inancını hatırlatmıştır. Bu amaçla Yahudi dini metinlerine atıflar yaparak ordusunu üç bin yıl önce Amalek ile savaşan Yahudi savaşçılarına benzetmiştir. Ateşkes olmayacağını ve savaşın süreceğini belirterek şu Tanah ayetini okumuştur:[13]

> "*Şimdi git; Amalekliler'e saldır! Onlara ait her şeyi tümüyle yok et! Hiçbir şeyi esirgeme! Kadın erkek, çoluk çocuk, öküz, koyun, deve, eşek hepsini öldür.*" (1. Samuel 15:3)

Netenyahu'nun Tanah'taki 1. Samuel kitabının 15. bölüm 3. ayetini okuması ve Amalek vurgusunun, bireysel bir davranış ve aşırılık olmadığı anlaşılmaktadır. Öyle ki İsrail yöneticileri ve özellikle İsrail ordusu, bu anlayışla hareket ettiklerini hem açıklamalarıyla hem de eylemleriyle ispatlamıştır. İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant Gazze'de yapılan soykırımı savunarak 9 Ekim 2023 tarihinde "Biz insanımsı hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz" demiştir.[14] Bu vurgunun, Siyonizm'in dayalı olduğu "üstün ırk ve diğer ırkların köleleştirilerek Yahudi ırkının hizmetçisi kabul edilmesi, Bir Yahudi'nin

[12] Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân,* c. 10 (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 404.

[13] "Netanyahu: Goal of War Is 'to Defeat the Murderous Enemy, Ensure Our Existence in Our Land'", https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-goal-of-war-is-to-defeat-the-murderous-enemy-ensure-our-existence-in-our-land/?__cf_chl_tk=MxRDYbtLE5huzYUGCyb8FCgcUUYs3LTRgEtluNUwKvA-1713126059-0.0.1.1-1834, erişim 15 Nisan 2024, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-goal-of-war-is-to-defeat-the-murderous-enemy-ensure-our-existence-in-our-land/.

[14] "We are fighting human animals", https://www.youtube.com/watch?v=ZbPdR3E4hCk, erişim 15 Nisan 2024, https://www.youtube.com/watch?v=ZbPdR3E4hCk.

Yahudi olmayana (goyim) yaptıkları nedeniyle Allah'ın kendisini cezalandırmayacağı" prensibinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu inanç yapısının, Yahudi göçüyle birlikte dünyanın farklı yerlerine taşındığı anlaşılmaktadır. Mesela Kur'an'da anlatılan ve Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemde Medine Yahudileri arasında görülen davranışlardan birisi şudur: Bir Yahudi'nin, herhangi bir putperest Arap'tan ya da Müslümandan (*ümmiyyîn*) ödünç aldığı bir dirhemi iade etmediğine rastlanabilmektedir.[15] İade etmesi istendiğinde de "*Ümmîlere yaptıklarımızdan dolayı bize bir vebal (sebîl) yoktur*" demişlerdir (Ali İmrân 3/75). Irkçılığın dini bir görev haline dönüştürülmesi, ona kutsallık katmaktadır. İnsanın içindeki vahşet ve yok etme duygusu, yaratıcıya mal edilerek yüceltilmektedir. Bu ise soykırımdan daha korkunç bir boyuttur. Zira soykırım biter ya da hüküm giyebilir. Ancak soykırım dini bir inanca dönüştüğünde dünyanın sonuna kadar soykırımı savunanlar var olmaya devam eder. Dolayısıyla ırkçı *apartheid* bir rejimin sonlandırılması ve yöneticilerinin soy kırımı cezasıyla yargılanıp hüküm giymeleri, soy kırımının hesabını sormak olarak görülse de asıl hüküm giymesi gereken Siyonizm ideolojisinin bizatihi kendisi olmalıdır. Siyonizm yasaklanmadıkça soykırım durmayacaktır.

Toplumu Öndersiz Bırakma Girişimi: Peygamberler Soykırımı

Peygamberler, toplumlara dini, iktisadi, siyasi ve kültürel alanlar başta olmak üzere pek çok hususta önderlik yapan kişilerdir. Bundan dolayı Kur'an'da imam ifadesiyle tanımlanmışlardır. Mesela İbrahim, İshak ve Yakub, insanların emirlerine ve yasaklarına uyması gereken *imamlar* yani liderler[16] olarak tayin edilmiştir (Enbiyâ 21/73). Kur'an'da imam kelimesi peygamber manasının yanı sıra "liderliği kabul edilen ve emirlerine itaat edilen yönetici anlamında" da kullanılmıştır (İsrâ 17/71). *Emm* kökünden türeyen imamın kök ile anlam ilişkisi, bireyin zihin ve fikir dünyasının besin kaynağı olmasıdır. Bu kökten türeyen *umm* yani anne kelimesi de çocuğun bedeninin besin kaynağı olmasıdır. İmam ile ilişkili olan ve aynı kökten türeyen ümmet kelimesi de aynı zihin ve fikir dünyasından beslenen insan topluluğunu ifade eder ki buna "lidere bağlı topluluk" diyebiliriz. Peygamberler toplumların liderleri olduğu için onların yokluğunun ya da öldürülmesinin toplumları sahipsiz bırakacağı aşikardır. Elimizdeki vesikalar, Yahudilik inancının peygamber cinayetleriyle ilişkisini göstermektedir.

[15] Mukātil b. Suleymân, *Tefsîru Mukātil b. Suleymân*, c. 1 (Beyrut: Mu'essesetu't-Târîhi'l-'Arabî, 1423), 285.
[16] Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, c. 21 (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 317.

Kur'an'da Medine civarında yaşayan Yahudilere hatırlatılan geçmişe dair olaylardan birisi, Yahudiler tarafından öldürülen peygamberler meselesidir. Medine havalisindeki Yahudilerden asırlar önce işlenen bu cinayetlerin hatırlatılması, Yahudilik inancında bu cinayetlerin kabul görmeye devam etmesi ve Medine Yahudilerinin, atalarının eylemlerinin doğru olduğuna inanmasıdır.[17] Buna bağlı olarak Kur'an'da İsrailoğulları'nın peygamber infazının yanı sıra bazı nedenlerle Allah tarafından cezalandırıldığı belirtilmiştir. Böylece muhatapların bu suçlardan ibret almaları, aynı hatalara düşmemeleri ve suçun büyüklüğünü görerek cezanın da korkunçluğunu tahayyül edebilmeleridir. Bu nedenler şunlardır:

> "*[Tevrat'ın buyruklarına uyacaklarına dair verdikleri] sözlerinden dönmeleri, Allah'ın [İncil'de ve Kur'an'da göndereceği] ayetlerini inkâr etmeleri, hukuksuz bir şekilde peygamberleri öldürmeleri ve "Kalplerimiz kılıflanmıştır" demeleri sebebiyle..." (Nisâ 4/155) "bir de inkâr etmeleri ve Meryem'e büyük bir iftira atmaları sebebiyle…" (Nisâ 4/156) "Allah elçisi Meryem oğlu Îsâ Mesîh'i öldürdük" demeleri yüzünden..." (Nisâ 4/157) "Yahudilerin zulmü sebebiyle, bir de pek çok kimseyi Allah yolundan engellemeleri, kendilerine yasaklandığı halde faizi almaları ve haksızlıkla insanların mallarını yemeleri yüzünden…"* (Nisâ 4/160-161)

Yukardaki ayetlerde Kur'an'ın nüzulünden yüzyıllar önce işlenmiş çeşitli suçlar sıralanmaktadır.[18] Bu ayetleri dinleyen Medineli Yahudiler, bu suçu işlememiştir; suç işleyenler atalardır. Çocuklar, ataların suçlarından sorumlu da değildir. Buna rağmen bu suçların hatırlatılmasını gerekli kılan husus, suçun hem işlendiği dönemde hem de Hz. Peygamber döneminde Yahudilerce toplumsal olarak onaylanması, meşru görülmesi ve toplum vicdanı tarafından suç görülmemesidir.[19] Bu suçlar konumuzla ilişkili olanı, Yahudilerin "idamı gerektiren hukuki bir gerekçe olmadığı halde" peygamberleri öldürmeleri, İsa'yı öldürmeye teşebbüs etmeleri ve onu öldürdüklerini iftiharla deklare etmeleridir. Öldürülen peygamberlerin isimleri Kur'an'da zikredilmemiştir. Bu durum, Medine'de yaşayan Yahudilerin öldürülen kişilerin isimlerini bilmelerinden kaynaklanmaktadır. Zira muharref Tevrat'ta da peygamberlerin öldürülüşüne dair bilgilere yer verilmektedir.

Yakub'un soyundan gelen Yahudi boyları, yaklaşık olarak MÖ 930 yıllarından sonra ikiye bölünmüştür. Kuzey topraklara İsrail Krallığı, güneye ise Yahuda Krallığı hüküm sürmüştür. Yahudi dini metinleri, bu krallığın ilahi yoldan ayrıldığına dair bilgilere yer

[17] İbn 'Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, c. 3 (Tunis: ed-Dâru't-Tunisiyye, 1984), 206.
[18] Mukātil b. Suleymân, *Tefsîr*, 1:419; Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, c. 7 (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 646.
[19] Mukātil b. Suleymân, *Tefsîr*, 1:268.

vermektedir. Bunlardan birisine göre İsrail Kralı Ahav'ın karısı olan "İzebel, Rabb'in peygamberlerini öldürdüğünde Ovadya yüz peygamberi yanına alıp ellişer ellişer mağaralara gizlemiş ve yiyecek, içecek gereksinimlerini karşılamıştı…" (1. Krallar 18:4) Anlaşılan yüz kadar peygamber, katliamdan kurtulabilmiştir.

Müfessirlere göre MÖ sekizinci yüzyıl ortalarında Isaiah (Yeşaya veya Shaya) peygamber testereyle ikiye biçilmiştir.[20] İncil kayıtlarına göre MÖ 4 ile MS 39 yılları arasında hüküm süren Yahudi Kral Hirodes Antipa "Adam gönderip zindanda Yahya'nın başını kestirdi." (Matta, 14/10) İslam kaynaklarına göre; Yahya'yı öldürdükten sonra Yahya'nın babası Zekeriyyâ'yı da ikiye biçerek öldürmüştür. Taberî'ye (ö. 310/923) göre Allah, Zekeriyya'yı öldürmeleri üzerine "söz verdiği birinci bozgunu" (İsrâ 17/4) gerçekleştirmiş ve Nebukadnezzar'ın 586 yılında uyguladığı bir soy kırımı ile cezalandırmıştır (II. Krallar, 25). Yahya'yı öldürmeleri üzerine de "söz verdiği ikinci bozgunu" tattırmıştır.[21] Yahudiler bir gün içinde üç yüz kırk peygamberleri öldürmüştür. Bu katliama karşı çıkan yüz on iki ilim adamı da öldürülmüştür.[22]

Yahudi kültürünün peygamberlerin öldürülmesini olağan görmesinin nedeni, kendi isteklerine ve görüşlerine aykırı düşünen kişileri ortadan kaldırma düşüncesidir. Bunda idarecilerin ya da dini yetkiyi elinde bulunduran din adamlarının etkisi olabilir. Zira bu iki grup, çıkarlarına aykırı fikirleri yok etme arzusuyla hareket etmiş olabilirler. Böylece kitlelerin bu fikirleri duyması önlenmiş olacaktır. Peygamberleri öldürerek toplumu öndersiz ve fikirsiz bırakma arzusunun, Gazzeli bilim ve ilim adamlarını öldürerek Gazzelileri cahil bırakma amacıyla örtüştüğü anlaşılmaktadır. Gazze'de bu amaçla çok sayıda akademisyen ve üniversite öğrencisi öldürülmüştür.

Adaleti Savunanların Soykırıma Uğraması

Kur'an-ı Kerim'in Medineli Yahudilere hatırlattığı tarihi olaylardan birisi, Yahudilerin peygamberlerin yanı sıra adaleti isteyen kişileri de öldürmesidir. Konu, Kur'an'da şu şekilde anlatılmaktadır:

"Allah'ın ayetlerini inkâr edenler, haksız yere peygamberlerin canlarına kıyanlar ve adalet isteyen insanları öldürenler/*yeḳtulūne* var ya, onlara can yakan bir azabı müjdele! İşte

[20] İbn 'Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, 3:206.
[21] Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, c. 14 (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 468-69.
[22] Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, c. 5 (Kahire: Dâru Hecr, 1422), 291.

onlar dünyada da ahirette de emekleri boşa giden/*ḥabiṭaṭ* kimselerdir. Onların hiç yardımcıları da yoktur." (Ali İmran 3/21-22)

Ayet, Medine'de bulunan Yahudilere, Yahudilik tarihinde vuku bulmuş üç suçu hatırlatılmaktadır. Bu suçlar şunlardır:

Allah'ın ayetlerini inkâr etmek.

Hiçbir hukuki gerekçe olmaksızın Peygamberleri öldürmek

Adalet isteyenleri öldürmek.

Ayetten anlaşıldığına göre can yakıcı/*ʾelīm* cehennem ateşiyle cezalandırılacağı söylenenler, her üç suçu da işleyen kişilerdir. Buna göre, evvela peygamberlerin öğretilerini inkâr etmişler; daha sonra ise hakikati anlatmalarını önlemek amacıyla peygamberleri ortadan kaldırmışlardır. Ancak çevrelerinde, dinin emirlerinin uygulanmasını isteyen insanlar var olmaya devam etmiş ve bu insanlar peygamberleri öldürenlerin yargılanmasını, adaletin tesis edilmesini istemişlerdir. Bunun üzerine adalet/*ḳısṭ* isteyen kişileri de ortadan kaldırmışlardır/ *yeḳtulūne*. Ancak *yeḳtulūne* ifadesini *yuḳātilūne* şeklinde okuyan bazı müfessirlerin tercihi göz önüne alındığında, ayetin muhataplarının "öldürme isteğiyle hareket ettikleri" ve "cinayetlerden memnun oldukları" anlaşılmaktadır.[23]

Müfessirler, adaleti isteyen kişilerin eylemlerini şu şekilde açıklamaktadırlar:

Mücâhid b. Cebr'in (ö. 103/721) aktardığına göre; İsrailoğulları'ndan peygamber seçilmiş bir kişiye Allah tarafından vazife verilip vahiy ya da yazılı bir metin ulaştığında, bu elçi görevini yapar ve toplumuna öğütler verirdi. Bunun üzerine onu öldürürlerdi. Bu defa peygamberin yolunu sürdüren ve ona inanan bir kişi kalkar ve topluma öğüt verirdi. Onu da öldürürlerdi. İşte haklarında "adalet isteyen insanlar" denen kişiler bunlardır.[24]

Mukātil b. Süleymân'a (ö. 150/767) göre ayet, Kur'an'ın Allah'ın gönderdiği bir kitap olduğu konusunda şüphe duyan bazı Yahudi yöneticilerden bahsetmektedir. Bunlar Musa'dan sonra İsrailoğulları soyundan gelen ve insanlar arasında adalete ve hakkaniyete çağıranları öldürmüşlerdir. Medine'de yaşayan Yahudiler de kendi selefleri ile aynı inanca sahip oldukları için can yakıcı bir azabı hak etmiş olurlar.[25]

[23] Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Ziyad b. Abdullah ed-Deylemi Ferrâ', *Me'âni'l-Kur'ân*, c. 1 (Beyrut: 'Âlemu'l-Kutub, 1985), 202; Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd es-Semerkandî el-Mâturîdî, *Te'vîlâtu'l-Kur'ân*, c. 2 (İstanbul: Mizan Yayınevi, 2005), 274.
[24] Mücâhid b. Cebr, *Tefsîru Mücâhid* (Mısır: Dâru'l-Fikri'l-İslâmî'l-Hadîse, 1989), 250.
[25] Mukātil b. Suleymân, *Tefsîr,* 1:268.

Taberî'ye (ö. 310/923) göre de Yahudiler, Allah'ın emirlerini ve yasaklarını uygularken adaleti gözetmelerini isteyenler ile Allah'ın elçilerini katletmelerine ve Allah'ın yasakladığı işleri yapmalarına engel olmaya çalışanları öldürmüşlerdir.[26] Elmalılı'nın (ö. 1942) ifadesiyle "enbiya değillerse de nâs meyanında onların isrine tebean adl-ü hakkaniyet emreden insanları katletmek suretiyle fiilen ızhâr-ı küfredenler" can yakıcı bir azapla müjdelenmiştir.[27]

Kendi istekleri ve çıkarlarına aykırı düşünen kişileri öldürerek iktidar ve güç elde edebileceklerini zannedenlerin emeklerinin boşa gideceği *ḥabiṭa* fiili ile ifade edilmiştir. Bu kişilerin eylemlerinin boşa gideceği, fazla yiyen bir devenin midesinin patlamasını ve çatlayarak ölmesini ifade eden *ḥabiṭa* fiili anlatılmıştır. Deve ile katiller arasında benzerlik kurulmuştur.[28] Çabalarının boşa gitmesi, işledikleri cinayetlerden dolayı çağlar boyunca soykırımcı olarak anılmaları ve saygınlıklarını yitirmeleridir. Her zaman aşağılanarak lanetleneceklerdir. Ahirette de cehennemde sonsuz kalmak suretiyle çabaları boşa gitmiş olacaktır.[29]

Bir eylemin ölüm sonrası hayatı cehenneme çevirmesi, aynı eylemin toplum hayatını ateşe, yıkıma ve cehenneme dönüştürmesi olarak anlaşılabilir. Bundan dolayı akademisyenleri, gazetecileri ve aktivistleri ortadan kaldırarak işlediği suçları kapatmaya çalışan Siyonizm ideolojisinin, İsrail'e yıkımdan ve ateşten başka bir şey getirmediğini; İsraillilere cehennem hayatı yaşattığını gözlemliyoruz. Bu durum, soykırımı suçunu meşru gören İsrail devlet yapısının çökeceğini, vatandaşlarının dünyanın her yerinde suçlanma ve dışlanma eylemlerine maruz kalarak cehennem hayatı yaşayacaklarını göstermektedir. Mesela gazeteci Shireen Abu Akleh, 11 Mayıs 2022 tarihinde İsrail keskin nişancısı tarafından öldürüldü. Elde edilen kanıtlar, onun kasıtlı olarak infaz edildiğini gösteriyordu. Üzerindeki mavi basın yeleğiyle Batı Şeria'da bulunan Cenin kentinde haber yapmak için bulunduğu sırada öldürülen gazeteci, Ortadoğu haberleri konusunda etkin ve tecrübeli bir isimdi. Filistinli bir Hristiyan'dı. Cenaze töreni sırasında İsrail Polisi Doğu Kudüs'teki Saint Joseph Hastanesi'nde tabutu taşıyanlara cop ve ses bombalarıyla saldırdı. İsrail ordusu, Ebu Akleh'in öldürüldüğü yere inşa edilen anıtı 26 Ekim 2023'te buldozerlerle yıktı. Bu ve bunun gibi onlarca örnek, İsrail devlet ve ordu yapısının, gerçekleri söyleyenleri -daha özel bir ifadeyle adalete çağıranları- ortadan kaldırmaya çalıştığını gösteren olaylardan sadece bir kaçıdır.

[26] Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, 1422, 5:291-92.
[27] Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak dini Kur'an dili*, c. 2 (İstanbul: Matbaa-i Ebüzziya, 1936), 65.
[28] İbn 'Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, 3:207.
[29] Taberî, *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*, 1422, 5:292.

Siyonizm ve Bilim Soykırımı

Gazze Basın Ofisi'nin 16.05.2024 tarihinde kamuoyu ile paylaştığı bir listede, İsrail askerleri tarafından öldürülen 104 bilim adamı, akademisyen ve araştırmacının isimleri ve çalıştıkları kurumlar yer alıyordu.[30] Bu isimlerin tamamı, 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren Gazze'de öldürülenlerden oluşuyordu. Raporun girişinde yapılan bilgilendirmeye göre bu isimler, hedef gözetilerek öldürülmüştü. Bu cinayetler, planlı birer suikast idi. Rapor, cinayetlerin sorumlusunun İsrail ve Amerika olduğunu da açıkça söylüyordu.

Rapordaki bilgiler, Euro-Med Human Rights Monitor'in 17.03.2024 tarihli raporuyla da uyuşuyordu.[31] "Bilgi teknolojisi uzmanları, Soykırım Suçu'nun bir parçası olarak sistematik

---

[30] "المكتب الإعلامي الحكومي بغزة ينشر قائمة بأسماء أكثر من 100 أكاديمي فلسطيني قتلهم الجيش الإسرائيلي", https://arabic.rt.com/middle_east/1565485-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A8%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D9%8A%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%85%D8%A9-%D8%A8%D8%A3%D8%B3%D9%85%D8%A7%D8%A1-%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-100-%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A-%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A-%D9%82%D8%AA%D9%84%D9%87%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%8A%D8%B4-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A/#, erişim 17 Mayıs 2024, https://arabic.rt.com/middle_east/1565485-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A8%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D9%8A%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%85%D8%A9-%D8%A8%D8%A3%D8%B3%D9%85%D8%A7%D8%A1-%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-100-%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A-%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A-%D9%82%D8%AA%D9%84%D9%87%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%8A%D8%B4-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A/.

[31] المرصد الأورومتوسطي لحقوق الإنسان, "غزة: خبراء تكنولوجيا المعلومات في دائرة الاستهداف الإسرائيلي المنهجي ضمن جريمة الإبادة الجماعية", https://euromedmonitor.org/ar/article/6227/%D8%BA%D8%B2%D8%A9:-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D8%A1-%D8%AA%D9%83%D9%86%D9%88%D9%84%D9%88%D8%AC%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%AF%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%86%D9%87%D8%AC%D9%8A-%D8%B6%D9%85%D9%86-%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%85%D8%A7%D8%B9%D9%8A%D8%A9, erişim 17 Mayıs 2024, https://euromedmonitor.org/ar/article/6227/%D8%BA%D8%B2%D8%A9:-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D8%A1-%D8%AA%D9%83%D9%86%D9%88%D9%84%D9%88%D8%AC%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%AF%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%86%D9%87%D8%AC%D9%8A-%D8%B6%D9%85%D9%86-%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D9%85%D8%A9-

bir şekilde İsrail'in Hedefinde" başlığını taşıyan rapora göre İsrail bilgi teknoloji uzmanını, yapay zekâ üreticisini, bilgisayar programcısını ve mühendisini, yazılımcıyı kasıtlı olarak hedef almıştı. Yazılım geliştiren ya da üreten şirketlerin binalarını bombalamıştı. Raporda belgelenen somut isimlerin tamamına uygulanan bu soykırım, 7 Ekim 2023 tarihinden sonra gerçekleştirilmişti. Rapor ısrarla "soykırım ve teknoloji soykırımı" ifadelerini kullandı.

Raporda suikaste uğradığı açıkça ifade edilen isimlerden birisi, Gazze'deki en iyi bilişimci olarak tanınan Mohammed Haytham Al-Nabahin (هيثم محمد النباهين) idi. İsrail ordusunun (IDF) Gazze'yi bombalaması üzerine Bureij Mahallesinden güneydeki Refah'a göç etmek zorunda kalmıştı. IDF'nin Şubat 2024'teki bombardımanında çocukları Mohammed ve Lien'i kaybetti, eşi mühendis olan eşi Nesma Zuhair Sadiq ağır yaralanmıştı. Bureij'e geri döndüğünde IDF uçakların 14 Mart 2024 evini bombalaması sonucu ebeveyni, ablası ve Nesma ile birlikte hayata veda etti. Mohammed'in kardeşi Iz al-din, abisinin defalarca suikasta uğradığını ve bu bombardımanda kasıtlı olarak hedef alındığını ifade etti. Mohammed, Gazze İslam Üniversitesi'nden mezun olmuştu. Web tasarımı ile uğraşan Mohammed, Gazze'nin en iyi yapay zekâ uzmanı olarak tanınıyordu.

Gazzeliler Mohammed gibi çok sayıda teknoloji uzmanının IDF tarafından kasıtlı olarak hedef alındığını biliyor. Maktullerin aileleri, bu konuda kendilerinden eminler. Yapay zekâ uzmanı ve Bilgisayar programcısı olan Baraa A. Al-Saqqa, 21 Kasım 2023 tarihinde öldürüldü. Kocası gibi mühendis olan Raghad A. Abu Arja Baraa'nın kasten öldürüldüğünü ifade ediyor. 1996 yılında Gazze'de doğan Baraa, 2018 yılında Gazze İslam üniversitesi Bilgisayar Programcılığı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans yaparken DITS isimli bir teknoloji şirketinin sahibiydi. Bunun yanı sıra 2020 yılında Filistin dışında hizmet veren bir teknoloji şirketinin müdürüydü. 2022 yılında teknolojik çalışmalarının yanı sıra yapay zekâ alanında çalışmalara başladı. Rimal Mahallesinde yaşayan Baraa, ailesiyle Gazze'nin güneyine göç etmek zorunda kaldı. IDF bombardımanında kaynanası, kayın babası ve iki kaynıyla birlikte öldürüldü.

Gazze İslam Üniversitesi mezunu Ahmad Qadura (22 yaşında), Gazze'deki en iyi grafiker ve tasarımcı olarak biliniyordu. Görsel kimlik geliştiricisiydi. Kasım 2023'te ailesiyle birlikte öldürüldü.

Bilgisayar Teknoloji direktörü olan mühendis Tarek Thabet, Gazze'de teknoloji alanında hakemlikleriyle tanınıyordu. MSU'daki Humphrey bursiyeri olan Tarek Thabet ve

---

%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%85%D8%A7%D8%B9%D9%8A%D8%A9.

ailesi, 10 Ekim 2023 tarihinde İsrail'in Gazze'ye düzenlediği hava saldırısında hayatını kaybetti.[32]

İsrail'in kasıtlı olarak öldürdüğü bilim adamlarının bu isimlerle sınırlı olmadığını belirtmek gerekir. Gazze İslam Üniversitesi Rektörü Professor Sufian Tayeh 2 Aralık 2023 tarihinde IDF tarafından ailesiyle birlikte öldürüldü. Fizik uzmanı olan Tayeh, Dünya çapındaki araştırmacılar arasında ilk %2 arasında yer alıyordu. H-indeksi 33 ve i10-dizini 119 idi. Filistin'de astronomi, astrofizik ve uzay bilimleri alanında UNESCO başkanlığı görevine getirilmişti.

IDF'nin kasıtlı olarak hedef aldığı isimlerden Professor Refaat Al Areer, Gazze İslam Üniversitesi İngilizce Bölümü öğretim elemanıydı. Refaat "We Are Not Numbers" hareketinin öncülerinden bir aktivistti. 6 Aralık 2023 tarihinde evinin bombalanması sonucu öldürüldü.[33]

Ortopedi cerrahı olan Professor Adnan Albursh (50 yaşında), Gazze'nin en büyük sağlık kompeksi olan Al Shifa Hastanesi'nin ortopedi bölüm başkanıydı. IDF güçleri tarafından hastaneye yapılan baskında kaçırıldı.[34] Dört ayı aşkın bir süre tutulduktan sonra 19 Nisan 2024 tarihinde Ofer Cezaevi'nde öldüğü açıklandı.[35] Vücudundaki izler, ağır işkence gördüğünü belgeliyordu. Öldürülmesinin "Gazze'deki doktorlara ve sağlık sistemine yönelik sistematik hedef alma sürecinin" bir parçası olduğu vurgulandı.[36]

---

[32] "هيثم وبراء بلا 'مظلة عمر'.. نخبة غزة التقنية في مرمى إسرائيل",
https://www.aljazeera.net/politics/longform/2024/5/6/%D9%86%D8%AE%D8%A8%D8%A9-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D9%85%D8%B1%D9%85%D9%89-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84-%D9%87%D9%8A%D8%AB%D9%85, erişim 20 Mayıs 2024,
https://www.aljazeera.net/politics/longform/2024/5/6/%d9%86%d8%ae%d8%a8%d8%a9-%d8%ba%d8%b2%d8%a9-%d8%a7%d9%84%d8%aa%d9%82%d9%86%d9%8a%d8%a9-%d9%81%d9%8a-%d9%85%d8%b1%d9%85%d9%89-%d8%a5%d8%b3%d8%b1%d8%a7%d8%a6%d9%8a%d9%84-%d9%87%d9%8a%d8%ab%d9%85.

[33] Malak Reyad Alhaw, "We Are Not Numbers", *Https://Wearenotnumbers.Org/Telling-Dr-Refaats-Story-Is-an-Honor-and-a-Duty/* (blog), 07 Mart 2024, https://wearenotnumbers.org/telling-dr-refaats-story-is-an-honor-and-a-duty/.

[34] "Israel-Gaza: Palestinian Doctor Dies in Israeli Prison", https://www.bbc.com/news/articles/cer3740ddj3o, erişim 20 Mayıs 2024, https://www.bbc.com/news/articles/cer3740ddj3o.

[35] "IDF Confirms Senior Gazan Doctor Died in Israeli Prison", https://www.timesofisrael.com/idf-confirms-senior-gazan-doctor-died-in-israeli-prison/, erişim 20 Mayıs 2024, https://www.timesofisrael.com/idf-confirms-senior-gazan-doctor-died-in-israeli-prison/.

[36] "Doctor from Gaza's al-Shifa Hospital Dies in Israeli Prison",
https://www.aljazeera.com/news/2024/5/3/doctor-from-gazas-al-shifa-hospital-dies-in-israeli-prison, erişim 20 Mayıs 2024, https://www.aljazeera.com/news/2024/5/3/doctor-from-gazas-al-shifa-hospital-dies-in-israeli-prison.

Dr. Sheikh Yosef Juma Salameh, Mescid-i Aksa Hatibiydi. 16 Ekim 1954'de Gazze'deki al-Maghazi mülteci kampında doğdu. Ezher Üniversitesi Felsefe Bölümünü bitirdi. İslam Vakıf Müessesi alanında Doktora yaptı. Filistin Diyanet İşleri (Eski) Başkanlığı ve Vakıflar Bakanlığı yaptı. 31 Aralık 2024 Yılbaşı Gecesi, IDF'nin gerçekleştirdiği hava bombardımanında al-Maghazi evinde ailesiyle birlikte öldürüldü.

Dr. Mohammed Zaher Al Nono Gazze'deki Al Shifa Hastanesi doktorlarındandı. IDF'nin hastane baskınından sonra IDF güçleri tarafından hastaneyi terk etmesi yönündeki talimatı reddetti ve yaralıları tedavi etmeye devam etmekte ısrar etti. Tanıklara ve medya kaynaklarına göre, misilleme olarak İsrail ordu güçleri tarafından hastalarının gözleri önünde infaz edildi. Ayrıca 150'den fazla hasta da infaz edildi.[37]

İsrail'in bilim adamlarına dönük suikastlarının 7 Ekim 2023 tarihinden sonra başladığını söylemek mümkün görünmüyor. Çünkü bu tarihten önce de çok sayıda bilim adamı ve akademisyenin Gazze sınırları içinde ya da dışında öldürüldüğü anlaşılıyor. Mesela Gazze İslam Üniversitesi'nde mühendislik bilimleri ve mekanik profesörü olan Professor Jamal Al-Zebda (64 yaşında) 25 Mayıs 2021 tarihinde IDF'nin evini bombalaması sonucu oğlu Osama (33 yaşında) ile birlikte öldürüldü. Aynı şekilde Gazze İslam Üniversitesi İslam Hukuku bölümü öğretim üyesi olan Professor Nizar Abd al-Qadir Rayan, Gazze'de evinin IDF uçakları tarafından 1 Ocak 2009 tarihinde bombalanmasıyla öldürüldü.

Gazze'de öldürülen bilim adamlarının, sağlıkçıların, akademisyenlerin ve entellektüellerin her birisinin ayrı bir hikayesi olduğunu biliyoruz. Soykırımına uğratılan bu kişilerden her birinin hayat öyküsünün değerli olduğunu ve tarihe not düşülmesi adına biyografilerinin kayıt altına alınarak detaylı bir şekilde yazılmasının gereğine inanıyoruz. Bu çalışmanın kapsamı nedeniyle tamamının hayatını ve katlediliş şeklini detaylı olarak yazamıyoruz. Bundan dolayı isimlerini liste halinde aktaracağız. Bu satırlar yazıldığı sırada listeye yeni isimler eklenmeye devam ediyor. Çünkü bu satırlar yazılırken "Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Başsavcısı Kerim Han, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve Savunma Bakanı Yoav Gallant hakkında "yakalama kararı" başvurusunda bulundu. Ancak IDF Gazze ve Refah'taki katliamlarına devam ediyor.

7 Ekim 2023 Cumartesi gününden itibaren IDF tarafından öldürülen bilim ve ilim adamları şunlardır:

[37] "Brief: Al-Shifa Hospital Under Siege", https://www.palestine-studies.org/en/node/1655364, erişim 20 Mayıs 2024, https://www.palestine-studies.org/en/node/1655364.

** وفيما يلي قائمة بأسماء أكثر من 100 من العلماء والأكاديميين وأساتذة الجامعات والباحثين الذين قتلهم واغتالهم الاحتلال "الإسرائيلي" خلال حرب الإبادة الجماعية في قطاع غزة:

1. الدكتور سفيان تايه – رئيس الجامعة الإسلامية بغزة
2. الدكتور سعيد الزبدة – رئيس الكلية الجامعية للعلوم التطبيقية
3. الدكتور تيسير إبراهيم – عميد كلية الشريعة والقانون بالجامعة الإسلامية
4. الدكتور إبراهيم الأسطل – عميد كلية التربية بالجامعة الإسلامية
5. الدكتور محمد عبد شبير – رئيس الجامعة الإسلامية الأسبق
6. الدكتور محمود أبو دف – أستاذ أصول التربية في الجامعة الاسلامية
7. الدكتور خطام الوصيفي – أستاذة الفيزياء بالجامعة الاسلامية
8. الدكتور عمر فروانة – أستاذ مساعد في كلية الطب البشري بالجامعة الإسلامية
9. الدكتور أسامة المزيني – وزير التربية والتعليم الفلسطيني الأسبق
10. الدكتور أحمد أبو عيسة – عميد كلية الهندسة بجامعة فلسطين
11. الدكتور أحمد الدلو – عميد كلية الطب وعلوم الصحة بجامعة فلسطين
12. الدكتور أدهم حسونة – محاضر بكلية الإعلام في الجامعات الفلسطينية
13. الدكتور أحمد القرا – محاضر تكنولوجيا المعلومات وأكاديمي جامعي
14. الدكتورة نسمة أبو شعيرة – أستاذة الفنون الجميلة بجامعة الأقصى
15. الدكتور عبد الناصر السقا – أستاذ الجغرافيا في جامعة الأقصى
16. الدكتور نضال قدورة – أستاذ الأحياء في جامعة الأقصى
17. الدكتور وسام عيسى – أستاذ الجغرافيا في جامعة الأقصى
18. الدكتور فضل ابو هين – أستاذ علم النفس بجامعة الأقصى
19. الدكتور جهاد المصري – مدير جامعة القدس المفتوحة بخان يونس
20. الدكتور ناهض الرفاتي – أستاذ اللغة عبرية في جامعة الأزهر
21. الدكتور رفعت العرعير – أستاذ اللغة الإنجليزية بالجامعة الإسلامية
22. الدكتور أمين البحطيطي – أستاذ طب الأسنان بجامعة الأزهر
23. الدكتور إسلام حبوش – أستاذة التاريخ الحديث في الجامعات الفلسطينية
24. الدكتور مدحت صيدم – أستاذ طب الحروق وأحد أبرز الجراحين في غزة
25. الدكتور نعيم بارود – عميد كلية الآداب بالجامعة الإسلامية

غزة - بناية البلدية
أول شارع الجلاء ط 5
+970 8 2889704
www.gmo.ps
gmo@gov.ps

26. الدكتور عزو عفانة – نائب عميد كلية التربية بالجامعة الاسلامية
27. الدكتور سالم أبو مخدة – أستاذ الفقه الإسلامي المقارن بالجامعة الإسلامية
28. الدكتور محمد يخيت – أستاذ العقيدة والمذاهب المعاصرة بالجامعة الإسلامية
29. الدكتور طارق ثابت – أستاذ تكنولوجيا المعلومات بالكلية الجامعية
30. الدكتور شاهر يوسف ياغي – أستاذ علم النفس بالجامعة الإسلامية
31. الدكتور رأفت لبد – أستاذ طب الباطنة في جامعات قطاع غزة
32. الدكتور خليل أبو يحيى – المحاضر في الجامعة الإسلامية بغزة
33. الدكتور وائل الزرد – أستاذ علم الحديث والمحاضر في عدة جامعات فلسطينية
34. الدكتور ميسرة الريس – طبيب بارع حاصل على درجة الماجستير في صحة المرأة.
35. الدكتورة سيرين العطار – أخصائية أمراض النساء والتوليد.
36. الدكتور إسماعيل أبو سعدة – محاضر واستشاري إدارة الأعمال والتطوير الأكاديمي
37. الدكتور خالد الرملاوي – حاصل على الدكتورة في الهندسة من مدينة إزمير بتركيا
38. الدكتور سعيد طلال الدهشان – أستاذ وخبير القانون الدولي بجامعات غزة
39. الدكتور رائد قدورة – أستاذ اللغة الإنجليزية وحاصل على الدكتوراة من ماليزيا
40. الدكتور محمد أبو زور – أستاذ أصول الدين بالجامعة الإسلامية بغزة
41. الدكتور يوسف جمعة سلامة – وزير الأوقاف والشئون الدينية الأسبق
42. الدكتور مؤمن شويدح – المحاضر ومشرف الدراسات العليا بالجامعة الإسلامية
43. الدكتور وليد العاموري – أستاذ أصول الدين بالجامعة الاسلامية بغزة
44. الدكتورة جميلة الشنطي – وزيرة شؤون المرأة السابقة في الحكومة الفلسطينية
45. الدكتور علي تيسير الزنتيسي – الأستاذ والمحاضر في الجامعة الإسلامية
46. الدكتور حسن الرضيع – باحث وكاتب ومحاضر في المجال الاقتصادي
47. الدكتور أيمن الرقاتي – باحث ومحاضر في العلوم السياسية
48. الدكتور محمود اللوح – أحد أبرز مهندسي الكهرباء في شركة توزيع الكهرباء.
49. الدكتور مجد الحاج – محاضر في الجامعة الإسلامية
50. الدكتورة سمية أبو عون – معيدة ومحاضرة في جامعة فلسطين
51. الدكتور أنس البرش – محاضر بكلية القانون في جامعة فلسطين
52. الدكتور رامز العايدي – أستاذ القانون في كلية العودة الجامعية
53. الدكتورة رهف أبو سعيد – محاضرة في الجامعة الإسلامية
54. الدكتور بسام شاهين – نائب عميد كلية الدراسات المتوسطة جامعة الأزهر

غزة - بناية البلدية
أول شارع الجلاء ط 5
+970 8 2889704
www.gmo.ps
gmo@gov.ps

55. الدكتور حسام حمادة – مدير دائرة الباثولوجي في مجمع الشفاء الطبي
56. الدكتورة رولا فضل عبد الجواد – أستاذة الوسائط المتعددة في عدة جامعات
57. الدكتور عبد الكريم حشاش – كاتب وباحث فلسطيني
58. الدكتور مروان ترزي – مدير مركز التعليم المستمر في جامعة بيرزيت
59. الدكتور شريف العسلي – محاضر في الجامعة الإسلامية في كلية التربية
60. الدكتور م. محمد حسونة – أستاذ التكنولوجيا في الكلية الجامعية
61. الدكتور ياسر رضوان – المحاضر في كلية فلسطين التقنية
62. الدكتور حازم الجمالي – أستاذ القانون العام بكلية الحقوق في جامعة غزة
63. الدكتور ناصر اليافاوي – كاتب وباحث ومؤرخ وأستاذ جامعي في عدة جامعات
64. الدكتور محمد عبد الغفور – أستاذ الحديث الشريف بكلية الدعوة الإسلامية بغزة
65. الدكتور أمين دبور – أستاذ العلوم السياسية في الجامعة الإسلامية بغزة
66. الدكتور يحيى عين – المحاضر في كلية الآداب في جامعة الأقصى
67. الدكتور ناصر أبو النور – عميد كلية التمريض في الجامعة الإسلامية بغزة
68. الدكتور رزق الغرابلي – أستاذ الفقه بجامعة UNIVERSITY OF THE PEOPLE
69. الدكتورة أنيسه فنديل – مشرفة اللغة العربية بوزارة التربية والتعليم الفلسطينية
70. الدكتور محمد حماد – المحاضر في جامعة الأقصى بغزة
71. الدكتور محمد عدوان – أستاذ وخبير علم المناظير والطب
72. الدكتور نضال قدورة – أستاذ ومحاضر العلوم الطبية المخبرية بجامعة الأقصى
73. الدكتور ناهض عبد اللطيف – أستاذ العلوم الطبية بجامعة الأقصى بغزة
74. الدكتور وسام أبو موسى – أستاذ الرياضة، ومدرب منتخب فلسطين لكرة الطائرة.
75. الدكتور سعيد خورشيد – أستاذ وخبير علم البصريات
76. الدكتور إسماعيل الغمري – أستاذ ومحاضر في الجامعة الإسلامية
77. الدكتور محمد أبو عمارة – عميد كلية الحقوق في جامعة الأزهر
78. الدكتور صلاح الدين زنون – أستاذ ومحاضر في الكلية العربية للعلوم التطبيقية
79. الدكتور طه الشنطي – أستاذ ومحاضر في العلوم الطبية المخبرية بجامعة الأقصى.
80. الدكتور م. محمد عبد الهادي نصار – باحث في المجال الاجتماعي والاقتصادي
81. الدكتور م. محمد فايز النجار – أستاذ الهندسة، حصل على الدكتوراه من جامعة إزمير
82. الدكتور مدحت محيسن – مدير مستشفى الوفاء للمسنين بمدينة الزهراء.
83. الدكتور عدنان أحمد البرش – أستاذ كلية الطب في الجامعة الإسلامية بغزة.

غزة - بناية البلدية
أول شارع الجلاء، ط 5
+9708 2889704
www.gmo.ps
gmo@gov.ps

84. الدكتور خالد النجار – باحث ومحاضر أكاديمي.
85. الدكتور جهاد الباز – باحث ومحاضر أكاديمي.
86. الدكتور جهاد المصري – باحث ومحاضر أكاديمي.
87. الدكتور محمد نصار – باحث ومحاضر أكاديمي.
88. الدكتور حسام أبو عنزة – باحث ومحاضر أكاديمي.
89. الدكتور شحادة البهباني – باحث ومحاضر أكاديمي.
90. الدكتور زياد الفترى – باحث ومحاضر أكاديمي.
91. الدكتور أحمد الشاعر – باحث ومحاضر أكاديمي.
92. الدكتور إبراهيم خيال – باحث ومحاضر أكاديمي.
93. الدكتور خليل النخالة – باحث ومحاضر أكاديمي.
94. الدكتورة دعاء المصري – باحثة محاضرة أكاديمية.
95. الدكتور محمد عرض – باحث ومحاضر أكاديمي.
96. الدكتور محمد النباهين – باحث ومحاضر أكاديمي.
97. الدكتور إبراهيم أبو صلاح – باحث ومحاضر أكاديمي.
98. الدكتور علي القرينلوي – باحث ومحاضر أكاديمي.
99. الدكتور إبراهيم صيدم – باحث ومحاضر أكاديمي.
100. الدكتور محمد أسعد – باحث ومحاضر أكاديمي.
101. الدكتورة نداء عفانة – باحثة ومحاضرة أكاديمية.
102. الدكتور صديق نصار – باحث ومحاضر أكاديمي.
103. الدكتور أحمد أبو سعدة – باحث ومحاضر أكاديمي.
104. الدكتور محمد الزعانين – باحث ومحاضر أكاديمي.

المكتب الإعلامي الحكومي

الخميس 16 مايو 2024م

غزة - بناية البلدية
أول شارع الجلاء، ط 5
+970 8 2889704
www.gmo.ps
gmo@gov.ps

Sonuç

Siyonizm, üstün ırk esasına dayal, ırkçı bir ideolojidir. Bu ideoloji, Yehova'nın Fırat ve Nil arasında bulunan *Eretz Israel*'i, üstün ırk olan Yahudilere tahsis ettiğini iddia etmektedir (Tekvîn, 15/8). Siyonizm, ırkçı yapısı nedeniyle dünya halklarını; kutsal toprak anlayışıyla da Fırat ve Nil'e kıyısı olan ülkelerin siyasi yapısını tehdit etmektedir.

Siyonistler, tarihte Amalek olarak bilinen kabileyi ezeli düşman olarak seçmiş, bu kabile mensuplarını soykırıma uğratmayı dini bir görev haline dönüştürmüşlerdir. Bu muharref görüşe dini bir meşruiyet kazandırabilmek için de soykırımcılığı Tevrat başta olmak üzere dini metinlere sokmuşlardır. Oysa Allah, hiçbir ırkın diğer bir ırkın yaşam hakkını elinde bulundurmasına ya da yaşamına son vermesine müsaade etmemiştir. Bir toplumun ekinlerinin, gelir kaynaklarının ve nesillerinin yok edilmesine izin vermemiştir (el-Baḳara 2/205). Bu tür bir davranışı fesat olarak tarif ederek Müslümanların fesat düzenine karşı tavır takınmalarını emretmiştir (el-İsrāʾ 17/4).

Siyonistler, muharref anlayışlarıyla mücadele eden peygamberleri öldürmekten çekinmemişlerdir. Ayrıca adaleti savunanları da öldürmüşler ve muhalif olanların yaşama hakkına izin vermemişlerdir.

Amaleklileri öldürmeyi dini bir ritüele dönüştüren Siyonistler, Gazzelileri Amalek kabul etmektedir. Netenyahu, 7 Ekim 2023 tarihinden sonra İsrail ordusuna Gazze'yi işgal talimatı verdiğinde Amalek soykırımını emreden Tanah'taki 1. Samuel kitabının 15. bölüm 3. cümlesini okumuştur. Tanah'ın ifadesi şu şekildedir: "*Şimdi git; Amalekliler'e saldır! Onlara ait her şeyi tümüyle yok et! Hiçbir şeyi esirgeme! Kadın erkek, çoluk çocuk, öküz, koyun, deve, eşek hepsini öldür.*" (1. Samuel 15:3) Bu cümleleri okuyan Netenyahu, Gazze'de soykırımına dini bir meşruiyet kazandırarak askerlerini katliam yapmaya, Gazze'nin alt ve üst yapısını tahrip etmeye ve Gazze halkını açlığa mahkûm etmeye teşvik etmiştir. Öyle ki Gazze'de atlar, inekler ve kediler de öldürülmüştür. Ajanslar, 16 Haziran 2024 günü kutlanacak Kurban Bayramı'nda Gazzelilerin kurbanlık hayvan bulamadığını kaydetmiştir. Ağılların bombalanması nedeniyle pek çok hayvan öldürülmüştür. Ayrıca üreticilerin hayvan yemi bulamaması nedeniyle de pek çok hayvan ölmüştür. Bundan dolayı İslam'a göre kurban edilebilecek koyun, keçi, deve ve sığır gibi hayvanların satıldığı hayvan pazarları kapanmıştır.

Siyonist askerler, pek çok bilim adamını, gazeteciyi, ilim adamını ve mütefekkiri kasıtlı olarak ve hedef gözeterek öldürmüştür. Bu cinayetler, esasen soykırım amaçlı suikastlardır. İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği bu katliam çeşidi, soykırım literatürüne yeni bir kavram

ilave edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kavram, *Bilim Soykırımı* kavramıdır. Bir halkı cahil bırakmak amacıyla, o halkın okullarının, kütüphanelerinin, eğitim kurumlarının ve üniversitelerinin yıkılması, yazma eserler, tarihi mezar taşları, tarihi yapılar, müzeler gibi tarihi vesikalarının imha edilmesi ve bilim adamlarının, entelektüellerinin, teknoloji üreticilerinin, eğitimli insanlarının hedef gözetilerek öldürülmesi yoluyla işlenen soykırıma "bilim soykırımı" denir. IDF'nin Gazze'deki operasyon tarzı, bilim soykırımı tanımına girmektedir.

İsrail askerlerinin, 7 Ekim 2023'ten önce de Gazze'de çok sayıda akademisyeni öldürüldüğü bilinmektedir. Ancak bu seri cinayetler, ilgili tarihten sonra daha profesyonel şekilde gerçekleştirilmiştir. Elimizde şu ana kadar öldürülmüş 104 akademisyenin ismi bulunmaktadır. Bu sayıya kayıplar, kaçırılanlar ve enkaz altından çıkarılamayanlar dahil değildir. Siyonizm ideolojisinin yapısı ve esasları bakımından bu cinayetlerin son olmayacağı da anlaşılmaktadır. Bundan dolayı tüm dünyada Siyonizm'in yasaklanması gerekmektedir. Siyonist olmak suç olmalı ve Siyonizm ideolojisi, soykırıma yol açtığı gerekçesiyle Uluslararası Adalet Divanı'nda (ICJ) devam etmekte olan soykırımı davasında yargılanmalıdır.

Aksa Tufanı'ndan sonra İsrail tarafından Gazze'de ilk öldürülen akademisyen, Gazze İslam Üniversitesi Rektörü Professor Sufian Tayeh'tir. Tayeh'in öldürüldüğü gün, *Dünya Bilim Soykırımı Günü* ilan edilmelidir. Her yıl Dünya'nın her yerinde etkinlikler düzenlenerek savaşlarda tüm insanların korunmasının önemine dikkat çekilmekle birlikte bilim adamlarının dolayısıyla da bilimin korunması gerekliliğine dikkat çekilmelidir. Zira bilim adamının öldürülmesi, bilimin öldürülmesi; bilimin öldürülmesi de insanlığın tamamının öldürülmesi anlamına gelmektedir.

Gazze İslam Üniversitesi kampüsü içerisinde "Bilim Soykırımı Anıtı" yapılmalıdır. Anıta İsrail tarafından katledilen akademisyenlerin isimleri nakşedilmelidir. Bu anıtın yanı sıra bir de *Bilim Soykırımı Müzesi* açılmalıdır. Bu müzede şunlar olmalıdır: IDF tarafından yakılan kütüphanelerden kalan kitaplar, İslam Üniversitesi'nin yakılan dersliklerinden kalan eğitim materyalleri, öğrenci arşivleri, Bilgisayarlar, haritalar, tahrip edilmiş laboratuvar malzemeleri, üzerine İsrail'e ait sloganların kazındığı yazı tahtaları, Davud Yıldızı işlenmiş öğrenci sıraları.

Kaynakça

Acincal, Ermolay. “20. Yüzyıl Sonunun Vandalları”. https://apsuara.org/20-yuzyil-sonunun-vandallari/, 12 Aralık 2023. https://apsuara.org/20-yuzyil-sonunun-vandallari/.

Alusi, Ebü’l-Meali Cemaleddin Mahmûd Şükri b Abdullah b Mahmûd. *Bulugü’l-ereb fî ma’rifeti ahvâli’l-Arab*. C. 3. 3 c. Beyrut: Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, t.y.

Ayverdi, İlhan. “Soy Kırımı”. İçinde *Asırlar boyu tarihi seyri içinde misalli büyük Türkçe sözlük = Kubbealtı lugatı*, 3:2869. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2005.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır. *Hak dini Kur’an dili*. C. 2. 10 c. İstanbul: Matbaa-i Ebüzziya, 1936.

Erdem, Sargon. “Amâlika”. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 2:556-58. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Ferrâ’, Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Ziyad b. Abdullah ed-Deylemi. *Me‘âni’l-Kur’ân*. C. 1. 3 c. Beyrut: ‘Âlemu’l-Kutub, 1985.

https://arabic.rt.com/middle_east/1565485-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A8%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D9%8A%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%85%D8%A9-%D8%A8%D8%A3%D8%B3%D9%85%D8%A7%D8%A1-%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-100-%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A-%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A-%D9%82%D8%AA%D9%84%D9%87%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%8A%D8%B4-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A/#. “المكتب الإعلامي الحكومي بغزة ينشر قائمة بأسماء أكثر من 100 أكاديمي فلسطيني قتلهم الجيش الإسرائيلي”. Erişim 17 Mayıs 2024. https://arabic.rt.com/middle_east/1565485-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A8%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D9%8A%D9%86%D8%B4%D8%B1-

%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%85%D8%A9-
%D8%A8%D8%A3%D8%B3%D9%85%D8%A7%D8%A1-
%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-100-
%D8%A3%D9%83%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%8A-
%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A-
%D9%82%D8%AA%D9%84%D9%87%D9%85-
%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%8A%D8%B4-
%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%
D9%8A/.

https://www.aljazeera.com/news/2024/5/3/doctor-from-gazas-al-shifa-hospital-dies-in-israeli-prison. “Doctor from Gaza’s al-Shifa Hospital Dies in Israeli Prison”. Erişim 20 Mayıs 2024. https://www.aljazeera.com/news/2024/5/3/doctor-from-gazas-al-shifa-hospital-dies-in-israeli-prison.

https://www.aljazeera.net/politics/longform/2024/5/6/%D9%86%D8%AE%D8%A8%D8%A9-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-
%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-
%D9%85%D8%B1%D9%85%D9%89-
%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84-
%D9%87%D9%8A%D8%AB%D9%85. “ هيثم وبراء بلا ‘مظلة عمر’.. نخبة غزة التقنية في مرمى إسرائيل”. Erişim 20 Mayıs 2024. https://www.aljazeera.net/politics/longform/2024/5/6/%d9%86%d8%ae%d8%a8%d8%a9-%d8%ba%d8%b2%d8%a9-%d8%a7%d9%84%d8%aa%d9%82%d9%86%d9%8a%d8%a9-%d9%81%d9%8a-%d9%85%d8%b1%d9%85%d9%89-
%d8%a5%d8%b3%d8%b1%d8%a7%d8%a6%d9%8a%d9%84-
%d9%87%d9%8a%d8%ab%d9%85.

https://www.bbc.com/news/articles/cer3740ddj3o. “Israel-Gaza: Palestinian Doctor Dies in Israeli Prison”. Erişim 20 Mayıs 2024. https://www.bbc.com/news/articles/cer3740ddj3o.

https://www.palestine-studies.org/en/node/1655364. “Brief: Al-Shifa Hospital Under Siege”. Erişim 20 Mayıs 2024. https://www.palestine-studies.org/en/node/1655364.

https://www.sevivon.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2661:mitsva-nedir-4&catid=94&Itemid=138. “613 Mitsva - Sevivon”. Erişim 15 Nisan 2024.

https://www.sevivon.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2661:mitsva-nedir-4&catid=94&Itemid=138.

https://www.timesofisrael.com/idf-confirms-senior-gazan-doctor-died-in-israeli-prison/. "IDF Confirms Senior Gazan Doctor Died in Israeli Prison". Erişim 20 Mayıs 2024. https://www.timesofisrael.com/idf-confirms-senior-gazan-doctor-died-in-israeli-prison/.

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-goal-of-war-is-to-defeat-the-murderous-enemy-ensure-our-existence-in-our-land/?__cf_chl_tk=MxRDYbtLE5huzYUGCyb8FCgcUUYs3LTRgEtluNUwKvA-1713126059-0.0.1.1-1834. "Netanyahu: Goal of War Is 'to Defeat the Murderous Enemy, Ensure Our Existence in Our Land'". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-goal-of-war-is-to-defeat-the-murderous-enemy-ensure-our-existence-in-our-land/.

https://www.unesco.org/en/gaza/assessment. "Gaza Strip: Damage Assessment | UNESCO". Erişim 22 Nisan 2024. https://www.unesco.org/en/gaza/assessment.

https://www.youtube.com/watch?v=ZbPdR3E4hCk. "We are fighting human animals". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.youtube.com/watch?v=ZbPdR3E4hCk.

İbn 'Âşûr. *et-Tahrîr ve't-tenvîr*. C. 3. 30 c. Tunis: ed-Dâru't-Tunisiyye, 1984.

Katman, Filiz. "2006 Seçimleriyle HAMAS'ın Filistin İçinde Değişen Konumu (2006-2010)". *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 14, sy 28 (2018): 127-56. https://doi.org/10.17752/guvenlikstrtj.495764.

Malak Reyad Alhaw. "We Are Not Numbers". *Https://Wearenotnumbers.Org/Telling-Dr-Refaats-Story-Is-an-Honor-and-a-Duty/* (blog), 07 Mart 2024. https://wearenotnumbers.org/telling-dr-refaats-story-is-an-honor-and-a-duty/.

Mâturîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd es-Semerkandî el-. *Te'vîlâtu'l-Kur'ân*. C. 2. İstanbul: Mizan Yayınevi, 2005.

Mukātil b. Suleymân. *Tefsîru Mukātil b. Suleymân*. 5 c. Beyrut: Mu'essesetu't-Târîhi'l-'Arabî, 1423.

Mücâhid b. Cebr. *Tefsîru Mücâhid*. Mısır: Dâru'l-Fikri'l-İslâmî'l-Hadîse, 1989.

Mühelhil b. Rebîa. *Dîvân*. Beyrut: Dâru'l-cîl, 1415.

Naimark, Norman M. *Genocide: A World History*. New York: Oxford University Press, 2017.

Taberî, Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid. *Câmiʿu'l-beyân fî tefsîri'l-Ḳurʾân*. 24 c. Kahire: Dâru Hecr, 1422.

Torun, Abdullah. "Eleştirel Güvenlik Yaklaşımı Bağlamında Ruanda Soykırımının Analizi". İçinde *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları ve Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*. London: Transnational Press London, 2018.

الإنسان, المرصد الأورومتوسطي لحقوق. "غزة: خبراء تكنولوجيا المعلومات في دائرة الاستهداف الإسرائيلي المنهجي ضمن جريمة الإبادة الجماعية".
https://euromedmonitor.org/ar/article/6227/%D8%BA%D8%B2%D8%A9:-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D8%A1-%D8%AA%D9%83%D9%86%D9%88%D9%84%D9%88%D8%AC%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%AF%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%86%D9%87%D8%AC%D9%8A-%D8%B6%D9%85%D9%86-%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%85%D8%A7%D8%B9%D9%8A%D8%A9. Erişim 17 Mayıs 2024. https://euromedmonitor.org/ar/article/6227/%D8%BA%D8%B2%D8%A9:-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D8%A1-%D8%AA%D9%83%D9%86%D9%88%D9%84%D9%88%D8%AC%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%AF%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%86%D9%87%D8%AC%D9%8A-%D8%B6%D9%85%D9%86-%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%85%D8%A7%D8%B9%D9%8A%D8%A9.

‘Â’iz el-Karnî’nin Makâmât Adlı Eserinde Filistin Meselesi

Adem DOĞAN*

Giriş

Filistin Meselesinin Tarihsel Arka Planı

Filistin adını m. ö. XII. yüzyılda Avrupa’dan deniz yoluyla gelen Filistler’den alır. Filistler’den önce bölge “Aşağı Lotanu” veya “Haru” adlarıyla anılıyordu.[1] Yebûsiler’e nispetle Yebûs adının da kullanıldığı tarihi kaynaklarca ifade edilmektedir.[2] Bu topraklar Arz-ı Kenan veya Arz-ı Mukaddes olarak da bilinmektedir. Coğrafi olarak Filistin; Mısır, Akdeniz, Suriye Şeria nehri arasında kalan bölgedir. Tarihçilere göre yaklaşık olarak m. ö. 5000 yıllarından itibaren buraya ilk yerleşenler Arapların atası olarak kabul edilen Amalikalılar’dır. Daha sonra Kenanlılar, Fenikeliler ve Aramiler bu bölgeye yerleşmişlerdir.[3] Filistler’in bölgeye yerleştikleri döneme yakın bir dönemde de (m. ö. 1200) Mısırda Firavun’un zulmünden kaçan İsrailoğulları, Hz. Musa’nın öncülüğünden bölgeye gelerek buradaki kadim halklarla mücadeleye girmişlerdir. Amalika ve Filistler gibi yerli halkla mücadelelerinde üstün gelen İsrailoğulları m.ö. XI. yüzyılın sonuna doğru ilk İsrail Devleti’ni kurmuşlardır.[4] İsrail Devleti, Hz. Davud ve Hz. Süleyman zamanında güçlü dönemlerini yaşamıştır. Daha sonra krallık ikiye ayrılarak kuzeyde İsrail, güneyde de Yahuda devleti kurulmuştur. İsrail Devleti Asurlular (m. ö. 721), Yahuda Devleti ise Babilliler (m. ö. 586) tarafından ortadan kaldırılmıştır. Perslilerin, Babillileri ortadan kaldırmasıyla birlikte bölgede Pers hâkimiyeti başlamıştır. Perslilerden sonra (m. ö. 334’ten itibaren) Büyük İskender bölgeyi işgal etmiştir. Bu tarihten itibaren bölge Ptolemaioslar ve Slevkoslar arasında el değiştirmiştir. Daha sonra m.ö. 63 yılından itibaren Romalıların eline geçmiştir.[5]

Hz. Ebubekir zamanında Bizanslılarla yapılan Ecnâdeyn (634) savaşında Filistin bölgesinin kapıları Müslümanlara açılmıştır. Bölgede Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen

* Dr. Öğretim Üyesi, Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, ensar.1980@hotmail.com, ORCİD: 0000-0002-2881-4191

[1] Erdem Memiş, “Eski Çağda Filistin ve Filistinliler”, *Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Dergisi* 7/II (2011): 2.

[2] Mahmut Çay, “Çağdaş Arap Şiirinde Kudüs” (yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi, 2017), 6.

[3] M. Lutfullah Karaman, “Filistin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 13/89, https://islamansiklopedisi.org.tr/filistin.

[4] Sargon Erdem, “Amâlika”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/556-558, https://islamansiklopedisi.org.tr/amalika.

[5] Karaman, “Filistin”, 13/90.

Yermuk Savaşı (636), Kudüs'ün Fethi (637), Kaysariyya Fethi (641) ile birlikte bütün Filistin hâkimiyet altına alınmıştır. Daha sonra Emevîler, Abbasiler ve Selçuklular bölgeye hâkim olmuşlardır. 1099 yılında bölge bu sefer haçlıların eline geçmiş, 1187 yılında Eyyubî devletinin halifesi Selahaddin-i Eyyûbî'nin Kudüs'ü geri almasıyla birlikte bölge tekrar Müslümanların eline geçmiştir. 1291 yılında Memlukler, 1516 yılında da Osmanlılar bölgeye hâkim olmuşlardır. Filistin 1917 yılına kadar Osmanlıların elinde kalmıştır. 1832 yılında bölge Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa tarafından ele geçirilmiş, ancak 1840 yılında tekrar geri alınmıştır.[6] İbrahim Paşa zamanında Filistin'de Katolik ve Protestan okulları açılmıştır. Daha sonraki dönemlerde bu okulların Amerika, Fransa ve İngiltere ile beraber hareket etmeleri Osmanlı devletinin yıkılmasında etkili olmuştur.[7]

Yahudiler, Filistin'de yurt kurma çalışmalarına 1861 yılında başlamışlardır. Bu anlamda en büyük destekçileri de İngilizler olmuştur. 1861 yılında kurulan ve tüm Yahudileri korumayı hedefleyen "Uluslararası İsrail Taahhüt Cemiyeti" Filistin'i Yahudi ülkesi yapmayı hedeflemiştir. Bu cemiyet, 1870 yılında Filistin'de tarımı geliştirmek bahanesiyle bir tarım okulu açmıştır. Aslında amacı tarım için arazi satın almaktır. XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Filistin'e Yahudi göçleri başlamıştır. Rus Çarı II. Alexsander'in 1881 yılında bir suikast sonucunda öldürülmesi ve olayın bir Yahudi kadın ile de ilişkilendirilmesi, Yahudilere yönelik baskıların artmasına ve antisemitizm hareketinin doğmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda Filistin'e ilk büyük Yahudi göçü 1882 yılında Rusya ve Doğu Avrupa'dan başlamıştır. Buralardan göç ederek Filistin'e yerleşen Yahudiler tarım arazilerini elde etmeye başlamışlardır. Doğu Avrupa'dan ilk gelenler Rişon Lozyon (İyon Ğara) denilen bir yerleşim yeri kurmuşlardır. Sultan II. Abdülhamid, Yahudilerin Filistin'de bir devlet kurmak istediklerini anlamış, bu nedenle 1888 yılında çıkardığı bir kanunla Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerini yasaklamıştır. Buraya ziyaret için gelenleri ise üç ay kalma gibi bir zaman kısıtlamasıyla sınırlı tutmuştur. Sultan II. Abdülhamid'in kısıtlamalarına rağmen Yahudiler Filistin'de toprak sahibi olmak ve burayı vatan haline getirmek için faaliyetlerini giderek artırmışlardır. Yahudiler bu amaçla 1898 yılında Yahudi İstimlâk Bölgeleri Bankası, Filistin'i Vatanlaştırma Kurulu ve 1901 yılında Milli Yahudi Bankası'nı kurarak ekonomik yönden güçlenmişlerdir.[8]

[6] Karaman, "Filistin", 13/91-92.
[7] Hasan Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış (XIX. Yüzyılın Ortasından XX. Yüzyılın Ortalarına Kadar)", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4, no. 2 (2018): 151. https://doi.org/10.31592/aeusbed.475402.
[8] Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış", 152.

Yahudilerin ikinci büyük göçü yine Doğu Avrupa ve Rusya'dan olmak üzere 1906 yılında başlayıp I. Dünya Savaşı'nın başına kadar devam etmiştir. Bu ikinci göç dalgasında kırk bine yakın Yahudi Filistin'e yerleşmiştir. Bu gelenlerin çoğu işçi olmaktan uzak idealist kimselerdi. Rusya ve Polonya'nın orta sınıfına mensup olan bu kişilerin amacı, Filistin'de bir sosyalist Yahudi Devleti kurmaktı. İsrail Devleti'ni kuran ve yönetenler bu orta sınıfa mensup kişilerdi. I. Dünya Savaşı'nın başında Osmanlı topraklarında yerleşik Yahudi nüfusu 420 bin civarındaydı. Yahudiler genellikle Kudüs gibi büyük şehirleri tercih ederlerdi.[9]

Diğer taraftan Yahudilerin toprak koparma ve devlet kurma girişimleri devam etmiştir. 93 Harbinden sonra (1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı) Osmanlı imparatorluğunun yaşadığı siyasi ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle bazı Avrupalı zengin Yahudiler Osmanlı'ya krediler sağlamak yoluyla Filistin'den toprak koparmak yoluna gitmişlerdir. 1878 yılında İngiliz bir iş adamı olan Edward Cazalet Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulabileceğine dair bir makale yazmıştır. Benzer bir fikir Macaristan parlamentosunda dile getirilmiştir. Bu görüşe göre Filistin'de Osmanlıya bağlı veya bağımsız bir Yahudi devletinin kurulması öngörülmüştür. Ancak bu fikirler Osmanlıdan bağımsız olarak ortaya atılmış, Osmanlı nezdinde herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. Osmanlı nezdinde ilk girişim İngiliz asıllı Hıristiyan Laurance Oliphant tarafından yapılmıştır. Hayatını bu meseleye harcayan Oliphant, 1878 yılında bu konuyu Yahudi asıllı İngiltere Başbakanı Disraeli'ye açarak Yahudilerin 40 bin sterlin topladıklarını ve paranın Osmanlı'nın Asya topraklarının ıslahı için harcanmasını ve buralara Yahudilerin yerleştirilmesini teklif etmiştir. Oliphant, bu amaçla Şeria nehrinin doğusundaki Belka topraklarını incelemiş ve buranın Yahudi yerleşimi için oldukça uygun olduğunu düşünmüştür. Oliphant 1879 yılında İstanbul'a gelerek bu fikrini II. Abdülhamid'e sunmuştur. Oliphant'ın sunduğu rapor Osmanlı hükümeti tarafından kesin bir dille reddedilmiştir. Hayal kırıklığı içinde ülkesine dönen Oliphant, 1882 yılında İngiliz büyükelçisi Wallace aracılığıyla ikinci defa girişimde bulunmuş, Said Paşa tarafından kendisine Yahudilerin 200 veya 250'şer gruplar halinde Halep veya Mezopotamya'ya yerleşebilecekleri cevabı verilmiştir. Sonraki zamanlarda İngiliz büyükelçisi Layard aracılığıyla Oliphant, saraya çağrılarak II. Abdülhamid tarafından kesin bir dille ret cevabı verilmiştir. Oliphant, bundan sonraki hayatını İngiliz devletine hizmet adı altında tüm Avrupa ülkelerini dolaşarak Yahudi göçleri önündeki engelleri ortadan kaldırmaya çalışmıştır.[10]

[9] Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış", 153.
[10] Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış", 153-154.

Oliphant'tan sonra ikinci girişim Theodor Herzl tarafından 1896 yılında gerçekleştirilmiştir. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa gittikçe artan antisemitizm, başta Theodor Herzl olmak üzere Yahudileri daha derinden etkilemiştir. Bu bağlamda 1884 yılında Polonya'da ilk Filistin konferansı düzenlenmiştir. Bunu 1887 ve 1889 yıllarında yapılan konferanslar takip etmiştir. Bu konferanslarda Filistin'den başka bir yerin Yahudi yerleşkesi olamayacağı kesin bir dille ortaya konulmuştur. Polonya'da bunlar yapılırken Batı Avrupa'da akademisyenler tarafından Siyonizm'e yönelik pek çok milli cemiyet kurulmuştur. Siyonizm'i besleyen kaynaklardan biri de 1896 yılında Theodor Herzl tarafından yazılan Yahudi Devleti adlı kitaptır. Theodor Herzl aynı zamanda 1897 yılında "Dünya Siyonist Teşkilatı"nı kurmuştur. Amerika ve Avrupa'daki zengin Siyonistlerin girişimleri de bundan sonra tüm dikkatleri Osmanlı toprağı olan Filistin'e çevirmiştir. Theodor Herzl, Sultan II. Abdülhamid'e Osmanlı'nın bütün borçlarını silmeyi ve bunun için otuz milyon sterlin vermeyi vaat etmiştir. Herzl, amacının Osmanlı'ya sadık bir Yahudi cemaati oluşturmak olduğunun altını çiziyordu. II. Abdülhamid Filistin'e yönelik bir Yahudi göçünün ileride devletin başına büyük belalar açacağını düşünüyordu. Bu nedenle Yahudilerin Filistin dışında diğer Osmanlı topraklarına yerleşebileceklerini söylüyordu. Ona göre Avrupalılar Yahudiler'den kurtulmak için Filistin'e göçü özellikle teşvik ediyorlardı. Theodor Herzl'in teklifini kesin bir dille reddeden II. Abdülhamid, Filistin'e Yahudi göçü ve buralarda arazi teminini engellemek için Dâhiliye Nezareti ve valiler aracılığıyla çeşitli önlemler almaya çalıştı.[11]

Osmanlı devletinin bütün çabalarına rağmen Yahudiler Filistin'e göç etmeyi ve yerleşmeyi başardılar. II. Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876 yılından 1908 yılındaki II. Meşrutiyet'e kadar Yahudi göçü üç misli artmış, 40 bin dönüm arazi satın alınmış ve 33 yerleşim yeri kurulmuştu. Bu başarıda Osmanlı'yı parçalamak için Osmanlı'daki etnik grupları destekleyen Avrupa devletlerinin büyük katkısı olmuştur. Avrupa devletleri Ortadoğu topraklarını bölüştürmek için kendi aralarında Sykes-Picot (1916) Anlaşması'nı yapmışlardır. Bu doğrultuda 1917 yılından itibaren Filistin toprakları İngilizler tarafından işgal edilmeye başlanmıştır. İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour tarafından 1917 yılında Filistin'de Yahudiler için bir yurt kurulabileceğine dair açıklamada bulunulmuştur. Balfour Deklarasyonu olarak tarihe geçen bu deklarasyonla birlikte Siyonizm uluslararası bir gündem kazanmıştır. Balfour Deklarasyonu'ndan sonra İngilizler tarafından Şerif Hüseyin ve oğullarına verilen sözlerden vazgeçilmiş, savaş sonunda Versailles Anlaşması ile Filistin İngiliz mandası olarak kabul edilmiş ve böylece Filistin'de Yahudilerin yerleşmesi için daha

[11] Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış", 154-155.

büyük kolaylıklar sağlanmıştır. Manda yönetiminde Yahudi göçleri ve toprak alımları artmış ve Yahudiler yönetimde önemli yerlere getirilmişlerdir. Böylece Yahudiler kısa bir süre içinde iktisadî, siyasî ve malî bir güce kavuşmuşlardır. Bu arada 1933 yılında Almanya'da Nazilerin iktidara gelmeleriyle birlikte Filistin'e Yahudi göçü daha da artmıştır.[12]

Filistin'de Yahudi göçlerinin arması ve Yahudilerin bölgeye yerleşerek örgütlenmeleriyle birlikte Araplarla Yahudiler arasında silahlı çatışmalar başlamıştır. Bu çatışmaların en sert olanları 1921, 1929, 1933 ve 1937 tarihlerinde gerçekleşen çatışmalardır. Benzer çatışmalar II. Dünya Savaşı ve sonrasında devam etmiştir. Filistin'de manda yönetimi 1948 yılında sona ermiştir. Aynı yıl içinde Yahudiler Tel Aviv'de İsrail devletini ilan etmişlerdir. İsrail devletini ilk tanıyan ABD, daha sonra da Rusya olmuştur.[13] 1948 yılında İsrail Devleti'nin kuruluşu tüm Arap dünyasında "nakbe" yani "büyük felaket" olarak nitelendirilmiştir.[14] Akabinde Arap Birliği İsrail'e savaş ilan etmiştir. Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak kuvvetleri önemli başarılar elde ettiyse de Batılı güçlerin İsrail'i desteklemesi durumu tersine çevirmiştir. Yahudiler, Akabe körfezine kadar bütün Filistin toprakları, Sina yarımadası, Doğu Kudüs gibi pek çok yeri işgal ederek Filistinlileri göçe zorlamışlar ve böylece günümüze kadar devam eden Filistin mülteci sorununa neden olmuşlardır. İsrail'in daha sonra Gazze'ye girip Fedâyîn hareketini dağıtmasıyla birlikte, Yâser Arafat tarafından 1958 yılında el-Fetih hareketi kurulmuştur. el-Fetih örgütü, 1965 yılından itibaren İsrail'e karşı silahlı mücadeleye girişmiştir. İsrail hem el-Fetih'e son vermek, hem de daha çok toprak işgal etmek için 5 Haziran 1967'de Araplara karşı savaş ilan etmiştir. Altı Gün Savaşları olarak anılan bu savaşta, Mısır'a ait Sina, Suriye'ye ait Golan tepeleri, Ürdün'ün yönetimindeki Batı Şeria ile Doğu Kudüs ve Filistin'in Gazze Şeridi işgal edilmiştir.[15]

1967 yenilgisi, Arap ülkelerinde politika değişikliğine neden olmuş, Araplar İsrail ile savaşmak yerine kaybettikleri toprakları geri kazanma yollarına başvurmuşlardır. Doğu Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'nın 21 Ağustos 1969 tarihinde bir Yahudi tarafından yakılmak istenmesi İslâm Konferansı Teşkilatı'nın toplanmasına neden olmuştur. Türkiye'nin de bulunduğu zirvede, İsrail'in Kudüs'ten çıkması ve Kudüs'e 1967 öncesi statüsünün teslim edilmesi kararı alınmıştır. İsrail 1973 yılında Mısır'ın Süveyş kanalından ve Suriye'nin Golan tepelerinden saldırıya geçerek Mısır ile Suriye'den tekrar toprak elde etmiştir. ABD Başkanı Henry Kissinger'in araya girmesiyle birlikte barış antlaşması imzalanmıştır. 1974 yılında

[12] Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış", 156-157.
[13] Karaköse, "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış", 156-157.
[14] Mehmet Kaya ve Elif Polat, "Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) Diplomasi Serüveni: Oslo Barış Süreci", *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 26, (2023): 229. https://doi.org/10.29029/busbed.1297870.
[15] Karaman, "Filistin", 13/96-97.

Türkiye'nin de aralarında olduğu 56 ülke Filistin meselesini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na taşıyarak Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistin meselesinin bir tarafı olarak kabul edilmesini sağlamışlardır.[16]

ABD'nin başına Jimmy Carter'in geçmesiyle birlikte Filistin meselesi için yeni bir sayfa açılmıştır. ABD yönetimi, Filistin halkı için Batı Şeria ile Gazze'de bir yurt sağlanması görüşünü dile getirmiştir. Başkan Carter, kapsamlı bir Ortadoğu barışı için 1978 yılında Enver Sedat ile İsrail Başbakanı Begin'i, Camp David'de bir araya getirmeye çalışmış, ancak İsrail Başbakanı Begin, daha işin başından itibaren Batı Şeria ve Gazze meselesi konusunda taviz vermeyeceğini belirterek girişimin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur. Mısır-İsrail barış antlaşması 26 Mart 1979'da Sedat ve Begin tarafından Camp David'de imzalanmasıyla birlikte İsrail Sina'dan çekilmiş, buna karşılık Mısır da İsrail Devleti'ni tanımıştır.[17]

Ronald Reagan'ın Kasım 1980 seçimlerini kazanmasından sonra ABD'nin Filistin politikası tamamen Yahudilerin lehine yön değiştirmiştir. ABD'nin tam desteğini alan İsrail, tekrar harekete geçerek 1981'de Golan tepelerini ilhak etmiş, 6 Haziran 1982'den itibaren de Lübnan'ı işgal etmeye başlamıştır. Arap devletleri, 9 Eylül 1982'de yayımladıkları Fas Planı ile İsrail'in tamamen çekilmesini ve Filistin'de başşehri Kudüs olan bağımsız bir devletin kurulmasını istedilerse de plan somut bir çözüm ortaya koyamadı. İsrail'in 16-17 Eylül 1982 gecesi Beyrut'un güneyindeki Sabra ve Şatilla Filistin mülteci kamplarında giriştiği katliam, Ortadoğu'yu yeniden gerginlik ortamına sürükleyerek Batı Şeria ve Gazze'de Aralık 1987'den itibaren günümüze kadar devam edecek olan intifada hareketini başlatmıştır.[18]

Makâme Hakkında

Makâme, sözlük olarak insanların bir araya geldiği meclis ve topluluk anlamına gelir.[19] Terim olarak tam bir tanımı yapılamasa da kısaca; edebî meclislerde secili bir şekilde rivayet edilen ve kısa hikâyeler koleksiyonundan oluşan sanatsal nesir türü olarak tanımlanabilir. Hikâyeler tamamen müellifin hayal ürünüdürler. Dilencilik konuları bağlamında mizahî bir içeriğe sahiptirler. Edebî meclisler bu hikâyelerin intişarı için vesile olmuştur. Makâme sanatı Abbasîler dönemi içtimai hayatının bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. Abbasiler döneminde toplum zengin ve fakirler olarak ikiye ayrılıyordu. Bu nedenle fakirler geçimlerini sağlamak için hileye ve sözün gücüne başvuruyorlardı. Böylece bir dilenci edebiyatı ortaya çıktı. Diğer taraftan edebî ifade gücünü ortaya koymak isteyen müellifler de bu türün ortaya çıkmasında

[16] Karaman, "Filistin", 13/97-98.
[17] Karaman, "Filistin", 13/99-100.
[18] Karaman, "Filistin", 13/100-103.
[19] İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed, *Lisânu'l-'Arab* (Beyrut: Dâru Sâder, 1993), 12/498.

etkili olmuşlardır. Ayrıca bazı müderrisler bu türü Arap dilinin öğretimi için de vesile yapmışlardır.[20]

İlk defa bu türde eser telif eden kişi Bedî'uzzamân el-Hemedânî'dir (ö. 1008). Onun da bu sanatı İbn Düreyd'den (ö. 933) aldığı rivayet edilse de İbn Düreyd ile el-Hemedânî'nin hikâyeleri arasında çok yakın bir benzerlik tespit edilememiştir. el-Hemedânî'den sonra Ebû Muhammed Kâsım b. Alî b. Muhammed el-Harîrî (ö. 1122) onun yolunu takip ederek kendi makâmelerini ortaya koymuştur. Makâme sanatı tümüyle Arap edebiyatının bir ürünü olup herhangi bir yabancı edebiyatın etkisiyle ortaya çıkmamıştır.[21]

el-Hemedânî ve el-Harîrî makâmelerini didaktik amaçlar için kaleme aldılar ve genellikle dilencilik hikayelerini tercih ettiler. Zemahşerî (ö. 1144) bu temel anlayışı değiştirerek makâmelerini vaaz vermek için kullandı. es-Sûyûtî (ö. 1505) ise makâmelerini bahçeler, meyveler ve değerli taşlar gibi daha farklı konuların tavsifi için kullanma yoluna gitti.[22] Makâmelerde hayalî bir kahraman ve hayalî bir anlatıcı olur.[23] Makâme sanatı, kendi içinde hitâbî makâme, hikâye makâmesi ve i'lâmî makâme şeklinde üç farklı türe ayrılır. Hitâbî makâme, bir kişinin kendisinden daha üst bir konumda olana yaptığı öğüdü; hikâye makâmesi, hayalî hikâyeleri; i'lâmî makâme ise makale türünde yazılan metinleri ifade eder.[24]

'Â'iz el-Karnî'nin Hayatı ve Eserleri

Tam adı 'Â'iz b. 'Abdullah el-Karnî olup 1959 yılında Suudi Arabistan'ın el-Karn vilayetinin Âl Süleymân köyünde doğdu. İlköğrenimini Âl Süleymân köyünde tamamladı. Ortaokul eğitimini Riyad İlim Akademisi'nde, lise eğitimini ise Abha İlim Akademisi'nde tamamladı. el-İmam üniversitesinin Usulu'd-Dîn fakültesinden mezun olan yazar, yüksek lisansını ve doktorasını aynı üniversitenin Hadis bölümünde tamamladı. Bir müddet el-İmam üniversitesinde dersler veren el-Karnî, Abhâ'da Ebubekir es-Sıddık camisinde imam-hatiplik de yaptı. İlme karşı büyük bir sevgi besleyen el-Karnî; tefsir, hadis, fıkıh, Kur'ân ilimleri, siyer, tevhit, edebiyat gibi pek çok alanda çeşitli kitapları uzun bir süre inceleme fırsatı buldu.[25]

[20] Ousama Ekhtiar, "Endülüs Makâmelerinde Nesir Çeşitlerinin Karışması Olgusu", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/II (2021): 3. 1-25.
[21] Ekhtiar, "Endülüs Makâmelerinde Nesir Çeşitlerinin Karışması Olgusu", 4.
[22] Ekhtiar, "Endülüs Makâmelerinde Nesir Çeşitlerinin Karışması Olgusu", 5.
[23] Rahmi Er, *Bedîu'z-Zamân el-Hemezânî ve Makâmeleri* (Ankara: Hece Yayınları, 2020), 35.
[24] Muhammet Ali Can, *Makâme Edebiyatı* (Ankara: İlahiyat Kitabevi, 2021), 37.
[25] 'Usmân eş-Şeyh 'Abdulmu'min, "el-Bedî'iyyât fî makâmât 'Â'iz el-Karnî es-Su'ûdî: Dirâse tahlîliyye" (doktora tezi, Câmi'atu İlorin, 2011), 101-108.

Yazar ve şair olan el-Karnî; hadis, tefsir, fıkıh, edebiyat, biyografi gibi alanlarda pek çok esere sahiptir. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Lâ tahzen, Ve câet sekretu'l-mevt bi'l-hakk, Makâmât el-Karnî, İhfazi'l-lâh yahfezke, E'zebu'ş-şi'r, el-'Uzmâ, et-Tefsîru'l-müyesser, 'Alâ sâhili İbn Teymiyye, Es'adu İmrea fi'l-'âlem, 'Âşikûn, Zâde men lâ zâde leh, Uşkur Hussâdek, İbtesim, Ebyât sâret bihâ rukbân, Şebâb 'âdû ile'l-lâh, Selâsûn ders li's-sâimîn, Keyfe tatlubu'l-ilm, Hattâ tekun es'ade'n-nâs, Siyâtu'l-kulûb, Fityetun âmenû birabbihim, Hâkeza kâl lenâ el-mu'allim, Velâkin kûnû rebbâniyyîn, Min muvahhid ilâ mulhid, İmbarâtur şu'arâ', Vahyu'l-zâkire, İle'lezîne esrefû 'alâ enfusihim, Tercümânu's-sunne, Hadâik zât behce, Fikhiyyât, Kasâid katelet eshâbehâ, Dahâya'l-hubb, Mulhimu'l-'âlem, el-İslâm ve kadâyâ'l-'asr, Selâsûn sebeb li's-se'âde, Durûsu'l-mescid fî Ramadân, Fa'lem ennehu lâ ilâhe ile'l-lâh, Muctemi'ul-mesel, Virdu'-muslim ve'l-muslime, Fıkhu'd-delîl, Nûniyyetu'l-Karnî, el-Mu'cizetu'l-hâlide, İkra' bismi rebbik, Tuhafu Nebeviyye, Memleketu'l-beyân, Hâritetu't-turûk, es-Sumuvv, Şahsiyyât mine'l-Kur'âni'l-Kerîm*. el-Karnî'nin şiir dîvânları da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: *Lahnu'l-hulûd, Tâcu'l-medâih, Hedâyâ ve tehâyâ, Kıssatu't-tumûh.*[26]

el-Karnî, *Makâmat el-Karnî* adlı eserinin 59. makâmesi olan *el-Makâmetu'l-Filistîniyye* adlı makâmesini bazı değişikliklerle beraber geleneksel makâme formatında ele alır. el-Karnî'nin bu makâmesinde geleneksel bazı makâmelerde olduğu gibi baştan sona kadar herhangi bir kahraman ve anlatıcıdan bahsetmek mümkün değildir. Sadece ilk girişte Filistin'den gelen bir adamdan bahsedilir. Bu adama yazar "biz" dediği kişiler tarafından çeşitli sorular sorulur ve karşılığında çeşitli cevaplar alınır. Kısa bir diyalogdan oluşan bu bölümden sonra herhangi bir anlatıcı veya kahramandan bahsetmek mümkün değildir. Bundan sonra yazar vaaz ve nasihat türünden çeşitli bilgiler vermenin yanı sıra Filistin ve Kudüs'ün nasıl özgürleşeceğine dair bilgiler verir. Bu yönüyle el-Karnî'nin makâmelerini, herhangi bir kahramanı ve anlatıcısı olmayan ez-Zemahşerî'nin makâmelerine benzetmek mümkündür. Yazar makâmesinde zaman zaman "Kudüs", "Filistin" gibi cansız varlıkları da konuşturur. Bu durum, klasik makâmelerde var olmakla birlikte özellikle es-Suyûtî'nin makâmelerinden itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Müellif'in makâmesini edebî bir kaygıyla değil, belli bir mesele hakkında bilgi vermek ve meseleyi sahiplenmeye teşvik etmek amacıyla kaleme aldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle konular gelişigüzel bir şekilde ele alınmıştır. Eski makâmelerde kullanılan şiir-nesir karışımı metin bu makâmede de kullanılmıştır. Hatta makâme yarı nesir-yarı şiir şeklinde neredeyse eşit bir kullanımla kaleme

[26] 'Abdulmu'min, "el-Bedî'iyyât fî makâmât 'Â'iz el-Karnî", 110-112.

alınmıştır. Makâmenin ayrılmaz unsuru olan seci' ise bu makâmede çok yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

'Â'iz el-Karnî'nin *Makâmât*'ında Filistin Meselesi

'Â'iz el-Karnî, *el-Makâmetu'l-Filistîniyye* adlı makâmesine Hz. Muhammed'in miraç hadisesini ele alan İsrâ süresinin birinci ayeti ile giriş yapmaktadır.[27] Ayette mealen şöyle denilmektedir: "*Bir gece, kendisine bazı âyetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir"* (İsrâ, 17/1). Ayet, Hz. Peygamber'in Mekke'deki Mescid-i Harâm'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi şeklinde gerçekleşen olağan üstü olayı anlatmaktadır. Miraç hadisesi ile ilgili pek çok hadis de zikredilmiştir. Burada el-Karnî'nin bu ayete atıf yapmasının sebebî Filistin'de bulunan Mescid-i Aksâ'nın kutsallığına vurgu yapmaktır. el-Karnî, bu ayetten hemen sonra iki beyitlik bir şiir ile devam eder. Şiir şöyledir:[28]

أَطْفَـالُ يَافَـا يَصْرُخُونَ وَمَـا لَهُـم عَمْـــرُو ولا سَـــعْدُ وَلَا خَطَّـــابُ

يَـا رَبُّ يَـا رَحْمَـنُ فَانْصُرْـ أُمَّـة قَـدْ أُغْلِقَـتْ مِـنْ دُونِهَـا أَبْـوَابُ

Feryat figan etmekte Yâfâ'nın çocukları
Yoktur onların bir Amr, Sa'd, Hattâb'ları
Ya Rab Ya Rahman! Yardım et ümmete sen
Arkalarından yüzlerine kapıların kapandığı

Burada bahsedilen Yâfâ Filistin'in bir şehri olup bu gün tamamen İsrail'in işgali altındadır. Şiirde geçen Amr, Amr b. As; Sa'd, Sa'd b. Ebî Vakkâs; Hattâb ise Hz. Ömer'dir. Bu tarihi şahsiyetlere özellikle vurgu yapılması onların Filistin topraklarının fethedilmesinde yer almaları nedeniyledir. Şair, İslam âleminden Filistin çocuklarının feryatlarını dinleyip onların imdadına koşabilecek kahramanların ortaya çıkmayışı gerçeğini dile getirmekte ve bu ümmetin yapılan zulümler karşısındaki çaresizliğini dile getirmektedir.

Daha sonra makâme, müellifin "biz" dediği topluluk ile Filistin'den gelen bir "adam" arasındaki bir diyalog ile devam eder. Diyalog "kulnâ (dedik)", "Kâle (dedi)" şeklinde gelişir. Burada "biz"den maksadın kimler olduğu anlaşılmamakta olup müellif ve çevresinde bulunan dostları şeklinde yorumlanabilir. Bir "adam" dediği kişi ile ilgili ise herhangi bir isim

[27] 'Â'iz el-Karnî, *Makâmât 'Â'iz el-Karnî* (BAE: Mektebetu's-Sahâbe, 2000), 516.
[28] el-Karnî, *Makâmât,* 516.

zikredilmemektedir. Makâmeye göre, adı geçen topluluğu, Filistin'den gelen bir adam ziyaret eder. Adam, toprağın üzerine oturur. Diyalog aşağıdaki şekilde gerçekleşir:[29]

> Ona "Divana otur" dedik. "Kudüs domuz ve maymunların kardeşleri elinde esir olduğu müddetçe divana nasıl oturabilirim" dedi. "Kudüs'ten getirdiğin bir mesajın var mı?" diye sorduk. "Kudüs'ten cevap bekleyen bir soru getirdim" diye cevap verdi. "Nedir o soru?" dedik. "Oradakiler; Nerede Müslümanlar? Nerede Halid'in, Sa'd'ın Bilâl'in torunları ey Enfâl suresini ezberleyenler? Nerede savaşın kahramanları? Nerede savaşın aslanları? diye nida etmekteler" dedi. Biz de: "O bahsettiğin kişiler öldüler, yerleri boş kaldı. Onlardan sonra küçük hayalleri olan ve önemsiz işlerle uğraşan zayıf bir nesil geldi. O ataların evleri; rükû ve secde edenler, huşu içinde ibadet edenler, oruç tutanlar ve Allah yolunda cihat edenler için mescit idi. Onların torunlarının evleri ise Allah'ın merhamet ettikleri dışında oyun ve eğlenceye dalanlar, malıyla iftihar edenler ve hilekârlar için kahvehane olmuştur" dedik.

Müellif burada Kudüs'ten gelen adamı konuşturarak aslında birkaç hususu özellikle belirtmek istemiştir. Bunlardan birincisi "nerede Müslümanlar" diye Filistinlilerin dile getirdiği feryattır. Aynı feryadı bugün İsrail'in Filistinlilere karşı uyguladığı zulmün karşısında daha bir üst perdeden işitmekteyiz. İkinci husus Halid, Sa'd, Bilâl gibi tarihi kişiliklere atıf yapılarak şanlı bir geçmişe vurgu yapılır. Ancak orada bulunanlar, onların yerini tutabilecek insanların artık olmadığını ifade ederler. Bu ilgisizliği ve vurdumduymazlığı Salâh Cerrâr *el-Menâmâtu'l-Eyyübiyye* adlı eserinde Arapların mesele hakkındaki duyarsızlıklarını temsili bir hikâyede daha manidar bir şekilde dile getirir. Hikâyeye göre ava giden bir arkadaş grubu gece döndüklerinde bir kurt sürüsünün saldırısına uğrarlar. İçlerinde birisi çok ağır bir şekilde yaralanır. Arkadaşlardan biri çevre obalardan yardım almak için yola koyulur. Ancak pek çok obayı dolaştığı halde istediği yardımı bulamaz. Başka bir Arap obasına vardığında ise artık öğle vakti girmiştir. Obanın meydanında toplanmış olan insanlara aynı çağrıyı yapar. Topluluk gülerek "bizde istediğini bulamazsın" der. el-Hindî, "Neden? Sizin damarlarınızda kan yok mu?" diye sorunca topluluk aynı pişkinlikle:

> *"Biz en asgari derecedeki bir kanla yaşarız, pek uzun yaşamayız, yaşadığımızı da güzel yaşamaya çalışırız, biz atalarımızın bol kanlı oldukları, başkalarına da bolca kan*

[29] el-Karnî, *Makâmât,* 516-517.

bağışladıkları ve uzun yıllar yaşadıkları mazinin sayfalarını çoktan dürdük, şimdi bizden uzaklaş ve istediğini başka bir yerde ara!" diye cevap verirler.[30]

Müellif "domuz ve maymunların kardeşleri" diyerek büyük ihtimalle Kur'ân'ı Kerim'de geçen bir hadiseye atıf yapmaktadır. Hadiseye göre İsrail oğullarına cumartesi günü av yasağı getirilir. Ancak bu yasak bazı Yahudiler tarafından çiğnenince ve bunlar Allah'a isyan edince Allah tarafından maymunlara dönüştürülürler. Ayet şöyledir: *"Kendilerine yasak edilen şeyler karşısında küstahça diretince onlara, "Aşağılık maymunlar olun!" dedik*." (A'râf, 7/166). Hatta bazı tefsircilere göre "mesh" anlamına gelen bu "maymuna dönüştürme" gerçek manada olmuştur.[31] Diğer bir ayette ise şöyle denilmektedir: *De ki: "Allah katında cezası bundan daha kötü olanı size haber vereyim mi? Onlar, Allah'ın lânetlediği ve gazap ettiği, bir kısmını maymunlara ve domuzlara çevirdiği, tâguta tapan kimselerdir. İşte bunlar, yeri daha kötü olanlar ve doğru yoldan daha fazla sapmış bulunanlardır."* (Maide, 60). Bu ayetin tefsirinde de bazı müfessirler fiziksel bir dönüşümü dile getirmişlerse de çoğu müfessire göre bu ayetler ahlakî bir çöküntünün mecazî anlatımları olarak ortaya çıkmıştır.[32] Müellif, "öldürmeyeceksin", komşunun malına göz dikmeyeceksin" gibi "On emir"i çiğneyerek çocukları ve kadınları hunharca öldüren ve Filistinlileri evlerinden eden Yahudileri herhalde bu ahlakî çöküntünün içinde değerlendirmiş ve onları "domuz ve maymunların kardeşleri" olarak nitelendirmiştir. Bu ifade, aynı zamanda "Filistin'den gelen adamın şahsında" bütün Filistinliler başta olmak üzere Arap dünyasının ve Müslümanların öfkesi olarak da yansımaktadır. Burada kast edilen kişilerin tüm Yahudi kökenli insanlar olmayıp, Filistinlileri haksız yere öldürenler ve onları yurtlarından edenler olduğunu özellikle belirtelim.

Daha sonra "Filistin'den gelen adam" sözlerine bir beyit ile devam ederler:

كُنَّـا أُسُـودًا مُلُـوكُ الأَرْضِ تَرْهَبُنَـا والآن أَصْـبَحَ فَـأْرُ الـدَارِ نَخْشَـاهُ

Yeryüzü Padişahlarının korktuğu aslanlar idik.
Şimdi ev faresinden korkar olduk.

Devamında acelesi olan Filistinli adama: "*Kudüs'e selam söyle. Ona canımız feda*" diyerek onu uğurlarlar. Adam gitmeden önce Filistin muhasarasını ve özgürlüklerinin ellerinden alınışını Nizâr Kabbânî'nin şu beyitleriyle ifade eder:[33]

[30] Salâh Cerrâr, *el-Menâmâtu'l-Eyyûbiyye: İhbâru'l-enâm bi ahbâri'l-menâm* (Beyrut: el-Müessesetü'l-'Arabiyye, 2003), 134-135.
[31] Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu: Türkçe Meal ve Tefsir* (Ankara: DİB Yayınları, 2020), 2/300-302.
[32] Karaman vd., *Kur'an Yolu,* 300-302.
[33] Nizâr Kabbânî, *el-A'mâlu's-siyâsiyyetu'l-kâmile III* (Beyrut: Menşurât Nizâr Kabbânî, ts.), 387.

نِسَـــاءُ فِلِسْـــطِينَ تَكَحَّلْـــنَ بِـــالأَسَى وَفِي بَيْـــتِ لَحْـــمٍ قَـــاصِراتٌ وقُصَّرُـــ

وَلَيْمُـــونُ يَافَـــا يَـــابِسٌ فِي حُقُولِـــهِ وَهَـــلْ شَـــجَرٌ فِي قَبْضَـــةِ الظُلْـــمِ يُثْمِـــرُ

Sürme yapmışlar üzüntüyü Filistinli kadınlar
Beytullahm'da tecrit edilmiş, kadınlar ve erkekler
Kurumaya yüz tutmuş bahçelerinde limonları Yâfâ'nın
Meyve verir mi hiç, bir ağaç? Hükmü altında zulmün

Daha sonra hitap Kudüs şehrine yönelir. Ona neden Hz. Ömer'in fethine mazhar olduğu sorulur. Onun iz bırakan, adil ve sözünün eri olduğunu söyler. Neden Salahaddîn Eyyübî ile tekrar fethedildiği sorulur. Onun, Hittîn'in kahramanı, Allah'ın veli kulu, abid ve mücahit biri olduğunu söyler. *"Seninle bir daha buluşmak mümkün mü?"* diye sorduklarında: *"Rabbe itaat ettiğinizde, duanızda samimi olduğunuzda, sabah akşam cihat için çalıştığınızda ve kötülüklerden tövbe ettiğiniz de (belki)"* diye cevap verir. "*Şimdi nasılsın*" diye sorduklarında ise üzüntülü ve azgınlık zindanında esir olduğunu, yanaklarında altıgen yıldızın damgasını taşıdığını, şeytanların alnına ayak bastıklarını ve prangalarını çözecek Mus'ab b. Ümeyyirler, Ömer b. Abdülazizler, Abdullah b. Mes'ûd'un öğrencilerini beklemekte olduğunu söyler.[34]

Müellif, Filistin'den gelen adam ve Kudüs ile diyalogu sonlandırdıktan sonra bazen kendi ağzından, bazen de Filistin'i konuşturarak makâmesini işlemeye devam eder. Filistin'in Hz. Peygamber için sevimli olduğunu, tüm Müslümanların kalbinde yer edindiğini, yıllarca Müslümanları çağırdığını, ancak şimdiye kadar bu çağrıya fatihler olarak kimsenin cevap vermediğini dile getirir. Filistin, sabah akşam feryat ederken artık umut beklemekten yorulduğunu söyler. *"Diyelim ki Müslümanlar arasında bir birlik yok, peki Arapların izzet-i nefisleri nerde?"*[35] diyerek Arapları birlik olmaya çağırır. Ümmet için yaptığı çağrıda Ömer Ebû Rîşe'nin şiirden birkaç beyti kaynağını vermeden zikreder.[36] Bu şiirin bazı beyitleri şöyledir:[37]

أُمَّـــتِي هَـــلْ لَـــكِ بَـــيْنَ الأُمَـــمِ مَنْـــــبَرٌ لِلسَـــــيْف أَو لِلقَلَـــــمِ

أَتَلقَّـــــاكِ وطَـــــرْفِي مُطْـــــرِقٌ خَجَـــلًا مِـــنْ أَمْسِـــكِ المُنْصَرِمِ

الإِسْرَائِيـــــلُ تَعْلُـــــو رَايَـــــةً فِي حِـــمَى المَهْـــدِ وظِـــلِّ الحَـــرَمِ

أَغْضَـــيْتِ عَـــلى الـــذُلِّ وَلَـــمْ كَيْـــفَ تَنْفُضِيـــ عَنْـــكِ غُبَـــارَ الـــتُّهَمِ

[34] el-Karnî, *Makâmât,* 518.
[35] el-Karnî, *Makâmât,* 519.
[36] el-Karnî, *Makâmât,* 520-521.
[37] Ömer Ebû Rîşe, *Dîvânu 'Umer Ebû Rîşe* (Beyrut: Dâru'l-'Avde, 1998), 7-10.

أَوَمَـا كُنْـتِ إِذا الـبَغِيّ اِعْتَـدَى مُوجَـةً مِـنْ لَهَـبٍ أَوْ مِـنْ دَمِّ

لَا يُـلامُ الـذِّئْبُ فِي عُدْوانِـهِ إِنْ يَـكُ الـرَاعِي عَـدُوَّ الغَـنَمِ

فَاحْبِسِي الشَـكْوَي فَلَـولَاكِ لَمَـا كَـان فِي الحُكْـمِ عَبِيـدُ الـدِّرهَمِ

Ey ümmetim! Senin de dünyada
Kalem ve kılıçta var mı bir yerin
Karşılıyorum seni, şanlı geçmişinle
Bakışlarım yere dikili utançtan
İsrail mahremine dikmektedir bayrağını
Öz vatanında ve harem gölgesinde
Nasıl boyun eğdin bu zillete ve neden
Silkelemedin üzerinden töhmet toprağını
Zalim haddini aştığında sen değil miydin?
Ateşten ya da kandan bir dalga olan
Kurt suçlanamaz düşmanlık yapmakta,
Çoban olursa sürünün düşmanı
Bırak şekvayı! Sen böyle olmasaydın
Olmazdı yönetimde dirhem tapıcıları

Müellife göre eğer Hz. Ömer, babası kayıp, kardeşi gözaltına alınmış gayretli Filistinli çocuğun feryadını duymuş olsaydı hemen orduyu toplar ve Yahudileri ezip geçerdi. Böylece Filistin'i aşırı gidenlerin ve günahkârların elinden kurtarırdı. Müellif, burada tekrar Filistin'i konuşturur. Filistin, dile gelerek Hıttin'e seslenir ve kendisinin hapiste rehin alındığını, inlemekte olduğunu söyleyerek bir Salahaddîn'e sahip olup olmadığını sorar[38] ve Nizâr Kabbânî'nin çağdaş bir Mısır yöneticisi için söylediği şu beyitleri zikreder:[39]

رَفِيـقَ صـلاح الـدين هَـلْ لـك عَـوْدةٌ فَـإِنَّ جُيُـوش الـبَغْيِ تَـنْهَى وتَـأْمُر

رِفَاقُـكَ فِي الأَغْـوار شَـدُوا سُرُوجَهُـمْ وجَيْشُـكَ فِي حِطِـينِ صَـلُوا وكَـبَّرُا

Ey Salahaddîn'in arkadaşı! Var mı senin dönüşün
Azgınlık askerleri emretmekte ve nehyetmekte
Eğerlerini bağladılar Ağvâr'da arkadaşların

[38] el-Karnî, *Makâmât,* 522.
[39] Kabbânî, *el-A'mâlu's-siyâsiyyetu'l-kâmile III,* 387.

Ordun ise Hıttın'da salâvat ve tekbir getirmekte

Müellif elli yıldır Filistin'de yetimler gördüğümüzü, çok acılara şahit olduğumuzu, sonra körleştiğimizi ve kılımızı bile kıpırdatmadığımızı ifade eder. Elli yıldır toplantılar, planlar, tartışmalar, istişareler yapıldığını ve hiç birinin bir işe yaramadığını belirtir. Filistin'i özgürleştirmek isteyenlerin düsturlarını Mekke'den almaları gerektiğini, ABD'den yardım ummamaları gerektiğini, bu işin Mişel Eflak, Saharov'un öğrencileri gibi kişilerle olamayacağını söyler. Filistin'in def çalanlar, barış yürüyüşleri yapanlar, boş laflayanlar ile olamayacağını sözlerine ekler. Filistin'in kurtuluşunun el-İz b. Abdusselâm ve İzzeddîn el-Kassâm'ın öğrencileri ve Hâlid b. el-Velîd'in torunlarının elleriyle olacağını dile getirir. Filistin'in ancak namaz kılanlar, tavaf edenler ve Allah yolunda saflarda mücadele edenlerle olacağını söyler. Yahudilerin Madrid'de yapılacak bir konferans ile Filistin'den vazgeçeceklerini düşünenlerin büyük bir yanılgı içinde olduklarını ve bu işin kılıçla, öldürücü bir darbe ile ve batılın ayaklar altına alınmasıyla olacağını sözlerine ekler.[40]

Yazarın bahsettiği Mişel Eflak, Suriyeli düşünür, sosyolog, Arap milliyetçisi ve politikacıdır. Düşünceleri Baasçılık fikrinin ortaya çıkmasında ve bu fikir etrafında gelişen siyasal hareketin oluşmasında çok önemli bir rol oynamıştır.[41] "Saharov" ile kastettiği kişi de muhtemelen Andrey Sakharov'dur. Sakharov, İnsan haklarının önde gelen savunucularından SSCB'li nükleer fizikçidir.[42] Büyük ihtimalle Saharov'un öğrencileri ile Rusları kastetmektedir. Müellif burada Filistin meselesinin ABD, Rusya, Suriye gibi ülkelerin aracılığıyla çözülemeyeceğini, Filistin'in ancak Filistinlilerin ve samimi Müslümanların gerçek bir mücadelesiyle kurtulacağını söyler.

Müellif Kudüs'ün fatihi Salahaddîn Eyyübî'nin Kürt kökenli ve Filistin'in en büyük koruyucusu Sultan Abdülhamid'in Türk kökenli olduğunu söyleyerek Filistin meselesinin sadece Arapların meselesi olmadığını, tüm Müslümanların meselesi olduğunu söyler. Bazı Arapların, Filistin'i açık artırmalı pazarlarda sattığını dile getirir. Müellif, Filistin'e seslenerek sabah vaktinde hakkın sahiplerine, emanetin ehline ve çocuğun babasına kavuşması için "haydi kurtuluşa diyen" bölükleri beklemesi gerektiğini, bu çağrıya tüm Müslümanların "lebeyke" diye cevap vermesi gerektiğini söyleyerek aşağıdaki ayeti zikreder: *"Allah, kendi*

[40] el-Karnî, *Makâmât,* 524-525.
[41] Abil Gündoğdu, "Ortadoğu'da Arap Sosyalizmi ve Mişel Eflak", *Alınteri Sosyal Bilimler Dergisi* 4, no. 1 (2020): 18-20. https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.747470.
[42] "Andrey Sakharov", Britannica, erişim 18 Aralık 2024, https://www.britannica.com/biography/Andrey-Sakharov.

yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere satın almıştır. Bu, Allah'ın Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da yer almış gerçek bir vaadidir. Kim Allah'tan daha fazla sözüne bağlı olabilir! O halde yaptığınız bu alışverişten ötürü sevinin. İşte büyük bahtiyarlık da budur" (Tövbe, 9/111).

Sonuç

Modern dönemde ortaya çıkan siyasî problemlerin başında Filistin-İsrail çatışması gelmektedir. Problemin ortaya çıkmasında 20. Yüzyılın siyasi şartları etkili olsa da meselenin bir de tarihsel arka planı vardır. Antik dönemlerde bölge pek çok kavme ev sahipliği yapsa da bölge genellikle Samî ırklara vatan olmuştur. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet'in ortaya çıkmasıyla birlikte bölge her üç din için de kutsal bir yer haline gelmiştir. Ancak modern dönemde sömürge devletlerinin, özellikle İngiltere'nin kışkırtmalarıyla bölge Yahudiler için yurt arayan Siyonist hareketin ilgi odağı haline gelmiş ve böylece bölge Yahudi göçlerinin merkezi haline gelmiştir. Yahudiler tarafından 1948 yılında İsrail devleti ilan edilmesinden sonrada da Filistinliler, topraklarından mahrum bırakılmış ve zorunlu göçe tabi tutulmuşlardır.

Filistin meselesinin siyasi, sosyal, psikolojik yansımaları olduğu gibi edebî yansımaları da olmuştur. Konu; şiir, roman, hikâye, tiyatro ve makâme gibi değişik edebî türlerin ilham kaynağı olmuştur. Şiir, roman, hikâye, tiyatro gibi alanlarda pek çok çalışma yapılmış olmakla birlikte makâme türünde bu konu ile ilgili çok az çalışma yapılmıştır. Makâme alanında çalışmaların az olmasının sebebi, makâme türünün klasik dönemde ve modern dönemlerin ilk zamanlarında en gözde edebi tür olduktan sonra yerini zamanla ortaya çıkan roman, hikâye ve tiyatro gibi yeni türlere bırakması nedeniyledir. Ancak 21. Yüzyılda postmodernizmin de etkisiyle klasik türlere ilgi artmış, bu bağlamda 'Â'iz el-Karnî ve Salâh Cerrâr gibi kişiler makâme yazmaya başlamışlardır. Bu bağlamda 'Â'iz el-Karnî 2000 yılında *Makâmât* adlı eserini ortaya koyarak bu eserinin 59. makâmesi olan *el-Makâmetu'l-Filistîniyye'*de Filistin meselesini ele almıştır. el-Karnî, bu eserinde Filistin ve Kudüs'ün nasıl özgürleşeceğine dair çeşitli bilgiler vermeye çalışır. el-Karnî, makâmesine ayet ve hadislerle başlayarak Filistin meselesinin, Kudüs'ün ve Beytü'l-Makdis'in Müslümanlar açısından ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalışır. Müellif ve arkadaşları, Filistin'den gelen bir adamla karşılıklı bir diyaloga girerler. Konu, Filistin meselesi ve Müslümanların durumları etrafında döner. Bu diyalogdan sonra konu Kudüs'e getirilir. Onun tarihi önemine özellikle vurgu yapılır. Kudüs'ün fethedilmesinde etkili olan tarihî şahsiyetlere değinilir. Kudüs ve Filistin kişileştirme yoluyla konuşturulur. Kudüs ve Filistin esaretlerinden bahsedip Müslümanlara kurtarılmayı beklediklerine dair çağrılarda bulunurlar. Daha sonra Araplar ve Müslümanların

birlik olmaları gerektiği belirtilir. Müellif, Kudüs'ü haçlı işgalinden kurtaran Salahaddîn Eyyübî'nin Kürt kökenli ve Siyonizm'in emellerine karşılık Filistin'in en büyük koruyucusu Sultan Abdülhamid'in Türk kökenli olduğunu söyleyerek, Filistin meselesinin sadece Arapların meselesi olmadığını, bilakis tüm Müslümanların meselesi olduğunu zikreder. Müellif ayrıca, Filistin meselesinin Batılıların ve onların işbirlikçilerinin eliyle çözülemeyeceğini dile getirerek Yahudilerin kolay kolay Filistin'den vazgeçemeyeceklerini söyler. Filistin meselesiyle ilgili olarak yıllardır toplantılar, planlar, tartışmalar, istişareler yapıldığını ve hiç birinin bir işe yaramadığını belirtir. Bu bağlamda Filistin'in ancak kılıçla ve büyük bir mücadeleyle kurtulabileceğini iddia eder. Filistin'in ancak namaz kılanlar, tavaf edenler ve Allah yolunda mücadele eden Müslümanlarla olabileceğini söyler.

Müellif makâmesinde çeşitli şiir parçalarına da yer verir. Bu şiir parçaları, genellikle Filistin hakkında şiir yazan Nizâr Kabbânî ve Ömer Ebû Rîşe'nin şiirlerinden seçilmiştir. Müellifin makâmeleri herhangi bir kahramanı ve anlatıcısı olmayan ez-Zemahşerî'nin makâmelerine benzemektedir. Yazar makâmesinde zaman zaman "Kudüs", "Filistin" gibi cansız varlıkları da konuşturur. Bu yönüyle de es-Suyûtî'nin makâmelerini andırmaktadır. Müellif'in makâmesini edebî bir kaygıyla değil, belli bir mesele hakkında bilgi vermek ve meseleyi sahiplenmeye teşvik etmek amacıyla kaleme aldığı anlaşılmaktadır. Makâmede Şiir-nesir karışımı metin ve seci' klasik makâmenin temel unsurları olarak ortaya çıkmıştır.

Kaynakça

'Abdulmu'min, 'Usmân eş-Şeyh. "el-Bedî'iyyât fî makâmât 'Â'iz el-Karnî es-Su'ûdî: Dirâse tahlîliyye". Doktora Tezi, Câmi'atu İlorin, 2011.

Britannica. "Andrey Sakharov". Erişim 18 Aralık 2024. https://www.britannica.com/biography/Andrey-Sakharov.

Can, Muhammet Ali. *Makâme Edebiyatı*. Ankara: İlahiyat Kitabevi, 2021.

Cerrâr, Salâh. *el-Menâmâtu'l-Eyyûbiyye: İhbâru'l-enâm bi ahbâri'l-menâm*. Beyrut: el-Müessesetü'l-'Arabiyye, 2003.

Çay, Mahmut. "Çağdaş Arap Şiirinde Kudüs". Yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi, 2017.

Ebû Rîşe, Ömer. *Dîvânu 'Umer Ebû Rîşe.* Beyrut: Dâru'l-'Avde, 1998.

Ekhtiar, Ousama. "Endülüs Makâmelerinde Nesir Çeşitlerinin Karışması Olgusu". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/II (2021): 1-25.

Er, Rahmi. *Bedîu'z-Zamân el-Hemezânî ve Makâmeleri*. Ankara: Hece Yayınları, 2020.

Erdem, Sargon. “Amâlika”. *İslâm Ansiklopedisi* içinde. 2: 556-558. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 1989. https://islamansiklopedisi.org.tr/amalika.

Gündoğdu, Abil. “Ortadoğu'da Arap Sosyalizmi ve Mişel Eflak”. *Alınteri Sosyal Bilimler Dergisi* 4, no. 1 (2020): 13-26. https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.747470.

İbn Manzûr, Ebü’l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed. *Lisânu’l-‘Arab.* Beyrut: Dâru Sâder, 1993.

Kabbânî, Nizâr. *el-A’mâlu’s-siyâsiyyetu’l-kâmile III*. Beyrut: Menşurât Nizâr Kabbânî, ts.

Karaköse, Hasan. “Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış (XIX. Yüzyılın Ortasından XX. Yüzyılın Ortalarına Kadar)”. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4, no. 2 (2018): 150-165. https://doi.org/10.31592/aeusbed.475402.

Karaman, Hayrettin, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş. *Kur’an Yolu: Türkçe Meal ve Tefsir*. Ankara: DİB Yayınları, 2020.

Karaman, M. Lutfullah. “Filistin”. *İslâm Ansiklopedisi* içinde. 13: 89-103. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 1996. https://islamansiklopedisi.org.tr/filistin.

el-Karnî, ‘Â’iz. *Makâmât ‘Â’iz el-Karnî*. BAE: Mektebetu’s-Sahâbe, 2000.

Kaya, Mehmet ve Elif Polat. “Filistin Kurtuluş Örgütü’nün (FKÖ) Diplomasi Serüveni: Oslo Barış Süreci”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 26, (2023): 226-240. https://doi.org/10.29029/busbed.1297870.

Memiş, Erdem. “Eski Çağda Filistin ve Filistinliler”. *Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Dergisi* 7/II (2011): 1-11.

Türkiye'de Sivil Toplum Düzeyinde Beytülmakdis: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Örneği

Reyhan ÖNAL*

Giriş

Sivil toplumun birçok tanımı bulunmakla beraber en basit haliyle "merkezi kontrole ve hiyerarşiye tabi tutulamayan toplumsal ilişkiler ağı" [1] olarak ifade edilebilir. Fransızca-Latince kökenli olan ve vatandaşlara ilişkin anlamına gelen "civil" kelimesini içeriyor olması kavramın *"vatandaşların gözüyle toplumsal bir yaşama çabası*" manasını taşıdığını göstermektedir. Sivil toplumun en önemli özellikleri sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmemeleri, hükümetlerden, kamu makamlarından, siyasi partilerden bağımsız olmaları, ticari çıkar gözetmemeleri, kâr amacı gütmemeleri ve merkezi otoriter ile vatandaş arasında arabuluculuk yapmalarıdır:[2]

Sivil toplum kavramı ilk kez 1690 yılında Locke tarafından kullanılmış, zamanla demokrasiyle beraber zikredilen bir söylem haline gelmiştir. Siyaset bilimci John Keane, sivil toplumu 4 tarihsel aşamada değerlendirmektedir:[3]

Birinci aşamada sivil toplum devletin varlığını meşrulaştıran bir araçtır. Bu aşamada sivil toplumla devletin aynı olduğu söylenebilir.

İkinci aşamada sivil toplum ve devlet aynı değil ayrı iki mekanizmadır. Çünkü burada karar mekanizmasına sivil bir müdahale söz konusudur.

Üçüncü aşama sivil toplumun toplumsal çatışmaya neden olduğu ve devletin ona müdahale etiği aşamadır.

Dördüncü aşamada ise devlet müdahalesi yavaş yavaş sivil toplumu boğduğu aşamadır.[4]

Tarihsel süreç göz önüne alındığında, Türkiye'de bu aşamaların tam tersine seyrettiği görülebilir:

* Arş. Gör. , İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, reyhanonal@yandex.com.

[1] Ozan Erözden, *STK'lar ve Hukuki Çerçevede Yenilik Talepleri, Merhaba Sivil Toplum* (İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, 1998), 13-22.

[2] M. Halis Özer, "Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 7, sy 26 (2008): 91.

[3] Mine Gözübüyük Tamer, "Tarihsel Süreçte Sivil Toplum", *Edebiyat Fakültesi Dergisi* 27, sy 1 (2010).

[4] Ayrıca bkz. John Keane, *Sivil Toplum ve Devlet*, İstanbul: Yedi Kıta Yayınları, 2004.

Türkiye'de sivil toplumu Osmanlı Devleti'ne kadar geri götürmek mümkündür. Bunu yaparken sivil toplumu nasıl tanımladığımız da önem arz etmektedir. Eğer devlet dışı gönüllü kuruluşlardan bahsediyorsak lonca faaliyetleri ve vakıf çalışmaları Osmanlı'da sivil toplumun en bariz örnekleridir. Bu yapılar bazı istisnai durumlar dışında genellikle devlet ile olan ilişkilerinde devleti önceleyen bir tutum sergilemişlerdir. Eğer merkezi otoriteden bağımsız, serbest bir alanı kastediyorsak Osmanlı döneminde bu anlamda bir sivil toplumun gelişmediğini söylemek mümkündür. Cumhuriyet sonrası tek parti döneminde, modernleşmeyi engellediği iddiasıyla sivil toplum genellikle baskı altında kalmış, özellikle 1950'den sonra çok partili hayata geçişle birlikte sivil örgütlenme alanında kısıtlamaların azaldığı gözlemlenmiştir. Ancak 1962 Anayasası'nın sivil toplum örgütlenmesini sağlama çabalarına rağmen, sonraki yıllarda askeri müdahaleler ve darbeler bu örgütlenme faaliyetlerini ciddi şekilde sınırlamıştır. Türkiye'deki tarihsel sürece bakıldığında sivil toplum kavramının darbelere zemin hazırlayan şartları bertaraf etmek için gündeme geldiği söylenebilir. 1990'dan sonra sivil toplumu kısıtlayan anayasa maddelerinin kaldırılması ve Türkiye'nin uluslararası bu konuyla ilgili etkinliklere katılması ülkemizde sivil toplumun gelişmesine olanak sağlamıştır.[5]

Sivil toplumun etkin bir şekilde görüşlerini ve taleplerini iletebilmesi çoğunlukla sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından mümkün olmaktadır. STK kavramı yasal düzeyde dernek, vakıf, oda, meslek örgütü ve kooperatif gibi terimleri kapsamaktadır.[6] STK'ların kuruluş amaçları tespit ettikleri bir problem hakkında kamuoyunu harekete geçirmek ve söz konusu problem hakkında devlet politikalarına yön vermektir.[7]

Gülgün Erdoğan Tosun, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının devletle dört tip ilişkisinden bahsetmektedir: 1. Devletin yanında durup daha fazla pay sahibi olmak, 2. Devletle temas halinde olup ondan bağımsız hareket etmek, 3. Devletin karşısında yer alıp onuna mücadele etmek, 4. Devleti görmezden gelerek ilişki kurmadan devam etmek.[8]

Türkiye'de birçok alanda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Kadın, çocuk bilim, çevre, doğa, kalkınma, kültür ve sanat, gençlik, demokrasi, göç ve mülteci hakları, insan hakları, siyaset, hayvan hakları, eğitim, gıda, engelli, dini kimlik, inanç, işçi hakları, sağlık,

[5] Seyfettin Aslan, "Türkiye'de Sivil Toplum", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 9, sy 31 (2010): 263-68.
[6] Erdoğmuş, Nihat, "Sivil Toplum Kuruluşlarının Temel Meseleleri ve Çözüm Önerileri", Alan İzleme Raporları, erişim 24 Mart 2024, https://ilke.org.tr/sivil-toplum-kuruluslarinin-temel-meseleleri-ve-cozum-onerileri.
[7] Süleyman Kurt ve H. Yunus Taş, "Sivil Toplum Örgütlerinde Profesyonel ve Gönüllü Çalışma İlişkileri: Tehditler ve Fırsatlar", *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 4, sy 8 (2015): 202.
[8] Gülgün Erdoğan Tosun, *Türkiye'de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi ve Demokratik Pekişmenin Önündeki Engeller*, ed. Lütfi Sunar (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005), 139-40.

teknoloji ve medya bu faaliyet alanlarının başında gelmektedir. 2020 yılı itibariyle 121.720 dernek, 5.775 vakıf, 604 sendika, 3.003 oda ve 53.259 kooperatif bulunmaktadır. Toplamda 184.361 sivil toplum kuruluşu olduğu görülmektedir.[9]

Murat Sezik Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının sorun alanlarını mali kaynak yetersizliği, demokrasi eksikliği, katılım ve bilgi eksikliği, hâkim siyasal güce angaje olmak veya STK'yı atlama tahtası olarak görmek olarak dört başlıkta özetlemiştir.[10]

21. yüzyılda, Filistin ve Beytülmakdis toprakları uluslararası arenadaki önemini sürdürmektedir. Bölgede yaşanan işgal, ciddi insan hakları ihlallerine ve insani krizlere yol açmıştır. Bu durum, yerinden edilme, göç, çatışma, istikrarsızlık ve düzensizlik gibi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Son olaylar, özellikle 7 Ekim'den bu yana yaşananlar, soykırım gibi vahim insan hakları ihlallerine de işaret etmektedir. Bu gelişmeler, sadece bölge halkının yaşamını değil, aynı zamanda uluslararası barış ve güvenliği de tehdit etmektedir.

Filistin'deki olaylar karşısında devletlerin politikalarıyla birlikte sivil toplum kuruluşlarının sergilediği duruş da büyük önem taşımaktadır. Sivil toplum kuruluşları, Filistin'deki çatışma ve işgal durumunda insan hakları ihlallerine karşı duyarlılıklarını ve eylemlerini sergileyerek uluslararası toplumu bilinçlendirme, kanun koyuculara baskı yapma ve barışçıl çözümler için çaba gösterme noktasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşlar, genellikle insani yardım sağlama, insan haklarının korunması, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları, barış ve uzlaşma çabaları gibi alanlarda faaliyet göstermektedirler. Ayrıca uluslararası platformlarda Filistin halkının haklarını savunmak ve Filistin'deki durumu uluslararası kamuoyunun gündemine taşımak için çeşitli kampanyalar düzenlemektedirler. Sivil toplum kuruluşlarının bu duruşu, devletlerin politikalarını dengeleme, insan haklarının korunması ve barışın teşviki gibi önemli hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Diğer yandan, bu kuruluşların sergilediği etkin ve koordineli bir duruş, uluslararası toplumun Filistin'deki krize daha duyarlı bir şekilde yanıt vermesine ve çözüm odaklı politikaların benimsenmesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşlarının Filistin'deki olaylara yönelik tutumları, bölgedeki barış ve istikrarın sağlanması açısından hayati bir öneme sahiptir.

[9] H. Merve Bircan Altınsoy, "Sayısal Göstergelerle Sivil Toplum Kuruluşlarının Genel Görünümü", Alan İzleme Raporları, erişim 01 Nisan 2024, https://ilke.org.tr/sayisal-gostergelerle-sivil-toplum-kuruluslarinin-genel-gorunumu.

[10] Murat Sezik, "Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri ve Sorun Alanları", *Research Studies Anatolia Journal* 2, sy 4 (2019): 121-23.

Türkiye'de Sivil Toplum Düzeyinde Beytülmakdis

Türkiye, tarih boyunca Filistin ve Beytülmakdis (Kudüs) topraklarında yaşanan saldırılara karşı tepkisini göstermiş ve Filistin halkının yanında olduğunu kamuoyu önünde açıkça ifade etmiştir. Siyasi, sosyal ve bireysel düzeyde, Türkiye'nin Filistin ve Gazze'deki saldırılara karşı sesini yükseltmesi ve desteğini beyan etmesi, uluslararası alanda dikkat çeken bir duruştur.

İsrail'in bölgedeki saldırgan politikalarına karşı Türkiye'nin Filistin'e verdiği desteği ifade eden kurumlar arasında sivil toplum kuruluşları da bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, çeşitli etkinlikler, kampanyalar ve bildiriler aracılığıyla Filistin halkının haklarını savunmakta ve İsrail'in saldırgan tutumunu kınayarak uluslararası toplumu Filistin'e destek vermeye teşvik etmektedirler.

Bugün Türkiye'de Beytülmakdis, Filistin, Kudüs, Mescid-i Aksa ile ilgili birçok STK bulunmaktadır. Bu STK'lar amaçlarına göre 4 grupta değerlendirilebilir. Bir STK bu amaçlardan sadece birini ya da birden fazlasını benimseyebilir:

1. İnsani yardım ve destek sağlayan STK'lar
2. İnsan haklarını savunan STK'lar
3. Eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapan STK'lar
4. Kültür, sanat ve mimari alanda çalışmalar yapan STK'lar

Filistin ile ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları arasında vakıf, dernek, platform ve hareket gibi çeşitli oluşumlar bulunmaktadır. Bu kuruluşlar arasında yasal anlamda en fazla avantaja sahip olanı genellikle vakıflardır. Vakıflar, genellikle bağımsız hukuki kişiliklere sahip olmaları ve belirli amaçlar doğrultusunda mal veya servetin devredilmesiyle kurulmaları nedeniyle, çeşitli haklara ve avantajlara sahip olabilirler. Bu haklar arasında mülkiyet hakları, vergi avantajları, hukuki koruma ve yönetim yetkileri gibi çeşitli alanlarda avantajlar yer alabilir. Dolayısıyla, Filistin konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları arasında vakıflar, yasal anlamda genellikle daha fazla avantaja sahip olan kuruluşlar olarak kabul edilebilirler. Diğer yandan vakıfların yasal sorumluluklarının diğerlerine göre fazla olması Filistin ve Beytülmakdis ile ilgili vakıfların sayısının az olmasını açıklamaktadır.

Günümüzde Türkiye'de Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre Filistin ve Beytülmakdis ile ilgili çalışmalar yapan 7 tane vakıf bulunmaktadır. Bunlar; Aksa Eğitim ve

Dayanışma Vakfı, Mescid-i Aksa İlim Araştırma ve Yardım Vakfı, Kudüs Eğitim ve Yardımlaşma Vakfı, Kudüs Üniversitesi Vakfı, Uluslararası El Halil Kudüs Dostluk ve Dayanışma Vakfı, Filistin Vakfı, Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı.[11]

Bu çalışmada, Türkiye'de Beytülmakdis ismini ilk kez kullanılmış ve aynı zamanda Beytülmakdis ile ilgili eğitim faaliyetleri veren ilk vakıf olan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı incelenecek ve Türkiye'deki sivil toplum içindeki konumu değerlendirilecektir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı

Kuruluşu ve Tarihçesi

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın tarihçesini vakfın kurucusu Prof.Dr. Abdulfettah el-Awaisi ile başlatmak uygun olacaktır. Çünkü el-Awaisi, 1990-1992 yılları arasında Mescid-i Aksa'da verdiği derslerle çalışmalara başlamış ve vakfın temellerini bu süreçte atmıştır.

Abdulfettah el-Awaisi ve "The Academy of Islamicjerusalem Studies"in Kurulması

Prof. Dr. Abdulfettah el-Awaisi, Filistin'in Ramle şehrinde doğmuş ve lisans eğitimini Kuveyt Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 1986 yılında İngiltere'deki Exeter Üniversitesi'nde doktorasını tamamladıktan sonra 1986-1992 yılları arasında Filistin'deki el-Halil ve el-Kuds Üniversitelerinde dersler vermiştir. el-Awaisi, 1990-1992 yılları arasında öğrencilerine Mescid-i Aksa'daki mastabalarda *"Tarih Boyunca Beytülmakdis"* dersleri vermiş ve bu süreçte vakfın kuruluşunu sağlayan proje için ilk adımlarını atmıştır. 17 Aralık 1992 tarihinde işgal güçleri tarafından Lübnan'ın kuzeyine Mercu'z-zuhûr bölgesine sınır dışı edilen el-Awaisi, buradaki kampta sınır dışı edilen diğer yol arkadaşları ile 14 Ocak 1993 tarihinde İbn Teymiyye Enstitüsü adında bir üniversite kurmuştur. Toplamda 415 kişinin bulunduğu bu kampta başta Abdulaziz Rantisi ve İsmail Heniyye olmak üzere önemli isimler bulunmaktaydı. 1 yıl boyunca burada *"Filistin Çalışmaları"* dersi veren el-Awaisi yakalandığı hastalık sebebiyle tedavi için İngiltere'ye gitmiştir. İyileşmesinin hemen ardından Londra'da 4 Ağustos 1994 tarihinde eşiyle birlikte "The Academy for Islamic Studies" (İslam Araştırmaları Akademisi-ISRA)'i kurmuştur. "Filistin davasının diğer yönleriyle bütünleşecek ehil bir bilgi alanı oluşturmak"[12] niyetiyle kurmuş olduğu akademinin neden İngiltere'de kurulduğu hakkında el-Awaisi şu ifadeleri kullanmaktadır:

[11] "Vakıflar", Vakıflar Genel Müdürlüğü, erişim 08 Nisan 2024, https://www.vgm.gov.tr/vakif-sorgulama/vakif-sorgulama?Page=1.
[12] Abdulfettah el-Awaisi, *Mescid-i Aksa'nın Özgürlüğü İçin Stratejik Planlama* (İstanbul: Aşina Kitap, 2023), 47.

"Bu projenin kuruluş yeri bugünkü Filistin'in sınırlarının belirlenmesinde ve mukaddes topraklarda tampon devlet olan İsrail'in kurulmasında temel ve merkezi bir rol oynayan Beytülmakdis başta olmak üzere Arap coğrafyasına dair meselelerde ciddi ve tehlikeli sonuçların ana kaynağı olan İngiltere'nin başkenti Londra'ydı."[13]

İngiltere'de "tedrici adım" metoduyla çalışmalarını sürdüren el-Awaisi, Arap dünyasında ilk akademik faaliyetini 2007 yılında Yemen'deki bir sempozyumla gerçekleştirmiştir. "The Academy for Islamic Studies" (İslam Araştırmaları Akademisi-ISRA) 2009 yılında alınan bir kararla "The Academy for Islamicjerusalem Studies" (Beytülmakdis Araştırmaları Akademisi-ISRA) olarak isim değiştirmiştir.[14]

"İslam Araştırmaları Akademisi" olarak başlayıp yoluna "Beytülmakdis Araştırmaları Akademisi" olarak devam eden projenin aşamalarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- 1992-1994: Hazırlık dönemi.
- 1994: Projenin Londra'da kurulması.
- 1994-2005: Akademik ürünlerin ortaya konulduğu dönem. Bu dönemde Abartay Üniversitesi ve Aberdeen Üniversitesi'nde Beytülmakdis Çalışmaları kürsüsü kurulmuş, lisansüstü programlar açılmıştır.
- 2005-2007: Arap ve İslam dünyasında projenin tanıtımlarının yapıldığı dönem.
- 2007-2009: el-Awaisi'nin *Birinci Aşama* olarak nitelendirdiği "ikinci dönem için stratejik adımların atıldığı" dönem. Bu dönemin en dikkat çeken faaliyeti Arap coğrafyasında yapılan (Yemen) ilk Uluslararası Akademik Sempozyumu'dur.
- 2009-2014: el-Awaisi'nin *İkinci Aşama* olarak nitelendirdiği "projenin Arap ve İslam dünyasında kurumsallaştığı" dönem. Bu dönemde dikkat çeken bazı faaliyetler şunlardır:

- Çalışma ekibinin Arap ve Müslüman ülkelerinde yayılması.
- Beytülmakdis Akademik Projesi Uluslararası İstişare Heyeti'nin kurulması.
- Projenin Arap ve İslam dünyasına aktarılması için ilk çekirdek kadronun oluşturulması.
- Karar mekanizmalarının ikna edilmesi.
- Beytülmakdis Çalışmaları Diploma Programı'nın oluşturulması.
- İsra Dostluğu Unvanı'nın verilmesi
- Malezya'da Beytülmakdis Çalışmaları İhtisas Enstitüsü" (Institute of Excellence for Islamicjerusalem Studies)'in kurulması.
- Beytülmakdis Akademik Projesi için Arap ve İslam dünyasında üç önemli bölgenin belirlenmesi (2011): i. Merkezi Mısır olmak üzere Kuzey Afrika, ii. Merkezi Türkiye olmak üzere Batı

[13] el-Awaisi, 49.
[14] el-Awaisi, 57.

Asya, iii. Merkezi Malezya olmak üzere Güneydoğu Asya. Esasında öncelik Mısır merkezli Kuzey Afrika'ya verilmişti. Ancak o dönemde bölgede patlak veren Arap Baharı olayları rotanın Türkiye'ye kaymasına neden olmuştur.[15]

Türkiye'de Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın Kuruluşu

Beytülmakdis Akademik Projesi seçmiş olduğu üç önemli merkez arasında o dönemin şartları içinde öncelikli ülke Türkiye'yi görmüş ve 2014 yılında burada faaliyetlerine başlamıştır. Projenin Türkiye'de gerçekleştirdiği ilk faaliyet 26 Nisan 2014 yılında Sebahattin Zaim Üniversitesi'nde düzenlenen 14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu olmuştur. Sempozyumdan önce 2014 yılında Abdulfettah el-Awaisi'nin İHH'da "Adım Adım Beytülmakdis" başlıklı seminer dizisini başlattığını zikretmekte fayda vardır. "Bu sempozyumun kapanış oturumunda İstanbul'da Beytülmakdis Çalışmaları'nın yürütüleceği bir vakfın kurulması ve finanse edilmesi kararı verilmiştir. Bu karar neticesinde Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 12 Mayıs 2015 tarihli 216/2015 sayılı kararı ile Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı 5 Temmuz 2015'te İstanbul Şirinevler'de resmen kurulmuştur.[16] Halihazırda vakfın mütevelli heyetinde Abdulfettah el-Awaisi, İbrahim Özcoşar, Ziya Polat, Khalid el-Awaisi ve Şükrü Yıldırım bulunmaktadır. Yönetim Kurulu ise Gazi Yıldız, Khalid el-Awaisi, Emine Nur Yaşar, Ziya Polat ve Reyhan Önal'dan oluşmaktadır. Ayrıca vakıf yönetiminde Bilimsel Üretim ve Araştırma Birimi, Eğitim ve Öğretim Birimi, Çocuk Çalışmaları Birimi, Medya Birimi, Halkla İlişkiler Birimi ve Yatırım Projeleri Birimi olmak üzere toplamda 6 heyet bulunmaktadır.[17]

Amaç, Yöntem ve Politikaları

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, bundan 30 sene önce yukarıda da belirtildiği üzere "The Academy for Islamic Studies" olarak ortaya çıkmış, sonrasında ""The Academy for Islamicjerusalem Studies"e dönüşmüştür. Beytülmakdis Çalışmaları Akademisi olarak tercüme edebileceğimiz bu yapı Arapçada "مجمع دراسات بيت المقدس" ya da " المشروع المعرفي لدراسات بيت المقدس" olarak ifade edilmektedir. Nitekim Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arapçada "وقف المشروع المعرفي لبيت المقدس" (Beytülmakdis Bilimsel Projesi Vakfı)'dır. İsimlendirmede "المشروع/proje" kelimesinin yer alması bu çalışmaların herhangi bir kurum ve kuruluşla sınırlandırılmadığını, bugün vakıf çatısı altında olan projenin yarın başka bir kurum altında olabileceği görüşünü yansıtmaktadır. Diğer yandan günümüzde proje ve vakıf çalışmaları için "المشروع الحضاري المعرفي العالمي لبيت المقدس وحقله المعرفي دراسات بيت المقدس" (Beytülmakdis Medeni, Bilimsel ve Küresel Projesi ve Projeye Bağlı "Beytülmakdis Çalışmaları" Bilimsel Alanı) ifadesi kullanılmaktadır. العالمي kelimesi projenin dünyanın her

[15] el-Awaisi, 45-69.
[16] el-Awaisi, 62.
[17] "Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı", t.y., 7.

yerinde uygulanabilirliğini, الحضاري kelimesi ise çağa uygun, güncel çalışmalar yaptığını göstermesi bakımından kullanılmıştır. Tüm bu başlıklar bir yandan amacı ve yöntemi yansıtırken diğer yanda birden fazla isimlendirme kafa karışıklığına sebep olmaktadır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, misyonunu "bilgi krizi" ve "bilgi eksenli fetih" ifadeleri ile şu şekilde açıklamaktadır:

"Beytülmakdis'in içinde bulunduğu bugünkü acı tablonun kökeni, bir bilgi krizi ve ilim felaketine dayanmaktadır. Çünkü İşgalciler, Müslüman coğrafyasını sömürgesi haline getirmeden önce, burası hakkında yeni bilgiler üreterek ilk adımda akılları ve zihinleri işgal ettiler. Böylece bir bilgi krizinin ortaya çıkmasına sebep oldular…

Çağımızdaki işgal sırasında ise Müslümanlar, Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa'yı çok sevmelerine rağmen, bu bağlılık köklü bir bilgiye dayanmadığından, yapılan hazırlıklar sade bir duygusallıktan öteye geçememektedir. Bu nedenle, Beytülmakdis'in hürriyetine giden yolun ilk adımı, bilginin önemini kavramak, bu doğrultuda hazırlanmaya başlamak ve bu davayı idrak edebilmektir…

Bu iklim içerisinde, bilgiyi eksene alan Beytülmakdis Çalışmaları Akademisi, (Meşrû'u'l-Ma'rifî li-Beytilmakdis); "bugünün gerçekleri, dünün hayalleridir; bugünün hayalleri ise yarının gerçekleridir" şiarıyla Beytülmakdis'in yeniden fethini hazırlama yolunda bir adım olarak; bünyesinde dinî, tarihî ve kültürel araştırmaları barındıran kapsamlı bir akademi ve uzun soluklu bir projedir.[18]

"Değişimi ve özgürlüğü yöneten bilgidir." sloganıyla yola çıkan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı bu sloganı 2019 yılında "Değişimi, özgürlüğü ve medeniyeti yöneten bilgidir." olarak değiştirmiştir. Bu değişiklikle ilgili vakfın kurucusu Abulfettah el-Awaisi şu ifadeleri kullanmaktadır:

"Bu değişimin sebebi bana yöneltilen "Beytülmakdis'in ve Mescid-i Aksa'nın özgürlüğü nihai hedef midir?" sorusuydu. Cevabım elbette "hayır "olacaktı. Fetih gerçekleştikten sonra en az fetih kadar önemli bir vazifemiz daha var: Fethi kalıcı hale getirmek için kuracağımız medeniyet. İdrak manasına gelen bilgi/marifet yalnızca değişimi ve özgürlüğü değil aynı zamanda medeniyeti de yönetmektedir"[19]

"Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa hakkında akademik ihtisas eğitimi veren ilk vakıf" olan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın en temel politikaları şunlardır:

[18] "Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı", 2.
[19] el-Awaisi, *Mescid-i Aksa'nın Özgürlüğü İçin Stratejik Planlama*, 62.

- “Tedrici adımlar” yöntemi: Vakıf bu yöntem ile çalışmalarını stratejik adımlarla yürütmeyi ve faaliyetlerini sağlam adımlar atarak yürütmeyi hedeflemektedir.

- “İmkânsız bir şey yoktur” felsefesi: Vakıf, imkânı zor bir hadise olarak görülen Kudüs’ün özgürlüğü meselesine bu felsefeyle yaklaşmaktadır.

- “Tepki vermektense, tepkiye yol açan eylem gerçekleştirme” politikası: Günümüzde herhangi bir getirisi olmayan duygusal ve hamasi tepkilerin hiçbir işe yaramadığını savunan vakıf, tepki yerine eylem üretmenin gerekli olduğu görüşünü benimsemektedir.

- “Râşid otorite ile birlikle çalışma” politikası: Bu politika, vakfın sadece kendi içerisinde bir sivil yapılanma olmadığını, aynı zamanda devletin karar mekanizmalarına da etki etme amacını ifade etmektedir. Bu politika, vakfın devlet yetkilileriyle iş birliği yaparak ortak hedeflere ulaşmayı ve devlet politikalarına etki etmeyi amaçladığını göstermektedir.

- “Tüm unsurlarıyla kendi alanında uzmanlaşarak, diğer alanlardaki ihtisas sahipleri ile bütünleşme” politikası: Bu politika, vakfın uzmanlık alanında derinleşerek, diğer alanlardaki uzmanlarla iş birliği yapmayı ve bu şekilde kapsamlı bir perspektif oluşturmayı hedeflemektedir. Ayrıca vakfın kendi alanında güçlü bir bilgi birikimi ve uzmanlık geliştirmesini teşvik ederken, aynı zamanda farklı disiplinlerden gelen uzmanların katkılarından da faydalanmayı amaçlamaktadır.[20]

Faaliyet Alanları

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı 2016 yılında yayımlamış olduğu tanıtım broşüründe faaliyet alanlarını şu şekilde sıralamıştır:

“1. Bölgeyle ilgili bilgi toplamak, işlemek ve yaymak.

- Müslüman coğrafyasındaki üniversitelerde Beytülmakdis konulu araştırma merkezleri kurmak.

- Beytülmakdis konulu uluslararası sempozyumlar organize etmek.

- Beytülmakdis Çalışmaları Dergisi’ni yayınlamak.

- Beytülmakdis hakkında yayınlanan özel kitapları çevirmek ve yayınlamak.

- Beytülmakdis Çalışmaları ile ilgili elektronik kütüphaneyi geliştirmek.

- Eğitim program paketlerini hazırlamak ve bunların dağıtımını sağlamak.

[20] “Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı”, 3.

2. Uluslararası düzeyde uzmanlaşmış akademisyenler yetiştirmek ve akademik kabiliyetleri geliştirerek faaliyetlerde bulunmak.

- Beytülmakdis Çalışmaları alanında lisansüstü eğitim öğrencileri için burs sağlamak.

- Beytülmakdis Çalışmaları alanında uzmanlara ve bilim adamlarına eğitim vermek.

- Diploma programını farklı seviyelerde düzenlemek.

- Beytülmakdis Elçileri'nin çalışmalarını kurumsallaştırmak.

- Yeni nesli önümüzdeki fethin ruhuna uygun hazırlamak.

3. Beytülmakdis'le ilgili etkinlikleri organize etmek.

- Kültürel etkinlikler düzlenmek.

- Dizi halinde uluslararası seminer ve çalıştaylar düzenlemek

- Beytülmakdis ile ilgilenen kuruluşlar ile bütünleşmek üzere gerekli anlaşmaları yaparak ortaklaşa çalışmalar yapmak.

4. Beytülmakdis'te yapılanmak.

Beytülmakdis'teki insanî ve İslamî miras ile Osmanlı dönemine ait kültürel ve medeniyet mirasını korumak."[21]

Yukarıda belirtilen faaliyet alanlarında Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın etkinlik düzeyinin değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Vakıf henüz ilk yıllarında (2016) Mardin'de Kudüs ve Filistin Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin açılmasında etkin bir şekilde rol oynamıştır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2014'ten bu yana senelik sempozyumlar düzenlemektedir. İlk 13 tanesi Türkiye dışında düzenlenen uluslararası Beytülmakdis akademik sempozyumu Türkiye'de ilk kez 2014 yılında Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde düzenlenmiştir. Diğer sempozyumlar ise sırasıyla aşağıdaki gibidir:

- 14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Beytülmakdis Çalışmaları Alanı'nın Batı Asya'ya Tanıtılması", 26-29 Nisan 2019, İstanbul.

- 15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Beytülmakdis Fetihlerini Anlamada Bilginin Yeri", 13-14 Nisan 2015, İstanbul.

[21] "Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı", 7-8.

- 16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Osmanlılar ve Beytülmakdis", 10-11 Aralık 2016, İstanbul.

- 17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Beytülmakdis'te Batı Sömürgeciliği: Tampon Devlet", 10-11 Aralık 2017, İstanbul.

- 18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Beytülmakdis (Kudüs ve Filistin) Vakıfları: Geçmiş, Günümüz ve Gelecek, 15-16 Eylül 2018, İstanbul.

- 19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Beytülmakdis'in Bugünü: Süreklilikler ve Kopuşlar", 12-13 Ekim 2019, Ankara.

- 20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Artuk Bey'de Selahaddin Eyyubi'ye Kudüs", 2-3 Ekim 2020, Online.

- 21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Mescid-i Aksa'nın Geleceği", 17-19 Aralık 2021, Online.

- 22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Kudüs'ün Geleceği: Akademik Çalışmalar", 21-23 Ekim 2022, Mardin.

- 23. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, 13 Aralık 2023, Endonezya.

- 24. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Akademi ve Siyonizm: Baskılar, Korkular ve İtirazlar", 18-20 Nisan 2024, Mardin.[22]

Sempozyumların genellikle İstanbul, Ankara ve Mardin'de düzenlenmesi gerek hedef kitleye ulaşımın kolaylığı gerekse vakıf yönetiminin çoğunlukla bu illerde bulunmasıyla ilgili gibi gözükmektedir. Bu akademik sempozyumlar, Türkiye'de Beytülmakdis için doğru bilginin üretilmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Sempozyumların yanı sıra ayrıca farkı konu ve başlıklarda akademik çalıştaylar düzenlenmektedir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, akademik sempozyumlarda üretilen bilgileri yazılı kaynağa dönüştürerek TR dizinde yer alan Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi'nde yayımlamaktadır. 1997 yılından itibaren "Journal of Islamicjerusalem Studies" olarak hizmet veren ve bu yıl itibariyle 23 ciltten oluşan dergideki makaleler hem Dergipark sisteminde (https://dergipark.org.tr/tr/pub/beytulmakdis/archive) hem de vakfa bağlı elektronik kütüphane sitesinde (https://isravakfi.org/elibrary/dergi/) okuyucusuyla buluşmaktadır. Vakıf, "Beytülmakdis Çalışmaları Dergisi'nin bu alanda kaleme alınmış akademik çalışmaları ihtiva eden ilk ve tek hakemli dergi olma özelliğine sahip olduğunu" söylemektedir.[23]

[22] "Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumlar", ISRA Islamicjerusalem Araştırma Akademi, erişim 07 Nisan 2024, https://isravakfi.org/sempozyum-2/.

[23] "Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi", Beytülmakdis E-kütüphane, erişim 07 Nisan 2024, https://isravakfi.org/elibrary/dergi/.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2017 yılında "Beytülmakdis e-Kütüphane" isminde elektronik kütüphaneyi Arapça, Türkçe, İngilizce ve Urduca olmak üzere dört dilde ücretsiz erişime açmıştır. Bu web sitesinde kullanıcılar vakfın yayımladığı kitaplara, dergilere ve makalelere ulaşabilmektedir. Burada yer alan bilgilere göre vakfın yayımladığı 22 kitap bulunmaktadır. Bunların çoğu Arapça ve İngilizce iken yalnızca iki tanesi Türkçedir:

1. Resûlullah'ın Beytülmakdis Fethine Dair Stratejik Planı, Abdulfettah el-Awaisi.[24]

2. Beytülmakdis Bereket Daireleri Teorisi, Abdulfettah el-Awaisi.[25]

Bu iki eser dışında Abdulfettah el-Awaisi'nin Aşina Yayınları'ndan çıkan "Mescid-i Aksa'nın Özgürlüğü İçin Stratejik Planlama" ve eşi Aisha el-Ahlas'ın kaleme aldığı ve İNSAMER'in yayınlamış olduğu "Tin Suresi'ndeki Jeopolitik Sırlar"[26] başlıklı iki eser de vakfın Türkçe yayınlarından sayılabilir. Ayrıca el-Awaisi'nin yalnızca pdf olarak yayınlanan "Fethin İnşasında Nebevi bir Kavram Olarak Beytülmakdis"[27] adlı bir çalışması daha bulunmaktadır. Arapça ve İngilizce eserlerin baskıları piyasada bulunmamaktadır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın Türkiye'de yayımlanan kitaplarına bakıldığında çoğunlukla vakfın kurucusu Abdulfettah el-Awaisi'nin çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Uluslararası İlişkiler alanında başarılı bir profesör olan el-Awaisi'nin sunduğu akademik katkıların Beytülmakdis çalışmalarının Türkiye'de yaygınlaşmadaki payı oldukça büyüktür. Diğer yandan eşi dışında başka birinin eser sunmamış olması vakfın diğer akademisyenler veya uzmanlarla iş birliği yapma ve onların çalışmalarını yayınlama konusunda gelişme göstermesi gereken yönü olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı uzmanların ve araştırmacıların çalışmalarının vakfın yayınlarına dahil edilmesi, Beytülmakdis konusunun daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasına ve tartışılmasına katkıda bulunabilir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, kendi dergi ve kitapları dışında ayrıca Derin Tarih Kudüs Özel Sayısı[28] ve Hece Dergisi Kudüs Özel Sayısı[29] gibi dergilerde de makaleler yayımlamıştır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2012 yılında "Diploma Programı"nı (دبلوم دراسات بيت المقدس) başlattığını duyurmuştur. Her eğitim dönemi iki yıl süren Diploma Programı'nın amacı

[24] Abd al-Fattah el-Awaisi, *Resûlullah'ın Beytülmakdis Fethine Dair Stratejik Planı* (İstanbul: İNSAMER, 2017).
[25] Abd al-Fattah el-Awaisi, *Beytülmakdis Bereket Daireleri Teorisi* (İstanbul: İHH, 2015).
[26] Aisha Al-Ahlas, *Tîn Sûresi'ndeki Jeopolitik Sırlar: Beytülmakdis'in Gelecek Fethine Dair* (İstanbul: İNSAMER, 2019).
[27] Abdülfettah el-Uveysi, *Fethin İnşasında Nebevi Bir Kavram Olarak Beytülmakdis* (İstanbul: TÜGVA, 2020), https://fikirnamedergi.com/wp-content/uploads/2020/07/BEYTULMAKDIS-TR-SON-6.pdf.
[28] "Derin Tarih'in 10. Özel Sayısı Çıktı!", Derin Tarih, Kasım 2017, https://www.derintarih.com/sayilar/ozel-sayi-10/.
[29] "Hece Dergisi Kudüs Özel Sayısı Okurla Buluşuyor", Hece Yayınları, erişim 07 Nisan 2024, https://www.hece.com.tr/urun/kudus-ozel-sayisi-306-307-308-sayi-haziran-temmuz-agustos-2022.

Beytülmakdis Çalışmaları'na ulaşamayan ancak Beytülmakdis ile ilgili eğitim almak isteyen her yaştan kişiyi dünyanın neresinde olursa olsun online eğitim platformunda buluşturmaktır. Bu programda "Beytülmakdis'e Giriş", "Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa", "1099-1244 Yılları Arasında Beytülmakdis" ve "Günümüz Beytülmakdis İşgalinin Anatomisi" gibi dersler verilmektedir. İki yıl boyunca (toplamda üç dönem) eğitim alan öğrenciler bu sürenin ardından araştırma projesi hazırlayarak programdan mezun olmakta ve "Beytülmakdis Elçisi" unvanını almaya hak kazanmaktadır. Beytülmakdis Elçisi unvanına sahip olan öğrencilere diplomaları ve ödülleri senelik sempozyumların açılış programında takdim edilmektedir. Program halihazırda Arapça ve İngilizce olarak hizmet vermektedir.[30]

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2016 İHH İnsani Yardım Vakfı ile ortak protokol yılında[31] imzalayarak İstanbul'da "Adım Adım Beytülmakdis" seminerlerini başlatmıştır.[32] Bu seminerler genellikle 4 kademeden oluşmaktadır:

1. kademe: 14 haftalık eğitim.[33]

2. kademe: Proje hazırlama.

3. kademe: Sunum hazırlama.

4. kademe: Hazırlanan sunumların pratiği.

14 haftalık eğitimin ardından öğrenciler aldıkları eğitime paralel olarak kendi alanlarında proje üretmektedirler. Sonrasında bu eğitimle alakalı sunum hazırlayıp bunun pratiğini yapmaktadırlar. Her bir kademeyi başarıyla tamamlayan öğrencilere yıllık sempozyumların açılış programında sertifikaları ve ödülleri takdim edilmektedir. Adım Adım Beytülmakdis seminerleri 2014'te İstanbul'da başlamış, 2019'dan sonra Türkiye'nin birçok iline yayılmıştır. Bu seminerler günümüzde Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi iş birliğiyle online olarak gerçekleşmektedir.[34]

"Adım Adım Beytülmakdis" seminerlerinin Türkiye'deki en önemli sonuçları T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda görülmüştür. Seminerlerde eğitim alan Nurgüzel Korkmaz 2018 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'na "Genç ve Beytülmakdis" isminde bir proje sunmuştur. Bakanlığın projeyi onaylamasını takiben eğitimler başlatılmış ve bu eğitimlerde başarılı olan katılımcılar Mescid-i Aksa ziyareti ile ödüllendirilmiştir. Proje, 2019 yılında

[30] "Mecme' dirâsât beyti'l-makdis (İsrâ')", Ravâk, erişim 05 Nisan 2024, https://www.rwaq.org/orgs/isra.

[31] "İHH ve Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Protokol İmzaladı", İHH İnsani Yardım Vakfı, 29 Şubat 2016, https://ihh.org.tr/haber/ihh-ve-beytulmakdis-calismalari-vakfi-protokol-imzaladi-3151.

[32] Dersler için bkz. https://www.youtube.com/watch?v=Oh8U685f8U8&t=83s ve https://www.youtube.com/watch?v=FWF9sKKFheM&list=PLcyG-6OGn75_agFV7I0qP9bGUi8Umm_jN

[33] Detaylı bilgi için bkz. https://www.youtube.com/watch?v=bw892az3cpA&list=PLxyLk5aYFPQmLyUJ1ZQPHPn-R6fo7gmkz

[34] Örnek ders içerikleri için bkz. https://www.youtube.com/watch?v=FWF9sKKFheM&list=PLcyG-6OGn75_agFV7I0qP9bGUi8Umm_jN

“Beytülmakdis Akademi” adıyla devam etmiş, pandemi sürecinde ara verilmiş olsa da 2022-2023 yıllarında “Beytülmakdis Elçileri” adıyla tekrarlanmıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın Beytülmakdis meselesini gençlik hizmetleri gündemine alması hem vakfın faaliyetlerinin görünürlüğü artırmış hem de kısa bir zamanda çok sayıda genç kitlede Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa bilinci uyandırılmıştır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın Türkiye'deki en önemli adımlarından biri, hiç şüphesiz ki yüksek lisans programının kurulmasıdır. 2014 yılında Sabahattin Zaim Üniversite’nde düzenlenen ilk sempozyumda üniversite bünyesinde lisansüstü eğitim verecek Beytul Makdis Araştırmaları Merkezi’nin kurulması kararı alınmış ancak ilerleyen dönemde bu karar uygulanmamıştır.[35] Vakıf, 2019 yılında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde “Kudüs Araştırmaları” ve Mardin Artuklu Üniversitesi’nde “Kudüs ve Filistin Araştırmaları" adında lisansüstü programlarının başlatılmasına öncülük etmiştir. Bu programlar, Beytülmakdis ve Filistin üzerine derinlemesine araştırmalar yapmak isteyen akademisyenler ve araştırmacılar için önemli bir eğitim ve araştırma imkânı sunmaktadır. Vakfın hedeflerinden biri, yeterli sayıda akademisyenin yetiştirilmesiyle mevcut üniversitelerde doktora programlarının ve farklı üniversitelerde hem yüksek lisans hem de doktora programlarının açılmasını sağlamaktır. Ayrıca ilk etapta Ankara’da olmak üzere Türkiye genelinde üniversitelerde Kudüs ve Filistin Çalışmaları Enstitüsü’nün kurulmasını sağlamak, vakfın yakın gelecekte atmayı planladığı adımlardan biridir. Tüm bu adımların Beytülmakdis Çalışmaları alanında lisansüstü eğitimin yaygınlaştırılması ve nitelikli akademisyenlerin yetiştirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı’nın “Beytülmakdis Çalışmaları alanında uzmanlara ve bilim adamlarına eğitim vermek.” amacını lisansüstü eğitim ve sempozyumlar vasıtasıyla kısmen gerçekleştirdiği söylense de bu amaca hizmet edecek hususi bir faaliyetine rastlanmamıştır.

Beytülmakdis hakkında akademik faaliyetlere odaklanan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı’nın Kudüs ve Filistin için maddi yardım kampanyaları düzenlemek gibi yaygın faaliyetler yürütmemesi dikkat çekicidir. Vakfın belirlediği stratejik hedefler ve uzmanlık alanı çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bu durum, vakfın misyonunu ve kaynaklarını en etkili şekilde kullanma çabası olarak yorumlanabilir.

[35] “14. Beytul Makdis Uluslararası Akademik Konferansı İZÜ’de Gerçekleştirildi”, *İZÜ Bülten*, 2014, 2.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, https://isravakfi.org web sitesiyle hizmet vermektedir. Ancak bu web sitenin geliştirilmeye ve güncellenmeye ihtiyacı vardır. Vakfın uluslararası diğer çalışmalarına https://isra.org.uk adresinden de ulaşılabilmektedir.

Toplumsal Etkileri ve Başarıları

1992'de ülkesinden sürgün edilmiş bir akademisyenin ilk başta yalnızca çekirdek ailesiyle kısıtlı imkanlarla başlattığı "Beytülmakdis Akademik Projesi" yıllar geçtikçe büyümüş ve dünyanın çeşitli yerlerine yayılmıştır. Bu yönüyle Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'na 2015'te kurulan yeni bir vakıf gözüyle bakılmaması gerekir.

Türkiye'de Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı kurulmadan önce "Beytülmakdis" kelimesi yaygın bir şekilde kullanılmıyordu. Vakıf isimlendirmesi için Kudüs ve Filistin ifadeleri yerine Beytülmakdis kelimesinin seçilmesinin elbette özel bir sebebi bulunmaktadır. Vakfın kurucusu Abdulfettah el-Awaisi *"Fethin İnşasında Nebevi Bir Terminoloji Olarak Beytülmakdis"* isimli eserinde Peygamber Efendimizin bölge için Beytülmakdis kelimesini kullandığını, ancak bu kelimenin zamanla unutulduğunu, Peygamber Efendimizin unutulmuş sünnetini ihya ederek Beytülmakdis kelimesini kullanmamız gerektiğini savunmaktadır.[36] Onun Türkiye'de başlattığı bu terminolojik hamle toplumda karşılığını kısa süre içerisinde bulmuştur. Başlarda Beytülmakdis kelimesi vakıf ve vakıf çalışmaları ile ilgili kullanılırken özellikle 2018'de Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda başlayıp silsile halinde devam eden projeler sayesinde bu isimle birçok STK ve yapılanma kurulmuştur. Beytülmakdis Öncüleri Derneği, Beytülmakdis Eğitim ve Yardımlaşa Derneği, Beytülmakdis Tahlil Grubu, Beytülmakdis Gençliği, Beytülmakdis Gençleri bunlardan bazılarıdır. Beytülmakdis ismini taşıyan tek vakıf Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'dır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Türkiye'de şu ana kadar düzenlediği "Adım Adım Beytülmakdis" seminerleri[37] ile toplumun birçok kesimine ulaşmayı başarmıştır. Bu seminerlerde verilen Beytülmakdis tarihi, Beytülmakdis Bereket Daireleri Teorisi ve Beytülmakdis'in geleceğine dair dersler Kudüs ve Filistin meselesini duygusal ve tepkisel arka planından çıkarıp bilgiye ve üretime dayalı bir zemine taşımıştır. Bu dersler vesilesiyle Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda uygulanan projeler sayesinde yüzlerce genç Beytülmakdis için yeni projeler üreterek toplumu bilinçlendirmede önemli katkılar sağlamıştır. Bu durum ayrıca

[36] el-Uveysi, *Fethin İnşasında Nebevi Bir Kavram Olarak Beytülmakdis*.
[37] "'Adım Adım Beytülmakdis Dersleri' başlıyor", Doğru Haber, 24 Ekim 2023, https://dogruhaber.com.tr/haber/974999-adim-adim-beytulmakdis-dersleri-basliyor/.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın devletin karar mekanizmalarında etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2014 yılından bu yana her yıl düzenli olarak düzenlediği uluslararası Beytülmakdis akademik sempozyumlarıyla, alanında uzman akademisyenlerin akademik üretimine katkı sağlamakta ve yeni akademisyenlerin yetişmesine büyük ölçüde destek olmaktadır. Bu sempozyumlarda elde edilen sonuç raporları kamuoyuyla paylaşılmakta ve alınan kararlar uygulamaya konulmaktadır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde ve Mardin Artuklu Üniversitesi'nde "Kudüs ve Filistin Çalışmaları" yüksek lisans programının açılmasındaki öncülüğüyle Beytülmakdis için doğru ve akademik bilgiyi üreten ve Türkiye'ye bu konuda kaynak sağlayan en önemli sivil toplum kuruluşu kabul edilebilir. Vakıf, bu yönüyle Kudüs ve Filistin alanında çalışmalar yapan diğer STK'lara örnek olmayı başarmıştır.

Karşılaştığı Zorluklar ve Zayıf Yönleri

2015 yılında İstanbul'da kurulan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın on yıla yaklaşan Türkiye tecrübesinde başka bir şubesi olmamıştır. Bu durum doğrudan vakfın kaynak yetersizliğinden kaynaklanıyor olsa da yeni bir şubenin açılmamasında vakıf yönetiminin izlediği politikalarının da payı bulunmaktadır. Vakfın üniversite çalışmalarına yönelmesi bu durumun bir göstergesidir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Türkiye'de ismini Abdulfettah el-Awaisi ile duyurmuştur. Günümüzde de vakıf çalışmaları çoğunlukla el-Awaisi'nin çalışmaları ile ön plana çıkmaktadır. Bu durum vakfın teşkilat yapısının zayıf olduğunu ve Türkiye'de tam bir kurumsallık kazanamadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer yandan vakfın ortaya koymuş olduğu başarılar sosyal medya görünürlüğü ile kıyaslandığı zaman vakfın kendi tanıtımını yapmada ve yaymada eksik kaldığı görülmektedir. Bu sorun vakfın insan kaynağının yetersizliğine de işaret etmektedir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, "râşid otorite ile birlikte çalışma" politikası gereği hükümetin Beytülmakdis ile ilgili kararlarına etki etmeyi amaçlayan bir sivil toplum kuruluşudur. Gençlik ve Spor Bakanlığı himayesinde gerçekleşen projeler ve senelik sempozyumlara önemli devlet büyüklerinin katılması, vakfın bu amacını bir ölçüde gerçekleştirdiğini göstermektedir. Diğer yandan 7 Ekim'den bu yana Gazze'de gerçekleşen

"Aksa Tufanı" olayları karşısında vakıf yönetiminin benimsemiş olduğu duruşu[38] hükümete yeterince duyuramadığı yahut hükümet üzerinde yeterli baskıyı kuramadığı söylenebilir.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı bünyesinde otuza yakın eser bulunmakla birlikte bu eserlerin çoğunun baskısı bulunmamaktadır. Beytülmakdis ile ilgili akademik eserlerin kısıtlı olduğu ülkemizde vakfın ortaya koymuş olduğu bu çalışmaların yayınlanması ve Türkçeye tercüme edilmesi çok büyük bir ihtiyaçtır.

Vakfın karşılaştığı ve karşılaşabileceği sorunların çözümleri için aşağıdaki adımlar uygulanabilir:

- İnsan kaynağının zenginleştirilmesi
- Kısa ve uzun vadeli yönetim ve faaliyet planlamaların yapılması
- Vakfın birimlerinin canlandırılması
- Maddi yetersizlik durumlarında fon sağlama seçeneklerinin belirlenmesi
- Görünürlüğün artırılması
- Eser yayını için çalışmaların yapılması

Sonuç

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, köklü bir geçmişe sahip olmasıyla ve uzun yılların birikimine dayanan deneyimleriyle, toplumun geniş yelpazesine ulaşmış önemli bir sivil toplum kuruluşudur. "Değişimi, özgürlüğü ve medeniyeti yöneten bilgidir." sloganıyla Beytülmakdis için doğru bilgiyi üreterek Müslüman toplumun içinde bulunduğu bilgi krizine son vermeyi amaçlayan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nın tarihini 1990-1992 yılları arasında Mescid-i Aksa'da yapılan "Tarih Boyunca Beytülmakdis" derslerine dayandırmak mümkündür. Vakıf kurucusu Abdulfettah el-Awaisi'nin 1992 yılında Lübnan'ın güneyindeki Merc Zuhur'a sürgün edilmesiyle el-Awaisi burada Abdülaziz Rantisi ve İsmail Heniyye gibi önemli isimlerle İbn Teymiyye Enstitüsü'nü kurmuştur. Sağlık sorunları sebebiyle İngiltere'ye giden el-Awaisi 4 Ağustos 1994 yılında kendi imkanlarıyla "The Academy for Islamic Studies"i kurmuştur. 2002 yılında ise bu yapının adı "The Academy for Islamicjerusalem Studies" olarak değişmiş ve çalışma alanı sınırlandırılmıştır. 2014'e kadar gerek İngiltere'de gerekse Arap ve İslam coğrafyasında akademik sempozyumlar, kitap ve

[38] Filistin meselesi için devlet olarak şu üç şeyi gerçekleştireceğiz ya da fert olarak devletimizden bunları talep edeceğiz:

1) Türkiye Devleti Siyonist İsrail Devleti ile tüm diplomatik ilişkisini kesmeli.

2) İsrail hükümeti ile yapılan tüm anlaşmalar derhal iptal edilmeli ya da en azından askıya alınmalı.

3) Filistin hükümeti ile yapılan ve Resmî Gazete'de yayınlanmış olan "Gerektiği takdirde Filistin'e insani ve askeri yardım gönderebileceğini" ifade eden anlaşma derhal yürürlüğe konmalı.

dergi yayını, çalışma merkezlerinin kurulması, öğrencilere burs verilmesi, eğitim platformlarının oluşturulması gibi önemli faaliyetler gerçekleştiren bu yapı, belirlediği üç merkez ülkeden biri olan Türkiye'de kurumsallaşma hazırlıklarına başlamıştır. 14 ve 15. uluslararası Beytülmakdis sempozyumları ve "Adım Adım Beytülmakdis" seminerleri ile sivil toplumda sesini duyurmayı başaran el-Awaisi öncülüğündeki proje ekibi, 2015 yılında İstanbul'da Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı'nı kurmuştur. "Dünün hayalleri bugünün gerçekleridir, bugünün hayalleri yarının gerçekleridir." sloganıyla ümitvar bir yaklaşım benimseyen vakfın benimsemiş olduğu politikalar arasında "Tedrici adımlar" yöntemi, "İmkânsız bir şey yoktur" felsefesi, "Tepki vermektense, tepkiye yol açan eylem gerçekleştirme" politikası, "Râşid otorite ile birlikle çalışma" politikası ve "Tüm unsurlarıyla kendi alanında uzmanlaşarak, diğer alanlardaki ihtisas sahipleri ile bütünleşme" politikası yer almaktadır. Beytülmakdisle ilgili sempozyum ve çalıştaylar düzenlemek, dergi ve kitap gibi yayınları okuyucuyla buluşturmak, başta lisansüstü eğitim olmak üzere halkın her kesimi için Beytülmakdis eğitimleri düzenlemek vakfın en önemli faaliyet alanları arasında sayılmaktadır.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, Türkiye'de Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa hakkında akademik ihtisas eğitimi veren ilk vakıf olma özelliği taşımaktadır. Vakfın 2015'te kuruluşundan bu yana Türkiye'de gerçekleştirdiği en önemli faaliyetler şunlardır:

- 2019 yılında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde "Kudüs Çalışmaları" lisansüstü programı ve Mardin Artuklu Üniversitesi'nde "Kudüs ve Filistin Çalışmaları" lisansüstü programının açılışına öncülük etmek.
- 2014-2024 tarihleri arasında her sene düzenli olarak uluslararası Beytülmakdis akademik sempozyumu düzenlemek.
- 2014'ten bu yana her sene "Adım Adım Beytülmakdis" seminerleri düzenlemek.
- Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi (Journal of Islamicjerusalem Studies)'i yayınlamak.
- E-Kütüphane hizmeti ile yayınları okuyucu ile buluşturmak.
- Devletin Kudüs ve Filistin politikalarına yön vermek.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, tüm bu faaliyetleriyle alanda hizmet veren diğer sivil toplum kuruluşlarına örnek olmayı başarmıştır. Diğer yandan maddi kaynak ve insan kaynağı yetersizliğinden dolayı sahip olduğu 30 yıllık misyonunu Türkiye'de tam anlamıyla gerçekleştiremediğini söylemek mümkündür.

Kaynakça

Al-Ahlas, Aisha. *Tîn Sûresi'ndeki Jeopolitik Sırlar: Beytülmakdis'in Gelecek Fethine Dair*. İstanbul: İNSAMER, 2019.

Altınsoy, H. Merve Bircan. "Sayısal Göstergelerle Sivil Toplum Kuruluşlarının Genel Görünümü". Alan İzleme Raporları. Erişim 01 Nisan 2024. https://ilke.org.tr/sayisal-gostergelerle-sivil-toplum-kuruluslarinin-genel-gorunumu.

Aslan, Seyfettin. "Türkiye'de Sivil Toplum". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 9, sy 31 (2010): 260-83.

Awaisi, Abd al-Fattah el-. *Beytülmakdis Bereket Daireleri Teorisi*. İstanbul: İHH, 2015.

———. *Resûlullah'ın Beytülmakdis Fethine Dair Stratejik Planı*. İstanbul: İNSAMER, 2017.

Awaisi, Abdulfettah el-. *Mescid-i Aksa'nın Özgürlüğü İçin Stratejik Planlama*. İstanbul: Aşina Kitap, 2023.

"Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı", t.y.

Beytülmakdis E-kütüphane. "Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi". Erişim 07 Nisan 2024. https://isravakfi.org/elibrary/dergi/.

Derin Tarih. "Derin Tarih'in 10. Özel Sayısı Çıktı!", Kasım 2017. https://www.derintarih.com/sayilar/ozel-sayi-10/.

Doğru Haber. "'Adım Adım Beytülmakdis Dersleri' başlıyor", 24 Ekim 2023. https://dogruhaber.com.tr/haber/974999-adim-adim-beytulmakdis-dersleri-basliyor/.

Erdoğmuş, Nihat. "Sivil Toplum Kuruluşlarının Temel Meseleleri ve Çözüm Önerileri". Alan İzleme Raporları. Erişim 24 Mart 2024. https://ilke.org.tr/sivil-toplum-kuruluslarinin-temel-meseleleri-ve-cozum-onerileri.

Erözden, Ozan. *STK'lar ve Hukuki Çerçevede Yenilik Talepleri, Merhaba Sivil Toplum*. İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, 1998.

Gözübüyük Tamer, Mine. "Tarihsel Süreçte Sivil Toplum". *Edebiyat Fakültesi Dergisi* 27, sy 1 (2010).

Hece Yayınları. "Hece Dergisi Kudüs Özel Sayısı Okurla Buluşuyor". Erişim 07 Nisan 2024. https://www.hece.com.tr/urun/kudus-ozel-sayisi-306-307-308-sayi-haziran-temmuz-agustos-2022.

ISRA Islamicjerusalem Araştırma Akademi. “Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumlar”. Erişim 07 Nisan 2024. https://isravakfi.org/sempozyum-2/.

İHH İnsani Yardım Vakfı. “İHH ve Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Protokol İmzaladı”, 29 Şubat 2016. https://ihh.org.tr/haber/ihh-ve-beytulmakdis-calismalari-vakfi-protokol-imzaladi-3151.

İZÜ Bülten. “14. Beytul Makdis Uluslararası Akademik Konferansı İZÜ’de Gerçekleştirildi”. 2014.

Kurt, Süleyman ve H. Yunus Taş. “Sivil Toplum Örgütlerinde Profesyonel ve Gönüllü Çalışma İlişkileri: Tehditler ve Fırsatlar”. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 4, sy 8 (2015): 199-214.

Özer, M. Halis. “Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 7, sy 26 (2008): 86-97.

Ravâk. “Mecme’ dirâsât beyti’l-makdis (İsrâ’)”. Erişim 05 Nisan 2024. https://www.rwaq.org/orgs/isra.

Sezik, Murat. “Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri ve Sorun Alanları”. *Research Studies Anatolia Journal* 2, sy 4 (2019): 118-25.

Tosun, Gülgün Erdoğan. *Türkiye’de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi ve Demokratik Pekişmenin Önündeki Engeller*. Editör Lütfi Sunar. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005.

el-Uveysi, Abdülfettah. *Fethin İnşasında Nebevi Bir Kavram Olarak Beytülmakdis*. İstanbul: TÜGVA, 2020. https://fikirnamedergi.com/wp-content/uploads/2020/07/BEYTULMAKDIS-TR-SON-6.pdf.

Vakıflar Genel Müdürlüğü. “Vakıflar”. Erişim 08 Nisan 2024. https://www.vgm.gov.tr/vakif-sorgulama/vakif-sorgulama?Page=1.

Siyonizm'de Seçilmiş Toplum Mitolojisinin Yıkıcılığı

Ergün YILDIRIM*

Giriş

Siyonizm'in seçilmiş toplum iddiası teolojik ve tarihsel boyutlarıyla varlık kazanmaktadır. Teolojik planda, Tanrı sadece İsmailoğluları ile anlaşma yapmakta ve onları seçmektedir. Anlaşmada İsrail oğulları dışında kalanlar yer almaktadır. Böylece ayrıcalık ve üstünlük ortaya çıkmaktadır. Çünkü her antlaşma bir "tanınma politikasına" referansta bulunur. Kendisi ile anlaşma yapılan tanınır. Yaşama, hukuk ile ilişkili bir şekilde ilişki geliştirme imkânına sahip olur. Oysa Tanrı sadece İsrail Oğullarıyla anlaşmış ve bunun dışında kalanlar "ötekiler" olarak kalmıştır.

Siyonizm'in seçilmiş toplum teolojisi tarih içinde yaşananlarla beraber yapılan yorumlarla gelişir aslında. Yahudilerin yaşadığı büyük sürgünler, katliamlar, dışlanmalar ve gettolarda "kapalı toplum" olarak yaşamaya mahkûm olmaları ile beraber gelişir. Yahudi toplumu yaşadığı bu büyük travmalarla beraber kendisini kurtaracak yorumlar geliştirir. Vaat edilen topraklar, mesih, seçilmiş millet…Bütün bu temalar, yaşanan derin sorunları aşmak üzere yeniden yorumlanarak inşa edilir. Bu çerçevede tarih içinde çeşitli mesiyanik hareketler ortaya çıkar ve Yahudileri parya sosyolojisinden kurtarmak üzere dini atılımlarda bulunur. Aslında bu atılımlar derin sosyolojik boyutlar taşımaktadır. Bir toplumun dışlanma, aşağılanma ve kapatılma tutumlarını aşmak üzere geliştirdiği dinsel yorumlardır. Din, burada acıyı hafifletmek ve aşmak için seçilmiş millet ütopyası şile katkı sağlar. Başka bir ifadeyle toplum kendisini din üzerinden temsile yönelerek daha ontolojik bir anlam üretir kendisine. Buna toplumun ontolojik güvenlik arayışı da diyebiliriz.

Yahudilik, 19. Yüzyılda gelişen ulus devlet süreciyle beraber söz konusu sorunlarını aşmak üzere siyasal bir şekilde kendiisni üretmek üzere yeni bir ideoloji geliştirir. Siyonizm, Yahudiliğin patolojik yorumu olarak ortaya çıkar. Çünkü varlığını, başka toplumları ve tarihleri yok sayarak inşa etmeye yönelir. Sert bir ideoloji[1] olarak ortaya çıkar. Bu çerçevede 19. Yüzyılda kurulan ulus devlet siyasetlerine göre Yahudi Devletini inşa etmek motivasyonu

* Ergün Yıldırım, Prof. Dr. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, drergun@hotmail.com

[1] Ş.Mardin, *İdeoloji*, (Ankara: Turhan Yayınları, 1982).

belirleyici olur. Yahudilik yeniden çeşitli mitlerle beraber siyasallaşarak gelişir. Seçilmiş toplum ideali de bunlardan birisidir.

Tanınma Politikası: Ontolojik Eşitsizlik

Tarihte Hitit, Akad, Sümer ve Mısır krallıkları arasında çeşitli anlaşmalar vardır. Örneğin Hititler ve Mısırlılar arasında yaşanan Kadeş Savaşından sonra antlaşma yapılmıştır. Antlaşmalar krallıklar arasındadır. Ancak Yahudilikte anlaşma bu gelenekten farklılaşır. Antlaşma, Tanrı ile İsrail halkı arasında gerçekleşir. Buna göre Tanrı, İsrail halkını seçmiş ve vaat ettiği topraklar üzerinde yaşaması için onlarla anlaşma yapılmıştır.

Yahudi Tanrısı şöyle konuşur:

> "*Yeryüzünün bütün aileleri arasında yalnız seni(İsraili) tanıdım*, bu yüzden bütün kötülükler için seni cezalandıracağım"[2].

Tanrı, İsrail toplumu ile bir anlaşma yaparak onu tanıyor. Ya da tanıyarak anlaşmayı İsrail ulusu ile yapıyor. Yeryüzünde birçok aile/toplum var. Ancak tanınan sadece İsrail Oğulları. Bu ontolojik bir ayrıcalıktır. Tanrının "tanınma politikasında"[3], sadece İsrail yer almaktadır. Buna göre var olan sadece İsrail'dir. Diğerleri tanınmıyorsa eşit değiller ve varlıkları yok sayılmaktır. Tanınmayan ve kendisi ile anlaşma yapılmayan varlık toplum yerine konmayandır.

Bu anlaşma ile gelen tanınma politikasında ontolojik eşitlik yoktur. Tam tersine ontolojik üstünlük ve ayrıcalıkla gelen eşitsizlik vardır. Bu ontolojik eşitsizlik, dünya üzerinde Siyonizm tarafından "köle-efendi" bağlamına taşınarak "seçilmiş ulus" mitolojisi ile birleşir. Rousseau, ulusların eşitsizliğinin kökenini dünyadaki realitelerle açıklarken, burada ulusların eşitsizliği ontolojiktir. Tanrı tarafından verilmiştir. Çabayla, emekle ve mücadelyle kazanılan bir şey değildir[4].

Yahudilikte ulusun varlığı ve meşrulaştırılması yaratılış temelinde ele alınır ve Tanrı ile gerçekleşen bir anlaşma ile ayrıcalıklı bir şekilde konumlanır. Ulus oluşumu, yaratılış ile temellendirilmektedir. Ontolojik ve kozmik düzlemde, Tanrı ile sadece İsrail toplumuna

---

[2] Tevrat

[3] C. Taylor, "The Politics of Recognition", in Multiculturalism , Ed. A. Gutmann, (New Jersey: Princeton University Press, 1994), pp.25-73

[4] İslamiyet'te ontolojik antlaşma eşitliğe dayanır. Tanrı, ruhlar alameninde bütün insanlarla anlaşma yapar. Ben sizin rabbiniz değil miyim diye soran Tanrı, bütün insanlardan "evet" diye aldığı karşılık ile bu antlaşma gerçekleşir.

mahsus yapılan anlaşma ile temellendirilir. Buna göre de yaratılışın ve kozmosun düzeni bu anlaşma ve bunu taşıyan ulusa bağlıdır. Nitekim Siyonizm'in ideal tipi olan İsrail Devletinin bugün ki uygulamalarında, Yahudi toplumu sadece Yahudilerden oluşur. Arap, Hristiyan ve Müslüman Yahudi toplumu içinde yer almayacağı gibi İsrail Ulus Devleti de bundan arınmalıdır. Eşit vatandaş da olmazlar. Daha birkaç sene önce İsrail Meclisi bunu açıkça gündeme getirdi. Oysa İslam toplumu, içinde birçok İslam olmayan unsuru tanır. Medine vesikasında Hristiyan ve Yahudilere beraber ümmet denir. Tarih içinde de İslam toplumu içinde çok büyük oranda farklı dinleri ve milletleri tutmuştur.

Seçilmiş Milletle Gelen Ayrıcalık ve Efendilik Üretimi: Nation Deus

İsrailoğulları, peygamberleri de kutsal seçilmiş soy zinciri ile temellendiriyor. Adem, Nuh, İbrahim, İshak, Yakup ile devam ediyor bu zincir. Bu soy zinciri ile Tanrıyla ilişki kuruluyor ve Tanrıya dayandırılan bir temellendirme ileri sürülüyor. Bununla diğer insanlardan farklı bir toplum olma hali de vurgulanıyor. Tanrı ile İsrail ulusu arasında yaşanan ayrıcalıklı bir antlaşma olarak kabul edilir[5].

Böylece seçilmiş ulusun çekirdek bir soyu olduğu ve üstün bir şekilde kendisini ortaya koyduğu anlatılıyor. Sonuçta İsrail Oğulları, soy açısından üstün olan bir toplumdur. Soyla birlikte doğuştan gelen bu üstünlük babadan oğula, ulustan ulusal geçiyor. Yine Tanrı ile yaratılışta ve ontolojik düzlemde oluşan ayrıcalıklı ulus, tarih içinde de peygamberlerin bu kutsal soy zinciri oluşuyor. Böylece seçilmiş milletin oluşumu hem ontolojik hem de tarihsel olarak birbirini tamamlar. Aslında tarihte oluşan da yine "gökle" bağlantılı bir şekilde algılanır. Bu tutum sosyal bilimlerin bahsettiği tarih içinde insanların kendi tecrübeleriyle ürettikleri bir ulusal seçilmişlik yaklaşımına denk gelmiyor.

Oysa bütün bu yaklaşımlar Tanrı, İsrail oğullar, peygamberler ve soy tarih içinde yaşanan tecrübelerle beraber gelişmektedir. Çünkü Tanrı, İsrail Oğulları ve peygamberlik etkileşimiyle üretilen üstünlük Yahudilerin tarih bilincinin yansıması ve gelişimini temsile eder. Nitekim en "yetkin biçimine" de Siyonizm'le modern zamanlarda ulaşır. Bundan dolayı İsrail'in ontolojik üstünlük ve seçilmişlik iddiası çağdaş ulus devlet formu içinde yeniden üretilmiş bir "modern politik mitoloji"dir. Politik mitoloji, modern zamanlarda da farklı bir şekilde ortaya çıkıyor. Ulus devletler kendisini çeşitli yaratılış mitleri ile donatarak yorumlar.

[5] S. Grosyb, "The chosen people of ancient Israel and the Occident: why does nationality exist and survive?", *in Nations and Nationalism*, 5 (3), (1999), pp. 357-380

Her ulusun bir köken arayışı vardır. Kendisine tarihte ve yaratılışta çeşitli temeller arar. Seçkin bir nitelikte verebilir[6]. Toplumların çeşitli mitler ve mitolojilerle anlattıkları var oluş, kuruluş ve kurtuluş anlatıları yaygındır. Ancak modern dönemde tarih içinde oluşan bu anlatılar yeniden icat edilir, yorumlanır ve ulus devlet arayışına uygun "yeni mitolojilere" dönüşürler. Belki de Hobsbawm benzeri gelenek icadı[7] gibi mitoloji icadi demeliyiz buna. Siyonizm de İsrail Ulus Devleti için mitoloji icadına gitti. Tarihteki mitolojileri yeniden yorumladı ve yapılandırdı.

Seçilmiş soy, seçilmiş ulus, seçilmiş toprak ve seçilmiş devlet yaklaşımlarıyla birlikte gelişen düşünce ve teoloji ütopya ve ideoloji bütünlüğünde yeni siyasal yaklaşımlara yol açar**.** Siyonizm bu siyasal ideoloji bütünlüğüdür. Seçilmişliği çeşitli alanlara genişletmek üzere teolojik ve tarihsel referanslarla Yahudiliği yeniden yorumlar ve yapılandırır.

Tanrı da seçilmiş ulus ile birleşir. Tanrı, İsrail Tanrısıdır. Sadece onları düşünür. Nitekim kutsal kitaplarında[8] belirtildiği gibi Tanrı bereketi de, özgürlüğü de kendisine vererek zevk alacak ulus İsrail'dir.

> "Tanrınız rab bütün teşebbüslerinizde , bedeninizin meyvelerinde, hayvanlarınızın ve toprağınızın ürünlerinde size büyük bereket verecek. Çünkü rab atalarınızın refahında zevk aldığı gibi bir kez daha sizin refahınızdan da zevk alacak"[9].

Yahudiliğin, İsrail oğullarına tanıdığı seçilmiş millet yaklaşımının dışlayıcı olmadığı[10] yaklaşımı tamamen yanlıştır. Çünkü buradaki "tanınma politikası"nda başka dinlerin ve milletlerin tanınması yer almıyor. En büyük dışlama burada başlıyor. Bu dışlama bütün Yahudi olmayan toplumları kapsar. İsrail Oğulları ulusunda yer almayanları dışarda tutar. İsrail Oğulları üstün, seçilmiş ve ayrıcalıklı kimlikleri ile efendi, İsrail Oğulları olmayanlar ise köledir. Ya da en azından efendi olamayan toplumlardır.

Bu yaklaşıma çerçevesinde İsrail Oğulları, bir ulus olarak kurgulanır, hatta Ulus Tanrı'ya dönüşür. Yani NationDeus olur. Bu konumda ve statüde yer alınca artık istediği gibi davranma hakkı elde edilir. Tanrıya sınırlama koyamayız. Tanrı, hiçbir kuraldan sorumlu değildir. Tanrı, bütün meşruiyetini kendisinden alır. Benzer bir şekilde "Ulus Tanrı" olan bir

---

6 A. Smith, "Chosen People: Why ethnic Group Survive?", Ethnic and Rucial Studies, 15(3): 358-65

7 E. Hobsbawm, "Introduction: Inventing Tradition", in The Invention Of Tradition, Ed. E. Hobsbawm-T.Ranger, (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), pp. 1-14.

8 Tesniye, 30/9

9 Aktaran S. GROSBY, "The chosen people of ancient Israel and the Occident: why does nationality exist and survive?" Nations and Nationalism, 5(3), (1999), pp. 357-380

10 Agm

ulusa da sınırlama koyamayız. Sadece Ulus Tanrı, kural koyar. Bu tutumdan hareket eden Siyonizm, uluslararası anlaşmaları tanımama hakkına sahip hale gelir. Her çeşit savaşı yapar. Katleder, yıkar, tecavüz eder. Günah onun için yoktur. Çünkü günah, insanlar için vardır. Yahudi olmayan uluslar insandır. Oysa Yahudi Ulus Devlet, Ulus Tanrıdır ve bundan dolayı günah mevzubahis olmaz.

Nitekim Gazze örneğinde 7 Ekim 2023'tarihinden itibaren yaşanan katliamlar, yıkımlar, tecavüzler, mabet ve hastahane bombalamalar, çocuk ve bebek katliamları tamamen bu zihniyetin ve inancın bir tezahürü olarak yaşanıyor. Bir yıl içinde 41.788 kişiden fazla insan katledilmiş, Bunların %75'i çocuklardan, kadınlardan ve yaşlılardan oluşuyor. Evler yıkıldı, Gazze harabeye çevrildi[11].

Yahudilerde diasporatik pratiklerle gelişen "parya dini"[12] kimliği, bu olumsuz durumları aşmak için zaman zaman önemli bilinçaltı atılımlarında bulunur. Mehdi-mesih arayışı bunun önemli göstergelerinden biridir. Stefan Zweig, bir Yahudi entelektüel olarak Gömülü Şamdan adlı romanında[13] bunu etkileyici bir şekilde anlatır. Arzu mev'ud da bunun bir parçasıdır. Gelecekte olması beklenen bir yurt ve bunun kurucu önderliğini yapacak kişi… Osmanlıyı da yakından ilgilendiren Sebatay Seiv de bu kolektif dini bilincin sonunda ortaya çıkan bir Yahudi Mesihidir.

Seçilmiş Ulus düşüncesi, Yahudilerin diasporatik toplum biçimiyle beraber köleleşmeyi, kölelik bilincini, sefalet ve aşağılanmayı aşmak için ürettikleri bir ütopya. Hegel'in bahsettiği köle-efendi diyalektiğini aşmak istiyorlardı. Siyonizm, burada imdada kavuştu. Diasporatik bilinci yeniden yorumladı ve transfer etti. Oradan ideoloji, mitoloji ve ütopya üretti. Seçilmiş millet mitolojisi bunun başında gelir. Bütün Yahudi tarihi ve teolojisi bu bağlamda yeniden yorumlandı. Sert, meydan okuyucu, abartılı özgüven yükleyen ve biricik olma vasfını sağlayan bir ruh.

Siyonizm, "seçilmiş ulus" mitiyle "parya bilinçaltını" ters yüz etmek istedi. Artık Yahudiler efendiydi. Hem de belli bir bölgenin, toplumun ve tarihin değil. Bütün dünyanın ve bütün dünya toplumlarının efendisi. Ulus olarak efendiydiler. Bir grup ya da bir cemaat olarak değil. Bütün Yahudiler, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar kolektif aidiyetin bir parçası olarak efendi ulus olacaktı. Adeta Tanrı ulus haline geliyorlardı. Yani "Nationdeus"! Ulus

[11] Y. Aktay, "Aksa Tufanı Kaç Yıl Sürecek?", hhtps://www.yenisafak.com/yazarlar/yasin-aktay/aksa-tufani-kac-yil-surecek-4648662?ysclid=m1xrrohamc489287950, 2024.

[12] M. Weber, Sosyoloji Yazıları, (İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986) s.229

[13] S. Zweig, Gömülü Şamdan, (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2021)

tanrılaşarak efendiliklerini göstereceklerdi. Böylece bütün dünya bu Ulus Tanrı efendiliği önünde eğilecekti. Bu da Yahudi Devleti[14] ile olacaktı. T. Herltz, bir "ulusal-seküler peygamber" olarak ortaya çıktı! Yahudilere daha fazla ıstırap ve daha fazla sefalet istedi dünya liderlerinden. Köleliklerini derinden hissederek kurtarıcı ulus mitolojisine koşacaklardı. Herlz, onları "yurt"a değil, "Ulus Tanrı"ya çağırıyordu.

Seçilmiş Milletin Politik Toprağı: Vaat edilmiş topraklar

Vatan, klasik toplum dönemlerinde politik bir içeriğe sahip değildir. Memleket anlamında ve lokal düzeyde kullanılan bir kavramdır[15]. Devlet temsili olmadan da toplumlarda vatan aidiyeti bu bağlamda söz konusudur. Yahudiler, İslam hâkimiyetinde yaşarken kendi vatanları olarak algıladıkları yerlerde yaşıyorlardı. Birkaç kuşak bir yerde yaşayan Yahudi, artık memleket olarak orayı benimsiyordu. Bu nedenle Osmanlı Yahudileri kendilerini İstanbullu, Bağdatlı, Kahireli, Edirneli olarak algılıyorlardı. İspanya'da yaşayanlar da Kurtuba'lı, Granada'lı veya Sevilla'lı. Mesela, 1917 Balfour Deklarasyonunda bile "Yahudi vatanı"("a national home for the Jewish people") ifadesi kullanılır[16]. Burada geçen ifade dikkat çekicidir: "Yahudi toplumu için ulusal vatan". Bu ifade de Yahudilerin başka halklarla beraber yaşadığı bir Yahudi Devleti hakimiyeti algısı yer almaz. Siyasal ulus anlamını da taşımaz. Ancak siyasal modernleşme ve ulus devlet bağlamında bu ifade yeni bir anlamı temseil edecek. Ya da en azından bunun önünü açacaktır.

Siyasal modernleşme ile beraber doğan ulus devlet düşüncesi, vatan kavramını köklü bir dönüşüme uğrattı. Ulus devlet ile beraber topraksal egemenlik doğdu. Yahudi Devleti arayışı da bu siyasal modernleşmenin içinden yükseldi. Yahudi Ulus Devleti, Yahudi Evi söyleminden Yahudi Vatanı söylemine geçti. Memleket vatana dönüştü.

19. yüzyılda, ulus devlet siyasetleri yükselir. Her toplum bir ulus devlet haline gelerek özgürleşebileceği inancıyla hareket etmeye başlar. Theoder Herzl de bu yaklaşımı benimser. Yahudi Sorununu, Yahudilere ulus devlet icat ederek çözmek ister. Yahudi Devleti adlı kitabıyla bu tezi işler. Böylece Yahudi Meselesini tamamen siyasal ve ulusal bir konu olarak inşa eder. Konuyla ilgili ifadeleri, yazdığı Yahudi Devletinde aynen şöyledir:

---

[14] T. Herlz, Yahudi Devleti, (İstanbul: Sümer Kitabevi, 2017)

[15] E.J. Hobsbawm, Milletler ve Milliyetçilikler, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993), s.30

[16] https://balfourproject.org/bp/wp-content/uploads/2016/12/extract.pdf#:~:text=The%20Balfour%20Declaration,%20November%201917%20.%20Introduction.%20One%20o,
Deklarasyonun orijinal metni için bakınız: https://dn790009.ca.archive.org/0/items/webrothschildSwiss/webavalonProjectArchive-Yale-TheBalfourDecleration.pdf text=Balfour%20Declaration%201917%20November

"İstediği kılığa girsin, benim açımdan Yahudi meselesi ne sosyal ne de dini bir sorundur. Ulusal bir sorundur, çözülmesi için onu her şeyden önce medeni halkların meclisinde hallolacak bir dünya sorunu haline dönüştürmemiz gerekir."[17]

Siyonizm de bu çerçevede tarihi ve teolojik mitleri harekete geçirerek arzı mevudu siyasal toprak şeklinde yeniden üretti. Tevrat başta olmak üzere Yahudi kadim tarihi ve mitleri de buna göre seferber edildi. Yahudi siyasallaşması yeni bir ütopya ve ideoloji şeklinde Siyonizm olarak inşa oldu.

İsrail Başbakanı Ehud Barak "barış sürecinde" bahsederken bile Yahudiler getirilip Filistin toprağına yerleştirilir ve başbakan bunu da buranın "kadim İsrail toprakları" olduğunu söyleyerek savunur. West Bank Siyonizm mitiyle İsrail vatanı yapılır[18]. Siyonizm, çeşitli yalanlara ve çarpıtmalara başvurarak mitler üretir. Bunu Yahudi tarihi ve Yahudi dini üzerinden hareket ederek gerçekleştirir. Bu mitler aracılığıyla Filistin topraklarını işgal etmeyi, orada yerleşmeyi ve tamamen egemen olmayı meşru hale getirir[19].

İsrail, toplumunu merkezde tutacak sembolik bir imaja gereksinim duymuştur. Bu çerçevede bir dizi kavram geliştirilir. Bayram(fısıh bayramı) ve Mısırdan Çıkış gibi anlatılar, bu çerçevede ciddi bir şekilde yeniden yorumlanarak dönüşüme uğratılır. Mesela Mısırdan çıkış ulusal bir bayrama çevrilmiştir. Modern ulusallaşma ile beraber ulus bayramları, bir kurtuluşu sembolleştirir. Yahudi ulusallaşması da benzer bir şekilde yeni bir ulusal bayram icat eder. Geleneğin icadını gerçekleştirir. Elbette bu defa Yahudi siyasal geleneğinin icadı doğar.

Mitleştirme ve sembolleştirme gayretleri çerçevesinde en yoğun başvurulan temaların başında vatan ve toprak gelmektedir. Arzı mevud ütopyası ortaya çıkmaktadır. Söz konusu mitlerle uzun süre onca vaat edilen bir toprak algısı yeniden canlı, güncel ve realiteye taşınmaya yarar. Binlerce yıl önceki vatan, yeniden "kadim İsrail toprağı" denerek tarşihi realite ve bu süreçte yaşanan vatanların ve egemenlik ilişkilerin hepsi yok sayılır. Oysa İtalyanlar, Roma imparatorluklarının vatan iddiasında bulunsalar, bugün onlarca devletle savaşmaları gerekecek. Herkes buna deli saçması deyip geçer. Fakat İsrail, binlerce yıl öncesi bir vatan algısını bugün yeniden icat ederek, imgeleyerek, ideoloji ve ütopyalar eşliğinde seferber ederek gündeme getiriyor.

---

[17] T. Herzl, Yahudi Devleti, (İstanbul: Sümer Kitabevi, 2017), s.50

[18] J. Rose, J., The Myths of Zionism, (London: Pluto Press, 2004), p. 9

[19] A.g.e, s.1

Siyonizm, İsrail ulus devletini modern vatan ötesi mitlerle inşa etmeye çalışıyor. Bunun içinde her çeşit çarpıtma, yalan, işgal ve iddialar ileri sürebiliyor. Yine Yahudi toplumunu bu ütopya ve mitler etrafında kolektif bir sosyolojik ve siyasal aidiyet etrafında toplayarak harekete geçiriyor. Tarihsel uzun aralığı, bu mitlerle aşmaktadır.

Sonuç

Siyonizm, seçilmiş ulus mitolojisine sahip bir ideolojidir. Bu mitoloji ile hem varlığını uzun tarihi bir temele dayandırıyor, hem de kendisini ontolojik planda ayrı ve üstün olarak konumlandırıyor. Bu konumlandırma ile beraber İsrail Oğulları olmayan toplumlar ve insanlar eşitsizlik içinde konumlanıyor.

Soy, peygamber ve Tanrı alanlarında da bu seçilmiş ulus algısı ortaya konuluyor. Böylece Tanrı, İsrail tanrısıdır. Peygamber de onlar için gelmiştir. Soyları ontolojik planda Tanrı tarafından yapılan antlaşma ile seçilmiştir. Bütün bu özellikler, İsrail Oğullarını benzersiz toplum haline sokmaktadır. Efendi ulus düzeyine çıkarmaktadır. Hatta toplum da Tanrı ile özdeşleşerek diğer toplumlara göre ayrıcalıklı hale gelmektedir.

Vaat edilmiş topraklar, seçilmiş ulusun mitolojisini tamamlayan önemli bir boyuttur. Tanrı, tarihte onlarla konuşurken vaat ettiği bu topraklar halen İsrail Oğulları aidiyetini sürdürmektedir. Buna ulaşmak için bütün işgaller, çarpıtmalar ve ütopyalar meşrudur.

Seçilmiş ulus mitolojisi, yıkıcı bilince ve pratiklere işaret etmektedir. Nitekim bunu İsrail Siyonizm'inin kuruluşundan beri görmekteyiz.

Kaynakça

Aktay, Y. (2024) "Aksa Tufanı Kaç Yıl Sürecek?", hhttps://www.yenisafak.com/yazarlar/yasin-aktay/aksa-tufani-kac-yil-surecek-4648662?ysclid=m1xrrohamc489287950

Grosby, S. (1999) "The chosen people of ancient Israel and the Occident: why does nationality exist and survive?", in Nations and Nationalism, 5 (3), pp. 357-380

Herlz, T.(2017) Yahudi Devleti, İstanbul: Sümer Kitabevi

Hobsbawm, E. J.(1983) "Introduction: Inventing Tradition", in The Invention Of Tradition, Ed. E. Hobsbawm-T.Ranger, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 1-14

……(1993)Milletler ve Milliyetçilikler, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Mardin, Ş.(1982) İdeoloji, Ankara: Turhan Yayınları

Rose, J. (2004) The Myths of Zionism, London: Pluto Press

Smith. A. (1992)“Chosen People: Why Ethnic Group Survive?”, Ethnic and Rucial Studies, 15, 3: 358-65

Taylor, C. (1994) “The Politics of Recognition”, in Multiculturalism , Ed. A. Gutmann, New Jersey: Princeton University Press, pp.25-73

Weber, M.(1986) Sosyoloji Yazıları, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları

Zweig, S.(2021) Gömülü Şamdan, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları

https://dn790009.ca.archive.org/0/items/webrothschildSwiss/webavalonProjectArchive-Yale-TheBalfourDecleration.pdf text=Balfour%20Declaration%201917%20November

نحو فهم إبستمولوجي جديد للصهيونية: دراسة تأصيلية من ألف المفهوم إلى ياء الأثر

*السعدية نوجدي

تقديم

إن حب فلسطين والإيمان بقضيتها، والدم العربي الذي يربطنا بها، هو الذي دفع ذات النحن واستنادا إلى الأبجدية العربية، لتناول موضوع الصهيونية من ألفها إلى يائها ومن أقدم عصورها إلى أحدثها، باعتبارها قضية جدلية من قضايا التاريخ المهمة التي لم تختف منذ أن تسامع الناس بها منذ أربعة آلاف إلى اليوم، فلا زال التاريخ يعرضها مرة بعد مرة، ويدرسها مرة بعد مرة، ولو لا ذلك لما عاودت الظهور مرارا وتكرار، ولما شغلت الرأي العام بما شهدته زمنيا من تقهقر بدء بوعد إلهي انتهاء بوعد وزاري؛ من وعد إله "يهوه" إلى وعد نبي "موسى" إلى وعد ملك "كوش ملك فارس قبل الميلاد بستة قرون" إلى وعد الوزير بلفور[1]. ولا زال بحاث التاريخ الراهن يعيدون كرة إظهارها بتهافتهم على دراستها ومحاولتهم شق طريق علمي جديد يشيدون من خلاله قوارب بناءات فكرية تبحر بالجيل الصاعد في محيطها وتغوص بهم في أعماقه وصفا وتفسيرا وتحليلا ونقدا، ولا تعود به إلى البر إلا مع شبكة صيد معرفي ثمين، ترتقي منظوراته بمستوى تبين حقيقة الصهيونية ومساعيها المجهولة للأمم، استجابة لحاجات فهم مخاضها القديم والحديث مع الفلسطينيين خاصة والعرب عامة، وتقريب صوره إلى ذهن القارئ العربي في إطار الرؤية الاستشراقية الجديدة.

وها نحن اليوم نعيد إحياءها في تزامن مع الهجمة الإسرائيلية على فلسطينيين، عسى أن يكون ذلك الإحياء سبيلنا للتخلص من ثقل ذنب الصمت العربي وعجز العرب عن مساعدة إخواننا وهم يموتون في غزة. ولا يسعنا في هذا السبيل سوى تقديم عرض علمي موضوعي موجز يترجم بوضوح لماهية الصهيونية ونشأتها وفلسفتها وبعض آثارها، عرضا نلتزم فيه بما أقره جمهرة الباحثين والدارسين بهذا الشأن في أدبياتهم التوليفية.

سطور في تاريخ الصهيونية: ابستمولوجيا الماهية والنشأة والأصول

المعلوم، أن الحركة الصهيونية مثلت مشكلة في التاريخ للشعب اليهودي وللمؤرخين؛ فالمؤرخ لا يعرف بالضبط أين يضع الحركة الصهيونية في تصنيفه للحركات القومية، ولا يعرف أن يضع هذه الحركة في الإطار العام للتاريخ اليهودي. لهذا نجد المؤرخ اليهودي نفسه في حيرة من أمره، وفي هذا يقول أحد المؤرخين اليهود: الصهيونية أكثر مسائل الحياة اليهودية إثارة للجدل. وينقسم الرأي بخصوصها في حدة شديدة، والنقاش حولها يدور مشحونا بالانفعالات"[2]. ويعتقد نفس المؤرخ أن من بين أسباب الاختلاف حول الصهيونية أنها ظاهرة معقدة وأنها" أكبر من مجرد مشروع لاستيطان اليهود في فلسطين"[3].

ويقول كاتب يهودي آخر يمتلك نفس الرؤية: بأن" الصهيونية ظاهرة معقدة التركيب ولا يفهمها جيدا إلا نسبة ضئيلة جدا من نقادها ونسبة أقل من مؤيدها"[4]، لأنها تعكس حالة الحيرة والفوضى المعرفية والبحثية في مجال دراسة مصطلحها الذي يعاني قدرا من الغموض والسيولة والاضطراب ما يجعله فاقدا للقوة التفسيرية اللازمة لتحليل وتفكيك وتفسير دلالته

*طالبة باحثة في التاريخ الوسيط والفلسفة , جامعة ابن طفيل/جامعة محمد الخامس/القنيطرة ashtaralmghraby@gmail.com

[1]- العقاد، عباس محمود، الصهيونية وقضية فلسطين، المكتبة العصرية، بيروت، د ت، ص 7.

[2]- حسن، محمد خليفة، الحركة الصهيونية طبيعتها وعلاقاتها بالتراث الديني اليهودي، دار المعارف، القاهرة 1981، ط 1، ص 13-14.

[3]- حسن، محمد خليفة، نفسه، ص 13-14.

[4]- حسن، محمد خليفة، نفسه، ص 14.

وشروطه وسياقاته ومؤشراته وأسبابه، عند الباحثين والدراسين، بخاصة من كان لهم دور في اجتراح المفهوم وتأطيره بالمقاربات النظرية في قراءته وتحديده، حيث نجد أنفسنا أمام تعريفات عديدة سننتقي منها ما يوضح في البداية معنى الصهيونية المشتق من كلمة" صهيون التي لم نجد لها أصلا متفق عليها في اللغة العبرية، وأكثر الشراح يرجحون أنها عربية الأصل لها نظير في اللغة الحبشية، وأنها من مادة الصون والتحصين، وكانت فعلا من حصون الروابي العالية"[5]. فهي بالفعل اسم رابية في أورشليم كان قد أقام عليها اليبوسيون أبناء عمومة الكنعانيين العرب حصنا قبل ظهور بني إسرائيل (قوم موسى) بحوالي ألفي عام، ولذا؛ تكون اللفظة كنعانية (عربية) وليست عبرية (يهودية)، شأنها شأن أسماء مدن وقرى فلسطين القديمة التي كانت ولا زالت تحمل أسماءها الكنعانية الأصلية حتى يومنا هذا"[6]. وقد فسر اليهود أنفسهم هذه اللفظة بشكل مختصر فأتت عندهم على ثلاث معان: يتمثل المعنى الأول في أنها مدينة الملك الأعظم أي مدينة الإله ملك إسرائيل. أما المعنى الثاني فيتمثل في أنها اسم حصن سماه نبي الله داود-عليه السلام- حسب ما جاء في التوراة في مدينة القدس. بينما يتمثل المعنى الثالث والأخير في أنها اسم جبل يقع إلى الشرق من بيت المقدس يقدسه اليهود وإليه نسب اسم الصهيونية[7]، ومن كل ذلك جاء اشتقاق كلمة الصهيونية التي صاغها "ناثان بيرنباوم" ليستخدمها كمصطلح سياسي، بدلا عن "القومية اليهودية"، وذلك في كتابه "البعث القومي للشعب اليهودي في وطنه كوسيلة لحل المشكلة اليهودية"، الصادر –باللغة الألمانية-عام 1893م. غير أن هناك من يقول بأن ناثان استعملها قبل ذلك ببضع سنين، في إحدى مقالاته المعنونة ب"التحرر الذاتي"، الذي نشر عام 1886م[8]. وفي كلا الحالتين يعتبر هو المؤسس الأول للحركة الصهيونية التي توخى نسبتها إلى جبل صهيون مستغلا اسمه المقدس بصفته مقرا لإقامة الإله يهوه ولخروج المسيح المنتظر، في استنهاض العزائم الفاترة، وانبعاث تعبئة روحية فائرة، لما له من مغزى ديني خالب، يضفي على الحركة هالة باهرة تأخذ بمجامع الألباب، وقوة دعائية مدوية تصك المسامع، وتهز المشاعر، أينما انطلقت، كما يستمد من هذه الوشيجة طاقة روحية تستهوي عواطف اليهود، وتهفوا إليها من مشارق الأرض ومغاربها، وتستثير حمية اليهود الدينية، فتحفزهم على الانضواء تحت لوائها، واعتناق مبادئها، متهافتين في حماس وتكالب"[9]. وإلى جانب ذلك عمل على استغلال كلمة صهيون الذي استخدمته الكنيسة النصرانية منذ القدم للدلالة على مملكة الله أو التوق إلى عالم مقدس أفضل، وقد أطلق الزنوج الأمريكيون- من أتباع الكنيسة المثيودية-على حركتهم اسم كنيسة أسقفية صهيون، كما قامت جماعات نصرانية متدينة كثيرة بتأسيس عدة مدن في الولايات المتحدة الأمريكية تحمل اسم صهيون، ومن أشهرها مدينة صهيون بولاية إلينوى[10]. وأطلق يهود روسيا تسمية الصهيونية على منظمتهم الإرهابية، وعلى أعضائها اسم "عشاق صهيون" و"أحباء صهيون"[11] .

هذه إذن نقطة البداية الأولى التي بينت لنا لما شرح "ناثان بيرنباوم" معنى الصهيونية في خطاب له سنة1891 قائلا فيه:" إن الصهيونية هي إقامة منظمة تضم الحزب القومي السياسي بالإضافة إلى الحزب ذي التوجه العملي أحباء صهيون الموجود حاليا"[12]. وبالتالي، فإن شرح " ناثان بيرنباوم" للصهيونية واستغلال اسمها لم يأت عبثا، وإنما هو اختيار في غاية الذكاء استخدم فيه كلمة صهيون المقدسة لدى النصارى لدعم توجه اليهود السياسي في محاولتهم الحصول على دولة قومية

---

[5]- العقاد، عباس محمود، الصهيونية العالمية، مؤسسة هنداوي، القاهرة 2014، ص 7.

[6]- سوسة، أحمد، أبحاث في اليهودية والصهيونية، دار الأمل، الأردن 2003، ص 145.

[7]- باخريبه، محمد، الصهيونية بإيجاز أصل نشأة المخططات الصهيونية العالمية ذات النزعة الاستعمارية، منتدى دليل الشاهد، 2001، ط 1، ص 14.

[8]- الزغيبي، أحمد بن عبد الله بن إبراهيم، العنصرية اليهودية وآثارها في المجتمع الإسلامي والموقف منها، مكتبة العبيكان، الرياض 1998، ط 1، ص 246.

[9]- الزغيبي، نفسه، ص 247.

[10]- الزغيبي، نفسه، ص 248.

[11]- سوسة، أحمد، م س، ص 145.

[12]- مهدي، كاظم علي، ما بعد الصهيونية، مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت 2016، ط 1، ص 19.

لهم في فلسطين[13]. إنها الدولة التي سبقه الحاخام يهودا القلعي إلى الدعوة بإقامتها في ذلك البلد بأكثر من خمسة عقود في كتابه "اسمعي يا إسرائيل" الصادر 1838، كما سبقه في الدعوة إلى تأسيس جمعية يهودية لإرساء دعائم التنظيم اليهودي الشامل، بينما دعا "كاليشر" عام 1862 إلى تأسيس جمعية لتنظيم اليهود في فلسطين في كتابه "البحث عن صهيون"، وقد شكلت دعوتهما في النهاية المقدمة المطلوبة لبروز الصهيونية الدينية داخل المجتمعات اليهودية، وظهور الصهيونية الدينية القومية[14]. أما توحيد الجمعيات الصهيونية فتم على يد اليهودي النمساوي "ثيودور هرتزل" بصفته الداعية الأول للفكر الصهيوني الحديث والمعاصر، وبصفته المؤسس الفعلي للحركة الصهيونية التي ظهرت -رسميا-إلى الوجود، كأداة أيديولوجية لكسب التأييد الدولي من أجل إقامة دولة يهودية في فلسطين، عام 1896 حين نشر كتابه "الدولة اليهودية"، وحين عقد المؤتمر الصهيوني الأول، في بال سويسرا عام 1897م[15]، الذي أسهم في تقوية الصهيونية السياسية بموافقته على برنامج بازل الداعي إلى" وطن قومي آمن ومعترف به قانونيا لليهود في فلسطين[16]. موافقة تدفعنا نحو الانجذاب إلى الغواية الخطابية التي تتفنن في التصريح بإن هرتزل قد يكون هو مؤسس الصهيونية السياسية فعلا، ولكن ذلك التفنن لا يحجب عنا حقيقة أن أفكاره كانت جديدة، فقد سبقه إليها أفراد كثيرون ومتعددون كان من بينهم اليهود وغير اليهود. ولئن كانت معظم الكتابات الصهيونية قد ظهرت خلال النصف الثاني من القرن التاسع عشر فإن غير اليهود كانوا قد طوروا الأفكار والبرنامج الأساسي لما أصبح يعرف فيما بعد الصهيونية السياسية اليهودية. والواقع أن غير اليهود كانوا قد بدأوا في نشر الفكرة الصهيونية عن الوعي القومي اليهودي الموجه نحو فلسطين قبل عقد المؤتمر الصهيوني الأول بثلاثة قرون[17]. إنه المؤتمر الذي ندشن معه مسلسل تعريف الصهيونية التي يندر أن نجد تعريفا علميا لها، فأغلب محاولات تعريفها لا تعدو أن تكون متابعة تاريخية أو دراسة فكرية لممثلي الصهيونية، بعضهم أو كل على حدة. ولو عهد للقلم اختيار تعريف من قواميس تلك المحاولات خاصة تلك التي خرجت من رحم هذا المؤتمر بقيادة المؤسس الفعلي للصهيونية هرتزل، لاختار تعريف هذا الأخير الذي انتهى إلى حقيقة تخبر بأن الصهيونية "حركة الشعب اليهودي في طريقه إلى فلسطين"[18]، وبأنها العقيدة السياسية التي تقوم في نظر غيره على "أساس دعوة جميع اليهود للعودة إلى الأرض المقدسة لتكوين الدولة الإسرائيلية استجابة إلى الأمر الإلهي الذي فرض على تلك الجماعة أداء وظيفة حضارية في قيادة الإنسانية المعذبة إلى الكمال الروحي، وجاعلة من الوكالة اليهودية أداتها المباشرة لتحقيق عملية الاستيعاب الأولى للغزو اليهودي في الأرض المقدسة"[19].

وليستوعب القارئ مفهوم الصهيونية وبالتالي إدراك دلالته أكثر لا بد من إدراج هذا التعريف المتصف بالدقة الموضوعية وبالشمولية، الذي يرى في مضمونه للمرء بأن الصهيونية" حركة سياسية علمانية نشأت في العقد الأخير من القرن التاسع عشر، بقصد إيجاد حل للمسألة اليهودية عن طريق تأسيس دولة يهودية قومية عصرية في أية بقعة من الأرض، وحبذا لو

---

[13]- الزغيبي، م س، ص 248.

[14]- جرار، مروان فريد، تطور الصهيونية(اليهودية) من الفكرة إلى الحركة من يهودا القلعي إلى ثيودور هرتسل، 1838-1904، مجلة جامعة فلسطين للأبحاث والدراسات، مج 8، العدد الأول، 2018، ص 5.

[15]- الزغيبي، م س، ص 247-248.

[16]- الشريف، ريجينا، الصهيونية غير اليهودية جذورها في التاريخ الغربي، ترجمة أحمد عبد الله عبد العزيز، سلسلة عالم المعرفة، رقم 23، المجلس الوطني للثقافة والفنون والآداب، الكويت، ديسمبر 1985، ص 8.

[17]- الشريف، ريجينا، نفسه، ص 8.

[18]- الهندي، هاني، إبراهيم محسن، اليهود فكرة حركة دولة، مطابع دار الوحدة العربية، دمشق 1958، ص 31.

[19]- ربيع، حامد عبد الله، من يحكم في تل أبيب حول تحليل علاقة التماسك في النظام الإسرائيلي، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت 1975، ص 197.

كانت فلسطين"[20]. ونرى نحن أن هذه الحركة منذ ولادتها وحتى تحقيق هدف قيام الدولة، تشعبت وتفرعت إلى تيارات فكرية كثيرة: منها الصهيونية السياسية والمسيحية والعملية والتوفيقية والروحية والإقليمية والاشتراكية والدينية والثقافية والمقاتلة إلخ، استطاعت جميعها مع تنوع منطلقاتها ووسائلها الانسجام والتكامل مع الصهيونية السياسية من أجل تحقيق الهدف وإن اختلفوا في وسيلة تحقيقه، فكانت لها بمثابة مصدر إغناء فكري أضفى طابعا حيويا مرنا في إدامة تحقيق هذا الهدف[21]، وكانت لنا مصدر التساؤل عن زمن نشأة الصهيونية الأم التي أنجبت كل تلك التيارات. فمتى نشأت تاريخيا وأين نشأت؟ وما هي الديباجات التي ارتكزت عليها في نشأتها؟

نعرف من سلسلة الأخبار والتصريحات التي صدرت من جانب الأدبيات الأكاديمية بخصوص هذه القضية الإيديولوجية، أنه مثلما اختلف الكتاب والمؤرخون في تعريف موحد للصهيونية نتيجة لاختلاف ثقافاتهم، اختلفوا بشأن نشأتها تاريخيا، واتفقوا على أن الحديث عن الصهيونية لا يصح دون الحديث عن أصولها وجذورها التاريخية. وبتعبير آخر، اتفقوا على ضرورة العودة إلى البحث في أصل نشأة وميلاد هذه الظاهرة العالمية الغريبة والمذهلة ومحاولة استشفاف الدينامية والجدلية اللتين سمحتا لها بالبقاء وبالنجاح أخيرا في بناء دولة إسرائيل[22]. محاولة يعمد فيها قلم النحن إلى تقديم فهم جديد ومبسط وبناء لتاريخ نشأة الصهيونية الذي نعود به إلى أزمنة بعيدة وبالغة القدم نفتتحها مع الذين يعتقدون أن أصول الصهيونية تكمن في العهد القديم، وأنها ولدت من رحمه مستدلين على ذلك بما جاء من الوعد للخليل إبراهيم (ع)[23]. بينما يعتقد آخرون أنها ولدت زمن السبي البابلي عندما حاول اليهود الخروج كقوة تسعى للبحث عن وطن لهم، جراء عملية التشريد والتهجير التي تعرضوا لها على يد البابليين في القرن السادس قبل الميلاد، حيث ثم تشتيتهم على يد القائد الروماني تيطس سنة 70 بعد الميلاد وإجلائهم عن بيت المقدس، ثم تلاه إصرار النصارى على عدم رجوعهم إليه حتى إبان الفتح الإسلامي حتى أنهم طلبوا ذلك من الخليفة الثاني عمر بن الخطاب(ض)[24]. وهو إصرار لا يصح معه تجاهل ضرورة الرجوع إلى الماضي البعيد مرة أخرى وتذويب أصول الصهيونية داخل منظومته حتى تصبح جزءا عضويا من نسيجها، وأداة متجانسة من أدواتها. أداة تتيح للقلم فرصة ذهبية جديدة لربط ميلاد الصهيونية بتلك الظروف التاريخية التي جرت في العصور القديمة وعاشها اليهود وجعلت الكثير من مؤرخيهم يؤرخون لذلك الميلاد بفترة دمار الهيكل وبداية الشتات حيث بدأت محاولات العمل على العودة إلى فلسطين[25]. هذا في الوقت الذي أرخ غيرهم لميلادها الشرعي ابتداء من سقوط الدولة اليهودية ودخول الرومان لفلسطين وعبورا بالمنفى الذي امتد من بابل إلى أوروبا الشرقية عند قيام مملكة الخزر، واعتنق بعض أهل تلك الديانة اليهودية، وبسبب اضطهاد الروس آنذاك تحول اليهود إلى الغرب[26]. فالصهيونية إذن مبعثها الاضطهاد، وهذا ما حاول إظهاره للعلن بعض الدارسين الذين اعتبروا الصهيونية رد فعل مباشر لأحداث الاضطهاد التي تعرضت لها الجماعات اليهودية في روسيا. فبعد اغتيال القيصر الاسكندر الثاني في عام 1881 اجتاحت روسيا موجة من الاضطهادات ضد اليهود حيث اتهموا باغتياله[27]. اتهاما نجم عنه تأسيس منظمة "أحباء صهيون" التي انضم إليها معظم يهود روسيا البارزون، منهم والد وايزمن وابن غوريون وسوكولوف. لتصبح واحدة من أهم المنظمات التي تقوم بحركات

---

[20]- الجابري، نديم عيسى، الأصولية اليهودية، مؤسسة الفضيلة للدراسات والنشر، بغداد 2006، ص 14.

[21]- مهدي، كاظم علي، ما بعد الصهيونية، م س، ص 8-17.

[22]- مؤلف مجهول، من الفكر الصهيوني المعاصر، تر جمة، محمد السويد، مركز الأبحاث منظمة التحرير الفلسطينية، لبنان 1968، ص 57.

[23]- العقاد، الصهيونية العالمية، م س، ص 7.

[24]- باخريبه، محمد، الصهيونية بإيجاز، م س، ص 16.

[25]- حسن، محمد خليفة، الحركة الصهيونية طبيعتها وعلاقاتها بالتراث الديني اليهودي، ص 16-17.

[26]- باخريبه، محمد، الصهيونية بإيجاز، م س، ص 18.

[27]- حسن، محمد خليفة، م س، ص 83.

سرية ضد القيصرية، ثم سرعان ما أصبحت هذه المنظمة مؤسسة سياسية استعمارية دولية ذات جهاز تنظيمي اتخذ مؤسسوها من اضطهاد اليهود ذريعة لتنظيم حركة يهودية تستهدف أول ما تستهدف تأسيس وطن قومي لليهود في فلسطين بحجة حقوق اليهود التاريخية فيها[28]. وهناك من الدراسين من اتخذ تلك الذريعة حجة للقول بإن الصهيونية نشأت ونمت بين يهود روسيا وبولونيا، وباقي دول أوروبا الشرقية، خلال النصف الثاني من القرن التاسع عشر، حيث كانت تعيش آنذاك أكثرية اليهود في العالم. وأن أسباب نشوئها تعود إلى عوامل عديدة، سياسية واقتصادية واجتماعية وثقافية ودينية. منها ما يتعلق بأوضاع اليهود واليهودية الذاتية، ومنها ما يتعلق بالأوضاع العامة في البلدان التي عاشوا فيها، والتغييرات التي حدثت في أوروبا وروسيا، خاصة خلال هذا القرن. فلم تكن الصهيونية بنظرهم، من حيث أسباب أو تاريخ ظهورها، إلا إحدى مشتقات المسألة اليهودية، التي خلفها حكام وشعوب قسم من الدول المذكورة، بينما ساهم القسم الآخر، بمساعدة بعض الفئات اليهودية أحيانا، في بقائها أو دعمها[29]. فقد كان لتلك الأوضاع تأثير بالغ الأهمية على نمو الحركة الصهيونية وتبلور عقيدتها- خصوصا وأن أكثر الأجنحة الصهيونية، كما ونوعا، قد ولد بين أولئك اليهود- فأكثر من أساس من أسس الحركة الصهيونية ونظرياتها، لم يكن عمليا إلا نوعا من تجارب تلك المرحلة من التطور التي وصل اليهود إليها هناك، أو ردة فعل لها. واكتسب كل ذلك مدلول أكبر، في ضوء سيطرة يهود روسيا وبولونيا على الحركة ومقدراتها، خلال مدة غير قصيرة من الزمن، لا تزال أثارها واضحة في إسرائيل حتى هذا اليوم[30]. وبالعودة إلى الوراء وتحديدا إلى القرن السادس عشر نخبر القراء بموثوقية كبيرة ببداية اتخاذ الصهيونية غير اليهودية شكلها المميز في أوائل هذا القرن حين تضافرت حركة النهضة الأوروبية وحركة الإصلاح الديني على إرساء أساس التاريخ الأوروبي الحديث. والأهم من ذلك هو ما أثاره الأدب التوراتي وتفسيره من اهتمام عام باليهود وعودتهم إلى فلسطين. وعلى ذلك لم يعد تحرير اليهود إعطاء حقوق المواطنين- هو لب المسألة اليهودية في هذا القرن- بل الدور الذي كتب على اليهود أن يقوموا به بشأن القضايا الجديدة كتحقيق نبوءات التوراة واليوم الآخر وعودة المسيح المنتظر[31]. ومن المفيد هنا العودة مرة ثانية إلى القرن التاسع عشر حتى يتسنى لنا إخباركم أن الصهيونية ظهرت على مسرح أوروبا السياسي لأول مرة كأيديولوجية سياسية شاملة وحركة سياسية منظمة في أواخر هذا القرن، ولكنها كفكرة سبقت الصهيونية اليهودية إذ يعود تاريخها إلى ما قبل ذلك. فلم تنشأ الفكرة الصهيونية بما في ذلك أسطورتها الأساسية، في هذه الفترة ولكنها تعود في تاريخها إلى ثلاثمائة عام قبل المؤتمر الصهيوني الأول الذي عقد في بازل عام 1897 حين التفت مجموعة من اليهود الأوروبيين حول اللواء الصهيوني. ويبدو أن النسيج الصهيوني اتخذ شكله خلال القرون الأربعة لتاريخ أوروبا الديني والاجتماعي والفكري والسياسي نتيجة تداخل خيوط كثيرة مختلفة من الثقافة الغربية، وفي طليعتها الخيوط الدينية. وعلى ذلك فالتعاليم الصهيونية غير اليهودية قامت على مجموعة من الأساطير الصهيونية التي تسربت للتاريخ الغربي وكان أكثرها وضوح ما تم عبر حركة الإصلاح الديني البروتستانتي في القرن السادس عشر[32] ويتجلى في أتاحت الفرصة للنهضة اليهودية القومية وعودتهم الجماعية إلى فلسطين، وتثبت خطوات بداية سجل جديد للصهيونية غير اليهودية كعنصر مهم في اللاهوت البروتستانتي والإيمان بالأخرويات[33]. وإننا لنستطيع، مع بعد المجازفة، أن نعطي لهذا السجل بعدا تاريخيا، عبر إيضاح لساني يلهج ببروز الجذور الاجتماعية والسياسية لتلك الصهيونية أول الأمر في المحيط الديني الذي كان سائدا في الدول الانجلوساكسونية البروتستانتية. ومع

---

[28]- سوسة، أحمد، أبحاث في اليهودية والصهيونية، م س، ص 145..

[29]- جريس، صبري، تاريخ الصهيونية، مركز الأبحاث- منظمة التحرير الفلسطينية، بيروت 1981، ط 2، ج 1، ص 13.

[30]- جريس، صبري، نفسه، ج 1، ص 40-41.

[31]- الشريف، ريجينا، الصهيونية غير اليهودية، م س، ص 20.

[32]- الشريف، ريجينا، نفسه، ص 19.

[33]- الشريف، ريجينا، نفسه، ص20-21.

مرور الأيام تطورت هذه الأفكار وأصبحت جزءا راسخا من الثقافة الغربية مع أن الصهيونية لم تهجر ميدان الدين والرمزية إلى العمل في السياسة إلا في القرن التاسع عشر حيث كان هناك توافق بين الصهيونية كعقيدة قومية والسياسة الاستعمارية والتوسعية السائدة[34] فيما وراء البحار في القرن العشرين، التي تتكشف بالضرورة عن صور تواطؤ الصهيونية مع القوى الرجعية الاستعمارية واللاسامية. صور يؤكدها تاريخ التهم الوارد عن قرار الأمم المتحدة الذي وصف الصهيونية بأنها أحد أشكال التمييز العنصري[35]، وبأن بوادرها التي كانت عبارة عن تأسيس حركات إقليمية وتحررية لليهود من نير واستعباد الأوروبيين مثل "حركة الاستنارة" أو ما عرف بالماسونية، أسهمت في زيادة التوجه اللاسامي في أوروبا، الذي تمخض عنه شعور مفكري اليهود بضرورة تخليص اليهود من محنتهم هذه، واستنتاجهم الخيارات الستة التي تركت الحرية لكل يهودي منهم لاختيار التوجه الذي يرغبه وهذه الخيارات هي ستعينهم على القيام بما يرونه مناسبا حسب الظرف المكاني والزماني الذي يمرون به[36]. وتركت لنا حرية التساؤل عما إذا كانت اللاسامية ديباجة من الديباجات التي ارتكزت عليها الصهيونية في مسيرتها التاريخية؟

كجواب، إن الصورة التي نستطيع أن نقف عليها في الثقافة الصهيونية المألوفة، تركز بشكل جدي على الاعتماد على أهم الأسس الأيدولوجية لصوغ نظرية متكاملة للعنصرية الصهيونية تستهدف منها إيجاد المبررات التاريخية والعرقية والدينية لحق اليهود في إقامة وطن لهم في فلسطين أولا، ولعمليات التوسع والعدوان المستمر على الأمة العربية ثانيا، ونذكر من تلك الأسس نظرية العرق اليهودي التي استمدتها من الأيديولوجية العرقية السائدة والمنتشرة في أوروبا، وهي نظرية تعتبر اليهود العرق الأنقى والأفضل لتأديته دورا أهم من أي دور تؤديه الشعوب الأخرى في العالم المتحضر. وهذه النظرية لا تكتمل إلا بنظرية الاختيار الإلهي للشعب اليهودي[37]؛ " فإسرائيل هي الشعب المختار وهذه عقيدة أساسية"[38] مبدأها يقوم على استهجان وبغض "الجوييم" ومرادفه "الأغيار" ممن على غير دين اليهودية، وهما المصطلحان اللذان أطلقهما اليهود على غير اليهود، واعتبروهم دون الحيوان قيمة كما في عقيدتهم[39]، ووصفتهم الأدبيات الصهيونية بأنهم "ذئاب، قتلة، متربصون باليهود، معادون أزليون للسامية"[40]. ووصفت معاداة الصهيونية بأنها الأداة المحققة لأهداف اليهود وجسر لتحصيلهم امتيازات عديدة كالتخلص من أعدائهم ومنافسيهم، بزعم أن العداء الذي يظهره الأغيار لليهود، ليس بسبب جرائم اليهود وحقارتهم، وإنما بسبب نقاء جنسهم واتساع مداركهم وتفردهم بامتلاك الثروة والمال[41]. والسؤال الذي يطرح نفسه للتأمل والنظر، هل من ديباجات أيديولوجية أخرى دثرت بها الصهيونية نفسها؟

شاع في الخطاب التحليلي العربي والغربي أن الصهيونية استندت فلسفة قيامها على ديباجات متنوعة ما بين دينية وغربية ليبرالية وعلمانية؛ فمن الناحية الدينية نجد أن الصهيونية تضرب بجذورها الفكرية المصاغة في بروتوكولات حكماء صهيون[42]، وفي التوراة والتلمود والتقاليد الدينية اليهودية الاثنية، ويتضح ذلك من خلال اتخاذ الصهاينة الدين أداة للصهيونية وعدم تركه على هامش مشروعها القومي، وإضفاء القداسة عليها بواسطة استقاء رموزها القومية وأفكارها

---

[34]- الشريف، ريجينا، نفسه، ص 11.

[35]- الشريف، ريجينا، نفسه، ص 11-12.

[36]- باخريبه، محمد، الصهيونية بإيجاز، م س، ص 18.

[37]- الكعيبر، هاني فهاد، الفكر السياسي الصهيوني وأثره، م س، ص 24.

[38]- غارودي، روجيه، الأساطير المؤسسة للسياسة الإسرائيلية، ص 54.

[39]- باخريبه، محمد، م س، ص 15.

[40]- نوفل، أحمد سعيد، دور إسرائيل في تفتيت الوطن العربي، مركز الزيتونة للدراسات والاستشارات، بيروت 2010، ط 2، ص 33.

[41]- سنقراط، داود عبد العفو، جذور الفكر اليهودي، دار الفرقان، عمان 1984، ط 2، ص 45-46.

[42]- الشريف، ريجينا، الصهيونية غير اليهودية، م س، ص 8.

ذاتها من التراث الديني، ثم إفراغ هذه الرموز والأفكار من محتواها الروحي والأخلاقي ونقلها من مجالها الديني، حيث تجد شرعيتها الوحيدة إلى المجال السياسي[43]. وتلك النقلة لم تتأت لها إلا بقراءة حرفية وانتقائية لنص منزل[44] اختارت منه بدعة الشعب المختار وأرض الميعاد والميثاق وحولتهما لأفكار قومية، وإلى جانب ذلك تبنت سمة بنيوية أساسية في التيار الحلولي اليهودي، وهو الاتجاه نحو المزج العضوي بين المقدس والقومي والمطلق والنسبي[45]. فالاتجاه اليهودي في معظم الأحيان كان بمثابة بعد زخرفي تبريري، أضيف من أجل مقدرته التعبوية[46].

وقد توصلنا، بعد فحص مفصل لسجل ذلك الخطاب، إلى أن الصهيونية حركة تجمع بين الدين والسياسة؛ فلكي يحقق أصحاب فكرة الصهيونية هدفهم حاولوا تبرير قيام الحركة تبريرا دينيا حتى يضمنوا تأييد وانضمام الجماعات اليهودية المتفرقة إليها، ويضمنون مساندتهم المادية والمعنوية لأفكارهم ومشروعاتهم. ولهذا كان من الضروري ربط فكرة الصهيونية بمضمون التراث الديني اليهودي حتى تتقبلها الجماعات اليهودية[47] الصهيونية كحركة لم تحاول الدعوة إلى المحافظة على القديم في اليهودية أو إدخال إصلاحات عليها، أو تجديدها وكل هذه الأدلة توضح أن الحركة الصهيونية حركة سياسية بحتة، وأن العنصر الديني فيها عنصر غير أصيل استخدمه الصهاينة لخدمتهم، وتسهيل مهمته بين الأوساط الدينية اليهودية وحضهم على الانضمام إلى الحركة، والتعاطف معها ومساعدتها على تنفيذ مخططاتها[48].

لقد ظلت قضية توظيف الدين حاضرة في مسيرة الصهيونية، ولعبت دورا هاما في قيام الصهاينة المتطرفين بتحويل فكرة الصهيونية إلى ما يشبه العقيدة الدينية أو المذهب الديني، فتطورت الفكرة عندهم وأصبحت دينا لا يتعارض مع الديانة اليهودية، ولكنه بمثابة مذهب قومي ديني يلزم كل يهودي بأن يكون صهيونيا[49]. ويلزم ذات النحن بالتأكيد على أن الصهيونية كحركة لادينية، شأنها شأن حركات مماثلة في الغرب، كان لا بد وأن تجند الجماهير من خلال ديباجات تفهمها هذه الجماهير. ولذا، قامت الصهيونية بالاستيلاء على اليهودية تماما ثم قامت بعلمنتها من الداخل إلى درجة أن الحركات الدينية الأرثوذكسية التي قامت في الأساس لمحاربة الصهيونية انتهى بها الأمر إلى أن تبنت الصهيونية إطارا مرجعيا نهائيا. وقد نجحت الصهيونية في الاستيلاء على اليهودية وعلمنتها بسبب الخاصية الجيولوجية التراكمية لليهودية، أي وجود أفكار متعارضة بشكل جوهري ولكنها تتعايش داخل النسق الديني اليهودي، كما وجد الصهاينة سوابق في التراث الديني اليهودي تدعم مقولاتهم اللادينية[50]، مؤمنين باستحالة بناء الصهيونية ومشروعها خارج إطار المنظومة الدينية الرمزية، وبالتالي يستحيل عليهم قطع حبل السرة بينها وبين التراث الديني اليهودي. ولم يتخلف "بن غوريون نفسه عن توظيف الدين اليهودي وأساطيره كأداة في خدمة المشروع الصهيوني، وكمبرر أيديولوجي وأخلاقي لمشروع الدولة الصهيونية"[51]. كما يستحيل عليهم قطع هذا الحبل مع التراث الديني المسيحي وتبني ديباجاته الروحية الباطنية المتبدية في فكرة ترقب المسيح المنتظر؛ فالغالبية العظمى من مفكري الصهيونية يعتقدون أن حركتهم قومية دينية، وهم يتخذون من فكرتي الخلاص والمسيح-ركيزة دينية يقيمون عليها دعائم الحركة، وهاتان الفكرتان من الأفكار الحشرية المهمة التي تقوم

---

[43]- سلامة، عبد الغني، م س، ص 99

[44]- غارودي، روجيه، الأساطير المؤسسة، م س، ص 23.

[45]- سلامة، عبد الغني، م س، ص 99.

[46]- المسيري، عبد الوهاب، الصهيونية والحضارة الغربية، دار الهلال، الإصدار الأول، يونيو 1951، ص 3.

[47]- حسن، محمد خليفة، م س، ص 51.

[48]- حسن، محمد خليفة، نفسه، ص 78-79.

[49]- حسن، محمد خليفة، نفسه، ص 51.

[50]- المسيري، عبد الوهاب، الصهيونية والحضارة الغربية، م س، ص 204.

[51]- سلامة، عبد الغني، إسرائيل والصراع، م س، ص 99.

عليها الديانة اليهودية[52]، وبواسطتهما كفلت لشعبها المختار أن يضع حدا لحياة المنفى والتجوال والتشرد في الوقت المناسب ليعود لفلسطين لإقامة وطنه القومي هناك إلى الأبد. فميزة الأساطير الصهيونية تكمن في الدمج الوثيق بين العناصر القومية والتاريخية والدينية[53]. وباختصار، فالصهيونية هي امتداد للفكر الخلاصي في المسيحية. وقد وصفها البعض بأنها حركة خلاص علمانية في الفكر وفي وسائل التنفيذ، وهذا يعني أن زعماء الصهيونية استغلوا فكرة دينية لها مكانتها في الديانة المسيحية، وحاولوا تنفيذها بوسائل علمانية عن طريق استغلال الظروف السياسية وتطبيق سياسة الاستيطان، ومحاولة إقناع الجماعات اليهودية بأنها أمة لها حرية تقرير المصير إلى أخره من محاولات تغيير المعنى الديني للخلاص إلى مضمون علماني حتى تقتنع تلك الجماعات، وبخاصة الدينية منها، بأن الفكر الصهيوني ما هو إلا امتداد طبيعي للفكر الديني اليهودي والمسيحي، بل ونتيجة طبيعية لهذين الفكرين[54].

وإذا ما تكلمنا عن فكرة هذا الامتداد ببساطة ودون تفلسف، يمكننا القول إن مضمونها إذا كان راق لبعض العلمانيين الذين اعترفوا بأن الصهيونية الحديثة احتفظت بعناصر من الأمل المسيحاني القديم وأدخلت محاولة تطوير خطط عملية للمجهود الإنساني في بناء الوطن القومي، أعطت للصهيونية معنا علمانيا لمفهوم ديني عن الخلاص غير البشري[55]. فإن ذلك لم يرق للأكثرية –خصوصا- الذين أصروا على أن الصهيونية كأسطورة دينية-سياسية ليست استمرارا للرغبة الدينية اليهودية الخلاصية، إنما هي أيديولوجيا حداثية وثورية ترمز إلى إحداث قطع واضح عن الإيمان الديني الخلاصي السلبي، مستندين على فكرة "دين العمل" كمثال على الرغبة الصهيونية في اقتلاع واستبدال الدين التقليدي بدين حديث أرضي وعلماني[56] يستمد جذوره من حركيات التاريخ والفكر الديني/العلماني الغربي، إذ تم اعتبار الصهيونية نتاج الحركة العقلانية العلمانية في الغرب في القرن التاسع عشر وليس لها أي علاقة بيهودية الجيتو المتخلفة، وتم وصفها بأنها صهيونية علمانية ليبرالية استعمارية تنبع من كره عميق لليهودية واليهود[57]. وإن مفهومها متجذر في الوجدان الغربي تبناه الجميع. وإن زعماء الصهيونية تبنوا الفلسفة العنصرية الآرية التي كانت فكرة عرقية ذات جذور يهودية، ولكنها أصبحت جزءا من التراث الغربي مع هتلر الذي قال في إحدى خطبه إنه لا يوجد سوى شعب مختار واحد هو الشعب الألماني[58] . وفي برزخ هذا التراث لا نستطيع سوى الإقرار بأن الفكر الصهيوني هو فكر غربي حتى النخاع، وأن الرؤية الصهيونية هي إحدى إفرازات الرؤية الغربية الحديثة الإمبريالية. ويتبدى هذا في الاعتذاريات التي يقدمها الصهاينة لرفع اللوم عن نفسها ولتبرير ما تقوم به من أفعال عدوانية ولتضفي شيئا من المعنى على فعلتها بطريقة مقنعة[59]. ثمة ملاحظة أخيرة نود أن نشير لها تحت سلطان هذا الفكر، وهي اعتماد الحركة الصهيونية في بناء صروحها على الخلفية الدينية العنصرية، وعلى ظروف النهوض القومي العنصري والاستيطاني بأوروبا، في بناء أيديولوجيتها، وممارستها ضد العرب في فلسطين أرض الأجداد، التي سيذهب اليهود إليها داخل إطار الحضارة الغربية الاستعمارية. وهذا يعني أن اليهود ينبغي عليهم ألا يطلبوا الإله بتلك الأرض من خلال الصلاة، وإنما يجب عليهم أن يتحلوا بالشجاعة ويطلبون هذه الأرض من الإنسان الغربي، وأن ينسلخوا

---

[52]- حسن، محمد خليفة، م س، ص 53.

[53]- الشريف، ريجينا، الصهيونية غير اليهودية، م س، ص 20.

[54]- حسن، محمد خليفة، م س، ص 15.

[55]- حسن، محمد خليفة، نفسه، ص 58.

[56]- سلامة، عبد الغني، إسرائيل والصراع، م س، ص 98.

[57]- المسيري، الصهيونية والحضارة، ص 132-133-257-263.

[58]- المسيري، نفسه، ص 170.

[59]- المسيري، عبد الوهاب، نفسه، ص 225.

عن اليهودية وينخرطون في التشكيل الاستعماري الغربي[60]، الذي في إطاره تبنوا فلسفته السياسية الداعية إلى التهجير واتبعوا أسلوبها في فلسطين، ومن أجل أن يحل العنصر المتقدم حضاريا في السيادة على العنصر الأقل تقدما، ومن أجل خدمة مصالحهم ومصالح الغرب وحمايتها من تهديدات العرب وهو ما أوضحه ثيودور هرتزل قائلا:" إن دولة يهودية في فلسطين أو سورية ستكون امتدادا للحضارة الغربية وحصنا ضد الهجمات الشرقية"[61]. إنه الامتداد الذي أكد فيه المسيري عن خدمة الصهيونية للغرب في تعريفه لها على أنها "حركة داخل التشكل السياسي والحضاري الغربي تنظر إلى اليهود من الخارج باعتبارهم فائضا بشريا(...) هذا الفائض يجب أن يهاجر وسيتم نقلهم حتى يتم توظيفهم وتحويلهم إلى عنصر استيطاني قتالي يقوم على خدمة المصالح الغربية(...) نظير أن يضمن الغرب بقاءه واستمراره داخل إطار الدولة الوظيفية(...) ومن ثم فإن المشروع الصهيوني هو مشروع استعماري غربي، استيطاني إحلالي، له ديباجات يهودية فاقعة "[62]، تعكس لنا بكل جلاء التقاء المصالح الصهيونية مع المصالح الاستعمارية الغربية التي أراد الغرب منها التكفير عن خطيئته ضد اليهود بمساعدتهم على الخروج من أوروبا والاستيطان في فلسطين، مقابل أن تغفر الصهيونية لأوروبا ممارساتها العنصرية ضد اليهود، وأن تسكت أوروبا عن الممارسات التي تقوم بها إسرائيل ضد الفلسطينيين[63]. فلطالما دفعت المصالح الصهاينة إلى تبني أيديولوجيات فاشية وليبرالية وشيوعية؛ فالمشروع الصهيوني لا يكتمل إلا بأسس الفكر الشيوعي الاشتراكي والعمل على المزواجة بين المقولات الماركسية حول المساواة والعدل وبين الفكرة الصهيونية الداعية إلى إقامة كيان مستقل ليهود العالم على افتراض أنهم يشكلون أمة واحدة. كذلك العمل على استخدام الأفكار الاشتراكية والديمقراطية كأداة ووسيلة لترسيخ مقولة" التعاون بين الطبقات" التي تستهدف اعتراف الطبقات الكادحة بقيادتها من قبل النخبة أو الصفوة الغنية في المجتمع، ولقد أيد "هرتزل" سابقا هذه الفكرة عندما طالب بإقامة الجمهورية الأرستقراطية التي تشكل الأساس للدولة الصهيونية المقبلة. وليكتمل المشهد الاشتراكي عملت الأحزاب الصهيونية السياسية على اتخاذ الشعارات الاشتراكية لإخفاء أطماعها العدوانية والتوسعية ضد الوطن العربي[64]، لأن تلك الشعارات تخدم الصهيونية في فلسطين وتخدمها بين الأمم كافة، وتنتهي إلى الغاية التي يريدها الصهيونيون وهي هدم الأوطان والأديان وتغليب العقيدة المادية على كل شيء في الآداب والمعاملات. ويبدو هنا أن غاية الشيوعية وغاية الصهيونية واحدة بينهما تحالف ظاهر، فكارل ماركس كان من أكبر الصهاينة وكانت الشيوعية أكبر خدمة للصهيونية، نشر العقيدة المادية، التي كانت الزمام الذي وضع به كارل ماركس العالم بين أيدي الصهيونيين[65].

من الجلي بعد إعادة قراءة ما سبق استعراضه، أن نعلن حقيقة تنوع أيديولوجيات الصهيونية واختلاف ديباجاتها وبقاء جوهرها كما هو، فالجوهر بالإجماع الصهيوني هو الإيمان الصهيوني بالعقيدة الوحيدة، والعقيدة الوحيدة هي إقامة وطن الرب على كل أرض الميعاد من وادي النيل إلى وادي الفرات، وأن الاستيطان فيها حق رباني لا يجوز التخلي عنه، لأنه الوطن الذي خلق يهوه له بقية الأمم وسخرها لخدمته وخدمة مجد إسرائيل والإسرائيليين أبناءه وأحبته المختارين.

---

[60]- المسيري، عبد الوهاب، الصهيونية والحضارة الغربية، ص 320.

[61]- عبد الله، إسماعيل، في مواجهة إسرائيل، دار الوحدة، بيروت 1980، ط 2، ص 23.

[62]- المسيري، عبد الوهاب، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية، ج 6، ص89-90.

[63]- نوفل، أحمد سعيد، دور إسرائيل في تفتيت الوطن العربي، ص 43.

[64]- الكعيبر، هاني فهاد، الفكر السياسي الصهيوني وأثره على الصراع العربي الإسرائيلي في مرحلة السلام، رسالة ماجستير، جامعة الشرق الأوسط، السنة الجامعية 2013/2012، ص 27.

[65]- العقاد، الصهيونية، م س، ص 145-237.

سيسموغرافيا الصهيونية: قياس الأهداف والآثار

نقدم تحت عنوان هذا المحور الذي استعرنا فيه مصطلح سيسموغرافيا من علم الأرض، وتجنيد جهازه لرصد وتتبع ذبذبات الصهيونية وقياس موجات أهدافها، واقتفاء أثر انعكاساتها على بنى الكيان الصهيوني والكيان الفلسطيني. فالبحث في ماهية الصهيونية وجذورها التاريخية ومطامعها التوسعية، ودوافع نشأتها وعوامل ظهورها، والإطار الفكري والأيديولوجي الذي ارتكزت عليه، يفيد دون شك في فضح أهداف إسرائيل التوسعية[66]. لعل السؤال المشروع الذي علينا أن نوجهه في هذه المقدمة، هو: ما هي أهداف الصهيونية؟ وهل هي أهداف ثابتة أم متحولة ومتغيرة؟

إن الحديث عن أهداف الصهيونية نجد له إطار مرجعي في المؤتمر الصهيوني الأول الذي لا يعترف بعمله على توحيد الأفكار والحلول الصهيونية، إلا بناء على جعلها عقيدة صهيونية لها أهدافها الثابتة وخططها الاستراتيجية والتكتيكية وإراداتها ووسائل تحقيقها البشرية والمادية. فكان نص أهداف الصهيونية-كما جاء في مقررات مؤتمر بال على الشكل التالي[67]: إن هدف الصهيونية الأول يتمثل في تملك ما يسمى بأرض الميعاد، أو أرض إسرائيل التي تمتد حدودها الجغرافية من النيل إلى الفرات. أما الهدف الثاني فيتمثل في إعادة الشعب اليهودي إلى أرضه التاريخية، لأن الحياة في المنفى، أي خارج فلسطين، مخالفة للدين اليهودي وللحياة الطبيعية للشعب اليهودي[68]. ففلسطين هي المكان المناسب لخلق وطن للشعب اليهودي في فلسطين يضمنه القانون العام وطن يهودي يدين بالدين اليهودي، ويتميز بالعنصر اليهودي وبالثقافة اليهودية، ويتخاطب باللغة العبرية الحديثة ذات الأصول الجرمانية التي وضعها الحاخام "بن يهوذا" في سنة 1911[69]. وبتعبير آخر، تهدف الصهيونية إلى تمكين العنصر اليهودي من أداء رسالته، وتتفهم هذه الرسالة كتملك لأرض الميعاد، وقهر لجيرانها الأعداء، وتركيز لسلطة العالم الروحية والحضارية والفكرية في صهيون[70]. وتمكينه أيضا من تحقيق هدف ديني حشري، يتم الوصول إليه بالجهود السياسية والدبلوماسية. فالصهيونية هي المسؤولة عن تحقيق الخلاص بما يتبعه من أمن واستقرار، وتجميع للشتات اليهودي. وقد كان هذا هو الوجه الذي ظهرت به الصهيونية، وقدمت به نفسها للجماعات اليهودية، فقد ألبس زعماء الصهيونية حركتهم ثوب المخلص الديني، وجعلوه امتدادا للفكر الخلاصي اليهودي، بل ونتيجة حتمية لهذا الفكر. فالصهيونية في رأيهم الحلقة الأخيرة في سلسلة الأحداث التي بدأت بدمار الهيكل على يد الرمان. بل يعود بها البعض إلى عصر السبي البابلي وخلاصة اعتقادهم أن ظهور الحركة الصهيونية ضرورة تاريخية أوجبها تطور أحداث التاريخ اليهودي منذ السبي البابلي إلى العصر الحديث[71]. تطور أولد هدفا جديدا للصهاينة تمثل في إعادة تفسير التاريخ اليهودي ليناسب فكرة الصهيونية، من خلال شرح كثيرا من أحداث الماضي اليهودي بطريقة تجعل من ظهور الصهيونية ضرورة تاريخية، بل وتجعل من التاريخ اليهودي كله مقدمة للصهيونية، وتمهيدا لظهورها من ناحية، وتعلل من ناحية أخرى ضرورة الحركة، وتجد لها مكانا مناسبا في الفكر اليهودي. وعلى هذا الأساس نجد أن معظم النظريات الصهيونية قد صيغت في إطار التفسير العام لمعنى ومضمون التاريخ اليهودي[72]. ونجد أن مواد الصهيونية العقائدية والعملية استهدفت تحويل ما في العقل والقلب إلى حقيقة تاريخية واقعة أخذت تنصبها في مخيلتها مثالا لما يجب على التاريخ أن يكون. ونقصد

---

[66]- خطاب، محمد شيت، أهداف إسرائيل التوسعية في البلاد العربية، ص 7.

[67]- خطاب، محمد شيت، نفسه، ص 8.

[68]- خطاب، محمد شيت، نفسه، ص 29.

[69]- سوسة، أحمد، أبحاث في اليهودية والصهيونية، م س، ص 146.

[70]- الفاروقي، إسماعيل، أصول الصهيونية في الدين اليهودي، ص 7.

[71]- حسن، محمد خليفة، الحركة الصهيونية طبيعتها وعلاقاتها بالتراث، م س، ص 58.

[72]- حسن، محمد خليفة، نفسه، ص 14

بالحقيقة التاريخية إقامة مملكة الرب بأرض الميعاد، التي إذا ما تتبعنا تفاصيلها من الميلاد إلى اليوم، سنجد أن الصهيونية هي حركة هذه الحقيقة في التاريخ[73]. التاريخ الذي تبدت فيه صور ارتباط الحركة الصهيونية الوثيق بالأهداف المذكورة، وهي أهداف تمسكت بها الحركة أشد التمسك ولم تتخل عنها في يوم من الأيام، ولن تتخلى عنهما في حال من الأحوال. ففي جميع مراحل العمل الصهيوني، رفع الصهاينة الشعار التالي:" خذ ما تستطيع الحصول عليه دون أن تتخلى عن أي هدف أهدافك، واعمل على أساس الاستفادة من كل ما تحصل عليه لتحقيق الأهداف القريبة والبعيدة على حد سواء". فالصهيونية كانت تتمسك، ولا تزال، بفلسطين التاريخية (من النيل إلى الفرات) وبحقوق الشعب اليهودي بأرضه، حتى عندما كانت تقبل قبولا مرحليا ما تعتبره أقل من حقوقها (حقوقها المشروعة كما تدعي)[74]. ولتؤكد تمسكها بأهدافها أعلنتها على الملأ من خلال المنابر الإعلامية بما في ذلك المجلات كمجلة "فلسطين (الصهيونية)" بتاريخ 19 تشرين الأول(أكتوبر) 1918: على فلسطين اليهودية أن تضم فلسطين برمتها، ولن ترضى بأي تقسيم لفلسطين! إن اتفاقي(سايكس-بيكو) الموقعة عام 1915 تمس الحدود الشمالية. ولكن فلسطين الموحدة تشمل شرق الأردن والجليل وساحل البحر الأبيض المتوسط"[75]. فما هي المخاطر التي تسبب فيها مشروع تحقيق ما جاء في ذلك الإعلان؟

من الحقائق التي لا تخفى على عارف ولا على جاهل أن الصهيونية شكلت خطرا على فلسطين، وخطرا على الشرق، وخطرا على العالم بأسره، لأن الصهاينة يطمحون إلى سيادته ويريدون تسخيره واستغلال شعوبه، فهي لا يريدون له الهداية والصلاح، وإنما يريدون تسليمه إلى جنون الهوس الديني ولا يستجيبون لداع من دواعي الحمة حين يعطفون على مملكة صهيون. ومن اليسير أن يفهم الساسة المتعمدون لتأييد الصهيونية عاقبة هذا الخطر القريب، لأنه خطر لا يحتاج في إدراكه إلى نظر ثابت بعيد[76]. فنظر خاطف يكشف الخطط التي رسمها حكماء صهيون وتم تتبعها قرنا بعد قرن، وتنفيذها حرفا بحرف، لإقامة دولة إسرائيل أو دولة صهيون، ووسائلها التي تتوسل بها إلى تحقيق هذه الغاية هي نشر الفوضى والفساد في أرجاء العالم وتسليط المبادئ المادية على عقول الخاصة والجماهير، وتشجيع كل حركة ترمي إلى هدم قواعد الأخلاق والأديان، وحل أواصر الأقوام والأوطان[77]. وربما حل أواصر اليهود أنفسهم، لأنهم هم الذين تحيق بهم جرائر هذه الخطط الصهيونية إذا اختل من جرائها سلام العالم، وتكشف للأمم حقائق الأسباب والنيات. فلا راحة للعرب من الصهيونية ولا راحة منها للعالم في شرقه وغربه[78]، الغرب الذي يعتمد الصهاينة عليه في الترويج لدعوة الوطن القومي في فلسطين، ويستدرون عطفه بتصوير الشدائد التي يتعرضون لها في كل مكان، وتصوير فلسطين كأنها المأوى الوحيد الذي يعصمهم من هذه الشدائد، ويتيح لهم في ربوعها حياة الحرية والسلام[79]. وعلى الرغم من اصطدامهم مع الغربيين في بعض اللحظات فإنهم سرعان ما يوظفونه ويتعاونون معه، فحركتهم الصهيونية هي الحركة القومية الوحيدة التي قامت بمساعدتهم وبمساعدة الدول الاستعمارية، وهي أيضا الحركة القومية الوحيدة التي استعدت وتستعدي باقي الحركات الثورية في العالم الثالث، وتتآمر عليها بالتعاون مع الدول الكولونيالية الاستعمارية العظمى[80]. ولهذا فإن نفوس الصهاينة لا ترتاح ولو كانوا

---

[73]- الفاروقي، إسماعيل راجي، أصول الصهيوني، م س، ص 60-72.

[74]- خطاب، محمد شيت، أهداف إسرائيل التوسعية في البلاد العربية، دار الاعتصام، مصر، د ت، ص 29.

[75]- خطاب، محمد شيت، نفسه، ص 10.

[76]- العقاد، الصهيونية، م س، ص 39-140-148.

[77]- العقاد، نفسه، ص 174.

[78]- العقاد، نفسه، ص 39-125.

[79]- العقاد، نفسه، ص 139.

[80]- سلامة، عبد الغني، إسرائيل والصراع على هوية الدولة والمجتمع، ص 99.

يستريحون ويريحون[81]. وكيف يستريحون والخطر خارج من فوهات بنادق جماعتها الدينية في شرق أوربا على شكل معارضة قوية رصاصها الجنوني الهوسي موجه ضد الحركة الصهيونية، نجم عنه انقسام اليهود المتدينين إلى تيارين: تيار متعاون مع الصهيونية، أضفى عليها شرعية دينية باعتبارها مقدمة وأداة إلهية لتحقيق الخلاص. وتيار معارض يمثله كل من اليهود المتدينين(الأرثوذكس) الذين اعتبروا الصهيونية خطرا على الوجود اليهودي ومخالفة لتعاليم ناموس التوراة[82]، وأجمعوا على عداء النزعة العلمانية للدولة مع التعامل مع مؤسساتها في ذات الوقت، وعلى اعتبار إسرائيل أرض منفى روحي، وطالبوا الدولة بأن تحترم الشريعة، وحاولوا استغلال الدولة لمصلحة مشاريعهم الاجتماعية والاقتصادية والدينية[83]. ونحاول هنا توجيه أنظاركم إلى تيار معارض آخر تمثله الكنيسة البروتستانتية في دعوتها إلى التبرؤ من الصهيونية ومن أعمالها وادعاءاتها على لسان القسيس المعمداني توماس ويليامسون قائلا: إن" الصهيونية المسيحية هي حركة تدعي بأنها ترتكز على الكتاب المقدس ولكنها في الحقيق مناهضة لتعاليم الكتاب المقدس. فعلى جميع المسيحيين التبرؤ من الصهيونية والعمل على إرساء السلام في الشرق الأوسط وذلك لما فيه من خير متبادل ليهود إبراهيم ولأبناء العرب في فلسطين"[84]. وعلينا أن نخبركم في هذا الصدد أن هناك تيارات يهودية متدينة بعضها أنكر على الصهيونية محاولة إعطاء أبعاد جغرافية للمملكة الروحية. وبعضها دعا إلى احترام الحقوق المدنية وسعوا إلى الخلاص الكامل وسياسات الهجرة المفتوحة[85]. بينما هاجم البعض الآخر الصهيونية وبشدة لأنها وضعت نصب أعينها إحلال فكرة القومية عاملا موحدا لليهود في كل مكان، بدلا من تنفيذ الفرائض الدينية والتزام تعاليم التوراة التي حافظت على تميز وجود اليهود بين الأمم كما يدعي المتدينين. فالصهيونية تحول اليهود إلى أمة مثل بقية الأمم، وتشجعهم على التخلي عن الواجبات الدينية. لكن موقف هذه التيارات ضعف بالتدريج مع بوادر نجاح المشروع الصهيوني ووعد بلفور ثم قرار التقسيم عمليا. وفي يومنا هذا تمسك التيار الأرثوذكسي المغالي في العداء للصهيونية بموقفه المبني على منطلقات مسيانية[86]. وتمسك تيار الصهاينة التقليديين بالدفاع عن الصهيونية ضد أعدائها من الصهاينة الجدد على جانب اليمين، وما بعد الصهيونية على جانب اليسار، ويرفعون شعار الليبرالية والتوجه الإنساني إلى جانب الصهيونية[87]. وقد جسدت هذه التيارات اليسارية واليمينية وتيار ما بعد الصهيوني بالإضافة إلى تيار التسوية المتماهي مع اليمن الإسرائيلي في المناداة بعدم الحاجة لإقامة دولة فلسطينية[88]، حال التقارب أو التصادم والتنافر أو التجاذب مع مبادئ الحركة الصهيوني التي كان لها تأثيرا بالغا على المجتمع الإسرائيلي قاطبة، وتأثير حاسم وكبير على التيارات الدينية الصهيونية وغير الصهيونية؛ فقد كان اليهودي المتدين هامشيا، وتابعا لحز العمل، وكان هدفه الوحيد المحافظة على المصالح الدينية العينية والخاصة لأبناء المجموعة الدينية، بعد ذلك لم تعد الحركة الدينية هامشية وتابعة وذيلا لقوى أخرى، وإنما أصبحت مركزية ذات تأثير سياسي واجتماعي وقومي. فبعض الحروب التي شنتها الصهيونية لم تخلق خطابا صهيونيا متدينا جديدا بالكامل، إنما ثبتت وفتحت فرصة لتسارع كبير للتوجهات التي تراكمت من القبل، وأبرزت وعيا مسيانيا قويا ومتحمسا، وظهر تحول دراماتيكي لدى الشباب، الذين صاروا

---

[81]- العقاد، الصهيونية، م س، ص 125.

[82]- عبد العالي، عبد القادر، التصدع الديني العلماني من خلال الحالة الإسرائيلية، مجلة إنسانيات، عدد 38، أكتوبر-ديسمبر، ص 30.

[83]- سلامة، عبد الغني، إسرائيل والصراع على هوية الدولة والمجتمع، مجلة قضايا إسرائيلية، العدد 72، ص 100.

[84]- شاهين، خالد، الاستراتيجيات الصهيونية اتجاه المسجد الأقصى المبارك، العدد 21، مجلة دراسات بيت المقدس، 2021، ص 439.

[85]- الشريف، ريجينا، الصهيونية غير اليهودية، ص 162.

[86]- بشارة، عزمي، دوامة الدين والدولة في إسرائيل، مجلة الدراسات الفلسطينية، المجلد 1، العدد 3، صيف 1990، ص 6-7.

[87]- مهدي، كاظم علي، ما بعد الصهيونية، م س، ص 140.

[88]- سلامة، عبد الغني، إسرائيل والصراع على هوية الدولة والمجتمع، مجلة قضايا إسرائيلية، العدد 72، ص 109.

يرون أنفسهم رسلا لله ومنفذين لأوامره، ضمن تاريخ مقدس[89]. وترى ذات النحن أن التحولات التي شهدتها المؤسسات الاجتماعية والاقتصادية الصهيونية، زادت من تعميق الهوة بين المتدينين والعلمانيين، وجعلت للتدين والاستيطان ميزة اقتصادية[90] يستدل عليها بالعمل على تشجيع واستمالة الطبقات الضعيفة للانخراط في مشروع الاستيطان، واستمالة جمهور الصهيونية الدينية أكثر فأكثر نحو اليمين السياسي الاقتصادي؛ وهكذا، صار الاستيطان أداة تعويضية عن سقوط دولة الرفاه اليهودية[91]. وفي ذات السياق قال كوهين سميح" حدث توجه المزيد من الإسرائيليين إلى الدين نتيجة تحولات اقتصادية/اجتماعية، تمثلت في توقف الحكومة عن تقديم الكثير من الخدمات، مما قضى على مكانتها بوصفها مرتكزا للتضامن الاجتماعي، وهو ما دفع الناس في اتجاه قوة عليا طلبا للمساعدة، فكان الإقبال على التدين، الذي يعمل على توفير حلول نفسية وروحية للأزمات التي يصطدم بها الناس، إلى جانب منحه معنى لحياتهم، ونجاحه في بناء أطر تضامن مجتمعي جديد[92]. فعلى أي أرض تم بناء هذا المجتمع؟

إن السنن العلمية للبحث تلزمنا الاعتراف بأن مهمة الشراكة اليهودية القانونية استعمارية خالصة[93]. وإن فلسفة وجود الأيدلوجيا الصهيونية هي بحد ذاتها سياسية استيطانية[94] توسعية تستهدف السيطرة على أرض فلسطين وبداية مرحلة جديدة في التاريخ الاستعماري، دشنتها الصهيونية الحديثة وسعت إلى تنفيذها بكل الوسائل والأساليب المخالفة لكل القوانين والأعراف والمواثيق الدولية، منطلقة من فكرتها الأساس إقامة وطن قومي للشعب اليهودي في فلسطين، ومتبنية للأسس المتعارف عليها في الاستعمار كالاستيطان والهجرة والضم والتهويد؛ لتكوين البيئة المناسبة لتحقيق تلك الغاية، التي نجم[95] عنها مس قانون هذه الشراكة القومية العنصرية بالمكانة القانونية مما انعكس على جميع مجالات الحياة والعمل والتعليم وغيرها؛ لأن كل القضايا وكل هذه الحقوق مشتقة من المواطنة، وعندما تكون المواطنة دونية أو منتقصة، سيتم المس بكل حقوق المواطنين[96]، منها حق المواطنة الكاملة؛ فقد أقدمت الحركة الصهيونية على المستوى الاجتماعي من حرمان الفلسطينيين من مواطنتهم وما يترتب عليها من حقوق سياسية ومدنية واقتصادية وقانونية وثقافية، وبالتالي اعتبار الفلسطينيين مواطنين من الدرجة الثانية، كون الشعب اليهودي هو صاحب السيادة على الأرض، الشيء الذي كرس نظام العنصرية الذي تتبعه إسرائيل داخل دولتها التي تقول إنها ديمقراطية، وهذه خطوة يعتبرها البعض شرعنة فعلية لسياسة التمييز العنصري[97] وللتطهير العرقي. ونعتبر نحن قولها كلاما على ورق، إنها توهم العالم بديمقراطية دولة قومية لا مكان فيها لا لعربي ولا لمسيحي، وهي في الأصل يدعوها خوفها من الذوبان في المجتمعات الأخرى التي تهدد هويتها، ورغبتها في المحافظة على نقاوة عرقها، إلى تطهير تلك الدولة من العرب حسب جابوتتسكي:" فلا مكان تحت شمس إسرائيل لأي عربي حتى الإله يهوه إله اليهود مكلف بحسب العقيدة بالعبرانيين وحدهم"[98]. وعلى هذا الأساس، تعاملت الحركة الصهيونية منذ البداية مع الفلسطينيين كما تعامل الأمريكيون مع الهنود الحمر، وعملت على إجلاء اليهود المهاجرين بدلا

---

[89]- سلامة، عبد الغني، م س، ص 101.

[90]- جعفر هادي حسن، الصراع العلماني الديني في إسرائيل أسبابه وتجلياته، الحوار المتمدن، العدد 3156، 10-2010.

[91]- سلامة، عبد الغني، م س، ص 106.

[92]- سلامة، عبد الغني، نفسه، ص 106.

[93]- هرتسل، ثيودر، دولة اليهود، ترجمة محمد فاضل، دار الشروف، عمان 1896، ص 21.

[94]- القدسي، موسى، المستوطنات الإسرائيلية في ضوء قواعد القانون الدولي العام، ص 4.

[95]- دوابشة، عبد الله سمير، أثر قانون القومية للشعب اليهودي على مستقبل العملية السلمية بين الفلسطينيين والإسرائيليين، رسالة ماجستير، جامعة النجاح الوطنية، السنة الجامعية، 2021، ص 23.

[96]- دوابشة، عبد الله سمير، أثر قانون القومية للشعب اليهودي، ص 77.

[97]- دوابشة، نفسه، ص 79

[98]- محارب، عبد الحفيظ، يهودية الدولة الفكرة والدولة، مجلة شؤون فلسطينية، العدد 246، عام 2011، ص 5.

من سكانها الفلسطينيين، حيث أصبح تفريغ فلسطين من أهم أهداف الحركة الصهيونية لإقامة الوطن القومي لليهود، فمارست الحركة كل أشكال الترهيب والقتل، ونفذت العديد من المجازر، وقامت بأكبر عملية ترحيل قسري عرفها التاريخ المعاصر[99]. وفظائع هذه الممارسات تجرع كأس بعض ويلاتها حتى اليهود أنفسهم؛ فقد نجحت الصهيونية بواسطتها في تحقيق إنجازها الأكبر ألا وهو تجريد اليهود من يهوديتهم. لقد فعلت ما في وسعها لتحقيق الهدف المزدوج وهو التصفية النهائية للفلسطينيين كشعب وللإسرائيليين ككائنات بشرية. إنه السعي الذي تمكنت فيه من القضاء على معارضة اليهود المتمسكين بالتراث الروحي لأنبياء إسرائيل[100]، ومن فلسطنة الفلسطينيين وانتهاك سافر لحقوقهم، فهم بنظرها لا يستحقون حماية حقوقهم إلا مقابل تنازلهم عن هويتهم القومية، وحضارتهم، ولغتهم، وإرثهم التاريخي، وإعلان الولاء لقيم لا تتناسب والواقع العربي. فهي لا يهمها مساواة الفلسطينيين مع اليهود في الحقوق، وإنما همها الكبير ينحصر في أسرلة وعيهم بالانتماء إلى الدولة؛ أي شعورهم بأن الدولة الإسرائيلية ليست مجرد دولة مدنية بالنسبة إليهم، بل دولة يشعرون بأنها تمثل وعيهم القومي وبعدهم الثقافي، وأن شعاراتها ومناسباتها تمثلهم. وفي سبيل ذلك اتخذت عدة إجراءات من أهمها: المحو اللغوي والاجتماعي للتاريخ والوجود الفلسطيني من الواقع المادي عن طريق تبديل الأسماء العربية للمواقع الجغرافية والطرق والمفارق والأسماء الرمزية بأسماء عبرية، وفرض تدريس الصهيونية بالمدارس الفلسطينية[101]، والتنكر إلى رسمية اللغة العربية ومكانتها ومحاولة إلغائها عن طريق القانون الذي اعتبر اللغة العبرية هي لغة الدولة الرسمية، فيما قرر أن للغة العربية مكانة خاصة في الدولة، وذلك بهدف تغيير الطبيعة الثقافية للفلسطينيين داخل الأراضي المحتلة، من خلال غربلة الموروث الثقافي الفلسطيني، وتغير معالمه، وطمس هويته في إطار نسف الرواية التاريخية للشعب الفلسطيني[102]، حتى يتسنى لها العمل على بعث الثقافة العبرية من النواحي اللغوية والدينية والعنصرية والقانونية لإيجاد ارتباط من هذا الطريق بفلسطين التاريخية وإقامة مركز قومي روحي فيها يعمل على ضمان استمرار ازدهار الثقافة اليهودية والعبرية وتطورها، وبث قيمهما[103]. ومثلما حاولت الصهيونية نسف الثقافة الفلسطينية، وتغريب الفلسطيني عن قيم مجتمعه الأصيلة، وحرمانه من حقه في النمو العاطفي والثقافي والفكري، ومنعه من القيام بأية محاولة لإضفاء الطابع الفكري العربي على الشرق الأوسط، حاول تيار ما بعد الصهيونية نسف الثقافة اليهودية في عقر دارها وذلك بتفريغ اللغة العبرية من متاعها الثقافي، وإحداث تغير أساسي في الثقافة الإسرائيلية المعاصرة، فتأثير هذا التيار أضحى واضحا في جوانب متعددة من المجتمع الإسرائيلي، فبالإضافة إلى الجانبين التعليمي والثقافي، امتد بمحدودية إلى الحياة السياسية الإسرائيلية[104] .

ويبدو أن سياسة نسف الثقافة تسير جنبا إلى جنب مع السيطرة الإسرائيلية القمعية على حرية التعبير، والحركة والصحافة، على حيازة الأسلحة، وعلى وسائل النقل، ومصادرة الأملاك[105]، والاستيلاء على الممتلكات غير المنقولة وتدمير المنازل والمشاريع والأعمال والممتلكات الزراعية [106]. مما يضعنا وجها لوجه مع نسف جديد آخر من خلال أوضاع اقتصادية واجتماعية مرعبة كان لها تأثير سلبي على المجتمع؛ فعمليات تقسيم المناطق المحتلة إلى معازل، وعمليات التهجير

[99]- ثابت، عبير عبد الرحمن، مدى تأثير فكرة يهودية الدولة الإسرائيلية على مستقبل القضية الفلسطينية، مجلة جامعة الشارقة، المجلد 12، العدد 1، يونيو 2015، ص 11.

[100]- غارودي، روجيه، الأساطير المؤسسة، م س، ص 33-35.

[101]- ثابت، عبير عبد الرحمن، مدى تأثير فكرة يهودية الدولة الإسرائيلية، ص 12-16.

[102]- دوابشة، عبد الله سمير، أثر قانون القومية للشعب اليهودي، ص 77-79.

[103]- مهدي، كاظم علي، ما بعد الصهيونية، م س، ص 24.

[104]- مهدي، كاظم علي، نفسه، ص 137-141.

[105]-Jiryis, sabri, The Arabs in Israel, New York, London : Monthly Review Press, 1976, p 16.

[106]- تقرير حول تأثير انتهاكات الاحتلال الإسرائيلي على المرأة الفلسطينية، ص 61.

والنزوح مزقت من جهة نسيج التواصل الجغرافي للأراضي الفلسطينية المحتلة، وأضعفت قدرة المؤسسات الفلسطينية لافتقارها إلى استراتيجية رسمية لعمل موحد، على مواجهة تلك السياسة العنصرية الهادفة إلى إلغاء الوجود الفلسطيني، وابتلاع الأراضي الفلسطينية، والسيطرة عليها، لمنع قيام أي احتمالية لإقامة دولة فلسطينية مستقلة كاملة السيادة ومتواصلة جغرافيا على الأرض المحتلة[107]. وفي كل ذلك انتهاك لحق الفلسطينيين في تقرير المصير الذي تنص عليه المادة الأولى المشتركة للعهد الدولي للحقوق المدنية والسياسية والعهد الدولي للحقوق الاقتصادية والاجتماعية والثقافية، وميثاق الأمم المتحدة[108]. ومزقت من جهة ثانية، النسيج الاجتماعي والعلاقات الإنسانية، وكانت ذروتهما تشتت عائلات بكاملها وحرمانها من لم شملها مجددا، وتقيد حركتها في الداخل، وبيع أراضيها، وتدمير منازلها بالقصف بالصواريخ والقذائف المدفعية، دونما تحذير مسبق، وإن جرى تحذيرها فقد يكون التحذير شكليا لا يراعي معايير القانون الدولي التي تهدف إلى حماية الأرواح والممتلكات بل كان يسهم في مزيد ترويعهم. فكانت معظم عمليات هدم المنازل تنطوي على إيقاع قتلى وجرحى في صفوف المدنيين ولا سيما الأطفال والنساء والاعتداء عليهن عند محاولاتهن حماية مساكنهن [109]. كما ينطوي على إيقاع محاصرة الفلسطينيين بالمستوطنات ضمن مشروع تهويد بعض المناطق، وحرمان المدن والقرى العربية من مناطق صناعية، وأماكن العمل وغيرها. زاد من معدلات الفقر والبطالة وتراكم الديون، وفاقم الفجوة بين الطبقات الغنية والفقيرة، وعمق الفروقات الاقتصادية. وبالتالي تكشف لنا هاته القيود والتعقيدات التي تفرضها السلطات الإسرائيلية، ذلك الجهد الرسمي باتجاه توليد حالات من اليأس والإحباط والشعور بقلة الحيلة والمقدرة لدى الجيل الشاب، يراد منها بالذات أن تقوده بالتفكير إلى ترك البلاد ولتفتيش عن حياة أخرى له في الخارج[110]، وإحداث تغيير جذري في بنية التركيبة الاجتماعية والاقتصادية للمناطق المحتلة. ولتحقيق ذلك أخلوا بجميع الحقوق المدنية والدينية وزادوا في التضييق عليه وعلى الفلسطينيين كلهم، وأجبروهم على بيع أراضيهم، وأطلقوا أيديهم في شرائها ليكرهوهم على الجلاء عنها. وفتحوا لهم أبواب الهجرة لتقليص وجودهم إلى أدنى، وإحلال المستوطنين اليهود من ذوي الثقافة الغربية مكانهم حتى أصبح عددهم في فلسطين قبيل انتهاء الانتداب عشرة أضعاف عددهم عند بدء الانتداب، وعملوا على تأمينهم، وأنشئوا القلاع والحصون في شمال البلاد وجنوبها ظاهرة ومستورة كأنهم في ميدان قتال[111]. والحق أنهم فعلا في ميدان قتال اقتصادي، كوارثه المادية في أغلبها تحل بشعب فلسطين وبكيان الأمة العربية التاريخي والحضاري، وتهدده بواسطة السياسة التمييزية الاقتصادية التي اتبعتها الحكومة الصهيونية الإسرائيلية تجاه المواطنين الفلسطينيين التي أسهمت دون شك في أضعاف التجمعات الفلسطينية اقتصاديا، الأمر الذي ترتب عليه إضعافهم في مجلات الحياة المختلفة؛ كالمجالات التنموية والثقافية والاجتماعية، وأدت إلى إشغالهم عن مواجهة القوانين والسياسات العنصرية الإسرائيلية، ودفعت ببعض التجمعات إلى تغليب مصالحهم الاقتصادي والامتيازات التي تقدمها لهم الحكومة الإسرائيلية عن حقوقهم الوطنية والمطالبة بها[112]. وتدفعنا نحن صوب الرواية المعاصرة المعبرة عن هذه القضية السياسية لإضافة أثر أخير من آثار الصهيونية والمتمثل في الاستراتيجية السياسية الصهيونية المهددة للبلاد العربية، والمعروفة بالتطبيع مع العرب، التي اعتبرها الصهاينة بمثابة الحرب الباردة، حرب عملوا فيها على استغلال سننها في إضعاف وتعجيز العرب على الصعيد العسكري والاقتصادي، فهم يرون ضرورة "ضرب الحجر الأبدي على بلاد العرب؛ فلا تكون لها صناعة تعول عليها وتستغني به عن الصناعة

---

[107]- دوابشة، عبد الله سمير، م س، ص 50.

[108]- تقرير حول تأثير انتهاكات الاحتلال الإسرائيلي على المرأة الفلسطينية، ص 64-128.

[109]- تقرير حول تأثير انتهاكات الاحتلال الإسرائيلي على المرأة الفلسطينية، ص 24.

[110]- بشارة، عزمي، من يهودية الدولة إلى شارون، دار الشروق، القاهرة 2005، ص 23.

[111]- العقاد، الصهيونية، م س، ص 130.

[112]- دوابشة، عبد الله سمير، أثر قانون القومية للشعب اليهودي، م س، 2021، ص 49.

الصهيونية في أيام السلام (...) فلا بد من تعجيز العرب في ميدان الحياة العصرية، وتقييد نهضتهم وبرامج الإصلاح في أوطانهم"[113]، وتقييد برامج مساندتهم ودعمهم الرسمي لفلسطين، وقد نجحت في ذلك وجعلتهم يتفرجون بدم إنجليزي على الوضع الحالي في غزة وهم يرددون في صمتهم لا حول ولا قوة إلا بالله، متوسلين حل مأساة الفلسطينيين بالدعاء.

وفي الختام توصلنا لخلاصة مفادها: إن فكرة الصهيونية التي لا زال تثير جدلا واسعا في الأوساط الأكاديمية الغربية فضلا عن العربية، هي فكرة ليست حديثة بل قديمة بحسب العهد القديم الذي تحدث عنها في فترة النشاط الإبراهيمي، وهي مفهوم ديني سياسي إسرائيلي، قامت فلسفته على مزيج مركب من الأيديولوجيات الدينية والعلمانية التي تجانست وتوافقت لتلتقي في مجرى مصب معنى واحد ووحيد، والمعنى الواحد والوحيد هو إقامة اليهودية كدولة ودين علماني في أرض الميعاد، إقامة خبأت في تنفيذها مخاطر كانت لها انعكاساتها السلبية التي لا يمكن للزمن محو أثرها لا من المجتمع الفلسطيني ولا من المجتمع اليهودي الصهيوني ذاته. وآمل أن تكون هذه الورقة العلمية المتواضعة بمثابة مرجع مفيد ومهم ومعين للباحثين بعدنا على المزيد من الدراسة والفحص والمراجعة وتعميم الفائدة وتطوير الرؤية لهذه القضية السياسية، من أجل مستقبل فلسطيني وعربي أفضل.

قائمة المراجع المعتمدة

- الجابري، نديم عيسى، الأصولية اليهودية، مؤسسة الفضيلة للدراسات والنشر، بغداد 2006.

- الزغيبي، أحمد بن عبد الله بن إبراهيم، العنصرية اليهودية وآثارها في المجتمع الإسلامي والموقف منها، مكتبة العبيكان، الرياض 1998، ط 1.

- الشريف، ريجينا، الصهيونية غير اليهودية جذورها في التاريخ الغربي، ترجمة أحمد عبد الله عبد العزيز، عالم المعرفة، رقم 23، المجلس الوطني للثقافة والفنون والآداب، الكويت، ديسمبر 1985.

- العقاد، عباس محمود، الصهيونية العالمية، مؤسسة هنداوي، القاهرة 2014.

- العقاد، عباس محمود، الصهيونية وقضية فلسطين، المكتبة العصرية، بيروت، د ت.

- الفاروقي، إسماعيل راجي، أصول الصهيونية في الدين اليهودي، مكتبة وهبة، القاهرة 1988، ط 8.

- القدسي، موسى، المستوطنات الإسرائيلية في ضوء قواعد القانون الدولي العام، منشأة المعارف، الإسكندرية 2004.

- الكعيبر، هاني فهاد، الفكر السياسي الصهيوني وأثره على الصراع العربي الإسرائيلي في مرحلة السلام 1991-2013، رسالة ماجستير، جامعة الشرق الأوسط، السنة الجامعية 2013/2012.

- المسيري، عبد الوهاب، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية، دار الشروق، مصر 1999، ط 1.

- المسيري، عبد الوهاب، الصهيونية والحضارة الغربية، دار الهلال، الإصدار الأول، يونيو 1951.

- الهندي، هاني، إبراهيم محسن، اليهود فكرة حركة دولة، مطابع دار الوحدة العربية، دمشق 1958.

- باخريبه، محمد، الصهيونية بإيجاز أصل نشأة المخططات الصهيونية العالمية ذات النزعة الاستعمارية، منتدى دليل الشاهد، 2001، ط 1.

[113]- نصار، طاهر مصطفى، الفكر الصهيوني الحديث بين عناصر القوة ونقاط الضعف، ص 122.

- بشارة، عزمي، دوامة الدين والدولة في إسرائيل، مجلة الدراسات الفلسطينية، المجلد 1، العدد 3، صيف 1990.

- ثابت، عبير عبد الرحمن، مدى تأثير فكرة يهودية الدولة الإسرائيلية على مستقبل القضية الفلسطينية، مجلة جامعة الشارقة للعلوم الإنسانية والاجتماعية، المجلد 12، العدد 1، يونيو 2015.

- جرار، مروان فريد، تطور الصهيونية(اليهودية) من الفكرة إلى الحركة من يهودا القلعي إلى ثيودور هرتسل، 1838-1904، مجلة جامعة فلسطين للأبحاث والدراسات، مج 8، العدد الأول، 2018.

- جريس، صبري، تاريخ الصهيونية، مركز الأبحاث- منظمة التحرير الفلسطينية، بيروت 1981، ط 2.

- حسن، محمد خليفة، الحركة الصهيونية طبيعتها وعلاقاتها بالتراث الديني اليهودي، دار المعارف، القاهرة 1981، ط 1.

- خطاب، محمد شيت، أهداف إسرائيل التوسعية في البلاد العربية، دار الاعتصام، مصر، د ت.

- دوابشة، عبد الله سمير، أثر قانون القومية للشعب اليهودي على مستقبل العملية السلمية بين الفلسطينيين والإسرائيليين، رسالة ماجستير، جامعة النجاح الوطنية، فلسطين، السنة الجامعية، 2021.

- ربيع، حامد عبد الله، من يحكم في تل أبيب حول تحليل علاقة التماسك في النظام الإسرائيلي، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت 1975.

- سلامة، عبد الغني، إسرائيل والصراع على هوية الدولة والمجتمع، مجلة قضايا إسرائيلية، العدد 72.

- سوسة، أحمد، أبحاث في اليهودية والصهيونية، دار الأمل، الأردن 2003.

- سنقراط، داود عبد العفو، جذور الفكر اليهودي، دار الفرقان، عمان 1984، ط 2.

- شاهين، خالد، الاستراتيجيات الصهيونية اتجاه المسجد الأقصى المبارك، العدد 21، مجلة دراسات بيت المقدس، 2021.

- صايغ، أنيس، الفكرة الصهيونية النصوص الأساسية، تر لطيف العابد وموسى عنز، سلسلة كتب فلسطينية، رقم 21، منظمة التحرير الفلسطينية- مركز الأبحاث، بيروت.

- عبد العالي، عبد القادر، التصدع الديني العلماني من خلال الحالة الإسرائيلية، مجلة إنسانيات، عدد 38، أكتوبر-ديسمبر.

- عبد الله، إسماعيل، في مواجهة إسرائيل، دار الوحدة للطباعة والنشر، بيروت 1980، ط 2.

- غارودي، روجيه، الأساطير المؤسسة للسياسة الإسرائيلية، دار الشروق، ط 4، مصر 2002.

- محارب، عبد الحفيظ، يهودية الدولة الفكرة والدولة، مجلة شؤون فلسطينية، العدد 246، عام 2011.

- مهدي، كاظم علي، ما بعد الصهيونية، مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت 2016، ط 1.

- مؤلف مجهول، من الفكر الصهيوني المعاصر، تر جمة، محمد السويد، مركز الأبحاث منظمة التحرير الفلسطينية، لبنان 1968.

- نوفل، أحمد سعيد، دور إسرائيل في تفتيت الوطن العربي، مركز الزيتونة للدراسات والاستشارات، بيروت 2010، ط 2.

- هرتسل، ثيودر، دولة اليهود، ترجمة محمد فاضل، دار الشروف الدولية للنشر، عمان 1896.

- Jiryis, sabri, The Arabs in Israel, New York, London: Monthly Review Press, 1976

الدعاية الصهيونية في اتهام خصومهم بمعاداة السامية؛ حقيقتها، ودوافعها، وانعكاساتها، في الدراسات المعاصرة

***محمد كامل قره بللي**

مدخل:

يعد اليهود من أكثر الناس تزييفًا للوقائع والأحداث التاريخية لصالحهم، مستغلين في سبيل ترويجها كل طاقاتهم وإمكاناتهم الاقتصادية والإعلامية، ومن أبرز تلك الأساليب أشاعتهم مصطلح "معاداة السامية"، فما هو مدلول هذا المصطلح وما أصله، وتاريخ ظهوره؟

الأصل اللغوي لكلمة "السامية" يعني النسبة لسام بن نوح، وهو أحد الإخوة الثلاثة؛ سام وحام ويافث، الذين بقوا من أولاد نوح عليه السلام بعد الطوفان، وورد في حديث عن سمرة بن جندب عن النبي ρ أن سامًا هو أبو العرب، وجاء في رواية أخرى عن سعيد بن المسيب أن سامًا هو أبو العرب وفارس والروم.

وجاء في عدة نصوص من التوراة تدل على أن العرب والعبرانيين هم من أصل واحد، هو سام بن نوح.[1]

حتى جاءت نظرية "اللغات السامية" من التسمية التي أطلقها "شلوتسر" "Schlo.er" على العبرانيين والفينيقيين، والعرب والشعوب المذكورة في التوراة على أنها من نسل "سام بن نوح".[2]

الجذور التاريخية لشيوع وظهور مصطلح "معاداة السامية"

بداية لا بد من معرفة أن مصطلح معاداة السامية إنما هو ترجمة للمصطلح الإنجليزي (anti-semitism) بمعنى: مضاد السامية، وتترجَم كذلك إلى "اللاسامية".

والمشهور أن أول مَنِ ابتدع هذا المصطلح كاتب يهودي ألماني، يدعى "ولهلم مار" في كتاب له بعنوان "انتصار اليهودية على الألمانية"[3] في سنة 1879م؛ وذاع هذا المصطلح وشاع، حتى غدا في عُرف كثير من الناس أن الساميين هم اليهود وحسب، بينما المعروف لدى المؤرخين والدارسين في مجال الأجناس البشرية أن العرب هم الأغلب في الجنس السامي، فمن باب أَولى تكون هذه الدعوة لهم أيضًا، لكن اليهود بدهائهم وخبثهم زيفوا على العالم، وخاصة الغرب الذي أذاقهم أشكالًا من العذاب بما عملوه ضد الشعوب من استغلال ومكر وخديعة، زيفوا عليهم هذه الدعاية الكاذبة حتى صاروا يشعرون بالذنب من معادات اليهود، ولا سيما فيما يسمى بـ (الهولوكست) يعني المحرقة التي ادعى اليهود فيها أن النازيين حرقوا فيها ستة ملايين يهودي!! وما هي في حقيقتها سوى دعاية زور وبهتان، لم يزل الألمان يدفعون ثمنها حتى اللحظة، بل إن قوانين الغرب غَدت تجرّم كل من يشك في (الهولوكوست)، حتى في دراسات علمية، كتلك التي كتبها الباحث الفرنسي المعروف (رجاء جارودي)،

---

* وكتبه الدكتور المشارك محمد كامل قره بللي، أستاذ الحديث النبوي وعلومه، في كلية العلوم الإسلامية، بجامعة ماردين أرتوكلو، 2024/03/15م، إيميل: m.kamel79@gmail.com.

[1] المفصل فى تاريخ العرب قبل الإسلام، الدكتور جواد علي (ت ١٤٠٨هـ)، دار الساقي، ط. الرابعة ١٤٢٢هـ/ ٢٠٠١م، 281/2.

[2] المفصل في تاريخ العرب قبل الإسلام، جواد علي، 159/16.

[3] عبد الوهاب المسيري، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية، 438/4.

حيث تناول الأساطير والأكاذيب المؤسِّسة لبناء الدولة الصهيونية.

بينما يذكر أبراهام ملتسر أن ظهور هذا المصطلح كان في منتصف القرن التاسع عشر كان قد انتشر في أوساط عدد من المثقفين والأساتذة الجامعيين، وأنه كان كثيرون من كارهي اليهود يفتخرون بعدائهم للسامية، فيطلقون على أنفسهم لقب معادى السامية.[4]

ويذكر ملتسر أن هذا التعبير "معاداة السامية" أول ما ظهر في معجم الدولة روتيك فيلْكيشن، وأنه ليس من الصحيح نسب هذا التعبير لاحقا للصحافي الألماني اليهودي فلهلم مار، بالرغم من أنه إلى المساهمة الفاعلة في نشر هذه الدعاية، في أعمال له، ومن ذلك دعوته لتأسيس رابطة باسم "رابطة معادي السامية" وأنه حرر كتيبات بعنوان "أوراق معادية للسامية"، وغير ذلك من المبادرات والأعمال.[5]

ومن الغريب أن العرب الساميين حقًّا قد أصبحوا ضحايا للقتل والتهجير والعنصرة، في حين أن أدعياء السامية من أولئك الصهاينة الشُّذاذ يُدّعى بأنهم هم الساميون وحدهم، مع أن هذا ينافي الحقائق العلمية والتاريخية المعروفة للجميع كما قلنا.

دوافع ظهور وشيوع "معاداة السامية" وأن المعنى المقصود منها هو "معاداة اليهود"

يبين مكسيم رودنسون أن معاداة السامية "مصطلح أوروبي حديث، يعني كراهية اليهود، والعداء المنهجي تجاههم، ويحمل في حد ذاته تحريفات ذات طابع أيديولوجي. ويشمل هذا المصطلح مفهوماً شاع في القرن التاسع عشر في أوروبا، ويقوم على اعتبار أن البشرية مقسمة إلى "أعراق" متمايزة تماماً ينتمي إليها الأفراد بالولادة، وأن هذه الأعراق تنتمي في جزء كبير منها إلى عائلات لغوية. وكانت كراهية اليهود تُعتبر ناتجًا من صفاتهم العرقية التي يُزعم أنها موروثة، وهي مواصفات كانت تُعتبر إمّا ممقوتة في الواقع، وإمّا أنها بطبيعتها ذاتها تحض الآخرين على الشعور بالكراهية تجاهها. ومن المفترض أن يحمل هذه المواصفات في الأساس أفراد ما يُسمى العرق السامي كلهم، أي ـ عملياً ـ جميع الشعوب التي تتحدث أو كانت تتحدث اللغات السامية، وبالتالي، فإن هذا من المفترض أن يشمل العرب أيضًا، كما أن المسيحية نفسها، بصفتها منبثقة من الديانة اليهودية، وبأن يهودًا جاؤوا بها، كانت تحمل وصمة هذا الأصل السامي.[6]

ويؤكد هذا المعنى اليهودي الألماني أبراهام ملتسر حيث بين أنه قد انتشر حتى في بداية الحرب العالمية الأولى عدد لا يستهان به من الكتب التي أخذت تطرح ما عرف بالمسألة اليهودية، والتي تخللتها بشكل واضح نزعة إلى معاداة السامية، كما تفاقم الوضع بعد الحرب العالمية الأولى بعد ما ظهر في ألمانيا ما عرف بأسطورة الطعن في الظهر، التي ألقي فيها باللائمة على الهزيمة في الحرب على اليهود الخائنين.

ثم يذكر ملتسر أن حقيقة كراهية اليهود قديمة جدًا، "أساسها كره الكنيسة لهم، إذ تشكل اليهودية خصمًا لهم، في حين أن المسيحية خرجت من اليهودية، وأدّت خيبة أمل الكنيسة في تحوّل جميع اليهود إليها، وفي أن يتخلّوا عن دينهم اليهودي، إلى كراهية أبدية، كانت هذه الكراهية موجهة ضد الدين اليهودي الذي كانت المسحية تعده أكبر خطر على على فكرة الخلاص لديها".[7]

وقد أعطى الفيلسوف الألماني البريطاني هوستون ستيوارت تشامبرلين قاعدة فلسفية لهذا المفهوم وذلك بوضعه الألمان

---

[4] أبراهام ملتسر، صنع معاداة السامية، ص39.

[5] المصدر السابق ص40.

[6] مكسيم رودنسون، أفكار بسيطة بشأن معاداة السامية، مقال مترجم في مجلة الدراسات الفلسطينية، في موقع مؤسسة الدراسات الفلسطينية الالكتروني، العدد 120، خريف 2019، ص96.

[7] أبراهام ملتسر، صنع معاداة السامية، ص41.

على قمة البشرية ووضعه اليهود في أدنى سلم البشرية. وقد أدى نشر بروتوكولات حكماء صهيون بعد الحرب العالمية الأولى إلى دعم الاتجاه المعادي للسامية، فقد أظهرت هذه البروتوكولات رغبة يهودية في السيادة العالمية ما أدى إلى إحياء الدعاية المعادية للسامية. وقامت ثورات عنيفة ضد اليهود في المجر عام 1920. وفي الولايات المتحدة دعم هنري فورد الحركة المعادية لليهود معنوياً ومالياً. وفي ألمانيا جعل أدولف هتلر معاداة السامية أحد المبادئ الأساسية لبرنامج حزبه النازي.

كما بدأت تظهر الكتابات المعادية لليهود في ألمانيا - كما أشار ملتسر وغيره - مثل كتابات يوغين دورنغ ضد السيادة اليهودية على الحياة الألمانية، والداعية إلى اتخاذ معايير لتصحيح هذا الوضع، وذلك بعدما لقيت هذه الحركة دفعة قوية على يد المستشار الألماني بسمارك.

ونشأت كذلك جمعية معاداة السامية بعدما تمكنت من جمع 255 ألف توقيع يطالب بطرد اليهود، كما قامت مظاهرات عدة في بعض المدن الألمانية مؤيدة لهذا الاتجاه. وقد رفعت ضد اليهود تهمة القتل الطقوسي (تهمة الدم) التي وجهت إليهم في العصور الوسطى.

لكن كان لـ"ول ديورانت" في هذه القضية رأي آخر، ألا وهو أن معاداة المسيحية للسامية قديمة يعود سببها "للمنافسة الاقتصادية والفكرية وفي أساليب الحياة في الجيتو التي ظلت باقية؛ إذ حافظ عليها اليهود الفقراء"، ويبين أنها كانت قد فَقدَت بُعدها الدّيني منذ وقت مبكر لدى المتعلّمين، ذلك البعد القائم على فكرة كره اليهود بسبب صلب المسيح، ولكنه يقول: إنها ظلت سائدة بين غير المتعلمين، وأنها اتخذت مَنحًى آخَرَ يتعلق بالعداء بين البرجوازية الحاكمة التي أحست بالمنافسة اليهودية الشرسة في مجال التجارة والصرافة والأمور المالية".[8]

وهذا الذي قاله ول ديورانت بين عبد الوهاب المسيري أنه كان مبنيًّا على نظرية تنادي بالعداء لليهود منذ أيام الدولة الإسبانية الذين كانوا يرون في يهود المارانو وهم اليهود الذين تنصَّروا، خطرًا كبيرًا، الأمر الذي دفع البرجوازية الحاكمة لاضطهاد اليهود؛ رغبةً منهم "في التخلص من طبقة بورجوازية جديدة صاعدة كانت تتهددها، ومن هنا، مُنع المارانو من الاستيطان في المستعمرات البرتغالية والإسبانية؛ لتقليل فرص الحراك أمامهم. وهكذا، كانت هذه الحركة تعبِّر عن اتجاه دنيوي، ولكنها تستخدم الخطاب الديني لتبرير غاياتها.

ومن هذا المنظور الطبقي العرْقي، يصبح اليهودي المندمج هو أكثر اليهود خطورةً، فهو يهودي (أي بورجوازي) يدَّعي أنه مسيحي ليحقق مزيداً من الحراك والصعود الاجتماعي. ولذا، لابد من وقفه والحرب ضده برغم تبنيه العقيدة المسيحية".[9]

ولعل ما ذهب إليه ول ديورانت تؤيده البحوث التاريخية، التي تشير إلى أن يهود أوروبا قد عاثوا في الأرض الفساد، ونشروا الرذيلة، وكانوا أول من نشر الربا، وهم من أنشؤوا السوق السوداء، إلى آخر القائمة من الأفعال غير الأخلاقية.

غير أن ذلك كله قد توارى عن أنظار الغربيين، أو طووا ذكره عمدًا لغايات في نفوسهم، وتم التركيز على الدعاية بأحقيّة اليهود في إنشاء وطن قومي لهم في فلسطين، وتحصينهم من أي نقد أو لوم، أو حتى التشكيك في صحة ما يدّعون، حتى صار "السامي بالنسبة للغرب هو اليهودي"، ومن ثَمّ "أصبح المجال الدلالي لمصطلح معاداة السامية يشير إلى أي شيء ابتداءً من محاولة إبادة اليهود، وانتهاءً بالوقوف ضد إسرائيل بسبب سياساتها القمعية ضد العرب، مرورًا بإنكار الإبادة" كما يقول عبد الوهاب المسيري.

---

[8] ول ديورانت، قصة الحضارة، ترجمة زكي نجيب محمود وآخرين، دار الجيل بيروت، 1988، 132/46.
[9] عبد الوهاب المسيري، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية، 439/4-440.

مظاهر وأشكال معاداة الأوربيين وغيرهم لليهود

تتجلَّى معاداة اليهود بطرق عديدة؛ تتراوح بين: التعبير عن الكراهية أو التمييز ضد أفراد يهود إلى مذابح منظمة من شرطة الولاية أو حتى الهجمات العسكرية على المجتمعات اليهودية بالكامل. وعلى الرغم من أنَّ المصطلح لم يكن مستخدماً بصورة شائعة حتى القرن التاسع عشر، إلا أنه ينطبق على الحوادث التاريخية المعادية لليهود ومن الأمثلة البارزة على الاضطهاد الذي تعرض له اليهود مجازر راينلاند التي سبقت الحملة الصليبية الأولى عام 1096، مرسوم الطرد من إنكلترا عام 1290، مذابح اليهود الإسبان عام 1391، ملاحقات محاكم التفتيش الاسبانية وطردهم من إسبانيا عام 1492، مجازر القوزاق في أوكرانيا من 1648 إلى 1657، مذابح اليهود العديدة في الامبراطورية الروسية بين عامَيْ 1821 و1906، قضية دريفوس بين عامَيْ 1894 و1906 في فرنسا، المحرقة في أوروبا التي احتلتها ألمانيا النازية خلال الحرب العالمية الثانية، السياسات السوفياتية المعادية لليهود وغيرها من الوقائع الشاهدة على ما تعرض له اليهود من مجازر أو اضطهاد أو تمييز في العالم الغربي والأوروبي على وجه الخصوص.

وعليه فهما حاول الأوربيون الآن إخفاء تلك الحائق، فإن "تجربة هرتزل – كما يقول عزمي بشارة - تُظهر أن العداء الفرنسي للسامية كان من أهم عوامل نشوء الصهيونية، فقد مثلت فرنسا نموذجًا للاندماج المواطني، ومع ذلك أطل العداء للسامية برأسه عبر محاكمة درايفوس التي "أيقظت" هرتزل، وفتحت عينيه على ما اعتبرها "حقيقة" لم يرها من قبل تفسر التمييز القائم ضد اليهود في البلدان الأوروبية، ومفادها أن العداء للسامية مرض أبدي، وهو موجود دائمًا ظاهرًا أو باطنًا، وأن اليهودي سيظل غريبًا في أوروبا مهما حاول الاندماج".[10]

تسويق فكرة معاداة السامية عبر الدراما والإعلام

لما كانت الدراما ذات تأثير كبير نفوس في تثبيت أية فكرة أو تسويق أي دعاية، حرصت عدد من وسائل الإعلام العربية والغربية بتخطيط عال ومنهجي من قِبَل اليهود لتثبيت فكرة معاداة السامية من خلال المسلسلات والأفلام، ولا أدلَّ على ذلك من مسلسل (فارس بلا جواد) ، وأخيرًا مسلسل (الشتات)، فـ (النصارى الصهاينة)، مما جعل الحاكمين في أمريكا وأوروبا يتهمون هذه الأعمال الفنية بمعاداة السامية، لكن معاداة الساميين العرب في أفلام ومسلسلات وأبحاث وصحف ومجلات يُغَضُّ الطَّرفُ عنها؛ فأي حرية رأي يزعمون؟!

وفي هذا الصدد يتحدث هيثم حسنين الزميل المشارك في معهد واشنطن لسياسة الشرق الأدنى عن مسلسل درامي مصري عرض في رمضان العام 2017، بعنوان "الزيبق"، يقوم بدور الشخصية الرئيسية في هذا المسلسل عاملٌ فنّي مصري يرزح تحت أعباء الطبقة الشعبية التي ينتمي إليها ويعمل لصالح شركة أمنية في تركيب كاميرات مراقبة، قبل أن تقرر الاستخبارات المصرية تجنيده وإرساله إلى اليونان لخداع الإسرائيليين وسلب أموالهم. ولاقى المسلسل استحساناً شعبياً واسعاً في مصر، فيذكر هيثم حسنين أن نزعة معاداة السامية كانت حاضرة بقوة في عرض ذلك المسلسل.[11]

ومن هنا نعرف مكر اليهود واستغلالهم مكانتَهم؛ لترويج أكاذيبهم، وجعلهم أعداءهم في الدين من النصارى ألعوبة في أيديهم وأنصاراً لهم".[12]

---

[10] عزمي بشارة، أصحيح أن معاداة الصهيونية هي أحد الأشكال الحديثة لمعاداة السامية، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، 2019، ص4.

[11] https://www.washingtoninstitute.org/ar/policy-analysis/mslslun-tlfzywny-ywdh-allaqat-almsryt-alasrayylyt

[12] مجلة البيان (٢٣٨ عددا)، تصدر عن المنتدى الإسلامي، (رقم الجزء، هو رقم العدد. ورقم الصفحة، هي الصفحة التي يبدأ عندها المقال في العدد المطبوع)، تنبيه: الأعداد بعد الـ ٢٠٠ ترقيمها غير موافق للمطبوع.

وفي مجال استثمار اليهود ومن يسعى من خلفهم للإعلام في تسويق دعاياتهم وأكاذيبهم تلك، يقول أيمن أبو لبن: "لم يكن من الصعب على الحركة الصهيونية العالمية تزييف الحقائق وقلب الوقائع فيما يخص قضية فلسطين لأسباب عديدة من أهمها: امتلاكها لوبيا صهيونيا قويا قادرا على التأثير على دوائر اتخاذ القرار، بالإضافة الى سيطرتها على وسائل الإعلام الغربية، ولعل الكذبة الكبرى التي استفادت منها الحركة الصهيونية العالمية بعد تمكنها من إنشاء دولة يهودية على أرض فلسطين هي اعادة أستخدام تُهمة «معاداة الساميّة» وحَصر العرق السامي بمعتنقي الديانة اليهودية، فما هي الساميّة وما هو العرق السامي؟"[13]

نواقض نسبة فكرة اتهام العرب بمعاداة السامية

إذن فقد ظهر لنا بجلاء بما لا يحتمل الرد والإنكار أن فكرة معاداة السامية ليست سوى أكذوبة قام على ترويجها اليهود الصهاينة والمتصهينون من الكتاب الغربيين، وقد أجمل لنا أيمن أبو لبن ما يمكن به دحض تلك الأكذوبة الشنيعة بعدة أمور، أهمها:

أ. بالنظر إلى الجذور التاريخية لاستخدام عبارة «معاداة الساميّة» لأول مرة، وأنها كانت - كما قدمنا - في أوروبا في القرن التاسع عشر إبان الاضطهاد الأوروبي لليهود، حين لم يكن في ذلك الوقت أي صدام بين العرب واليهود، الأمر الذي يدل دون أدنى شك على أن نسبة ذلك للعرب المسلمين نسبة لا أساس لها من الصحة، بل هي جناية واضحة. وفي هذا الصدد يقول عزمي بشارة: "ولا يمكن القول: إن العرب أو المسلمين في القرن التاسع عشر كانوا مُعادين للصهيونية، فهم لم يعرفوها، ولم تعنِ شيئًا لهم في القرن التاسع عشر. وعندما نشأ العداء للصهيونية في فلسطين لم يكن عداءً فكريًا، بل تلخص في موقف فلاحين ومثقفين وبرجوازية وطنية لشعب يسكن في فلسطين منذ قرون ضد الاستيطان على أرضه، ولا سيما بعد أن أدرك أنه مشروع سياسي لإقامة دولة بعد وعد بلفور وتبني الانتداب البريطاني له. فإقامة دولة يهودية في بلد تعيش فيه أكثرية عربية وأقلية يهودية صغيرة في حينه لم تَعْنِ إلا طردهم من أرضهم، ولا يُمكن أن تعني شيئًا آخر. في حين ساد تسامح مع السكن اليهودي الديني في فلسطين قبل الصهيونية (بالتبرك بالعيش قرب قبور الآباء والأجداد بحسب المتدينين)، وهناك أحياء يهودية كثيرة في القدس والخليل وطبريا وصفد تُثبت ذلك. فلم تعرف الشعوب العربية في تلك الفترة العداء للسامية .

ولم توجد ظواهر عداء خاصة باليهود تحديدًا، أو ما يُمكن تسميته عداءً للسامية. ومن الجدير بالذكر أن إحدى الإدانات ضد الاستيطان الصهيوني العلماني في فلسطين أَصدرتها جماعة اليهود الأرثوذكس في القدس، فهؤلاء هم أول من عارضوا الاستيطان الصهيوني في فلسطين أيديولوجيًا في موقف موجه إلى السلطان العثماني".[14]

ب. وبالنظر كذلك إلى ما قدمناه من نسبة السامية إلى «سام ابن نوح عليه السلام»، وانقسام المجموعات الساميّة إلى مجموعتين، تضم المجموعة الأولى منهما كما في بعض البحوث والدراسات المعاصرة: الآشوريين والفينيقيين والعبريين، وأما المجموعة الثانية فتضم العرب الذين يُعَدُّون الأكثر عددًا في العرق السامي، فكيف يمكن لمنصف أن يُطلق صفة الجنس العرقيّ على متبعٍ لدين مُعَيَّن؟![15]

ومن هنا كان عبد الوهاب المسيري يرى أن "مصطلح معاداة اليهود أكثر دقة ودلالة من مصطلح معاداة السامية، كما أنه

---

[13] أيمن أبو لبن، مقال في موقع القدس العربي، بعنوان: "معاداة الساميّة: الكذبة الصهيونية الكبرى" https://www.alquds.co.uk/

[14] عزمي بشارة، أصحيح أن معاداة الصهيونية هي أحد الأشكال الحديثة لمعاداة السامية، ص5.

[15] أيمن أبو لبن، "معاداة الساميّة: الكذبة الصهيونية الكبرى" https://www.alquds.co.uk/

أكثر حياداً ولا يحمل أية تضمينات عنصرية ولا أية أطروحات خاطئة".[16]

ج. ولو بحثنا كذلك قليلًا في تاريخ اليهود لوجدنا أن هناك نسبة كبيرة من اليهود «الخَزَر» وهؤلاء يعود أصلهم الى الشعوب الوثنية التي استقرت في أوروبا الشرقية ثم اعتنقت اليهودية وعاشوا ضمن الامبراطورية الروسية، عدا عن اليهود الأفارقة واليهود القادمين من الجزيرة العربية، فكيف نجمع كل هؤلاء في مجموعة عرقية واحدة؟![17]

د. والأنكى من ذلك أن يتم استثناء العرب من العرق السامي وهم يشكلون الأغلبية ممن ينحدرون من نسل سام! بعد أن استطاعت البروبوغاندا الصهيونية من حَصر العرق السامي في معتنقي الديانة اليهودية رغمًا عن المنطق والتاريخ، تمكنت من نَصب المشانق والنيل من كل من تسوّل له نفسه انتقاد أو مخالفة المخطط الصهيوني بتهمة «معاداة الساميّة» وهي تهمة تشير الى التمييز العنصـري والتفرقة بين البشـر على أساس العرق أو الدين، مستغلين بذلك عقدة التمييز العنصري في العالم الغربي، والعزف على وتر الظلم والقهر والتعسّف الذي تعرض له اليهود في أوروبا وإجلائهم منها بالقوة، عدا عن المذابح النازيّة.[18]

الكُتّاب المعاصرون الغربيُّون المُتّهمُون بمُعاداة الساميّة

يذكر لنا أيمن أبو لبن نموذجًا من الكتاب الغربيين المعاصرين الذين وُجّهت إليهم تهمة معاداة السامية، فيقول: "ولعل أهم من اتُّهم بمعاداة الساميّة في العصر الحديث هو السياسي والكاتب الفرنسي روجيه غارودي الذي أعلن إسلامه بعد أن كان مُنتسبًا للحزب الشيوعي الفرنسي وكان مولعاً بالماركسيّة، وقد كذّب غارودي الرواية الصهيونية للمحرقة النازية لليهود «الهولوكوست» وشكّكَ في أرقام الضحايا وبيّن أن اليهود لم يكونوا وحدهم من تعرّض للتعذيب والقتل بأفران الغاز النازية، كما نشر العديد من الكتب التي تحارب الفكر الصهيوني وخصوصاً بعد مجازر إسرائيل في حرب لبنان عام 82 ونتيجة لذلك تعرّض غارودي للعديد من المشاكل والمتاعب وتم الحكم عليه بالسجن مع وقف التنفيذ ، كما تم منعه من دخول بعض البلاد والتنقل بحرية بين دول أوروبا وتعرّض لحظر عام في وسائل الإعلام الغربية.

أما من فئة الفنانين والممثلين، فقد تعرّض الممثل والمخرج الأمريكي «ميل جيبسون» للعديد من المضايقات وتم إتهامه بمعاداة السامية بالنظر الى تصريحاته المثيرة للجدل عن اليهود، وأستعرت الحملة الصهيونية ضده بعد إنتاجه وإخراجه لفيلم «آلام المسيح» الذي يُوثّق المؤامرة اليهودية لقتل المسيح وما تعرض له السيد المسيح من تعذيب وصلب، وإن كُنّا نختلف مع رواية قتل وصلب المسيح إلا أننا نتفق تماماً مع المؤامرة اليهودية لقتل المسيح عليه السلام.

أذكر أن الممثل الأمريكي المعروف «مارلون براندو» صاحب دور العرّاب الأكثر شهرة في تاريخ السينما الأمريكية قال ذات مرّة في لحظة صدق عابرة أن اليهود يسيطرون على عالم السينما في هوليود وأنهم يستغلون صناعة الأفلام و يحتكرون الفن وأن كل من يعمل في هذا المجال يجب أن يكون من «المرضي عنه» حتى ينجح.

هزّت هذه التصريحات أركان هوليود وتردّد صداها في العالم أجمع، ولم تمض أربعٌ وعشرون ساعة حتى دعى مارلون براندو الى مؤتمر صحافي وقدّم اعتذاره عن هذه التصريحات، وبكى بكاءً شديداً وهو يُبدي ندمه على ما قال ! معاداة الساميّة هي أكبر كذبة أعادت إنتاجها الصهيونية العالمية في العصر الحديث بهدف تحصين اليهود من المحاسبة والملاحقة القانونية وتحليل سفك دماء من يناصبونهم العداء أو حتى يخالفوهم فكرياً ، ويتم إستغلال هذه التهمة لوضع اليهود في منزلة فوق كل

---

[16] عبد الوهاب المسيري، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية، 439/4.

[17] أيمن أبو لبن، "معاداة الساميّة: الكذبة الصهيونية الكبرى" https://www.alquds.co.uk/

[18] المصدر السابق ، https://www.alquds.co.uk/

البشر، وعلى كل إنسان حر وصاحب مبدأ أن يُعرّي كذب وزيف هذه الادعاءات".[19]

ويقول الباحث السياسي هادي قبيسي: "إن الحرب العالمية الثانية شهدت أحداثًا في ألمانيا، كانت ممتدة منذ الحرب العالمية الأولى، وهي كانت مع اليهود تحديدًا. وفي تفاصيلها هو أن بعض الطائرات الألمانية والتي تحولت فيما بعد للحزب النازي اعتبرت اليهود مسؤولين عن الهزيمة في الحرب العالمية الأولى؛ نتيجة الاضرابات في مصانع السلاح".

وأضاف: "إن النازية عندما بدأت باستلام السلطة أواخر الثلاثينات اتهمت اليهود هي المسؤولين وليس الألمان من كانوا فاشلين بالحرب وكان في تلك الفترة تموضع النخبة اليهودية الاقتصادية في داخل المانيا كان يستفيد من الحصار الذي كان مفروضا على المانيا ولذا فكان نغمة شعبية كبيرة على اليهود".

وقد أشار هادي قبيسي إلى أن اليهود لعبوا دورًا كبيرًا بالحصار الدولي على ألمانيا النازية خلال الحرب وبعد الحرب مؤكدًا أن التوجه الألماني في تلك الفترة كان عرقيًا بالنسبة للعرق الآريّ، ولذا فإن اليهود خرجوا بعرق السامية ووضعوا السامية أمام الآريّة وإن هذا الأمر اعيد توظيفه مرارا وتكرارا حتى اصبح سلاحا للكيان الصهيوني.

من جهته قال الباحث والكاتب في الشؤون الإستراتيجية الدكتور علي حمية: "إن اليهود ليس عرقًا وإنما ديانة، ولكن بني اسرائيل حصروا موضوع السامية بالعرق اليهودي. وأكدوا - تحريفًا - أن العرب يعودون إلى كنعان، وهم يعودون إلى سام، وأن ما جاء في التوراة يقول: إن كنعان ليس له ذُرّية".

وأضاف: "إن السامية أو اللاسامية هي متناقضات تخدم نفس الهدف مؤلفة من الصهيونية والماسونية ابتداء من الألف وثمان مئة وسبعة وتسعين، واكتسبوها من الصحافة الألمانية".

وأما الدكتور علي حمية فقد أشار إلى "أن الصهيونية هي عقائدية تؤمن بعودة اليهود إلى جبل صهيون، وتؤمن بالمعتقدات اليهودية، ولكن الماسونية هي الفرع الثاني لدعم كل اللاسامية".[20]

وقال عاصم عبد الرحمن: "قال السيناتور الأميركي الديموقراطي (الرئيس الحالي) جو بايدن في ثمانينيات القرن الماضي: إذا نظرنا إلى الشرق الأوسط ولو لم تكن هناك إسرائيل لكان على الولايات المتحدة اختراع إسرائيل لحماية مصالحها في المنطقة... إسرائيل هي أفضل استثمار قمنا به بقيمة 3 مليارات دولار". مقولةٌ ما تزال تتكرر على لسان بايدن الذي أعاد التأكيد عليها في تل أبيب التي زارها متضامناً إثر اندلاع عدوانها على قطاع غزة، فهل وجود إسرائيل في المنطقة كياني أم وظيفي؟".

ثيودور هارتزل، ومعاداة السامية

يذكرعاصم عبد الرحمن أن ثيودور هارتزل مؤسس الحركة الصهيونية (1897) يرى "أن معاداة السامية هي حركة شديدة التعقيد. ويرى في هذه الحركة عناصر قاسية منها التعصب الموروث، المنافسة التجارية العامة، عدم التسامح الديني إلى جانب عنصر الدفاع عن النفس. وهو لا يعتبر المشكلة اليهودية أنها مشكلة اجتماعية أو دينية، حتى وإن أخذت أحيانًا هذا الطابع، بل هي قومية، ولكي تُحل يجب إثباتها كمسألة سياسية دولية تناقشها أمم العالم المتحضرة وتعالجها".[21]

---

[19] المصدر السابق ، https://www.alquds.co.uk/

[20] مقابلة تلفزيونية في برنامج نوافذ فيقناة العالم الإخبارية مع الباحث السياسي هادي قبيسي، والباحث والكاتب في الشؤون الاستراتيجية علي حمية، وأستاذ العلوم السياسية د. جمال زهران، في حلقة بعنوان: معاداة السامية، أكذوبة الغرب – الجزء الثاني، https://www.alalam.ir/news/6537418/.

[21] عاصم عبد الرحمن، مقال في موقع جراند الالكتروني، بعنوان : "معاداة السامية: الكذبة التي أنشأت إسرائيل" https://www.grandlb.com/politics/68969/.

ويقول عاصم عبد الرحمن: "إنَّ الشعب اليهودي في نظر هارتزل هو شعب واحد مهما اختلفت البلدان التي يعيش فيها والنظم التي يتبعها. وهذا الشعب حاول أن يختلط بالمجتمعات القومية التي عاش فيها، إلى جانب محاولته الحفاظ على تراثه اليهودي وديانته، ولكنه فشل في ذلك لأن الدول التي يعيش فيها لم تسمح له بذلك. ويقول إن من العبث أن يصبح اليهود وطنيين مطيعين لهذه الدول، ومن العبث أيضاً أن يضحي اليهود بالحياة والعتاد من أجل هذه الدول كما يفعل المواطنون. كما أن من العبث أن يحاول اليهود الاسهام في شهرة هذه البلاد ورفع شأنها في العلوم والفنون أو في إثرائها عن طريق التجارة. ففي هذه البلاد – يقول هارتزل – يُعامَل اليهود معاملة الأجانب، فالغالبية هي التي تقرر عادة من هو الأجنبي وتحدد علاقتها به على أساس القوة التي تملكها. ولذلك يقول إن من العبث أن يعلن اليهودي ولاءه لهذه الأمم وطاعته لقوانينها.

والدولة اليهودية التي يدعو إليها هارتزل سوف لا تضر – على حد قوله – بمن تم اندماجهم من اليهود الذين يخشون على أموالهم وحقوقهم التي اكتسبوها في البلاد التي اندمجوا فيها، ويطمئنهم بأن إنشاء الدولة اليهودية سيكون في صالحهم حتى لو لم يهاجروا إليها، وذلك لأنهم سيجدون ملاذاً لهم في أي وقت يتعرضون فيه للخطر أو يفقدون فيه الأمان في البلاد التي يعيشون فيها.

وكان هارتزل يعتقد أن القوى الكبرى يجب أن تعمل من جانبها على مساعدة اليهود في التخلص من العداء للسامية عن طريق إنشاء دولة يتم تهجير اليهود إليها فيتحقق لهذه الدول الخلاص من العنصر اليهودي، وتنتهي بذلك ظاهرة معاداة السامية.

يرى هارتزل أيضاً أن العنصر اليهودي في أي مجتمع من المجتمعات عنصر مثير للاضطراب والتمرد داخل المجتمع الأوروبي، وهذا أمر يتعلق بطبيعة اليهودي، فهو لا يستطيع العيش مع الشعوب الأخرى، وإن عاش فلكي يكون عنصراً مدمراً لقوة هذه الشعوب ومحرّضاً على الثورة وقلب الأوضاع.

وفي هذا السياق لعب هارتزل على حبلين متناقضين، فقام بمراسلة ملوك أوروبا وحكامها وصوَّر لهم أن بقاء اليهود داخل المجتمعات التي يحكمونها ليس في صالح هذه المجتمعات ولا في صالح حكوماتها، ولذا يجب على هذه الحكومات تشجيع فكرة الصهيونية وإنشاء الوطن اليهودي حتى تتخلص من العناصر المناهضة لها. فكان وعد بلفور الذي أطلقه وزير الخارجية البريطاني آنذاك جيمس آرثر بلفور في 2 تشرين الثاني 1917 عبر رسالة بعث بها إلى زعيم الجالية اليهودية في بريطانيا المصرفي ليونيل دي روتشيلد بإنشاء وطن قومي لليهود على أراضي فلسطين المنتدبة على أثر انهيار السلطنة العثمانية".[22]

الولايات المتحدة وإسرائيل ومعاداة الصهيونية

يشير عاصم عبد الرحمن إلى ذلك التأييد الأمريكي للصهاينة اليهود من خلال الدعم اللوجستي والعسكري والإعلامي لهم، فيقول: "لا تتردد الولايات المتحدة في تقديم مطلق الدعم السياسي والديبلوماسي والعسكري الذي يتراوح بين عامَيْ 1946 و2023 بحسب بيانات الوكالة الأميركية للتنمية الدولية التي ناقضت البيانات الحكومية القائلة بنحو 156 مليار دولار، فهي تقارب نحو 260 مليار دولار معظمها يعود إلى مختلف القطاعات العسكرية والدفاعية لما يجمعهما من أهداف استراتيجية مشتركة.

لقد وجدت الولايات المتحدة في إسرائيل حليفاً يمكن الاعتماد عليه في الشرق الأوسط منذ ما بعد الحرب العالمية الثانية لمواجهة السوفيات والعرب القوميين والثوريين والثورة النفطية في الخليج العربي وقيام الجمهورية الاسلامية في إيران بالإضافة إلى إثارة النعرات الطائفية والمذهبية وتغذية الخلافات السنية – الشيعية.

[22] المصدر السابق، https://www.grandlb.com/politics/68969/.

ولعل اللوبي الصهيوني المتمدد في دوائر القرار الأميركية يجعل من هذا الدعم مطلقاً ومستمراً مهما تبدلت الإدارات الأميركية إذ إنه متجذر في أغوار الدولة العميقة وهو يعمل على إسكات الأصوات التي تنادي بين الحين والآخر بضرورة تقنين المساعدات الأميركية لاسرائيل أو إيقافها وهو ما برز جلياً أثناء عدوانها المستمر على قطاع غزة.

من الواضح أنَّ إسرائيل تلعب دوراً وظيفياً في منطقة الشرق الأوسط بالنيابة عن الولايات المتحدة التي تخجل أحياناً من القيام بما تنفذه إسرائيل من جرائم إبادة وقتل وكراهية بحسب مراقبين. وفي ما يتعلق بمعاداة السامية فكل سكان شبه الجزيرة العربية والعراق وسوريا ولبنان وفلسطين ساميون، فهل من المنطقي أن يعادي الساميون أنفسهم أم أن اليهود هم فقط ساميون والعرب خدامهم كما يعتقدون؟".[23]

الفئات المستهدفة بفكرة معاداة السامية

لخص لنا عبد الباري عطوان الفئات التي يقوم الصهاينة بمحاربتها تحت شعار معاداة السامية، فيقول: "تعيش اللوبيّات الإسرائيليّة في الغرب حالةً من السّعار وصلت ذروتها هذه الأيّام، والهدف هو تشويه ومُحاربة أيّ عمل فنّي، أو سياسي، أو تعبير إبداعي على وسائل التواصل الاجتماعي يكشف الوَجْه الإجرامي البَشِع للاحتِلال الإسرائيلي، وخاصَّةً في العالم الغربي ومهرجاناته ومُنتدياته وجامعاته وإعلامه، الأمر الذي يعني مُحاربة "حُريّة التّعبير" التي تُشَكّل أحَد الأعمدة الرئيسيّة للديمقراطيّة الغربيّة، والتي للأسَف لم تعد كذلك".

وضرب عطوان على ذلك مثالًا، فقال: "نقول هذا الكلام بمُناسبة الحملة الشّرسة التي يتعرّض لها فيلم "فرحة" الذي ألّفته وأخرجته الفنّانة الأردنيّة دارين سلام، ويدور حول قصّة فتاة عُمرها 14 عامًا، تتعرّض قريتها لهُجومٍ وَحشيٍّ لجيش الاحتِلال الإسرائيلي عام 1948 (النّكبة) وتُشاهد من مَخبأها إعدام أُسرَتها وأقاربها بدَمٍ بارد ممّا يقلب حياتها وأفكارها ويدفعها لتغيير مُستَقبلها الذي كانت تَحلُمُ به.

وبين عطوان أن إفيغدور ليبرمان وزير الماليّة الإسرائيليّة شنّ حملةٍ شَرِسَةٍ ضدّ شركة "نتفليكس" التلفزيونيّة العالميّة، وطالب بمنْع عرضها للفيلم، وقامت جماعات يهوديّة صُهيونية بالشّيء نفسه، ومنْع مُشاركته في مهرجان كان للأفلام بحُجّة مُعاداته ومُخرجته وفريق إنتاجه للسّاميّة، ومنْعه من الترشّح لجائزة "الأوسكار" بطَلبٍ من وزارة الثقافة الأردنيّة".

وضرب لنا عطوان نموذجًا آخر من محاربة الصهيونية العالمية للمجال الفني والدرامي تحت شعار معاداة السامية، فقال: "نفس حملة الكراهيّة هذه واجهها المُخرج الإسرائيلي إلون شفارتز الذي أعَدَّ فيلمًا وثائقيًّا عن مذبحة اللّطرون (قُرب القدس) التي راح ضحيّتها أكثر من 80 أسيرًا مِصريًّا جرى إعدامهم حرقًا في حرب عام 1967 وجرى ودفنهم في مَقبرةٍ جماعيّةٍ وإقامة مرآب للسيّارات فوقها لإخفاء معالم المجزرة البَشِعَة.

اللوبيّات الإسرائيليّة تُريد تصوير "إسرائيل" كواحةٍ للديمقراطيّة والتّعايش، واحتِرام حُقوق الإنسان، وحُريّة التّعبير والرّأي الآخَر من خِلال نفي السّرديّة الفِلسطينيّة، واتّهامها بمُعاداة الساميّة، ومن المُؤسِف أن هذا التّزوير الفاجِر للتّاريخ يجد تجاوبًا من حُكوماتٍ أوروبيّةٍ خاصَّةً في لندن وبرلين وباريس وبروكسل علاوةً على واشنطن.

العصابات اليهوديّة طردت أكثر من 760 ألف فِلسطيني من قُراهم ومُدُنهم الفِلسطينيّة تحت تهديد القتل قبيل نكبة عام 1948، وأزالت أكثر من 450 من قُراهم من الوجود وِفْق خطّة مُحكَمة للتّطهير العِرقي في أبشَع صُوره، وهو تطهيرٌ جرى توثيقه في دراسات وكتب لمُؤرّخين يهود أبرزهم إيلان بابيه، ووقائع الفيلم لا تخرج عن هذا السّياق، وتستند إلى تجاربٍ

[23] عاصم عبد الرحمن، معاداة السامية: الكذبة التي أنشأت إسرائيل، https://www.grandlb.com/politics/68969.

شخصيّةٍ ووثائق دوليّة.

هذ الحملة الصهيونيّة لتكميم الأفواه وقمْع حُريّة التّعبير لضحايا المجازر الإسرائيليّة هي دليل ضعف، وشُعور الكثير من المُستوطنين الإسرائيليين باقتِراب نهاية هذه الدّولة المارقة، وبدء تفكّكها وانهِيارها، وهذا ما يُفَسّر تزايد أعداد الهِجرة المُعاكسة إلى مَلاذاتٍ آمنةٍ في أمريكا وكندا وأوروبا هذه الأيّام.

ما لا يُدركه الإسرائيليّون أن مُحاولاتهم لإخفاء تاريخهم الدمويّ، ومجازرهم التي ارتكبوها، وما زالوا، في حقّ الأبرياء العُزّل في فِلسطين المُحتلّة، ومنْع وصول الرّواية الفِلسطينيّة الحقيقيّة إلى مُختلف أنحاء العالم تُواجه الفشَل، فأوروبا ليست العالم، وحُكوماتها وليست شُعوبها، وهُناك وسائل تواصل اجتماعي بديلة، الأهم من ذلك أن الجيل الجديد من العرب والمُسلمين، ومن ضمنهم الفِلسطينيّون طبعًا، باتوا على درجةٍ عاليةٍ من الوعي والإبداع، في كافّة الميادين، وخاصَّةً الإبداع الفنّي، والاتّصال الجماهيري، والإعلام بكُلّ تفرّعاته، ولهذا التّغيير مُتسارعٌ وكذلك القلق والسُّعار الإسرائيلي.

حالة الكراهية الصّادمة التي قُوبلت بها محطّات التّلفزة الإسرائيليّة ومُراسلوها في مونديال الدّوحة من قبل الغالبيّة السّاحقة من المُشجّعين العرب، والكثير من الأجانب، وحتّى من الدّول المُطبّعة، كانت الدّليل الأبرز على فشل كُل حملات التّضليل، ومُصادَرة حُريّة التّعبير، وإشهار سيف "مُعاداة السّاميّة" المسموم.

ولعَلّ وصول حُكومة إسرائيليّة فاشيّة عُنصريّة برئاسة بنيامين نِتنياهو التي بثّت الرّعب في صُفوف الإسرائيليين وتُعمّق الانقِسام بينهم، هي "ثمرة" لهذه السّياسات الإجراميّة والفوقيّة الإسرائيليّة، وإسقاط القِناع المُخادع عن وجهها الدّمويّ القبيح".[24]

خاتمة البحث

إذًا فقد تبين من خلال هذا البحث عدة نتائج نجملها فيما يلي:

- إن ميلاد هذه فكرة ونشوء مصطلح معاداة السامية، أو اللاسامية، كان سابقًا على تلك العلاقة التي حصلت بين العرب واليهود، إبان مجيء اليهود إلى فلسطين، وكان ذلك لصرف الرأي العام إلى التعاطف مع اليهود، وفي سكوت الدول الغربية عن تلكم المغالطة، بل بسعيهم إلى تقوية ذلك الاتجاه الذي أراده الصهاينة، نوع من التنصل عن معاداة اليهود، الذي هو فكرة أصيلة في الثقافة المسيحية كما بينه رودنسون وملتسر وغيرهما، ومن جهة أخرى ففيه التقاء لمصالح اليهودية والمسيحية تجاه العرب المسلمين، ولا سيما أهل فلسطين.

- معاداة السامية في حقيقتها معاداة الغرب لليهود، ولا سيما ألمانيا وفرنسا وإسبانيا، وكان ذلك العداء على أساس ديني أولاً، باعتبار أن اليهود كانوا وراء قتل المسيح، ثم انتقل العداء بعد ذلك لأغراض أخرى، وهاهنا اختلف الباحثون: ففي حين أن بعضهم يراه قديمًا منذ عهد الدولة الإسبانية، التي جاءت إبان الحكم الإسلامي للأندلس، وكيف كانت الطبقة البرجوازية آنذاك ترى فيهم خصما اقتصاديا ومنافسا شرسا يهدد مراكزهم، يراه البعض الآخر مصطلحا حديث النشوء، ظهر في القرن التاسع عشر؛ إبان الاضطهاد النازي الألماني لليهود، والمئة السود في روسيا، والعنصرية في فرنسا، وهكذا.

- انقسم الكتاب والدارسون المعاصرون في اشتقاق مصطلح معاداة السامية، ففي حين أن بعضهم يرى أنه مشتق قديمًا من المصطلح الإنجليزي: أنتي سيميتزم، يراه البعض الآخر مصطلحًا يهوديًا؛ أول من أطلقه ولهلم مار الكاتب والمفكر اليهودي.

- مهما حاول الغربيون والأوربيون من إخفاء حقيقة معاداتهم لليهود، فإن الأمثلة البارزة على الاضطهاد الذي تعرض له

[24] عبد الباري عطوان، أُكذوبة مُعاداة السّاميّة المسمومة لن تمنع وصول فيلم "فرحة" الأردني إلى "الأوسكار"، صحيفة رأي اليوم الالكترونية، https://www.raialyoum.com.

اليهود من قبلهم ومن قبل الروس، كلها أمثلة لاتزال حاضرة في ذهن اليهود، ولا سيما هرتزل مؤسس الصهيونية العالمية.

- في سبيل إشاعة وإعلان فكرة معاداة السامية تم استثمار لليهود للإعلام والدراما، بكونهما الأداة القوية المؤثرة في النفوس والعقول، حيث ظهرت نماذج من الأفلام والمسلسلات تصور اليهود على أنهم ضحايا ومساكين، وأنهم قوم يستحقون الشفقة والرحمة.

- وفي المقابل تم إيقاف كل عمل درامي يطعن في فكرة معاداة السامية ويظهر زيفها وكذبها وبطلانها، بالرغم من أن بعضها كان مرشحًا لنيل جائزة الأوسكار على أفضل عمل درامي في بعض السنوات، كما تضمن ذلك اتهام بعض الممثلين والفنانين بمعاداتهم للسامية، أمثال ميل جيبسون و مارلون براندو، وغيرهما.

- كما تم اتهام عدد من الكُتّاب والباحثين الأحرار الذين قاموا بالكشف عن كذب تلك الدعاية المتهافتة؛ بأنهم أعداء للسامية، مثل روجيه جارودي، وغيره.

المصادر والمراجع

أولًا: الكتب

- المفصل فى تاريخ العرب قبل الإسلام، الدكتور جواد علي (ت ١٤٠٨هـ)، دار الساقي، ط. الرابعة ١٤٢٢هـ/ ٢٠٠١م.
- عبد الوهاب المسيري، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية.
- أبراهام ملتسر، صنع معاداة السامية.
- مكسيم رودنسون، أفكار بسيطة بشأن معاداة السامية، مقال مترجم في مجلة الدراسات الفلسطينية، في موقع مؤسسة الدراسات الفلسطينية الالكتروني، العدد 120، خريف 2019.
- ول ديورانت، قصة الحضارة، ترجمة زكي نجيب محمود وآخرين، دار الجيل بيروت، 1988.
- عزمي بشارة، أصحيح أن معاداة الصهيونية هي أحد الأشكال الحديثة لمعاداة السامية، المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات، 2019.
- مجلة البيان (٢٣٨ عددا)، تصدر عن المنتدى الإسلامي، (رقم الجزء، هو رقم العدد. ورقم الصفحة، هي الصفحة التي يبدأ عندها المقال في العدد المطبوع)، تنبيه: الأعداد بعد الـ ٢٠٠ ترقيمها غير موافق للمطبوع.

ثانيًا: المواقع الالكترونية

- أيمن أبو لبن، مقال في موقع القدس العربي، بعنوان: "معاداة الساميّة: الكذبة الصهيونية الكبرى " https://www.alquds.co.uk/
- عاصم عبد الرحمن، مقال في موقع جراند الالكتروني، بعنوان : "معاداة السامية: الكذبة التي أنشأت إسرائيل " https://www.grandlb.com/politics/68969/.
- عبد الباري عطوان، أُكذوبة مُعاداة السّاميّة المسمومة لن تمنع وصول فيلم "فرحة" الأردني إلى "الأوسكار"، صحيفة رأي اليوم الالكترونية، https://www.raialyoum.com.

https://www.washingtoninstitute.org/ar/policy-analysis/mslslun-tlfzywny-ywdh-allaqat-almsryt-alasrayylyt.

ثالثًا: المقابلات التلفزيونية

- مقابلة تلفزيونية في برنامج نوافذ فيقناة العالم الإخبارية مع الباحث السياسي هادي قبيسي، والباحث والكاتب في الشؤون الاستراتيجية علي حمية، وأستاذ العلوم السياسية د. جمال زهران، في حلقة بعنوان: معاداة السامية، أكذوبة الغرب – الجزء الثاني، https://www.alalam.ir/news/6537418/.

Irk Temelli Siyonizm'in Anti-Semitizm İronisi

Neslihan KURAN*

Giriş

İsrail'in Hamas'ın 7 Ekim'de gerçekleştirdiği Aksa Tufanı saldırısından bu yana Gazze Şeridi'ne aralıksız düzenlediği hava ve kara saldırılarında şimdiye kadar üçte ikisi kadın ve çocuk olmak üzere (15 bin çocuk, 10 bin kadın) yaklaşık 33 bin insan ölmüştür.[1] Altı aydır devam eden saldırılarda bebeğiyle çocuğuyla, kadınıyla genciyle, doktoruyla basın çalışanıyla, profesörüyle öğrencisiyle, üniversitesiyle hastanesiyle, camisiyle mezarıyla komple bir şehir insanlarıyla birlikte sistematik bir şekilde yok edilmiştir. Hayatta kalmayı başaran 1 milyondan fazla Filistinli ise yer değiştirerek Refah sınırına yığılmıştır. Bu insanlar şu sıralar İsrail'in Gazze'de uyguladığı sıkı ablukanın neden olduğu kıtlıkla mücadele etmektedir. Aylardır bölgeye gıda, su, ilaç gibi insanî yaşam malzemelerinin sevkiyatı yapılamadığı için hayvan yemi öğüterek hayatta kalmaya çalışan Gazzeliler artık onu da tüketmiş durumda ve her gün yetersiz beslenmeden dolayı ölümler gerçekleşmektedir. Açıktır ki sivillere karşı gıdanın savaş silahı olarak kullanılması bir savaş suçudur ve "aç bırakma yoluyla soykırımın" bir parçasıdır.[2] Pek çok uzman İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarında soykırım da dahil savaş suçlarının birçok çeşidinin işlenmiş olduğunu açıklamış durumdadır.[3] World Central Kitchen'ın yedi çalışanının stratejik nokta atışıyla öldürülmesi gibi[4] Gazzelilere insanî yardımda bulunmak isteyen uluslararası kurum veya kuruluşlar da İsrail ordusunun hedefi halindedir.

Gazze'de yaşananlara kayıtsız kalmayan Güney Afrika Filistinlilere yönelik gerçekleştirilen hak ve hukuk ihlallerine ve soykırıma karşı Lahey Uluslararası Adalet Divanı'na İsrail'i şikâyet

* Dr, Bağımsız Araştırmacı. neslihankuran@gmail.com

[1] *Associated Press*, "Iran Promises Payback for Israel's Apparent Strike that Killed top Generals", (3 Nisan 2024).

[2] Melike Pala, "İsrailli Hukukçu Gordon, Almanya'yı Silah Göndererek İsrail'in Suçlarına Ortak Olmakla Suçladı", *Anadolu Ajansı,* (3 Nisan 2024).

[3] United Nations, "Rights Expert Finds 'Reasonable Grounds' Genocide is being Committed in Gaza", *Un News,* (26 Mart 2024); Melike Pala, "İsrailli Hukukçu Gordon, Almanya'yı Silah Göndererek İsrail'in Suçlarına Ortak Olmakla Suçladı", *Anadolu Ajansı*, (3 Nisan 2024); James Shotter, "UN Expert says Israel Committing Genocide in Gaza", *Financial Times,* (26 Mart 2024); *Middle East Monitor*, "Professor Avi Shlaim says Israel Carrying Out 'Most Destructive' Assault on Gaza to Date", (29 Ocak 2024).

[4] Allegra Goodwin, Gianluca Mezzofiore, "Israeli Attack that Killed Aid Workers Consistent with Multiple Precision Strikes, Analysis Shows", *CNN*, (3 Nisan 2024); Ron Kampeas, "Israel says Its Strike Killed 7 World Central Kitchen Humanitarian Aid Workers in Gaza", *Jewish Telegraphic Agecny*, (2 Nisan 2024).

etse de konu üzerinde net bir tutum alınmamış, Filistin-İsrail arasında ateşkese yönelik bir sonuç henüz elde edilmemiştir. Filistin için neden 57 İslam ülkesinden birisinin değil de Hristiyan bir Afrika ülkesinin Lahey'e gittiği hususu çok tartışıldı. Nedeni Güney Afrika'nın tarihiyle alakalıdır. Güney Afrika uzun yıllar ayrımcılık üzerine kurulu apartheid sistemle mücadele etmiş bir ülkedir. Ten rengine göre bir ayrımı da kapsayan ırkçı emperyalist apartheid sistemde beyaz ırk, siyah ırka göre daima üstün kabul edilmiştir.[5] İnsan ırk tipolojilerine göre yapılan bu ayrım esasında 19. yüzyıl Batı ürünüdür ve Afrika kıtasında sömürgecilik ve köleliğin zirve yaptığı dönemlerde yapılan işin haklılık gerekçesi olarak hizmet etmiş bir sınıflandırmadır. Bu bakış açısıyla siyahî olarak addedilen insanlar[6] bir taraftan köle olarak alınıp satılırken diğer taraftan tarihi mirasları, kültürel zenginlikleri, yeraltı kaynakları sömürülmüş, Batı'ya aktarılmıştır. Güney Afrika sömürgeciliğin ve köleliğin Batılılar tarafından çizilmiş sınırlarında mücadele etmiş ülkelerden sadece biridir. Pek çok Afrika ülkesinin durumu Güney Afrika ile benzerdir. Dolayısıyla Hristiyan bir Afrika ülkesinin Filistinlilerin yanında yer alıp hukuk mücadelesi vermesi doğrudan dinî-politik bir destekten ziyade tarihsel geçmişleriyle alakalı bir duruştur. Irkçılık ve ayrımcılıkla mücadele etmiş bir halkın susmamasıdır.[7]

Burada söylenmek istenen husus şudur, ki bu çalışmanın da ana temasıdır; ırk ayrımını da içerisine alan apartheid sistemin sadece Afrikalılara uygulandığı düşünülür. Ancak Ortadoğu'da yaşanan ve en çok Filistinlilerin hissettiği istisnai bir durum çoğu kişinin gözünden kaçmaktadır; İsrail apartheid sistemi.[8] Böyle bir sistemin ortaya çıkışının 19. yüzyıl Avrupa'sında yükselen

[5] Üç temel uluslararası sözleşme apartheid'ı suç saymaktadır: Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICERD); Apartheid Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (Apartheid Sözleşmesi) ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Roma Statüsü (Roma Statüsü). Bkz. Metin Duyar, "İsrail Hükümetinin Sistematik Baskı Politikası: 'Apartheid' Rejiminin Sonuçları", *Türk Asya Stratejik Araştırma Merkezi (TASAM),* (18 Ekim 2023).

[6] Köle olmanın siyahî olmakla eşdeğer olduğu kabul görse de siyah-beyaz temelinde yaratılan ırk tipolojisinin oluşumu kölecilik ve sömürgeciliğin ortaya çıktığı dönemlerle hemen hemen aynıdır. Örneğin Amerikan yerlisi Kızılderililer de kıtaya sonradan gelenler tarafından sömürülmüş, köle olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla burada bahsedilen şey aslında renk pigmentinden ziyade, emperyalist sömürge sistemi ve kullandığı araçlardır.

[7] Sömürge konusu bölge bölge değişen geniş bir konudur ve sömürgeleştirilen bölge sadece Afrika kıtası değildir. Örneğin Filistin'e desteğiyle önemli bir çıkış yapan İrlanda, İngiltere'nin en eski kolonilerindendir. "Sürgün, gasp, zorunlu göç, ayrımcılık, açlık… Tarihimizi Filistinlilerin gözlerinde görüyoruz" diyen İrlanda Başbakanı emperyalist sömürge geçmişlerini hala hatırladıklarını ve bu anlamda Filistinlileri çok iyi anladıklarını söyleyerek Filistinlilere desteklerini sunması bu duruma örnektir. (Bkz. Niamh Kennedy, Eoin McSweeney, "Why Ireland is the Most Pro-Palestinian Nation in Europe", *CNN,* (29 Mart 2024). Yine Yeni Zelanda yerlilerinin (Maoriler) geleneksel haka dansıyla Filistin'e destek vermesi de aynı perspektifle değerlendirilebilir. Bkz. *Radio New Zealand*, "We Need to See Government Action: Protesters Take Stand Against Gaza War", (13 Şubat 2024).

[8] Duyar,"İsrail Hükümetinin Sistematik Baskı Politikası: 'Apartheid' Rejiminin Sonuçları", *Türk Asya Stratejik Araştırma Merkezi (TASAM),* (18 Ekim 2023); Ilan Pappé, *Israel and South Africa: Many Faces of Apartheid*

milliyetçilik akımlarının Yahudi dünyadaki reaksiyonu olan Siyonizm'in[9] ortaya çıkışıyla paralel olduğu söylenebilir. Sürgün dolu bir tarihten apartheid uygulayan bir tarihe geçiş için öncelikle Siyonizm'i anlamak gerekmektedir. Bunun için de Siyonizm'i ortaya çıkaran gelişmelere bakmak gerekir. Yahudi düşmanlığının had safhada yaşandığı 19. yüzyılda Aryan (Ari) ırk üstünlüğünü savunan (Doğu) Avrupalıların[10] bilhassa Nazi Almanlarının Yahudilere yaşattığı katliam, zulüm, dışlama, soykırım (Holokost) gibi acı tecrübeler Yahudileri hayatta kalmak için çare aramaya itmiştir. 15. yüzyılda Avrupa'da istenmeyip kıtadan kovulan Yahudi dünya asırlar sonra aynı yerde tekrar baskı altındaydı. Yani ortada geniş ölçekli bir "Yahudi sorunu" vardı ve bunu aşmak için Yahudilerin bir araya gelip güven içerisinde yaşayabilecekleri bir yurt bulması gerekmekteydi. Yahudiler için yurt arama girişimlerinde Kenya, Uganda gibi farklı öneriler masaya yatırılsa da Filistin'de karar kılınmıştır. Siyonizm'in kurucusu kabul edilen Theodor Herzl'in bakış açısıyla[11] barbar, uygarlaşmamış kabileler grubu olan "topraksız halk" Filistinlilerden bu topraklar elbette alınabilirdi ve böylece bölgeye uygar bir toplum elbette gelebilirdi. Yani Filistinlilerin varlığı düşünsel olarak daha en başında yok kabul edilmiştir. Bu düşünce tarzı aynı zamanda kendisini güçlü ve üstün gören bir milletin diğer millet ve toplumlara (sömürge yoluyla) uygarlık ve medeniyet götürme isteği olarak tanımlanan emperyalizmin de

---

(London: Zed, 2015); Roane Carey, *The New Intifada: Resisting Israel's Apartheid*, ed. Noam Chomsky, (London and New York: Verso, 2001); Virginia Tilley, *Beyond Occupation: Apartheid, Colonialism and International Law in the Occupied Palestinian Territories*, (London: Pluto Press, 2012); Marwan Bishara, *Israel/Palestine: Peace or Apartheid* (London: Zed Books, 2001); Uri Davis, *Israel: An Apartheid State* (London: Zed, 1990); Suraya Dadoo, Osman Firoz, *Why Israel? The Anatomy of Zionist Apartheid: A South African Perspective* (Johannesburg: Media Review Network, 2013).

[9] Siyonizm terim olarak bugünkü Kudüs'ün eski adlandırmalarından biri olan Siyon kelimesinden türetilmiştir. Siyon Yahudi kutsal kitabı Tanah'ta Davud'un şehri olarak geçer. (II. Samuel 5:7; I. Krallar 8:8; II. Tarihler 5:2). Geleneksel Yahudilikte sürgünler nedeniyle Siyon'dan ayrılan Yahudilerin bir gün Siyon'da yeniden toplanacağı inancı vardır ve inanca göre bu olay gelmesi beklenen Mesih eliyle olacaktır. Böylece Mesih'in gelişiyle birlikte dünya üzerinde barış ortamı sağlanacak ve Yahudiler tıpkı Davud dönemindeki gibi eski şaşalı günlerine geri dönecektir. Tanah'ın kısımlarından olan Mezmurların pek çok yerinde Siyon'a özlem dile getirilmiş, bu dönüşün hayali kurulmuştur. Anlaşılacağı üzere Siyon'a dönüşteki ön koşul Mesih'in gelişidir. Filistin'de 1948'de Mesihsiz olarak kurulan İsrail Devleti düşünüldüğünde bu durum Siyonizm'in geleneksel Yahudi inançtan ayrılan yönlerindendir.

[10] Edward W. Said, "Emperyalizm ile Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri", ed. Türkkaya Ataöv, *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları (Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan), No.511, (Ankara, 1982), s. 137-142.

[11] Siyonizm ifadesini ilk kullanan kişi olarak Avusturyalı Yahudi milliyetçisi Nathan Birnbaum'un adı zikredilmektedir (1890). Herzl'in bu ifadeyi Birnaum'dan anlamını değiştirerek ödünç aldığı belirtilir. İlerleyen zamanda Siyonist hareketten ayrılıp dindar bir Yahudi olarak yaşamına devam eden Birnbaum ile Herzl arasında Siyonist düşünceyle alakalı çekişmeler yaşanmıştır. Bkz. Klaus J. Herrmann, "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", ed. Türkkaya Ataöv, *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları (Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan), No.511, (Ankara, 1982), s. 219-236.

özetidir.[12] Dolayısıyla İsrail'in 1948'de kurulmasından sonra Filistinliler için düşünülen yöntem basitti; Emperyalist Batı'nın yaptığı gibi sömürgeleştirme. İsrail'in bu konudaki en büyük örneklemi ve destekleyicisi İngiltere'dir ki zaten İsrail egemen güç politikaları uygulayacak bir güçte değildir, ona bu hakkı ve gücü veren İngiltere'dir. Bir diğer ifadeyle, Filistin'de Osmanlı Devleti'nin çekilmesiyle oluşan devletsizlik açığını kapatma görevi yeniden yerleşim planıyla (Balfour Deklarasyonu, 1917) İngilizler tarafından Yahudilere verilmiştir. Bu açıdan mevcut İsrail Devleti İngiliz kolonyal sistemin bir ürünüdür.

1948 sonrası İsrail Devleti'ne -halksız boş topraklara- Geri Dönüş Kanunu'yla (1950) göç teşvik edilmesine rağmen yeni yerleşimci sağlamak kolay olmamıştır. Özellikle Ortodoks Yahudi olarak bilinen dindar çevre revizyonist seküler Siyonizm'in dikte ettiği Kudüs'e Mesihsiz bir dönüşü kat'i suretle reddetmekteydi. Dolayısıyla Filistin'de ulusal bir devlet oluşturma düşüncesi, her ne kadar bazı hahamlar Mesih olayına yeni bir bakış açısı getirerek Siyonizm'den yana tavır alsa da, dindar Yahudilerle Revizyonist Yahudilerin karşı karşıya gelmesine engel olamamıştır. Karmaşık konuları herkes için anlaşılır hale getirme yeteneğiyle tanınan ve özellikle 1960-70'lerde İsrail'in politikasında önemli görevler icra eden İsrail Eski Başbakanı Golda Meir'in ikna stratejisi olarak kullandığı *pogram, Holokost* gibi bir takım kilit kavramlarla Yahudi halkın duygularına hitap edilerek[13] göç hızı arttırılmaya çalışılmıştır. Nihayetinde Batı'nın ırkçı emperyalist politikalarını Filistinlilere uygulamakta behis görmeyen Batılı Revizyonist Siyonistler yoluyla Filistin'de denetimsel güç İsrail lehinde ilerlemiştir. Burada ırkçı emperyalist politika derken biyolojik ırksal bir üstünlükten de bahsediliyor mu sorusu önemlidir. Konunun başında ifade edilmişti, 19. yüzyılda Ari ırk üstünlüğünü savunan Avrupa zihniyeti karşısında ezilen bir Yahudi dünya vardır. Bu düşüncenin yapısal bazda Siyonizm tarafından aynen benimsendiği, Ari ırk karşısına Sâmî ırk konulduğu anlaşılmaktadır. Sâmî ırk karşıtlığı anlamına gelen anti-Semitizm ifadesinin ortaya çıktığı yer de burasıdır. Sâmî ırk (hatalı bir biçimde)[14] Yahudilikle özdeşleştirilmiş ve ilerleyen dönemlerde her Yahudi karşıtlığı anti-Semitizm ifadesiyle karşılanmıştır. Bir ırkın üstünlüğü etrafında şekillenen aynı anlayışın bu sefer tersi

[12] Said, "Emperyalizm ile Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri", s. 137-142.

[13] Meron Medzini, *Golda Meir, A Political Biography*, (De Gruyter Oldenbourg, 2017), s. 486.

[14] Yahudi karşıtlığı için üretilen anti-Semitizm ifadesinin kullanımı Sâmîliği sadece Yahudilerle özdeşleştirmesi açısından hatalı bir kullanımdır. Nazi Almanlar 1936'da anti-Semitizm ifadesinin Sâmî dilini konuşan tüm uluslara karşı olmak gibi yorumlandığının farkına vararak, Yahudi aleyhtarlığında tüm Sâmî topluluklarını kastetmediklerini açıklama gereği hissetmiş ve anti-Semitizm yerine "Yahudi aleyhtarlığı" ifadesinin daha uygun kullanım olduğunu açıklamışlardır. Bkz. Herrmann, "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", s. 219-236.

şekilde (üstünlük iddiasıyla) İsrail'in Filistin politikasına da uyarlandığı görülmektedir. Buna göre ırksal, medeniyet gibi her açıdan aşağı görülen ve dahi insan olarak görülmeyen Filistinliler, Sâmî Yahudilerin egemenliğine boyun eğmeliydi.[15] Filistinlileri insan olarak görmeme anlayışının mevcut dönem politikalarıyla devam ettiği görülmektedir. Son Gazze olaylarında Gazzelileri insan olarak görmediğini açıklayan İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant'a bu anlamda tepkiler gecikmemiştir. Bununla birlikte uluslararası hukuk ve insan hakları alanında uzman İsrailli Prof. Neve Gordon'un ifade ettiği gibi Filistinlileri insan olarak görmeme söylemi aslında saldırıları meşrulaştırmak adına uygulanan bir stratejidir.[16]

Dolayısıyla Siyonizm teorisi ve pratiğiyle ırkçı Avrupa emperyalizminin yinelenmesinden başka bir şey değildir. Düşünsel kökeni insanları ırksal ve kültürel olarak ileri-geri, üstün-aşağı gibi tipolojik sınıflara ayıran Avrupa emperyalizminin görüşlerine dayanmaktadır.[17] Hatırlanacaktır, Batı sömürgeleştirme ve kölecilik faaliyetlerinde insan ırk tipolojilerine dayalı bir sistemi yıllarca siyahîlere uygulamış ve siyah-beyaz ayrımındaki eşitsizliği biyolojiden antropolojiye çeşitli sahalarda bilimsel dille açıklamaya çalışmıştı. Bugün bu teorilerin çoğu çöp olmuş durumdadır. İnsana dair yapılan ırk ayrımcılığının her türlüsü Birleşmiş Milletler (BM) kararıyla da yasaklanmış durumdadır ve aksi hali kanun önünde suç teşkil etmektedir. Burada İsrail'i ilgilendiren nokta, BM'nin Siyonizm'i de ırkçılığın bir biçimi tanımlayıp kınadığı 1975 tarihli kararıdır; Siyonizm resmi anlamda ırkçılık olarak tanımlanmıştır.[18] Bu açıdan Siyonizm'in uyguladığı her ırkçı hareket uluslararası düzenlemede cezai bir müeyyideyi gerektirmektedir.

---

[15] Herrmann, "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", s. 219-236.

[16] Halil İbrahim Medet, "Israel Paints Palestinians as "Animals" to Legitimize War Crimes: Israeli scholar", *Anadolu Agency*, (23 Ekim 2023).

[17] Said, "Emperyalizm ile Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri", s. 137-142. Yahudiler kendi içerisinde de ırksal sınıflandırmalara tabidir. Örneğin bir Aşkenaz Yahudi'si kendisini her açıdan diğer Yahudilerden üstün görür. Sefaradlarla bu anlamda ciddi çatışmaları mevcuttur. Afrikalı Yahudiler ise apayrı bir konumdadır, tabiri caizse en alt sınıftır. 1975'te Geri Dönüş yasası her Yahudi'ye eşit şekilde İsrail'e dönme hakkı tanıdığında Yahudi olduğu iddia edilen siyahîlere aynı hak tanınmamış, İsrail'e göçleri teşvik edilmemişti. Sonraki süreçte yerleşimci ihtiyacı nedeniyle İsrail'e taşınan Afrikalı göçmenler -ırk etiketiyle- İsraillilere tanıtılmış ve o inançla İsrail'e taşınmıştı. Buna göre İsrail'e taşınan tüm Afrikalılar Sâmî ırkına mensup antik Yahudilerdi. Bununla birlikte son dönem araştırmalar neticesinde İsrail'e taşınan bir kısım Afrikalının Yahudilikle bağlantısının olmamasının, tipik Afrikalı bir kabile olmasının yarattığı sonuç ise ayrı olarak durmaktadır. Bkz. Neslihan Kuran, *Siyahî Yahudiler: Falaşaların Etnik kökeni, Dinî Gelenekleri ve İsrail'e Göçleri*, (Divan Kitap, 2023); Kuran, "Afrikalı Falaşalar: Falaşaların Etnik Köken Teorileri ve Dini Kimlikleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*", Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi,* 8/2, (2021), s. 183-211.

[18] Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 21 Aralık 1965 tarihli "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme" maddesi ırkçılığa dair her türlü ayrımı yasaklamıştır. BM Genel Kurulu on yıl sonra, 10 Kasım 1975 tarihinde Siyonizm'in de bir çeşit "ırkçılık ve ırkî ayrımcılık" olduğuna dair 3379 sayılı kararı kabul

Gazze Protestoları, Rektör İstifaları

Anti-Semitizm, son Gazze olaylarında İsrail yönetimi tarafından en sık kullanılan kavramlardan biri oldu. Gazze'de yaşanan insanlık dışı duruma kayıtsız kalmayan farklı dinden, milletten insanların İsrail'e karşı gerçekleştirdiği protestolar İsrail yönetimi tarafından anti-Semitizm olarak nitelendirildi ve mağdur olduklarına yönelik ciddi bir kamuoyu baskısı oluşturuldu. Hemen akabinde Time Dergisi Mart 2024 sayısında "Yeni Antisemitizm" başlığıyla anti-Semitizm'in yükselişe geçtiğini iddia ederken, Gazze'ye destek verenleri Neo-Nazi benzetmesiyle eşleştirdi.[19] Türkiye açısından ise ilginç bir durum yaşandı. Gazze saldırılarına Türkiye'nin ve halkının tepkisi sonrasında aralarında Türk Yahudilerinin de olduğu bir grup araştırmacı tarafından Türkiye'deki anti-Semitizm ile ilgili Almanya'da Almanca olarak *Antisemitismus in Undaus der Türkei* adlı bir kitap neşredildi.[20] Yazarların Türkiye'ye yönelik iddia ve söylemlerini Almanca olarak anlatma isteği olmuş olabilir ancak buradaki ironi, Yahudi dünyaya her daim yurt olmuş Türkiye'nin Holokost'un ve anti-Semitizm'in mimari Almanya'dan anti-Semitizim'le suçlanmasıydı.[21]

Anlaşılacağı üzere Siyonizm karşıtı eylemler İsrail tarafından anti-Semitik olarak lanse edilmektedir. Bu bakış açısına göre Siyonist temelli İsrail'e yöneltilen herhangi bir eleştiri anti-Semitizm kapsamına girmekte ve kişi veya kurum doğrudan anti-Semitik olmaktadır. Açıktır ki anti-Siyonizm'in anti-Semitizm olarak değerlendirilmesi bir kavram kargaşası yaşandığını göstermektedir. Ne Siyonizm Semitizm anlamına gelmekte ne Semitizm Siyonizm anlamına gelmektedir. Ne var ki "anti-Siyonizm = anti-Semitizm" biçiminde geliştirilen hatalı denklemin birçok alıcısı bulunmaktadır.[22] Geçtiğimiz aylarda yaratılan baskı sonucunda üniversitelerinde İsrail'in Gazze'ye saldırılarını durdurması için protesto gösterilerine katılan öğrencilerden

---

etmiş ve Siyonizm'i kınamıştır. Bkz. Umut Uzer, "Birleşmiş Milletler'de Siyonizm Tartışmaları", *Şalom,* (25 Haziran 2015).

[19] Noah Feldman, "The New Antisemitism", *Time*, (27 Şubat 2024).

[20] *Şalom*, "Türkiye'de Antisemitizm Üzerine Yeni Bir Kitap", (7 Şubat 2024).

[21] Anti-Siyonizm'in anti-Semitizm ifadesi ile karşılanmasına örnektir. Tarihleri boyunca dünyanın dört bir yanından kovulan Yahudilere kucak açan tek devlet olan Türkiye'nin anti-Semitizm'e sahip olması gibi bir iddia gerçeklikle bağdaştırılması zor bir iddiadır. Türkiye Musevi Cemaati'nin Türklerin Yahudilere yönelik tavrını daima teşekkür ederek anması gibi tarihsel gerçekliğin ne olduğunun farkında olan Yahudiler bu gerçeği sıklıkla dile getirmekten çekinmemekte, anti-Siyonizm/anti-Semitizm farkını ayırt edebilmektedirler.

[22] Herrmann, "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", s. 219-236.

disiplin cezası alanlar[23] bu algının kurbanıdırlar. Yine Gazze saldırıları nedeniyle İsrail'i eleştiren birçok akademisyen, düşünür, basın çalışanı anti-Semitik olduğu iddiasıyla bir diğer ifadeyle -Yahudi karşıtı ırkçılık yaptığı- iddiasıyla işinden kovulmuştur. En göze çarpan örnek, ABD'nin üç seçkin üniversitesinin rektörünün kampüs protestolarıyla alakalı görüş ve düşüncesinin anti-Semitik olduğu iddia edilip rektörler üzerinde kamuoyu baskısı oluşturularak görevlerinden istifalarının istenmesidir. Artan baskılar sonucunda Pensilvanya Üniversitesi Rektörü Liz Magill, Harvard Üniversitesi Rektörü Claudine Gay, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Rektörü Sally Kornbluth kampüslerdeki anti-Semitizm suçlamalarını nasıl ele aldığı konusunda Kongre önünde ifadeye çağrılmıştır. 5 Aralık'ta Capitol Hill'de yapılan savunma kongre üyeleri tarafından da takip edilmiştir. Her üç rektör konuyu ifade özgürlüğü çerçevesinde ele alarak yasal yanıtlar sunmasına rağmen 70'ten fazla ABD'li milletvekili üniversite rektörlerinin görevden alınmasını talep etmiş ve nihayetinde Pensilvanya Üniversitesi Rektörü Magill ile Harvard Üniversitesi Rektörü Gay görevlerinden istifa etmiştir.[24] Kongre üyelerinin iddiası, kampüs protestolarında Yahudilere yönelik soykırım çağrısı yapıldığı, Yahudi öğrencilerin gerektiği gibi korunamadığı idi.[25] Kararda anti-Semitizm'deki artış nedeniyle kampüste kendilerini güvende hissetmediklerini söyleyen Yahudi öğrencilerin de katkısı olmuş olmalıdır.[26] Ancak kongre üyelerinin hem düşünce özgürlüğüne set vurdukları hem de Gazze'de yaşananların Filistin yanlısı ve Müslüman öğrenciler üzerindeki etkilerinden, onların korkularından bahsetmediği görülmektedir. Bu durumda tüm öğrencilere eşit muameleden uzak, tek taraflı bir himaye edinimi ortaya çıkmış olmaktadır. Benzer baskıyı akademik özgürlük çerçevesinde üniversitede düzenlenen Filistin yanlısı protesto gösterilerini "tehdit edici" bulmasından ötürü askıya alan Columbia Üniversitesi

[23] Zehra Nur Düz, "US' Harvard Undergrads Face Disciplinary Action After Taking Part in Pro-Palestine Protests", *Anadolu Agecny*, (11 Aralık 2023).

[24] Annie Ma, Collin Binkley, "Ivy League Presidents Reckon With Swift Backlash to Remarks on Campus Antisemitism", *Associated Press*, (7 Aralık 2023); Adria R. Walker, "Harvard President Resigns Amid Claims of Plagiarism and Antisemitism Backlash", *The Guardian,* (2 Ocak 2024); Robert Tait, "What's Behind the Antisemitism Furor Over College Presidents' Testimony?", *The Guardian,* (12 Aralık 2023).

[25] Zachary Schermele, "Columbia University's President Agrees to Congressional Hearing over Campus Antisemitism", *USA Today,* (12 Mart 2024).

[26] Matt Egan, Elisabeth Buchwald, Samantha Delouya, "'I Have Become Traumatized.' Jewish Students Describe Campus Antisemitism", *CNN*, (29 Şubat 2024).

de göstermiştir. Üniversite Rektörü Prof. Gerald M. Rosberg ve beraberindekiler için devam eden bir dava süreci bulunmaktadır.[27]

Dolayısıyla Siyonizm'in anti-Siyonistliğe de sahip çıkarak anti-Semitizm'i bir baskı aracı olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Bu durum, Filistinlilere soykırım yapıp itiraz edildiğinde anti-Semitizm çığlığına sığınan İsrail'in iki farklı yüzünü ortaya koymaktadır. Anti-Semitizm'le alakalı ayrı bir parantez açmakta yarar vardır. Yahudiler üstün Sâmî ırk düşüncesinin ilhamını her ne kadar 19. yüzyıl Avrupası'ndan alsa da aslında Yahudi dinî geleneğinde Yahudilere has bir üstünlük -seçilmişlik- iddiası vardır[28] ki bu Siyonizm'in dallarından olan *Dinî Siyonizm*'i ortaya çıkaran unsurdur. Bu açıdan Semitizm veya anti-Semitizm derken Sâm soyuna ait olma bakımından İsrailoğullarının dinî-etnik seçilmişliğine dolaylı bir gönderme yapılmaktadır. Yahudi kutsal metinlerde bu konu Nuh'un oğullarıyla ilişkili anlatılarda geçmektedir. Buna göre Nuh'un oğullarından Sâm, diğer iki oğula göre (Hâm, Yafes) derece bakımından üstün kabul edilmektedir. Bilinmelidir ki Nuh dönemi Yahudi düşüncesinde ilk insan Âdem dönemi gibidir ve Nuh (ve oğulları) Âdem'den sonra yeryüzüne insan ırkını yayan ikinci insan kategorisindedir. Bu anlamda Evrensel Nuh Kanunları olarak da bilinen Nuh'un yedi yasası Yahudi inancında önemlidir ve kurallara riayet edenler Nuhî kimlik çatısı altında değerlendirilmektedir.[29] İnsanlar arasındaki ayrıma ve üstünlüğe dair bu inanç Yahudi geleneğindeki dinî perspektiftir ve anlaşılacağı üzere ırk temellidir. Günümüz İsrail-Filistin çatışması nezdinde konuyu düşünecek olursak buradaki yanlış bağlam, Filistinlilerin de Sâmî soya ait olma meselesidir.[30] Sâmî ırk ve

[27] *Middle East Studies Association*, "Letter to Columbia University Protesting the Arbitrary Suspension of Its SJP and JVP Chapters", (15 Kasım 2023); *Forbes,* "Columbia University Sued For Suspending Two Pro-Palestinian Student Groups Last Fall", (12 Mart 2024).

[28] İddianın kaynağı Yahudi kutsal kitabı Tanah'tır. Buna göre Tanrının kendisi için seçtiği kavim olan İsrailoğulları ötekine karşı (herkese karşı) *etnik, dinî, millî* bir üstünlüğe sahiptir. İsrailoğullarıyla bütünleşen bu üstünlüğün soy devam hattı İbrahim, İshâk, Yakup ve Yakup'un on iki oğlu yoluyla olmaktadır. Böylesi bir ayrım ata soy İbrahim'in diğer oğlu İsmail ve İshak'ın diğer oğlu Esav yok sayılarak yapılmış bir ayrımdır.

[29] Yahudi düşüncesine göre Tevrat Musa'ya verilmeden önce ilahi düzen Nuh'un kanunlarıyla sağlanmaktaydı. Nuh kanunları: "Puta tapmamak, Tanrı'ya inanmak ve ona ibadet etmek, öldürmemek, cinsel ahlaksızlıktan sakınmak, çalmamak (hırsızlık yapmamak), canlı bir hayvanın etini yememek, adaletli olmak". Yahudi geleneğinde Nuhî olmanın bir statüsü vardır ancak yine de bir İsrailoğlu olmakla eşdeğer değildir. Bkz. Ömer Faruk Harman, "Nûh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/224-227; Eldar Hasanov, "Nuhi Kimliği Bağlamında Yahudilikte Yabancı Algısı", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2/1, 2015, 137-160.

[30] İlk kez 18. ve 19. yüzyıllarda Batılılar tarafından kullanılan bir kavram olan Semitik (Sâmîlik, Sâmî) ifadesi antik Mezopotamya bölgesi, Ortadoğu, Arap toprakları, Afrika'nın da bir kısmını içine alan oldukça geniş bir bölgeye ait özelliktir. Akadlar, Bâbilliler, Asurîler, Amurîler (Amurrular), Ârâmîler, Süryânîler, Ken'ânîler, Nabatîler, Fenikeliler, İbrânîler, Araplar ve Habeşler Sâmî özellik taşıyan topluluklardandır. Bu toplulukların konuştukları dil de benzerdir ve Sâmî dil grubu olarak adlandırılır. Bu açıdan semitiklik Yahudi olup olmama gibi kişinin dini veya etnik grubu hakkında bilgi vermekten uzak bir ifadedir. Bkz. Adnan Demircan, "Sâmîler", Türkiye Diyanet Vakfı

soyu, Araplar ve bir kısım Afrikalılar dahil pek çok topluluğa ait olmasına rağmen sadece İsrailoğullarıyla özdeşleştirilip, herhangi bir olumsuzluk karşısında karşı tarafın anti- Sâmî yani "anti-Semitik" ilan edilmesi problemli bir yaklaşımdır. Bu açıdan Filistinlilere düşmanlığın anti-Semitizm üzerinden yürümesi teknik açıdan mümkün değildir. İsrail harici anti-Semitizm argümanını kullanan başka bir Sâmî topluluk bulunmamaktadır.

Gazze Nekbesi

21. yüzyılda gerçekleşen 15 bini çocuk 33 bin Filistinlinin ölümünü protesto etmenin suç teşkil etmesi eşi benzeri olmayan ilginç bir durumdur. Anti-Semitizm gölgesine sığınan İsrail'in 1 milyon kişi öldürse de sonucun değişmeyeceği yönünde bir denklem karşımıza sunmaktadır ki böyle bir hissiyatın açılımı İsrail yönetimi tarafından yapılmıştır. Saldırıların ve ölümlerin -bebek ölümleri dahil- makullüğü ve öyle olmak zorunda olduğu belirtilmiştir; İsrail Başbakan'ı Binyamin Netanyahu'nun Yahudi kutsal kitabı Tanah'tan alıntıladığı Amalek benzetmesi açıkça bir soykırım çağrısıdır ve Güney Afrika tarafından Adalet Divanı'na kanıt olarak sunulmuştur.[31] Gazze'de masum hiç kimsenin olmadığı, Gazze'nin o veya bu şekilde boşatılması gerektiği gibi söylemlere bakıldığında Filistinlilere soykırım çağrısının bizzat İsrailli yetkililerden geldiği anlaşılmakta[32] ve dolayısıyla saldırı ve soykırımın devlet eliyle teşvik edildiği görülmektedir. Söylemlerin içeriği incelendiğinde mevzunun Hamas değil, Netanyahu'nun ifade ettiği gibi Işık ile Karanlık Savaşı'nda karanlık (kötü) olarak düşünülen tüm Filistinliler olduğunu göstermektedir. Anti-Semitizm ise bu yolda kalkan görevi görmektedir.

Tüm olanlar genel olarak değerlendirildiğinde ortada soykırımla birlikte yürütülen *Gazze Nekbesi* (mülksüzleştirme, zorunlu göç) yaşanmaktadır. Nitekim İsrail Tarım Bakanı Avi

---

İslam Ansiklopedisi, (İstanbul, 2009), 36/75-76; Kuran, "Üç Oğul Üç Kıta: Kitab-ı Mukaddes'e Göre Nuh Tufanı Sonrası İnsan Soyunun/Irkının Nasıl Devam Ettiğine Dair Bir Değerlendirme", *2. Uluslararası Nuh Tufanı ve Cudi Dağı Sempozyumu* (25-6 Mayıs, 2021), s. 257-70.

[31] Mustafa Deveci, "Netanyahu'nun 'Amalekliler' Konuşması İsrail'in Soykırımla Suçlandığı Davada Delil Olarak Sunuldu", *Anadolu Ajansı,* (12 Ocak, 2024).

[32] *Jordan News*, "Israeli President Says There Are No Innocent Civilians In Gaza", (14 Ekim 2023); Judy Siegel-Itzkovich, "Health Experts Denounce Retired General's Claim to Let Gaza be Destroyed", *Jerusalem Post,* (26 Kasım 2023); *The Palestine Chronicle*, "Cut Off Supplies, Gazans Deserve Death – Israeli Politician", (28 Aralık 2023); *TRT Haber*, "İsrailli Bakan Ben-Gvir'den Kendisini Eleştiren ABD'ye Tepki", (1 Ocak 2024); Gianluca Pacchiani, "COGAT Chief Addresses Gazans: You Wanted Hell, You will Get Hell", *The Times Of Israel* (10 Ekim 2023). İsrailli Haham Eliyahu Mali'nin Yahudi yasalarından bahsederek "sen onları öldürmezsen onlar seni öldürür. Bu gelecek nesil Gazzelileri ve onları doğuranları da kapsıyor. Bugün savaştıklarımız bir önceki savaşta öldürmediklerimizin çocukları" ifadesi de masum bebek ve kadınlara yönelik açık bir nefret söylemidir ve bir katliam çağrısıdır. Bkz. Ahmet Dursun, Enes Canlı, "İsrailli Aşırı Sağcı Haham, Gazze'de Bebekler Dahil Herkesin Öldürülebileceğini Söyledi", *Anadolu Ajansı,* (8 Mart 2024).

Dichter'ın da isimlendirmesi bu yönde olmuştur.[33] Gazze'de Yahudi yerleşkesi düşüncesi[34] uzun vadeli bir planın varlığını göstermektedir. Amerika'nın Gazze'de inşa etmeyi düşündüğü Kıbrıs-Gazze bağlantılı liman çalışmalarına başlanmış durumdadır. İnsanî yardımların liman vesilesiyle aktarılacağı iddia edilse de Kıbrıs bağlantılı gıda sevkiyatının halihazırda kıtlıkla boğuşan Gazze'ye ne şekilde ve ne kadar sürede ulaşacağı belli değildir. Daha önemlisi binlerce yardım tırı Gazzelilerin kapısında zaten beklemektedir. Limanın yapılış amacı henüz netleşmemiştir. Tüm bunlar İsrail insanî yardımların ulaşmasına izin vermediği için 1 paket unu karadan götüremediklerini iddia eden dünya devletlerinin açlıktan ölen Gazzeliler ekmek yapsın diye paraşütle -denize un atarken- yaşanmaktadır.[35]

Bununla birlikte Yahudi dünyanın bütüncül anlamda İsrail'in Siyonist eylemlerinde hem fikir olduğu söylenemez. ABD Senatosu Çoğunluk Lideri ve aynı zamanda bir Yahudi olan Chuck Shumer'in Netanyahu'nun barışın önündeki engel olduğunu söylemesi gibi[36] Yahudiler arasında İsrail'e yönelik tepkiler, Siyonizm aleyhine konuşmalar artmış durumdadır. Teolojik kavgalarla dindar Yahudileri karşısına alarak ilerleyen Siyonizm'in bugün geldiği nokta Netanyahu'nun Yeşaya kehanetinde geldiği yerdir.[37] Kutsal metinlerde geçen kıyamet senaryolarındaki son Çıkış'tır. Tüm dünyanın soykırım dediğine Netanyahu'nun İsrail Tanrısının "soylarını kurutun" dediği Amaleklilerle cevap vermesidir. Seküler laik Siyonizm'in konuyu bu şekilde teo-politik zemine kaydırarak manipüle etmesi, saldırı ve sivil ölümleri meşrulaştırma ihtiyacı nedeniyledir. Yoksa 15 bin çocuk ölümü ne ile açıklanacaktır? Seküler Siyonizm'in bu tür teo-politik argümanlara sığınmasından en çok dindar Yahudiler rahatsız olmaktadır. İnsan haklarına değer veren 600'den fazla Yahudi din adamı mart ayı başında ABD Başkanı Joe Biden'e Gazze'de ateşkes ilan edilmesi için mektup gönderse de[38] ateşkese dair bir adım atılmamıştır. Yine Filistinlilere verdiği destekle adını sıkça duyuran Neturei Karta (Kentin

[33] Enes Canlı, "Netanyahu 'Gazze Nekbesi' İfadesini Kullanan Bakanları Uyardı", *Anadolu Ajansı,* (12 Kasım 2023).

[34] Abdel Ra'ouf D. A. R. Arnaout, Hacer Başer, "İsrailli Bakan, Gazzelilerin Başka Ülkelere Gönüllü Göçünün 'Doğru Çözüm' Olduğunu İddia Etti", *Anadolu Ajansı*, (14 Kasım 2023).

[35] Tiffany Wertheimer, "US Military Ship Heading to Gaza to Build Port", *BBC News*, (11 Mart 2024).

[36] *Euronews*, "ABD Senatosu Çoğunluk Lideri Yahudi Chuck Schumer: İsrail Dışlanırsa Ayakta Kalamaz", (14 Mart 2024).

[37] Kuran, "Yeşaya Kehaneti ve İsrail Saldırganlığına Teopolitik Yaklaşım", *Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği, ORDAF* (2 Kasım 2023).

[38] *Jerusalem Post*, "Rabbis, Cantors in US Send Letter to Biden Calling for Gaza Ceasefire", (30 Mart 2024).

Koruyuculan)[39] anti-Siyonist Yahudi gruplardan sadece biridir. Siyonizm'i ve ideolojisini sapma olarak gören ve Filistinlilere karşı savaş suçu işlendiğini düşünen grup üyeleri tüm Siyonistlerin cezalandırılması gerektiğini düşünmektedirler.[40] Ordunun artan asker ihtiyacının karşılanması için ultra-Ortodoksların da askere alınmasına yönelik teklif karşısında Sefarad Hahambaşısı Yitzhak Yosef'in ülkeyi terk edebilecekleri uyarısında bulunması Siyonizm'in içine düştüğü durumu göstermektedir. Ünlü Yahudi düşünür İlan Pappe, Filistin'e karşı işlenen suça ve soykırım projesine şahit olduğumuz şu dönemler için Siyonizm'in son çırpınışları olduğunu söylemektedir.[41] Durum her ne olursa olsun 21. yüzyılda tüm dünyanın gözü önünde yaşanan soykırım tıpkı Vaşington DC'deki İsrail Elçiliği önünde kendini yakan Aaron Bushnell[42] gibi zihinlerden kolay kolay silinmeyecektir.

Sonuç

Siyonizm ve anti-Semitizm kavramlarını tartışırken tarihlerinin büyük bölümünde baskıya maruz kalan Yahudilerin 18. ve 19. yüzyıl Avrupa'sındaki yaşamı dikkatle incelenmelidir. Irkçı Nazi politikalarında çok sayıda Yahudi'nin katledilip soykırıma uğraması şüphesiz Yahudiler arasında yaşamak için başka türlü düşünme fikrinin tetikleyicisi olmuştur. Bu minvalde Revizyonist Yahudiler tarafından Yahudi tarihi ve dini yeniden yorumlanmıştır. Öyle ki Yahudi teolojisinde Mesih'in üstlendiği kurtarıcı rol üstlenilerek Siyon'a (Kudüs) yeniden dönüşün hareketliliği sağlanmıştır. Yeniden yerleşim planında Filistinlilerin ellerinden alınan toprakların haklılık gerekçesi olarak anti-Semitizm, Holokost gibi argümanlar yardımcı olmuştur ki bunlardan anti-Semitizm argümanı, uluslararası bir sorun olarak ortaya konularak Siyonizm'i ayakta tutan yegâne araç konumundadır. Mülksüzleştirmenin ve saldırıların temel paradigmasını sunmaktadır. Ultra Ortodoks Yahudi çevre tarafından sapma olarak görülen Siyonist düşünce bir yandan iç bölünmeye sebebiyet verirken diğer yandan Filistin'in demografik-dinî yapısı uluslararası göçlerle değiştirilmiştir. Tüm bunlar topraksız halk olarak nitelendirilen Filistinliler hem topraklarıyla hem geçmişleriyle yok sayılarak gerçekleşmiştir. Bu durum uzun yıllardır

[39] Neturei Karta eski adıyla *Agudath Yisrail* (İsrail Birligi), Siyonizm ilk ortaya çıktığında onunla savaşmak için kurulan anti-Siyonist Yahudi örgütlerden sadece biridir. Siyonizm'i Tanrının iradesine karışmak olarak yorumlayan grup üyeleri ve dahi Ortodoks Yahudilerin önemli bir kısmı Siyonist ideolojiyle kurulmuş İsrail Devleti'nin yasalarını tanımamakta, devletin varlığını yok saymaktadır.

[40] Burak Bir, "Israeli Officials should be 'Judged and Jailed' in The Hague for Gaza Crimes: Jewish Rabbi", *Anadolu Agency,* (1 Ocak 2024).

[41] *Jordan News,* "This is the Beginning of the End of the Zionist Project – Ilan Pappé", (16 Ocak 2024).

[42] Levi Pierpont, "Aaron Bushnell was My Friend. May He Never be Forgotten", *The Guardian,* (2 Mart 2024).

devam eden Filistin-İsrail çatışmasının temel arka planıdır. İkili arasındaki anlaşmazlığın çözümü ve kalıcı barış için uluslararası müzakereler yapılsa da Filistinlileri mülksüzleştirip onları temel hak ve özgürlüklerinden mahrum eden, onlara yaşam hakkı tanımayan ırkçı bir sistemde barış adı altında yapılan görüşmelerin sonuca erme olasılığı hemen hemen yok gibidir. Nitekim İsrail Devleti'nin Siyonist yapısı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu raporlarında belirtildiği üzere ırkçı bir özellik taşımaktadır. Kendisinden olmayanı dışlayan, insan yerine koymayan bu yapı aynı zamanda uluslararası sistemin apartheid tanımına da uymaktadır. Bu nedenden ötürüdür ki apartheid rejimle uzun yıllar mücadele etmiş ülkelerden olan Güney Afrika Filistin'de yaşanan dramı uluslararası mahkemeye taşıyan ilk ülke olmuştur. Dolayısıyla Avrupa'nın emperyalist ırkçı politikasını aynen benimsemiş İsrail politikaları altında Filistin halkı günümüzde adeta Nazi Almanya'sında hakkını arayan Yahudi gibidir.

İsrail-Filistin anlaşmazlığında konunun nereden gelip nereye gittiğini görmek gerekir. Bir yanda ırkçı Siyonizm politikalarına maruz kalan Filistinliler varken, diğer yanda Yahudilere ırkçılık yapıldığını söyleyen İsrailliler vardır. Yahudilere karşı ırkçılık yapıldığını zihinlere yerleştiren ana unsurun 19. yüzyıl Avrupası'nda Batı'nın Yahudi düşmanlığına karşı üretilen anti-Semitizm ifadesi yoluyla olduğu görülmektedir. Yaşanan son Gazze olaylarında da İsrail politikalarını eleştiren, Gazze soykırımına karşı çıkan herkes anti-Semitist olmakla suçlanmış, dünyaca saygın üniversitelerin rektörleri anti-Semitist ilan edilerek kamuoyu baskısıyla istifa ettirilmiştir. Böylece İsrail ırkçılık yaparak ırkçılıktan şikâyet eden tek devlet olarak tarihe geçmiştir. Bununla birlikte anti-Siyonizm ifadesinin anti-Semitizm'le karıştırıldığı anlaşılmaktadır. Bugün birçok anti-Siyonist Yahudi vardır ve İsrail'in Siyonizm'ine karşı savaş açmış durumdadır. Bu Yahudiler de mi anti-Semitiktir? Dolayısıyla kavram ve ifadelerin çarpıtıldığı söylenebilir ki bu da aslında anti-Semitizm argümanının kendisiyle başlamaktadır. Sâmîliği Yahudilikle özdeşleştirerek anti-Semitizm'i Yahudi karşıtlığı anlamında kullanmak hem Sâmîliğin sadece Yahudilikle sınırlı olmaması açısından hem Filistinlilerin de Sâmî olması açısından yanlış bir kullanımdır. Ayrıca Yahudi olmayan Siyonistlerin varlığı, Siyonizm'in Yahudilikle de eşitlenemeyeceğini göstermektedir. Bu durumda öyleyse Siyonizm anti-Semitizm argümanını Yahudi dünyaya ne derece endeksleyebilir sorusu karşımıza çıkmaktadır. Bilinmelidir ki Siyonizm ve Yahudilik farklı kulvarlardır. Bütün Yahudilerin Siyonist olmaması gibi, bütün Siyonistler de Yahudi değildir, ki Siyonizm'in en sıkı takipçileri Kudüs'te bir Yahudi

Devleti arzu eden, bu yönde ciddi bir uğraşısı olan, Gazze yıkımının askeri lojistiğini sağlayan Evanjelik Hristiyan dünyadır.

Sonuç olarak ırkçılık yaparak ırkçılıktan mağdur olduğunu, soykırım yaparak soykırımdan mağdur olduğunu söyleyen Siyonizm'in kendisi düşünsel bazda anti-Semitizm dalgası yaratmakta, iddia edilen anti-Semitizm'in nedeni olarak durmaktadır. Holokost'un mimari anti-Semitizm'in kaynağı Batı'dan üretilen kavramların Batı desteğiyle İsrail'in Filistin politikasında uygulandığı görmekse oldukça trajiktir. Günümüzde siyasi konjonktür değişmiş olabilir ancak soykırım geçmişini Holokost'la hiçbir bağı olmayan Filistin'le aklamak şüphesiz Batı için dip bir durum olmalıdır. Açıktır ki İsrail'in Filistin'de uyguladığı politika, ABD başta olmak üzere Batı'nın yardım ve müdahalesi olmadan uygulanamayacak politikalardır. Bir zamanlar insanları üstün-aşağı, beyaz-siyah gibi tipolojilere ayırıp toprak gaspının ve köleliğin gerekçesini veren, bugünse BM gibi kurumlar oluşturarak adalet ve eşitliğin lideri pozisyonuna geçtiğini iddia eden Batı, İsrail'e askeri-ekonomik anlamda tam destek vermektedir. Bir soykırım ve hukuksuzluk karşısında Batı'nın takındığı çifte standart görmezden gelinemeyecek boyuttadır. Şüphesiz Güney Afrika'nın Uluslararası Adalet Divanı'na taşıdığı dava sonuçlandığında ekonomik-askeri destekçiler dahil pek çok Batılı ülkeye yaptırımlarda emsal teşkil edecektir.

Kaynakça

Arnaout, Abdel Ra'ouf D. A. R.; Başer, Hacer, "İsrailli Bakan, Gazzelilerin Başka Ülkelere Gönüllü Göçünün 'Doğru Çözüm' Olduğunu İddia Etti", *Anadolu Ajansı*, (14 Kasım 2023), https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israilli-bakan-gazzelilerin-baska-ulkelere-gonullu-gocunun-dogru-cozum-oldugunu-iddia-etti/1818077 (Erişim: 30.03.2024).

Associated Press, "Iran Promises Payback for Israel's Apparent Strike that Killed top Generals", (3 Nisan 2024), https://apnews.com/article/israel-hamas-war-latest-04-03-2024-0980966d62c623bbff9e02841debee01 (Erişim: 04.04.2024).

Bir, Burak, "Israeli Officials should be 'Judged and Jailed' in The Hague for Gaza Crimes: Jewish Rabbi" *Anadolu Agency,* (1 Ocak 2024), https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-officials-should-be-judged-and-jailed-in-the-hague-for-gaza-crimes-jewish-rabbi/3104253 Erişim: 30.03.2024).

Bishara, Marwan, *Israel/Palestine: Peace or Apartheid* (London: Zed Books, 2001).

Canlı, Enes, "Netanyahu 'Gazze Nekbesi' İfadesini Kullanan Bakanları Uyardı", *Anadolu Ajansı,* (12 Kasım 2023), https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/netanyahu-gazze-nekbesi-ifadesini-kullanan-bakanlari-uyardi/1818043 (Erişim: 30.03.2024).

Carey, Roane, *The New Intifada: Resisting Israel's Apartheid,* ed. Noam Chomsky, (London and New York: Verso, 2001).

Dadoo, Suraya; Firoz Osman, *Why Israel? The Anatomy of Zionist Apartheid: A South African Perspective* (Johannesburg: Media Review Network, 2013).

Davis, Uri, *Israel: An Apartheid State* (London: Zed, 1990).

Deveci, Mustafa, "Netanyahu'nun 'Amalekliler' Konuşması İsrail'in Soykırımla Suçlandığı Davada Delil Olarak Sunuldu", *Anadolu Ajansı,* (12 Ocak, 2024), https://www.aa.com.tr/tr/dunya/netanyahunun-amalekliler-konusmasi-israilin-soykirimla-suclandigi-davada-delil-olarak-sunuldu/3106324 (Erişim: 30.03.2024).

Dursun, Ahmet, Canlı, Enes, "İsrailli Aşırı Sağcı Haham, Gazze'de Bebekler Dahil Herkesin Öldürülebileceğini Söyledi", *Anadolu Ajansı*, (8 Mart 2024),https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-asiri-sagci-haham-gazzede-bebekler-dahil-herkesin-oldurulebilecegini-soyledi/3159661 (Erişim: 30.03.2024).

Duyar, Metin, "İsrail Hükümetinin Sistematik Baskı Politikası: 'Apartheid" Rejiminin Sonuçları', *Türk Asya Stratejik Araştırma Merkezi, TASAM,* (18 Ekim 2023), https://tasam.org/tr-TR/Icerik/72439/israil_huk%C3%BBmetinin_sistematik_baski_politikasi_apartheid_rejiminin_sonuclari (Erişim: 30.03.2024).

Düz, Zehra Nur, "US' Harvard Undergrads Face Disciplinary Action After Taking Part in Pro-Palestine Protests", *Anadolu Agecny*, (11 Aralık 2023), https://www.aa.com.tr/en/world/us-harvard-undergrads-face-disciplinary-action-after-taking-part-in-pro-palestine-protests/3079896 (Erişim: 30.03.2024).

Egan, Matt; Buchwald, Elisabeth; Delouya, Samantha, "'I Have Become Traumatized.' Jewish Students Describe Campus Antisemitism", *CNN*, (29 Şubat 2024), https://edition.cnn.com/2024/02/29/business/antisemitism-college-harvard-upenn/index.html (Erişim: 30.03.2024).

Euronews, "ABD Senatosu Çoğunluk Lideri Yahudi Chuck Schumer: İsrail Dışlanırsa Ayakta Kalamaz", (14 Mart 2024), https://tr.euronews.com/2024/03/14/abd-senatosu-cogunluk-lideri-yahudi-chuck-schumer-israil-dislanirsa-ayakta-kalamaz (Erişim: 30.03.2024).

Feldman, Noah, "The New Antisemitism", *Time*, (27 Şubat 2024), https://time.com/6763293/antisemitism/ (Erişim: 30.03.2024).

Forbes, "Columbia University Sued For Suspending Two Pro-Palestinian Student Groups Last Fall", (12 Mart 2024), https://www.forbes.com/sites/maryroeloffs/2024/03/12/columbia-university-sued-for-suspending-two-pro-palestinian-student-groups-last-fall/?sh=20bd538837f4 (Erişim: 30.03.2024).

Goodwin, Allegra; Mezzofiore, Gianluca, "Israeli Attack that Killed Aid Workers Consistent with Multiple Precision Strikes, Analysis Shows", *CNN*, (3 Nisan 2024), https://edition.cnn.com/2024/04/03/middleeast/world-central-kitchen-strike-analysis-intl/index.html (Erişim: 04.04.2024).

Harman, Ömer Faruk, "Nûh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/224-227.

Hasanov, Eldar, "Nuhi Kimliği Bağlamında Yahudilikte Yabancı Algısı", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2/1, 2015, 137-160.

Herrmann, Klaus J., "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", ed. Türkkaya Ataöv, *Siyonizm ve Irkçılık,* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları (Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan), No.511, (Ankara, 1982), s. 219-236.

Jerusalem Post, "Rabbis, Cantors in US Send Letter to Biden Calling for Gaza Ceasefire", (30 Mart 2024), https://www.jpost.com/diaspora/article-794395#google_vignette (Erişim: 30.03.2024).

Jordan News, "Israeli President Says There Are No Innocent Civilians In Gaza", (14 Ekim 2023), https://www.jordannews.jo/Section-20/Middle-East/Israeli-President-Says-There-Are-No-Innocent-Civilians-In-Gaza-31509 (Erişim: 30.03.2024).

Jordan News, "This is the Beginning of the End of the Zionist Project – Ilan Pappé", (16 Ocak 2024), https://www.jordannews.jo/Section-20/Middle-East/This-is-the-beginning-of-the-end-of-the-Zionist-project-Ilan-Papp%C3%A9-33671 (Erişim: 30.03.2024).

Kampeas, Ron, "Israel says Its Strike Killed 7 World Central Kitchen Humanitarian Aid Workers in Gaza", *Jewish Telegraphic Agecny*, (2 Nisan 2024), https://www.jta.org/2024/04/02/israel/israel-says-it-killed-7-world-central-kitchen-aid-workers-in-gaza-in-incident-with-sweeping-ramifications (Erişim: 04.04.2024).

Kuran, Neslihan, *Siyahî Yahudiler: Falaşaların Etnik kökeni, Dinî Gelenekleri ve İsrail'e Göçleri*, (Divan Kitap, 2023).

_____ "Afrikalı Falaşalar: Falaşaların Etnik Köken Teorileri ve Dinî Kimlikleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*", Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi,* 8/2, (2021), s. 183-211.

_____ "Yeşaya Kehaneti ve İsrail Saldırganlığına Teopolitik Yaklaşım", (2 Kasım 2023), *Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği, ORDAF*, https://ordaf.org/yesaya-kehaneti-ve-israil-saldirganligina-teopolitik-yaklasim/ (Erişim: 30.03.2024).

_____ "Üç Oğul Üç Kıta: Kitab-ı Mukaddes'e Göre Nuh Tufanı Sonrası İnsan Soyunun/Irkının Nasıl Devam Ettiğine Dair Bir Değerlendirme*", 2. Uluslararası Nuh Tufanı ve Cudi Dağı Sempozyumu* (25-6 Mayıs, 2021), s. 257-70.

Kennedy, Niamh; McSweeney, Eoin, "Why Ireland is the Most Pro-Palestinian Nation in Europe", *CNN*, (29 Mart 2024), https://edition.cnn.com/2024/03/29/middleeast/why-ireland-is-the-most-pro-palestinian-nation-in-europe-mime-intl/index.html (Erişim: 04.04.2024)

Ma, Annie; Binkley, Collin, "Ivy League Presidents Reckon With Swift Backlash to Remarks on Campus Antisemitism", *Associated Press*, (7 Aralık 2023), https://apnews.com/article/harvard-mit-penn-campus-antisemitism-backlash-2c89312cdd0d2652a9b57ce71f1533fd (Erişim: 30.03.2024).

Medet, Halil İbrahim, "Israel Paints Palestinians as "Animals" to Legitimize War Crimes: Israeli scholar", *Anadolu Agency*, (23 Ekim 2023), https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-paints-palestinians-as-animals-to-legitimize-war-crimes-israeli-scholar/3030278 (Erişim: 30.03.2024).

Medzini, Meron, *Golda Meir, A Political Biography*, (De Gruyter Oldenbourg, 2017).

Middle East Monitor, "Professor Avi Shlaim says Israel Carrying Out 'Most Destructive' Assault on Gaza to Date", (29 Ocak 2024), https://www.middleeastmonitor.com/20240129-professor-avi-shlaim-says-israel-carrying-out-most-destructive-assault-on-gaza-to-date/ (Erişim: 30.03.2024).

Middle East Studies Association, "Letter to Columbia University Protesting the Arbitrary Suspension of Its SJP and JVP Chapters", (15 kasım 2023), https://mesana.org/advocacy/committee-on-academic-freedom/2023/11/15/letter-to-columbia-university-protesting-the-arbitrary-suspension-of-its-sjp-and-jvp-chapters (Erişim: 30.03.2024).

Pacchiani, Gianluca, "COGAT Chief Addresses Gazans: You Wanted Hell, You will Get Hell", (10 Ekim 2023), *The Times Of Israel, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/cogat-chief-addresses-gazans-you-wanted-hell-you-will-get-hell/* (Erişim: 30.03.2024).

Pala, Melike, "İsrailli Hukukçu Gordon, Almanya'yı Silah Göndererek İsrail'in Suçlarına Ortak Olmakla Suçladı", *Anadolu Ajansı*, (3 Nisan 2024), https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-hukukcu-gordon-almanyayi-silah-gondererek-israilin-suclarina-ortak-olmakla-sucladi/3182299 (Erişim: 04.04.2024)

Pappé, Ilan, *Israel and South Africa: Many Faces of Apartheid* (London: Zed, 2015).

Pierpont, Levi, "Aaron Bushnell was My Friend. May He Never be Forgotten", *The Guardian*, (2 Mart 2024), https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/mar/02/aaron-bushnell-death-washington-gaza (Erişim: 30.03.2024).

Radio New Zealand, "We Need to See Government Action: Protesters Take Stand Against Gaza War", (13 Şubat 2024), https://www.rnz.co.nz/news/national/509092/we-need-to-see-government-action-protesters-take-stand-against-gaza-war (Erişim: 30.03.2024).

Said, Edward W., "Emperyalizm ile Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri", ed. Türkkaya Ataöv, *Siyonizm ve Irkçılık,* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları (Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan), No.511, (Ankara, 1982), s. 137-142.

Schermele, Zachary, "Columbia University's President Agrees to Congressional Hearing over Campus Antisemitism", *USA Today*, (12 Mart 2024), https://www.usatoday.com/story/news/education/2024/03/12/columbia-university-antisemitism-pro-palestinian-congress-ivy-league/72943945007/ (Erişim: 30.03.2024).

Shotter, James, "UN Expert says Israel Committing Genocide in Gaza", *Financial Times*, (26 Mart 2024), https://www.ft.com/content/1490e393-6c09-49d4-9e67-794d8acc6c3a (Erişim: 30.03.2024).

Siegel-Itzkovich, Judy, "Health Experts Denounce Retired General's Claim to Let Gaza be Destroyed", *Jerusalem Post*, (26 Kasım 2023), https://www.jpost.com/middle-east/article-775206 (Erişim: 30.03.2024).

Şalom, "Türkiye'de Antisemitizm Üzerine Yeni Bir Kitap", (7 Şubat 2024), https://www.salom.com.tr/haber/130759/turkiyede-antisemitizm-uzerine-yeni-bir-kitap (Erişim: 30.03.2024).

Tait, Robert, "What's Behind the Antisemitism Furor Over College Presidents' Testimony?", *The Guardian*, (12 Aralık 2023), https://www.theguardian.com/us-

news/2023/dec/12/university-president-antisemitism-israel-palestine-explained-harvard-penn (Erişim: 30.03.2024).

The Palestine Chronicle, "Cut Off Supplies, Gazans Deserve Death – Israeli Politician", (28 Aralık 2023), https://www.palestinechronicle.com/cut-off-supplies-gazans-deserve-death-israeli-politician/ (Erişim: 30.03.2024).

Tilley, Virginia, *Beyond Occupation: Apartheid, Colonialism and International Law in the Occupied Palestinian Territories,* (London: Pluto Press, 2012).

TRT Haber, "İsrailli Bakan Ben-Gvir'den Kendisini Eleştiren ABD'ye Tepki", (1 Ocak 2024), https://www.trthaber.com/haber/dunya/israilli-bakan-ben-gvirden-kendisini-elestiren-abdye-tepki-825847.html (Erişim: 30.03.2024).

United Nations, "Rights Expert Finds 'Reasonable Grounds' Genocide is being Committed in Gaza", *UN News,* (26 Mart 2024), https://news.un.org/en/story/2024/03/1147976 (Erişim: 04.04.2024).

Uzer, Umut, "Birleşmiş Milletler'de Siyonizm Tartışmaları", *Şalom*, (25 Haziran 2015), https://www.salom.com.tr/arsiv/koseyazisi/95667/birlesmis-milletlerde-siyonizm-tartismalari (Erişim: 30.03.2024).

Walker, Adria R., "Harvard President Resigns Amid Claims of Plagiarism and Antisemitism Backlash", *The Guardian*, (2 Ocak 2024), https://www.theguardian.com/education/2024/jan/02/harvard-president-claudine-gay-resigns (Erişim: 30.03.2024).

Wertheimer, Tiffany, "US Military Ship Heading to Gaza to Build Port", *BBC News*, (11 Mart 2024), https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68526503 (Erişim: 30.03.2024).

Mahmûd Derviş ve Nizâr Kabbânî'nin Şiirlerinde Gazze

Osman DÜZGÜN*

Giriş

İsrail'in 14 Mayıs 1948'de bağımsızlığını ilan etmesiyle başlayan süreç, beş Arap ülkesinin İsrail'e karşı başlattığı askeri operasyonlarla 1948 Arap-İsrail Savaşı'na dönüşmüştür. Mısır, Suriye, Ürdün, Lübnan ve Irak kuvvetlerine karşı başarı kazanan İsrail Savunma Kuvvetleri, Filistin coğrafyasında Araplara devlet kurmaları için bırakılan toprakların da büyük bir bölümünü işgal etmiştir. Diplomatik girişimlerin başarısızlığı ve İngiltere'nin çatışmaya müdahalesiz kalması ve bölgedeki tarafları birbirine düşürmesi, Filistin topraklarını adeta bir yangın yerine dönmüştür. İngiltere, Filistin manda yönetimini sona erdirerek ülkeden tamamen çekileceğini açıklasa da, sahada, Yahudi çeteleri Filistin topraklarında homojen bir devlet kurma amacıyla yerel halka yönelik korkunç katliamlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu çetelerden biri olan Irgun, Deyr Yâsîn köyünde gerçekleştirdiği vahşetle bölgedeki çatışmayı derinleştirmiştir. 9 Nisan 1948 günü yapılan katliamla Irgun militanları, kadın, erkek, çoluk çocuk demeden tüm ahaliyi, yaklaşık 253 Filistinliyi kurşuna dizmiştir. Cesetleri kuyulara dolduran çete mensupları, daha sonra evleri bombalayarak köyü dümdüz etmiştir. Bu katliam, bölgedeki yerel halkın diğer köyleri terk etmesine neden olmuş ve Yahudi devletinin kurulması yolunda önemli bir adım olmuştur[1].

Bu sürece ve Filistinlilerin aidiyet duydukları topraklara dair Prof. Dr. M. Hakkı Suçin, şu bilgileri kaydetmektedir[2]:

> *'1948 Nekbe'sinde Filistinliler evleri dahil her şeylerini kaybederler. Bu Filistin edebiyatı ve kimliği için en önemli kırılma noktası. Esasında bir tarım toplumu olan Filistin halkı çoğunlukla köylü ve işçi sınıfı ağırlıklıdır. Köylülerin aidiyet hissettikleri topraklardan kopmaları ise*

* Prof. Dr. Osman Düzgün, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,Arapça Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, osmanduzgun@aybu.edu.tr

[1] Geniş bilgi için bkz. https://www.gzt.com/mecra/ortadogu-tarihinde-bir-kirilma-nekbe-3711185 (Erişim Tarihi: 21.03.2024)

[2] M. Hakkı Suçin, 'Filistin Edebiyatında Kavşaklar', *Yeni E', "Filistin'in Kültürel Direnişi" Başlıklı Özel Sayısı*, S. 78, s. 33. (https://www.academia.edu/115717689/Filistin_Edebiyatında_Kavşaklar_Mehmet_Hakkı_Suçin Erişim Tarihi: 01.04.2024)

toprağın ve eve dönüşün ulusal sembol haline gelmesine neden olur. Tüm bu süreçte İsrail'in söylemi ise "Filistinli diye bir halk yoktur; onlar mülteci Arap ya da İsrail'de yaşayan Araplardır," şeklindedir. İşte Filistinliler böyle bir ortamda kimliklerini korumaya çalıştılar, çalışıyorlar.'

Bu bilgiler, Filistinli halkın kimliklerini koruma ve direnişlerini sürdürme çabalarını anlamlı bir şekilde vurgulamaktadır. Nekbe, Filistinli kimliğinin temellerinde bir kırılma noktası olmasına rağmen, Filistinliler bu travma akabinde bile kimliklerini ve bağlılıklarını korumak için kararlılıkla mücadele etmişlerdir. Bu durum, genelde modern Arap edebiyatı özelde ise Filistin edebiyatında derin izler bırakmıştır.

Suçin, Filistin edebiyatının sadece bir direniş edebiyatı olmadığını, aynı zamanda insanlık ve insan deneyimi üzerine derinlemesine düşünmeyi de beraberinde getirdiğini, bu yönüyle de okuyuculara ve edebiyatçıları bölgeyi ve insanı daha derinlemesine anlama imkanı sağladığını şu sözleriyle ifade etmektedir:

'Özetle son yüz yıldır çok sancılı süreçlerden geçen ve çok büyük travmalar yaşayan ve hepimizin bildiği üzere yine çok zor zamanlardan geçmekte olan Filistin halkının edebiyatının yazıda bahsettiğimiz koşullarda biçimlenmesi ve bu koşulların içinden geçerek dünya edebiyatındaki yerini ve dünya edebiyatına karşı konumunu belirlemesi son derece doğal bir tavırdır. Bu tavır, Filistin edebiyatının baskın bir şekilde direniş edebiyatı olarak şekillenmesi sonucu doğurmuş olsa da aynı zamanda dünya edebiyatıyla da eş zamanlı büyümesini, zenginleşmesini ve güçlenmesini engellemez. Aksine insanı ve insana dair olanı anlamada ve anlatmada ustalaştırır. Geçmişten günümüze Filistin edebiyatını bu bakış açısıyla okumak hem okurlara hem de edebiyatçılara bölgeyi ve insanı anlamak için yepyeni kapılar açacaktır.'

Arap edebiyatında Filistin meselesi ve işgal, şiir, roman, hikâye, deneme gibi çeşitli edebi türlerde ele alınmıştır[3]. Özellikle Filistinli yazarlar ve şairler, kendi deneyimlerini ve halklarının acılarını dile getiren eserler vermişlerdir. Filistinli yazarların ve şairlerin eserlerinde sıkça işlenen temalar arasında sürgün, aidiyet, direniş, hüzün ve umut yer almaktadır.

Çalışmamızın aşağıdaki kısmında Kabbânî ve Derviş'ten kısaca bahsedilecek ve şiirlerinden örneklerle Gazze işgaline, bu işgali kalemleriyle dünyaya duyurmak için, kullandıkları temalara ve dil ve üslup özelliklerine değinilecektir.

[3] Bu konuda Türkçeye aktarılan şiir seçkisi için bkz. A. Kadir, Afşar Timuçin, Süleyman Salom, *Filistin Şiiri*, İkinci Baskı, Eylül 1976.

Nizar Kabbanî ve Edebi Kişiliği

Nizâr Kabbânî, 21 Mart 1923 tarihinde orta halli bir ailenin çocuğu olarak Şam'da doğdu. Öğrenimini Şam'da tamamladıktan sonra Suriye Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1944 yılında Suriye'nin Kahire Büyükelçiliği'nde çalışmaya başladı ve 1966 yılına kadar İstanbul, Londra, Beyrut, Pekin ve Madrid gibi şehirlerde diplomat olarak görev aldı. 1966'da emekli olduktan sonra Beyrut'a yerleşen Kabbânî, 1967'deki Arap-İsrail savaşı sonrası yazdığı 'Hevâmiş 'alâ defteri'n-nekse' adlı şiir kitabıyla tanındı ve bu eser Mısır'la arasının açılmasına neden oldu. Kabbânî, ilk evliliğini Suriyeli Zehra Ekbik ile yapmış ve iki çocuğu olmuştur. İkinci evliliği, yedi yıl süren bir ikna sürecinin ardından Belkıs er-Râvi ile gerçekleşmiştir. Belkıs, 1981'de Beyrut'ta bir bombalı saldırıda hayatını kaybetmiştir. Bu trajedi Kabbânî'yi derinden etkilemiş ve onun adını taşıyan, üç yüz beyitlik bir mersiyeden oluşan 'Belkıs Kasidesi'ni yazmıştır. Son yıllarında Londra'da yaşayan Kabbânî, el-Ḥayât gazetesinde yazıları ve şiirleriyle düzenli olarak yer aldı. 30 Nisan 1998'de Londra'da vefat etti ve cenazesi Şam'a getirildi[4].

Nizâr Kabbânî, çocukluk ve gençlik yıllarında resim, müzik ve şiirle ilgilenmiştir. 1939'dan itibaren şiir yazmaya başlamış ve 'Ḳālet lî es-semrâ'' adlı ilk şiir kitabını, daha Hukuk Fakültesi öğrencisi iken yayımlamıştır. Kabbânî'nin şiirleri, anlatım ve içerik açısından - özellikle kadına ve cinselliğe yaklaşımıyla - geleneksel şiir ve ahlâk anlayışının sınırlarını zorlamıştır. Kabbânî'nin coşkulu üslubuyla yazılmış özgün şiirleri, Arap dünyasının birçok yerinde yayılmış, bestelenmiş ve Ummu Kulsûm'den Mâcide Rûmî'ye kadar birçok şarkıcı tarafından seslendirilmiştir.

Şiirlerinde genellikle kadın ve siyaset olmak üzere iki ana tema işleyen Kabbânî, kadın konusunu sanat hayatının her aşamasında ön planda tutmuştur. Siyasal şiirlerinde ise çağdaş Ortadoğu Arap ülkelerinin (Filistin, Mısır; Arap-İsrail savaşı vb.) siyasi meselelerine odaklanmıştır. İsrail'in Filistin topraklarını işgalinden sonra kaleme aldığı 'el-Kuds' adlı şiir, Kabbânî'nin en ünlü şiirlerinden biridir. Kabbânî'nin ilk şiirlerinde sembolizmin baskın olduğu görülürken, sonraki eserleri genellikle toplumsal konular üzerine kaleme alınmıştır. Özellikle son

[4] Süleyman Tülücü, "Kabbânî, Nizâr", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/kabbani-nizar (03.04.2024); Ayrıca bkz. Aysel Ergül Keskin, *Şiirin Galip aşkın Devrik Kralı, Nizâr Kabbânî'de Aşk ve Kadın*, Ankara 2006, s. 39-95; Ayrıca bkz. Ahmet Kazım Ürün, *Modern Arap Edebiyatı*, Çizgi Yayınları, Konya 2015, s. 119-121.

yıllarında yazdığı "Metâ yu‘linûne vefâte’l-‘Arab" ("Arapların Ölüm Haberini Ne Zaman Duyuracaklar") adlı şiiriyle, Arap dünyasının içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal gerçekleri ironik bir şekilde dile getirmiştir[5].

Mahmûd Derviş ve Edebi Kişiliği

Son dönem Filistin şiirinin en önemli şairlerinden olan Mahmud Derviş, Filistin’in Akka Sahilinin doğusunda yer alan *el-Birve* köyünde 13 Mart 1941 tarihinde Müslüman bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Ailesi ile birlikte yaşayan Dervîş, İsrail işgal güçleri tarafından bir gece yarısı zorla evlerinden çıkarılmıştır. Bu olayla birlikte sürgün gerçeğiyle yüzleşen Derviş, ailesiyle birlikte topraklarından on yıl boyunca ayrı kaldıktan sonra Lübnan'dan geri döndüğünde köyünün İsrail buldozerleri tarafından yok edildiğini görür[6].

1971 yılı başlarında Kahire’ye geçti ve *el-Ehrâm* gazetesinde çalıştı. Burada Muhammed Heykel, Necîb Mahfûz, Yûsuf İdrîs gibi Mısır’ın önde gelen simalarıyla birlikte bulundu. Ertesi yıl Beyrut’a gitti ve 1981’e kadar orada kaldı. Beyrut’ta *eş-Şu’ûnu’l-Filistîniyye* dergisinde başyazarlık ve Filistin Kurtuluş Örgütü Araştırmaları Merkezi’nde müdürlük yaptı. Beyrut’ta iken şiirleri bütün Ortadoğu’da dilden dile dolaşmaya başladı. Yine bu dönemde *Filistin Kurtuluş Örgütü Yürütme Komisyonu* üyeliğine getirildi ve Yâsir Arafat’ın danışmanlığını yaptı. 16 Eylül 1982’de İsrail’in desteklediği aşırı sağcı Hristiyan milislerin Beyrut’un güneyindeki Sabra ve Şatilla Filistin mülteci kamplarına saldırarak 2000 sivili öldürmeleri Filistin yönetimini ve Mahmûd Dervîş’i Beyrut’tan ayrılmaya mecbur bıraktı. Mahmûd Dervîş önce Şam’a, oradan Filistin yönetiminin daha önce gittiği Tunus’a ulaştı. 1994 Temmuz’unda Filistin’e döndü. İsrail güçleri tarafından sürekli kontrol altında tutulduğu Ramallah’ta ve Amman’da ikamet etti. 9 Ağustos 2008 tarihinde Amerika’da geçirdiği bir kalp ameliyatı sonrası öldü[7].

Ömrünü tamamen Filistin davasına harcayan Derviş, komşu Arap ülkeleri ve Avrupa ülkelerinde yaşamış olduğu sürgün hayatı boyunca Filistin halkı ve Filistin sorunu ile ilgilenmeye devam etmiştir[8]. 1961, 1965, 1967 yıllarında üç kez tutuklanıp hapis yattıktan sonra hayatında

[5] Rahmi Er, *Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi*, Vadi Yayınları, Ankara 2012, s. 70.

[6] Nurullah Yılmaz, ‘Filistinli Şair Mahmud Derviş’in Şiirlerinde Sürgün Teması’, *The Journal Of Social Sciences*, Ekim 2018, Sayı 28, s. 152-153.

[7] Şükran Fazlıoğlu, ‘Mahmûd Dervîş’, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Https://İslamansiklopedisi.Org.Tr/Mahmud-Dervis (07.03.2024); Ayrıca bkz. Ürün, *a.g.e.*, s. 112-114.

[8] Er, *a.g.e.*, s. 133.

yeni bir sayfa açılan Derviş, 'sürgün şair'[9] unvanını da almış ve daha önce savaş, mülteci, ordu ve vatan gibi kavramları işlerken bu temalara bir de ömrünün tamamına yakınını kapsayacak sürgünü ve muhtevasını eklemiştir.

Şiirlerinde düşünceye, anlama, insanlığa, kalıcı değerlere ve estetiğe sürekli yer vermeye çalışan çok yönlü bir şair hüviyeti ile hareket eden Mahmud Derviş, sadece kendi halkının değil dünyanın dört bir yanında haksızlığa uğramış, horlanmış diğer milletlerin de kendilerini ifade etme ve hak aramalarında onlara ışık tutan bir konuma gelmiştir[10].

Mahmud Derviş, bir söyleşisinde, okuduğu ve etkilendiği şairler arasında Nizâr Kabbânî'yi de sayarak özellikle ergenlik dönemi telif ettiği şiirlerde ilham kaynağının Kabbânî olduğunu şöyle dile getirmektedir[11]:

> *"Şiiri öğrenebilmek için kılavuz şairim yoktu. Bizde bulunan kitaplar da Britanya mandacılığı döneminden kalma kitaplar idi. Gerçek bir kültürel kuşatma altındaydık. Bedr Şâkir es-Seyyâb'ı iyi bilirdim. 'Abdu'l-Vehhâb el-Beyâtî'yi de. Nizâr Ḳabbânî'yi de okurdum. Ergenlik dönemi şiir anlayışın mimarı da zaten o idi."*

Nizar Kabbanî'nin *Etfâlu'l-Hicâra* ve Mahmûd Derviş'in *Samt min ecli Gazze* adlı şiirlerinde Şiirlerinde Temalar

Çalışma bu kısmında, Nizar Kabbanî'nin *Etfâlu'l-Hicâra* (Taşların Çocukları) ve Mahmûd Derviş'in *Samt min ecli Gazze* (Gazze İçin Sessizlik) adlı şiirlerinde bulunan temalar ele alınacaktır.

Kabbânî'ye ait şiir üçlemesi, *Sulâsiyyetu Etfâli'l-Hicâra*, 1988 yılında Beyrut'da basılmıştır ve kapak çalışması, Filistin özgürlük mücadelesinin önemli bir sembolü olan ve Nâcî el-Alî[12]

---

[9] Ahmed Hasan, *Şâ'iru'l-Mukâveme Mahmûd Dervîş*, Dâru'l-Fârûk Li'l-İstismârât ve's-Sekâfe, Kâhire 2008, s. 9-10.

[10] İbrahim E. Polat, Merve Tekin, "Mahmud Derviş'in 'Cidâriyye' Adlı Şiirinde Ritim Ve Âhenk", *Disiplinlerarası Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2018, Sayı 4, s. 46.

[11] 'Abduh Vâzin, *Mahmud Dervîş fî Ḥivâr Şâmil Ḥavle'ş-Şi'r ve'l-Ḥadâşe, el-Hayât Gazetesi (14/12/2005)'*ten aktaran, Ali Eminoğlu, *Modern Arap Şiirinde Mahmud Derviş ve Şiir Anlayışı*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Doktora Tezi, Konya 2016, s. 45.

[12] Nâcî el-Ali: Filistin direnişine kırk binden fazla çizimle destek veren ünlü Filistinli karikatüristtir. İsrail işgali nedeniyle ailesiyle birlikte Filistin'den göç etmek zorunda kalmış ve Lübnan'daki *'Aynu'l-Hilva* Mülteci Kampı'nda yaşamını sürdürmüştür. *Sabra* ve *Şatilla* Katliamı'na tanıklık etmesi küçük yaşta derin izler bırakmıştır. Sanat eğitimini tamamladıktan sonra Filistin davasını vurgulayan karikatürleriyle dikkat çekmiştir. *Hanzala* adlı çizgi karakteri, Filistin'in özgürlük mücadelesinin sembolü haline gelmiştir. Hanzala'nın en önemli özelliği ise yüzünün dünyaya dönük olmasıdır. Ellerini arkaya bağlayarak duran Hanzala, yaşanan olaylara kayıtsız kalanları sessiz şekilde protesto etmektedir. el-Ali, 1987 yılında Londra'da bir suikast sonucu hayatını kaybetmiştir. Ölümünden

tarafından resmedilen Hanzala çizgi karakterinden oluşmaktadır. 60 sayfadan ibaret olan üçleme, kitabın isimlendirilmesinin konu edinildiği bir giriş ve *Etfâlu'l-Hicâra* (Taşların Çocukları), *el-Gâdıbûn* (Hiddetlenenler), *Duktûratu Şeref fî Kimyâ'i'l-Hacer* (Taşın Kimyasına Dair Bir Şeref Doktorası) adlı bölümlerden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 19-23 sayfaları arasında yer alan ve ilk bölüm olan *Etfâlu'l-Hicâra* başlıklı kısmın muhtevası irdelenecektir. Şiirin tam metni ve çevirisi şu şekildedir:

أطفال الحجاره..	Taşların Çocukları..
بهروا الدنيا..	Dünyaya galip geldiler,
وما في يدهم إلا الحجارة..	Ve ellerinde taştan başka bir şey yoktu.
وأضاؤوا كالقناديل، وجاؤوا كالبشاره	Kandiller gibi parladılar, müjdeciler gibi geldiler.
قاوموا.. وانفجروا.. واستشهدوا...	Direndiler, patladılar, şehit oldular...
وبقينا دباً قطبيةً	Biz ise kutup ayıları gibi kaldık.
*	*
قاتلوا عنا.. إلى أن قتلوا..	Ölene değin onlar bizim için savaştılar.
وجلسنا في مقاهينا.. كبصاق المحاره	Biz ise kafelerimizde oturduk, midye kabuklarına tükürenler gibi...
واحدٌ.. يبحث منا عن تجاره..	Birimiz ticaret arayışında,
واحدٌ.. يطلب ملياراً جديداً..	Bir başkası yeni milyarlar peşinde,
وزواجاً رابعاً..	Dördüncü evliliğinin peşinde,
ونهوداً صقلتهن الحضارة..	Medeniyetle cilalanmış göğüsleri aramakta...
واحدٌ.. يبحث في لندن عن قصرٍ منيفٍ	Bir diğeri Londra'da görkemli bir saray arıyor,
واحدٌ.. يعمل سمسار سلاحٍ..	Silah simsarı olan bir diğeri,
واحدٌ.. يطلب في البارات ثاره..	Barlarda öç arayan bir başkası,
واحدٌ.. يبحث عن عرشٍ، وجيشٍ، وإماره..	Bir taht, bir ordu, bir emirlik arayan bir diğeri...
*	*

sonra Dünya Gazeteler Birliği tarafından 'Golden Pen of Freedom' ödülüne layık görülmüştür. Geniş bilgi için bkz. https://doc.aljazeera.net/art-and-youth/2022/8/28/ناجي-العلي-رسام-فلسطين-الذي-دفع-حياته; https://www.gencdergisi.com/8223-naci-el-alinin-hanzala-karikaturleri.html (Erişim Tarihi: 01.04.2024)

آه.. يا جبل الخيانات..	Ah, ihanet dağı,
ويا جبل العمولات..	Ah, komisyon dağı,
ويا جبل النفايات..	Ah, çöp dağı,
ويا جبل الدعاره..	Ah, fuhuş dağı!
سوف يجتاحك -مهما أبطأ التاريخ- **أطفال الحجاره..**	Taşların çocukları seni silip süpürecek, ağırdan alsa da tarih…

Yukarıdaki dizeleri şair, Filistin dramını yansıtan güçlü metaforlarla oluşturmuştur. Taşların atan çocuklar, direnişin sembolü haline gelmişlerdir. Şair, bu çocukların cesaretini ve fedakarlığını vurgulamakta ve onların sadece taşlarla değil, aynı zamanda umutla da savaştıklarını edebi bir üslupla ifade etmektedir. Taşlar, sertlikleri ve dayanıklılıkları ile bilinirler, bu da insanların direncini ve gücünü simgelemektedir. Ayrıca Hz. Davud'un Câlût'u yendiği kıssada taşlar özel bir yere sahiptir[13]. Küçük çocukların atmış oldukları taşlar şu an için düşmanın zırhından dönmektedir. Ancak günün birinde taşların, düşmanın zaafa uğramış bir yerine isabet edip onu devirmesi kıssadan alınacak hisse bağlamında imkân dahilindedir.

Muhteva kapsamında dikkat çeken bir diğer husus, insanların maddi çıkar ve ihtirasları uğruna davalarından nasıl vazgeçtiklerinin gözler önüne serilmesi ve bu tutumun ironik bir şekilde eleştirilmesidir. Pek çok sembolik unsur taşıyan bu şiirin öne çıkan temalarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

[13] Nitekim Hz. Davud, Tevrat'ta 'Golyat' olarak bilinen Filistî savaşçı Câlût'un meydan okumasını duyar. Kral Saul'un hizmetinde olan genç Hz. Davud, sadece bir sapanla donanmış bir çoban olarak karşısına çıkar. Câlût, Hz. Davud'u küçümseyerek tehditler savurur. Ancak Hz. Davud, cesaretle savaş alanına doğru ilerler. Bu çatışma, görünüşte eşitsiz bir mücadeleyi yansıtsa da sonucu beklenmedik olur. Hz. Davud, sapanıyla Câlût'a isabetli bir taş fırlatır ve dev savaşçıyı yener. Bu zafer, Hz. Davud'un Allah'a olan inancını ve İsrail'in yeni kralı olma yolundaki iddiasını kanıtlar. Hz. Davud'un krallığı, Kudüs'ün temellerinin atılmasına ve oğlu Hz. Süleyman'ın yaklaşık 40 yıl sürecek bir hükümdarlık dönemini başlatır. (Geniş bilgi için bkz. Abdurrahman Küçük, "Câlût", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, https://islamansiklopedisi.org.tr/calut (15.03.2024)).

Direniş ve Cesaret: Şiir, özellikle çocukların cesurca ortaya koyduğu direnişi vurgulamaktadır. Ellerinde sadece taş olan çocuklar, yanan kandiller gibi parlayarak müjdeci bir rol üstlenmişlerdir. Çocukların cesaretleri şair tarafından ustaca işlenmiştir ancak taşlarla yapılan bu direniş şehadetle sonuçlanmıştır.

Pasif Tutum: Şair, 'biz' olarak adlandırdığı grup için kafelerde oturup tüketim toplumunun içinde kaybolmuş, maddi kazanç ve ihtirasları peşinde koşan talihsiz insanları tasvir etmektedir. Burada betimlenen insanlar, mücadele ve direniş yerine kişisel çıkarlarını ön planda tutmaktadır. Bunlar pasif bir tutum sergileyerek bütün insanlığı ilgilendiren işgal sürecini görmezden gelmektedir. Şiirin bu kısmında, toplumdaki duyarsızlığın boyutu somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Kişisel Çıkarlar: Şiirde çizilen karakterlerin çoğu, maddi kazanç, lüks ve boş ihtiraslar peşindedir. Ticaret, çok para kazanma, evlilikler gibi arayışlar, insanların içsel değerlerini ve adalet duygusunu kaybetmesini simgelemektedir. Evrensel değerleri önemsemeyen ve adil olmayan insanların, kişisel çıkarlar peşine düşmeleri kaçınılmazdır.

Toplumsal Çürüme: 'İhanet, komisyon, çöp ve fuhuş dağı' vb. ifadeler toplumdaki çürümeyi ve ahlaki değerlerin yitirilmesini vurgulamaktadır. Şair, toplumun bu çürümüşlüğünü dile getirerek, işgale taş atarak karşı çıkan ve direnen çocukların, bu çürümüşlüğe meydan okumaları ve tarih boyunca insanlığın vicdanını ayakta tutmaya çalışacakları ustaca ifade edilmektedir.

Direnişin Etkisi: Şair, tarihin yavaş ilerlese de, taş atan çocukların direnişinin insanlığın geçmişiyle yüzleşmesine ve değişmesine yol açacağını ima etmektedir. Bu temada, geçmişle bugünün çatışması ve değişimi ön plana çıkmakta, geçmişte silah ve topla başlayan direnişin yerini, insanlığın kayıtsız kalmasından dolayı, artık çocukların atacağı taşlara bıraktığını işaret etmektedir.

Şair, öncelikle, direniş ve cesaret teması üzerinden, şiirdeki çocuklar gibi masum ve cesur olmanın toplumsal değişimdeki rolünü vurgulamaktadır. Şair, bu çocukların taşlarla bile olsa nasıl büyük bir etki oluşturabileceğini anlatarak, bireylerin cesaret ve kararlılıkla işgale karşı çıkmaları ve adaletin tesis edilmesi için mücadele etmeleri gerektiğine işaret etmektedir. Ancak bu direnişin bir bedeli olduğunu da vurgulamakta ve böylesine cesur direnişlerin şehit olmak gibi büyük fedakarlıklar gerektirdiği ifade edilmektedir. Şiirde ayrıca, modern toplumun tüketim odaklı, duyarsız ve bencil tutumları eleştirilmekte ve işgale karşı bütün insanlığın duyarsızlaştığı

dile getirilmektedir. Ayrıca ticari kaygılar ve bireysel hedeflerin ön planda olmasının, adalet duygusunu zayıflattığı ve toplumun genel olarak ahlaki değerlerini erozyona uğrattığı vurgulanmaktadır. Şair, bu temaları kullanarak işgal karşısında sessiz kalan insanlara ve anlam verilemeyen bu tutumlarına dair derin bir eleştiri sunmaktadır.

Mahmûd Derviş'in *Samt min ecli Gazze* (Gazze İçin Sessizlik) adlı mensur türde telif ettiği şiirin[14] tam metni şu şekildedir:

تحيط خاصرتها بالألغام .. وتنفجر .. لا هو موت .. ولا هو انتحار

انه أسلوب غزة في إعلان جدارتها بالحياة

منذ أربع سنوات ولحم غزة يتطاير شظايا قذائف

لا هو سحر ولا هو أعجوبة، انه سلاح غزة في الدفاع عن بقائها وفي استنزاف العدو

ومنذ أربع سنوات والعدو مبتهج بأحلامه.. مفتون بمغازلة الزمن .. إلا في غزة

لأن غزة بعيدة عن أقاربها ولصيقة بالأعداء .. لأن غزة جزيرة كلما انفجرت، وهي لا تكف عن الإنفجار،

خدشت وجه العدو وكسرت أحلامه وصدته عن الرضا بالزمن.

لأن الزمن في غزة شيء آخر ..

لأن الزمن في غزة ليس عنصراً محايداً

انه لا يدفع الناس إلى برودة التأمل... ولكنه يدفعهم إلى الانفجار والارتطام بالحقيقة.

الزمن هناك لا يأخذ الأطفال من الطفولة إلى الشيخوخة ولكنه يجعلهم رجالاً في أول لقاء مع العدو

ليس الزمن في غزة استرخاء ولكنه اقتحام الظهيرة المشتعلة

لأن القيم في غزة تختلف .. تختلف .. تختلف

القيمة الوحيدة للإنسان المحتل هي مدى مقاومته للاحتلال... هذه هي المنافسة الوحيدة هناك.

وغزة أدمنت معرفة هذه القيمة النبيلة القاسية .. لم تتعلمها من الكتب ولا من الدورات الدراسية العاجلة

ولا من أبواق الدعاية العالية الصوت ولا من الأناشيد. لقد تعلمتها بالتجربة وحدها وبالعمل الذي لا يكون

إلا من أجل الاعلان والصورة

[14] Şiirin Türkçe ve İngilizce çevirisi için bkz. Mahmud Derviş, *Gazze İçin Sessizlik - Alışagelmiş Hüznün Günlüğü,* Çev: Hakan Özkan , İstanbul 2009; https://khaledbeydoun.substack.com/p/silence-for-gaza-by-mahmoud-darwish (Erişim Tarihi: 14.03.2024)

ان غزة لا تباهى بأسلحتها وثوريتها وميزانيتها. انها تقدم لحمها المر وتتصرف بإرادتها وتسكب دمها

وغزة لا تتقن الخطابة .. ليس لغزة حنجرة ..مسام جلدها هي التي تتكلم عرقاً ودماً وحرائق .

من هنا يكرهها العدو حتى القتل . ويخافها حتى الجريمة . ويسعى إلى إغراقها في البحر او في الصحراء او في الدم

من هنا يحبها أقاربها وأصدقاؤها على استحياء يصل إلى الغيرة والخوف أحياناً . لأن غزة هي الدرس الوحشي والنموذج المشرق للأعداء والاصدقاء على السواء .

ليست غزة أجمل المدن ..

ليس شاطئها أشد زرقة من شواطئ المدن العربية

وليس برتقالها أجمل برتقال على حوض البحر الأبيض .

وليست غزة أغنى المدن ..

وليست أرقى المدن وليست أكبر المدن. ولكنها تعادل تاريخ أمة. لأنها أشد قبحاً في عيون الأعداء، وفقراً وبؤساً وشراسة. لأنها أشدنا قدرة على تعكير مزاج العدو وراحته، لأنها كابوسه، لأنها برتقال ملغوم، وأطفال بلا طفولة وشيوخ بلا شيخوخة، ونساء بلا رغبات، لأنها كذلك فهي أجملنا وأصفانا وأغنانا وأكثرنا جدارة بالحب.

نظلمها حين نبحث عن أشعارها فلا نشوهن جمال غزة، أجمل ما فيها انها خالية من الشعر، في وقت حاولنا أن ننتصر فيه على العدو بالقصائد فصدقنا أنفسنا وابتهجنا حين رأينا العدو يتركنا نغني .. وتركناه ينتصر ثم جفننا القصائد عن شفاهنا، فرأينا العدو وقد أتم بناء المدن والحصون والشوارع .

ونظلم غزة حين نحولها إلى أسطورة لأننا سنكرهها حين نكتشف أنها ليست أكثر من مدينة فقيرة صغيرة تقاوم

وحين نتساءل: ما الذي جعلها أسطورة؟

سنحطم كل مرايانا ونبكي لو كانت فينا كرامة أو نلعنها لو رفضنا أن نثور على أنفسنا

ونظلم غزة لو مجدناها لأن الافتتان بها سيأخذنا إلى حد الانتظار، وغزة لا تجيء الينا غزة لا تحررنا ليست لغزة خيول ولا طائرات ولا عصى سحرية ولا مكاتب في العواصم، ان غزة تحرر نفسها من صفاتنا ولغتنا ومن غزاتها في وقت واحد وحين نلتقي بها – ذات حلم – ربما لن تعرفنا، لأن غزة من مواليد النار ونحن من مواليد الانتظار والبكاء على الديار

صحيح ان لغزة ظروفاً خاصة وتقاليد ثورية خاصة

ولكن سرها ليس لغزا: مقاومتها شعبية متلاحمة تعرف ماذا تريد (تريد طرد العدو من ثيابها)

وعلاقة المقاومة فيها بالجماهير هي علاقة الجلد بالعظم. وليست علاقة المدرس بالطلبة.

لم تتحول المقاومة في غزة إلى وظيفة و لم تتحول المقاومة في غزة إلى مؤسسة

لم تقبل وصاية أحد ولم تعلق مصيرها على توقيع أحد أو بصمة أحد

ولا يهمها كثيراً أن نعرف اسمها وصورتها وفصاحتها لم تصدق أنها مادة أعلامية، لم تتأهب لعدسات التصوير ولم تضع معجون الابتسام على وجهه.

لا هي تريد .. ولا نحن نريد

من هنا تكون غزة تجارة خاسرة للسماسرة ومن هنا تكون كنزاً معنوياً واخلاقياً لا يقدر لكل العرب

ومن جمال غزة أن أصواتنا لا تصل إليها لا شيء يشغلها، لا شيء يدير قبضتها عن وجه العدو، لا أشكال الحكم في الدولة الفلسطينية التي سننشئها على الجانب الشرقي من القمر، أو على الجانب الغربي من المريخ حين يتم اكتشافه، انها منكبة على الرفض .. الجوع والرفض والعطش والرفض التشرد والرفض التعذيب والرفض الحصار والرفض والموت والرفض.

قد ينتصر الأعداء على غزة (وقد ينتصر البحر الهائج على جزيرة قد يقطعون كل أشجارها)

قد يكسرون عظامها

قد يزرعون الدبابات في أحشاء اطفالها ونسائها وقد يرمونها في البحر أو الرمل أو الدم ولكنها

لن تكرر الأكاذيب ولن تقول للغزاة: نعم

وستستمر في الانفجار

لا هو موت ولا هو انتحار ولكنه أسلوب غزة في اعلان جدارتها بالحياة ...

فاصلة:

وستستمر في الانفجار

لا هو موت ولا هو انتحار ولكنه أسلوب غزة في اعلان جدارتها بالحياة.

Filistin'in Direniş ve Vatan Şairi olarak kabul edilen Derviş, şiirinde şu temaları ele almıştır:

Gazze, Soyutlanmış Bir Ada: Metinde, Gazze'nin kendisine yardım eli uzatacak diğer yerlerden uzak ve düşmanlarına yakın olduğu vurgulanmaktadır. Şairin betimlemesine göre, burada gerçekleşen her bir patlama ile Gazze adeta bir ada haline gelmektedir. İşgal altındaki şehir, tasvir edilen bu haliyle sürekli bir çatışma içerisindedir.

Göreceli Bir Zaman: Şiirde, Gazze'de zamanın normal ve tarafsız bir öğe olmadığı, insanları sakin düşünceden ziyade çatışma ve gerçekle yüzleşmeye zorlayan bir unsur olarak işlev gördüğü belirtilmektedir. Zamanın, buradaki çocukları kısa sürede erkek yaparak büyüttüğü vurgulanarak onların yaşamış oldukları içler acısı durum dile getirilmeye çalışılmıştır.

Değerlerin Farklılığı: Gazze'de değerlerin geleneksel anlamda zenginlik veya güzellikten farklı olduğu ifade edilen şiirde, en büyük değerin, işgale karşı direnişin ve insanların bu direnişe olan inancı olduğu ele alınmaktadır. Yıkıma uğrayan bu şehir, bu asil değeri tecrübeleriyle öğrenmiştir ve bu değer, Gazze'nin kimliğinin merkezinde yer almaktadır.

Gazze ve Direniş: Gazze'deki direnişin dış güçlere bağımlı olmadığı belirtilir. Gazze'nin özgürlüğüne giden yoldaki direnişinin, medyanın etkisi ile suni bir içerikle oluşturulmadığı ya da dışarıdan gelen yardımlara dayanmadığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda direniş, halkın kendisini yönetmesi ve kurtuluş mücadelesi olarak tanımlanmaktadır.

Gazze'nin Yakındıkları: Gazze'nin yalnızlığı ve zorlukları, düşmanlar tarafından nasıl nefretle karşılandığı ve kendi akrabaları ve yakın arkadaşları arasında nasıl kıskançlık ve korkuya neden olduğu belirtilmektedir. Gazze, sadece bir şehir olarak değil, aynı zamanda sembolik bir anlam taşıyarak düşmanlarını rahatsız eden bir unsur olduğu şair tarafından ustaca betimlenmektedir.

Gazze'nin Kararlılığı: Şaire göre Gazze, hiçbir şeyin onun kararlılığını ve direnişini bozamayacağını göstermektedir. Yaşadığı zorluklar, açlık, susuzluk ve işkence gibi insanlık dışı davranışlara rağmen Gazze, işgalcilere boyun eğmeyi reddetmektedir. Sarsılmayan bu tavrıyla Gazze, bütün dünyaya özgürlüğü hak ettiğini ilan eder gibidir.

Bu temalar, Gazze'nin karmaşık ve zorlu gerçekliğini ve direnişin, insanların dayanıklılığı ve inancıyla nasıl şekillendiğini anlatarak, Gazze'nin özgünlüğünü ve acımasız gerçeklerini vurgulamaktadır. Metin, Gazze'nin sadece fiziksel bir varlık olmanın ötesinde, insanların yaşamlarını ve değerlerini nasıl etkilediğini ve anlamlandırdığını vurgulamaktadır. Bu muhtevasıyla şiir, Gazze'nin yaşadığı benzersiz koşulları, direnişin önemini ve Gazze'nin özgün kimliğini edebi bir üslupla ele almakta ve işgaline karşı bütün insanlığı gerekeni yapmaya davet etmektedir.

Şiirlerdeki Dil ve Üslup

Her iki şiirde şairler, kelimeleri ustaca kullanarak, işgal altındaki Gazze'nin yakındığı acıları ifade etmektedirler. Çalışma kapsamında ele alınan şiirler, savaşın yıkıcı etkilerini, insanların acılarını ve umutsuzluklarını anlatırken aynı zamanda Gazze'nin direniş ruhunu ve umudunu da yansıtmaktadır.

İlk şiirde şair, taşları çocuklarla ilişkilendirerek, onların direniş ve savaşçı ruhunu vurgulamak için somut imajlar kullanmaktadır. Taşlar, direnç ve azmi simgeleyen önemli imgelerden biri kabul edilmektedir. Şiirde kullanılan dil, mücadele ve direnişin anlatımını güçlendirir niteliktedir. Taşların çocuklarının nasıl direndiği ve savaştığı, onların güçlü iradesini ve kararlılığını yansıtmaktadır.

Şiirde, taşların çocukları ile normal insanların karşılaştırılması yapılmaktadır. Örneğin, taşların çocuklarının direnişte şehit düşerken normal insanların basit ve tüketici hedeflerle meşgul olduğu vurgulanmakta ve metaforlar karşılaştırılmaktadır. Şair, toplumun yozlaşmışlığını ve önceliklerin değişmesini eleştirel bir bakış açısıyla ele almaktadır. İnsanların çıkarcı, tüketici ve yozlaşmış halleri çeşitli simgeler kullanılarak defaatle vurgulanmaktadır.

Şiirde kullanılan dil, akıcı ve ritmik bir yapıda olup, tekrarlar ve vurgularla duygusal bir etki oluşturulmaya çalışılmıştır. İfadenin gücünü ve etkisini artırmak için şiirsel dil ustaca kullanılmıştır.

Samt min Ecli Gazze başlıklı diğer şiirde ise, Gazze'nin sembolik olarak bir ada gibi betimlenmesi ve kesintisiz devam eden patlamalarla ve acıyla ilişkilendirilmesi bu mısralarda sembolizmin ve metaforların sıklıkla kullanıldığını göstermektedir. Şair, Gazze'nin özel koşullarını ve yaşadığı acıları, toplumdaki yozlaşma ve tüketim kültürüyle ironik bir dille eleştirmektedir. Normal yaşamın yüzeyselliğini ve Gazze'de verilen mücadeleleri karşılaştırarak duyarsız insanları ağır bir dille eleştirmektedir.

Bu şiirde kullanılan dil, duygusal ve dramatik bir ton taşımaktadır. Gazze'nin yaşadığı acılar ve direnişin gücü duygusal bir dille anlatılmaktadır. Şiir, toplumun tüketim odaklı ve yozlaşmış değerlerini eleştirirken, Gazze'nin direnişini ve bu direnişin toplumsal ve siyasi yansımalarını yorumlamakdır. Gazze'de halkının yaşadığı acılar güçlü bir dil ve anlatımla ifade edilmektedir. Şiir, eleştirel bir bakış açısıyla toplumu sorgularken, Gazze'nin direniş ve özgürlüğe kavuşma iradesini öne çıkarmaktadır.

Şiirlerde kullanılan metaforlar, Gazze'nin yaşadığı acıların ve direnişin sembolik ve duygusal derinliğini yansıtmak için kullanılmıştır. Gazze, hem fiziksel hem de metaforik olarak sürekli bir mücadele içindedir ve bu mücadele farklı anlam kullanılarak betimlenmiştir. Şair, bu metaforlar aracılığıyla toplumun çürümüşlüğünü, güçlü olmayanların pasifliğini ve değişim

arzusunu ifade etmekte, aynı zamanda taşların çocuklarının direncini ve değişim potansiyelini vurgulamaktadır.

Sonuç

Filistin ve Gazze'nin işgali, Arap şairler için önemli bir ilham kaynağı olmuştur. İşgal altındaki topraklar, sürgün ve direniş temaları, Arap şairlerin eserlerinde karşımıza sıklıkla çıkan temalar arasındadır. Özellikle Nizâr Kabbâni ve Mahmud Derviş, işgal altındaki topraklardaki yaşamı, acıyı ve umudu şiirlerinde işlemişlerdir. Direniş edebiyatını konu edinen diğer önemli şairler arasında Semih el-Kâsım, Tevfîk Zeyyâd ve Fedvâ Tukân da işgalin edebi yansımalarını dile getiren eserler vermişlerdir.

Bu tebliğ, Gazze'nin işgal altındaki dramını ve insanlık acısını edebiyat aracılığıyla anlatarak, bu konudaki duyarlılığı ve bilinci artırmayı amaçlamaktadır. Bu şiirler, cesaret, sorumluluk ve toplumsal adalet gibi kavramlar üzerinden insanın içsel ve dışsal mücadelesini anlatarak, toplumsal değişimin ve vicdanın önemini vurgulamaktadır. Ele alınan temalar arasında, işgalin neden olduğu acı ve çaresizlik, insanlık dramı, direniş ve umut gibi konular bulunmaktadır. Şairler, Gazze'nin işgal altındaki yaşamını, insanların yaşadığı acıları ve direniş ruhunu dile getirerek, okuyucuları bu gerçeklikle yüzleştirmektedir.

Genelde Filistin'in özelde ise Gazze'nin işgali ve Arap edebiyatındaki yansımaları, sadece edebi bir konu değil, aynı zamanda siyasi ve insani bir meseledir. Bu eserler, İsrail işgalinin yarattığı trajediyi ve Filistin halkının direnişini dünya kamuoyuna aktarmak ve insanlığın vicdanını harekete geçirmek amacıyla yazılmıştır.

Kaynakça

'Abduh Vâzin, *Mahmud Dervîş fî Ḥivâr Şâmil Ḥavle'ş-Şi'r ve'l-Ḥadâše, el-Hayât Gazetesi (14/12/2005)*

A. Kadir, Afşar Timuçin, Süleyman Salom, *Filistin Şiiri*, İkinci Baskı, Eylül 1976.

Abdurrahman Küçük, "Câlût", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* https://islamansiklopedisi.org.tr/calut (15.03.2024)).

Ahmed Hasan, *Şâ'iru'l-Mukâveme Mahmûd Dervîş*, Dâru'l-Fârûk Li'l-İstismârât ve's-Sekâfe, Kâhire 2008.

Ahmet Kazım Ürün, *Modern Arap Edebiyatı*, Çizgi Yayınları, Konya 2015.

Ali Eminoğlu, *Modern Arap Şiirinde Mahmud Derviş ve Şiir Anlayışı*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Doktora Tezi, Konya 2016.

Aysel Ergül Keskin, *Şiirin Galip aşkın Devrik Kralı, Nizâr Kabbânî'de Aşk ve Kadın*, Ankara 2006.

E. Polat, Merve Tekin, "Mahmud Derviş'in 'Cidâriyye' Adlı Şiirinde Ritim ve Âhenk", *Disiplinlerarası Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2018, Sayı 4.

https://doc.aljazeera.net/art-and-youth/2022/8/28/ناجي-العلي-رسام-فلسطين-الذي-دفع-حياته (Erişim Tarihi: 02.04.2024)

https://khaledbeydoun.substack.com/p/silence-for-gaza-by-mahmoud-darwish (Erişim Tarihi: 14.03.2024)

https://www.gencdergisi.com/8223-naci-el-alinin-hanzala-karikaturleri.html (Erişim Tarihi: 01.04.2024)

https://www.gzt.com/mecra/ortadogu-tarihinde-bir-kirilma-nekbe-3711185 (Erişim Tarihi: 21.03.2024)

M. Hakkı Suçin, 'Filistin Edebiyatında Kavşaklar', *Yeni E', "Filistin'in Kültürel Direnişi" Başlıklı Özel Sayısı*, S. 78, s. 33. (https://www.academia.edu/115717689/Filistin_Edebiyatında_Kavşaklar_Mehmet_Hakkı_Suçin Erişim Tarihi: 01.04.2024)

Mahmud Derviş, *Gazze İçin Sessizlik - Alışagelmiş Hüznün Günlüğü,* Çev: Hakan Özkan , İstanbul 2009.

Nurullah Yılmaz, 'Filistinli Şair Mahmud Derviş'in Şiirlerinde Sürgün Teması', *The Journal Of Social Sciences*, Ekim 2018, Sayı 28.

Rahmi Er, *Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi*, Vadi Yayınları, Ankara 2012.

Süleyman Tülücü, 'Kabbânî, Nizâr', TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/kabbani-nizar (03.04.2024)

Şükran Fazlıoğlu, ‘Mahmûd Dervîş’, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Https://İslamansiklopedisi.Org.Tr/Mahmud-Dervis (07.03.2024)

Türkiye'de Beytülmakdis İle İlgili Akademik Çalışmalar: Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Örneği

Nurbanu SUKAS*

Giriş

Belirli bir konu hakkında bilimsel yöntemlere dayanarak üretilen akademik bilgi, ilgili konu hakkında araştırmacıların ve toplumun faydasına sunulur. Bu bilgiler genellikle kitaplar, araştırma makaleleri, tezler, sempozyumlar gibi farklı araçlar vasıtasıyla yayımlanarak toplumun bilinç düzeyinin artmasına katkı sağlar. Uluslararası akademik sempozyumlar bu platformların en etkili olanlarındandır.

Toplumların bilinçlenmesinde önemli bir role sahip olan uluslararası akademik sempozyumlar, belirlenen temaya dikkat çekerek çözüm önerileri sunulabilen, disiplinler arası tartışmaların ve fikir alışverişinin yapıldığı bir forum niteliğindedir. İlgili tema üzerine derinlemesine araştırmalar yapılıp ortaya çıkarılan bilimsel veriler sayesinde geniş kitlelere bilgi aktarılabilir. Bu bağlamda birçok kurum, üniversite ve sivil toplum kuruluşu odaklandığı konu çerçevesinde sempozyum düzenleyerek faaliyetlerini bilgi temelli çalışmalarla desteklemekte bu sayede toplumun farkındalık düzeyinin artmasına katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra sempozyumlar, araştırmacılara ilgili konu hakkında ürettikleri bilimsel bilginin ya da teorinin ilk kez paylaşıldığı bir ortam sunmakta ve bu sayede konuya olan dikkati daha da artırmaktadır[1].

İslam dünyasında Beytülmakdis ve Filistin hakkında yapılan bilimsel çalışmaların sayısı oldukça azdır. 100 yılı aşkın süredir işgal altında bulunan bu mübarek topraklar, sıkça siyasi tartışmaların konusu olmasına rağmen, İslam kaynaklarından beslenerek bilgi üretilmesine maalesef öncelik verilmemiştir. Buna karşın bu coğrafya hakkında Siyonist bakış açısıyla yapılan çalışmalara sıklıkla rastlamak mümkündür. Nitekim Siyonistler, zihinleri işgal etmenin toprağı işgal etmekten çok daha öncelikli olduğunu bilerek akademik çalışmalar ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte Türkiye'de bu coğrafya hakkında yapılan akademik çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Yazılan araştırma makaleleri, kitaplar ve tezler, düzenlenen uluslararası akademik sempozyumlar, çalıştaylar ve kongreler, bu alanda bilimsel çalışmaların ivme kazandığını ve ön plana çıkmaya başladığını göstermektedir. Yapılan bu

* Kudüs Çalışmaları Yüksek Lisans Programı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ), Türkiye.

[1] Fernanda Leite Lopez De Leon&Ben McQuillin. "The Role of Conferences on the Pathway to Academic Impact: Evidence from a Natural Experiment." *Journal of Human Resources* 55, 1 (2020): 165. https://doi.org/10.3368/jhr.55.1.1116-8387R.

değerli akademik çalışmalar Beytülmakdis ve Filistin hakkındaki bilimsel literatürün gelişmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Özellikle ülkemizde bu konuya dair düzenlenen akademik sempozyumlar, farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların araştırmalarını ve analizlerini paylaştığı interaktif platformlardan biri olmuştur. Akademik sempozyumlar sonucunda ortaya çıkan yeni bakış açıları ve bölgede yaşanan sorunlara dair sunulan çözüm önerileri, Beytülmakdis ile ilgili literatür boşluğuna da şüphesiz katkı sağlamaktadır. Örneğin 1997 yılından itibaren her yıl dünyanın farklı ülkelerinde, 2014 yılından itibaren ise Türkiye'de düzenlenmeye başlayan Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, bu alanda yapılan çalışmaların önemli bir örneğidir.

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, Beytülmakdis bölgesini dini, tarihi, kültürel, mimari vb. birçok perspektiften derinlemesine incelemek ve bu alanda yeni bir referans çerçevesi oluşturma hedefiyle ilk kez 1997 yılında Londra Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Sempozyum, 1994 yılında İngiltere'de bir sivil toplum kuruluşu olarak kurulan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı (İSRA) öncülüğünde birçok kurum ve kuruluşun paydaşlığında düzenlenmektedir. Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa hakkında İslam kaynaklarından beslenerek doğru akademik bilgiyi üretmek amacıyla kurulan vakıf, her yıl düzenlediği sempozyumla ilgili alanda literatürdeki bilimsel boşluğa katkı sağlamayı amaçlamıştır. Sempozyum ilk kez düzenlendiği 1997 yılından bu yana İngiltere, Yemen, Malezya, Endonezya ve son olarak Türkiye'de gerçekleştirilmiştir. Beytülmakdis hakkında bilgi üretmek için çalışan akademisyenler ve alana ilgilisi olan kişiler için uluslararası bir forum niteliği taşıyan sempozyumda İngilizce ve Arapça dilinde tebliğler sunulmaktadır. Bunun yanı sıra, sunulan simultane tercüme hizmetiyle araştırmacıların daha geniş kitlelere hitap etmesi sağlanmaktadır. Sempozyum 2014 yılında ilk kez Türkiye'de gerçekleştirilmiş ve Türkçe dilinde tebliğlerin sunulmasıyla sempozyumun içeriği daha zengin bir hale gelmiştir[2].

Bu çalışmada Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun Beytülmakdis çalışmaları araştırma alanına sağladığı bilimsel katkıya vurgu yapılmaktadır. 2014 yılından günümüze Türkiye'de gerçekleştirilen sempozyumun temaları, sunulan bilimsel veriler ve gelecekte yapılacak çalışmalar için bir çerçeve oluşturulmuştur.

[2] "Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları," Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, erişim 8 Nisan, 2024, http://isravakfi.org/sempozyum-2/.

Türkiye'de Beytülmakdis ile ilgili Akademik Çalışmalar

Beytülmakdis; zengin tarihi arka planıyla, dini açıdan taşıdığı önemle, kültürel bağlarıyla, çekişmeli dinî siyasî iddialarıyla, uluslararası arenada kendisine gösterilen ilgiyle; geçmiş, günümüz ve gelecek üçgeninde, dünyanın geri kalanını etkileyen zengin ve verimli tek bir bölgeyi ifade etmektedir. Kuran-i Kerim'de 'Arz-ı Mukaddes' olarak isimlendirilen bölge, Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) tarafından 'Beytülmakdis olarak isimlendirilmiştir[3]. Beytülmakdis coğrafyasının sınırları, İslam kaynakları ışığında uzun yıllar yapılan akademik araştırmalar sonucunda Dr. Halid Üveysi tarafından kaleme alından doktora tezinde ortaya koyulmuştur[4]. Farklı milletlerden insanların yaşadığı bu mübarek topraklar, 400 yıl boyunca (1516-1916) Osmanlı hakimiyeti altında barış ve çok kültürlü bir huzur ortamına sahne olmuştur.

Ne var ki 1917'de gerçekleşen İngiliz işgalinden günümüze 100 yıldan fazla süredir işgal altında olan Beytülmakdis bölgesi, bugün İslam ülkelerinin gündeminde hak ettiği öncelikli sıraya gelememiştir. Nitekim Siyonistler işgalden sonra Beytülmakdis'in İslam'daki önemini azaltmaya, İslami kaynaklar hakkında şüphe uyandırmaya ve Müslümanlar ile Beytülmakdis arasındaki bağı zayıflatmaya yönelik pek çok çalışma yapmışlardır. İşgalciler bu çalışmalarını ise sözde akademik temelli bir dil ve üslup ile kaynak olarak sunmuşlardır. Siyonistlerin İsrail Devleti'nin kuruluşundan 30 yıl önce mübarek topraklarda 1918 yılında Kudüs İbrani Üniversitesi'ni inşa etmeleri bu amacın en somut örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuruluşuna öncülük ettikleri Kudüs İbrani Üniversitesi, Filistin'de inşa edilen ilk üniversite olma özelliğini taşımaktadır. Bu durum İngilizlerin zihinlerin işgali için Filistin topraklarına attığı tohumların en önemli göstergesidir. Ana dili İbranice olan Kudüs İbrani Üniversitesi'nin açılması fikri, İsrail'in kuruluşundan çok daha öncesine dayanmaktadır. 1897'de İsviçre'de düzenlenen 1. Dünya Siyonist Kongresi'nde Filistin topraklarında bir üniversite kurulması gündeme gelmiştir. Kendi üreteceği bilgi ile tarihi şekillendirebileceğinin ve değişime yön verebileceğinin bilincinde olan İngilizler, 1917'de Filistin'i işgal ettikten hemen sonra 1918'de üniversitenin inşasını başlatmışlardır. 1925 yılında gerçekleşen üniversitenin açılışına İngiliz hükümeti adına Yahudilere Filistin topraklarında vatan sözü veren Arthur James Balfour onur konuğu olarak katılmıştır. Bu durum İsrail'in kuruluşundan 30 yıl önce yalnızca üniversitenin temelleri için değil zihinlerin

[3] Abd al-Fattah El-Awaisi, Fethin İnşasında Nebevi Bir Kavram Olarak Beytülmakdis, çev. Reyhan Önal (İstanbul:TÜGVA, 2020), 11.
[4] Khalid El-Awaisi, *Mapping Islamicjerusalem: A Rediscovery of Geographical Boundries.* (UK: Al-Maktoum Institute Academic Press, 2007), 274. http://isravakfi.org/elibrary/abstract/?data=9.

işgali için de yapılan hazırlığı göstermektedir. Böylece işgalci ve Siyonist zihniyet, bilgiyi üretip dünyaya yayan bir üniversitenin kurulmasıyla kendi varlığını meşrulaştıran söylemler yayarak bölgenin tarihini değiştirecek alt yapıya zemin hazırlamıştır[5].

Buna karşın İslam dünyasında Beytülmakdis ile ilgili akademik çalışmalar ne yazık ki yeterli düzeyde değildir. Bölgenin tarihi arka planı ve Müslümanlar için taşıdığı anlam günümüzde unutulmaya yüz tutmuştur. Bilgisine sahip olmadığımız bir konunun bizim için ifade ettiği anlamı idrak edemeyeceğimiz gibi, o konu hakkında söz sahibi olabilmemiz de imkânsız olacaktır. Bu noktada Beytülmakdis hakkında İslam kaynakları ışığında yapılan ve yapılması gereken akademik çalışmaların rolü büyüktür.

Ülkemizde ise henüz yeterli olmamakla birlikte Beytülmakdis ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar, bölgenin Müslümanlar için önemine dair toplum nezdindeki farkındalığın artmasına katkı sağlamaktadır. Yazılan araştırma makaleleri, kitaplar, tezler ve düzenlenen sempozyumlar sayesinde ülkemizde Beytülmakdis bölgesi hakkında bilimsel literatürün inşa edilmeye başladığını söylemek mümkündür. Fakat müstakil akademik kurumlar öncülüğünde bu literatürün geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda ülkemizde Beytülmakdis ile ilgili çalışmaların üniversitelerde kurumsallaşma çalışmalarının temelleri atılmıştır. Mardin Artuklu Üniversitesi'nde Türkçe ve Arapça[6], Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde ise İngilizce[7] eğitim veren Kudüs Çalışmaları Yüksek Lisans Programı bu amaçla atılmış önemli adımlardır. Bu sayede öğrencilere üç dilde araştırma yapma imkânı sunulmaktadır. Mezun olan öğrencilerin üç dilde ortaya koyduğu tezler, alandaki bilimsel literatürün gelişmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Beytülmakdis çalışmalarının yürütüleceği müstakil bir enstitünün ve doktora programlarının açılması için çalışmalar sürdürülmektedir.

Ayrıca Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi'nin web sayfasını incelediğimizde Beytülmakdis ve Filistin hakkında yazılan tezlere erişmek mümkündür. Bu verilere göre yüksek lisans ve doktora tezleri incelendiğinde; Filistin konulu 971, Kudüs konulu 346, ve Beytülmakdis konulu 11 tez bulunmaktadır. Kudüs konulu ilk yüksek lisans tezi 1987 yılında yazılmıştır[8]. Beytülmakdis ve Filistin hakkında çeşitli akademik dergilerde

[5] Khalid El-Awaisi, ''Beytülmakdis'in İşgali ve Bilgi Krizi,'' *Milel ve Nihal* 16, 1 (2019): 159. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/749863.
[6] ''Program Hakkında,'' Mardin Artuklu Üniversitesi, erişim 6 Nisan, 2024, https://obs.artuklu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=2&curSunit=5854.
[7] ''About the Program,'' Graduate School of Social Sciences, erişim 1 Nisan, 2024, https://sbe.asbu.edu.tr/en/tezli-programlar/Master%20of%20Arts%20in%20Quds%20Studies%20%28English%29.
[8] ''Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi,'' Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, erişim 7 Nisan, 2024, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.

yayımlanan araştırma makalelerine de rastlamak mümkündür. Fakat Türkçe dilinde yayımlanan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu bölge hakkında bilimsel literatürdeki çalışmaların çoğunluğu İngilizce ve Arapça dilinde yazılmıştır. Beytülmakdis coğrafyası, kendine has kapsayıcı vizyonu itibariyle tarihi, dini, sosyal, kültürel ve siyasi perspektiflerden incelenebilecek ve üzerine disiplinler arası bilimsel çalışmaların yapılabileceği bir bölgedir. Bu sebeple bu bölge ile ilgili yapılması gereken daha pek çok çalışma vardır.

Uluslararası hakemli dergiler incelendiğinde, Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi (Journal of Islamicjerusalem Studies) Beytülmakdis çalışmaları alanında özgün ve akademik çalışmaları ihtiva eden ilk ve tek hakemli dergi olarak karşımıza çıkmaktadır. Arapça ve İngilizce dillerinde yayımlanan derginin ilk sayısı 1997 yılında İngiltere'de basılmıştır. 2015 yılından itibaren ise Türkçe makalelerin dergide yer almaya başlamasıyla birlikte derginin konu perspektifi ve dili daha da zenginleşmiştir[9]. Bu gelişme, dergi daha geniş okuyucu kitlesine ulaşmasına imkân sağlamıştır. Bunun yanı sıra Filistin ve İsrail üzerine tarih, teoloji, siyaset ve çeşitli disiplinlerin penceresinden yapılan akademik çalışmaların yer aldığı 2017 yılından itibaren yayımlanan Filistin Araştırmaları Dergisi de alandaki bir başka akademik dergidir[10]. İlk sayısı 2017 yılında yayımlanan İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi de alanda incelemeye değer bir diğer önemli çalışmadır. Yılda iki kez yayımlanan derginin son sayısı 2022 yılında yayımlanmış ancak bu tarihten sonra Dergi Park sistemi üzerinden yeni makale gönderimine kapatılmıştır[11]. Bununla birlikte İsrail çalışmaları yürüten ilgili iki derginin yayımladığı bilimsel verilerin hangi bakış açısıyla ele alındığı konusu tartışmaya açık bir konudur.

Beytülmakdis ve Filistin hakkında ülkemizde düzenlenen akademik sempozyumların sayısında son zamanlarda artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Özellikle 7 Ekim'den itibaren İsrail tarafından Gazze'de yapılan soykırım, konunun akademide de öncelikli gündem haline gelmesine neden olmuştur. Örneğin; Sakarya Üniversitesi tarafından 7 Kasım'da düzenlenen "İsrail Sorunu ve Gazze Sempozyumu", İstanbul'da Esenler Belediyesi öncülüğünde 23 Aralık 'ta düzenlenen "İslam Barışından Siyonist İşgale: Filistin, Gazze ve Kudüs Uluslararası Sempozyumu", 23-24 Şubat tarihleri arasında İbn Haldun Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen "Filistin ve Küresel İlişkilerin Geleceği Sempozyumu", ve Giresun Üniversitesi ev sahipliğinde 7-8 Mart tarihlerinde düzenlenen "Uluslararası Geçmişten

[9] ''Hakkında,'' Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi, erişim 5 Nisan, 2024, https://dergipark.org.tr/tr/pub/beytulmakdis/about-journal.
[10] ''Amaç ve Kapsam,'' Filistin Araştırmaları Dergisi, erişim 1 Nisan, 2024, http://www.filistin.org/tr/pub/aim-and-scope.
[11] ''Arşiv,'' İsrailiyat, erişim 1 Nisan, 2024, https://dergipark.org.tr/tr/pub/israiliyat.

Günümüze Filistin Sempozyumu", bu süreçte yapılan önemli çalışmalardan bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzenlenen sempozyumlar, konuyu etraflıca ele alarak özelde Gazze'de yaşananların genelde ise Beytülmakdis ve Filistin hakkında toplumun duyarlığını artırmaktadır. Ayrıca bu sempozyumlarda sunulan bilimsel çalışmalar konu hakkındaki mevcut literatüre katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ülkemizde İsrail ve Yahudilik temalı düzenlenen akademik çalışmalar incelendiğinde, yukarıda bahsi geçen İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi tarafından organize edilen Uluslararası İsrail ve Yahudilik Konferansı'na mercek tutulabilir. Birincisi 2017'de Konya'da, ikincisi 2018'de Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi'nde, üçüncüsü 2019'da İzmir Demokrasi Üniversitesi'nde yüz yüze ve son üç sempozyum ise sanal olarak gerçekleştirilen konferans son olarak 2023 yılı Aralık ayında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Türkiye'de tarih, siyaset ve din alanında yazılan İsrail ve Yahudi çalışmaları hakkında yazılan seçkin doktora ve yüksek lisans tezi yazarlarına ödül verilmesi, konferansı farklı ve düşündürücü kılan bir noktadır[12]. Ancak ortaya koyulan bu akademik çalışmaların hangi perspektiften ele alındığı yine tartışmaya açık bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

Bu çalışmanın konusu olan Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu örneği, bu alanda düzenlenen uluslararası sempozyumlar arasında öne çıkan seçkin bir sempozyum örneğidir. 1997 yılından günümüze her yıl düzenlenen sempozyumun ilki İngiltere'de gerçekleştirilmiştir. Dünyanın farklı ülkelerinde düzenlenen sempozyum, 2014 yılından itibaren ise Türkiye'de düzenlenmeye başlamıştır[13].

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, 1994 yılında İngiltere'de kurulan Beytülmakdis Çalışmaları Akademisi'nin çalışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa hakkında İslam kaynakları ışığında bilgi üretmek için kurulan akademi, ilgili alanda bilimsel literatüre katkı sağlayacak pek çok önemli çalışmayı yürütmüştür. "Değişimi, özgürlüğü ve medeniyeti yöneten bilgidir" ilkesiyle hareket eden akademi, bu mübarek coğrafyanın özgürlüğünün gerçekleşmesi için ilk adımın bilgi temelli bir hazırlık olması gerektiğini vurgulamaktadır. Türkiye'de ise 2015 yılından itibaren Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı ismiyle Beytülmakdis ve Mescid-i Aksa hakkında akademik

[12] ''Bildiri Çağrısı,'' Yedinci Uluslararası İsrail ve Yahudilik Konferansı, erişim 1 Nisan, 2024, https://konferans.israiliyat.com.
[13] ''Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları.''

çalışmalarını sürdürmektedir[14]. Akademinin kurucusu Prof.Dr. Abd al-Fattah El-Awaisi, 1997 yılında Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulu'nda gerçekleşen ilk sempozyumun açılış konuşmasında Beytülmakdis Akademik Projesi'ni tanıtmış ve Beytülmakdis hakkındaki akademik araştırmaların ve materyallerin eksikliği nedeniyle bu alanda bilimsel literatüre katkı sağlamak ve yeni bir referans çerçevesi oluşturmak amacıyla sempozyumun yılda bir kez düzenleneceğini duyurmuştur[15].

1997-2014 yılları arasındaki 13 sempozyum İngiltere, Yemen ve Malezya'da düzenlenmiştir. 2014 yılından 2022 yılına kadar olan 9 sempozyum ise Türkiye'nin farklı şehirlerinde gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında gerçekleşen sempozyuma ise Endonezya'da bulunan Djuanda Üniversitesi ev sahipliği yapmıştır. Her yıl düzenlenmesi planlanan sempozyum, 11 Eylül saldırıları sebebiyle 2001 yılında düzenlenememiş ve beşinci yıllık sempozyum 2003 yılında gerçekleştirilmiştir[16]. 2024 yılında gerçekleşmesi beklenen sempozyumun yirmi dördüncüsü ise Mardin Artuklu Üniversitesi'nde gerçekleştirilecektir[17].

Sempozyum, ilk kez gerçekleştiği ülkelerde, öncelikle Beytülmakdis çalışmaları araştırma alanını tanımlamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda 1997 yılında İngiltere'de gerçekleşen ilk sempozyumda Beytülmakdis Akademik Projesi tanıtılmış, Yemen'de 2009 yılında düzenlenen on birinci sempozyumda bu yeni araştırma alanının Arap dünyasına tanıtımı amaçlanmıştır. Malezya'da 2012 yılında gerçekleştirilen on üçüncü sempozyumun teması da aynı doğrultuda söz konusu yeni araştırma alanının Güneydoğu Asya'ya tanıtılması olarak belirlenmiştir. 2014 yılında Türkiye'de ilk kez düzenlenen sempozyumda da alan Türkiye'nin de içinde bulunduğu Batı Asya bölgesine tanıtılmıştır. Buradan hareketle, Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu belirlenen ülkelerde nitelikli kurum ve kuruluşlar öncülüğünde, Beytülmakdis çalışmalarını müstakil bir araştırma alanı olarak tanıtarak Türkiye'de alanın kurumsallaşma sürecine katkı sağlamıştır.

14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2014)

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun 14.sü "Beytülmakdis Çalışmaları Alanı'nın Batı Asya'ya Tanıtılması" temasıyla 2014 yılında ilk kez Türkiye'de

[14] ''Hakkımızda,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, erişim 1 Nisan, 2024, http://isravakfi.org.
[15] Aisha Al-Ahlas, *Islamic Research Academy: 1994-2004: Background, Activities and Achievments, with Special Reference to the New Field of Inquiry of Islamic Jerusalem Studies* (Dundee, UK: Islamic Research Academy, 2004), 29.
[16] Al-Ahlas, *Islamic Research Academy:1994-2004*, 32.
[17] 2014-2022 yılları arasında Türkiye'de gerçekleştirilen Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun temaları ve sunulan tebliğ dilleri ekte verilmiştir.

gerçekleştirilmiştir. Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı (İSRA), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Malezya Beytülmakdis Araştırmaları İhtisas Enstitüsü, Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ve Filistin Dayanışma Derneği (FİDDER)'in paydaşlığında, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin Halkalı yerleşkesinde düzenlenen sempozyuma dünyanın farklı ülkelerinden alanında uzman akademisyenler katılmıştır. Sempozyumun önemli davetlileri arasında yer alan Türkiye İş birliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) Ortadoğu ve Afrika Daire Başkanı Doç. Dr. Enver Arpa, TİKA'nın Beytülmakdis Çalışmalarına gösterdiği hassasiyeti dile getirirken, Türkiye'de Beytülmakdis ile ilgili bilimsel düzeyde yürütülecek çalışmaların önemini belirtmiştir. Sempozyum öncesinde 26-28 Nisan 2014 tarihleri arasında, "I. Uluslararası Beytülmakdis Elçileri ve Beytülmakdis Çalışmalarında Öncü Bilim Adamları Akademik Forumu" başlığıyla iki gün süren bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda Beytülmakdis Akademik Projesi'nin gelecek 10 yıl için çalışma stratejisi belirlenmiştir[18]. 2014 yılı Beytülmakdis Akademik Projesi'nin İngiltere'de kurumsallaşmasının (1994) yirminci yıl dönümüdür[19]. Bu vesileyle 2014 yılında ilk kez Türkiye'de gerçekleştirilen sempozyumda Beytülmakdis Çalışmaları yeni araştırma alanının Türkiye'ye tanıtılması amaçlanmıştır.

Sempozyumda 7 Arapça, 1 Türkçe ve 4 İngilizce olmak üzere (Bakınız: EK 1) toplamda 12 tebliğ sunulmuştur[20]. Bununla birlikte katılımcılara söz konusu üç dilde simultane çeviri hizmeti sağlanmıştır. Sempozyumda Türkçe dilinde yalnızca 1 adet tebliğ sunulması Beytülmakdis çalışmaları alanının Türkiye'de çok fazla bilinmemesinden kaynaklansa da bu sayı sonraki yıllarda gerçekleşen sempozyumlarda belirgin bir şekilde artmıştır.

Sempozyumun temasından hareketle, sempozyumun açılış konuşmasında alanın kurucusu Prof.Dr. Abd al-Fattah El-Awaisi tarafından Beytülmakdis çalışmaları araştırma alanı tanıtılmıştır. Sunulan diğer tebliğler incelendiğinde, Beytülmakdis bölgesi'nin genel hatlarıyla tarihi, dini, mimari vb. açılardan ele alındığı görülmektedir.

15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2015)

Ülkemizde gerçekleştirilen Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun ikincisi, "Beytülmakdis Fetihlerini Anlamada Bilginin Yeri" başlığıyla 13-14 Nisan 2015 tarihlerinde İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. İstanbul'da

[18] İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ''14. Beytülmakdis Çalışmaları Uluslararası Akademik Konferansı,'' *Bülten,* Nisan, 2014.
[19] ''Hakkımızda.''
[20] ''14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).

düzenlenen ilk sempozyumla Beytülmakdis çalışmaları araştırma alanının Batı Asya'ya tanıtılmasının ardından, Beytülmakdis coğrafyasının özgürlüğüne kavuşmasında bilginin önemi üzerine odaklanılmıştır[21]. Sempozyumda 9 Arapça, 1 Türkçe ve 7 İngilizce olmak üzere (Bakınız: EK 2) toplamda 17 tebliğ sunulmuştur[22].

16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2016)

2016 yılı Beytülmakdis'in Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girişinin 500. yıldönümü, 2017 yılı ise İngiliz işgalinin başlamasının ve Osmanlı/İslam hâkimiyetinin sona erişinin 100. yıldönümüdür[23]. Bu kritik tarihsel olayların akademik bir çerçevede ele alınması amacıyla 16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu "Osmanlılar ve Beytülmakdis" temasıyla 10-11 Aralık 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, sunulan tebliğlerde genel hatlarıyla Osmanlı Devleti döneminde Beytülmakdis bölgesi tarihi, siyasi, dini, edebi, mimari ve arkeolojik açıdan ele alınmıştır. Sempozyum, İstanbul Fatih Ali Emiri Kültür Merkezi'nde Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı (İSRA) öncülüğünde İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Malezya Utara Üniversitesi, İHH İnsani Yardım Vakfı ve Fatih Belediyesi'nin değerli katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. Sempozyumda 11 Arapça, 9 Türkçe ve 1 İngilizce olmak üzere (Bakınız: EK 3) toplamda 21 tebliğ sunulmuştur[24].

17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2017)

17 Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Malezya Utara Üniversitesi, Malaya Üniversitesi (Malezya), İHH İnsani Yardım Vakfı, Fatih Belediyesi ve daha birçok kurumun iş birliğinde 10-11 Aralık 2017 tarihinde İstanbul Fatih Ali Emiri Kültür Merkezi'nde düzenlenmiştir. Sempozyumun açılış programına dönemin Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Dr. Ravza Kavakçı, dönemin Parlamentolar arası Kudüs Platformu Başkan Yardımcısı Dr. Nureddin Nebati ve İHH İnsani Yardım Vakfı Başkanı Av. Bülent Yıldırım katılmıştır. 2017 yılı 31 Ekim 1917'de İngiltere hükümeti tarafından onaylanan Balfour Deklarasyonu'nun 100 yılı, Osmanlı Devleti'nin çöküşü ve Beytülmakdis topraklarının sömürgeci devletler tarafından işgalinin (8 Aralık 1917) 100. yılı ve Mescid-i

[21] İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, "Haberler," *Bülten,* Nisan, 2015.
[22] ''15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).
[23] ''Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları.''
[24] ''16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).

Aksa'nın da içinde bulunduğu "Doğu Kudüs" olarak bilinen toprakların Siyonistler tarafından işgalinin (5 Haziran 1967) ise 50. yıldönümüdür[25]. Mukaddes topraklarda 1917 yılında gerçekleşen bu işgalin ardından bir 'tampon devlet' görevi görecek olan İsrail Devleti'nin kurulması amacıyla gerekli bütün çalışmalara hız verilmiştir. Bu bağlamda sempozyum "Beytülmakdis'te Batı Sömürgeciliği: Tampon Devlet" temasıyla gerçekleştirilmiştir. Sempozyum kapsamında 9 Arapça, 5 Türkçe ve 2 İngilizce olmak üzere (Bakınız: EK 4) toplamda 16 tebliğ sunulmuştur[26].

18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2018)

18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, 15-16 Eylül 2018 tarihleri arasında İstanbul Eyüp Kültür Sanat Merkezi'nde düzenlenmiştir. Beytülmakdis topraklarında 100 yılı aşkın süredir devam eden işgal, yalnızca toprakların değil zihinlerin işgaline de neden olmuştur. Bu amaçla işgalciler Beytülmakdis'teki tarihi mirası ve geçmişe referans olabilecek bütün unsurları yıkma çabalarını sürdürmektedirler. Hedef alınan bu unsurlardan biri de Beytülmakdis'teki vakıflardır. Bu bağlamda "Beytülmakdis (Kudüs ve Filistin) Vakıfları: Geçmiş, Günümüz ve Gelecek" temasıyla gerçekleştirilen sempozyum, Beytülmakdis bölgesinde yer alan vakıfların durumunu detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlanmıştır[27]. Sempozyum kapsamında 12 Arapça ve 4 Türkçe olmak üzere (Bakınız: EK 5) toplamda 16 tebliğ sunulmuştur[28].

19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2019)

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun on dokuzuncusu, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ve T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliğiyle 12-13 Ekim 2019 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Beytülmakdis'in yalnızca geçmişine odaklanmak, bölgede günümüzde stratejik olarak devam eden işgalin gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Siyonistler, Beytülmakdis'in Müslümanlar için sahip olduğu önemi günümüzde yaptığı çalışmalarla zihinlerden silmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda ontolojik boyuttan kopuk bağımsız bir gerçeklik algısının önüne geçmek Beytülmakdis'in bugününe yoğunlaşmayı zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda bölgede yaşanan olayları doğru bir perspektiften değerlendirebilmek geçmiş ile günümüz arasındaki bağlantıyı doğru bir şekilde

[25] ''Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları.''
[26] ''17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).
[27] ''Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları.''
[28] ''18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).

kurabilmek amacıyla 2019 yılı sempozyumunun teması "Beytülmakdis'in Bugünü: Süreklilikler ve Kopuşlar" olarak belirlenmiştir[29]. Sempozyumda 12 Arapça, 5 Türkçe ve 4 İngilizce olmak üzere toplamda 21 tebliğ (Bakınız: EK 6) tebliğ sunulmuştur[30].

20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2020)

Sempozyumun yirmincisi, "Artuk Bey'den Selahattin Eyyubi'ye Kudüs" temasıyla Mardin Artuklu Üniversitesi öncülüğünde 2-3 Ekim 2020 tarihleri arasında Covid-19 pandemisi sebebiyle çevrimiçi gerçekleştirilmiştir. 2 Ekim, Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü fethettiği tarihin yıl dönümünde düzenlenmiştir[31]. Sempozyumda 24 Arapça, 19 Türkçe olmak üzere (Bakınız: EK 7) toplamda 43 tebliğ sunulmuştur[32].

21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2021)

"Mescid-i Aksa'nın Geleceği" konulu yirmi birinci sempozyum, 17-19 Aralık 2021 tarihleri arasında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ev sahipliğinde devam eden Coronavirüs pandemi koşulları sebebiyle çevrimiçi gerçekleştirilmiştir[33]. Sempozyumda 13 Arapça, 11 Türkçe olmak üzere (Bakınız: EK 8) toplamda 24 tebliğ sunulmuştur[34].

22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2022)

21-23 Ekim 2022 tarihleri arasında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, "Kudüs'ün Geleceği: Akademik Çalışmalar" temasıyla gerçekleştirilmiştir. Sempozyum, Mardin Artuklu Üniversitesi, Djuanda Üniversitesi (Endonezya), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ostim Teknik Üniversitesi, Malezya Utara Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Müstakil Sanayici ve İş adamları Derneği (MÜSİAD) ve Uluslararası Teknolojik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı iş birliğiyle düzenlenmiştir. Önceki yıllara kıyasla Türkçe dilinde en fazla tebliğin sunulduğu sempozyumda 21 Arapça,

[29] ''Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları.''
[30] ''19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).
[31] ''20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu,'' Mardin Artuklu Üniversitesi, erişim 1 Mart, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=Wh7-NcHNcbk&list=PLyXyzXMA1DVZZTj7aURY09SYsL8o0p1K7.
[32] ''20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).
[33] ''21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu,'' Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, erişim 1 Mart, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=wZkg6kzJA1g&t=15s.
[34] ''21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).

39 Türkçe ve 6 İngilizce olmak üzere (Bakınız: EK 9) toplamda 66 tebliğ yer almıştır[35]. Mescid-i Aksa ve Beytülmakdis topraklarının 100 yıldan fazla süredir işgal altında olması, bu toprakları özgürlüğüne kavuşturmamız için doğru temellere dayalı bir özgürlük planımızın olmadığının kanıtıdır.

23. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2023)

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun 23.sü Endonezya'da bulunan Djuanda Üniversitesi ev sahipliğinde "Beytülmakdis'in İslam'daki Merkeziliği" temasıyla 13 Aralık 2023 tarihinde Endonezya'da gerçekleştirilmiştir. Endonezya, Malezya, İngiltere ve Türkiye'den birçok bilim insanının katıldığı sempozyumda 7 farklı oturumda toplamda 150 bildiri sunulmuştur. Sempozyumda, Mardin Artuklu Üniversitesi Kudüs ve Filistin Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin de aralarında olduğu toplamda 7 farklı araştırma merkezi, kurum ve üniversitenin iş birliğiyle "Beytülmakdis Çalışmaları Uluslararası Entelektüel Akademik Forumu'nun kurulması için protokol imzalanmıştır[36].

24. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2024)

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nun 24.sü, Mardin Artuklu Üniversitesi ev sahipliğinde birçok üniversite, kurum ve kuruluşun iş birliğiyle 18-20 Nisan 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecektir. Gazze'de 7 Ekim'den bu yana yaşanan olayların tüm dünya kamuoyuna "soykırım" yerine "savaş" olarak bilinçli bir şekilde sunulması, inşa edilmek istenen belirli bir algının ürünüdür. Siyonistler tarafından yürütülen bu algı yönetimi, yalnızca medyada değil bilginin üretim merkezi olan akademide de benzer şekilde yürütülmektedir. Nitekim Siyonistlerin İsrail Devleti'nin kurulmasından 30 yıl önce, 1918 yılında Kudüs İbrani Üniversitesi'nin kurması bu durumun en somut delillerindendir. Siyonistler, tüm bu söylemlerini bilimsel bir zemine dayandırmak için ilk adım olarak bu bilgileri üretip yayacakları bir merkez olarak üniversiteyi inşa etmişlerdir. Bugün Gazze'de yaşananları değerlendiren Müslümanların görüşleri, Siyonistlerin zihinleri önemli ölçüde işgal ettikleri ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, akademideki Siyonist baskıyı aşmak ve bağımsız

[35] ''22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı,'' Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi (Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024).
[36] ''23. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu,'' Mardin Artuklu Üniversitesi, erişim 15 Mart, 2024, https://www.artuklu.edu.tr/tr/haberler/23-uluslararasi-beytulmakdis-sempozyumu-ozgur-filistinde-akademinin-rolu-gundemiyle-endonezyada-yapildi.

ve objektif bilginin üretilmesinin önemini vurgulamak amacıyla sempozyumun teması "Akademi ve Siyonizm: Baskılar, Korkular ve İtirazlar" olarak belirlenmiştir[37].

Sonuç

Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli kurumlar tarafından organize edilen uluslararası akademik sempozyumlar, belirli bir tema çerçevesinde farklı disiplinlerden akademisyenlerin ve konuya ilgisi olan kişilerin bir araya geldiği önemli platformlardır. Sempozyumlarda ilgili tema üzerine yapılan derinlemesine bilimsel araştırmalar, ilgili alandaki bilimsel literatüre katkı sağlamakta ve toplumun farkındalık düzeyinin artmasında önemli rol oynamaktadır. Bilimsel çalışmaların üretilmesine ihtiyaç duyduğumuz Beytülmakdis ve Filistin konusunda düzenlenen sempozyumlar da önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, akademik bir vakıf olma özelliği ile ön plana çıkan Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı öncülüğünde birçok üniversite, kurum ve kuruluşun iş birliğiyle 1997 yılından bu yana her yıl farklı ülkelerde gerçekleştirilen Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu, Beytülmakdis ve Filistin konusunda önemli bilimsel çalışmalar ortaya koyan bir forum niteliğindedir. 2014 yılından itibaren Türkiye'de düzenlenmeye başlayan sempozyum, her yıl belirlenen farklı bir tema üzerine dünyanın birçok ülkesinden bilim insanını bir araya getirerek Türkçe, İngilizce ve Arapça dilindeki bilimsel araştırmalarını paylaşmasına imkân sunmakta ve akademik bir tartışma ortamı sağlamaktadır (Bakınız: EK 10). Bu sayede sempozyum araştırma sonuçları geliştirilmekte ve alandaki bilimsel literatürün zenginleşmesine katkı sağlamaktadır.

Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Türkiye'de Beytülmakdis çalışmaları araştırma alanının gelişmesine ve ilgili bilimsel literatürdeki boşluğun doldurulmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Bu katkılar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu'nda sunulan tebliğlerin önemli bir kısmı Beytülmakdis hakkında akademik çalışmaların yer aldığı ilk ve tek hakemli dergi olan Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Böylece alandaki literatür boşluğuna katkı sağlanmıştır.
2. Sempozyum, yıllık olarak düzenlenmesi sebebiyle Beytülmakdis çalışmaları alanında bilimsel bilginin sürekli olarak üretilmesini olanak sağlayan bir platform olmuştur.
3. Beytülmakdis çalışmaları alanında ilgili akademisyenlerin bir araya gelmesini sağlayan sempozyum, akademisyenlerin ürettikleri çalışmaları paylaşabilecekleri ve fikir alışverişinde bulunabilecekleri bir forum niteliği taşımaktadır.

[37] "24. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu,'' Mardin Artuklu Üniversitesi, erişim 1 Nisan, 2024, https://www.artuklu.edu.tr/beytulmakdis/sempozyum-bildiri-cagrisi.

4. Sempozyum, Beytülmakdis ve Filistin hakkında doğru akademik bilginin üretilmesini teşvik etmektedir.

5. Sempozyum, Siyonist bakış açısıyla yapılan akademik çalışmaların karşısında durabilecek güvenilir bilginin üretildiği bilimsel literatürün oluşmasına öncü olmuştur.

6. Her yıl belirli bir tema üzerine gerçekleştirilen sempozyum, alanda araştırma yapıldıkça literatürdeki boşlukların belirlenmesini sağlamakta ve gelecekte araştırılması gereken konulara ışık tutmaktadır.

7. Sempozyum sayesinde alandaki literatür boşluğunun ortaya çıkması, ilgili alanlarda uzman akademisyenlerin yetiştirilmesi gerekliliği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

8. Bu bağlamda sempozyum, Beytülmakdis çalışmaları alanındaki literatür boşluğunu doldurmak amacıyla yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitimi verecek merkez ve enstitülerin kurulmasının önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

9. Sempozyum sonuç raporları Beytülmakdis bölgesiyle ilgili politika üretme süreçlerinde önemli bir rehber niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi. "21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu." Erişim 1 Mart, 2024. https://www.youtube.com/watch?v=wZkg6kzJA1g&t=15s.

Al-Ahlas, Aisha. *Islamic Research Academy: 1994-2004: Background, Activities and Achievments, with Special Reference to the New Field of Inquiry of Islamic Jerusalem Studies*. Dundee, UK: Islamic Research Academy, 2004.

Beytülmakdis Araştırmaları Dergisi. "Hakkında". Erişim 5 Nisan, 2024. https://dergipark.org.tr/tr/pub/beytulmakdis/about-journal.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik

Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı Arşivi, "22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu Program Akışı." Ankara: Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı, 2024.

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı. "Hakkımızda". Erişim 1 Nisan 2024. http://isravakfi.org

Beytülmakdis Çalışmaları Vakfı. "Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumları". Erişim 8 Nisan, 2024. http://isravakfi.org/sempozyum-2/.

El-Awaisi, Abd al-Fattah. *Fethin İnşasında Nebevi Bir Kavram Olarak Beytülmakdis*, çeviren Reyhan Önal. İstanbul:TÜGVA, 2020.

El-Awaisi, Khalid. "Beytülmakdis'in İşgali ve Bilgi Krizi." *Milel ve Nihal* 16, 1 (2019): 143–174. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/749863.

El-Awaisi, Khalid. *Mapping Islamicjerusalem: A Rediscovery of Geographical Boundries*. UK: Al-Maktoum Institute Academic Press, 2007. http://isravakfi.org/elibrary/abstract/?data=9.

Filistin Araştırmaları Dergisi. "Amaç ve Kapsam". Erişim 1 Nisan, 2024. http://www.filistin.org/tr/pub/aim-and-scope.

Graduate School of Social Sciences. "About the Program." Erişim 1 Nisan, 2024. https://sbe.asbu.edu.tr/en/tezli-programlar/Master%20of%20Arts%20in%20Quds%20Studies%20%28English%29.

İsrailiyat. "Arşiv". Erişim 1 Nisan, 2024. https://dergipark.org.tr/tr/pub/israiliyat

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, "Haberler." *Bülten,* Nisan, 2015.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, "14. Beytülmakdis Çalışmaları Uluslararası Akademik Konferansı." *Bülten,* Nisan, 2014.

Lopez De Leon, Fernanda Leite, & Ben McQuillin. "The Role of Conferences on the Pathway

to Academic Impact: Evidence from a Natural Experiment." *Journal of Human Resources* 55, 1 (2020):164–193. https://doi.org/10.3368/jhr.55.1.1116-8387R.

Mardin Artuklu Üniversitesi. "20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu." Erişim 1 Mart, 2024. https://www.youtube.com/watch?v=Wh7-NcHNcbk&list=PLyXyzXMA1DVZZTj7aURY09SYsL8o0p1K7.

Mardin Artuklu Üniversitesi. "23. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu." Erişim 15 Mart, 2023. https://www.artuklu.edu.tr/tr/haberler/23-uluslararasi-beytulmakdis-sempozyumu-ozgur-filistinde-akademinin-rolu-gundemiyle-endonezyada-yapildi.

Mardin Artuklu Üniversitesi. "24. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu." Erişim 1 Nisan, 2024. https://www.artuklu.edu.tr/beytulmakdis/sempozyum-bildiri-cagrisi.

Mardin Artuklu Üniversitesi. "Program Hakkında". Erişim 6 Nisan, 2024. https://obs.artuklu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=2&curSunit=5854#.

Yedinci Uluslararası İsrail ve Yahudilik Konferansı. "Bildiri Çağrısı". Erişim 1 Nisan, 2024. https://konferans.israiliyat.com

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi". Erişim 7 Nisan, 2024. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.

EK 1:

14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (26-29 Nisan 2014)
"Beytülmakdis Çalışmaları Alanı'nın Batı Asya'ya Tanıtılması"

No	Tebliğ Başlığı	Sunumu Yapan	Tebliğ Dili
1	التعريف بالمشروع المعرفي لبيت المقدس (1994-2024)	Prof.Dr. Abd al-Fattah El-Awaisi, Beytülmakdis Akademik Projesi Kurucusu	Arapça
2	حدود المقدس: إقليم بيت المقدس والأرض المقدسة	Dr. Halit Üveysi, Mardin Artuklu Üniversitesi	Arapça
3	المسجد الأقصى في الآثار القرآنية	Dr. Haitham Al-Ratrout, Necah Üniversitesi, Nablus	Arapça
4	Rum Suresi Çerçevesinde Beytülmakdis'in Fethinin Müjdelenmesi	Dr. Abdulmuttalip Arpa, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkçe
5	Umayyad Attitude Towards Christian Places of Worship	Dr. Nour Abu Assab, Beytülmakdis	İngilizce
6	Islamicjerusalem in Bridging the Gap between East and West: A Study of the Relationship between Harun Al-Rashid and Charlemagne.	Dr. Aminurraasyid Bin Yatiban, Malezya Utara Üniversitesi	İngilizce
7	قراءة في خطبة الفتح الصلاحي لبيت المقدس	Dr. Karim Farouk El-Kholy, Mardin Artuklu Üniversitesi	Arapça
8	بيت المقدس كمركز للنفي في زمن المماليك إهانة أم تكريم؟	Dr. Maher Abu Munshar, Katar Üniversitesi	Arapça
9	Islamicjerusalem: Qur'anic perspective	Dr. Mohd Roslan Bin Mohd Nor, Malay Üniversitesi (Malezya)	İngilizce
10	Islamicjerusalem - a Jewel of Islam: A Visual Presentation	Muhsin Kilby, Beytülmakdis Çalışmaları Akademisi (ISRA) - İngiltere	İngilizce
11	الأخطار الحالية التي تواجه بيت المقدس	Prof. Dr. İbrahim Abu	Arapça

		Jaber - Necah Üniversitesi, Nablus	
12	جهود الشباب نحو بيت المقدس	Mahmoud Attoun, Erada Uluslararası Gençlik Derneği Başkanı (İstanbul, Türkiye)	Arapça

14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2014) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
7	1	4

EK 2:

15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (13-14 Nisan 2015)
"Beytülmakdis Fetihlerini Anlamada Bilginin Yeri"

No	**Tebliğ Başlığı**	**Sunumu Yapan**	**Tebliğ Dili**
1	Mekkî Dönemde Bilimsel Hazırlık ve Bunun Beytülmakdis Fethine Etkisi	Dr. Halit Üveysi, Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkçe
2	إشاعةُ ثقافِة بي ِت الَمقِد ِس في الَعهِد النّبو ِّي ال ّشريف، واتّباع ُسنّة التّدُّرج	Dr Ra'id Fathi Jabareen, (Çağdaş Araştırmalar Merkezi)	Arapça
3	الأثر البلاغي للحديث في ربط الصحابة ببيت المقدس	Assistant Prof. Dr. Karim Farouk Elkholy, Bozok University	Arapça
4	دور المعرفة في التغيير والتحرير	Assistant Prof.Dr Naouara Derri, College of Humanities and Social Sciences and Islamic Sciences, University of Batna	Arapça
5	فلسفة السنن الإلهية وأثرها في استشراف وصناعة حركة التاريخ	Adel Aissaoui, Ondokuz Mayıs University	Arapça
6	الادراك التاريخيكوسيلة للتغيير	Kholoud Ali Ammoura, Diploma Student in Islamicjerusalem Studies	Arapça

7	بيت المقدس بين الجهل والمعرفة: السقوط والتحرير	Associate Prof. Dr Maher Abu-Munshar, Qatar University	Arapça
8	أثر التكامل السياسي والمعرفي في الفتح الثاني لبيت المقدس	Anas Zahir Al-Masri, PhD Candidate in Islamicjerusalem Studies- University Utara Malaysia	Arapça
9	الكتابة في فضائل بيت المقدس ودورها في الحركة المعرفية وصناعة الوعي في مواجهة الحروب الصليبية	Bioud Mohamed Ali, PhD Candidate - Sakarya University	Arapça
10	The Power of Knowledge in Liberating Islamicjerusalem: a Study on Key Muslim Players during the First Muslim Conquest	Dr. Aminurraasyid Yatiban, Director of the Institute of Excellence for Islamicjerusalem Studies, University Utara Malaysia	İngilizce
11	The Role of Understanding the Geopolitics Context of Islamicjerusalem in Formulating Regional Change During the Ayyubid Period	Sara El-Awaisi, Academy for Islamicjerusalem Studies – ISRA	İngilizce
12	From Both Sides of the Coin: Virtual Education in Liberating Knowledge towards Future Liberation of Islamicjerusalem	Assistant Prof Dr Ratnaria Wahid and Assistant Prof. Dr. Muhammad Subhan, University Utara Malaysia	İngilizce
13	Knowledge-Based Boycott Initiatives as Mass Support Towards 'Save Gaza and Islamicjerusalem' Campaign: An Analysis on Malaysians' Involvement	Assistant Prof Dr Rashidah Mamat, and Assistant Prof Dr Rohaya Md Ali, University Utara Malaysia	İngilizce
14	Enhancing Knowledge on FDI within Occupied Islamicjerusalem: Pre -Requisite Towards Its Future Liberation	Musa Hatim Koko, University Utara Malaysia	İngilizce

15	Principles of Islamic Work Ethics: Forming the Quality and Strength of Knowledge and Practice Pre-Liberation Phase of Islamicjerusalem	Associate Prof Dr Shukri Ahmad, University Utara Malaysia	İngilizce
16	Inculcating Knowledge on Islamic Civilization and Globalization among Young Generation towards Liberating Bayt Al -Maqdis	Nurliana Binti Mohd. Hassan, Help University - Malaysia	İngilizce
17	نحو إنشاء مجتمع المعرفة حول قضية بيت المقدس - تصور مقترح	Wael Abdelhamid Al Mabhouh, PhD Candidate in Islamicjerusalem	Arapça

		Studies- University Utara Malaysia	

15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2015) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
9	1	7

EK 3:

16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (10-11 Aralık 2016, İstanbul) "Osmanlılar ve Beytülmakdis"

No	Tebliğ Başlığı	Sunumu Yapan	Tebliğ Dili
1	Yavuz Sultan Selim'in Hilafeti Devralması ve Mescid-i Aksâ Ziyareti	Mustafa ARMAĞAN, Derin Tarih Dergisi Genel Yayın Yönetmeni	Türkçe
2	الإرث العثماني والدور التركي في حماية بيت المقدس.	Prof. Dr. Abd al-Fattah EL-AWAISI, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Arapça
3	العثمانيون إزاء الأمويون في المسجد الأقصى: قبة الصخرة وتحدي الهوية	Dr Haithem F. AL-RATROUT, An-Najah Üniversitesi, Nablus-Filistin	Arapça
4	Osmanlı Dönemi'nde Beytülmakdis Sınırları ve Haritaları	Dr. Halid Üveysi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye	Türkçe
5	Osmanlı İdaresi'nin İlk Yüzyılında Kudüs-i Şerif Sancağı'nda Nüfus	Dr Mustafa ÖKSÜZ, Dicle Üniversitesi, Türkiye	Türkçe
6	Beytülmakdis'e Siyonist Göçü ile İlgili Bazı Padişah Fermanları	Dr. Ziya POLAT, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye	Türkçe
7	التأسيس للنفوذ الأجنبي في بيت المقدس في عهد محمد علي باشا	Muhammed İLHAMİ, Mısır	Arapça
8	Osmanlı Döneminde Beytülmakdis'te Eğitim Kurumları ve Faaliyetleri	Dr. Feyza Betül KÖSE, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Türkçe
9	النشاط التعليمي لمدارس الطوائف غير المسلمة والمدارس	Hafida Ben DAHMAN,	Arapça

	الأجنبية بلواء بيت المقدس من خلال سالنامة نظارة المعارف العثمانية سنة 1317ه (1899م)	Constantine 2 University-Cezayir	
10	الدور الاقتصادي للأوقاف في بيت المقدس إبان الفترة العثمانية	Abdelhammid ROLAMİ, Université Djilali Bounaama Khemis Miliana-Cezayir	Arapça
11	XVIII. Asrın Sonunda Beytülmakdis'teki Osmanlı Vakıfları	Prof.Dr. Mustafa GÜLER, Afyon Kocatepe Üniversitesi - Türkiye	Türkçe
12	18. Yüzyılda Kudüs'te Meğâribe Mahallesi Vakıflarının Yönetimi ve Görevli İstihdamı	Dr Şerife Eroğlu MEMİŞ, Vakıflar Genel Müdürlüğü-Türkiye	Türkçe
13	الصرة السلطانية لعلماء القدس الشريف وفقرائها في العهد العثماني (1111-1317هـ/1700-1900م)	Prof.Dr. Muhammad Majid Salah al-Din AL-HIZMAWI, Katar Üniversitesi - Katar	Arapça
14	المؤسسات الوقفية في العهد العثماني - العمارة العامرة وأثرها في الحياة الاجتماعية: دراسة من خلال سجلات المحكمة الشرعية	Abeer QATANANI, Ürdün Diplomasi Enstitüsü Araştırma Bölümü Başkanı - Ürdün	Arapça
15	وضع وحقوق الأقليات في الدولة العثمانية: دراسة لفرمانات كنموذج لسياسات الأمان والتسامح والضبط	Muhammed Ali BİOUD, Alzaiem Alazhari Üniversitesi – Sudan	Arapça
16	Evliyâ Çelebi'nin Seyahatnâmesi'nde Etnik ve Dini Çeşitlilik: Beytülmakdis [Kudüs-i Şerif] ve Filistin Örneği	Semiha Muhterem ATAMAN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye	Türkçe
17	Kamame ve Beytüllahim'i Paylaş(ama)mak: 19. Yüzyılda Ermeni-Süryani Tartışmaları	Prof.Dr. İbrahim ÖZCOŞAR, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye	Türkçe
18	التنوع الثقافي في القدس في العهد العثماني: قراءة ودلالات	Dr. Salah Eddine S. ARKADAN, Gulf University for Science & Technology – Kuveyt	Arapça
19	بيت المقدس في العلاقات التركية – الإسرائيلية Türkiye-İsrail İlişkilerinde Beytülmakdis	Musa AKKARI, Institute of Excellence	Arapça

		for Islamicjerusalem Studies, University Utara Malaysia (UUM)	
20	The Turkish Foreign Policy towards the city of Islamicjerusalem	Ayman ABUKHALIL, Institute of Excellence for Islamicjerusalem Studies, University Utara Malaysia (UUM)	İngilizce
21	أطلس "العثمانيون وبيت المقدس	Hichame TOUFİKE, Hassan II Üniversitesi – Fas	Arapça

16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2016) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
11	9	1

EK 4:

17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (10-11 Aralık 2017, İstanbul)
"Beytülmakdis'te Batı Sömürgeciliği: Tampon Devlet"

No	Tebliğ Başlığı	Sunumu Yapan	Tebliğ Dili
1	نكبتنا المعرفية... وحاجتنا إلى خارطة طريق معرفية للتحرير القادم	Prof.Dr. Abd al-Fattah El-Awaisi, Beytülmakdis Akademik Projesi Kurucusu	Arapça
2	Osmanlı Son Dönemi Beytülmakdis'inde Yabancı Nüfuzu	Dr. Halit Üveysi&Emine Yiğit, Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkçe
3	قناة السويس كخط جيوسياسي - استراتيجي للدولة العازلة	Mohamad Elhamy, Mısır Siyasi ve Stratejik Çalışmalar Enstitüsü - Türkiye	Arapça
4	Tampon Devlet "İsrail"in Protestan Temeli	Suna Durmaz, Mirasımız Derneği - Türkiye	Türkçe
5	Zionist Demands at the Paris Peace Conference	Doç.Dr. Mohd Roslan	İngilizce

	of 1919: One Step Closer to Bayt al-Maqdis	Mohd Nor, Malezya Üniversitesi - Malezya	
6	الخطر منظور نجيب" عازورى أحد رواد القومية العربية الصهيوني والسياسات الدولية في في مطلع القرن العشرين	Hafida Bendahmane, Constantine 2 Üniversitesi - Cezayir	Arapça
7	لاستشراق اليهودي حول بيت المقدس في العهد العثماني	Asma Dallah, Emir Abdelkader Üniversitesi - Cezayir	Arapça
8	Osmanlı'dan İngiliz Yönetimine Kudüs'te Vakıf Mülklerinin Tamir ve İhyası Meselesi: Meğaribe	Dr. Şerife Eroğlu Memiş, Vakıflar Genel Müdürlüğü - Türkiye	Türkçe
9	بريطانيا وتهويد مدينة بيت المقدس حتى عام 1948	Prof.Dr. Nezam Al-Abbasi, Katar Üniversitesi - Katar	Arapça
10	الردود العربية تجاه الاستعمار البريطاني والتطلعات الصهيونية: من مجلة الفتح المصرية 1926-1948م	Dr. Esaa Kaddoumi, Vakıflar Genel Müdürlüğü - Kuveyt	Arapça
11	Kudüs İslam Kongresi'nin İslam Dünyasında 1931 Etkileri ve Türkiye'deki Yansımaları	Yrd.Doç.Dr. Yasin Beyaz, Yalova Üniversitesi – Türkiye	Türkçe
12	Harem-i Şerîf-i Kudsî Hakkında Filistin Meclisi A'lâ-i Şer'i-i İslâmisinin Âlem-i İslâma Beyannamesi	Yrd.Doç.Dr. Oktay Bozan, Dicle Üniversitesi - Türkiye	Türkçe
13	موقف الناشطين الإسلاميين في إندونيسيا ضد الاحتلال الصهيوني لبيت المقدس: 1948-1917،	- Dr. Tiar Anwar Bachtiar, Padjadjaran Üniversitesi – Endonezya	Arapça
14	الدولة العازل وأبعادها الاستراتيجية في "الشرق الاوسط الجديد: ثورات الربيع العربي في مصر وسوريا انموذجا	Aziza Lakhl - Beytülmakdis Çalışmaları Akademisi - Cezayir	Arapça
15	الصراع الحضاري في بيت المقدس وأكناف بيت المقدس: المؤشرات والمطالب	Abdulsalam Mualla - Utara Malaysia Üniversitesi - Malezya	Arapça
16	The Crusader Mentality of the British Emperors: Illustration	Jak (Muhsin) Kilby - Academy For Islamicjerusalem Studies (ISRA) - UK	İngilizce

17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2017) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
9	5	2

EK 5:

18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (15-16 Eylül 2018, İstanbul)
"Beytülmakdis (Kudüs ve Filistin) Vakıfları
Geçmiş, Günümüz ve Gelecek"

No	Tebliğ Başlığı	Sunumu Yapan	Tebliğ Dili
1	Bilgi Krizi ve Beytülmakdis Hakkında Akademik Çalışmalar Yapan Bir Vakfa Olan İhtiyacımız	Prof.Dr. Abd al-Fattah El-Awaisi, Beytülmakdis Akademik Projesi Kurucusu	Arapça
2	İslam Hukuku'nda Beytülmakdis Vakıfları	Dr. Necva Karakiş - Zerka Üniversitesi/Ürdün	Arapça
3	Beytülmakdis'te Müslüman Vakıfların Hukuk Sistemi -	Av. Khaled Zabarka & Av. Hamza Kutayna - Beytülmakdis Şehri	Arapça
4	XVIII. Yüzyılda Kudüs'te Vakıf Mülklerin İşletim Usulleri: İcâre-i Vâhide ve İcâreteyn, Hukr, Huluvv-i Şer'i ve İstibdâl Uygulamaları	Dr. Şerife Eroğlu Memiş - Vakıflar Genel Müdürlüğü/Türkiye	Türkçe
5	Beytülmakdis'te Memlük Vakıfları	Âlâ Hüsameddin el-Manasıra - el-Halil/Filistin	Arapça
6	Memlükler Dönemi Beytülmakdis'inde İlmi Çalışmaların Geliştirilmesinde Vakıfların Rolü	Azize Lkhel – Cezayir	Arapça
7	Memlükler Döneminde Beytülmakdis Vakıfları	Dr. Fayez İbrahim Zemili - Refah Vakıfları Müdürlüğü/Gazze-Filistin	Arapça
8	Eyyûbî Dönemi Kudüs Medreseleri: Kuruluş, İşleyiş ve Fonksiyonu	Dr. Harun Yılmaz - Marmara Üniversitesi/Türkiye	Türkçe
9	Osmanlı Dönemi Kudüs-i Şerif'inde Memlük Sultanı el-Eşref Kayıtbay'ın Vakfiyesi: Bir İdare ve Hizmet Örneği	Dr. Ahmed Hüseyin Abd - Tikrit Üniversitesi/Irak	Arapça
10	Osmanlı Yönetim Merkezinin Beytülmakdis Vakıfları Gündemi (1742-1908)	Abdullah Çakmak - Afyon Kocatepe Üniversitesi/Türkiye	Türkçe
11	Muhammed Ali Paşa'nın Beytülmakdis Vakıflarına Yönelik Politikası	Muhammed İlhami - Mısır	Arapça
12	Beytülmakdis'in Son Evkaf Defterlerindeki Vakıf Görevlilerinin Sosyal ve Demografik Özellikleri	Prof. Dr. Mustafa Güler - Afyon Kocatepe Üniversitesi/Türkiye	Türkçe

13	Beytülmakdis Vakıflarının Siyonizm Çıkarları Doğrultusunda İngiltere Mandası Tarafından Sömürgeleştirilmesi (1917-1948)	Vela Hulmi Hasan Şuyuhi - el-Halil Üniversitesi/Filistin	Arapça
14	İsrail'in Kudüs'teki Dini Yapılara Yönelik Saldırıları: Mamilla Mezarlığı Örneği	Dr. Benan Salahaddin - Kudüs Üniversitesi/Filistin	Arapça
15	Beytülmakdis Vakıflarında Yahudileşme Tehdidi	Dr. Vahide Biddisi - Emir Abdulkadir Üniversitesi/Cezayir	Arapça
16	Beytülmakdis Vakıf Mülklerinde Kira Sözleşmeleri: Sorunlar ve Çözümler	Av. Khaled Zabarka & Av. Hamza Kutayna - Beytülmakdis Şehri	Arapça

18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2018) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
12	4	-

EK 6:

19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (12-13 Ekim 2019, Ankara)
"Beytülmakdis'in Bugünü: Süreklilikler ve Kopuşlar"

No	**Tebliğ Başlığı**	**Sunumu Yapan**	**Tebliğ Dili**
1	حقيقة ما يجري اليوم في المدينة المقدسة	Şeyh Dr. İkrime Sabri, Mescid-i Aksa imamı ve Beytülmakdis Yüksek İslam Heyeti Başkanı	Arapça
2	Beytülmakdis'in 1099'daki İstilası ile 20. Yüzyıldaki İstilası Arasındaki Farklar ve Bunun Çözüme Yansıtılması	Dr. Abdulkadir Turan - İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkçe
3	دور التاريخ في فهم السياسة الإسرائيلية: التشابه بين الحروب الصليبية والحركة الصهيونية نموذجاً	Issa Baraijia - Gazi University	Arapça
4	"Müslüman" Siyonistler ve Siyonist İşgal Lehine Gerçeklerin Çarpıtılması	Doç. Dr. Halid ÜVEYSİ - Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi & Doç. Dr. Ziya Polat -	Türkçe

		Mardin Artuklu Üniversitesi	
5	Tarihi Bir Perspektiften Beytülmakdis'te Kadın ve Ribât	Dr. Şerife Eroğlu Memiş - Vakıflar Genel Müdürlüğü/Türkiye	Türkçe
6	الدور الشعبي في الدفاع عن المسجد الأقصى : الرباط نموذجاً	Dr. Sharif Amin Abu Shammala - Malezya Kudüs Kurumu Başkanı	Arapça
7	An Examination of issues among Women in Bayt Al-Maqdis Using Meta-Analysis Approach: In the Post- US Announcement of Jerusalem as Israel's New Capital City (2017-2019)	Dr. Ummu Atiyah Ahmad Zakuan - Universiti Utara Malaysia (UUM)/Malaysia	İngilizce
8	العلماء في تحرير بيت المقدس بين الماضي والحاضر دور	Hasan Ahmed Altawil - Bilim ve Kültür Arap Akademisi Derneği Başkan Yardımcısı/Konya	Arapça
9	رؤساء الهيئة الإسلامية ببيت المقدس يقودون مقاومة الإحتلال: الشيخ الدكتور عكرمة سعيد صبري أنموذجا	Aziz M. Alassa, Yüksek İslam Komisyonu Kültür ve Basın Koordinasyonu Sorumlusu-Kudüs	Arapça
10	المدارس العثمانية ودورها في العملية التعليمية في بيت المقدس	Dr. Marwan Mohammad Hamdan Aqra', Filistin Yüksek Öğretim Kurumu	Arapça
11	Kudüs ve Korku	Prof. Dr Ejder Okumuş, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Türkçe
12	النصوص الدينية اليهودية وحقيقة الهيكل التاريخية	Dr. Othman Saeed Houran, Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	Arapça
13	مآثر مدينة بيت المقدس فى ظل الحفريات الصهيونية ما بين هدف الإتلاف وسبل الحماية	Dr. Zinelabidine Zariouh, Milli Eğitim ve Yüksek Öğretim Kurumu-Fas	Arapça
14	Geopolitics of the Mediterranean Sea and Occupation of the Sea	Azka Madihah - Ankara Sosyal	İngilizce

		Bilimler Üniversitesi	
15	صورة بيت المقدس وقضيته في مذكرات صناع القرار الأمريكان	Mohamed Elhamy, Misir Siyasi ve Stratejik Çalışmalar Enstitüsü "İslam Hareketleri" Birliği Müdürü-istanbul	Arapça
16	أدوار منظمات اليمين الديني في سياسة تهويد مدينة بيت المقدس دراسة حالة دور منظمة السفارة المسيحية الدولية القدس (ICEJ)	Husam M. Younis, Ezher Üniversitesi-Gazze	Arapça
17	Malaysia's Stance towards The United States' Decisions Regarding Bayt Al-Maqdis	Doç. Dr. Mohd Roslan Mohd Nor, Malaya Üniversitesi - Malezya	İngilizce
18	Siyonistlerin Filistin'i İşgalinden Bu Yana Uluslararası Hukuk Açısından Beytülmakdis'in Statüsü-	Dr. Resul YALÇIN, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Türkçe
19	The objectives of Israeli colonial settlement in changing demographic structures of the Palestinians in the Eastern part of the city of Islamicjerusalem	Sarah Zahaf Djema, Utara Malezya Üniversitesi Beytülmakdis İhtisas Enstitüsü	İngilizce
20	دور المقدسيين فى الحفاظ على الهوية الفلسطينية ومواجهة أساليب الإحتلال الصهيوني	Dr. Ahmed Hussein Abed, Tikrit Üniversitesi & Dr. Ahmed Mahmood Alaw, Samara Üniversitesi, Irak	Arapça
21	الحاضنة الشعبية للمقاومة الفلسطينية فى مدينة بيت المقدس: 1987-2019	Musa Akkari - Utara Malezya Üniversitesi Beytülmakdis İhtisas Enstitüsü	Arapça

19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2019) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
12	5	4

EK 7:

20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2-3 Ekim 2020, Online) “Artuk Bey’de Selahaddin Eyyubi’ye Kudüs”

No	**Tebliğ Başlığı**	**Sunumu Yapan**	**Tebliğ Dili**

1	Kudüs Haçlı Krallığı ve Roma'daki Papalık Arasındaki Çatışmalar	Eldar Hasanoğlu	Türkçe
2	Haçlı Seferleri Boyunca Müslümanlar ve Avrupalı Hıristiyanlar Arasında İktisadi Hareketler: Şahsi Menfaatlerin Cazibesi	Hasan Aydın	Türkçe
3	Şiî Fâtımîler'in Kudüs'ü Haçlılar'dan Geri Alma Girişimleri	Sebahattin Çelik	Türkçe
4	الحياة الدينية في ماردين من عهد أرتق بن أكسب إلى عهد صلاح الدين الأيوبي	Hasan Al-Khattaf	Arapça
5	الإمارات الارتقية: مسيرة الجهاد بين القدس والجزيرة الفراتية (498–600هـ/1104–1200م)	Fathi Salem Humeedi Al-Luhaibi	Arapça
6	التحالفات الأرتقية ودورها في مواجهة الغزو الصليبي ((491- 639هـ /1098- 1232م	Eman ABO ALKHAIR	Arapça
7	تحالفات الاراتقة مع المسلمين ضد الصليبيين (492 - 589هـ/1097-1194م)	Safwan Taha Hasan AL-NASER	Arapça
8	الحياة العلمية في بيت المقدس في العهدين الأرتُقي والأيوبي: موازنة وتقييم	Muhammad Kamel KARABELLI	Arapça
9	ارتق باي التركماني: مؤسس الدولة الارتقيه	Ibrahem SLAIBI	Arapça
10	سُقْمان بن أَرْتَق المجاهد الصادق	Nareman YOUSEF	Arapça
11	شخصيات غائبة حاضرة في تحرير بيت المقدس	Anass BOUSSELAM	Arapça
12	Artuk Bey ve Selahaddin Eyyubî Dönemlerindeki Müfessirlerin Mescid-i Aksâ Hakkındaki Görüşleri (İsrâ Suresi 1. Ayetin Tefsiri Bağlamında)	Maşallah TURAN	Türkçe
13	Artuk Bey Kudüs Valisi Olduğu Sırada Genel Durum	Ayten DİRİER – Bülent AYANOĞLU	Türkçe
14	Haçlı Seferleri Öncesi Hristiyan Dünyanın Kudüs Algısı	Ayşe DUDU KUŞÇU	Türkçe
15	Kudüs'ün Kaybı Müslümanların Hatası mı? Yoksa Haçlıların Başarısı mı?	İbrahim GÜNEŞ	Türkçe
16	Selahaddin Eyyubi'nin Fetih Sonrası Kudüs'teki Düzenlemeleri	Ziya POLAT	Türkçe
17	Eyyûbî Devlet'inde el-Melikü'l-Efdal Döneminde Merkezî Otoritenin Bozulması Bağlamında Kudüs'ün Rolü	Abdullah DUMAN - Behice GEZGİNCİ	Türkçe
18	الأوقاف الإسلاميّة ودورها في الحفاظ على الحياة العلميّة في بيت المقدس من زمن أرتق بن أكسب إلى زمن صلاح الدين الأيوبي	Mahmoud HARIRI	Arapça
19	أضواء على الوشائج الحضارية الأرتقية في بيت المقدس	Yusuf Said AL-NATSHAH	Arapça
20	ملامح الحياة العلمية في بيت المقدس من خلال رحلة القاضي ابن العربي	Muhammad Hammam MULHIM - Zakaria KHALIL	Arapça

21	جهاد بني الأرتق ضد الصليبيين (495- 518هـ/1101-1124م)	Abed Rahman MUGHRABI	Arapça
22	ماردين ودورها في محاربة الصليبيين	Hüseyin ALI	Arapça
23	الحياة الاقتصادية و التجارية في القدس من الفترة ارتق بيك الى صلاح الدين	Mohamad RASHID	Arapça
24	Kudüs'ün Selahaddin Tarafından Fethinin Tefsirlerdeki Yansımaları	Ahmet AKBAŞ	Türkçe
25	III. Haçlı Seferinin "Kudüs'ü Kurtarma" Söylemi ve Etrafında Şekillenen Algı	Ayşe ÇEKİÇ	Türkçe
26	Hadislerde Kudüs ve Mescid-i Aksa	Mehmet Emin ÇİFTÇİ	Türkçe
27	Kudüs'te Yedi Asırlık Bir Eğitim Kurumu: Selâhiyye Medresesi	Hasan ÇETİNEL	Türkçe
28	Teopolitik Açıdan Üç Dinin Kutsalı Kudüs: Bir Mekân Fenomenolojisi Denemesi	Kübra Nur YILDIZ	Türkçe
29	فتح وتسليم بيت المقدس لصلاح الدين صلحا أم عنوة وتداعياته	Doç. Dr. Halid ÜVEYSİ	Arapça
30	دور القاضي الفاضل السياسي والثقافي والعسكري في دولة صلاح الدين الأيوبي	Ali Najm ESA	Arapça
31	المُطَوِّعة واسهامهم في حروب صلاح الدين	Qasim Hassan Abbas AL-SHALASH	Arapça
32	القاضي الفاضل عبد الرحيم البيساني حياته وجهوده العملية والفكرية في تحرير بيت المقدس /	Ratiba BOUZIDI - Khaoul MEHENNI	Arapça
33	منهج صلاح الدين الأيوبي التربوي والفكري في بناء جيل التحرير	Abir BELHOCINE	Arapça
34	الاستيطان الصليبي لبيت المقدس وتهجير المقدسيين	Mustafa KADAD	Arapça
35	أهمية القدس في ميزان الصراع بين التوازنات في منطقة الشرق الأوسط خلال عهد الأراتقة	Metin ŞERİFOĞLU	Arapça
36	المواجهة الزنكية لمملكة بيت المقدس الصليبية في عهد الملك بلدوين الثالث	Faiz Ali BUHAYT- Fathi Taha MISHAAL	Arapça
37	صلاح الدين وصلح الرملة 1192م: ثمرةُ انتصارٍ أم خاتمةُ هزائمٍ؟ دراسة تحليلية نقدية	Maher Yunus ABU-MUNSHAR	Arapça
38	صلاح الدّين وطائفة الحشّاشين	Ramy MAHMOUD	Arapça
39	Avusturyalı Diplomat Anton Prokesch von Osten'in 1829 "Arz-ı Mukaddes Yolculuğu"	Remzi AVCI	Türkçe
40	Artuk Bey'den Belek Gazi'ye Geçmişten Günümüze ve Gelecek Vizyonumuza: Kudüs-Mardin İlişkisi	Musa BİÇKİOĞLU	Türkçe
41	Kudüs'ün Şahitliği	Mahmut UYAN	Türkçe
42	Anadolu'da İlk Tıp Fakültesini Mardin'de Artuklular Kurdu	Ayten BAŞABAŞ DİRİER - Cemil İNAN	Türkçe
43	Avusturyalı Diplomat Anton Prokesch von Osten'in 1829 "Arz-ı Mukaddes Yolculuğu"	Remzi AVCI	Türkçe

20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2020) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
24	19	-

EK 8:

21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (17-19 Aralık 2021, Online)
"Mescid-i Aksa'nın Geleceği"

No	Tebliğ Başlığı	Sunumu Yapan	Tebliğ Dili
1	Filistin'in Siyasal Kimlik Tasavvuru	Dr. Yusuf Kaplan	Türkçe
2	الملامح العشر لمستقبل الأقصى في القرآن والسنة	Prof. Dr. Cemal Abdülsettar	Arapça
3	موجهات قرآنية في استشراف مستقبل بيت المقدس	Dr. Ahmed el-Recep	Arapça
4	الرؤية المستقبلية للمسجد الأقصى من منظور القرآن الكريم	Dr. İsra Eid	Arapça
5	المسجد الأقصى - المستقبل	Şeyh Bassam Carrar	Arapça
6	النبوءة الشرعية المتعلقة بالصراع على بيت المقدس: حتْمية التحرير، والخُطوط الرئيسةُ في صورة المعْركة	Dr. Rıfat Mısrî	Arapça
7	استشراف مستقبل الصراع مع الاحتلال الصهيوني في فلسطين وبيت المقدس (دراسة استشرافية في ضوء السنة النبوية)	Prof. Dr. Talip Ebu Şaar	Arapça
8	النصوص الشرعية والرؤية المستقبلية من منظوري الكتاب والسنة وتطبيقهما	Dr. Muhammed Sülebi	Arapça
9	Hristiyan Siyonizmi Açısından Mescid-i Aksa'nın Gelecek Tasavvuru	Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ	Türkçe
10	Yüzyılın Anlaşması Çerçevesinde Mescid-i Aksa'nın Geleceğine İlişkin Hıristiyan Siyonistler Açısından Eleştirel Bir Bakış	Büşra Betül SAĞLAM / Doç. Dr. Halid ÜVEYSİ	Türkçe
11	Tanrı'nın şehrinden Siyonizm'e: Katolik Ekümenik ve Protestan Evanjelik Kiliselerinin Perspektifinden Kudüs	Merve PALANCI	Türkçe
12	الرؤية المستقبلية لبيت المقدس من منظور السنة النبوية	Dr. Muhammed Hammam Mulhim	Arapça
13	مبشرات السنة النبوية لبيت المقدس: دارا للهجرة ، ودواما للعمران، ومقرا للخلافة أنموذجا	Dr. Eymen el-Duri	Arapça
14	الرؤيا المستقبلية للمسجد الأقصى من من منظور الأحاديث النبوية: الخلافة وفتنتي الدجال ويأجوج ومأجوج	Dr. Nejva Karadiş	Arapça

15	مستقبل الأقصى المبارك: رؤية تاريخية في العواصم المؤثرة	Muhammed İlhami	Arapça
16	مستقبل المسجد الأقصى المبارك في ظل الحفريات التهويديه أسفله و في محيطه	Arafat Emre/Dr. Eminürreşid Yatiban/Dr. Tarıl el-Cabiri	Arapça
17	Mescid-i Aksa'nın Siyonist İşgali ve Ramazan 2022 için Öngörülen Geleceği	Cuma Yavuz/ Doç. Dr. Halid ÜVEYSİ	Türkçe
18	İslam Hukuku Açısından Mescid-i Aksa'nın Geçmişi ve Geleceği	Yunus Kocabıyık	Türkçe
19	Türkiye'deki Müslümanlar Açısından Mescid-i Aksa'nın Gelecek Tasavvuru	Ömer Faruk Korkmaz	Türkçe
20	قراءة تحليلية لنتائج مؤتمر وعد الآخرة- فلسطين بعد التحرير	Dr. Enes el-Mısri/ Dr. Ahmed Katanany	Arapça
21	Müslümanlar açısından Mescid-i Aksa'nın Geleceği	Elçin Esin	Türkçe
22	Küresel Jeopolitik Gelişmeler Işığında Kudüs'ün Geleceği	Dr. Necmeddin Acar	Türkçe
23	Toplumsal Bütünleşme Bağlamında İsrail'de 2019-2021 Seçimleri	Doç. Dr. Eldar Hasanov	Türkçe
24	Filistin'de Demografik Dönüşüm: Mülksüzleştirilemeyen Topraklarda Kimlik İnşa Süreci ve Gelecek	Dr. Sibel Ceylan	Türkçe

21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2021) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
13	11	-

EK 9:

22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (21-23 Ekim 2022)
"Kudüs'ün Geleceği: Akademik Çalışmalar"

No	**Tebliğ Başlığı**	**Sunumu Yapan**	**Tebliğ Dili**
1	The Future of Islamicjerusalem Studies in South East Asian Varsities: Prospects and Challenges	Prof. Dr. Mohd Roslan Mohd Nor	İngilizce
2	Introducing Islamicjerusalem Studies to South Africa	Igshaan Taliep	İngilizce
3	The Aspect of Bayt al-Maqdis (al-Quds) Issue in Bangladesh: Academic and Non-Academic Perspective	Dr. Hafijur Rahman	İngilizce
4	Establishing the Field of Islamicjerusalem Studies in	Ahmad	İngilizce

	Indonesia: Opportunities and Challenges	Dawamul Muthi - Azka Madihah	
5	Filistin ve Kudüs Vakıfları Akademik Çalışmalarında Kaynak, Muhteva ve Güncel Takip Problemi ve Çözüm Önerileri	Prof. Dr. Mustafa Güler	Türkçe
6	Türkiye'de Filistin ve Kudüs Çalışmalarının Kurumsal Boyutu	Doç. Dr. Eldar Hasanoğlu	Türkçe
7	Türkiye'de Beytülmakdis'e Dair Akademik Çalışmalar: Tezlerin Durumu	Arş.Gör. Meltem Dilek	Türkçe
8	الدراسات التركية التي تناولت تاريخ بيت المقدس في العهد العثماني	Dr.Issa Baraijia	Arapça
9	يمية للتحرر المعرفي وأثره في هوية بيت المقدس□الأكا □الأبعا	Prof. Muhammad al-Majali	Arapça
10	هل يمكن تجاوز الستاتوس كو المعرفي للتحقيب في القدس	Arş. Gör. Jamal Barghouth	Arapça
11	ية التاريخية القديمة □اليهو ر□المصا خلال من الصهيونية الرواية حض□ والحديثة Eski ve Modern Yahudi Tarihi Kaynaklardan Siyonist Anlatının Çürütülmesi	Dr. Musa Akkari	Arapça
12	استراتيجيات لفهم كمصدر والصهاينة الأمريكان القرار صناع مذكرات المقدس بيت قضية	Muhammad Ilhami	Arapça
13	Cumhuriyet Dönemi Süreli Yayınlarında Kudüs Algısı	Dr. Mekki Uludağ	Türkçe
14	Türkiyede İslamcılık Düşüncesinde Kudüs: Dergiler Üzerinden Bir İnceleme 1948-2016	Asiye Şahin Bulut	Türkçe
15	ب العربي الإفريقي جنوب □الأ في الأقصى والمسجد القدس مكانة الصحراءGüney	Dr. Mohamadou Aboubacar Maiga	Arapça
16	Kudüs'ü Mekke ile Birlikte Anlatmak: Mekke ve Kudüs Üzerine Modern Bir Kaside "Ümmü'l-Kura ve Beytü'l-Makdis"	Dr. Zahir Aslan	Türkçe
17	يمية بالجامعات العبرية □الأكا الدراسات في المقدس بيت مستقبل	Dr.Issa Sufan Al-Qadomy	Arapça
18	The Future of Islamicjerusalem Studies in Malaysia:	Dr. Ashinida Aladdin	İngilizce
19	Fostering Knowledge-based Initiatives on Islamicjerusalem in Malaysia: Current Scenario and the Way Forward	Dr. Burhan Che Daud – Dr. Najah Nadiah Amran	İngilizce
20	منهجية التثبت من الروايات التاريخية المتعلقة بدراسات بيت المقدس	Dr. Anas Zahir	Arapça
21	يمية للصهيونية العالمية في بيت المقدس□الأكا □الابعا	Dr. Khaled	Arapça

		Shain	
22	كتاب نظريات ونماذج بيت المقدس لتفسير الأحداث المعاصرة وتوجيهها وصناعة التاريخ للكاتب البروفيسور الدكتور عبد الفتاح العويسي -راسة نقدية □ .المستقبلي المقدسي	Dr. Tareq Jabari	Arapça
23	Kudüs'ün İsrail tarafından İşgali ve Birleşmiş Milletler	Prof. Dr. Berdal Aral	Türkçe
24	İsrail'in Kuruluşunun ve Eylemlerinin Hukukiliği: Meşru Müdafaa mı Filistin'i Filistinsizleştirme mi?	Prof. Dr. Yücel Acer	Türkçe
25	İsrail'in Filistin Topraklarında Yeni Yerleşim Yerleri İnşa Etmesine Yönelik Ulusararası Hukuk Bağlamında Bir Değerlendirme: IV. Cenevre Sözleşmesi	Dr. Mustafa Mutlu	Türkçe
26	İsrail-Filistin Barış Görüşmeleri Sürecinde Kudüs	Dr. Resul Yalçın	Türkçe
27	İsrail'in "Gayri Hukuki Birleşik ve Büyük Kudüs Planının" Doğu Kudüs'teki Tezahürü: Filistinlilerin Mülk, İmar ve Temsilde Adaletsizlik Sorunları	Dr. Haydar Oruç	Türkçe
28	مستقبل الوضع القانوني القائم في المسجد الأقصى	Mohammad Yousef	Arapça
29	المركز القانوني للقدس في إطار القانون الدولي	Dr. Mohssine Nadoui	Arapça
30	وضع بيت المقدس بين سلطة الاحتلال والقانون الدولي	Arş. Gör. Abdelsalam Abdallah	Arapça
31	Egemenlik Tartışmaları Zemininde Kudüs'ün Geleceği	Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Hüseyin Mercan	Türkçe
32	İsrail'in Yeni Güvenlik Çerçevesi Bağlamında Filistin Meselesine Bakışı	Dr. Seher Bulut	Türkçe
33	Orta Doğu Güvenlik Mimarisindeki Değişimin Filistin Sorununa Etkisi	Dr. Necmettin Acar	Türkçe
34	Türk ABD İlişkilerinde Sorun Alanı: Kudüs'ün Statüsü Meselesi	Prof. Dr. Özden Zeynep Oktav	Türkçe
35	Trump'ın Kudüs Kararının Filistin Meselesinin Geleceğine Etkisi	Dr. Ali Semin	Türkçe
36	Kudüs'te İsrailli Yerleşimciler Sorunu	Dr. Ali Osman Karaoğlu	Türkçe
37	Edebiyatta Kudüs	Doç. Dr. Canan Olpak Koç	Türkçe
38	Çağdaş Türk Dergilerinde Kudüs: Yedi İklim Örneği	Arş. Gör. Dr. Elmas Karakaş	Türkçe
39	Nuri Pakdil'in Fikir Dünyasında Kudüs	Prof. Dr.	Türkçe

		İbrahim Kavaz	
40	Arif Ay'ın Fikir Dünyasında Kudüs Bilinci	Dr. Öğr. Üy. Erdem Dönmez	Türkçe
41	Roman Kahramanlarının Gözünden Kudüs'e Bakmak: Kalbim Kudüs'te Kaldı	Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Ulutürk Sakarya	Türkçe
42	1880-1914 Yılları Arasında Kudüs ve Civarında Yapılan Arkeolojik Araştırmalar	Dr. Öğr. Üyesi Murat Çelik - Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Tuğrul	Türkçe
43	Beytülmakdis ve Kazı Çalışmaları: Nedenler, Amaçlar ve Olası Sonuçlar	Mustafa Bilgili	Türkçe
44	نظرة تحليلية على الموقع المعماري والأثري للمسجد الأقصى: الماضي والحاضر والمستقبل	Dr. Haitham al-Ratrout	Arapça
45	Kudüs'ün Kültürel Miras Alanlarında Artırılmış Gerçeklik ve Sanal Gerçeklik Teknolojilerinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma	Doğan Ataman - Öğr. Gör. Ahmet Nehir	Türkçe
46	Oryantalist ve Şârihlerin Kudüs ve Mescid-i Aksâ Hadislerine Dair Yorum Farklılıklarının Sebepleri Üzerine	Prof. Dr. İbrahim Kutluay	Türkçe
47	Kudsi Nefeslerin Beldesi Konumundaki Kudüs: Filistin'de Sufi Gelenek	Prof. Dr. Kadir Özköse	Türkçe
48	Filistinli Bir Müfessire Referansla Beytülmakdis: İzzet Derveze Örneği	Prof. Dr. Murat Kayacan	Türkçe
49	يث بيت المقدس نموذج□يث الفتن: أحا□المشكلات المنهجية في تنزيل أحا	Dr. Monjed Abu Bakir	Arapça
50	واقع المؤسسات العلمية والتربوية ببيت المقدس في ظل الاحتلال الإسرائيلي ومستقبلها	Khalil Ghazawi	Arapça
51	أكدمة المعرفة المقدسية في سبيل إنتاج معرفة تحررية – ملتقى القدس نموذجا	Ahmad Shyokhi	Arapça
52	ات في ترسيخ□رؤى استشرافية مقترحة لدور القيا راسة تحليلية□" مكانة القدس لدى طلبة الجامعات"	Dr. Öğr. Gör. Heba Abu Eyadah	Arapça
53	الثقافة الفلسطينية بين الخصوصية وتحديات راسة تحليلية في التمثلات والمآلات□ :التغيير	Dr. Harith Ali al-Obeidi - Dr. Ouassila Aissat	Arapça
54	Kudüs'ün Kimliği: Yönetim/Adalet ve Hikmet	1 Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya	Türkçe
55	Tarihten Günümüze Yahudilikte Öteki Algısının Mescidi Aksa'nın Geleceğine Etkisi	Prof. Dr. Mehmet Katar	Türkçe
56	Filistin-İsrail Çatışmasının Görünmeyen Yüzü: Epistemolojinin Siyaseti	Dr. Öğr. Üyesi Abdulgani Bozkurt	Türkçe

57	Filistin'de İslam Kimliği ve Yahudi Kimliğinin Karşılaştırmalı Çözümlemesi	Dr. Sibel Ceylan Yiğit	Türkçe
58	ورها في المقاومه السلميه ومقاومه الروايه الصهيونيه السياحه البديله و	Ehab al-Jallad	Arapça
59	Profesyonel Turist Rehberlerinin Gözünden Mescid-i Aksa	Arş. Gör. Onur Akgül - Arş. Gör. Dilan Arabacıoğlu	Türkçe
60	Ziyaretçilerin Mescid-i Aksa Deneyimlerine İlişkin Çevrimiçi Yorumların Değerlendirilmesi	Arş. Gör. Serkan Yiğit - Arş. Gör. Abidin Can Aktaş	Türkçe
61	Kudüs'te Bulunan Restoranların Çevrimiçi Yorumlarının İçerik Analizi ile İncelenmesi	Öğr. Gör. Emircan Yılmaz - Öğr. Gör. Yavuz Yalçın	Türkçe
62	Geçmiş Medeniyetlerden İtibaren Arap Yarım Adasının Mutfak Etkileşimleri (Filistin/Kudüs Yemekleri)	Öğr. Gör. Ali Alkandemir	Türkçe
63	التمويل الأجنبي في إنتاج الأفلام الفلسطينية	Amjad Arafeh	Arapça
64	Mimari ve Sanat Çerçevesinde Beytülmakdis'in Mescid-i Aksa'ya Dönüşmesinde İslam'ın Rolü	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Top	Türkçe
65	Vaad Edilen Cennet ve 3000 Gece Filmlerinden Kudüse Ve Filistine Bakmak	Dr. Öğr. Üyesi Yunus Namaz	Türkçe
66	Filistin Belgesel Sinemasında Kudüs	Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Ziya Gökçek - Arş. Gör. Muzaffer Musab Yılmaz	Türkçe

22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (2022) – Sunulan Tebliğ Dili		
Arapça	**Türkçe**	**İngilizce**
21	39	6

EK 10:

No	**Sempozyum**	**Arapça**	**Türkçe**	**İngilizce**	**Toplam**
1	14. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (26-29 Nisan 2014, İstanbul) "Beytülmakdis Çalışmaları Alanı'nın Batı Asya'ya Tanıtılması"	7	1	4	**12**
2	15. Uluslararası Beytülmakdis Akademik	9	1	7	**17**

	Sempozyumu (13-14 Nisan 2015, İstanbul) "Beytülmakdis Fetihlerini Anlamada Bilginin Yeri"				
3	16. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (10-11 Aralık 2016, İstanbul) "Osmanlılar ve Beytülmakdis"	11	9	1	**21**
4	17. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (10-11 Aralık 2017, İstanbul) "Beytülmakdis'te Batı Sömürgeciliği: Tampon Devlet"	9	5	2	**16**
5	18. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyum (15-16 Eylül 2018, İstanbul) ''Beytülmakdis (Kudüs ve Filistin) Vakıfları: Geçmiş, Günümüz ve Gelecek"	12	4	-	**16**
6	19. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (12-13 Ekim 2019, Ankara) "Beytülmakdis'in Bugünü: Süreklilikler ve Kopuşlar"	12	5	4	**21**
7	20. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (2-3 Ekim 2020, Online) "Artuk Bey'de Selahaddin Eyyubi'ye Kudüs"	24	19	-	**43**
8	21. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (17-19 Aralık 2021, Online) "Mescid-i Aksa'nın Geleceği"	13	11	-	**24**
9	22. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (21-23 Ekim 2022) "Kudüs'ün Geleceği: Akademik Çalışmalar"	21	39	6	**66**
10	24. Uluslararası Beytülmakdis Akademik Sempozyumu (18-20 Nisan 2024, Mardin) "Akademi ve Siyonizm: Baskılar, Korkular ve İtirazlar"	25	40	15	**80**

دور الأفلام الوثائقية في دحض الرواية التوراتية فيلم "حجر سليمان" نموذجاً

*إحسان الديك

تقديم:

لعل من ينعم النظر في تاريخ الصراع مع العدو الصهيوني يدرك أن هذا الصراع ليس نزاعاً على مساحة من الأرض، ضاقت أم اتسعت، ولا نزاعاً على ممتلكات أو ثروات أو مكتسبات وحسب، وإنما هو صراع وجود لا صراع حدود، لا يرى هذا العدو في فضاء الزمان والمكان إلا هو. يسعى دوماً إلى محو الآخر الموجود، وطمسه ونفيه، معتمداً على مرجعيات تخيلية دينية، تجعل الإله يصطفيهم من بين شعوب الأرض، وتجعلهم يتيهون في فضلهم وتميزهم، وينظرون إلى غيرهم الأغيار بازدراء واحتقار، وأنهم عبيد لهذا الشعب المختار.

ولعل الشعور بالنقص الذي لازم اليهود في شتاتهم، وخوفهم من الذوبان في الشعوب الأخرى في أثناء سبيهم وارتحالهم، هو الذي دفعهم إلى خلط التاريخ المقدس بالدين، وإلى تلقّف موروثات المنطقة، والسطو على ثقافات شعوبها على أيدي كتبة التوراة في السبي البابلي أمثال: عزرا، ونحميا، ودانيال، "فأخذوا عنهم الثالوث السامي القديم في وحدة الوجود: الإله، والشعب المختار، والأرض المقدسة"[1]، وعدّوا أنفسهم أبناء الله وغيرهم أنصاف بشر، ولأنهم شعب الله المختار، ونتيجة لهذه العلاقة المميزة تدخّل الرب لصالح شعبه، ووعدهم بالأرض المقدسة التي يستحقونها، ومنحهم إياها دون غيرهم من العالمين[2].

احتلت الأخيولات الدينية الأسطورية جانباً كبيراً من ميتافيزيقيا فلسفة قادة هذا العدو، وجعلوها الدعامة الأساسية والرافعة الأيديولوجية، وحوّلوها من المجال العاطفي إلى المجال السياسي، عنها صدروا في أقوالهم وأفعالهم، وعليها اعتمدوا في تطبيق مقولاتهم وأفكارهم، حتى غدت دساتير لهم، وغاية آمالهم وأحلامهم، ناسين أو متناسين – وهم الذين ينادون بيهودية الدولة في القرن الواحد والعشرين – أنه لا يمكن تأسيس دولة على نظرية دينية ثيوقراطية أزلية.

في ظل افتقاد هذا الكيان عناصر الدولة، وعلى رأسها القومية، وغياب التاريخ المشترك، وجغرافيا المكان، استحالت هذه الأخيولات إلى تاريخ مقدس، وعدّ "العهد القديم" في غياب حضارات المنطقة القديمة، المأثرة الوحيدة في تاريخ الشرق القديم، منه استمد الكتاب والشعراء والمؤرخون والفنانون وحيهم وفكرهم ووعيهم[3]، بحيث اعتنق المفكرون الغربيون مثل هذه الآراء التي فرضت ليس على منطقتنا وحسب، وإنما على العالم أجمع.

لذا صار الصراع اليوم، صراعاً على الماضي كما هو على الحاضر، وبخاصة بعد أن تجاوز العدو مرحلة الصهيونية التي وظفت هذه الأخيولات لتشجيع الهجرة إلى فلسطين، وبدأ في تحويل الحلم التوراتي إلى واقع ملموس من خلال إجراءات التهويد التي تتم على الأرض، فأقاموا الدولة، ووحدوا القدس، وبقي لهم إقامة الهيكل المزعوم.

---

*الأستاذ الدكتور إحسان الديك، جامعة النجاح الوطنية، فلسطين

([1]) المسيري، عبد الوهاب: اليهود واليهودية والصهيونية، نموذج تفسيري جديد، دار الشروق، القاهرة، 1999، 78/5.

([2]) انظر: الديك، إحسان: فلسطين بين الواقع والأسطورة، دار الشامل للنشر والتوزيع، نابلس، 2019، ص12.

([3]) انظر: برستد، جيمس هنري: فجر الضمير، ترجمة سليم حسن، مكتبة مصر، القاهرة، 1956، ص372، وديوارنت، ول: قصة الحضارة، ترجمة زكي نجيب محفوظ، مطبعة لجنة التأليف والترجمة والنشر، القاهرة، 1965، م1 ج1، الفصل الثاني عشر، والقمني، سيد محمود: الأسطورة والتراث، ط2، سيما للنشر، القاهرة، 1978، ص150 وما بعدها.

السطو على التاريخ وتزييفه:

يسعى العدو الصهيوني جاهداً إلى تهويد التاريخ الفلسطيني كما هوّد الأرض، من خلال تركيز روايته الصهيونية التوراتية على جعل مملكة إسرائيل القديمة حقيقة تاريخية ليصل الحاضر بالماضي. وليقول: إن له جذوراً تاريخية في فلسطين تضرب في أعماق التاريخ، لذا فهمه الأكبر إسكات التاريخ الفلسطيني القديم وبخاصة بعد المكتشفات الأركولوجية الكنعانية التي ظهرت في أوغاريت (راس شمرا) ومجدّو وغيرها من المواقع الأثرية.

ويؤكد وايتلام : "أن الفلسطينيين إذا لم يتمكنوا من استعادة تاريخهم الماضي البعيد وليس فقط التاريخ الحديث، من قبضة الدراسات التوراتية، فلم يتمكنوا من إسماع صوتهم، واستعادة حقوقهم"[4].

ما تزال قبضة الدراسات التوراتية منذ أن بدأت في منتصف القرن التاسع عشر إلى يومنا هذا محكمة، وما يزال نشاط أصحابها محموماً، حتى غدت فلسطين من أكثر بقاع الأرض حظوة بالتنقيب، واهتمام المؤرخين والآثاريين العالميين، فلم يتركوا تلّة، ولا خربة، ولا موقعاً أثرياً إلا ونبشوه، حاملين التوراة بيد، والمعول بيد أخرى، بحثاً عن أصول إسرائيل القديمة، وإثباتاً للمرويات التوراتية الأسطورية، حتى يمكن القول إن علم الآثار في فلسطين هو علم توراتي، ظل أسير التوجه اللاهوتي، لإثبات ما ورد في العهد القديم.

بيد أن كل ذلك لم يحقق أهدافهم، بل إن تراكم المكتشفات الأثرية خيّب آمالهم، وأبعدهم عن الرواية التوراتية، فدعا أثريون يهود أمثال إسرائيل فنكلشتاين إلى "تحرير علم الآثار من سطوة النص التوراتي الذي تحكّم بماضي البحث في أصول إسرائيل لأنه يحمل طابعاً لاهوتياً منحازاً"[5].

فقد أكد شلومو ساند أستاذ التاريخ بجامعة تل أبيب أن الحفريات الأثرية التي جرت في القدس بعد توحيدها في القرن الماضي، كانت مربكة للخيال الماضوي الفخور، إذ لم يتم العثور في سائر المواقع المدشّنة حول المسجد الأقصى على بقايا أو آثار تشير إلى وجود مملكة مهمة في القرن العاشر قبل الميلاد، وهو العصر المقدر لعهد داود وسليمان، فلم يكشف أي شاهد على بناء عظيم، ولم يكن هناك لا أسوار، أو قصور فخمة، وحتى الأواني الخزفية التي اكتشفت كانت قليلة وبسيطة بشكل لافت جداً[6].

وعبّر زائيف هيرتزوغ في مقالة نشرتها صحيفة هآرتس العبرية بتاريخ 1999/11/28 عن مفاجآت المكتشفات الأثرية الصهيونية بقوله: "إن الحفريات المكثّفة في أرض إسرائيل خلال القرن العشرين، قد أوصلتنا إلى نتائج محبطة، وكل شيء مختلق، ونحن لم نعثر على أي شيء يتّفق والرّواية التوراتية، إن قصص الآباء في سفر التكوين هي مجرد أساطير، ونحن لم نهبط من مصر، ولم نخرج منها، لم نَتُهْ في صحراء سيناء، ولم ندخل فلسطين بحملة عسكرية صاعقة احتلت الأرض ووزّعتها على الأسباط، وأصعب هذه الأمور أن المملكة الموحدة لداود وسليمان التي توصف في التوراة بأنها دولة عظيمة، كانت في أفضل الأحوال مملكة قبلية صغيرة، وعلاوة على ذلك فإن القلق سينتاب كل من سيضطر إلى التعايش مع فكرة أن (يهوه) إله إسرائيل كان له زوجة (وهي الإلهة الكنعانية الكبرى عشيرة)، وأن إسرائيل لم تتبنَّ عقيدة

([4]) وايتلام، كيت: اختلاق إسرائيل القديمة، ترجمة: بحر الهندي، عالم المعرفة، الكويت، العدد 249، أيلول، 1999، ص9.

([5]) تومبسون، توماس: القدس أورشليم في العصور القديمة بين التوراة والتاريخ، ترجمة: فراس السواح، مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت، ط1، 2003، ص169.

([6]) ساند، شلومو: اختراع الشعب اليهودي، ترجمة سعيد عياش، الأهلية للنشر و التوزيع، عمّان، الأردن، 2011، ص161.

التوحيد على جبل سيناء، وإنما في أواخر عهد ملوك يهوذا، إنني أدرك باعتباري واحداً من أبناء الشعب اليهودي، وتلميذاً للمدرسة التوراتية، مدى الإحباط الناجم عن الهوة بين آمالنا في إثبات تاريخية التوراة، وبين الحقائق التي تنكشف على أرض الواقع"[7].

إحباط هيرتزوغ السابق – وهو ابن المدرسة التوراتية – ناتج عن احتفائهم بالتاريخ وتقديسه والاتكاء عليه، حتى غدا هذا التاريخ المقدس هو التوراة عينها، وصارت الديانة اليهودية ابنة لهذا التاريخ، وليس غريباً على من سرق تراث المنطقة وزيّفه في الماضي البعيد، وسطا على آلهة الكنعانيين، ودياناتهم، ولغتهم، وأدبهم، وفنونهم، وأسماء أشيائهم؛ أن يسطو على موروث أحفادهم كالثوب المطرز، والدبكة الشعبية، ومعدات الخيمة، وكل ما هو فلسطيني عتيق، وأن يلجأ إلى التدليس والتزوير والتزييف والتهويد، وخلق القصص والأساطير، والخرافات والأكاذيب حول كثير من المواقع الأثرية الفلسطينية. ونسبتها إليهم، مثل قبر يوسف في نابلس، وقبة راحيل في بيت لحم، وذو الكفل في كفل حارس وغيرها.

فضلاً عن سرقة كثير من حجارة المواقع الأثرية في الضفة الغربية، ونقلها إليهم، وتزييفها بنقوش وكتابات عبرية لتزوير تاريخ المنطقة، أو يتم بناؤها في المستوطنات الإسرائيلية للتدليل على قدم الوجود اليهودي فيها.

هذا الولع المحموم بالآثار هو السبب في رواج الاتجار بها، واهتمامهم بل وانشغالهم بتقليب الحجارة للبحث عن أثر لهم في ركام التاريخ، وهو الذي دفع المدلّسين لتزييف هذا الحجر، وكتابة نص توراتي متخيل يرتبط بهيكل سليمان المزعوم عمود معتقدهم، وعماد روايتهم الأسطورية، لإثبات ما عجزوا عن إثباته من باطن الأرض منذ حوالي قرنين من الزمان من البحث والتنقيب.

حضور الفيلم وصداه:

تنبع أهمية هذا الفيلم من أهمية موضوعه، إذ يعالج قضية خطيرة تمس العقيدة والدين، ولها عواقب مدمرة في أنحاء العالم، لتناوله واحدة من أهم الأساطير القديمة التي أسست لقيام دولة عنصرية محتلة أقلقت مضاجع الشرق والغرب على السواء.

ويثير الفيلم مسألة انحياز علم الآثار، وكيف غدا وسيلة للاتجار وجمع الأموال، ليثار الشك في كثير من قطع العملات والأختام، وغيرها من المصنوعات اليدوية التي تلبّست صفة أثرية، وتسرّبت إلى أهم المتاحف العالمية في لندن وباريس ونيويورك، وغيرها، مما يجعلنا نشك في كثير من القطع الأثرية المتداولة في الأسواق منذ نصف قرن، وعدّها مزيفة إن لم يتم الحصول عليها بالتنقيب.

عرضته أول مرة قناة B.B.C البريطانية باللغة الانجليزية في 22 سبتمبر سنة 2004 من إخراج الكاتب والمنتج والمخرج الدرامي المشهور سين سميث، وهو حلقة من سلسلة هورزونHorizon التي تغطي مواضيع علمية وفلسفية متنوعة، نال مخرجه سمعة واسعة، وعرض الفيلم في قنوات عدة، ومواقع متعددة.

ثم بثّته قناة الجزيرة الوثائقية مترجما بالصوت إلى العربية في 17/نوفمبر 2010 في إحدى وخمسين دقيقة وهو موجود في كثير من المواقع على الشبكة العنكبوتية.

([7]) نشرت المقالة بترجمة حلمي موسى في جريدة السفير عدد 1 تشرين الثاني 1999، وبترجمة فيصل خيري في مجلة العصور الجديدة عدد إبريل سنة 2000، وانظر، السواح، فراس: تاريخ أورشليم والبحث عن مملكة اليهود، ط3، دار علاء الدين، دمشق، 2003، ص144.

وكان من صدى هذا الفيلم وأثره وتأثيره أن استلهم قصته الشاعر والكاتب الفلسطيني حسين البرغوثي، ووظّف فكرته في الفصل الأخير من سيرته الذاتية "الضوء الأزرق" حين سمّى المبحث "قصة الحجر"، وجعل أحداثها في القدس الشرقية، وأشار إلى أصل الحجر المجهول الذي وصل إليه في البريد، وكيف باع بيته في مخيم اللاجئين ليدفع عشرين ألف دولار مقابل استلامه، ثم يكتشف أن لا قيمة أثرية أو مادية لهذا الحجر، فاحتال مع صديقه الذي يعمل دليلاً سياحياً بأن كتب تاريخاً مزوراً للحجر "برشور"، معتمداً على المصادر في مكتبة الجامعة العبرية، فانهال عليه السياح، وجنى بسببه الأرباح، وفوجئ ذات ليلة بالشرطة الإسرائيلية تطوق الفندق الذي يقيم فيه، "قال لي ضابط سمين: أنت معتقل، الحجر -كما تعلم -ملك الدولة ككل الآثار، وقد خرقت القانون، ولما شعرت بأنني في الزاوية، ساومته: أعطيكم الحجر وتتركون لي المال الذي أخذته وإلا ستبدأ فضيحة عامة في الصحف تشوّه سمعة الدولة أكثر، وسمعة السياحة، اتفقنا، وأخذه الشرطي مني ووضعه في متحف الآثار في القدس ... وفي ذات يوم بعد سنين كنت مارّاً من هناك، فرأيت جمعاً من السياح واقفاً على الدور لرؤية الحجر، وكل يحمل نسخا من "البروشور" الذي كتبته، فضحكت ومشيت"[8].

واضح ما يرمي إليه الكاتب من وراء هذه المشاكلة بين قصتي الحجر القائمة على التزييف والتدليس كما دولة الاحتلال التي "سارعت إلى تبنّي قصة الحجر المقدس الذي ابتدعها شاب فلسطيني ذكي"[9].

ولعل أهمية هذا الحجر بقصّتيه هو الذي دفع الممثل والمخرج المقدسي رمزي مقدسي إلى إخراج قصة حسين البرغوثي في فيلم سمّاه "حجر سليمان" بإنتاج فلسطيني إسباني مشترك سنة 2014.

الحجر والهيكل قراءة في العنوان والمضمون:

أول ما يقابلنا من هذا الفيلم اسمه وعنوانه، فهو وإن كان آخر جزء من عمل مخرجه؛ إلا أنه عتبة الفيلم وأهم ما فيه، اختاره صاحبه، ودفعه إلى الصدارة عن قصد ووعي، فاتخذ من سليمان بؤرة له، بإضافة الحجر إليه، وليس إلى هيكله.

ولعل إسقاط لفظة الهيكل – من العنوان – الذي يجب أن يضاف إليه الحجر لأنه به بُنى، وعليه نشأ، سواء في نسخة قناة البي بي سي الانجليزية "Kind Solomon's Tablet of Stone". أم في نسخة قناة الجزيرة الوثائقية المترجمة "حجر الملك النبي سليمان"، ناتج عن ارتباط الهيكل الوثيق ونسبته إلى سليمان الملك، أو الملك والنبي الذي له أثر كبير في الديانات السماوية الثلاث.

يشي استحضار سليمان بؤرة في العنوان، بأبعاد دينية تاريخية، ويشير الحجر المضاف إليه إلى دلالات وفضاءات تاريخية وأثرية وحضارية، ليغدو حجراً مقدساً سمّته النسخة الانجليزية لوحاً "Tablet" في إشارة إلى ألواح موسى عليه السلام، أو الألواح الطينية السومرية والبابلية التي احتفظت بدين أصحابها وأساطيرهم، وخلدت أمجاد ملوكهم.

في قصة هذا الحجر محاولة لحل مشكلة عمرها ثلاثة آلاف عام، لم يجد المؤرخون والمنقبون الصهاينة حلاً لها، وفيه تفنيد لمعتقدات أسطورية تتعلق بجوهر عقيدة المحتل الممثلة في الهيكل المزعوم، فما سر هذا الهيكل؟

([8]) البرغوثي، حسين: الضوء الأزرق، سيرة ذاتية، ط1، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، 2004، ص146-147.

([9]) الشاذلي، ريهام: حجر سليمان، تزييف التاريخ صناعة يهودية، موقع المحطة على الانترنت، 13 ديسمبر 2017.

تعدّ القدس في الفكر اليهودي أرض الميعاد، وسرة الدنيا، ومركز الكون، ويدّعون أن الهيكل بني على صخرة المعراج، حيث قدس الأقداس الذي في وسطه تابوت العهد، وحجر الأساس (المشرب) الذي خلق منه العالم في الغمر الأول، وبوابة العالم السفلي.

ويعتقد اليهود أن عودة ملك السلام أو "الماشياخ" مسيح اليهود المنتظر من عالم الغيب، تستلزم تهيئة عالم الشهادة بإقامة دولتهم، وتوحيد عاصمتهم، وبناء منبر الدعوة، وموضع القبلة / هيكلهم[10].

وعلى الرغم من أن الصهيونية مذهب سياسي، إلا أنها اتخذت من الأرض الموعودة والهيكل المزعوم شعاراً مقدساً سعت لتحقيقه بإعادة مجد إسرائيل، والسيطرة على العالم، وحكمه من القدس على يد مسيحهم المنتظر[11].

فالهيكل صلب عقيدتهم، وجوهر اعتقادهم، وهم جميعاً على اختلاف توجهاتهم الدينية والسياسية والحزبية يتنافسون على الدعوة لبناء هذا الهيكل رمزهم الديني والوطني، "فلا قيمة لإسرائيل دون القدس، ولا قيمة للقدس دون الهيكل" هذه عبارة بن غوريون الشهيرة التي أعادها مناحيم بيجن ويرددها قادة العدو وساسته دائماً[12].

تأكيد حضور الهيكل في الماضي، وإثبات وجوده ولو عن طريق التدليس والتزييف، ضرورة صهيونية دينية، وحاجة نفسية سياسية لدعم دولتهم المصطنعة، ووصل حاضرهم بماضيهم.

قصة الحجر:

يقال إن حبال الكذب وإن طالت قصيرة، وأن الحقيقة وإن غابت أو غُيّبت ستظهر عاجلاً أم آجلاً، وفي الوقوف على زمان ظهور هذا الحجر ومكانه تفنيد لقصته، وتأكيد على زيف حكايتها، فقد ظهر في يونيو 2001، أي بعد سنة تقريباً من اقتحام رئيس وزراء العدو الأسبق أريئيل شارون وجموع الصهاينة المتدينين باحات المسجد الأقصى، بعد فشل محادثات منتجع كامب ديفيد، وإصرار الرئيس الفلسطيني الراحل ياسر عرفات وتمسّكه بجبل الأقصى فوقه وأسفله، وفي أوج الانتفاضة الشعبية الفلسطينية التي سميت بانتفاضة الأقصى، وجاءت رداً على هذا الاقتحام. فهل جاء هذا الظهور في خضم احتدام الصراع لتأييد ادعاءاتهم الدينية التاريخية، وليخرجهم من مأزقهم أمام الرأي العالمي؟

ليس غريباً أن يكون مكان ظهور هذا الحجر- أصل الحكاية- مدينة القدس موضع الصراع والنزاع، وأن يكون في مقبرة الرحمة الإسلامية التي حوت رفات الصحابة والتابعين الملاصقة للجدار الشرقي للحرم القدسي الشريف، ليكون غير بعيد عن موقع الهيكل المزعوم، ومما يؤكد تهافت هذه الرواية، أن يُلتقط الحجر عن سطح الأرض، وهم الذين ينقبون ويحفرن ويبحثون عن هيكلهم بعمق اثني عشر متراً أسفل المسجد الأقصى، كما أنهم لم يحددوا مكان العثور عليه ولا اسم الذي عثر، وكيف؟ ومتى؟

يسرد الفيلم بداية قصة هذا الحجر حين يتلقى البروفيسور مشهور مكالمة مجهولة من شخص يدعى اسحق زو، ويلتقي به في القدس ويخرج له من حقيبة جلدية حجراً قديماً أسود اللون، مستطيل الشكل من الحجر الرملي، طوله حوالي اثنتا عشرة بوصة، وعرضه عشر بوصات، وسمكه ثلاث بوصات، عليه نقش محفور مكون من خمسة عشر سطراً مكتوب بخط قديم جاء فيه:

([10])الزرو، نواف: الأركيولوجيا الصهيونية في خدمة الاستراتيجيات التوراتية في المدينة المقدسة، موقع مؤسسة الأقصى، ص5.

([11])بركو، عبد بن محمد: المسجد الأقصى المبارك والهيكل المزعوم، دار قتيبة للطباعة والنشر، دمشق، ط1، 2010، ص40.

([12])الديك، إحسان: فلسطين بين الواقع والأسطورة، ص41.

يتحدث هذا النقش الذي اشتهر فيما بعد بـ "لوح يهوش" Jehoush Tablet عن إصلاحات الملك يهواش بن أحازيا (836-798) قبل الميلاد في الهيكل بعد قرن من بنائه زمن سليمان، الذي لم يبق لشخصه أو هيكله أو مملكته أي أثر مادي ملموس، سوى هذا الحجر الذي يتماهى نقشه مع نص توراتي ورد في سفر الملوك الثاني يشير إلى هذا الملك وإصلاحه في الهيكل بالقول: "في السنة السابعة لياهو، ملك يهواش أربعين سنة في أورشيلم، و عمل يهواش ما هو مستقيم في عيني الرب كل أيامه ... قال يهواش للكهنة :جميع فضة الأقداس التي أدخلت إلى بيت الرب، الفضة الرائجة، فضة كل

واحد حسب النفوس المقومة، كل فضة يخطر في بال إنسان أن يدخلها إلى بيت الرب ليأخذها الكهنة لأنفسهم، كل واحد من عند صاحبه، وهم يرممون ما تهدم من البيت كل ما وجد فيه مهدها"[13].

ولما لم يفعل الكهنة ذلك ولم يرمّموا بيت الرب أمر الملك يهواش يهودا دافع الكاهن بجمع الأموال في صندوق وضعه على يمين المذبح، ولما كثرت الفضة في الصندوق "دفعوا الفضة المحسوبة إلى أيدي عاملي الشغل الموكلين على بيت الرب وأنفقوها للنجارين والبنائين العاملين في بيت الرب، ولبنّائي الحيطان، ونحّاتي الحجارة، ولشراء الأخشاب والأحجار المنحوتة لترميم ما تهدّم من بيت الرب"[14].

أحدث هذا التماهي بين نص النقش، ونص سفر الملوك الثاني ضجة كبيرة، وبدا وكأنه سيحلّ لغزاً تاريخياً أثرياً من خلال وضع اليهود أيديهم على دليلهم الأكبر بعد صراع طويل مع النصوص الدينية والتاريخية حول هيكلهم المفقود، لذا أعلنت هيئة المسح الجيولوجي الإسرائيلية في كانون الثاني (يناير) 2003 بعد اختبارات صارمة باستخدام مجهر المسح الالكتروني أن طبقة الزنجار ومكوناتها التي تغطي سطح الحجر قديمة تعود إلى 2300 سنة، وأنها تشكّلت في منطقة القدس، فتم تأكيد وجود المعبد، وأن أسطورة الملك سليمان صحيحة، وأن الجزء الاستثنائي من الكتاب المقدس يمكن التحقق منه، وعرضت اللوحة الحجرية للبيع في متحف إسرائيل ووصل ثمنها إلى عشرة ملايين دولار[15].

النقش بين الحقيقة والزيف:

لأن مثل هذا النقش أحدث ضجة عند الملايين الذين يرغبون في رؤية الكتاب المقدس تاريخاً حقيقياً، ولأن علم الآثار يجب أن يكون قادراً على تتبع سيرة الكائن وتاريخه من نشأته وامتلاكه إلى حين وصوله، ولأنه لم يتم العثور على هذا النقش في موقع أثري رسمي، كل ذلك دفع متحف القدس الذي عرض فيه الحجر، وعلماء الآثار إلى معرفة من أين جاء الحجر؟ وكيف؟ ومتى؟ وبخاصة بعد اختفائه وصاحبه الغامض، وبعد البحث، داهمت السلطات الإسرائيلية شقة عوديد غولان، ووضعت يدها على حجر كبير يشبه حجر النقش، وقطع أثرية مشبوهة في المراحل الأولى من التحضير، وبعد التحقيق معه اعترف بقوله: "في وقت من عام 1999 تم استدعائي من قبل تاجر فلسطيني موثوق به كنت أعرفه لسنوات، يطلب مني مساعدته في بيع نقش، بدا الأمر مثيراً للغاية، وكنت على استعداد لمساعدته فقط بشرط واحد، أن يتم تقديمه فقط داخل إسرائيل ومتحف في إسرائيل بعد أن يقوموا بإثبات ذلك، وقد توفي مالك الحجر الفلسطيني وبقي الحجر مع أرملته التي تعيش في الأراضي الفلسطينية ولم أعرف الاتصال بها"[16]، واضح من قول غولان أنه لم يجب على السؤال من أين جاء الحجر؟ وكيف؟

إثر ذلك، تشكلت لجنة من كبار اللغويين والجيولوجيين، منهم فيكتور هوريتز خبير إسرائيل البارز في نقوش البناء الذي فحص النقش وقال: "اللغة ومن ثم أسلوب الكتابة هي العبرية التوراتية، إنه بليغ، إنه أنيق، إنه ساحر، أنا أستمتع بقراءته، لكن المشكلة الرئيسة في هذا النقش هي عبارة "لقد قمت بإجراء إصلاحات للمعبد" "bedeka baied" ذلك أن لها معنى مختلفاً في زمن سليمان عن معنى اليوم في اللغة العبرية الحديثة، إذ معناها القديم الضرر وليس الإصلاح، مما يعني

([13]) سفر الملوك، 12 : 1-6.

([14])المصدر السابق 12: 11-12.

([15])انظر:King-Solomon's – Tablet of Stone – Part 1.

([16])المرجع السابق، وانظر: صحيفة معاريف الإسرائيلية، 13 مارس 2003.

أن استخدامها في هذا النقش لا معنى له على الإطلاق، ويستحيل أن يقول الملك يهوش عن نفسه "لقد ألحقت الضرر بالمعبد" وهو يفخر بإصلاحاته له"[17].

هذا من حيث اللغة ،أما ما يتعلق بالجيولوجيا فقد قال الخبير بوقال غورين، أستاذ علم الآثار بجامعة تل أبيب: "إن طبقة الزنجار التي خلف الحجر، والتي موجودة في داخل الحروف مكونة من السيليكا وليس من كربونات الكالسيوم، ولا يمكن أن تكون قد تكونت في القدس، ولا ترتبط بالحجر بأي طريقة طبيعية على الإطلاق، إنها مصطنعة، كما وجد في الحجر أحافير بحرية صغيرة تدعى الصداع، تتشكل تحت البحر، ولم يكن معبد سليمان قريباً من البحر"[18].

وأكد الطبيب أفنير أيالون أن تشكّل الزنجار تم بدرجات حرارة تتراوح بين 40-50 درجة مئوية، وهي أعلى بكثير من درجات الحرارة التي سادت القدس خلال ثلاثة آلاف عام[19].

وقال البروفيسور كوهين: "لو تم العثور على الحجر في حفر أثري رسمي فلن يشك فيه أحد، ويجب أن يكون المزوّر عبقرياً بقدر التطور الموجود في هذا النقش"[20].

بالرغم من كل هذه الأدلة العلمية التي أدلى بها العلماء، استمرت معركة هذا الحجر القانونية بين عوديد غولان وسلطة الآثار الإسرائيلية قرابة أحد عشر عاماً، وبرأت محكمة القدس هذا المزور من فعلتة، ففي 14 مارس من عام 2012 صرح قاضي القدس هارون فركش بأنه لا يوجد دليل على أن أياً من القطع الأثرية الرئيسة قد تم تزويرها، وأن النيابة فشلت في إثبات اتهاماتها بما لا يدع مجالاً للشك، ومع ذلك قضت المحكمة بأنها غير قادرة على الاستنتاج بأن نقش يهوش كان أصيلاً، ولاحظت أن أحد الزملاء المتهمين بالتزوير اعترف بالمساعدة في تلفيقه"[21].

واضح مما سبق، وبالرغم من هذه الإجراءات العلمية الدقيقة، إلا أن إجراءاتهم القانونية شكلية، فجاء قرار الدولة جائراً منحازاً إلى المعتقد الأسطوري، وبرأت المزوّر عوديد غولن، وتركت أمر أصالة هذا الحجر غامضاً.

هذا هو ديدن الصهاينة في كل القضايا الإنسانية والتاريخية والتراثية، وليس غريباً في ظل هذه الحال أن يلجأ علماء الآثار الإسرائيليون المشهورون إمعاناً في التهويد والتزوير – بعد أن كشفت تنقيباتهم جنوب المسجد الأقصى سنة 1982م عن القصور الأموية، وهم يتوهمون آثار الهيكل إلى إخفاء هذه الآثار، فقال أحدهم "الأفضل أن تحضروا جرافة وتهدموها" وبقيت هذه القصور بإصرار من العالم مائير دوف لكنّهم يقدّمونها للسياح على أنها جزء من آثار الهيكل[22]. وهكذا فعلوا في قبور المحررين للقدس مع صلاح الدين في مقبرة مأمن الله (ماميلا) غرب البلدة القديمة حين جرفوها وأزالوا شواهدها، وأقاموا فوقها خماراتهم ومتنزهاتهم.

المصادر والمراجع:

- الكتاب – المقدس، العهد القديم والجديد.

(17) King Solomon's Tablet of Stone, (2004) BBC Horizon, Velue 1.

(18) Solomon's – Tablet of Stone, Part 1.

(19) المصدر السابق.

(20) المصدر السابق.

(21) صحيفة جروزاليم بوست، 15 مارس 2012.

(22) أبو الفيلات،محمد:القصور الأموية هوية القدس الإسلامية،شبكة هنا القدس الإخبارية 2015/1/7

- البرغوثي، حسين: الضوء الأزرق، سيرة ذاتية، ط1، المؤسسة العربية للنشر والتوزيع، بيروت، 2004.
- برستد، جيمس هنري: فجر الضمير، ترجمة سليم حسن، مكتبة مصر، القاهرة، 1956.
- بركو، عبد بن محمد: المسجد الأقصى المبارك والهيكل المزعوم، ط1، دار قتيبة للطباعة والنشر، دمشق 2010.
- تومبسون، توماس: القدس، أورشليم في العصور القديمة بين التوراة والتاريخ، ترجمة فراس السواح، مركز دراسات الوحدة العربية، ط1، بيروت، 2003.
- الديك، إحسان: فلسطين بين الواقع والأسطورة، دار الشامل للنشر والتوزيع، نابلس 2019.
- ديورانت، ول: قصة الحضارة، ترجمة زكي نجيب محفوظ، مطبقة لجنة التأليف والترجمة والنشر، القاهرة، 1965.
- الزرو، نواف: الأركيولوجيا الصهيونية في خدمة الاستراتيجيات التوراتية اليهودية في المدينة المقدسة، موقع مؤسسة الأقصى على الانترنت.
- سائد، شلومو: اختراع الشعب اليهودي، ترجمة سعيد عياش، الأهلية للنشر والتوزيع، عمّان، الأردن، 2011.
- السواح، فراس: تاريخ أورشليم والبحث عن مملكة اليهود، ط3، دار علاء الدين، دمشق، 2003.
- الشاذلي، ريهام: حجر سليمان، تزييف التاريخ صناعة يهودية، موقع المحطة على الانترنت، 13 ديسمبر 2017.
- صحيفة جروزاليم بوست 15 مارس 2012.
- صحيفة معاريف الإسرائيلية. 13 مارس 2003.
- أ بو الفيلات،محمد:القصور الأموية هوية القدس الإسلامية،شبكة هنا القدس الإخبارية 2015/1/7

- القمني، سيد محمود: الأسطورة والتراث، ط2، سيما للنشر، القاهرة، 1978.
- مجلة العصور الجديدة، عدد إبريل سنة 2000.
- المسيري، عبد الوهاب: اليهود واليهودية والصهيونية، نموذج تفسيري جديد، دار الشروق، القاهرة، 1999.
- وايتلام، كيت: اختلاق إسرائيل القديمة، ترجمة بحر الهندي، عالم المعرفة، الكويت، العدد 2249، أيلول 1999.
- -King Solomon's Tablet of Stone 2004 B.B.C Hirizon

-Http:/cosmolearning.org/kingsolomon'stabletof stonepart1

التغلغل الإسرائيلي في افريقيا وعلاقته بالصراع العربي الصهيوني

*إبراهيم بتقة

مقدمة:

تهتم وتُعنى هذه الدراسة -من خلال المنهج التاريخي- بدراسة أساليب التغلغل الإسرائيلي في إفريقيا وذلك من خلال رصد مراحله التاريخية والأساليب المنتهجة لذلك، حيث أن الاستراتيجيات الإسرائيلية لكسر التطويق العربي جعلها وبشكل مبكر تهتم بالعلاقات الإسرائيلية الإفريقية، من خلال استغلال العلاقات التي كانت تجمعها بالدول المستعمرة، ومن ثم التمهيد لعلاقات شخصية ودبلوماسية مع القيادات الإفريقية ذات الميول الغربي، واعتمادها على الجاليات اليهودية الموجودة هناك، ثم لم تتوان عن التنسيق مع نظام الميز العنصري (الأبارتيد) في جنوب إفريقيا لتحقيق أهدافها الاستراتيجية، ثم اهتمت لاحقا أيضا بتمتين العلاقات مع الدول المتاخمة للمنطقة العربية مثل إيران "الشاهنشاهية" والجمهورية التركية والإمبراطورية الأثيوبية.

ولقد ساعدها بعد فترة من التضييق عليها وحرمانها من تطبيع العلاقات مع كثير من الدول الإفريقية، استطاعت إسرائيل أن تحقق خرقا كبيرا بعد انهيار نظام القطبية الثنائية وبروز الهيمنة الأمريكية المطلقة وتآكل الرصيد الثوري في إفريقيا ودخول القارة في عدة نزاعات حدودية وحروب أهلية، وكان للتطبيع العربي بعد "اتفاقية كامب-ديفد" وترسخه بعد أوسلو والدخول في عملية تفاوضية معقدة، ساهمت في تطويع المنطقة وفتحت المجال للحكومة الإسرائيلية من تنفيذ مخططاتها القديمة وهي تطويق العرب من خلال نسج علاقات مع جيرانهم، مما جعل من تطبيع العلاقات الإفريقية الإسرائيلية في غالب الأحيان تحصيل حاصل.

من خلال كل ما سبق يمكن صياغة الإشكالية التالية:

ماهي الظروف التاريخية والسياسية التي ساهمت في النجاح النسبي للتغلغل الإسرائيلي في إفريقيا ؟ وكيف تأثرت الدول العربية من هذا التغلغل خاصة مع بروز تحالفات بينية تهدد المصالح الاستراتيجية العربية ؟

تاريخ اهتمام الحركة الصهيونية بإفريقيا:

يعود اهتمام زعماء الحركة الصهيونية بإفريقيا إلى القرن 19 و20م لما كان هؤلاء القادة يقيمون اجتماعاتهم الدورية في بريطانيا للبحث عن إيجاد حل لطائفة اليهود المنتشرة في عموم العالم بشكل عام وفي أوربا بشكل خاص، ولما كانت تعانيه من تضييق واضطهاد في بعض الدول الأوربية، وتزامن هذا أيضا بتحرك بعض الأفارقة الأمريكيون الذين كانوا يطالبون بتحرير العبيد في أمريكا وأوربا وتحسين وضعيتهم الاجتماعية والاقتصادية، بعد ما عانوه من عبودية على إثر تجارة الرقيق بين إفريقيا وأمريكا وأوربا لمدة زادت عن أربعة قرون من الزمن، ومن هذا المنطق تقاطعت أفكار هؤلاء المناضلين الأفارقة بأفكار زعماء الفكر الصهيوني في محاولة للربط بين معاناة اليهود والأفارقة وخضوعهم لاضطهاد مشترك، وأن كليهما مورس في حقهما العبودية والتهميش والميز العنصري، وهو ما ولد لديهم نوع من التعاطف المتبادل لإحساسهم بدرجة الظلم المسلط عليهم، الأمر الذي يدعوهم بمد يد العون لتجاوز ذلك الواقع المؤسف والبحث عن مستقبل أفضل لشعوبهم، وهو ما ذكره "موسى ليشم" (كان رئيسا للإدارة الإفريقية في الخارجية الإسرائيلية) على أن العلاقات

* التاريخ الحديث والمعاصر , جامعة الجيلالي بونعامة خميس مليانة , b.betka@univ-dbkm.dz

القوية التي تطورت بين إفريقيا وإسرائيل انما تتصل بالروابط التي قامت بين اليهود والأفارقة فجذور التعاطف بينهما تتمثل أساسا في أن المدنية السائدة اعتبرت اليهود والزنوج أجناسا منحطة على حد سواء، وأن التجربة التاريخية والنفسية متشابهة بينهما، وتمثلت في تجارة الرقيق وذبح اليهود[1].

ويُعد المناضل الترينيدادي المحامي "هنري سيلفستر ويليامز" رفقة شخصيات ومفكرين من الكاريبي أمثال؛ إدوارد ويلموت بليدن، أنتينور فيرمان، وبينيتو سيلفان، من أوائل المناضلين لتحسين ظروف العبيد السود الأفارقة في أمريكا وأوربا وهو من كان وراء فكرة إنشاء "الجامعة الأفريقانية" للدفاع عن حقوق الأفارقة المستعبدين[2]، ولما أراد أن يعقد مؤتمرها الأول لم يجد الدعم إلا من الأسقف "ألكسندر وولتز" أسقف كنيسة صهيون الأسقفية الميتودية الإفريقية الذي ساعده في تنظيم المؤتمر في لندن في سنة 1900م[3]، ومعروف عن هذه الكنيسة أنها تستند في تعاليمها على العهد القديم من الكتاب المقدس، ويستحضرون منه الآيات التي تحث بني إسرائيل بالتخلص من العبودية والهروب منها، وكل ما له علاقة بالحياة والموت والخلود وفق المعتقد اليهودي[4].

لذلك رافق رجالات الفكر الصهيوني الجامعة الإفريقانية منذ تأسيسها وشاركوا في عديد مؤتمراتها التنظيمية التي أصبحت تعقد دوريا في عديد الدول الأوربية في محاولة منهم أن يضفوا مسحة صهيونية على هذه الحركة، والتأثير على قادتها ومسيريها[5]، ولعل ابرزهم نجد شخصية "ماركوس غارفي" الأمريكي الأسود الذي تولى رئاسة الأمانة العامة لهذه الحركة (الجامعة الإفريقية) لقرابة 50 عام، والذي وقع تحت تأثير الفكر الصهيوني وتبنى آراءه، حتى أنه لقب بـ "النبي موسى الأسود" حيث كان ينادي بعودة الزنوج الأفارقة الأمريكيين إلى وطنهم الأم في إفريقيا، تأسيا بدعوة الحركة الصهيونية بعودة اليهود لأرض الميعاد، وهو بذلك يشبه الزنوج باليهود محاولا أن يستلهم الفكرة الدينية لهجرة اليهود ويسقطها على الزنوج الأفارقة، وهو ما يوحي بانتقال أفكار الحركة الصهيونية بالجامعة الأفريقانية منذ بداياتها حتى أطلق على هذه الأخيرة إسم "الصهيونية السوداء"[6].

ويأتي اهتمام الحركة الصهيونية بالأفارقة السود وبإفريقيا بشكل عام هو انها كانت تعتبر حلا من الحلول المقترحة بأن تكون إحدى المناطق في إفريقيا موطنا لهجرة اليهود إليها، فقد طرحت بريطانيا على زعماء الحركة الصهيونية خلال انعقاد المؤتمر الصهيوني الرابع في سنة 1903م والذي كان يتزعمه الصهيوني "تيودور هرتزل" بمنحها مستعمرتها "كينيا" في شرق إفريقيا، كما تم طرح أسماء مستعمرات إفريقية أخرى في المؤتمرات اللاحقة أيضا مثل: الموزمبيق، وأوغندا، والكونغو البلجيكي، وسيناء، لكن جميعها قوبلت بالرفض، ولم يستقر رأي زعماء الصهيونية على أرض فلسطين

---

[1] إبراهيم أحمد نصر الدين: "المشروع الصهيوني في إفريقيا" في كتاب: **الموسوعة الإفريقية**. مج.5 (بحوث سياسية واقتصادية)، ماي 1997م، منشورات معهد البحوث والدراسات الإفريقية، جامعة القاهرة. ص 09؛ محمد علي العويني: **سياسة إسرائيل الخارجية في إفريقيا**. المطبعة الفنية الحديثة، القاهرة، 1972م، ص 330

[2] أورينو دالارا : **نشأة التيار الأفريقاني؛ الجذور الكاريبية، والأمريكية والإفريقية في القرن التاسع عشر**. تر.: هيثم اللمع، الدار الجماهيرية للنشر والتوزيع والإعلان، مصراتة، ليبيا، 2001م، ط.1، ص ص 15-18

[3] يذكر "بنيتو سيلفان" -الذي يعد من رواد الحركة الأفريقانية- أنه لما عاد من هايتي في ديسمبر 1897م بعد أن قام برحلته الأولى لإثيوبيا أيضا، التقى في لندن "بوكرت واشنطن" ومعا قررا الانضمام إلى الجمعية الأفريقانية التي أسسها في لندن "القس جوزف مايسون" وطالب شاب هو "هنري سلفستر ويليامس من ترينيداد". ولم يتم ذكر الأسقف "ألكسندر وولتز". أنظر للمزيد: أورينو دالارا: المرجع السابق، ص 287

[4] عبد الملك عودة: "إفريقيا والمنظمات الأمريكية السوداء"، **مجلة السياسة الدولية**، ع.2، أكتوبر 1965م، مؤسسة الأهرام، القاهرة، ص ص 156-201

[5] تجدر الإشارة أن "هنري سيلفستر ويليامس" لما انتقل إلى لندن في سنة 1896م تزوج بعد سنتين بامرأة بيضاء تدعى "أغنيس باول" وهي ابنة اللواء "فرنسيس باول" المعروف أنه ماسوني محافظ. أنظر للمزيد: أورينو دالارا: المرجع السابق، ص 297

[6] عبد الملك عودة: المرجع السابق، ص، 156

إلا في المؤتمر السابع في سنة 1905م، على الرغم أن مقترح الدول الإفريقية السابقة أو شرق إفريقيا كان في حد ذاته يعتبر هجرة أولية لهم فقط قبل الانتقال النهائي لأرض الميعاد في فلسطين حسبهم[7].

علاقة إسرائيل بالدول الإفريقية إبان فترة الاستعمار:

تجدر الإشارة أن الجامعة الأفريقانية لم تكن تهتم بشؤون الأفارقة في داخل إفريقيا أول الأمر، وإنما كان هدفها هو تحسين ظروف الزنوج المحررين في كل من أمريكا وبريطانيا والعمل على تحرير كل العبيد في الأمريكيتين وأوربا الذين كانت تنتهك حقوقهم في مزارع القطن والبن وقصب السكر... في مزارع البرازيل وجزر الكاريبي وجنوب أمريكا، وفي أنفاق ومناجم ليفربول ومانشستر وباريس ومعظم المدن الأوربية، مع الإشارة هامشا بتحسين ظروف الأفارقة في البلاد الإفريقية المستعمرة وليس من أجل تحريرها بادئ الأمر، فقد كانت تثمن ما قامت به بريطانيا من تهجير الزنوج المحررين في لندن ومانشستر ونقتلهم إلى مستوطنة سيراليون (التابعة للتاج البريطاني) منذ سنة 1787م وأصبحت عاصمتها "فريتاون" أي "المدينة الحرة" نسبة لهؤلاء العبيد المحررين فيها، وكما فعلت الو.م.أ. بعدها بنقل زنوج أمريكا إلى ليبيريا (أرض التحرير) في سنة 1820م، تماشيا وأفكار وطلبات ماركوس غارفي، وويلمونت بليدن. لذلك كانت هاتان الدولتان الإفريقيتان في علاقة دائمة وغير منقطعة بإسرائيل لاحقا، لتشبع قادتها السياسيين بالفكر الصهيوني السالف الذكر.

هذا ولم تهتم مؤتمرات الجامعة الأفريقانية بشؤون الأفارقة في داخل إفريقيا حتى مؤتمر مانشستر 1945م لما شارك فيه قادة ومناضلين من إفريقيا كانوا يدرسون في الجامعات الأوربية أو يشتغلون هناك أو ضمن النقابات العمالية، أمثال؛ "كوامي نكروما" من غانا، و"ليوبولد سيدار سنغور" من السنغال، و"فليكس هفوت بوانيي" من ساحل العاج، ... إلخ ونقلوا انشغالات الأفارقة داخل إفريقيا ورغبتهم في التحرر ونيل الاستقلال كما يحدث في بعض الأقطار العربية، لذلك عملت الحركة الصهيونية أن تبقي الجامعة الإفريقية بعيدة عن كل تأثير أو تقارب مع حركات التحرر العربية، وإنما استغلت هذه الحركة لضرب الإسلام الحد من انتشاره في إفريقيا من خلال التقرب من هؤلاء الزعماء وقادة حركات التحرر في إفريقيا والتأثير عليهم، وتقديم العون لهم وساعدها في ذلك أن معظم هؤلاء الزعماء والقادة الأفارقة يدينون بالمسيحية ومتشبعين بالثقافة واللغة الغربية، مذكرة غياهم أن الأعمال السابقة بتهجير الزنوج إلى ليبيريا وسيراليون هو بالأساس أيضا لنشر الدين المسيحي بها من خلالهم ومواجهة انتشار الدين الإسلامي[8].

وركزت إسرائيل نشاطها بعد الحرب العالمية الثانية بالتقرب من الطبقة المثقفة والزعماء الوطنيين لحركات التحرر الإفريقية وبالدعم وربط علاقات متينة معهم تحسبا إذا ما نالت هذه البلدان استقلالها السياسي في يوم ما، مع العلم أنها كانت في علاقة مباشرة أيضا مع الدول المستعمرة (فرنسا، بريطانيا) وفي تنسيق تام بينهم، فالدول الاستعمارية يهمها نجاح إسرائيل بربط علاقات خارجية مع إفريقيا وكسر الطوق والحصار العربي الذي ضرب عليها، بالعمل دوما على ميراث الحركة الصهيونية والحركة الأفريقانية المبكر، ليتطور أكثر لاحقا بظهور فكرة الزنوجة والانتصار لها من خلال بعض المثقفين والسياسيين الأفارقة (إيمي سيزار، سيدار سنغور) بهدف تجاوز العقد النفسية والثقافية التي أصابت الأفارقة

---

[7] خريف عبد الوهاب: "التغلغل الإسرائيلي في إفريقيا" **مجلة البحوث والدراسات القانونية والسياسية.** ع.3، 2012م، الجزائر، ص ص 38-66؛ عواطف عبد الرحمن، حلمي الشعراوي: **إسرائيل وإفريقيا 1948-1985م**. دار الفكر العربي، القاهرة، د.ت.ن.، ط.2، ص 12

[8] عبد الملك عودة: المرجع السابق، ص، 156

جراء النظرة الدونية التي عوملوا بها، كما هو الحال مع الحركة الصهيونية في الانتصار للعرق اليهودي أيضا، وهو ما زاد في ترابط وتلاحم أفكار الصهاينة (إسرائيل) وبعض الزعماء الأفارقة[9].

أدركت إسرائيل الأهمية الاسترتيجية الكبرى للقارة الإفريقية ودولها الواقعة جنوب الصحراء، خاصة في صراعها مع العالم العربي الذين عارضوا زرع هذا الكيان في قلب الأمة الإسلامية، ولم يعترفوا بدولة إسرائيل التي أنشأتها بريطانيا وصرحوا بذلك علنا منذ أن قدمت وعد بلفور المشؤوم لليهود في سنة 1917م بإقامة دولة لهم في فلسطين، على الرغم من أن جميع الدول العربية كانت مستعمرة حينها، لذلك كان يدرك قادة الحركة الصهيونية العالمية أن الخطر يترصد مولودهم الجديد (إسرائيل) من طرف جيرانه العرب، وسيكون موضع حصار لا محالة من قبلهم، لذلك قرروا أن يبحثوا لهم عن حلفاء في المنطقة من خارج الدول العربية والذي لن يكون سوى دول العالم الثالث في إفريقيا جنوب الصحراء وفي جنوب شرق آسيا، لتعمل على الإسراع في ربط علاقات مع دول شرق إفريقيا التي تعتبر الأقرب إليها جغرافيا أولا، ولوجود دولة مسيحية مستقلة هي إثيوبيا تسعى لأن تتطور وتتقوى على حساب مصر في الشمال ثانيا، ولوقوع معظم دول شرق إفريقيا تحت الاستعمار البريطاني ثالثا ما يسهل لها ربط علاقات مع زعمائها وقادتها الوطنيين لحركات التحرر، وبذلك تشكل شرق إفريقيا عمقا استراتيجيا مهما في السياسة الخارجية لإسرائيل.

يحتم وصول إسرائيل إلى شرق إفريقيا المرور عبر قناة السويس الواقعة في الأراضي المصرية، وهو ما يعتبر تهديد للمصالح الإسرائيلية في شرق إفريقيا إذا ما أغلقت مصر هذه القناة في وجه الملاحة الاسرائيلية، لذلك كان يفكر الإسرائيليون بخلق قناة جديدة تربط البحر الأحمر بالبحر الأبيض من منطقة خليج العقبة وإيلات هم من يشرف عليها، حيث يذكر بن غوريون سنة 1933م ما يلي: "إن العقبة وموقع إيلات التاريخي سيسمح لنا بالتمركز في الخليج (العقبة) والبحر الأحمر..." كما شرح مجددا الفكرة في سنة 1934م لزميله القاضي "براندیز" في المحكمة الأمريكية العليا: "سيكون لنا طريق مائي مفتوح إلى المحيط الهندي وأكبر قارة في العالم من خلال خليج إيلات والبحر الأحمر". وهو ما يعني قيام إسرائيل بربط اتصال بإفريقيا عبر قناة بحرية تربط بين ميناء "أم الرشراش" على البحر الأحمر وميناء "أشدود" على البحر الأبيض المتوسط، وكان لهم ذلك بعد احتلاله عام 1956م وتحويله لميناء "إيلات"، واستعمل لنقل التجارة القادمة من إفريقيا إلى أوربا والعكس[10]، ويتضح هذا المسعى من خلال قول بن غوريون: "إن إفريقيا أصبحت بعد تأمين حرية الملاحة في مضيق إيلات تحتل الأولوية في علاقات إسرائيل لأن هذه العلاقات ستحقق نتائج غاية في الأهمية لكلا الجانبين"، بحيث امتد النشاط الصهيوني بعد ذلك غربا مع دولة غانا لما أخذت استقلالها في سنة 1957م، وفي الوسط مع أوغندا وشرقا مع إثيوبيا، وكانت هذه بدايات التوغل والاختراق الإسرائيلي لإفريقيا[11].

لقد سارعت إسرائيل الخطى لربط علاقات سياسية واقتصادية مع دول إفريقيا جنوب الصحراء قبل أن تسبقها الدول العربية إليها وتزيد في عزلتها الدولية، فالصفعة القوية التي تلقتها في المؤتمر الآفرو-آسيوي في باندونغ سنة 1955م أ فقدها توازنها وأشعرها بمدى ضعفها، لما رفض المؤتمرون قبول عضوية إسرائيل في هذا المؤتمر لا بصفتها دولة إفريقية ولا دولة آسياوية، بل اتهموها صراحة باحتلال أرض عربية ليست من حقها وطالبوها بانهاء الاحتلال. وهو ما دعا

---

[9] إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سبق ذكره، ص 10؛ عبد الملك عودة: **النشاط الإسرائيلي في إفريقيا**. المطبعة العالمية، القاهرة، 1966م، ص. 15

[10] Bernard Reich: Op.Cit, pp. 18-19

[11] حلمي الزعبي: "القارة الإفريقية وأولويتها في السياسة الخارجية الصهيونية". **المستقبل العربي**، ع. 72، مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت، 1985م، ص42؛ خريف عبد الوهاب: المرجع السابق، ص 41؛ محبات إمام الشرابي: **الوجود الإسرائيلي العربي في إفريقيا؛ دراسة اقتصادية سياسية**. دار المعارف، المكتبة الإفريقية، مصر، 1982م، ص. 5

رئيس الوزراء الإسرائيلي حينها "ليفي أشكول" يقوم بجولة في الدول الإفريقية التي لا يزال معظمها يقاوم الاستعمار بغرض البحث عن الدعم والمساندة من طرف الأحزاب السياسية الوطنية أو قادتها الوطنيون في انتظار استقلال هذه الدول مقابل مساعدات تقنية واستخباراتية لمواصلة نضالهم السياسي. كما قام رئيس الحكومة الإسرائيلي بتعيين "غولدا مائير" وزيرة للخارجية في سنة 1956م، لتعمل أكثر على تجسيد سياسة الانفتاح على العالم وإفريقيا، والإسراع في ربط علاقات مع الدول افريقية بتقديم المعونات التقنية ومساعدات الضرورية مقابل فك اعتراف قادة الحركات الوطنية ورؤساء الأحزاب الإفريقية بدولة إسرائيل في الوجود[12]، وهو ما حصلت عليه على إثر جولتها في إفريقيا في سنة 1958م باتصالها بعديد زعماء حركات التحرر في إفريقيا جنوب الصحراء أمثال: "كوامي نكروما" و"موبوتو سيسوكو". نتج عنها إقامة علاقات دبلوماسية كاملة مع معظم دول إفريقيا جنوب الصحراء باستثناء الصومال وموريتانيا[13].

تطور علاقة إسرائيل بالدول الإفريقية المستقلة:

كان باستقلال معظم الدول الإفريقية في سنة 1960م حافزا مهما لإسرائيل لتثبيت علاقاتها معها، من خلال الاستثمار في ذلك التقارب الذي حدث مع زعماء الوطنيين لحركات التحرر سابقا، فأهداف السياسة الخارجية لإسرائيل كانت تقوم بربط العلاقات الدبلوماسية مع دول ما وراء الطوق العربي، وتعزيز التعاون الاقتصادي معها وحتى الأمني للاستفادة منه سياسيا، فعدد الدول الإفريقية المستقلة الكثير أصبح يشكل كتلة سياسية مهمة في المحافل الدولية يمكن الاستفادة منه بنيل الاعتراف والوجود أولا ثم تحقيق الأمن ثانيا. فلقد ارتفع عدد الدول المستقلة من 08 (بينها 6 عربية) قبل سنة 1960م إلى 24 دولة بعدها، ليتم استقلال معظم الدول الإفريقية بين سنتي 1962-1963م، ما عدا تلك الخاضعة للاستعمار البرتغالي التي تأخر استقلالها إلى سبعينات القرن الماضي.

بالنسبة للدول الإفريقية المستقلة حديثا فأنها وجدت نفسها في وضعية اقتصادية واجتماعية صعبة جدا، لذلك لن تمانع في من يقدم لها يد العون والمساعدة في النهوض باقتصاداتها وضمان أمنها وتوفير مناصب شغل لشبابها، وهذا ما وجدته مع دول المعسكر الشرقي الصين والاتحاد السوفياتي أول الأمر لكنها لم تكن كافية، لذلك لا يمكن أن ترفض مساعدات تقدمها إسرائيل دون قيد أو شرط، وهي السياسة التي اتبعها الكيان الصهيوني في التغلغل في إفريقيا بعدم التدخل في شؤون الدول الداخلية لها أو ما تعلق بطبيعة النظام المتبع فيها، فنجدها تقدم مساعدات لدولتي غانا وغينيا (كوناكري) الاشتراكيتين وتساهم بخبراتها في مزارع التعاونيات الاشتراكية أو في تنظيم العمال، وتساهم في دعم الاقتصاد الرأسمالي في كل من ليبيريا وساحل العاج حيث يسود الاقتصاد الحر أين قامت ببناء مساكن الموظفين في ساحل العاج، كما نجدها تقدم معوناتها في الدول ذات الديمقراطية-البرلمانية في سيراليون وفق نموذج الحكم البرلمان الإنجليزي حيث هي من تكفلت ببناء "دار البرلمان" هناك، كما تساهم في الأنظمة الدكتاتورية أيضا، وهو ما يعني أنه لا يهمها نظام الحكم الذي تبنته كل دولة بقدر اهتمامها بربط علاقات سياسية ودبلوماسية معها[14].

كما أعجب القادة الأفارقة بمستوى التطور الذي وصلته دولة ناشئة حديثة كإسرائيل، ورأوا فيها النموذج الذي يجب أن يحتذى به لتحقيق القفزة الاقتصادية السريعة لدولهم التي خرجت لتوها من الاستعمار، وهذا ما نلمسه في تصريح عديد الرؤساء الأفارقة الذين زاروا إسرائيل أو ربطوا علاقات معها، فهذا مسؤول من نيجيريا الغربية يقول معجبا:

---

[12] Bernard Reich: Op.Cit, p. 23

[13] خريف عبد الوهاب: المرجع السابق، ص 42؛

[14] شاكر مصطفى: "إسرائيل السوداء دراسة في التغلغل الإسرائيلي في إفريقيا". **المعرفة**، السنة 5، ع. 49، وزارة الثقافة والإرشاد القومي، دمشق، 1965م. ص 25؛

"نتعاون مع إسرائيل لا لأنها غنية بالمعارف التقنية، ولكن لديها خبرات فنية عديدة ومن بلاد مختلة، فخبراتها العملية متنوعة أكثر من أي بلد آخر"، ويذكر وزير من أوغندا: "أن إفريقيا النامية بحاجة إلى التجربة الإسرائيلية على مستوياتها الاقتصادية والاجتماعية والعسكرية كافة"[15]، وبذلك تكون إسرائيل قد سوقت لنفسها بشكل جيد لدى الأفارقة وأبعدتهم عن فحوى الصراع العربي-الإسرائيلي، وأن هدفها هو النهوض المشترك بدولهم الناشئة الصغيرة في عالم يسوده الكبار الاستعماريون حسبها، وبالتالي اللعب على مشاعرهم وكسبهم عاطفيا فقد صرح رئيس وزراء نيجيريا الشرقية "كينتولا" قائلا: "إسرائيل تكسب عطفنا لأنها مثلنا كانت ضحية الاضطهاد"[16].

وهذا ما يفسر هرولة الزعماء الأفارقة إلى التعامل مع إسرائيل والاستفادة من خبراتها في كافة المجالات بأقصى حد ممكن، فمن المعروف أن "ليبيريا" كانت أول دولة إفريقية تعترف بإسرائيل وثالث دولة اعترفت بها في العالم (بعد الو.م.أ. والاتحاد السوفياتي) عام 1948م، كما قام الرئيس الغاني "كوامي نكروما" بعد استقلال بلاده مباشرة بإرسال عدد من وزرائه لإسرائيل حيث أبرمت شتى العقود والاتفاقيات بين البلدين، وأرسل بعثة طلابية للدراسة في إسرائيل[17]، ولم يكتف "نكروما" بربط علاقاته مع إسرائيل فقط، بل حذر من "التوسع المصري المباشر والاختراق الشيوعي غير المباشر للمناطق الافريقية من خلال موافقة مصر ورغبتها"[18]، في حين أعرب كثير من القادة الأفارقة عن انجذابهم لإسرائيل وترحيبهم بمعوناتها، ومن ذلك قول الزعيم الكيني "توم مبويا": "إن أي إفريقي يزور إسرائيل سيعجب لا محالة بالإنجازات التي حققتها في فترة وجيزة، رغم قحل أرضها وشح مواردها الطبيعية ولذلك فقد كنا جميعا منتشين ومتشوقين للنسج عن منوال تلك التجارب في بلادنا"، وعلى نفس النهج قال الرئيس نيريري: "إن إسرائيل بلد صغير، ولكنه يستطيع أن يقدم الكثير لبلد مثل بلدي، إننا نستطيع أن نتعلم دروسا نافعة من إسرائيل نظرا لتشابه المشاكل التي نواجهها... وعلى راسها مشكلان هامان هما: بناء الأمة وتوحيدها، ثم إعمار الأرض وتغييرها ماديا واقتصاديا"[19]، ويظهر هذا الأمر أن إسرائيل كسبت تعاطف الأفارقة وودهم بعيدا عن صراعها مع العرب، في حين اتهم العرب بممارسة تجارة الرقيق في إفريقيا.

دعم الاستثمار لتمتين العلاقات الإسرائيلية-الإفريقية:

أدركت قادة المشروع الصهيوني منذ الوهلة الأولى أن أسلوب تغلغل إسرائيل في الدول الإفريقية يجب أن يمر عبر بوابة الاستثمار، وتقديم المساعدات والإعانات دون انتظار مقابل أول الأمر، فالهدف هو التعريف بإسرائيل ومحاولة ربط علاقات خارجية مع دول خارج النطاق العربي وكسب الاعتراف الدولي، وهذا لن يتأتى إلا من خلال دعم الاستثمار في الدول الإفريقية المستقلة حديثا سواء بفتح الشركات ومنح القروض البنكية، ودعم المؤسسات العمومية والخاصة في جميع المجالات، ودعم المشاريع الفلاحية والصناعات الريفية، وتأهيل العمال والتقنيين، وتدريب أجهزة الأمن والجيش وهيكلة مؤسساتهم، وتوفير البنية التحتية مثل: المدارس والجامعات والمستشفيات والمطارات وشق الطرق وبناء الفنادق

---

[15] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص. 39

[16] نفسه.

[17] Adjingboru A. Syme **:** ***Salute to Israel*****: The story of Ghana Youth delegation to Israel 1957**. Guinea Press, Accra, Ghana, n.d.

[18] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص. 44؛ إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سبق ذكره، ص 10

[19] مدثر عبد الرحيم: "نظرة إفريقيا للصراع العربي الإسرائيلي"، ضمن كتاب **العرب وإفريقيا**، مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت، 1984م، ص ص 391-393؛ Bernard Reich: Op.Cit, p. 19

والمساكن... إلخ[20]، وهذا كله دون أن يشترط توفر علاقات دبلوماسية بين البلدين، وإنما ستكون نتيجة هذه الجهود بربط علاقات دبلوماسية قوية بتبادل السفارات والزيارات.

وعليه عملت وزارة الخارجية الإسرائيلية على تقسيم المهام على دوائرها المختلفة، وتعتبر "دائرة التعاون الدولي" العمود الفقري لبرامج الإعانة التقنية الإسرائيلية، والتي كان يرأسها ضابط الطيران المتقاعد "رميغ A. Romeg" الذي استعان بخبراء ومدربين خواص وفق عقود عمل ويدعم المشاريع الفردية للتدريب خلال فترة ستينات القرن الماضي، في حين اختصت "دائرة التدريب الخارجي" في مصلحة التوسع الإسرائيلي بشؤون الزراعة، أما الأمور العمالية فهي من اختصاص "الهستدروت Histadrut " (المنظمة النقابية العمالية العبرية التي تأسست في سنة 1920م) الذي يشرف على التكوين وتقديم برامج العمل ويقدم المعونات لها، كما يشرف على عديد المدارس والمعاهد المكلفة بالتدريب المهني في عديد الاختصاصات والمهام، وبهذا الفرع "العمالي" ونشاطاته قدم صورة جيدة لإسرائيل، حيث يعتبر "الهستدروت" أول من أنشأ الصيغة الإفريقية-الآسياوية للتعاونيات في سنة 1957م بالتعاون مع "اتحاد العمل الأمريكي" و"مجلس المنظمة الصناعية" الأمريكي فيما يخص التمويل والتكفل بالنفقات، وكمثال عن ذلك فإن "المعهد الآفرو-آسيوي" التابع للهستدروت قام بتدريب 2200 طالب إفريقي وآسيوي من 40 بلد خلال الفترة بين 1955م و1963م، وهذا دون احتساب الطلبة الذين درسوا في الجامعة العبرية وفي معهد "وايزمن" وفي "التخنيون"[21].

لقد استجابت عديد الدول الإفريقية لدعوة التعاون والشراكة مع إسرائيل وتم تبادل الزيارات فيما بينهم، حيث قام عدد من الرؤساء الأفارقة بزيارة إسرائيل كرئيس دولة مدغشقر، وفولتا العليا، وإفريقيا الوسطى، وساحل العاج، والداهومي (البنين)، والغابون، وليبيريا، والتشاد (3 مرات)، والرئيس المسلم لدولة الكاميرون "أحمد أهيدغو" الذي اعتبر كأول رئيس دولة مسلم يزور إسرائيل، مع تسجيل عديد الزيارات لوزراء هذه الدول الإفريقية بمختلف اختصاصاتها ومهامها، وبالمقابل استمرت زيارات المسؤولين ووزراء إسرائيل إلى إفريقيا منذ منتصف خمسينات القرن الماضي لما زارت وزيرة الخارجية السابقة "غولدا مائير" غانا في سنة 1957م وعديد دول غرب ووسط إفريقيا بعدها، فقد زار الرئيس الصهيوني السابق "بن زفي" عددا من دول إفريقيا في سنة 1962م والحال نفسه بالنسبة لرئيس الكنيست "قاديش لوز" في عام 1965م لما زار كل من السنغال، وتشاد، وساحل العاج، وفولتا العليا (بوركينا فاصو)، حتى أنه لا يكاد ينقضي أسبوع الا وتستقبل فيه إسرائيل وفود برلمانية وبعثات وزارية من إفريقيا أو آسيا في زيارات متبادلة أيضا[22].

ودائما ما كانت تسفر هذه الزيارات بين الجانبين عن إبرام اتفاقيات شراكة وتعاون، فمنذ صبيحة استقلال معظم الدول الإفريقية في مطلع ستينات القرن الماضي استطاعت إسرائيل إبرام أكثر من 65 اتفاقية شراكة وتعاون وكذلك اتفاقيات صداقة مع معظم دول غرب إفريقيا، ولعل أهمها هي اتفاقيات التجارة التي حققتها إسرائيل مع عديد الدول مثل: ليبيريا (1962م)، ساحل العاج (1960م) ثم جددت في سنة 1965م لمدة خمس سنوات بحجم تبادل قدر بـ 04 مليون دولار حينها، ومع الطوغو (1961م)، ومع الغابون والكاميرون، وإثيوبيا، ومع دولة غانا منذ سنة 1958م ثم جددت في سنة

[20] Bernard Reich: Op. Cit, pp. 14-26

[21] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص ص. 39-40؛ Raf Custers, Ken Matthysen: **Africa's natural resources in a global context**, IPIS. (August 2009), pp. 11-15; Bernard Reich: Op.Cit, pp. 15-16

[22] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص. 44

1963م بقيمة 01 مليون جنيه إسترليني، ومع إفريقيا الوسطى في سنة 1965م بغرض إنشاء مركز صناعي برأس مال قدر بـ 70 مليون فرنك لصنع الأدوات الكهربائية في مقابل استفادة إسرائيل من المواد الخام[23].

كما تم إبرام عديد الاتفاقيات في مجال التدريب على الطيران عقدتها إسرائيل مع كل من (ليبيريا، ونيجيريا، والكونغو(برازافيل)، وجمهورية إفريقيا الوسطى، ومالي، والسنغال، والكاميرون، والنيجر، وإثيوبيا... إلخ) بين سنتي 1960م و1962م. إضافة لإبرام اتفاقيات ثقافية في هذه الفترة مع كل من (ليبيريا، مالي، سيراليون، طوغو، الكاميرون) مع أن التبادل والتعاون الثقافي كان قائما بشكل واسع مع عدة دول إفريقية دون الحاجة لوجود اتفاقية تنظيمية مثل إثيوبيا، وغانا، والسنغال، ومدغشقر[24].

وعلى عكس ما هو حاصل اليوم فيما يتعلق بتجسيد عديد الاتفاقيات اليوم على أرض الواقع التي تبقى حبر على ورق، فإن إسرائيل كانت تلتزم بتنفيذ هذه الاتفاقات حتى لو كلفها ذلك الكثير من الأموال والإنفاق، فالهدف لديها قبل أن يكون ربح اقتصادي فهو سياسي من خلال التعبير عن وجودها وشخصيتها وكسب اعتراف أكبر عدد من دول العالم، فالمعهد الأفرو-آسيوي للدراسات النقابية والتعاون في تل أبيب الذي أُنشئ في خمسينات القرن الماضي تخرج منه حتى عام 1965م حوالي 875 قائدا عماليا اشتركوا في 10 دورات تكوينية و15 ملتقى علميا[25]، وتم إنشاء مؤسسات البناء المشتركة أو الشركات الإفريقية الخاصة والعمومية، كما نجد الشركة الإسرائيلية "سوليل بونيه Solel Boneh" التي ساهمت مع الشركات الإفريقية بالاستثمار وصلت ميزانيتها إلى حدود 40 مليون دولار واستخدمت 33 ألف عامل إفريقي و350 مهندس يهودي. ووصل رأس مال الشركات الخاصة في سيراليون ونيجيريا الشرقية إلى 03 مليون دولار، وإلى 10 مليون دولار في نيجيريا الغربية[26].

كما أرسلت إسرائيل عدد كثير من الأطباء إلى إفريقيا لزيادة حاجتها من أطبائها المكونين الذين وصلت نسبتهم طبيب لكل 100 شخص، وقامت بإنشاء خط بحري (ديزنغوف-غرب إفريقيا) كشركة نصف حكومية استطاعت أن يكون لها 14 مرفأ في المدن الرئيسية في نيجيريا، وغانا، وسيراليون، وارتفعت بذلك صادرات إسرائيل من 02 مليون دولار في سنة 1957م إلى 10,5 مليون دولار في سنة 1960م من المصنوعات، في حين لم تتجاوز وارداتها 02 مليون دولار فقط من مواد الماس والمطاط بالأخص[27].

لقد تزايدت أرقام الاستثمارات الإسرائيلية في إفريقيا بشكل متسارع في عقد الستينات من القرن الماضي، بسبب حداثة الدول الإفريقية المستقلة، والتي وجدت فيها أرضا خصبة للاستثمار حيث بلغ رأس مال شركة "سوليل بونيه Solel Boneh" الإسرائيلية العاملة في 12 دولة في آسيا وإفريقيا 25 مليون دولار في سنة 1965م مقابل 21 مليون دولار سنة 1964م، كما قامت شركة "تاهال" الإسرائيلية للمياه في تنفيذ المشاريع المائية في نيجيريا وغانا، وأسست شركات مشتركة في كل من ساحل العاج، ومدغشقر، وسيراليون براس مال قدر بـ 10 مليون دولار، وكانت إسرائيل تستقبل عدة بعثات من الدول الإفريقية للتكوين والتدريب، حيث استقبلت في سنة 1965م بعثة من موظفي البنوك في غانا للتكوين، ونظمت ندوات علمية في أفريل 1965م لتطوير المناطق القروية اشترك فيها مبعوثون من 15 بلدا منهم 4 بلدان إفريقية، كما أبرمت اتفاقية

---

[23] نفسه.

[24] Kwame Nkrumah: **Neo-Colonialism: The last stage of Imperialism**, International Publishers New York, 1969.pp. 127-135; Bernard Reich: Op.Cit, pp 15-16

[25] Bernard Reich: Op.Cit, pp. 16-17

[26] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص. 45

[27] نفسه.

مع سيراليون شهر مارس 1965م لبناء مصفاة بترول بقيمة 10 مليون ليرة إسرائيلية، وقدمت إسرائيل قرض مالي بقيمة 100 ألف دولار لجمهورية إفريقيا الوسطى لبناء 300 مسكن في العاصمة بانغي وهي جزء من مشروع لبناء 1000 مسكن[28].

واصلت إسرائيل دعمها للدول إفريقيا في جميع المجالات، حيث دعمت مشروع الشركة الملغاشية للفنادق التي تملك إسرائيل ثلث 3/1 رأسمالها لبناء فندق تانا ناريف. كما استقبلت أوغندا 70 خبيرا إسرائيليا في الحكم المحلي في شهر ماي 1965م لتنظيم دورات تدريبية لحوالي 200 موظف لمدة 3 أشهر، ونظمت في شهر سبتمبر 1965م دورة خاصة لمدة 7 أشهر لشؤون القضاة والإدارة في الدول الإفريقية أشرفت عليها وزارة الخارجية الإسرائيلية وكلية الحقوق في الجامعة العبرية ووزارة العدل، وكان هدف الدورة هو إنشاء أجهزة قضائية حديثة في إفريقيا، هذا وأعدت إسرائيل مشروعا لإنشاء مدرسة عليا للطيران المدني على نفقة منظمة الطيران المدني بغرض تكوين الأفارقة فيها ضمن دورات تدوم لسنتين[29].

في الجانب العسكري عمل الكيان الصهيوني على مرافقة تكوين الضباط وإنشاء وحدات الجيوش الإفريقية، ففي نهاية عام 1963م كانت إسرائيل قد ربط علاقاتها العسكرية مع 16 دولة إفريقية للتعاون في الميدان العسكري، وهو ما أمكن العشرات من الضباط الصهاينة بأن يتوغلوا في إفريقيا كمدربين ومنظمين ومديرين لمدارس الطيران والبحرية والجيش البري، بجانب ضباط من البرنامج العسكري الصهيوني "الناحال" و"الجدناع" بغرض تدريب الشباب الإفريقي وفق هذين البرنامجين (شباب الطليعة المقاتلة) و(تجنيد الأطفال لمرافقة عمل الشرطة والجيش في مناطق معينة) الذي يجمع بين الخدمة العسكرية وإقامة مستعمرات زراعية[30]، لذلك نجد ممثلا لوزارة الدفاع الإسرائيلية للإشراف على التدريبات في منطقة غرب إفريقيا، حيث يتخذ من ساحل العاج مقرا له، ويقوم بتوزيع الخبراء والضباط القادمين من إسرائيل للعمل في غانا وساحل العاج وإفريقيا الوسطى وداهومي والنيجر والكونغو وتنزانيا وسيراليون وأوغندا ونيجيريا والكاميرون[31].

تستهدف إسرائيل خلق علاقة ودية وعاطفية تجاهها في الشباب الإفريقي الذي تدربه، فهي لا تكتفي بتدريبه في أدغال إفريقيا فقط، وإنما تقيم دورات تدريبية لهؤلاء الأفارقة في داخل إسرائيل نفسها، فقد أقامت في سنة 1965م دورات للطيران ولشباب "الناحال" يحضرها شباب من السنغال والداهومي (البنين) وساحل العاج، ومدغشقر، ورواندا، وأوغندا، وإفريقيا الوسطى، وتشاد، والكاميرون، إضافة لدورة لقادة "الجدناع" انتمى إليها شباب 15 دولة إفريقية بينهم 13 فتاة، وكانت إسرائيل وراء تأسيس عدة مدارس في غانا في سنة 1961م اختلفت اختصاصاتها بين البحرية، والطيران، ولضباط الشرطة، وأقامت مدرسة للمظليين في الكونغو، ويشرف الضباط الإسرائيليون أيضا على التدريب في إثيوبيا سواء في الكلية الحربية، أو كلية الشرطة، أو في المخابرات، أو في مواجهة حرب العصابات، ويقيمون دورات تدريب بنظام "الجدناع" في طوغو التي أدخلت هذا النظام في مدارسها، ويؤسسون لساحل جيشا سنويا[32].

دوافع التغلغل الإسرائيلي في إفريقيا:

---

[28] نفس المرجع، ص ص. 46-48؛ Bernard Reich: Op.Cit, p. 18

[29] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص ص. 46-48

[30] Bernard Reich: Op.Cit, pp 14-15

[31] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص ص. 46-48

[32] نفسه.

أشرنا سابقا أن التكاليف المالية والاقتصادية للتغلغل الإسرائيلي في بلدان القارة الإفريقية جنوب الصحراء مكلف جدا لها، فهي لن تستفيد شيئا من دول حديثة خرجت منهكة من ويلات الاستعمار، وحتى مواردها الخام (الطبيعية والمعدنية والطاقوية) بقيت بيد المستعمر السابق في كثير منها، ورغم إدراكها لحقيقة ذلك الأمر إلا أنها أقدمت على هذه الخطوة ليس بدافع اقتصادي بل بدافع سياسي أول الأمر، فحتى هي تعي حقيقة أنها دولة ناشئة حديثة زرعت في بيئة ومحيط نافر لها من أول يوم باعتبارها دولة احتلال، وهي دوما أمام تهديد يترصدها بالزوال والشطب من الساحة السياسية الدولية، لذلك هي تسعى للبقاء والتجذر في أرض فلسطين رغما عن الجميع (العرب وأحرار العالم) والرافضين لإقامة علاقات معها، من خلال ربط شبكة علاقات مع دول إفريقيا وآسيا، وهي سياسة منظريها الأوائل من الحركة الصهيونية لمعرفتهم بواقع الأمر، وبهذا الصدد يقول بن غوريون: "إن مستقبل إسرائيل الاقتصادي وموقفها الدولي يتعلقان بالعلاقات التي تقيمها مع إفريقيا وآسيا"، ويقول رئيس الوزراء السابق ليفي أشكول أيضا: "إن مستقبل الأجيال الآتية في إسرائيل يتعلق بمدى نشاط إسرائيل في القارة الإفريقية"[33].

لذلك لم تنظر إسرائيل لحجم الإنفاق المالي الذي تضعه كعربون للتقرب من الدول الإفريقية، وتحسين صورتها كهدف سياسي واضح المعالم، ففي عقد الستينات من القرن الماضي تجاوزت التكاليف السنوية لنشاطها الخارجي ومساعداتها في إفريقيا إلى 30 مليون ليرة إسرائيلية (العملة القديمة حتى 1980م)، موزعة على نشاط "المعهد الآفرو-آسيوي للدراسات النقابية والتعاون"[34] الذي كلف وحده 03 مليون ليرة في سنة 1959م ليرتفع إلى 5,3 مليون ليرة في سنة 1962م، وإلى 07 مليون ليرة في سنة 1963م، زيادة على تكاليف أكثر من 26 بعثة سياسية في الدول الإفريقية وأزيد من 500 خبير في مختلف الاختصاصات في الخارج، إضافة إلى تكاليف تكوين وتدريب مئات الطلاب والبعثات والزيارات الرسمية وغير الرسمية لمختلف المسؤولين في زيارة إسرائيل أو للعمل في إفريقيا[35].

علاقة إفريقيا بالصراع العربي-الصهيوني:

إن التوجه الصهيوني لإفريقيا جنوب الصحراء يدخل ضمن أدوات الصراع السياسي والدبلوماسي بين إسرائيل والدول العربية، حيث استهدفت إسرائيل التغلغل في القارة الإفريقية منذ أن وطأت أقدامهم أرض فلسطين بغرض فك الحصار الذي ضرب عليها من دول الجوار العربية، وكسر حاجز الطوق أول الأمر من محيطها المعادي لها وهو ما قاله بن غوريون: "تبحث إسرائيل في إفريقيا عن إمكانيات خرق حاجز التطويق العربي... ومع نمو هذا الموقف يمكن فرض الصلح"، أي تحاول إسرائيل أن تجد لها متنفسا خارج دول الجوار العربي التي تعاديها وكسب الاعتراف بالوجود من الدول الإفريقية والآسياوية، وهو ما ذكرته وزيرة الخارجية لإسرائيل "غولدا مائير": " بمتابعة هذا الخط السياسي (خط التغلغل في إفريقيا) تستطيع إسرائيل أن تجتاز الحصار السياسي والاقتصادي العربي إلى مجالات دولية واسعة تقع خلف هذا الحصار "[36].

---

[33] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص ص 26-27

[34] لقد عمل الاتحاد السوفياتي سابقا على تنبيه الأفارقة وحثهم على أن إسرائيل لا يمكنها أن تساعد الدول الإفريقية والآسيوية، لأنها هي نتيجة الدول الاستعمارية سابقا، وهي دائما في خدمة الدول الإمبريالية الرأسمالية وتمثل "حصان طروادة" للاستعمار الجديد لإعادة الدول الإمبريالية إلى المنطقة، أو للمحافظة على مصالحهم على الأقل، فحتى هذا "المعهد الأفرو-آسيوي" يتلقى دعما قدره 180 ألف دولار سنويا من "إتحاد غرف التجارة الأمريكية" كنموذج. أنظر للمزيد: Bernard Reich: Op.Cit, pp. 24-25

[35] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص 26

[36] شاكر مصطفى: نفس المرجع، ص 30

تدرك إسرائيل أن ثلثي الدول الدول العربية توجد في قارة إفريقيا، والأكيد أن العمق الاستراتيجي لهذه الدول هو في إفريقيا جنوب الصحراء، لذلك قامت الاستراتيجية السياسية الإسرائيلية بربط علاقات مع الدول الإفريقية قبل أن تنال استقلالها، من خلال التقرب من قادة وزعماء الحركات الوطنية في هذه الدول وتقديم الدعم والمساندة في مسعاهم نحو التحرر والانعتاق من الاستعمار الغربي، وهي بذلك تهدف إلى أن تسبق العرب في ربط علاقاتهم مع الدول الإفريقية، وبل العمل على تشويه سمعة العرب لدى الأفارقة باتهامهم بالعنصرية وتجارة العبيد، ومن ثمة بث الخلافات السياسية والفرقة بينهم ولما لا زرع الصراع والعداوة معهم والنيل من الإسلام وتعاليمه. وأمثال رئيس مالاوي كثر حيث صرح د.باندا في معاداته للعرب وتأييده لإسرائيل بعد حرب جوان 1967م قائلا: " إن إسرائيل لم تكن معتدية، وأن مصر دولة عاجزة لم تكن لتقدر حتى على مقاتلة امرأة... وأن إسرائيل قد فعلت الشيء الصحيح... وأن اقتراحا باعتبار إسرائيل معتدية هو تحريف ومتاجرة بشرف الحقيقة "[37].

فكثير من الزعامات الإفريقية تكونت في حضن ثقافة ومبادئ الدول المُستعمِرة وتشبعت بأفكاره ودانت بدين المسيحية، لذلك كان من السهل على إسرائيل أن تكسبهم لصفها بالدعم المالي والاستثمارات في مختلف القطاعات، كما أن بعض الزعماء والقادة السياسيين وصلوا لحكم البلاد عبر الانقلاب العسكري أو وفق توجه معارض لخط سير حركة التحرر المدعمة من الدول الاشتراكية، لذلك سيكون من الأفضل لهم ربط علاقات مع إسرائيل للاستفادة من القروض البنكية والمساعدات الفنية، وفرص التكوين والتدريب التي تمنحها هذه الدولة مقابل الاعتراف بها، وربط علاقات سياسية ودبلوماسية ومناصرة قضيتها في الهيئات الدولية، بحكم أن الدول الإفريقية أصبح لها تمثيل قوي فيها، ويجهلون طبيعة الصراع الصهيوني-العربي أو يتعمدونه.

فبالرغم من تقارب العلاقات العربية الإفريقية وانسجامها في أعقاب حرب أكتوبر 1973م بقطع علاقاتها الدبلوماسية مع إسرائيل، إلا أن مواقف بعض الأفارقة المتعاطف مع إسرائيل استمر حاضرا، حيث قدم البرلمان الفيدرالي النيجيري مذكرة تقدم بها 106 من أعضائه في شهر ماي من سنة 1982م، ناشدوا فيها دولتهم نيجيريا والدول الإفريقية بإعادة بعث العلاقات الدبلوماسية مع إسرائيل، وبأن الأفارقة هم بحاجة لإسرائيل وليس العكس، وأن مصالح إفريقيا السوداء ليست هي نفسها مصالح الدول العربية، وبأن العرب يريدون حل قضية فلسطين بإزالة وتصفية إسرائيل كدولة، في حين عانى الشعب اليهودي من القمع والاضطهاد والتمييز العنصري والتنكيل والعبودية، مثلما عانى منه الأفارقة من قِبل نفس القوى الاستعمارية الامبريالية[38].

ويبدو أن هذا الموقف جاء تتويجا لنشاط الحركة الصهيونية في البحث عن الشتات اليهودي في إفريقيا وفي العالم، مدعية أن كثيرا من الإثنيات الإفريقية إنما تعود بأصولها إلى الشعب اليهودي، مثل ما ادعت قبائل الإيبو في نيجيريا ارتباطها بالشعب اليهودي، وأعلنت استقلال الإقليم الشرقي لنيجيريا باسم "جمهورية بيافرا" في سنة 1967م والتي اعترفت بها إسرائيل[39]، والأمر نفسه مع قبائل الفلاشا في إثيوبيا، ونجده حتى في جنوب إفريقيا، أين ربطت قومية الأفريكانرز البيضاء تاريخهم بتاريخ اليهود، حيث اعتبرت نفسها "أبناء الله" بعد تمكنهم من الهجرة من مستعمرة الرأس في سنة 1836م هربا من الحكم البريطاني الظالم، بقيادة "بيتر ريتيف" إلى مقاطعتي "الناتال" و"الترانسفال"، وشبهوه بخروج بني إسرائيل من مصر بقيادة النبي "موسى عليه السلام" هربا من فرعون، لذلك اعتبروا أن بريطانيا بمثابة فرعون،

---

[37] مدثر عبد الرحيم: مرجع سابق، ص. 398

[38] عواطف عبد الرحمن، حلمي الشعراوي: مرجع سابق، ص ص 203-211

[39] إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سابق، ص. 12؛

وأصبحت بلاد المهجر "أرضا للميعاد" وصاروا هم أنفسهم "شعبا مختارا". وما من شك أن هؤلاء الأفريكانرز البيض يكونون في الأصل يهودا فهم أنفسهم البوير (الفلاحون الهولنديون) الذي هاجروا من هولندا إلى مستعمرة الرأس بجنوب إفريقيا بغرض التجارة، كما هاجر آخرون وشكلوا مدينة "نيو أمستردام" التي ستصبح "نيو يورك" لاحقا بوصول الانجليز. وهذا لأن هولندا عرفت استقطاب الكثير من رجال المال والأعمال اليهود في نهاية القرن 17م[40].

لذا تعتبر الكتلة الإفريقية محل تنافس بين الدول العربية وإسرائيل خاصة وأنه أصبح لها تمثيل معتبر في المحافل الدولية كهيئة "الجمعية العامة للأمم المتحدة" من أجل المصادقة أو رفض القرارات السياسية، وهذا تعمل عليه إسرائيل منذ عقدها الأول حيث قال رئيس وزرائها بن غوريون: "الدول الإفريقية ليست غنية، ولكن أصواتها في المحافل والمؤسسات الدولية تعادل في القيمة تلك الخاصة بأمم أكثر قوة"[41]، فالمعروف أنه بعد تحقيق إسرائيل انتصارها على العرب في حرب 1967م، هرولت بعض الدول الإفريقية في الاتصال بإسرائيل وربطت 23 دولة علاقاتها الدبلوماسية معها من مجموع 41 دولة مستقلة حينها، وعبر كثير من قادة دولها أنهم يتشرفون بربط علاقات مع دولة تعلمهم كيف يربحون الحرب في ظرف 06 أيام فقط.

لكن لما تغيرت موازين القوى وانتصر العرب على إسرائيل في عام 1973م قطعت 20 دولة إفريقية علاقاتها مع إسرائيل، ولم تحتفظ إلا 04 دول بعلاقتها معها وهي: مالاوي، وجنوب إفريقيا، وليسوتو، وسوازيلاند، لذلك كانت الكتلة الإفريقية تتأرجح بين الطرفين وبحسب المتغيرات الدولية، فإذا كانت إسرائيل قد سبقت العرب إلى إفريقيا بالدعم والشراكة بادئ الأمر، فإن العرب أيضا أكرموا الدول الإفريقية بالمساعدات وفتح البنوك وعديد الاستثمارات لاحقا، لذلك نرى الأفارقة يعيدون علاقاتهم الدبلوماسية مع إسرائيل في ثمانينات القرن الماضي، برفع الحرج عنهم من طرف مصر التي وقعت اتفاقيات "كامب ديفيد" للسلام مع إسرائيل في سنة 1979م، والتحقت معظم الدول الإفريقية لاسترجاع علاقاتها الدبلوماسية مع إسرائيل بعد مؤتمر مدريد عام 1991م[42].

أ-محاصرة العرب وعزلهم

ب-سلب البلاد العربية المواد الخام والأسواق الإفريقية

ج-خلق بؤر توتر في جوار البلاد العربية

د-السيطرة على الموارد المائية

الأبعاد الاستراتيجية للتغلغل الإسرائيلي في إفريقيا:

يرى مُنظرو الحركة الصهيونية العالمية الهدف من التغلغل الإسرائيلي في القارة الإفريقية أنه ليس فقط لكسر الحصار العربي الذي فرضته الدول العربية المجاورة على إسرائيل، أو لتجاوز ذلك الطوق العربي، وإنما له أهداف محددة في الزمن ويمر عبر مراحل بحسب نتائج كل مرحلة والتي يمكن أن نوجزها في العناوين التالية:

1-الأمن القومي: ويقصد به توفير حد معين من الحماية والأمن للحفاض على وجود واستمرارية الدولة الناشئة في قلب محيط معادي لها، وبكامل مقومات شخصيتها أمام تحديات استقبال دفعات متوالية من الهجرات، وذلك بالبحث عن

---

[40] نفسه.

[41] خريف عبد الوهاب: المرجع السابق، ص 39؛ عبد الرحمن حمدي: **إفريقيا وتحديات عصر الهيمنة أي مستقبل؟** مكتبة مدبولي، مصر، 2007م، ص ص 159-163؛ Bernard Reich: Op.Cit, p. 21

[42] محمود محارب: "إسرائيل والقرن الإفريقي: العلاقات والتدخلات"، **سياسات عربية**، ع.3، 2023م ص ص 37-49؛

الاعتراف وكسب التأييد من خارج الدول العربية في كل من إفريقيا وآسيا، وفك عزلتها السياسية والاقتصادية كمرحلة أولى، ثم العمل على تطويق الدول العربية من خلال التضييق على مصالحها في عمقها الاستراتيجي في إفريقيا[43]. ويعتبر الأمن القومي أولى المراحل التي عملت عليها السياسة الخارجية الإسرائيلية منذ إعلان قيامها إلى منتصف ستينات القرن الماضي[44].

2-الشرعية السياسية: ويتأتى ذلك من خلال العمل على تحقيق الاعتراف القانوني لوجود الدولة الاسرائيلية بين الأمم، والتعامل معها كدولة كاملة السيادة في علاقاتها السياسية والدبلوماسية وإبرام الاتفاقيات. وتأتي كمرحلة ثانية بعد توفير الأمن ودعائمه في خطة السياسة الخارجية لإسرائيل، والتي ركزت عليها منذ نهاية الستينيات إلى سبعينيات القرن الماضي، ويبدوا أنها وفقت في ذلك، فحتى بعد قطع الدول الإفريقية لعلاقاتها الدبلوماسية مع إسرائيل عقب انتصار العرب عليها في حرب أكتوبر 1973م، فإن الدول الإفريقية لم تشك دوما في شرعية الوجود الإسرائيلي، لأنها سرعان ما عادت وربطت علاقاتها معها مجددا في بداية الثمانينات[45].

3-الهيمنة الإقليمية: تأتي كمرحلة متقدمة بعد تحقيق الأمن القومي وكسب الشرعية السياسية، وذلك من خلال سياسة التوسع التي تقوم عليها إسرائيل ليس في أرض فلسطين فقط، وإنما في كامل محيطها العربي، وذلك ضمن مجال حيوي تسعى لتحقيقه في الشرق الأوسط وإفريقيا من خلال السيطرة على كامل الإقليم بالتعاون مع الدول الغربية مقابل ضمان مصالحها في المنطقة[46]. وهناك من يعبر عنه بمفهوم "الأمبريالية الفرعية" على اعتبار أن الحركة الصهيونية ذات طبيعة عالمية، تمثل إسرائيل أحد أفرعها في الإقليم العربي وإفريقيا ضمن النظام الأمبريالي الدولي الذي تقوده أمريكا، وهو ما يذكره "ناحوم غولدمان" الذي ترأس المنظمة الصهيونية العالمية بين عامي 1956 و1968م في كتابه المعنون بـ "إسرائيل إلى أين؟" الصادر في سنة 1975م بالقول: "أكد كل المفكرين الاخرين والآباء المؤسسون للصهيونية على الصفة الإنسانية والكونية لهذه الدولة، وبالقدر نفسه على صفتها الوطنية والخاصة، ولم يقم طموح هؤلاء المحركين الايديولوجيين للحركة الصهيونية على إيجاد أرض غالبيتها من اليهود فقط، حيث يصبح اليهود أسياد مصيرهم، بل استخدام هذه البقعة لتطبيق الأفكار الأساسية في التاريخ اليهودي"[47].

ويضيف "غولدمان" في تحديده لماهية هذه الدولة القائمة على الإثنية اليهودية: "إن الخطر الكبير الذي تقع فيه إسرائيل هو نسيان صفتها الفريدة، إذ أنشئت في محاولة لخلق دولة وحيدة من نوعها... من المؤكد أن دولة إسرائيل لا يمكن أن تبقى إلا إذا شكلت ظاهرة لا مثيل لها في العالم" ... كما يرفض "غولدمان" أية محاولة لجمع كل يهود الشتات في دولة إسرائيل لأن لهم مهمة خارج إسرائيل قائلا: "ما يمكن تسميته تطبيع الحياة اليهودية، لن يكون بإلغاء التشتت وجمع الشعب بأكمله على أرضه، بل نوعا من الحياة المركبة من إسرائيل في الوسط، والمناطق المتاخمة على السواء، وأحدهما مرتبط بالأخر، ويمثلان معا الشعب الموحد نفسه"[48].

---

[43] تهدف إلى محاصرة العرب أنفسهم وعكس سياسة التطويق التي فرضوها عليها إليهم، وذلك من خلال ربط علاقات مع دول الجوار؛ تركيا من جهة الشمال والغرب، وإيران من الشرق، ودول إفريقيا جنوب الصحراء من الجنوب. أنظر للمزيد: Bernard Reich: Op.Cit, pp. 21-22

[44] إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سابق، ص ص 5-6؛ مجدي حماد: **إسرائيل وإفريقيا-دراسة في إدارة الصراع الدولي**، دار المستقبل العربي، القاهرة، 1982م، ص ص 33-38

[45] مجدي حماد: مرجع سابق، ص ص 33-38

[46] مجدي حماد: مرجع سابق، ص ص 33-38؛ إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سابق، ص ص 5-6؛

[47] ناحوم غولدمان: **إسرائيل إلى أين؟** تر.: نسيم الخوري، دار المشرق العربي، بيروت ودمشق، 1985م، ص ص 28-31

[48] ناحوم غولدمان: نفس المرجع، ص ص 28-31

وهو ما يلاحظ بزيادة مستوى التنسيق الصهيوني-الأمريكي عقب اتفاقيات "كامب ديفيد" في سنة 1979م، بأن دخلت أمريكا بقواتها فيما يسمونه بالشرق الأوسط أثناء حرب الخليج، وفرضت تواجد قواتها في معظم الدول العربية (شرق سيناء، شمال العربية السعودية، الكويت، جنوب وشمال العراق) وهو ما يوافق الأراضي التي تعمل إسرائيل التوسع على حسابها، وذلك من خلال الخريطة التي أصدرتها في أواخر سنة 1989م لحدود مخطط إسرائيل الكبرى، والتي لم يبق لها سوى أراضي شمالي سوريا ولبنان التي تسعى الو.م.أ. فرض قواتها فيها ليكتمل المشروع الصهيوني الموحد[49].

يتوقف تحقيق هذه الأهداف الاستراتيجية للسياسة الخارجية لإسرائيل في إفريقيا، أو للحركة الصهيونية العالمية بشكل عام وقاطرتها إسرائيل، بتنفيذ مخططات تستهدف إضعاف الدول العربية والإفريقية معا وجعلها تدور في فلك الحركة الصهيونية، وذلك ما نستشفه من ـأبعاد في استراتيجيتها الظاهرة للعيان مثل:

-شرق إفريقيا كنقطة ارتكاز ثانية:

كثير من الدراسات المهتمة بشأن العلاقات الإسرائيلية-الإفريقية، ترى أن الحركة الصهيونية تسعى لجعل منطقة شرق إفريقيا كموقع بديل لهجرة اليهود إليه، في حالة ما تم استبعادهم من المركز الأصلي بأرض فلسطين الواقع دوما تحت التهديد، ويبدو أن إفريقيا كما كانت مقترحة بأن تكون وطنا قوميا لليهود منذ المؤتمرات الأولى للحركة الصهيونية (كينيا، أوغندا، إثيوبيا، ليبيريا، الكونغو،...) في نهاية القرن 19م وبداية القرن 20م، لا تزال في مخططات الصهيونية العالمية لاعتبارات عديدة تمليها السياسة الدولية.

حيث يذكر الباحث الكيني "د.علي مزروعي" في هذا الشأن: "إن مؤسس الحركة الصهيونية واصل التفكير في إفريقيا على أنها امتداد ممكن لإسرائيل أكثر من كونها وطنا لليهود، ولما كانت هناك أعداد كبيرة من اليهود الذين أرادوا الاستقرار معا في مناطق يستطيعون فلاحتها بأنفسهم، ويسمونها وطنا مشتركا، فقد اعتبرت فلسطين مكانا غير مناسب لكل اليهود الذين أرادوا الاستقرار معا بهذه الطريقة، ولذلك فإن هرتزل مثله مثل وزارة الهند في العشرينات والثلاثينات، رأى أن شرق إفريقيا يعتبر مكانا مناسبا للموجة الثانية من الاستعمار اليهودي لا الموجة الأولى"[50]، وينسجم هذا الأمر تماما لما ذكره "ناحوم غولدمان" منذ سبعينيات القرن الماضي بأنه من الخطأ نقل جميع الشتات اليهودي إلى إسرائيل، وبأن لهم مهمة خارجها بالتنسيق مع المركز في إسرائيل.

لذلك كثفت إسرائيل بالتعاون مع أمريكا نشاطها وحضورها في دول شرق إفريقيا وخاصة مع دولة إثيوبيا، التي ربطت إسرائيل معها علاقات حسنة منذ سنواتها الأولى نظرا لما تتميز به إثيوبيا من موقع استراتيجي في القرن الإفريقي، المشرف على باب المندب المؤدي للمحيط الهندي، وكانت حتى سنة 1993م تطل على البحر الأحمر لما كانت إرتيريا ضمن مستعمراتها، وسعت إسرائيل بأن تكون إثيوبيا حليفة لها وفي نفس الوقت قوة مضادة لمصر التي تريد حصارها من عمقها الأفريقي ومنعها من مصادر مياه النيل الذي يمثل النيل الأزرق رافده الأساسي الذي ينبع من بحيرة تانا بإثيوبيا[51]، وألا يصبح البحر الأحمر بحيرة عربية لضمان حرية ملاحة سفنها التجارية مع دول شرق إفريقيا.

خاتمة:

---

[49] إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سابق، ص ص 6-7

[50] عواطف عبد الرحمن، حلمي الشعراوي: مرجع سابق، ص 12؛ إبراهيم أحمد نصر الدين: مرجع سابق، ص 8

[51] Walid Abd al-Hay: Academic Paper: **The Israeli Strategy Towards the Grand Ethiopian Renaissance Dam**, Al-Zaytouna Centre for Studies and Consultations, Beirut, August 2020, pp. 1-2

أبرزت هذه الدراسة المقتضبة أن القارة الإفريقية كانت وما تزال إلى اليوم تلعب دورا مهما في السياسة الدولية، ومحل تجاذبات ورهانات سياسية خاصة في خضم الصراع العربي-الصهيوني، فمنذ بروز هذا الصراع في سنة 1948م بغرس الكيان الصهيوني في قلب الأمة العربية والإسلامية، ظهر توجه القادة الصهاينة لربط علاقات مع دول إفريقيا جنوب الصحراء، التي كانت معظمها تحت نير الاستعمار الأوربي الغاشم، واستمر هذا التواصل في ربط العلاقات بعد نيل هذه الدول الإفريقية لاستقلالها، وذلك بتقديم المعونات والمساعدات الاقتصادية لهذه الدول الفقيرة الحديثة الاستقلال ودعمها بقروض مالية أو تكوين إطاراتها وفنييها، وفتح عديد الشركات الاستثمارية فيها، وهذا كله مقابل كسب الاعتراف (بإسرائيل) من عديد الدول الإفريقية وكسر الحصار والطوق العربي عليها.

مع الإشارة أن الكتلة الإفريقية جنوب الصحراء ظلت تتأرجح في مواقفها وفي سياستها الخارجية بين الموالاة مرة للموقف العربي والانتصار للقضية الفلسطينية، ومرة أخرى لصالح الكيان الصهيوني سواء بضغط الدول الغربية الكبرى أو حفاظا على المزايا الاقتصادية التي تقدمها إسرائيل، في مقابل تلك التي تقدمها الدول العربية، أو بتغير نظام الحكم في هذه البلدان الإفريقية المنهكة بالحروب الأهلية والانقلابات العسكرية مع انتشار الفقر والمجاعات، لذلك كانت دائما ما يتوقف دعمها السياسي لصالح طرف ما على حساب الطرف الأخر من خلال ما تتلقاه من دعم ومعونات اقتصادية من أحد طرفي الصراع، وهذا قبل أن يتحرك القادة الصهاينة لاحقا في إيصال أو صناعة الرؤساء الأفارقة الذين تبنوا الفكر الصهيوني أساسا.

.....

..

قائمة المصادر والمراجع:

-عواطف عبد الرحمن، حلمي شعراوي: **إسرائيل وإفريقيا 1948-1985م**، القاهرة، دار الفكر العربي، 1985

-محبات إمام الشرابي: **الوجود الإسرائيلي والعربي في إفريقيا-دراسة اقتصادية سياسية**، دار المعارف، القاهرة، 1982

-عبد الملك عودة: **النشاط الإسرائيلي في إفريقيا**، المطبعة العالمية، القاهرة، 1966م

-مجدي حماد: **إسرائيل وإفريقيا-دراسة في إدارة الصراع الدولي**، دار المستقبل العربي، القاهرة، 1982م

-ناحوم غولدمان: **إسرائيل إلى أين؟** تر.: نسيم الخوري، دار المشرق العربي، بيروت ودمشق، 1985م

-عبد الملك عودة: "إفريقيا والمنظمات الأمريكية السوداء"، مجلة السياسة الدولية، ع.2 أكتوبر 1965، مؤسسة الأهرام، القاهرة.

-مدثر عبد الرحيم: "نظرة إفريقيا للصراع العربي الإسرائيلي"، بحث قدم إلى **ندوة العرب وإفريقيا** التي عقدت بعمان (الأردن)، في أبريل 1983م مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت، جانفي 1984م ص ص 391-393

-- شاكر مصطفى: "إسرائيل السوداء دراسة في التغلغل الإسرائيلي في إفريقيا". **المعرفة**، السنة 5، ع. 49، وزارة الثقافة والإرشاد القومي، دمشق، 1965م. ص ص 20-48

-محمود محارب: "إسرائيل والقرن الإفريقي: العلاقات والتدخلات"، **سياسات عربية**، ع.3، 2023م ص ص 37-49

- خريف عبد الوهاب: "التغلغل الإسرائيلي في إفريقيا" **مجلة البحوث والدراسات القانونية** والسياسية. ع.3 السنة؟ ص ص 38-66

- إبراهيم أحمد نصر الدين: "المشروع الصهيوني في إفريقيا" في كتاب: **الموسوعة الإفريقية**. مج.5 (بحوث سياسية واقتصادية)، ماي 1997م، منشورات معهد البحوث والدراسات الإفريقية، جامعة القاهرة. ص ص 01-19

- Custers Raf, Matthysen Ken: (August 2009), **Africa's natural resources in a global context**, IPIS.

- Nkrumah Kwame : **Neo-Colonialism: The last stage of Imperialism**, International Publishers New York, 1969.

-Abd al-Hay, Walid, (August 2020), Academic Paper: **The Israeli Strategy Towards the Grand Ethiopian Renaissance Dam**, Al-Zaytouna Centre for Studies and Consultations, Beirut.

-Reich Bernard: "Israel's Policy in Africa". **Middle East Journal**, Vol. 18, No. 1 (Winter, 1964), pp. 14-26

- Adjingboru A. Syme **:** ***Salute to Israel*****: The story of Ghana Youth delegation to Israel 1957**. Guinea Press, Accra, Ghana, n.d.

الصهيونية وأصولها ومكوناتها والعوامل الاجتماعية والسياسية المرافقة لها

محمد شوشان*

مقدمة

بدايةً، يعكس موضوع الصهيونية كحركة سياسية وثقافية أهمية كبيرة في فهم تاريخ المنطقة وتطورها السياسي، حيث تمتزج فيها العوامل الدينية والثقافية والاجتماعية والسياسية بشكل معقد. يتناول هذا البحث العميق جذور وتطور الصهيونية كحركة تاريخية، محاولًا تتبع مسارها من الفترات الأولى إلى الحاضر، وفهم دور العوامل الاجتماعية والسياسية في تشكيلها وتطويره..

تأسست الصهيونية في سياق تاريخي محمل بالتحولات والتمييز الديني والثقافي الذي واجهته الجالية اليهودية في أوروبا، مما دفعها نحو البحث عن هوية وطنية خاصة بها. ومن خلال تحليل هذه الحركة، يمكننا فهم كيف تأثرت بالأحداث السياسية الدولية والتغيرات الاجتماعية داخل المجتمعات اليهودية وكيف شكلت هذه العوامل تطور الصهيونية وتأثيرها على المنطقة.

بمراجعة مسار هذه الحركة وتفاعلها مع الظروف الاجتماعية والسياسية، يمكن للمرء فهم أعمق للتحديات والتغيرات التي شهدتها المنطقة، وكيف أن تأثير الصهيونية لا يقتصر على إنشاء دولة إسرائيل، بل يمتد إلى التوترات والصراعات التي استمرت حتى الوقت الحاضر.

من هنا، يأتي هذه الورقة البحثية لاستكشاف الأبعاد المختلفة للصهيونية كحركة سياسية وثقافية، وتحليل كيفية تأثيرها على تاريخ المنطقة، بغية فهم أعمق للتحولات التي شهدتها المنطقة وتأثير الصهيونية عليها، والتوقف عند التحديات التي تواجهها في المستقبل وكيفية التعامل معها.

تأثير الصهيونية على التاريخ السياسي منذ التأسيس

أصول الصهيونية

الصهيونية هي حركة سياسية تأسست في أوائل القرن التاسع عشر بهدف إعادة تأسيس دولة يهودية في أرض إسرائيل التاريخية .لقد تأثرت الصهيونية بعدة تطورات وعوامل وعقائد قديمة وحديثة .على المستوى الديني والثقافي، تجسدت الأصول الدينية للصهيونية في العديد من الحركات الدينية والفكر الثقافي القديم في اليهودية، مما ساهم في تعزيز الهوية والتواصل الثقافي للحركة الصهيونية .أما التطورات الحديثة فشملت فهم مفهوم الدولة اليهودية وتطوره، حيث أصبحت فكرة تحقيق الدولة اليهودية فكرة رئيسية في أجندة الصهيونية .إضافة إلى ذلك، نشأت حوارات متعددة حول مفهوم الصهيونية ودورها في السياسة العالمية .وقد تم تبني الصهيونية في العديد من البلدان والمنظمات الدولية، مما أدى إلى زيادة تأثيرها وانتشارها في العالم [1].

الحركات الدينية والثقافية القديمة

* Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kudüs ve Filistin Çalışmaları Yüksek Lisans Programı Öğrencisi mohmadshoshan2@gmail.com

[1] سمر بهلوان؛ محمد حبيب صالح، دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية، منشورات جامعة دمشق،1998، ص57 وما بعد.

تعود أصول الصهيونية إلى الحركات الدينية والثقافية القديمة في اليهودية .تمثلت هذه الحركات في الصهيونية الدينية التي تؤمن بمعنى ديني في إقامة دولة يهودية في أرض إسرائيل وفقًا للتعاليم الدينية .كما شكلت الثقافة اليهودية القديمة، مثل اللغة والأدب والفن والموسيقى والتراث، أساسًا للهوية الثقافية للصهيونية وتعزيز الوحدة والانتماء الثقافي للشعب اليهودي . تركزت الصهيونية القديمة على الجوانب الدينية والثقافية كوسيلة لتحقيق أهدافها السياسية وتحقيق حلم إقامة الدولة اليهودية.

التطورات الحديثة ومفهوم الدولة اليهودية

شهدت الصهيونية تطورات حديثة أسهمت في تعزيز فهم مفهوم الدولة اليهودية وتحقيقه .بدأت هذه التطورات في أوائل القرن التاسع عشر عندما بدأت الفكرة الصهيونية في التحول من كونها حركة ثقافية ودينية إلى حركة سياسية .نشأت فكرة الدولة اليهودية باعتبارها وسيلة لتحقيق حقوق اليهود وتأمين مصالحهم . مع تطور الحركة الصهيونية، ازداد التركيز على مفهوم الدولة اليهودية وتحقيقه، وتم تنويع الخطط في هذا الصدد لتلاقي المتغيرات السياسية والاجتماعية في الشرق الأوسط.

مكونات الصهيونية

تتألف الصهيونية من عدة مكونات مهمة تشكل أساسها .أحد هذه المكونات هو البعد الديني، حيث يتم تأسيس فكرة الصهيونية على أسس دينية تاريخية تعود إلى العصور القديمة .كما تتضمن الصهيونية أيضًا بعدًا ثقافيًا قويًا، حيث يتم تعزيز الهوية الثقافية اليهودية والاحتفاء بتراثها ولغتها وعاداتها وتقاليدها .بالإضافة إلى ذلك، تجمع الصهيونية بين بعد سياسي قوي حيث تهدف إلى تحقيق تطلعات اليهود في الحصول على دولة قومية تكون مركزًا للهوية اليهودية وتحمي مصالحهم وحقوقهم في الشرق الأوسط.[2]

الأبعاد الدينية

تشكل الأبعاد الدينية للصهيونية جزءًا أساسيًا من هذا الحركة .وعلى الرغم من أن الأفكار الدينية في الصهيونية قد تحولت وتطورت على مر الزمان، إلا أنها لا تزال تستند إلى الروابط التاريخية العميقة بين الشعب اليهودي وأرض العهد القديم في فلسطين .تؤمن الصهيونية بحق اليهود في العودة إلى أرضهم الأصلية وتأسيس دولة يهودية تقوم على مبادئ وقيم دينية . وقد تم تطوير هذه الأفكار الدينية لتتضمن العديد من التيارات الدينية المختلفة في الصهيونية، مثل التيار الأرثوذكسي والتيار الليبرالي[3].

الأبعاد الثقافية

تمثل الأبعاد الثقافية جانبًا مهمًا من الصهيونية حيث تسعى إلى تعزيز الهوية والتراث الثقافي للشعب اليهودي .تعتبر اللغة العبرية، التي كانت مهدورة منذ قرون، جزءًا أساسيًا في الصهيونية، حيث يهدف إلى إحياءها وجعلها لغة رسمية في دولة يهودية .بالإضافة إلى ذلك، تشمل الأبعاد الثقافية للصهيونية أيضًا الاحتفاء بالتراث الثقافي اليهودي والعادات والتقاليد والفنون والأدب والموسيقى والمسرح والعمارة.

الأبعاد السياسية

[2] نجيب نصار، الصهيونية، الناشر مؤسسة هنداوي،المملكة المتحدة، 2014، ص 15.

[3] سمر بهلوان؛ محمد حبيب صالح، دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية، منشورات جامعة دمشق،1998، ص81.

للصهيونية أبعاد سياسية قوية تمكنها من العمل وفق استراتيجية سياسية لتحقيق أهدافها .تهدف الأبعاد السياسية إلى إعمار دولة يهودية مستقلة في الشرق الأوسط وتأسيس حكومة تمثل مصالح الشعب اليهودي وتحمي حقوقهم .كما تعمل الصهيونية على إقامة علاقات دبلوماسية وتعاونية مع الدول الأخرى والجماعات الدولية لتعزيز مكانة الدولة اليهودية وتعزيز تأثيرها في المنطقة .علاوة على ذلك، تلعب الأبعاد السياسية دورًا في نشر الفكر الصهيوني واكتساب دعم دولي لأهداف الصهيونية وتطوير العلاقات الدولية.[4]

العوامل الاجتماعية والسياسية في تطور الصهيونية

تمثل العوامل الاجتماعية والسياسية دورًا هامًا في تطور الصهيونية .من الناحية الاجتماعية ، كانت الصهيونية تستجيب لظروف الجالية اليهودية في أوروبا .وقد تعرضت الجالية اليهودية في أوروبا للتمييز والاضطهاد ، مما دفع البعض منهم إلى التعبير عن رغبتهم في إنشاء دولة يهودية .من الناحية السياسية ، تأثرت الصهيونية بالتحولات السياسية الدولية ، بما في ذلك انتشار النظام الاستعماري في القرن التاسع عشر والحركات الوطنية في القرن العشرين .وبالتجاوب مع هذه التحولات ، حاولت الصهيونية تحقيق أهدافها السياسية من خلال التفاعل مع التحديات المختلفة التي واجهتها.

الظروف الاقتصادية والاجتماعية للجالية اليهودية في أوروبا

تواجه الجالية اليهودية في أوروبا ظروفًا اقتصادية واجتماعية تهدد استقرارها وتؤثر على عيشها اليومي .كان اليهود يتعرضون للتمييز والاضطهاد الاجتماعي في الدول الأوروبية ، مما أدى إلى تحولهم نحو التفكير في خيار إنشاء دولة خاصة بهم .تشمل الظروف الاقتصادية الصعبة التي عاشتها الجالية اليهودية في أوروبا البطالة والفقر وقلة فرص العمل ، مما زاد من رغبتهم في الهجرة والتوجه نحو فلسطين[5].

تأثير التحولات السياسية الدولية على الشرق الأوسط

شهد الشرق الأوسط تحولات سياسية دولية تأثرت بها الصهيونية .في القرن التاسع عشر ، انتشر النظام الاستعماري الأوروبي ، وهو ما أثر على توزيع القوى والتوجهات السياسية في المنطقة .ظهرت حركات وطنية عربية تطالب بالاستقلال والتحرير من الاستعمار ، مما شكل تحديًا لتحقيق أهداف الصهيونية في إنشاء دولة يهودية في فلسطين .كما أثرت التحولات السياسية الدولية الأخرى مثل الحرب العالمية الأولى والثانية على الشرق الأوسط وتأثير الصهيونية في المنطقة.[6]

تفاعل الصهيونية مع التحديات لتحقيق أهدافها السياسية

تفاعلت الصهيونية مع التحديات المختلفة لتحقيق أهدافها السياسية .واجهت هذه الحركة التحديات السياسية والاجتماعية والدينية في رحلتها لإنشاء دولة يهودية في فلسطين .حاولت الصهيونية التكيف مع المناخ السياسي المتغير في المنطقة والتفاعل مع التحولات الاجتماعية للجالية اليهودية في أوروبا .واجهت الصهيونية أيضًا تحديات من قبل الحركات الوطنية

[4]سمر بهلوان؛ محمد حبيب صالح، دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية، منشورات جامعة دمشق،1998، ص57 وما بعد.

[5]نضال داود المومني، الحركة الصهيونية وفلسطن في العالم العربي بين عامي 1914-1897،مجلة المنار مثالا: دراسة تاريخية تحليلية،مجلة دراسات بيت المقدس، 21،2021تركيا،-1، ص127-150.

[6]أبو القاسم قاسم زاده، آفاق المشروع الصهيوني في الشرق الأوسط، مؤتمر "كلمة سواء" السنوي الخامس: "المقاومة والمجتمع المقاومة، بيروت، لبنان."، 24 تشرين الثاني،2000.

العربية ومطالبها بالاستقلال والتحرير .رغم هذه التحديات ، استمرت الصهيونية في السعي نحو تحقيق أهدافها السياسية وتأسيس دولة يهودية في الشرق الأوسط.

أهم رواد الحركة الصهيونية

تضمن التاريخ الصهيوني عددًا من الشخصيات المؤثرة في حركة الصهيونية قبل مؤتمر بال. واحدة من هذه الشخصيات هي ثيودور هرتزل، المعروف بدوره الحاسم في تأسيس المؤسسة الصهيونية العالمية ودعمه المستمر لتحقيق أهداف الصهيونية في فلسطين. وأيضًا، هناك هرتسل فيسل الذي سعى لتأسيس الحروب الصهيونية في فلسطين ولعب دورًا مهمًا في تجنيد المتطوعين اليهود. وأخيرًا، خايم وايزمان كان الزعيم البارز للحركة الصهيونية وتولى منصب الرئيس الأول لإسرائيل. بتأثيرهم وجهودهم، استطاع هؤلاء الرواد أن يمهدوا الطريق لنجاح الصهيونية كحركة سياسية وإقامة دولة يهودية في فلسطين[7].

ثيودور هرتزل

ثيودور هرتزل كان واحدًا من أهم رواد حركة الصهيونية قبل مؤتمر بال. وُلد في فيينا وتأثر بمعاملته الجائرة في الدولة النمساوية، مما حفزه على توجيه اهتمامه نحو قضية الشعب اليهودي ونضالهم للحصول على وطنهم الوطني في فلسطين. في عام 1897، شارك في تأسيس المؤسسة الصهيونية العالمية وقاد الحركة بقوة وعزم من أجل تحقيق أهدافها. كما أسس جمعية الهجرة اليهودية ودعم الهجرة اليهودية إلى فلسطين. تعتبر جهوده ومؤلفاته الصهيونية من أبرز إسهاماته في الحركة الصهيونية.[8]

هرتسل فيسل

هرتسل فيسل كان رائدًا آخر في حركة الصهيونية قبل مؤتمر بال. ولد في أوكرانيا وتعرض للاضطهاد بسبب عرقه اليهودي. انضم إلى حركة الهليكس الصهيونية وسعى لتأسيس الحروب الصهيونية في فلسطين حتى يتسنى لليهود تحقيق التسوية بالأراضي الفلسطينية وتحقيق حلمهم في تشكيل دولتهم. بالإضافة إلى ذلك، قالع فيسل في تجنيد المتطوعين اليهود وتنظيمهم للقتال من أجل الصهيونية وحماية المستوطنات اليهودية في فلسطين.[9]

خايم وايزمان

خايم وايزمان كان أحد الزعماء البارزين في حركة الصهيونية قبل مؤتمر بال. وُلد في روسيا وعاش في مختلف الدول قبل أن ينتقل إلى فلسطين. تم انتخابه كزعيم للحركة الصهيونية وتأسست تحت قيادته الهيئات الصهيونية المؤثرة التي عملت على تنظيم الجاليات اليهودية وتوجيه جهودها نحو تحقيق هدف إقامة الدولة اليهودية في فلسطين. كان وايزمان يروج لقضية الصهيونية على الصعيد الدولي وقاد النضال السياسي والدبلوماسي للحصول على الاعتراف بحق اليهود في إقامة دولتهم.

فلسطين و النشاط الصهيوني قبل مؤتمر بال

---

[7] سمر بهلوان؛ محمد حبيب صالح، دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية، منشورات جامعة دمشق،1998، ص73.

[8] رشيد رباح، تيودور هرتزل ودوره في الحركة الصهيونية (1860-1904م)، رسالة ماجستير، جامعة محمد بو ضياف، الجزائر،2018،ص 7.

[9] نجيب نصار، الصهيونية، الناشر مؤسسة هنداوي،المملكة المتحدة، 2014، ص 22.

في الفترة التي سبقت مؤتمر بال الصهيوني الكبير الذي انعقد في ١٩٠٤، كان هناك نشاط صهيوني ملحوظ ومتنامٍ في فلسطين. ترأس تيودور هرتزل، الشخصية البارزة والقائد الرائد للحركة الصهيونية، جهود تعزيز وتطوير الصهيونية ومشاريع الاستيطان اليهودي في هذه الفترة المهمة الممتدة من ١٨٦٠ حتى عقد المؤتمر. كان لهرتزل دور حيوي في تحقيق عودة اليهود إلى أرضهم التاريخية في فلسطين وإعادة بناء حضارتهم المزدهرة في تلك الأرض المقدسة. استطاع الصهيونيون في ذلك الوقت الحصول على دعم وتأييد واسع من حركة الصهيونية، وتعهدت هذه الحركة بتوجيه وتوحيد الجهود نحو تحقيق هذا الهدف النبيل. لم يكن هرتزل يعمل وحده بل تعاون مع جماعات يهودية أخرى، وأبدع في تنظيم الهجرة وتأسيس مؤسسات صهيونية كانت ترمز لقوة الوحدة والتماسك لدى اليهود في فلسطين. بوصفه تاريخًا مشرقًا وملهمًا في تحقيق رؤية اليهود لأرضهم المقدسة، أسهم هرتزل وحركة الصهيونية في تطور الوعي اليهودي ذو الأبعاد الثقافية والاجتماعية والاقتصادية والسياسية. يعد تاريخ هرتزل وإرثه الصهيوني من العناصر المؤثرة والأساسية في تاريخ فلسطين الحديث.

تيودور هرتزل والحركة الصهيونية 1860-1904

لقد كان هو الشخص المؤسس والمفكر في إنشاء وتأسيس هذه الفكرة واستعراضها في المجال. لقد قام بعرض هذه الرؤية في مجاله واستطاع أن يلمس ويشعر بالحاجة العميقة لتحقيق تلك الرؤية الكبرى، وبفضل جهوده ، استطاع أن يفتح بابًا لتأسيس الصهيونية العالمية وحشد الرأي العام لها، أصبحت فلسفته وطريقة تفكيره مصدر إلهام للعديد من الأشخاص الذين صاروا يسعون للوصول إلى نفس التأثير الذي حققه. ولا شك أنه قام ببناء قاعدة عالمية لهذه الفكرة. بفضل رؤيته وعلاقاته والعمل الجاد، ترك أثار عميقة في هذا المجال وأثّر تأثيرًا لا يمكن نكرانه على العديد من جوانب الحياة والعمل. ببساطة، كان هو المؤسس الأولى والأهم التي لا يمكننا إغفالها.

المؤتمرات الصهيونية

تعد المؤتمرات الصهيونية سلسلة من الاجتماعات التي عقدتها الحركة الصهيونية لمناقشة ووضع خطط واستراتيجيات لتحقيق أهدافها السياسية في تأسيس دولة يهودية في فلسطين. كانت هذه المؤتمرات تجمع قادة ونشطاء الحركة الصهيونية من مختلف أنحاء العالم. وكان الهدف الرئيسي لهذه المؤتمرات هو توحيد جهود المهاجرين اليهود في فلسطين وخارجها وتعزيز التواصل والتنسيق بينهم. تم عقد العديد من المؤتمرات الصهيونية على مدار فترة طويلة من عام 1897 حتى المؤتمر الثاني والثلاثين في عام 1992.[10]

المؤتمر الصهيوني الأول ١٨٩٧

عُقد المؤتمر الصهيوني الأول في عام 1897 في بازل، سويسرا، بمشاركة نحو 200 مندوب من مختلف دول العالم. ترأس المؤتمر زعيم الحركة الصهيونية، ثيودور هرتزل، الذي كانت له رؤية عميقة وطموحة لمستقبل الشعب اليهودي. تعد هذه الفعالية الأولى من نوعها تأكيدًا رسميًا على أهداف الحركة الصهيونية الرامية لتأسيس دولة يهودية قائمة على أرض فلسطين. كان لدى المشاركين في المؤتمر رؤية واضحة وجديدة لتحقيق هذا الحلم الطويل المنتظر. تمت مناقشة الكثير من القضايا الهامة خلال المؤتمر، حيث تم تبادل الأفكار والرؤى من أجل البحث عن حلاً شاملاً ومستدامًا لأزمة الشعب اليهودي. تم اعتماد "البروتوكولات بازل" خلال هذا الحدث التاريخي، والتي تعتبر مرجعًا حاسمًا لقرارات المؤتمر

[10]نضال داود المومني، الحركة الصهيونية وفلسطن في العالم العربي بين عامي 1914-1897، مجلة المنار مثالا: دراسة تاريخية تحليلية،مجلة دراسات بيت المقدس، 21،2021-1، ص127-150.

وخططه المستقبلية. وفي إطار تنفيذ هذه القرارات، تم تشكيل "الهيئة الصهيونية" التي كانت تهتم بتنفيذ الاستراتيجيات المتفق عليها خلال المؤتمر. كانت لدى هذه الهيئة رؤية واضحة للمستقبل والخطوات المطلوبة لتحقيق حلم تأسيس دولة يهودية قوية في أرض فلسطين. بعد المؤتمر، بدأ النضال الصهيوني بشكل حقيقي وتدريجي، حيث عملت الهيئة الصهيونية على جمع الدعم الدولي وتنظيم المهاجرين اليهود إلى فلسطين. كان واضحًا أن الشعب اليهودي في جميع أنحاء العالم يبحث عن وطن آمن ومستقبل أفضل، وكان المؤتمر الصهيوني الأول في بازل هو الخطوة الأولى نحو تحقيق ذلك.

المؤتمرات الصهيونية حتى المؤتمر الثاني والثلاثون ١٩٩٢

عُقدت سلسلة طويلة من المؤتمرات الصهيونية بعد المؤتمر الأول الذي عُقد في سلسلة المؤتمرات، واستمرت حتى المؤتمر الثاني والثلاثين الذي عُقد في عام 1992. وقد كانت هذه المؤتمرات فرصاً هامة لقادة الحركة الصهيونية لتقييم التقدم المحرز نحو تحقيق أهدافهم ومواجهة التحديات الكبيرة التي كانوا يواجهونها. وتم خلال هذه المؤتمرات مناقشة مجموعة واسعة من القضايا المرتبطة بقضية فلسطين والأراضي المحتلة والهجرة اليهودية إلى فلسطين، وقد ساهمت تلك المناقشات في وضع الأسس اللازمة لتحديد السياسات الصهيونية التي تم اعتمادها فيما بعد، والتي ساهمت في تأسيس دولة إسرائيل في عام 1948 وما تلاها من تطورات تاريخية. وقد لعبت هذه المؤتمرات دوراً حاسماً في بناء الاستراتيجيات والخطط لجعل حلم إسرائيل واقعاً يمكن للشعب اليهودي أن يحيا ويزدهر فيه.

الصهيونية وتأثيرها الاستعماري في فلسطين

الأساس الاستعماري للحركة الصهيونية

تأسست الحركة الصهيونية على أساس استعماري بحيث كانت تهدف إلى تأسيس مستوطنة يهودية في فلسطين واستعادة الوطن القومي للشعب اليهودي. اعتبروا أن فلسطين موطنهم التاريخي وكانوا يرون أنهم لهم الحق في العودة إليه. تحقق هذا الإرث الاستعماري من خلال استعمار الأرض واستيلاء اليهود على الأراضي الفلسطينية والقطاعات الرئيسية للاقتصاد الفلسطيني. تأسست الحركة كمنظمة سياسية مهتمة بتحقيق الأهداف الاستعمارية المنصوص عليها في بروتوكولات مؤتمر فيّير. مما ساهم في تكوين الأساس الاستعماري لهذه الحركة الناشئة.[11]

الأهداف الاستعمارية للحركة الصهيونية

كانت الحركة الصهيونية تهدف في أساسها الى تأسيس مستوطنة يهودية في فلسطين واستعادة الوطن القومي للشعب اليهودي. كما رغبت في استعمار الأرض الفلسطينية والاستيلاء على الموارد الطبيعية والقطاعات الرئيسية للاقتصاد الفلسطيني. تشملت الأهداف الاستعمارية الأخرى للحركة الصهيونية تأمين الدعم الدولي وتكوين الهيئات الصهيونية المؤثرة. كما رآهم الصهاينة الأرض المقدسة كحق تاريخي وديني للشعب اليهودي وهذا كان أحد الدوافع الرئيسية لتحقيق الأهداف الاستعمارية.

التأثيرات الاستعمارية على الشعب الفلسطيني

أثرت الحركة الصهيونية بشكل كبير على الشعب الفلسطيني وأراضيهم. تم استعمار الأرض الفلسطينية واستيلاء اليهود على أراضيها، مما أدى إلى تهجير السكان الفلسطينيين وفقدهم لممتلكاتهم. كما تأثرت الحرية والاستقلالية الفلسطينية نتيجة

[11] سمر بهلوان؛ محمد حبيب صالح، دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية، منشورات جامعة دمشق،1998، ص53.

للحكم الاستعماري الذي فرضته الحركة الصهيونية. تم تجاهل حقوق الشعب الفلسطيني وتم تهميشهم في السياسة والاقتصاد والمجتمع. ساهمت هذه التأثيرات الاستعمارية في خلق صراع وتوتر دائم في المنطقة بين الصهاينة والفلسطينيين.

الدور البريطاني في دعم الحركة الصهيونية

لعب الدور البريطاني دورًا حاسمًا في دعم الحركة الصهيونية. فبعد نهاية الحرب العالمية الأولى، سعت بريطانيا إلى توسيع نفوذها في الشرق الأوسط وأبرمت اتفاقية بلفور مع الحكومة الصهيونية. بهذه الاتفاقية تم الاعتراف بدعم بريطانيا لتأسيس "وطن قومي للشعب اليهودي في فلسطين"، بحيث يسمح بانتقال المستوطنين اليهود إلى فلسطين. قدمت بريطانيا الدعم العسكري والسياسي للصهاينة وعملت على إنشاء بنى تحتية ومرافق للمستوطنات الصهيونية. توقف هذا الدعم البريطاني بعد الحرب العالمية الثانية وزيادة المقاومة الفلسطينية.

النشاطات الصهيونية المبكرة في فلسطين

تتناول هذه الفقرة النشاطات الصهيونية المبكرة في فلسطين. بعد تأسيس حركة الصهيونية في أواخر القرن التاسع عشر، بدأت هذه الحركة بالتوسع في فلسطين في أواخر القرن التاسع عشر وأوائل القرن العشرين، وذلك بمهمة الاستيطان اليهودي في الأراضي الفلسطينية. تضمنت هذه النشاطات تأسيس المستوطنات الصهيونية والاستيلاء على الأراضي الفلسطينية، وساهمت في تغيير الحياة الفلسطينية بشكل عام.[12]

تأسيس المستوطنات الصهيونية في فلسطين

تتناول هذه الفقرة تأسيس المستوطنات الصهيونية في فلسطين. بدأت حركة الصهيونية في فتح أكبر عدد ممكن من المستوطنات الصهيونية في أراضي فلسطين، وذلك بهدف توطين اليهود في أرضهم التاريخية وتعزيز وجودهم في المنطقة. تم تأسيس المستوطنات على أراضي مشتراة أو مأخوذة بطرق أخرى، وشملت المدن والقرى والمستوطنات الزراعية. وقد ترتب على ذلك تغيير كبير في السكان والتركيبة السكانية في فلسطين.

الاستيلاء على الأراضي الفلسطينية

تتناول هذه الفقرة الاستيلاء على الأراضي الفلسطينية من قبل الحركة الصهيونية. شكلت هذه النشاطات تحديًا كبيرًا لحقوق الأراضي الفلسطينية والسكان الأصليين، حيث تم استخدام وسائل مختلفة للاستيلاء على الأراضي من قبل المستوطنين اليهود. تضمنت هذه الوسائل شراء الأراضي من الفلاحين الفلسطينيين وشراءها من الأجانب واستغلال القوانين الاستعمارية للحصول على الأراضي. ترتب على ذلك تشريد العديد من الفلسطينيين وفقدانهم لأراضيهم ووسطيتهم.

تأثير النشاطات الصهيونية على الحياة الفلسطينية

تتناول هذه الفقرة تأثير النشاطات الصهيونية على الحياة الفلسطينية. أدت النشاطات الصهيونية المبكرة في فلسطين إلى تغييرات كبيرة في الحياة الاقتصادية والاجتماعية والثقافية والسياسية للسكان الفلسطينيين. تسببت هذه النشاطات في نزوح العديد من الفلسطينيين عن أراضيهم وسيطرة اليهودية على مواردهم الطبيعية وممتلكاتهم. أدت أيضًا إلى تغيير في توزيع السكان والتركيبة الديمغرافية في فلسطين.

الصهيونية قبل مؤتمر بال وعوامل نجاحها

[12] رشيد رباح، تيودور هرتزل ودوره في الحركة الصهيونية (1860-1904م)، رسالة ماجستير، جامعة محمد بو ضياف، الجزائر،2018،ص 47 ومابعد..

الصهيونية قبل مؤتمر بال كانت حركة سياسية ساهمت في إبراز قضية الاستعمار اليهودي في فلسطين. اعتمدت الحركة بشكل رئيسي على الدعم الدولي والحروب العالمية لتعزيز أهدافها. تكونت الهيئات الصهيونية المؤثرة، مثل الحركة الصهيونية العالمية والوكالة اليهودية، لتمثيل وتنظيم الجالية اليهودية ودعم الاستيطان الصهيوني. تلك العوامل ساهمت في تحقيق النجاحات المبكرة للصهيونية وجعلتها تلقى دعمًا دوليًا واسعًا لاحقًا.[13]

الدعم الدولي للحركة الصهيونية

حظيت الحركة الصهيونية بدعم دولي هام في فترة قبل مؤتمر بال. تلقت الحركة الدعم من بعض الدول الأوروبية، مثل بريطانيا وفرنسا، التي أعطت تأييدها للأهداف الصهيونية في توثيق وجود الدولة اليهودية في فلسطين. كان للحركة أيضًا دعم من بعض المنظمات اليهودية العالمية، مثل المؤتمر الصهيوني العالمي وحركة الشباب الصهيوني. تلك الدعم الدولي ساهم في تعزيز قوة وتأثير الحركة الصهيونية في فلسطين.

تأثير الحروب العالمية على الصهيونية

تأثرت الصهيونية بشكل كبير بالحروب العالمية التي وقعت قبل مؤتمر بال. خلال الحرب العالمية الأولى والحرب العالمية الثانية، استفادت الحركة الصهيونية من تغيرات الأوضاع في العالم ومن الاهتمام الدولي بالحل القومي اليهودي في فلسطين. تسببت تلك الحروب في زيادة الضغط على القوى الاستعمارية الحاكمة وفتحت الباب أمام تعزيز موقف الصهيونية وتنفيذ أهدافها الاستعمارية في الأرض المقدسة.

تكوين الهيئات الصهيونية المؤثرة

تكوينت الهيئات الصهيونية المؤثرة في فترة قبل مؤتمر بال وساهمت في تعزيز الحركة الصهيونية. تأسست الحركة الصهيونية العالمية باعتبارها هيئة رئيسية لتنظيم وتمثيل الجالية اليهودية في فلسطين. أما الوكالة اليهودية فقد تأسست لتعزيز الاستيطان الصهيوني وتنمية المؤسسات والبنية التحتية للدولة اليهودية. تلك الهيئات الصهيونية القوية كان لها تأثير كبير على شكل وتوجه الحركة الصهيونية في فلسطين.

التحديات المستقبلية للصهيونية وتأثيرها على الشرق الأوسط

مع استمرار الصراع الإسرائيلي الفلسطيني وعدم تحقيق تسوية سياسية دائمة في المنطقة، تواجه الصهيونية تحديات مستقبلية كبيرة .أحد أهم هذه التحديات هوعدم تحقيق سلام دائم ومستدام بين إسرائيل والفلسطينيين، وإنهاء الاحتلال وإقامة دولة فلسطينية مستقلة في الضفة الغربية وقطاع غزة .بالإضافة إلى ذلك، يجب حل قضية اللاجئين الفلسطينيين وتحديد حقوقهم وتعويضهم عن الخسائر التي لحقت بهم .وتحتاج الصهيونية أيضًا إلى التعامل مع العنف والصراعات المستمرة في المنطقة وتحديات الحروب المتنامية .بطبيعة الحال، كل هذه التحديات ستؤثر على الشرق الأوسط بشكل عام وعلى دور إسرائيل كدولة صهيونية في المنطقة .ستتطلب حل هذه التحديات تعاون وجهود دبلوماسية دولية مكثفة لتحقيق السلام والاستقرار والتخلي عن الأطماع التوسعية المستمرة.[14]

خاتمة

---

[13]67سمر بهلوان؛ محمد حبيب صالح، دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية، منشورات جامعة دمشق،1998، 81,.

[14]أبو القاسم قاسم زاده، آفاق المشروع الصهيوني في الشرق الأوسط، مؤتمر "كلمة سواء" السنوي الخامس: "المقاومة والمجتمع المقاومة، بيروت، لبنان."، 24 تشرين الثاني،2000.

ختامًا، يظهر هذا البحث أهمية فهم الصهيونية كحركة سياسية وثقافية في تاريخ المنطقة وتطورها السياسي.وأنه تأسست الصهيونية كرد فعل على التحولات والتمييز الديني والثقافي التي واجهت الجالية اليهودية في أوروبا، ومن خلال تحليل تفاعلها مع الظروف الاجتماعية والسياسية، يمكن فهم عمق التحديات التي شهدتها المنطقة وتأثير الصهيونية عليها.

إن التأثيرات الواسعة للصهيونية لا تقتصر على إنشاء دولة إسرائيل، بل تمتد إلى التوترات والصراعات التي استمرت حتى الوقت الحاضر. من خلال هذا البحث، نفهم كيف شكلت الصهيونية تطور المنطقة وتأثيرها عليها، ونوقف عند التحديات المستقبلية التي يجب التعامل معها بشكل فعال..

باختصار، يعتبر فهم الصهيونية وتأثيرها على المنطقة جزءًا أساسيًا من فهم تاريخ المنطقة وتحدياتها المستقبلية، وهو موضوع يستحق البحث المستمر والتحليل العميق.

المراجع

بهلوان، س.، & صالح، م. ح .(1998) .*دراسات في تاريخ القضية الفلسطينية* .منشورات جامعة دمشق.

نصار، ن .(2014) .*الصهيونية* .مؤسسة هنداوي، المملكة المتحدة.

المومني، ن. د. (2021). الحركة الصهيونية وفلسطين في العالم العربي بين عامي 1897-1914: مجلة المنار مثالا: دراسة تاريخية تحليلية .*مجلة دراسات بيت المقدس، 21*(1)، 127-150.

زاده، أ. ق. ق. (2000، 24 تشرين الثاني). آفاق المشروع الصهيوني في الشرق الأوسط. مؤتمر "كلمة سواء" السنوي الخامس: "المقاومة والمجتمع المقاومة"، بيروت، لبنان.

رباح، ر .(2018) .*تيودور هرتزل ودوره في الحركة الصهيونية (1860-1904م)* .رسالة ماجستير، جامعة محمد بو ضياف، الجزائر.

المراجع التي تكرر ذكرها تم ترتيبها مرة واحدة مع الحفاظ على المعلومات الواردة كما هي.

تم ضبط الصياغة حسب نظام APA للمصادر العربية.

أشكال الدعم وإضفاء الشرعية على الصهيونية

هيثم نجار*

التعريف بموضوع البحث

يتناول بحثنا موضوعاً هاماً من مواضيع التاريخ وهو تاريخ نشوء وتشكل الحركة الصهيونية كما ترصد هذه الدراسة الدعم الكبير الذي حصلت عليه الصهيونية وكيف تحولت من عصابات خارجة عن القانون لها اهداف إجرامية الى منظمة سياسية لها تأثيرها الكبير حتى في اقوى القوى العالمية صاحبة القرار كما ستتضمن دراستنا اهم الدول الداعمة لهذه المنظمة والتي ترتبط أهدافهم الاستعمارية بتوجهات هذه المنظمة ليشكلا معا كيان استعماري ينتهك شرعية الدول وسيادتها وينتزع منها أراضيها وقرارها ويدنس مقدساتها ويستعبد الانسان فيها ويتم ذلك كله باسم الشرعية الدولية وحقوق الانسان وحق تقرير المصير بالإضافة الى ذلك كله سنسلط الضوء في دراستنا الى مراحل الدعم الذي تلقته الصهيونية حتى تكتسب الصفة الشرعية وسنقدم في بحثنا وبالأدلة المصالح المشتركة التي تربط هذه الدول الاستعمارية بهذه المنظمة الاجرامية كما سنؤكد في بحثنا خطورة هذه المنظمة على عروبة فلسطين بشكل خاص وعلى المنطقة العربية بشكل عام

الكلمات المفتاحية

الصهيونية- الاستعمار-المنظمات- الدعم – الشرعية-بريطانيا – فلسطين.

الأسباب التي دفعتني لاختيار هذا البحث

- لتسليط الضوء على هذه المنظمة الاجرامية وعلى دورها السياسي الذي تقوم به.
- لفضح الدور الاستعماري الذي قامت به الدول الكبرى لإضفاء الشرعية على الصهيونية.
- للتعريف بمراحل تشكل هذه المنظمة.
- لبيان الفكر المتطرف الذي تحمله هذه المنظمة.
- لكشف زيف المنظمات الدولية التي تنادي بحقوق الانسان.

الحدود الزمانية والمكانية لموضوع البحث

اتخذ البحث الحالي حدوداً له، تتلخص في:

الحدود الزمانية للبحث: امتدت منذ السبي البابلي الاول حتى الوقت الحاضر.

* Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kudüs ve Filistin Çalışmaları Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, haytham1693@gmail.com

الحدود المكانية للبحث: هي الأماكن التي مارست فيها الصهيونية نشاطها منطلقة من اوربا الغربة واوربا الشرقية والولايات المتحدة الامريكية وصولا الى المنطقة العربية بالكامل.

إشكالية البحث

تتلخص مشكلة البحث في الأسئلة التالية:

- لماذا كانت بريطانيا وبقية الدول الكبرى تسعى لدعم المنظمة الصهيونية؟
- وهل كان للأطراف العربية دور إيجابي في تشكل هذه المنظمة؟
- كيف أسهمت هذه المنظمة في تفتيت المنطقة العربية واستمرار السيطرة الاستعمارية فيها؟
- ما الحلول المناسبة لمواجهة هذه المنظمة؟
- وهل كانت الصهيونية خطرا على الدول الاوربية فأرادت ابعادها وتوجيهها نحو الشرق؟

أهمية البحث:

تتلخص أهمية هذا البحث فيما يلي:

- تنطلق أهمية بحثنا كونها تسلط الضوء على فترة تاريخية مهمة جداً في تاريخ المنطقة العربية.
- كونها دراسة تكشف بالأدلة ما قامت به هذه المنظمة الاجرامية من جرائم وانتهاكات.
- كما تلقي الضوء على ترابط المصالح الاستعمارية مع اهداف المنظمة الصهيونية.
- كما تبحث هذه الدراسة اشكال الدعم الذي حصلت عليه الصهيونية في مراحل تشكلها.
- لكشفها زيف ادعاءات المنظمات الدولية التي تنادي بحقوق الانسان وفي نفس الوقت تتآمر عليها.

أهداف البحث

تحدد أهداف البحث في العناصر التالية:

- التأكيد على أهمية الدعم الذي حصلت عليه الصهيونية.
- إظهار الترابط بين المصالح الاستعمارية واهداف المنظمة الصهيونية.
- إظهار الدور الكبير الذي قامت به الصهيونية في تشكيل الكيان الصهيوني المسمى اسرائيل.
- التعريف بالخطة التي انطلقت منها الصهيونية في تشكلها.
- التعريف بنوعية الدعم الذي حصلت عليه الصهيونية لتحصل على الصفة الشرعية.
- التحذير من المخاطر التي تنطوي عليها حصول هذه المنظمة على الصفة الشرعية.

متن البحث

مفهوم الصهيونية

معنى كلمه صهيون

قبل أن نعرف الصهيونية يجب أن نتعرف على معنى كلمه صهيون ومن أين أتت هذه التسمية إن كلمة صهيون لها ثلاثة معاني:

صهيون هي كلمة كنعانية الأصل انتقلت الى اللغة العبرية وتعني الحصن أو الرابية التي تقوم عليها أورشليم وقد ينطبق الاسم على كامل المدينة اورشليم كما ترمز الى مملكة بني إسرائيل في عهد داوود وسليمان وإعادة بناء هذه المملكة من جديد. [1]

أما مفهوم الصهيونية بالمعنى السياسي فهي الفلسفة القومية لليهود والتي أخذت من التوراة وخاصه في مسيرتهم مسيره التغرب والشتات كما أخذت الكلمة من بروتوكولات حكماء صهيون وهي المنهج الذي سارت عليه.[2]

تعريف الصهيونية:

هي حركه استعماريه توسعيه عنصريه يهودية تسعى بكل الوسائل الممكنة لتجميع يهود العالم في دولة واحدة وهي فلسطين وتدعو لإعادة الشعب اليهودي الى فلسطين كما يزعمون كما تسعى لحكم العالم والسيطرة عليه ويكون مركز حكمها القدس كما ورد ذكر صهيون في التوراة وتكرر ذكره في الاسفار اليهودية الدينية ويزعمون أن الشعب اليهودي عرق نقي وأن لهم حقوق تاريخية في أرض فلسطين.[3]

نشأة الحركة الصهيونية

لعل النشأة الاولى للصهيونية قديمة وتعود الى أيام التهجير أو الشتات على يد البابليين في القرن السادس قبل الميلاد كما تعود الى فتره القائد الروماني تيتوس سنه 70 م والذي أجلاهم عن بيت المقدس وإصرار النصارى بعدم إعادتهم الى بيت المقدس حتى الفتح الإسلامي أما الشكل المنظم للحركة الصهيونية فقد بدأ بعد المؤتمر التأسيسي الأول للحركة الصهيونية في مدينه بال بسويسرا عام 1897 على يد الصهيوني تيودور هرتزل.[4]

لقد نشأت الحركة الصهيونية بعد انعقاد المؤتمر الصهيوني الأول في مدينه بال السويسرية 1897م وكان ذلك المؤتمر هو النواه الأولى للحركة الصهيونية لكن كان هناك بوادر لتشكل تلك الحركة في فتره سابقه لذلك التاريخ تعود لعام 1806 م عندما اجتمع نابليون مع مجلس اليهود الأعلى ليتم بعد ذلك تأسيس المنظمة الصهيونية رسمياً.[5]

أهداف الصهيونية

الهدف الأول

استقطاب رجال الحكم والسياسة في الدول التي تمتلك القرار في العالم مثل بريطانيا وفرنسا والولايات المتحدة وكانت الصهيونية تعمل على استقطاب هؤلاء بوسائل مختلفة حيث كانت تتم دعوتهم إما بالإقناع او إغرائهم بمال أو نفوذ وأحيانا كانت

---

[1]-طاهر مصطفى نصار، الفكر الصهيوني الحديث بين عناصر القوة ونقاط الضعف، (مجلة كلية دار العلوم,2018),100

[2]- رمزي عبد الواسع قائد السويدي، الصهيونية، (صنعاء، كلية االمجتمع,2023) , 5.

[3]- مسعودة بلحاج، الحركة الصهيونية التصحيحية ودورها في احتلال فلسطين، (الجزائر، جامعة محمد بوضياف,2019),7

[4]- محمد علي باخريبه, الصهيونية بإيجاز, الطبعة 1 ,(الخبر, مكتبة الملك فهد,2001) 16 .

[5]- المرجع نفسه,16

تمارس الضغط عليهم وذلك لكسبهم الى صفها ولم يقف نشاط الصهيونية عند ذلك بل حاولوا التسلط على خيرات الدول في العالم وسلب قوت الشعوب من خلال تنفيذ مخططاتهم فالصهيونية كحركة تشبه الاخطبوط في تعاملها مع الشعوب.[6]

الهدف الثاني

لقد كان الهدف الثاني تثقيفياً حيث يعملون على تنمية الفكر الصهيوني وتعزيزه لدى اليهود وحمل هؤلاء اليهود على اعتناق أفكار الحركة الصهيونية ونشرها فمؤسسي الحركة الصهيونية يعتمدون على الفرد اليهودي لإقناعه بمفاهيمهم ثم يبدأ هو تنفيذ أفكارهم وقد كان لنشرهم هذه الأفكار واقتناع فئة كبيرة من اليهود بها دور كبير في وصول الصهيونية الى جزء كبير من أهدافها ومحاولتهم نقل هذه الأفكار التي تم زرعها في نفوس الصهاينة القدماء توريثها ونقلها الى الصهاينة الجدد لتستمر الحركة الصهيونية في سيطرتها وتنفيذ مخططاتها على حساب مصالح الشعوب وسيادة الدول وأكبر دليل على نجاح عملهم في

ذلك الحملات التي يتم التبرع من خلالها للكيان الصهيوني المسمى إسرائيل.[7]

الهدف الثالث

محاولة الحركة الصهيونية ربط أهدافها الاستعمارية التوسعية بمصالح الدول العظمى التي لها مركز السلطة والسيادة في العالم والتفاوض مع تلك الدول بما يحقق مصالح الطرفين فمثلاً عندما قامت الحركة الصهيونية بالتعامل مع بريطانيا حاولت أن تحصل منها على وعد بإقامه وطن قومي لهم على أرض فلسطين مستغلة قوة بريطانيا وسطوتها في ذلك العالم حيث كانت تمثل بريطانيا البلد الاستعماري الأول حتى أنها كانت تسمى الدولة التي لا تغيب عن مستعمراتها الشمس بريطانيا حيث حاول اليهود دعم بريطانيا في الحرب العالمية الأولى مادياً كما أنهم وعدوا بريطانيا بانهم سيكون الحماه لمصالحهم في الشرق بالقرب من قناه السويس وحمايه لمصالحهم على طريق الهند لذلك قامت بريطانيا بتقديم وعد بلفور لهم حيث تم وعدهم من قبل وزير خارجيه بريطانيا بلفور بإعطائهم فلسطين لإقامه وطن قومي لهم فيها وتابعت بريطانيا تنفيذ ذلك المخطط بالتعاون مع الحركة الصهيونية حيث تم تنشيط الهجرة اليهودية بشكل كبير الى أرض فلسطين وتم تمليكهم الأراضي من الفلسطينيين وذلك خلال فتره الانتداب البريطاني على فلسطين وضمنت ذلك الوعد ضمن الاتفاقيات السياسية التي عقدتها مع فرنسا وبموافقه المنظمات الدولية مثل عصبه الأمم لتسلم أرض فلسطين بعد انسحابها منها وإعلان إنهاء انتدابها على فلسطين الى الصهاينة الذين سلحتهم وسلمتهم الأماكن العسكرية التي كانت بحوزتهم.

كما دعمت بريطانيا هذا الكيان بالأسلحة والمعدات كما وفرت له الغطاء السياسي والدعم العسكري ليتم بعدها إعلان إقامة الكيان الصهيوني المسمى بإسرائيل حيث بدأت غالبيه الدول في العالم بالاعتراف بهذا الكيان المغتصب لأرض غيره على أنه دوله شرعيه وذات سيادة.[8]

الهدف الرابع

---

[6]- محمد علي باخريبه, المرجع السابق, 42.43 .

[7]- نفس المرجع، 44.45.

[8]- محمد علي باخريبه, المرجع السابق, 46-47.

أعطت الحركة الصهيونية وعودها للعالم المسيحي بانها الحامية الجديدة للأماكن المقدسة المسيحية في فلسطين وإن تلك الأماكن ستبقى تحت تصرف اليهود الذين سيحمونها من العرب المسلمون خاصه أنها قامت بحملة تشويه لصورة الأماكن المقدسة خلال وجودها تحت الحكم الإسلامي وأظهرت أن المسلمون ينتهكون حرمات تلك الأماكن المقدسة وأن اليهود جاؤوا لتخليص هذه الأماكن المقدسة من سطوة المسلمين وسيطرتهم وهذه الادعاءات كانت تتماشى مع أهداف الحروب الصليبية حيث ادعى الصليبيون أنهم جاؤوا لتخليص الأماكن المقدسة من سيطرة المسلمين وتحريرها واليوم تحاول الصهيونية بعد أن تمكنت من إقامه ما يسمى بدولة إسرائيل أن تتابع ذلك الدور الذي تدعيه وطبعاً ذلك الادعاء هو مخالف للحقيقة وأساسا لا يهم اليهود أي أماكن مسيحية في فلسطين إنهم فقط يريدون تحقيق أهدافهم بإقامه الوطن المزعوم لهم والتي تسمى بأرض الميعاد على أرض فلسطين.[9]

الهدف الخامس

وهو الهدف الأسمى الذي تحاول الحركة الصهيونية تنفيذه وهو إقامة الدوله اليهودية على أرض فلسطين وتوسع تلك الدولة في المستقبل لتصبح دوله إسرائيل الكبرى وقد تمكنت الحركة الصهيونية من تحقيق هذا الهدف مستفيدة من سطوه القوة السياسية والعسكرية الكبرى في العالم مثل بريطانيا وفرنسا والولايات المتحدة الأمريكية إضافة الى دعم بقية الدول الأوروبية كما حصلت على دعم لذلك الكيان من قبل المنظمات الدولية في العالم مثل منظمه الامم المتحدة وغيرها. [10]

كيف تمكنت الصهيونية من تحقيق أهدافها والحصول على الشرعية

لقد عملت الصهيونية بمختلف الوسائل الممكنة للوصول الى أهدافها فقد عملت الصهيونية على:

- تعزيز الاستيطان في فلسطين وقد بدأ ذلك الاستيطان في الفترة التي سبقت إنشاء ذلك الكيان الصهيوني على أرض فلسطين بتشجيع الهجرات وتملك الأراضي وتشجيع الهجرات الدينية إضافة لاستيطان التجار والحرفيين والزارعين على أرض فلسطين بتشجيع من بريطانيا.

- توحيد اليهود وتنظيمهم في العالم.

- كرست الحركة الصهيونية جهودها في إنشاء الكثير من المؤسسات والمنظمات العاملة على توحيد اليهود في عدد كبير من بلدان العالم ليكون أداتها في المستقبل في تحقيق أهدافها في السيادة والسيطرة على العالم. [11]

لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني

تتردد الكثير من التساؤلات عن طبيعة العلاقات التي تربط الغرب مع الكيان الصهيوني وما هي الأسباب التي تقف وراء تلك العلاقة الوثيقة لدرجه أن الغرب يجاهر بهذه العلاقة تجاه الكيان الصهيوني دون أدنى رادع خلقي أو إنساني تجاه الجرائم التي يرتكبها فما هي أهم العوامل التي تقف وراء ذلك الترابط:

---

[9]- نفس المرجع, 47-48 .

[10]- نفس المرجع, 48- 49.

[11]- محمد علي باخريبه, المرجع السابق,

أولاً: نقطة الذنب المتوارثة تجاه اليهود: لقد عاش اليهود في الغرب الأوروبي حياة مريرة فيها الكثير من المآسي وقد تعرضوا هناك لكل أشكال الاضطهاد والاحتقار والتمييز إضافة الى النبذ الاجتماعي فقد كانوا يتهمون هناك بأنهم قتلة المسيح عليه السلام كما كانوا يتهمون بأنهم وراء كل أنماط التآمر والسقوط الأخلاقي وأنهم يديرون نشاطات مدمرة للمجتمعات ولا تزال ترتبط في الذاكرة قبل عقود من الزمن اقتياد عدد من اليهود الى محارق النازية بالرغم من أنهم كانوا يدعون الإنسانية ولذلك وبسبب كثرة الجرائم التي ارتكبها الغرب بحق اليهود اصيب بعقدة الذنب نحوهم ولذلك وكتعويض عما فعلوه بهم فقد أقاموه على فلسطين على حساب حرية شعبها وسيادته واستقلاله إنه نوع من التعويض لليهود عما أصابهم على يد الغرب المسيحي.[12]

ثانياً: التشابك بين اليهودية والمسيحية: لقد قررت الكنيسة وضع ما سمي بالعهد القديم أو النسخ التي تعرف في التوراة في كتاب واحد مع العهد الجديد أو ما يسمى بالإنجيل لذلك نظر المسيحيين الى التراث الديني اليهودي والمسيحي كوحدة واحدة لا تتجزأ واعتبروا أن اليهود هم أصحاب فلسطين الحقيقيين ما دام أن هذا الوعد قد أتى من الله (أرض الميعاد) وبرغم أن الكثير من الغربيين لا يزالون يعتبرون أن اليهود هم قتلة المسيح إلا أنهم كانوا يؤمنون بوجود نوع من القرابة الروحية والأصول الحضارية والدينية المشتركة بينهم وبين اليهود وبرغم كرههم لليهود إلا أن دعمهم كما يزعمون نابعاً من نبوءات دينية لانهم يعتبرون ذلك شرطاً لنزول المسيح الى الأرض إن هذا الدمع هو نوع من التعجيل بعودة المسيح.[13]

ثالثاً: الصورة الديمقراطية للكيان الصهيوني: فبالرغم من كل الفضائح والجرائم التي ارتكبها الصهاينة بحق الشعب الفلسطيني إلا أن الإعلام الغربي ما زال يروج في إعلامه بصوره زاهية لذلك الكيان وأنه يقوم على العلم والتحضر والازدهار وأن حضارته هي جزء من حضارة الغرب وأن ذلك الكيان المتحضر يعيش في بيئة صحراوية متخلفة كلها وعلى الرغم من معرفة الغرب بحقيق ذلك الكيان الصهيوني وبأنه كيان عنصري وأن الديمقراطية التي يتم تصويرها شكلية واعتبرها الغرب اعتداء على قيم الحرية والديمقراطية.

رابعاً: تفوق اليهود: لقد أثبتت الدراسات الأكاديمية عن الإنتاج البحثي في جامعات الكيان الصهيوني يفوق نظيره في الجامعات العربية بحوالي 200 ضعف هذا من حيث الكم ويختلف كثيراً أيضاً من حيث النوع.

لقد حصل ما لا يقل عن 222 يهودياً من أب أو أم يهودية على جائزه نوبل كما أن عدد كبير منهم وصلوا الى دوائر السياسة والإعلام في أهم مدن بلدان العالم واستطاعوا الوصول الى أعلى المناصب التي تجعلهم قادرين على التأثير في المجتمع وبذلك فإن اليهود أثبتوا تفوقهم وأصبح لهم كلمه في دوائر صنع القرار في العالم.

خامساً: تشغيل التجنيد والابتزاز: حيث تمكنت إدارة الصهيونية من تمكين الكفاءات لأصحاب الفكر الصهيوني الوصول الى مواقع قيادية فتعهدتهم بالرعاية والتوجيه والدعم المادي والمعنوي لكسب ولائهم مقابل الاستفادة من خدماتهم لخدمه ذلك الكيان الصهيوني كما اعتمدوا على وسائل أخرى ومنها توريط تلك الكوادر والكفاءات بجرائم وفضائح مالية وأخلاقية ليضمن ولائهم إذا ما ابتعدوا عن الدائرة المرسومة لهم وهي خدمة ذلك الكيان وتلك السياسات وإن كانت تلك المصالح على حساب سيادة الشعوب **وحرية الإنسان.**

---

[12]- خالد سليمان، لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني، القدس العربي، العدد 11149

[13]- المرجع نفسه.

سادساً: ارتباط المقاومة الفلسطينية بالإسلام: فبعد نهاية حرب الباردة بين المعسكر الغربي بزعامة أمريكا والمعسكر الشرقي بقياده الاتحاد السوفيتي في نهاية الثمانينات رأت الولايات المتحدة الأمريكية أنه يجب الانشغال بعدو جديد لذلك تم اختيار الإسلام ليكون هذا العدو وتم تحويل أتباعه على انهم إرهابيين لدرجه أن جزء من الحركات المنحرفة والتي تدعي الإسلام قد أسهمت في تعزيز تلك الصورة الخاطئة عن الإسلام والمسلمين وأعطت الغرب الفرصة ليعمم تلك الصورة على كامل المسلمين ويشوه صورة الإسلام وبما أن المقاومة في فلسطين هي مقاومة إسلاميه لذلك كانت الصورة قاتمة حول تلك المقاومة بأنها مقاومه إرهابيه وخارجة عن القانون الدولي.[14]

هرتزل والتأييد الدولي للحركة الصهيونية

لقد أبدى يهود الغرب البارزين مثل عائلة روتشيلد الشهيرة الفاحشة الثراء اهتماما بمصير يهود أوروبا الشرقية حيث وفرت لهم ركيزة مالية وعملت على تقليل الهجرة اليهودية الى أوروبا الغربية وتحويل تلك الهجرات الى فلسطين وذلك لسببين لتجنب الآثار الوخيمة للعداء لهم من ناحيه ولربط اليهود بالمصالح الإمبريالية في الشرق حيث ساهم بارون موريس دي هيرش في تأسيس جمعية الاستيطان اليهودي وهدف هذه الجمعية تسهيل هجره يهود أوروبا الشرقية الى الأرجنتين وتشجيع المهاجرين على العمل الزراعي كما عملت على نقل اليهود الى أمريكا الجنوبية ليتحول العمل بعد وفاته الى تحويل اليهود لخدمة الاستيطان في فلسطين وبعد ذلك تم دمج مؤسستي روتشيلد وهرش باسم بيكو جمعية الاستيطان اليهودي في فلسطين حيث كانت أفكاره في البداية تدعو الى اندماج اليهود في المجتمعات التي يعيشون فيها واعتبر اندماج اليهود في المجتمعات التي يعيشون فيها أمر بالغ الصعوبة لذلك حول هرتزل موقفه من اللامبالاة الى اليهودية النشطة فأصدر كتاب باسم الدولة اليهودية والذي اعتبر هذا الكتاب بأنه إنجيل الحركة الصهيونية وكتابها المقدس حيث بين هرتزل في كتابه وضع اليهود واعتبر أن مشكله اليهود في العالم لن تحل إلا عن طريق إقامة دولة لهم في أرض يمتلكونها وحدهم.[15]

وبدأت الحركة الصهيونية تنشط لتحويل ذلك الكتاب الى برنامج عمل في كتابة متطلبات إعادة الدولة اليهودية حيث وضع فيه ما يلي:

1-المسأله اليهودية هي مسألة قومية وليست مسألة اجتماعية أو دينية

2- مسألة قومية فهي لا تحل ألا إذا كانت قضية سياسية على الصعيد العالمي

3- الوحدة التاريخية للشعب اليهودي حقيقة لا تنكر

4- القوة الدافعة للدولة اليهودية تتمثل بالبؤس الذي يعيشه اليهود

5- العداء للسامية من زاوية يهودية محصنة من القوى العاملة لمصلحة الدعوة الصهيونية وتوفر البيئة المناسبة لإنشاء الصهيونية

6- فكرة الدولة اليهودية تشعل تستحوذ اهتمام اليهود لتحقيق اهدافهم

---

[14]- خالد سليمان، المرجع السابق.

[15]- تماضر عبد الجبار إبراهيم، مفهوم الدولة في الفكر الصهيوني من بداية القرن الثامن عشر الى الحرب العالمية الأولى، ملحق العدد 52, (مجلة كلية التربية الأساسية, 2008) ,146-147.

7- خروج اليهود من اوطانهم الى فلسطين ليس انتقالهم من المدينة الى الصحراء

لذلك عمل هرتزل لإنجاح خطته في فيينا وباريس ولندن وتعرف على أحباء صهيون ورابطة الطلبة اليهود لذلك عمل على تكريس نشاطه بالتوجه الى الدول الأوروبية وعرض أفكاره عليها للحصول على دعمهم في مخطط إقامه الدولة اليهودية على أرض فلسطين وبدأ من ألمانيا كما اتصل مع البابا كما تواصل مع بريطانيا والنمسا وروسيا وروما وكل ذلك كان تمهيداً للتواصل مع السلطان العثماني عبد الحميد لأن فلسطين تقع ضمن سيطرة الدولة العثمانية لكن موقف السلطان العثماني كان واضحاً من مخطط الصهاينة اذ رفض أي مشاريع للصهاينة على أرض فلسطين معتبراً أن فلسطين هي عهدة بيده وأنها ملك للمسلمين ولا يمكن التفريط بها.[16]

بعد ذلك قرر هرتزل عقد مؤتمر عالمي للصهاينة حيث تم عقده في مدينه بال بسويسرا عام 1897 م ويعتبر هذا المؤتمر هو مؤتمر تأسيسي ودستوري للحركة الصهيونية وكان برنامج المؤتمر يهدف الى ما يلي:

1- إيجاد استعمار يهودي لفلسطين

2- إنشاء منظمه دائمة لتوحد اليهود من أجل قضية الصهاينة

3-الحصول على حق شرعي ومعترف به دولياً لاستعمار فلسطين

وبدأ هرتزل مشروعه من خلال التواصل مع ممثلي الدول الكبرى كما قام بتشكيل لجنة الاستعمار وإنشاء المصرف الاستعماري اليهودي ومقرهما في إنجلترا وكان يهدف في الدرجة الأولى الحصول على وعد من السلطان العثماني عبد الحميد بمنحهم حق الإقامة في فلسطين وإقامه مستوطنات فيها أما في الولايات المتحدة الأمريكية فبدا أن النمو الصهيوني فيها بطيئاً.

وبعد وفاه هرتزل عام 1904 انقسمت الصهيونية الى قسمين:

1- القسم الاول عرفت هذه الجماعة بالسياسيين وتأكد على ايجاد حل فوري للمسالة اليهودية سواء في فلسطين او في غيرها.

2- يؤكد أن الإقامة هي على أرض فلسطين حصراً وسمي هؤلاء بالعمليين.[17]

الدعم الأمريكي لإسرائيل

لقد كانت إسرائيل أكبر متلقي لمساعدات الخارجية الأمريكية فبعد الحرب العالمية الثانية تشير المؤشرات أن المساعدات الأمريكية بعد عام 1946م وصلت الى أكثر من 158 مليار دولار ومعظم المساعدات الأمريكية ذهبت باتجاه القطاع العسكري للمحافظة على التفوق النوعي لإسرائيل على جيرانهم من العرب وقد بدأ الدعم العسكري لإسرائيل منذ إنشائها الكيان الصهيوني عام 1948م فكانت أول دوله اعترفت بقيام دولة الاحتلال الإسرائيلي ثم أتبعها بعد ذلك حزم من الدعم السياسي والعسكري والاقتصادي إضافة الى التعاون المشترك في مجالات عديده مثل التعليم والصحة والطاقة والبحث العلمي وهذا يدلنا على اهتمام

[16]- المرجع نفسه, 148-149

[17]- تماضر عبد الجبار إبراهيم، المرجع السابق ,150 -152.

الولايات المتحدة الكبير لتثبيت وجود الاحتلال في الشرق الأوسط حيث تعتبر أمريكا تلك المنطقة منطقة حيوية ولها بها أهداف استراتيجية من نشاطات ومصالح اقتصاديه وعلاقات تجارية ونشاطات تبشيرية.[18]

ثم أصبحت تلك المنطقة فيما بعد منطقه صراع بين النفوذ الأمريكي والنفوذ السوفيتي وخاصه بعد اكتشاف النفط في المنطقة فدخلت شركات النفط الأمريكية الى المنطقة ولم تجد إسرائيل بداً لها من كسب الدعم من الولايات المتحدة الأمريكية حيث اصدار الحزب الجمهوري في الولايات المتحدة الأمريكية قرار يدعو فيه الى إيواء اليهود الذين تشردوا من أوطانهم كما دعا الى فتح أبواب فلسطين بهجرة غير مقيدة كما دعاهم الى تملك الأراضي في فلسطين كما رأت امريكا بالكيان الاسرائيلي حليفاً استراتيجياً تستطيع الاعتماد عليه لتنفيذ مصالحها وخاصة أن اسرائيل استطاعت الانتصار على العرب بعد حرب حزيران 1967 كما اعتبرت الولايات المتحدة الأمريكية أن إسرائيل تشكل خط دفاع متقدم ضد الشيوعية كما كان للكيان الصهيوني دور في ضعف دول المنطقة وإثاره النزاع السني الشيعي فيها.[19]

نابليون أول من يدعوا لبناء الدولة الهودية في العصر الحديث

لقد خاطب نابليون اليهود أثناء حملته على الشرق بأنهم ورثة فلسطين الشرعيين معتبراً أن قوى الطغيان هي التي سلبتهم أرض الأجداد ودعاهم الى حمل السلاح للدفاع عن النفس واستعادة أرض أجدادهم وقد اعتبر نابليون أن فرنسا ستقدم لليهود إرث إسرائيل والمطالبة بحقوقهم وطالب نابليون اليهود في أفريقيا وآسيا للقتال تحت لوائه وإعادة إنشاء مملكة القدس القديمة ويعتبر نابليون أول من طالب بإقامه الدوله اليهودية في فلسطين قبل وعد بلفور ب 118 سنة ولعل نابليون كان يهدف من ذلك الخطاب الى كسب اليهود الى جانبه والحصول على تأييدهم في حملته على المشرق وبالرغم من أن الهدف كان لمصالح استعماريه لفرنسا في كسب اليهود وليس الإيمان بحقوق لهم في فلسطين إلا أن اليهود اعتبروا أن ذلك الأمر يشكل لهم أملا في الاستيلاء على فلسطين وتشكيل الدولة اليهودية خاصة أن ذلك الإدعاء قد صدر من دولة استعماريه كبرى مثل فرنسا وسيكون لذلك الأمر صداه في أوروبا بفكرة الدولة اليهودية أيام إمبراطوريه نابليون الثالث الثانية وقد عبر أرنست لا هاران السكرتير الخاص لنابليون الثالث عن اعجابه بالشعب اليهودي وأكد على المكاسب التي ستجنيها أوروبا إذا ما أقام اليهود في وطنهم القديم حسب زعمه وتحدث عن اليهود كجنس وليس كدين بقوله يا لهم من مثل يحتذى ويا لهم من جنس إننا نحني رؤوسنا لكم أيها الرجال الأشداء وإن الباقين منكم يمكن أن ينهضوا من جديد ويعيدوا بناء بوابات القدس.[20]

تأييد الكونغرس لوعد بلفور

لقد كان وعد بلفور نقطة فاصلة ومحورية عند الحركة الصهيونية في تحقيق أعمالها ومصالحها بتشكيل دولة لها على أرض فلسطين وإذا كان الفضل في ذلك الوعد يعود الى بريطانيا فإن الدول الأخرى التي أيدت ذلك الوعد كان لها دور كبير في تثبيته ومن ثم تشكيل دولة لليهود على أرض فلسطين ولعل الولايات المتحدة الأمريكية بعد الحرب العالمية الاولى أصبحت من أكبر الدول الاستعمارية ذات الرأي في العالم لذلك كانت موافقتها على هذا الوعد في الكونجرس الامريكي نقطة مهمة بالنسبة الى اليهود حيث حصل هذا الوعد على 69 صوت من الشيوخ و31 صوت من النواب وقد وافقوا جميعاً على هذا الوعد حيث لم يكن

[18]- الجزيرة، الدعم الأمريكي لإسرائيل، الموسوعة, 25-10-2023

[19]- الجزيرة، المرجع السابق.

[20]- ريجينا الشريف، الصهيونية غير اليهودية، ترجمة: أحمد عبد العزيز، (الكويت، المجلس الوطني للثقافة ,1982), 112.

هناك خلاف بين الجمهوريين والديمقراطيين بالنسبة لوعد بلفور حيث استشهد كثير من هؤلاء بنبوءات توراتية ليبينوا أن اليهود سيصبحون الشعب الحاكم في فلسطين كما طالب هؤلاء حكومة الولايات المتحدة اتخاذ إجراءات تنسجم مع مضمون وعد بلفور كما أصدر الكونغرس قراراً آخر عام 1922 م ينص على أن الولايات المتحدة الأمريكية تحبذ إقامه وطن قومي للشعب اليهودي في فلسطين طبقاً للشروط التي يتضمنها وعد الحكومة البريطانية في 2 نوفمبر 1917 م والمعروف بوعد بالفور وفي 30 يونيو 1922 م أصدر مجلس النواب تصريحاً مشابهاً لتصريح مجلس الشيوخ ودعماً للإجماع بين مجلسي النواب ومجلس الشيوخ حول إعادة إنشاء وطن قومي لليهود في فلسطين وافق المجلسان النواب والشيوخ بالإجماع على ذلك ووقع عليه الرئيس الأمريكي ثم توالت القرارات لمصلحة الصهاينة في إقامه الوطن القومي ومنها قرار 1944 الذي يدعو الى فتح ابواب فلسطين لدخول اليهود اليها بحرية.[21]

الدعم البريطاني للحركة الصهيونية

بعد أن قامت إنجلترا بالانتداب على فلسطين أرادت تحقيق المصالح اليهودية على حساب سيادة الشعب الفلسطيني فتضمن صك الانتداب على فلسطين مادة تضمن إقامه الوطن القومي لليهود على أرض فلسطين حيث نصت المادة السادسة من صك الانتداب أن مهمة الإدارة البريطانية هي تشجيع الهجرة اليهودية الى فلسطين وفي ظروف مناسبة ومن ثم تشجيع توطينهم في الأراضي الفلسطينية كما قدمت الإدارة البريطانية الكثير من التسهيلات لليهود لتأسيس النفوذ اليهودي على أرض فلسطين وقدمت القروض الكثيرة عن طريق البنك الانجليزي الفلسطيني لتلك المنظمات والهيئات كما أشار صك الانتداب الإنجليزي الى الوكالة اليهودية في عدة مواد نذكر منها المادة الرابعة (تعترف الدولة صاحبة الانتداب رسمياً بهيئة مناسبة يكون لها الحق في إبداء الرأي وبذل المعونة للإدارة المدنية في جميع المسائل الاجتماعية والاقتصادية وغيرها مما يمس إقامه الوطن القومي اليهودي في فلسطين أو مصالح اليهود فيها) كما تنص المادة بعد ذلك على أن الهيئة التي يتم الاعتراف بها هي المنظمة الصهيونية أما المادة السادسة أشارت الى عدم المساس في حقوق ومراكز الطوائف الأخرى التي تعمل حكومة الانتداب على تسهيل الهجرة إليها وتشجيعها وبالاتفاق مع الوكالة اليهودية كما بينت المادة الحادية عشره أنه يجوز لحكومة الانتداب كلما رأت تعذر قيامها بالعمل التفاهم مع الوكالة اليهودية بشان تنفيذ مشروعات إنسانية واستغلالية للمرافق العامة ونذكر أيضاً أن بريطانيا هي التي أصدرت وعد بلفور وهو الأساس القانوني الذي قامت عليه ما يسمى بإسرائيل حيث تعتبر ذلك الأمر شرعياً لأن من أصدرته هي بريطانيا الدولة المنتدبة على فلسطين.[22]

لقد كانت أولى الإجراءات الغربية في التمهيد لاستعمار اليهود لفلسطين بفرض الدول الغربية على الدولة العثمانية ما عرف بالامتيازات الأجنبية وعلى رأس تلك الدول بريطانيا حيث قامت بتأسيس أول قنصلية غربية في القدس كما قامت بريطانيا بالضغط على السلطنة العثمانية من أجل عودة اليهود تحت حماية ومباركة السلطان العثماني.[23]

كما حدد المؤتمر الصهيوني الأول هدفه بإقامة الوطن القومي لليهود على أرض فلسطين بضمان من القانون العام وبمساعدة من الدول الكبرى واعترافها وذلك كله عن طريق الطرق الدبلوماسية كما حاولت انتزاع موافقة الدولة العثمانية على ذلك كما

---

[21]- الجزيرة المرجع السابق.

[22]- محمد علي الروسان، التحالف البريطاني الصهيوني الطريق الى اغتصاب فلسطين، جامعة البلقاء,6.

[23]- محمد علي الروسان، المرجع السابق,7

اعتبرت بريطانيا أن تجميع اليهود على أرض فلسطين هو دعم لمخططاتها الاستعمارية لأنها تعتبر أن إقامه اليهود حلفائها في المنطقة أفضل من إقامه الجيش البريطاني هناك لأنها تعتبرهم الحارس الأمين على مصالحها في الشرق وجاءت الخطوة الأولى لخدمة المشروع الصهيوني بعد اتفاقيه سايكس بيكو 1916م كما قامت بريطانيا بالاتصال بالولايات المتحدة الأمريكية لأقناع ويلسون بالوقوف الى جانب المشروع الصهيوني وقد انتهى ذلك الامر بإصدار وعد بلفور 1917م وبعد ان صدر ذلك الوعد بدأت بريطانيا تعاملها الرسمي مع الوكالة اليهودية والحركة الصهيونية وسمحت للجنه الصهيونية برئاسة وايزمان بزياره فلسطين للبدء بإقامة الوطن القومي اليهودي على أرض فلسطين كما قامت بريطانيا بما تمتلكه من علاقات تكريس نشاطها لخدمة المشروع الصهيوني كما اخذت بريطانيا العمل على المستوى الدولي حيث طلب الوفد البريطاني الى مؤتمر السلام في باريس إرسال عضو مسؤول في الوفد الامريكي كي يتعاون مع البريطانيين لتحقيق النقاط الأساسية التي يريد الصهاينة ضمها الى صك الانتداب وأن تبقى بريطانيا في إدارة البلاد حتى يصبح عدد اليهود كافياً لإقامة الوطن القومي على أرض فلسطين.[24]

أما في مؤتمر سان ريمو فقد تقدمت بريطانيا بمشروع انتدابها على فلسطين وشرق الاردن وفق صك الانتداب حيث صادقت عليه الأمم المتحدة على أساس وعد بلفور كما بدأت بريطانيا بتنفيذ وعد بلفور عبر خطوات سياسة كما قامت بإبلاغ العرب أن إقامه الوطن قومي لليهود أمر واقع ومفروغ منه وأيضاً استمالت الفلسطينيين المعتدلين وكسب تأييدهم كما أخذت بريطانيا بالتعاون مع الوكالة اليهودية في سن القوانين والأنظمة لحرمان العرب من حقوقهم ومنح اليهود تسهيلات كبيرة بالنسبة للهجرة والاستيلاء على الأراضي ودعم المنتجات الزراعية والصناعية اليهودية والتضييق على العرب كما عملت على فتح أبواب الهجرة الى فلسطين وامتلاك الأراضي في فلسطين بالتراضي أو بالإكراه كما كثفت العمل العسكري ضد المقاومة كما أصدرت وعلى لسان رئيس وزرائها على أن الحكومة البريطانية مسؤولة عن إقامة وطن قومي لليهود بموجب المعاهدات والاتفاقيات والمؤتمرات الدولية. [25]

التنظيمات الداعمة للحركة الصهيونية

الدعم اليهودي للمشروع الصهيوني:

لقد قام اليهود بتسخير كل مقدراتهم الفكرية والدبلوماسية والإعلامية والمادية والبشرية للوصول الى حلمهم الأسطوري ببناء الدوله اليهودية كما عملوا على تسخير الصحافة اليهودية في عواصم الدول الكبرى صاحبة صنع القرار الدولي لأثارة الحديث عن الحق التاريخي لليهود في أرض فلسطين لخلق أرضيه أمام الراي العام العالمي لتلك الدول بوجود حقوق لليهود في أرض فلسطين كما عمل اليهود على مساومة الدولة العثمانية في أواخر عهدها لتحقيق بعض الصفقات لصالح بناء الدولة اليهودية وخلال الحرب العالمية الاولى ادرك الصهاينة بان حلمهم في بناء دولتهم اصبحت سانحه فعرضوا خدماتهم على الحكومة البريطانية لذلك قام اليهود بتشكيل المؤسسات البنكية اليهودية في فلسطين لدعم استراتيجيتهم وتنفيذ مخططاتهم ومن ضمن تلك المؤسسات الشركة الأنجلو فلسطينية سنه 1903 حيث وفرت الأرضية المادية لمشاريع المنظمة الصهيونية كما تم تأسيس

[24]- المرجع نفسه,8

[25]- المرجع نفسه, 8

الصندوق الوطني اليهودي وخصص لشراء أراضي لليهود على أرض فلسطين كما تم تأسيس تعاونية مارهافيا التي تعهدت بتوسيع المستوطنات اليهودية ودعم قطاع الاسكان لليهود.[26]

مجهودات عائله روتشيلد في دعم المشروع الصهيوني

لقد اسهمت هذه العائلة البريطانية الاصل اليهودية الديانة برعاية مصالح اليهود في كل أنحاء العالم وبشكل خاص في فلسطين حيث قامت تلك العائلة بتشكيل اللجان في بريطانيا لدعم مصالح اليهود بفلسطين وشراء الأراضي لإقامه مؤسسات التعليم وبناء المستوطنات أما المساهمة الأكبر التي ساهمت فيها تلك العائلة فهي قيامها بالاتصال مع بريطانيا خلال فتره الحرب العالمية الاولى ووعدتها بالدعم المادي لها خلال فتره الحرب مقابل تأمين مصلحة اليهود بعد الحرب وفعلاً قدموا لها الامكانات المالية والبشرية حيث تم تجنيد عدد من اليهود في الحرب ضد الدوله العثمانية وخاصه في فلسطين.[27]

استغلال ماسي اليهود لتحقيق العطف الدولي وإحراز مصداقيه للمشروع الصهيوني

لقد قام الصهاينة باستغلال كل المآسي التي تعرضوا لها عبر الفترات التاريخية وعرضها امام الدول الكبرى واظهار أن اليهود عبر التاريخ مضطهدين وبحاجه الى حل لقضيتهم وقدموا لذلك الحجج للقبول بمشروعهم المخطط له من قبل فقد استغلوا عدة حوادث ومن ضمنها قيام الدوله العثمانية بإبعاد 686 يهودي من فلسطين كانوا قد قدموا إليها من روسيا كما عملوا على ربط تلك الأحداث مع وضع استراتيجية عمل مستقبليه تقوم على:

السعي لشراء الاراضي في فلسطين

توطين اليهود في فلسطين

تشجيع التعاونيات الفلاحية والبنوك الإسرائيلية والصندوق الوطني

الرفع من القوة المالية للمنظمة الصهيونية لصالح الاستيطان

كما تم التأكيد امام المؤتمر اليهودي الامريكي على الحقوق الدينية والسياسية لليهود في فلسطين ولم يكتفوا بذلك بل حاولوا انتهاز كل فرصه لتحقيق مصالحهم ومطالبهم.[28]

المناورات الصهيونية خلال الحرب العالمية الأولى

كان الصهاينة يدركون اهميه الحرب العالمية الاولى في تحقيق مصالحهم فباشر اليهود بالاتصال مع قادة دول الحلفاء والتفاوض معهم مستغلين حاجة هذه الدول الى الدعم والمساندة خلال الحرب وليقدموا مطالبهم ومشروعهم المستقبلي كبديل عن تلك الخدمات التي سيقدمونها لتلك الدول وبالفعل تمكن اليهود من الحصول على ركيزة لهم بعدها وهي الحصول على وعد من قبل بريطانيا بإنشاء الوطن القومي لهم عن طريق الوعد الذي قدمه وزير خارجيه بريطانيا معتبراً أن إقامه الدوله اليهودية سيكون أحد النتائج التي ستتمخض عن الحرب العالمية الاولى كما نال اليهود خلال تلك الحرب نفس العهود والمواثيق من قبل

[26]- بلعزوز العربي, تهويد فلسطين من الأسطورة الى التجسيد,,المجلد:13, العدد:2 (الجزائر, المجلة المغربية للدراسات, 2021), 118- 119 .

[27]. نفس المرجع, 119- 120.

[28]- بلعزوز العربي، المرجع السابق, 120- 121.

الحكومة الأمريكية والحكومة الفرنسية والحكومة الإيطالية وتلقوا الضمانات على ذلك أيضاً كما اكد الصهاينة بعد زيارتهم لمقر الباباوية في روما بأن البابا لم يعترض على مشروعهم. [29]

نوادي الروتاري

هي عباره عن منظمه علنيه وذات عضويه يشترك بها العضو اختيارا من قبل اداره النادي مهام تحت الشعارات الاجتماعية مثل الأخوة والإنسانية انشاها بول هاريس وهو محامي في مدينه شيكاغو الامريكيه عام 1905 وانتشرت فروعها في جميع انحاء اوروبا والعالم كان لها هدف ظاهري وهو مناقشه الشؤون الاقتصادية والاجتماعي عن طريق المحاضرات والندوات وكان لها هدف خفي وهو تجديد الاعضاء لخدمه الصهيونية العالمية وقد استطاعت هذه النوادي كسب كثير من الشخصيات العالمية وحتى العربية بصالحها وتجنيدهم لمصالح الحركة الصهيونية.[30]

نوادي الليونز

وهي نوادي اجتماعية وحرفية واقتصادية ولكنها بالأساس جزء من نشاطات الماسونية العالمية وهي قريبة في مهامها من نوادي الروتاري أنشأت بداية عام 1915 من قبل ميلفن جونس وهو رجل أعمال من ولاية تكساس الأمريكية حيث انتشرت فروعها في جميع أنحاء الأرض بما فيها الدول العربية وكان لها غرض هو تبادل المصالح التجارية بين الأعضاء لكن الغرض الخفي منها هو تجنيد الأعضاء لخدمة الصهيونية العالمية ويتم اختيار أعضائها حسب المقدرة المالية أو أن يكون من طبقة أرستقراطية ثرية.[31]

شهود يهوه

هي جماعة دينية دخيلة على المسيحية وتعاليمها خليط من تعاليم الإنجيل العهد الجديد والعهد القديم التورات لكن تعاليمها يهودية وتخدم الهدف الصهيوني وتنبئ بأرض الميعاد وعودة اليهود الى فلسطين وتنشر الأباطيل الصهيونية أسسها تشالرز وهو كاهن بروتستانتي في ولاية بنسلفانيا في أمريكا عام 1874 م وفتحت لها معابد تسمى بيوت الرب في مختلف أنحاء العالم وكانت لهم أهداف وهي إبراز مكانة إسرائيل واليهود وترتيب إرسال الحجاج والوفود الى إسرائيل كما تقوم تلك الجماعة بالطعن بالإسلام ولكن الهدف الأكبر لهم هو دعم الحركة الصهيونية وإكسابها الصبغة الشرعية.[32]

بناي يرث (أبناء العهد)

وهي منظمه ماسونية تركز أهدافها في خدمه الحركة الصهيونية وتحقيق الحلم بإنشاء وحماية إسرائيل وقد تأسست على يد هنري جونز وهو يهودي ألماني الأصل أسسها عام 1843 م وفروعها منتشرة في الولايات المتحدة وأوروبا وآسيا وأفريقيا وأمريكا اللاتينية وحتى في الدول العربية وقد اسهمت في جميع نشاطات المنظمة الصهيونية العالمية والوكالة اليهودية ووظفت قدراتها المادية والمهنية لتقديم تسهيلات لليهود خلال فتره الهجرة الى فلسطين وعند صدور وعد بلفور وساهمت في شراء

---

[29] - المرجع نفسه, 123-24.

[30] - محمد علي باخريبه, المرجع السابق, 104- 105.

[31] - محمد علي باخريبه, المرجع السابق, 107-108.

[32] - المرجع نفسه, 110- 113.

الأراضي من الفلسطينيين وإقامة المستعمرات وتوطين المهاجرين اليهود وأنشأت أول مستعمرة صهيونية لها في القدس وتبرعت بالكثير من الأموال لليهود لبناء المدارس ووفرت المواد التعليمية لليهود وتأمين خدمة المصالح للجاليات اليهودية والصهيونية العالمية ولها نفوذ واسع في الوسط السياسي والدبلوماسي كما أن لها أوساط مؤثره في أخذ القرار السياسي الأمريكي والمنظمات الدولية كما تعمل على تأييد كل القرارات التي تساعد إسرائيل وتساند سياستها في الأمم المتحدة ومنظماتها وفي العواصم الدولية وخاصة الغربية.[33]

خاتمة

وهكذا يمكننا أن نرى كيف استطاعت هذه الحركة الاستعمارية أن تحصل على الشرعية الدولية من خلال وقوف الدول الاستعمارية الى جانبها بسبب توافق المصالح الاستعمارية بين الطرفين على حساب سيادة الشعب الفلسطيني واستقلاله وحريته لقد استطاعت تلك الحركة أن تجند كل الأطراف التي يمكن أن تساعدهم في تحقيق مصالحهم فاستعملت كل الوسائل الممكنة بما فيها الوسائل غير المشروعة من قتل وكذب وتزوير لتحصل على دعم دولي يحولها من مجموعات مارقة خارجة عن القانون الى طرف له سيادة وشرعية وقبول في المجتمع الدولي على الرغم من كل الجرائم التي ارتكبها ولا يزال يرتكبها الى الآن على مرأى من أنظار العالم وأسماعه وأمام المنظمات التي ترفع شعاراتها بالحرية والكرامة والإنسانية وحقوق الانسان وحق الشعوب في تقرير مصيرها ليتضح أن تلك الشعارات زائفة فهي لم تكن يوماً الى جانب حقوق الإنسان إنها تقف مع الظالم على ظلمه إذا اقتضت المصلحة ذلك وها هي بريطانيا ومن بعدها الولايات المتحدة الامريكية وتساندهما بقية الدول الأوربية وبمباركة من الأمم المتحدة استطاعت بناء مشروع استعماري متكامل يقوم على بناء دولة في قلب العالم العربي يمزق شطريه ويمنع وحدته ويكون حارساً لمصالح الدول الاستعمارية في المنطقة وهذا ما شهدناه عندما أعلن الكيان الصهيوني إقامة دولته التي تسمى إسرائيل والتي تعتبر النتاج الأغلى للحركة الصهيونية والتي كانت تطالب بحقوق تاريخية ودينية بأرض لا تملكها ولا يربطها بها أي رابط فنرى معظم دول العالم بعدها تتسارع للاعتراف بهذا الكيان كدولة شرعية وتتنكر لأصحاب الأرض الحقيقيين فدولتهم المزعومة تقوم على حساب حرية الشعوب وسيادة أراضيها لقد باعت الدول الكبرى حقوق شعب ومقدسات أمة لقاء مصالحها لقد خلقت من شتات مجموعة من اليهود لا يربطهم عرق أو لغة أو قومية أو انتماء أو حتى توافق فكري الى دولة ذات سيادة وإرث حضاري ولغة أجداد ومقدسات وكل ذلك إفك وتزوير ولكن منطق الدول الاستعمارية يقول أن البقاء للأقوى وليس لصاحب الحق.

المصادر والمراجع

1.إبراهيم. تماضر عبد الجبار ، *مفهوم الدولة في الفكر الصهيوني من بداية القرن الثامن عشر الى الحرب العالمية الأولى*، ملحق العدد 52, (مجلة كلية التربية الأساسية, 2008) .

2. باخريبه. محمد علي، *الصهيونية بإيجاز*، الطبعة 1 , (الخبر: مكتبة الملك فهد,2001).

3. بلحاج. مسعودة، *الحركة الصهيونية التصحيحية ودورها في احتلال فلسطين*، (الجزائر: جامعة محمد بوضياف,2019).

[33]- المرجع نفسه، 115-18 .

4. بلعزوز, العربي, *تهويد فلسطين من الأسطورة الى التجسيد*, المجلد:13, العدد:2 (الجزائر: المجلة المغربية للدراسات,2021)
.

5.الجزيرة، *الدعم الأمريكي لإسرائيل*، الموسوعة, 25-10-2023.

6.الروسان. محمد علي، *التحالف البريطاني الصهيوني الطريق الى اغتصاب فلسطين*، جامعة البلقاء.

7.سليمان. خالد، *لماذا يدعم الغرب الكيان الصهيوني*، *القدس العربي*، العدد 11149.

8.السويدي. رمزي عبد الواسع قائد، *الصهيونية*، (صنعاء: كلية االمجتمع,2023).

9.الشريف. ريجينا، *الصهيونية غير اليهودية*، ترجمة: أحمد عبد العزيز، (الكويت: المجلس الوطني للثقافة ,1982).

10.نصار. طاهر مصطفى، *الفكر الصهيوني الحديث بين عناصر القوة ونقاط الضعف*، (مجلة كلية دار العلوم ,2018).